

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЮРИДИЧНА КЛІНІКА «ІСТИНА»

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

**З Б І Р Н И К
НОРМАТИВНИХ МАТЕРІАЛІВ З ПРАВА
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

За загальною редакцією
*доктора юридичних наук, професора,
заслуженого юриста України*
Наливайко Л. Р.

Дніпро
2020

УДК 342.725
3-11

*Рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ (протокол № 4 від 17 грудня 2020 р.)*

Рецензенти:

- Передерій О.С.** доцент кафедри державно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, кандидат юридичних наук, доцент;
- Максакова Р.М.** завідувач кафедри конституційного, адміністративного та трудового права Національного університету «Запорізька політехніка», доктор юридичних наук, професор

Укладачі:

- Наливайко Л. Р.** проректор Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України;
- Голобутовський Р. З.** професор кафедри загальноправових дисциплін юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, суддя Дніпропетровського окружного адміністративного суду, доктор юридичних наук;
- Грідіна К. В.** викладач кафедри загальноправових дисциплін юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
- Лавренко Д.О.** викладач кафедри загальноправових дисциплін юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

3-11 Збірник нормативних матеріалів з права Європейського Союзу /
Уклад. : Л. Р. Наливайко, Р. З. Голобутовський, К. В. Грідіна,
Д. О. Лавренко ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., Заслуженого
юриста України Л. Р. Наливайко. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т. внутр.
справ, 2020. 600 с.

ISBN 978-617-8032-23-4

Збірник нормативних матеріалів з права Європейського Союзу вміщує основні нормативні матеріали, що стосується організації та функціонування Європейського Союзу та складають основу права ЄС. Особливу увагу приділено нормативним матеріалам, що регламентують взаємовідносини України з ЄС.

Збірник виступає допоміжним навчальним компонентом в частині підготовки юриста, має певною мірою універсальний характер, розрахований на науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти та всіх, хто цікавиться правовою системою Європейського Союзу.

ISBN 978-617-8032-23-4

© Укладачі, 2020
© ДДУВС, 2020

ЗМІСТ

Передмова	5
1. УСТАНОВЧІ ДОГОВОРИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	7
ДОГОВІР ПРО ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ	7
ДОГОВІР ПРО ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	39
ПРОТОКОЛИ	181
Протокол (№ 1) Про роль національних парламентів у Європейському Союзі	181
Протокол (№ 2) Про застосування принципів субсидіарності та пропорційності	184
Протокол (№3) Про Статут Суду Європейського Союзу	188
Протокол (№4) Про Статут Європейської системи центральних банків та Європейського центрального банку	210
Протокол (№5) Про Статут Європейського інвестиційного банку	231
Протокол (№ 6) Про місце розташування установ та деяких органів, служб, агенцій та підрозділів Європейського Союзу	243
Протокол (№7) Про привілеї та імунітети Європейського Союзу	244
Протокол (№ 8) Стосовно частини 2 статті 6 Договору про Європейський Союз щодо приєднання до Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод	250
Протокол (№ 12) Про процедуру щодо надмірного дефіциту	251
Протокол (№ 13) Про критерії конвергенції	252
Протокол (№ 14) Про групу євро	254
Протокол (№ 19) Шенгенське <i>acquis</i> , інтегроване до структури Європейського Союзу	255
Протокол (№ 23) Про зовнішні зносини держав-членів щодо перетину зовнішніх кордонів	258
Протокол (№ 24) Про надання притулку громадянам держав-членів Європейського Союзу	258
Протокол (№ 25) Про здійснення спільних повноважень	260
Протокол (№ 26) Про послуги загального інтересу	260
Протокол (№ 27) Про внутрішній ринок та конкуренцію	261
Протокол (№ 28) Про економічну, соціальну та територіальну єдність	261
Протокол (№ 29) Про систему громадського мовлення в державах-членах	263
Протокол (№ 37) Про фінансові наслідки закінчення строку дії заснування Європейського Співтовариства з вугілля та сталі та про Дослідницький фонд з вугілля та сталі.....	263
<i>Додаток I. ПЕРЕЛІК, ЗАЗНАЧЕНИЙ У СТАТТІ 38 ДОГОВОРУ ПРО ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ</i>	265
<i>Додаток II. ЗАМОРСЬКІ КРАЇНИ ТА ТЕРИТОРІЇ, ДО ЯКИХ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ ПОЛОЖЕННЯ САСТИНИ ЧЕТВЕРТОЇ ДОГОВОРУ ПРО ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ</i>	267

ДЕКЛАРАЦІЇ, що додаються до Заключного акту Міжурядової конференції, що ухвалила Лісабонський Договір, підписаний 13 грудня 2007 року	268
Декларація щодо Хартії основоположних прав Європейського Союзу	268
Декларація щодо частини 2 статті 6 Договору про Європейський Союз	268
Декларація щодо статті 8 Договору про Європейський Союз	268
Декларація щодо складу Європейського Парламенту	268
Декларація щодо спільної зовнішньої та безпекової політики	268
Декларація щодо вищої юридичної сили	269
Декларація стосовно розмежування повноважень	270
Декларація щодо правосуб'єктності Європейського Союзу	271
Декларація щодо статті 5 Протоколу про Шенгенське <i>acquis</i> , інтегроване до структури Європейського Союзу	271
Декларація Королівства Бельгія, Республіки Болгарія, Федеративної Республіки Німеччина, Грецької Республіки, Королівства Іспанія, Італійської Республіки, Республіки Кіпр, Литовської Республіки, Великого Герцогства Люксембург, Угорської Республіки, Республіки Мальта, Австрійської Республіки, Португальської Республіки, Румунії, Республіки Словенія та Словацької Республіки щодо символіки Європейського Союзу	272
ХАРТІЯ ОСНОВОПОЛОЖНИХ ПРАВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	273
2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ	286
УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ, З ОДНІЄЇ СТОРОНИ, ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ, СПІВТОВАРИСТВОМ З АТОМНОЇ ЕНЕРГІЇ І ЇХНІМИ ДЕРЖАВАМИ-ЧЛЕНАМИ, З ІНШОЇ СТОРОНИ	286
УГОДА ПРО ПАРТНЕРСТВО ТА СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ УКРАЇНОЮ І ЄВРОПЕЙСЬКИМИ СПІВТОВАРИСТВАМИ ТА ЇХНІМИ ДЕРЖАВАМИ-ЧЛЕНАМИ	528
3. ІНШІ ОСНОВНІ ДОКУМЕНТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	583
ЛААКЕНСЬКА ДЕКЛАРАЦІЯ «ПРО МАЙБУТНЄ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ» (ДЕКЛАРАЦІЯ ЛААКЕНА)	583

ПЕРЕДМОВА

Європейський Союз є унікальним утворенням *sui generis*, що поєднує ознаки як держави, так і міжнародної організації. Особливості правової природи ЄС позначилися на системі його джерел. Право ЄС є добре організованим, систематизованим і внутрішньо узгодженим. Йому притаманні відносна вичерпність переліку джерел та їхня ієрархічність.

Авторський колектив опрацював масив нормативних матеріалів і вибрав із них найбільш фундаментальні та актуальні, які є корисними як під час вивчення здобувачами вищої освіти права ЄС в цілому, так і окремих його галузей.

Збірник вміщує первинні джерела, укладені безпосередньо державами-членами та Європейським Союзом як установчою владою вказаного інтеграційного утворення. До установчих договорів ЄС сьогодні належать Договір про ЄС від 07.02.1992 р. зі змінами від 13.12.2007 р., внесеними Лісабонським договором та Договір про функціонування ЄС від 25.03.1957 р. зі змінами від 13.12.2007 р., внесеними Лісабонським договором, що мають однакову, найвищу юридичну силу.

Зокрема, Договір про ЄС 1992 р. налічує 55 статей та регламентує найбільш загальні правові положення функціонування Союзу. Договір про функціонування ЄС 1957 р. налічує 358 статей та деталізує повноваження ЄС та його інституцій у різних сферах предметної компетенції. Рівну з ними юридичну силу має Хартія про основоположні права ЄС від 12.12.2007 р. Хартія містить систематизований каталог прав та свобод людини та громадянина в Європейському Союзі.

Договір про ЄС та Договір про функціонування ЄС супроводжуються протоколами, додатками і деклараціями. Протоколи і додатки є невід'ємною частиною Договору, вони деталізують його положення та мають юридичну силу установчих договорів, при цьому не є самостійними джерелами права ЄС. Серед протоколів є такі, що встановлюють певні виключення щодо дії окремих положень договорів щодо конкретних держав, тобто виконують функції застережень.

Декларації – це політичні заяви держав-членів, висловлені до заключного акту міжурядової конференції, на якій прийнято установчий договір. У деклараціях викладаються наміри або побажання конкретної держави-члена, групи держав або усіх держав. У цілому декларації не є юридично обов'язковими, проте вони можуть братися до уваги судовими органами ЄС і держав-членів при тлумаченні положень установчих договорів.

Таким чином, Збірник нормативних матеріалів з права Європейського Союзу вміщує основні нормативні матеріали, що стосуються організації та функціонування Європейського Союзу та складають основу права ЄС.

Із положень статті 47 ДЄС впливає міжнародна правосуб'єктність

ЄС як міжнародної організації. Зокрема, ст. 216 ДФЄС передбачається, що Союз може укласти угоди з однією або більше третіми країнами або міжнародними організаціями, якщо це передбачено Договорами або якщо укладання угоди є необхідним для досягнення в рамках політик Союзу однієї з цілей, зазначених у Договорах, або якщо це передбачено юридично обов'язковим актом Союзу, або якщо це може вплинути на спільні правила або змінити їхню сферу застосування. Угоди, укладені Союзом, носять обов'язковий характер для установ Союзу та держав-членів. Саме тому, окрему увагу приділено нормативним матеріалам, що регламентують взаємовідносини України з ЄС, а саме Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, Європейським Союзом, Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони та Угоді про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їхніми державами-членами.

Підготовка сучасного юриста – комплексний, багатогранний процес, в ході якого освітня установа покликана сформувати компетентних фахівців, що володіють не тільки глибокими знаннями в різних галузях національного права, але і знайомих з досягненнями світової, в тому числі європейської юридичної науки і практики.

Збірник виступає допоміжним навчальним компонентом в частині підготовки юриста, має певною мірою універсальний характер, розрахований на здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників та всіх, хто цікавиться правовою системою Європейського Союзу.

Актуальність упорядкування збірника нормативних матеріалів з права ЄС обумовлена необхідністю приведення вітчизняного законодавства у відповідність до правової системи ЄС, що визнається пріоритетною складовою процесу інтеграції України до ЄС.

Метою створення збірника нормативних матеріалів з права ЄС створення зручних умов доступу для здобувачів вищої освіти під час вивчення основ права сприяння формуванню у здобувачів вищої освіти цілісного уявлення про основи права ЄС, організацію та функціонування Союзу.

Виклад матеріалу здійснено у такому порядку, який є максимально зручним для швидкого знаходження необхідної інформації. Системна робота здобувачів вищої освіти з установчими документами та іншими актами полегшить вивчення дисциплін правничого спрямування і сприятиме формуванню правової свідомості та правової культури сучасного фахівця-юриста.

I. УСТАНОВЧІ ДОГОВОРИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

ДОГОВІР ПРО ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ

Преамбула

ЙОГО ВЕЛИЧНІСТЬ КОРОЛЬ БЕЛЬГІЙЦІВ, ЇЇ ВЕЛИЧНІСТЬ КОРОЛЕВА ДАНІЇ, ПРЕЗИДЕНТ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНА, ПРЕЗИДЕНТ ІРЛАНДІЇ, ПРЕЗИДЕНТ ГРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ, ЙОГО ВЕЛИЧНІСТЬ КОРОЛЬ ІСПАНІЇ, ПРЕЗИДЕНТ ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ, ПРЕЗИДЕНТ ІТАЛІЙСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ, ЙОГО КОРОЛІВСЬКА ВИСОКІСТЬ ВЕЛИКИЙ ГЕРЦОГ ЛЮКСЕМБУРГУ, ЇЇ ВЕЛИЧНІСТЬ КОРОЛЕВА НІДЕРЛАНДІВ, ПРЕЗИДЕНТ ПОРТУГАЛЬСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ, ЇЇ ВЕЛИЧНІСТЬ КОРОЛЕВА СПОЛУЧЕНОГО КОРОЛІВСТВА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ, ⁽¹⁾

З НЕПОХИТНИМ ПРАГНЕННЯМ позначити новий етап європейської інтеграції, яку започаткувало заснування Європейських Співтовариств,

ОТРИМУЮЧИ НАТХНЕННЯ від культурного, релігійного та гуманістичного спадку Європи, з якого розвинулися загальні цінності непорушності та невідчужуваності прав особистості, свобода, демократія, рівність та верховенство права,

ПАМ'ЯТАЮЧИ про історичну вагу подолання поділу європейського континенту та про потребу створити міцні підвалини для розбудови майбутньої Європи,

ПІДТВЕРДЖУЮЧИ свою відданість принципам свободи, демократії, верховенства права, поваги до прав людини та основоположних свобод,

ПІДТВЕРДЖУЮЧИ свою відданість основоположним соціальним правам, які визначено в Європейській соціальній хартії, підписаній у Туріні 18 жовтня 1961 року, та в Хартії Співтовариства про основні соціальні права працівників 1989 року,

ПРАГНУЧИ поглибити солідарність своїх народів, при цьому пова-

¹ Згодом членами Європейської Союзу стали також Республіка Болгарія, Чеська Республіка, Естонська Республіка, Республіка Кіпр, Латвійська Республіка, Литовська Республіка, Угорська Республіка, Республіка Мальта, Австрійська Республіка, Республіка Польща, Румунія, Республіка Словенія, Словацька Республіка, Фінляндська Республіка та Королівство Швеція

жаючи їхню історію, культуру та традиції,

ПРАГНУЧИ сприяти демократичному та ефективному функціонуванню установ таким чином, щоб надати їм можливість у межах єдиної інституційної структури краще виконувати покладені на них завдання,

З НЕПОХИТНИМ ПРАГНЕННЯМ досягти зміцнення та зближення своїх економік й заснувати економічний і валютний союз, зокрема єдину та стабільну валюту, згідно з положеннями цього Договору та Договору про функціонування Європейського Союзу,

НАТХНЕННІ НАМІРОМ сприяти економічному й соціальному поступові своїх народів з огляду на принцип сталого розвитку та в контексті завершення формування внутрішнього ринку та зміцнення єдності й захисту довкілля, а також реалізовувати стратегії розвитку таким чином, щоб розвиток економічної інтеграції супроводжувався одночасним поступом в інших сферах,

З НЕПОХИТНИМ ПРАГНЕННЯМ запровадити спільне громадянство для громадян своїх країн,

З НЕПОХИТНИМ ПРАГНЕННЯМ реалізовувати спільну зовнішню та безпекову політику, включаючи поступове формування спільної оборонної політики, що, можливо, приведе до спільної оборони згідно з положеннями статті 42, і таким чином зміцнювати європейську самобутність та незалежність заради миру, безпеки та прогресу в Європі та в усьому світі,

З НЕПОХИТНИМ ПРАГНЕННЯМ сприяти вільному рухові осіб і водночас убезпечити свої народи, засновуючи простір свободи, безпеки та правосуддя згідно з положеннями цього Договору та Договору про функціонування Європейського Союзу,

З НЕПОХИТНИМ ПРАГНЕННЯМ продовжувати процес утворення як ніколи тісного союзу народів Європи, де рішення приймають якомога ближче до громадянина згідно з принципом субсидіарності,

З ОГЛЯДУ на подальші кроки, необхідні для розвитку європейської інтеграції,

ВИРІШИЛИ заснувати Європейський Союз і з цією метою призначили своїх повноважних представників:

(перелік осіб, що підписалися, не відтворено)

ЯКІ, обмінявшись повноваженнями, що визнано чинними та виконаними в належній формі, погодилися про таке:

РОЗДІЛ I Загальні Положення

Стаття 1

Цим Договором ВИСОКІ ДОГОВІРНІ СТОРОНИ засновують між собою ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ (надалі – «Союз»), якому держави-члени надають повноваження для досягнення їхніх спільних цілей.

Цей Договір позначає новий етап процесу утворення як ніколи тісного союзу народів Європи, де рішення приймають якомога відкритіше та ближче до громадянина.

Союз ґрунтується на цьому Договорі та на Договорі про функціонування Європейського Союзу (надалі – «Договори»). Ці два Договори мають однакову юридичну силу. Союз замінює та стає правонаступником Європейського Співтовариства.

Стаття 2

Союз засновано на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин. Ці цінності є спільними для всіх держав-членів у суспільстві, де панує плюралізм, недискримінація, толерантність, правосуддя, солідарність та рівність жінок і чоловіків.

Стаття 3

1. Мета Союзу – підтримувати мир, свої цінності та добробут своїх народів.

2. Союз надає своїм громадянам простір свободи, безпеки й правосуддя без внутрішніх кордонів, на якому забезпечено вільний рух осіб разом з належними заходами, пов'язаними із контролем на зовнішніх кордонах, притулком, імміграцією та попередженням і боротьбою зі злочинністю.

3. Союз засновує внутрішній ринок. Союз функціонує заради сталого розвитку Європи, що ґрунтується на збалансованому економічному зростанні та ціновій стабільності, конкурентоспроможній соціальній ринковій економіці, спрямованій на цілковиту зайнятість та соціальний прогрес, та високому рівні захисту і дедалі кращому стані довкілля. Союз сприяє науково-технічному прогресові.

Союз бореться проти соціального вилучення та дискримінації, підтримує соціальну справедливість та захист, рівність жінок і чоловіків, зв'язок між поколіннями, захист прав дитини.

Союз підтримує економічну, соціальну та територіальну єдність

держав-членів та солідарність між ними.

Союз поважає своє багате культурне та мовне розмаїття й забезпечує захист та подальше збагачення культурної спадщини Європи.

4. Союз засновує економічний та валютний союз, валютою якого є євро.

5. У своїх відносинах зі світом Союз підтримує та поширює свої цінності та інтереси, сприяє захисту своїх громадян. Союз підтримує мир, безпеку та сталий розвиток планети, солідарність та взаємну повагу народів, вільну справедливую торгівлю, викорінення бідності та захист прав людини, зокрема прав дитини, а також суворе дотримання й розвиток міжнародного права, зокрема дотримання принципів Статуту ООН.

6. Союз досягає своїх цілей належними засобами відповідно до повноважень, наданих йому Договорами.

Стаття 4

1. Відповідно до статті 5 повноваження, не надані Союзу Договорами, залишаються за державами-членами.

2. Союз поважає рівність держав-членів перед Договорами та національну самобутність держав-членів, властиву їхнім основним політичним та конституційним структурам, включно з регіональним та місцевим самоврядуванням. Союз поважає головні функції держави, включаючи гарантування територіальної цілісності держави, підтримання правопорядку та забезпечення національної безпеки. Так, зокрема, національна безпека залишається виключною відповідальністю кожної держави-члена.

3. Згідно з принципом відкритої співпраці Союз та держави-члени з цілковитою взаємною повагою допомагають одне одному виконувати завдання, що впливають з Договорів.

Держави-члени вживають усіх належних заходів, загальних або спеціальних, щоб забезпечити виконання зобов'язань, що постають з Договорів або впливають з актів установ Союзу.

Держави-члени сприяють виконанню завдань Союзу й утримуються від будь-яких дій, що можуть загрожувати досягненню цілей Союзу.

Стаття 5

1. Межі повноважень Союзу визначаються принципом надання повноважень. Союз здійснює свої повноваження згідно з принципами субсидіарності та пропорційності.

2. Відповідно до принципу надання повноважень Союз діє в межах повноважень, наданих йому державами-членами згідно з Договорами заради досягнення визначених в них цілей. Повноваження, яких не надано Сою-

зові згідно з Договорами, залишаються за державами-членами.

3. Відповідно до принципу субсидіарності у сферах, що не належать до його виключної компетенції, Союз діє лише якщо та у такому обсязі, в якому держави-члени не можуть належним чином досягти цілей запропонованого заходу на центральному, регіональному або місцевому рівнях, а натомість це краще здійснити на рівні Союзу з огляду на масштаби або результати запропонованих заходів.

Установи Союзу застосовують принцип субсидіарності, як встановлено Протоколом про застосування принципів субсидіарності та пропорційності. Національні парламенти забезпечують дотримання принципу субсидіарності згідно з процедурою, визначеною в цьому Протоколі.

4. Відповідно до принципу пропорційності заходи Союзу за змістом та формою не виходять за межі того, що є необхідним для досягнення цілей Договорів.

Установи Союзу застосовують принцип пропорційності, як встановлено Протоколом про застосування принципів субсидіарності та пропорційності.

Стаття 6

1. Союз визнає права, свободи та принципи, закладені в Хартії основоположних прав Європейського Союзу від 7 грудня 2000 року зі змінами, внесеними у Страсбурзі 12 грудня 2007 року, що має однакову з Договорами юридичну силу.

Положення Хартії жодним чином не розширюють визначених Договорами повноважень Союзу.

Права, свободи та принципи Хартії тлумачаться відповідно до загальних положень у Розділі VII Хартії, що визначають її тлумачення та застосування, а також з належним врахуванням пояснень, зазначених у Хартії, які встановлюють джерела цих положень.

2. Союз приєднується до Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Це приєднання не впливає на повноваження Союзу, визначені Договорами.

3. Основоположні права, що гарантуються Європейською Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод і які впливають з конституційних традицій, спільних для держав-членів, є загальними принципами права Союзу.

Стаття 7

1. За обґрунтованою пропозицією однієї третини держав-членів Європейського Парламенту або Європейської Комісії Рада, діючи більшістю у чотири п'ятих її членів, після отримання згоди Європейського Парламенту

може встановити, що існує явний ризик тяжкого порушення державою-членом цінностей, зазначених у статті 2. Перш ніж прийняти таке рішення, Рада заслуховує відповідну державу-члена та може направити їй рекомендації, діючи відповідно до тієї ж процедури.

Рада постійно перевіряє, чи продовжують існувати підстави для такого рішення.

2. Європейська Рада, діючи одностайно на пропозицію однієї третьої держав-членів або Комісії та після отримання згоди Європейського Парламенту, може встановити існування постійного та істотного порушення однією з держав-членів цінностей, зазначених у статті 2, запропонувавши відповідній державі-члену подати свої пояснення.

3. У разі прийняття рішення відповідно до частини 2 Рада може кваліфікованою більшістю вирішити призупинити певні права відповідної держави-члена, що випливають із застосування Договорів, включаючи право голосу представника уряду держави-члена у Раді. Вживаючи таких заходів, Рада враховує можливі наслідки такого призупинення для прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб.

У будь-якому разі ця держава-член повинна і надалі виконувати свої зобов'язання за цим Договором.

4. Рада, діючи кваліфікованою більшістю, може в подальшому вирішити змінити або скасувати заходи, вжиті відповідно до частини 3, у відповідь на зміну ситуації, що спричинила вжиття таких заходів.

5. Положення щодо права голосу у Європейському Парламенті, Європейській Раді та Раді для цілей цієї статті встановлені в статті 354 Договору про функціонування Європейського Союзу.

Стаття 8

1. Союз розвиває особливі відносини з сусідніми країнами для створення на основі цінностей Союзу простору добробуту та добросусідства, якому притаманні близькі та мирні стосунки на засадах співпраці.

2. Для цілей частини 1 Союз може укладати окремі угоди з відповідними країнами. Ці угоди можуть містити взаємні права та зобов'язання, а також можливість спільних дій. Виконання таких угод є предметом періодичних консультацій.

РОЗДІЛ II

Положення щодо демократичних принципів

Стаття 9

У всіх своїх діях Союз дотримується принципу рівності своїх громадян, що отримують однакову увагу від установ, органів, служб та

агенцій Союзу. Кожен громадянин будь-якої держави-члена є громадянином Союзу. Громадянство Союзу є додатковим до національного громадянства, не замінюючи його.

Стаття 10

1. Функціонування Союзу засновано на принципі представницької демократії.

2. Громадяни безпосередньо представлені на рівні Союзу в Європейському Парламенті.

Держави-члени представлені в Європейській Раді головами держав або урядів, а в Раді – їхніми урядами, демократично підзвітними національним парламентам або їхнім громадянам.

3. Кожен громадянин має право брати участь у демократичному житті Союзу. Рішення приймаються якомога відкритіше та ближче до громадян.

4. Політичні партії на європейському рівні сприяють формуванню європейської політичної свідомості та висловлюванню волі громадян Союзу.

Стаття 11

1. Установи належними засобами надають громадянам та представницьким об'єднанням змогу висловлювати свої погляди в усіх сферах діяльності Союзу та прилюдно обмінюватися думками.

2. Установи підтримують відкритий, прозорий та регулярний діалог з представницькими об'єднаннями та громадянським суспільством.

3. Європейська Комісія провадить широкі консультації із зацікавленими сторонами, щоб забезпечити узгодженість та прозорість діяльності Союзу.

4. Щонайменше один мільйон громадян, що є громадянами значної кількості держав-членів, можуть запропонувати Європейській Комісії в межах її повноважень висунути будь-яку належну пропозицію з питань, щодо яких, на їхню думку, треба ухвалити правовий акт Союзу на виконання Договорів.

Процедури та умови, необхідні для такої пропозиції громадян, визначаються відповідно до частини 1 статті 24 Договору про функціонування Європейського Союзу.

Стаття 12

Національні парламенти сприяють належному функціонуванню Союзу:

а) шляхом отримання інформації від установ Союзу та отримання від них проектів законодавчих актів Союзу, направлених відповідно до

Протоколу щодо ролі національних Парламентів в Європейському Союзі;

b) забезпечуючи належне дотримання принципу субсидіарності згідно з процедурами, сформульованими в Протоколі про застосування принципів субсидіарності та пропорційності;

c) беручи участь в межах простору свободи, безпеки та правосуддя в оцінюванні механізмів впровадження політик Союзу у цій сфері відповідно до статті 70 Договору про функціонування Європейського Союзу; та будучи залученими до політичного моніторингу за Європоллом та до оцінювання діяльності Євроюсту відповідно до статей 88 та 85 зазначеного Договору;

d) беручи участь у процедурах перегляду Договорів відповідно до статті 48 цього Договору;

e) шляхом отримання повідомлень про подання заявок на приєднання до Союзу відповідно до статті 49 цього Договору;

f) беручи участь у міжпарламентській співпраці між національними парламентами та з Європейським Парламентом згідно з Протоколом щодо ролі національних парламентів в Європейському Союзі;

РОЗДІЛ III

Положення щодо установ

Стаття 13

1. Союз має інституційну структуру, спрямовану на те, щоб поширювати цінності Союзу, реалізовувати цілі Союзу, служити інтересам Союзу, його громадян та держав-членів та гарантувати узгодженість, ефективність та послідовність політик та дій Союзу.

Установами Союзу є:

- Європейський Парламент;
- Європейська Рада;
- Рада;
- Європейська Комісія (надалі – “Комісія”);
- Суд Європейського Союзу;
- Європейський центральний банк;
- Рахункова палата.

2. Кожна установа діє в межах повноважень, покладених на неї Договорами, та згідно зі встановленими в них процедурами, умовами та цілями. Установи взаємодіють на засадах відкритої співпраці.

3. Положення щодо Європейського центрального банку та Рахункової палати, а також детальні положення щодо інших установ визначені в Договорі про функціонування Європейського Союзу.

4. Європейському Парламенту, Раді та Комісії допомагає Економічно-соціальний комітет і Комітет регіонів, що діють як дорадчі органи.

Стаття 14

1. Європейський Парламент разом з Радою виконує законодавчу та бюджетну функції. Він здійснює функції політичного контролю та консультативну, як встановлено Договорами. Європейський Парламент обирає Голову Комісії.

2. До складу Європейського Парламенту входять представники громадян Союзу. Їх кількість не може перевищувати сімсот п'ятдесяти плюс Голова. Представництво громадян є дегресивно-пропорційним з мінімальним порогом з шести представників від держави-члена. Жодна держава-член не може отримати більше ніж дев'яносто шість місць.

Європейська Рада, дотримуючись принципів, зазначених у першому абзаці, одностайно ухвалює рішення про склад Європейського Парламенту за ініціативою Європейського Парламенту і за його згодою.

3. Членів Європейського Парламенту обирають строком на п'ять років на засадах прямого загального виборчого права шляхом вільного таємного голосування.

4. Європейський Парламент обирає з-поміж своїх членів Голову та посадових осіб.

Стаття 15

1. Європейська Рада надає Союзові необхідні для його розвитку імпульси і визначає його загальні політичні орієнтири та пріоритети. Вона не виконує законодавчих функцій.

2. До складу Європейської Ради входять голови держав або урядів держав-членів, Голова Європейської Ради та Голова Комісії. Верховний представник Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки бере участь в її роботі.

3. Європейська Рада збирається двічі кожні шість місяців; її скликає Голова. Якщо того вимагає порядок денний, члени Європейської Ради можуть вирішити, що кожному з них мають допомагати в роботі міністри, а Голові Європейської Комісії – член Комісії. У разі потреби Голова скликає спеціальне засідання Європейської Ради.

4. Якщо в Договорах не обумовлено інакше, Європейська Рада ухвалює рішення консенсусом.

5. Європейська Рада обирає свого Голову кваліфікованою більшістю строком на два з половиною роки з правом переобрання на один строк. У разі виникнення перешкод або вчинення серйозного проступку

Європейська Рада може припинити повноваження Голови згідно з тією самою процедурою.

6. Голова Європейської Ради:

- (a) очолює Раду та керує її роботою;
- (b) забезпечує підготовку й послідовність роботи Європейської Ради у співпраці з Головою Комісії та на основі роботи Ради з загальних питань;
- (c) докладає зусиль, що сприяють єднанню та консенсусу в Європейській Раді;
- (d) звітує Європейському Парламентові після кожного засідання Європейської Ради.

Голова Європейської Ради як такий забезпечує на своєму рівні зовнішнє представництво Союзу в питаннях спільної зовнішньої та безпекової політики без шкоди повноваженням Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки.

Голова Європейської Ради не може обіймати національну посаду

Стаття 16

1. Рада спільно з Європейським Парламентом виконує законодавчу та бюджетну функції. Вона здійснює функцію з розробки політики та координаційну функцію, як встановлено Договорами.

2. До складу Ради входить один представник від кожної держави-члена на рівні міністра, що може брати зобов'язання та голосувати від імені уряду держави-члена, яку представляє.

3. Рада діє кваліфікованою більшістю, окрім випадків, коли інше передбачено Договорами.

4. З 1 листопада 2014 року кваліфікованою більшістю буде вважатись щонайменше 55 % членів Ради, що має у своєму складі принаймні п'ятнадцять осіб і в якій представлені держави-члени, що охоплюють принаймні 65 % населення Союзу.

Блокувальну меншість мають складати принаймні чотири члени Ради, інакше слід вважати, що кваліфікованої більшості досягнуто.

Інші положення, що регулюють питання кваліфікованої більшості, встановлені в частині 2 статті 238 Договору про функціонування Європейського Союзу.

5. Перехідні положення щодо визначення кваліфікованої більшості, які застосовуються до 31 жовтня 2014 року, а також ті, що будуть застосовуватись з 1 листопада 2014 року до березня 2017 року, встановлені Протоколом про перехідні положення.

6. Рада засідає в різних конфігураціях, перелік яких ухвалюється відповідно до статті 236 Договору про функціонування Європейського Союзу.

Рада з загальних питань забезпечує послідовність роботи різних конфігурацій Ради. Вона готує та забезпечує виконання рішень засідань Європейської Ради, підтримуючи зв'язок з Головою Європейської Ради та Комісією.

Рада з закордонних справ на підставі стратегічних напрямків, визначених Європейською Радою, розробляє зовнішню політику Союзу й забезпечує послідовність його дій.

7. Комітет постійних представників урядів держав-членів відповідає за підготовку роботи Ради.

8. У разі, коли Рада розглядає та проводить голосування щодо законодавчих актів, її засідання проводяться відкрито. З цією метою кожне засідання Ради ділиться на дві частини, що присвячені, відповідно, розгляду законодавчих актів Союзу та діяльності, що не пов'язана із законодавчою.

9. Головування в усіх конфігураціях Ради, крім Ради з закордонних справ, здійснюють представники держав-членів на засадах рівномірної ротації згідно з умовами, встановленими статтею 236 Договору про функціонування Європейського Союзу.

Стаття 17

1. Комісія обстоює загальний інтерес Союзу та висуває належні ініціативи в цьому напрямку. Вона забезпечує виконання Договорів та заходів, які ухвалюються установами на їх підставі. Комісія під контролем Суду Європейського Союзу наглядає за застосуванням права Союзу. Вона виконує бюджет та керує програмами. Вона здійснює координаційну, виконавчу та управлінську функції, як встановлено Договорами. Вона забезпечує представництво Союзу в зовнішніх відносинах, за винятком сфери спільної зовнішньої та безпекової політики та інших випадків, обумовлених Договорами. Вона ініціює щорічне та багаторічне планування діяльності Союзу з метою досягнення міжінституційних домовленостей.

2. Ухвалення законодавчих актів Союзу можливе лише на підставі пропозиції Комісії, якщо інше не передбачено Договорами. Ухвалення інших актів відбувається на підставі пропозицій Комісії у випадках, передбачених Договорами.

3. Період повноважень Комісії становить п'ять років.

Члени Комісії обираються на підставі їхньої загальної компетенції та відданості європейській справі з-поміж осіб, чия незалежність є поза сумнівом.

Під час виконання своїх обов'язків Комісія є абсолютно незалежною. Без шкоди частині 2 статті 18 члени Комісії не звертаються та не звертаються за вказівками та не приймають їх від будь-якого уряду або іншої установи, органу, служби чи юридичної особи. Вони утримуються від будь-

яких дій, несумісних із їхніми обов'язками або із виконанням їхніх завдань.

4. Комісія, призначена між датою набуття чинності Лісабонським договором та 31 жовтням 2014 року, складається із одного громадянина кожної держави-члена, включаючи її Голову та Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки, який виконує функції одного із заступників Голови.

5. Починаючи з 1 листопада 2014 року, Комісія буде складатись із такої кількості членів, включаючи її Голову та Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки, що відповідає двом третинам кількості держав-членів, якщо Європейська Рада одностайно не вирішить змінити цю кількість.

Члени Комісії обираються з-поміж громадян держав-членів на основі системи суто рівномірної ротації між державами-членами, що відображає демографічний та географічний масштаб усіх держав-членів Європейського Союзу. Така система встановлюється Європейською Радою одностайно відповідно до статті 244 Договору про функціонування Європейського Союзу.

Голова Комісії:

- (а) встановлює керівні положення щодо роботи Комісії;
- (б) визначає структуру Комісії, забезпечуючи послідовність, ефективність та колегіальність її роботи;
- (с) призначає з-поміж членів Комісії заступників Голови, інших ніж Верховний представник Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки.

Член Комісії іде у відставку, якщо цього вимагає Голова. Верховний представник Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки іде у відставку згідно з процедурою, встановленою частиною 1 статті 18, якщо цього вимагає Голова.

6. Беручи до уваги результати виборів до Європейського Парламенту та після проведення належних консультацій, Європейська Рада кваліфікованою більшістю подає Європейському Парламентові кандидатуру Голови Комісії. Цього кандидата обирає Європейський Парламент більшістю членів свого складу. Якщо кандидат не отримує необхідної більшості, Європейська Рада, діючи кваліфікованою більшістю, протягом одного місяця подає на розгляд Європейському Парламенту нову кандидатуру, яка проходить ту саму процедуру обрання.

Рада за спільною згодою з обраним Головою ухвалює перелік інших осіб, яких вона пропонує призначити членами Комісії. Вони добираються на підставі пропозицій держав-членів згідно з критеріями, встановленими в другому абзаці частини 3 та другому абзаці частини 5.

Голова, Верховний представник Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки та інші члени Комісії, як орган, підлягають схваленню

Європейським Парламентом. На підставі цього схвалення Європейська Рада, діючи кваліфікованою більшістю, призначає Комісію.

7. Комісія, як орган, відповідальна перед Європейським Парламентом. Відповідно до статті 234 Договору про функціонування Європейського Союзу Європейський Парламент може висловити Комісії вотум недовіри. Якщо такий вотум висловлено, Комісія, як орган, йде у відставку, а Верховний представник Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки складає повноваження, які він здійснює в Комісії.

Стаття 18

1. Європейська Рада за згодою Голови Комісії кваліфікованою більшістю призначає Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки. Європейська Рада може припинити його повноваження згідно з тією самою процедурою.

2. Верховний представник провадить спільну зовнішню та безпекову політику Союзу. Він своїми пропозиціями сприяє розвитку спільної зовнішньої політики Союзу та здійснює її згідно з мандатом Ради. Те саме стосується спільної безпекової та оборонної політики.

3. Верховний представник головує в Раді з закордонних справ.

4. Верховний представник є одним з заступників Голови Комісії. Він забезпечує послідовність зовнішніх дій Союзу. Він відповідає в Комісії за обов'язки, покладені на неї у зовнішніх відносинах, та координацію інших аспектів зовнішніх дій Союзу. Виконуючи ці обов'язки в Комісії, і лише стосовно цих обов'язків, Верховний представник дотримується процедур Комісії у тому обсязі, в якому це відповідає частинам 2 та 3.

Стаття 19

1. Суд Європейського Союзу складається з Суду, Суду загальної юрисдикції та спеціалізованих судів. Суд Європейського Союзу забезпечує дотримання законодавства у тлумаченні та застосуванні Договорів.

Держави-члени надають засоби судового захисту, достатні для того, щоб забезпечити ефективний правовий захист у сферах, охоплених законодавством Союзу.

2. До складу Суду входить один суддя від кожної держави-члена. Судові допомагають Генеральні адвокати.

До складу Суду загальної юрисдикції входить щонайменше один суддя від кожної держави-члена.

Суддів та Генеральних адвокатів Суду та суддів Суду загальної юрисдикції добирають з осіб, чия незалежність є поза сумнівом, та які задовольняють вимоги, встановлені в статтях 253 та 254 Договору про функціонування Європейського Союзу. Їх призначають за спільною згодою

урядів держав-членів строком на шість років. Судді та Генеральні адвокати, у яких завершується термін перебування на посаді, можуть бути призначені повторно.

3. Суд Європейського Союзу згідно з Договорами:

(а) приймає рішення у справах за позовами, які подають держава-член, установа, фізична або юридична особа;

(б) на звернення судів або трибуналів держав-членів виносить попередні рішення щодо тлумачення законодавства Союзу або чинності актів, ухвалених установами;

(с) приймає рішення в інших справах, як встановлено в Договорах.

РОЗДІЛ IV

Положення щодо посиленої співпраці

Стаття 20

1. Держави-члени, що прагнуть запровадити посилену співпрацю між собою у сферах, що не належать до виключних повноважень Союзу, можуть використовувати його установи та здійснювати ці повноваження, застосовуючи відповідні положення Договорів з урахуванням меж та відповідно до детальних положень, викладених у цій статті та статтях 326-334 Договору про функціонування Європейського Союзу.

Посилена співпраця спрямована на те, щоб досягти цілей Союзу, захистити його інтереси та посилити процес його інтеграції. Ця співпраця відповідно до статті 328 Договору про функціонування Європейського Союзу відкрита всім державам-членам у будь-який час.

2. Рада ухвалює рішення, що дозволяє посилену співпрацю як крайній засіб у разі, якщо вона встановлює, що Союз, як ціле, не може досягти цілей такої співпраці протягом розумного строку, і за умови, що у такій співпраці візьмуть участь щонайменше дев'ять держав-членів. Рада діє згідно з процедурою, встановленою в статті 329 Договору про функціонування Європейського Союзу.

3. Всі члени Ради можуть брати участь в обговореннях, але в ухваленні рішень беруть участь лише члени Ради, що представляють держави, які беруть участь у посиленій співпраці. Правила голосування встановлені у статті 330 Договору про функціонування Європейського Союзу.

4. Акти, ухвалені в рамках посиленої співпраці, зобов'язують лише держави-члени, що беруть участь у цій співпраці. Вони не вважаються частиною *acquis*, що має бути прийняте державами-кандидатами на приєднання до Союзу.

РОЗДІЛ V

Загальні положення щодо зовнішніх дій союзу та особливі положення щодо спільної зовнішньої та безпекової політики

Глава 1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ЗОВНІШНІХ ДІЙ СОЮЗУ

Стаття 21

1. У своїх діях на міжнародній арені Союз керується принципами, які надихнули на його створення, розвиток та розширення та які він має намір поширювати у світі, а саме такими: демократія, верховенство права, універсальність та неподільність прав людини та основоположних свобод, повага до людської гідності, принципи рівності та солідарності, а також дотримання принципів Статуту ООН та міжнародного права.

Союз прагне розвивати відносини та встановлювати партнерство з третіми країнами та міжнародними, регіональними або світовими організаціями, що поділяють принципи, зазначені в абзаці першому. Він сприяє пошукові багатосторонніх рішень спільних проблем, зокрема в рамках Організації Об'єднаних Націй.

2. Союз визначає та здійснює спільну політику та заходи й працює заради досягнення високого рівня співпраці в усіх сферах міжнародних відносин для того, щоб:

(a) гарантувати свої цінності, основоположні інтереси, безпеку, незалежність та цілісність Союзу;

(b) зміцнювати й підтримувати демократію, верховенство права, права людини та принципи міжнародного права;

(c) оберігати мир, запобігати конфліктам і зміцнювати міжнародну безпеку згідно з цілями та принципами Статуту Організації Об'єднаних Націй, з принципами Гельсінського Заключного Акту та цілями Паризької Хартії, включаючи такі, що стосуються зовнішніх кордонів;

(d) заохочувати сталий розвиток економіки, суспільства й довкілля країн, що розвиваються, з головною метою – викоренити бідність;

(e) сприяти інтеграції всіх країн у світову економіку, включаючи шляхом поступового скасування обмежень міжнародної торгівлі;

(f) сприяти розвитку міжнародних заходів з метою збереження та поліпшення стану довкілля й зваженому управлінню світовими природними ресурсами, щоб забезпечити сталий розвиток;

(g) допомагати населенню, країнам та регіонам, що постраждали від природних або антропогенних стихійних лих; та

(h) сприяти розвитку міжнародної системи, що ґрунтується на тіснішій багатосторонній співпраці та належному світовому врядуванні.

3. Союз дотримується принципів й невідступно слідує цілям, визначеним в частинах 1 та 2, в розробці та реалізації різноманітних напрямків своєї зовнішньої діяльності, охопленої у цьому Розділі та в Частині П'ятій Договору про функціонування Європейського Союзу, а також зовнішніх аспектів інших політик Союзу.

Союз забезпечує узгодженість різних напрямків своєї зовнішньої діяльності та її узгодженість з іншими політиками. Рада та Комісія за допомогою Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки забезпечують таку узгодженість і співпрацюють заради досягнення цієї мети.

Стаття 22

1. На підставі принципів та цілей, встановлених у статті 21, Європейська Рада визначає стратегічні інтереси та цілі Союзу.

Рішення Європейської Ради щодо стратегічних інтересів та цілей Союзу стосуються спільної зовнішньої та безпекової політики та інших сфер зовнішніх дій Союзу. Ці рішення можуть стосуватися відносин Союзу з окремою країною чи регіоном або стосуватися певної теми. Рішення визначають їхню тривалість і засоби, що надаються Союзом та державами-членами.

Європейська Рада діє одностайно за рекомендацією Ради, яку ухвалює Рада згідно з умовами, встановленими для кожної сфери. Рішення Європейської Ради виконуються згідно з передбаченою в Договорах процедурою.

2. У сфері спільної зовнішньої та безпекової політики спільні пропозиції Раді може подавати Верховний представник Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки, а в інших сферах зовнішніх дій Союзу – Комісія.

ГЛАВА 2 СПЕЦІАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО СПІЛЬНУ ЗОВНІШНЮ ТА БЕЗПЕКОВУ ПОЛІТИКУ

Секція 1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 23

Союз у своїх діях на міжнародній арені відповідно до цієї Глави керується принципами, переслідує цілі та здійснює їх відповідно до загальних

положень, встановлених у Главі 1.

Стаття 24

1. Компетенція Союзу в сфері спільної зовнішньої та безпекової політики охоплює всі сфери зовнішньої політики та всі питання безпеки Союзу, включно з поступовим формуванням спільної оборонної політики, що, можливо, приведе до спільної оборони.

До спільної зовнішньої та безпекової політики застосовуються спеціальні правила та процедури. Спільна зовнішня та безпекова політика визначається та реалізується Європейською Радою та Радою, що діють одностайно, крім випадків, якщо Договори передбачають інше. Прийняття законодавчих актів виключається. Спільну зовнішню та безпекову політику здійснює Верховний представник Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки та держави-члени відповідно до Договорів. Особлива роль Європейського Парламенту та Комісії у цій сфері визначається Договорами. Суд Європейського Союзу не має юрисдикції стосовно цих положень, за винятком його юрисдикції щодо моніторингу дотримання статті 40 цього Договору, а також щодо розгляду законності певних рішень, як це встановлено у частині 2 статті 275 Договору про функціонування Європейського Союзу.

2. У рамках принципів та цілей зовнішньої діяльності Союзу він провадить, визначає та реалізує спільну зовнішню та безпекову політику, засновану на розвитку взаємної політичної солідарності серед держав-членів, на визначенні питань загального інтересу та на досягненні дедалі зростаючого ступеню зближення дій держав-членів.

3. Держави-члени активно та беззастережно підтримують спільну зовнішню та безпекову політику в дусі лояльності та взаємної солідарності та дотримуються дій Союзу у цій сфері.

Держави-члени співпрацюють, щоб посилювати й розвивати взаємну політичну солідарність. Вони утримуються від будь-яких дій, що суперечать інтересам Союзу або можуть зашкодити його ефективності як об'єднавчої сили в міжнародних відносинах.

Рада та Верховний представник забезпечують дотримання цих принципів.

Стаття 25

Союз провадить спільну зовнішню та безпекову політику через:

- (a) визначення загальних принципів;
- (b) ухвалення рішень про:
 - (i) дії, яких має вжити Союз,
 - (ii) позиції, які має займати Союз,
 - (iii) положення про виконання рішень, зазначених в пунктах (i) та (ii);

а також
(с) зміцнення систематичної співпраці держав-членів у провадженні політики.

Стаття 26

1. Європейська Рада окреслює стратегічні інтереси Союзу та визначає цілі та загальні настанови щодо спільної зовнішньої та безпекової політики, включаючи питання, пов'язані з обороною. Європейська Рада ухвалює необхідні рішення.

Якщо цього вимагає міжнародна ситуація, Голова Європейської Ради скликає позачергове засідання Європейської Ради для того, щоб визначити стратегічні напрямки політики Союзу у контексті такої ситуації.

2. Рада формує спільну зовнішню та безпекову політику та приймає рішення, необхідні для її визначення й реалізації, на основі загальних настанов та стратегічних напрямків, визначених Європейською Радою.

Рада та Верховний представник Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки забезпечують єдність, послідовність та ефективність дій Союзу.

3. Спільну зовнішню та безпекову політику реалізує Верховний представник та держави-члени, застосовуючи національні засоби та засоби Союзу.

Стаття 27

1. Верховний представник Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки, який очолює Раду закордонних справ, сприяє своїми пропозиціями в підготовці спільної зовнішньої та безпекової політики та забезпечує виконання рішень, схвалених Європейською Радою та Радою.

2. Верховний представник Союзу представляє Союз у питаннях, пов'язаних зі спільною зовнішньою та безпековою політикою. Він провадить політичний діалог з третіми сторонами від імені Союзу та висловлює позицію Союзу в міжнародних організаціях та на міжнародних конференціях.

3. Європейська служба з питань зовнішньої діяльності допомагає Верховному представнику здійснювати повноваження відповідно до його мандату. Ця служба співпрацює з дипломатичними службами держав-членів. До її складу входять посадові особи відповідних департаментів Генерального секретаріату Ради та Комісії, а також посадовці, делеговані з національних дипломатичних служб держав-членів. Структура та функції Європейської служби з питань зовнішньої діяльності встановлюються рішенням Ради. Рада діє за пропозицією Верховного представника після проведення консультацій з Європейським Парламентом та після отримання

згоди Комісії.

Стаття 28

1. Якщо міжнародна ситуація вимагає оперативних дій Союзу, Рада ухвалює необхідні рішення. Ці рішення закладають цілі, обсяг та засоби, які мають надаватися Союзові, а також, у разі потреби, тривалість та умови їх виконання.

У разі зміни умов, що мають суттєвий вплив на питання, що є предметом регулювання такого рішення, Рада переглядає принципи та цілі цього рішення та ухвалює необхідні рішення.

2. Рішення, зазначені в частині 1, носять зобов'язальний характер для держав-членів щодо ухвалення позицій та провадження їхньої діяльності.

3. Якщо згідно з рішенням, зазначеним у частині 1, існує намір ухвалити національну позицію або вчинити національну дію, відповідній державі-члену належить повідомити про це заздалегідь, щоб у разі потреби можна було провести попередні консультації в Раді. Зобов'язання надавати попередню інформацію не стосується положень, якими лише транспоновано рішення Ради на національний рівень.

4. У разі нагальної потреби, що постає через зміни ситуації та неможливість перегляду рішення Ради, про яке йдеться в частині 1, держави-члени можуть терміново вжити необхідних заходів, беручи до уваги загальні цілі зазначеного рішення. Зацікавлені держави-члени невідкладно інформують Раду про будь-які такі заходи.

5. Якщо виконання рішення, зазначеного в цій статті, пов'язане з будь-якими істотними труднощами, держава-член передає їх на розгляд Ради, яка обговорює їх та шукає належне вирішення. Таке вирішення не повинно суперечити цілям рішення, зазначеного у частині 1, або ж шкодити його ефективності.

Стаття 29

Рада ухвалює рішення, що визначають підхід Союзу до окремого питання географічного або тематичного характеру. Держави-члени забезпечують узгодженість своїх національних політик із позиціями Союзу.

Стаття 30

1. Будь-яка держава-член, Верховний представник Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки за підтримки Комісії можуть звертатися до Ради із будь-якими питаннями, пов'язаними зі спільною зовнішньою та безпековою політикою, й подавати їй, за необхідності, свої ініціативи або пропозиції.

2. У випадках, що потребують швидкого рішення, Верховний представник з власної ініціативи або на вимогу держави-члена скликає позачергове засідання Ради протягом сорока восьми годин чи, в разі нагальної потреби, протягом коротшого строку.

Стаття 31

1. Європейська Рада та Рада ухвалює рішення, зазначені в цій Главі, одностайно, за винятком випадків, якщо ця Глава передбачає інше. Прийняття законодавчих актів виключається.

Утримуючись від голосування, будь-який член Ради може обґрунтувати своє утримання формальною декларацією відповідно до цього абзацу. У такому разі він не зобов'язаний застосовувати це рішення, проте він має визнати, що останнє є обов'язковим для Союзу. У дусі взаємної солідарності відповідна держава-член утримується від будь-яких дій, що можуть суперечити або шкодити діям Союзу, що ґрунтуються на цьому рішенні, а інші держави-члени поважають її позицію. Якщо члени Ради, які таким чином обґрунтовують своє утримання від голосування, представляють принаймні третину держав-членів, що охоплюють щонайменше третину населення Союзу, рішення не ухвалюється.

2. Шляхом відступу від положень частини 1 Рада діє кваліфікованою більшістю, коли вона:

- ухвалює рішення про дію або позицію Союзу на підставі рішення Європейської Ради, пов'язаного зі стратегічними інтересами та цілями Союзу, зазначеними в частині 1 статті 22;

- ухвалює рішення про дію або позицію Союзу на пропозицію Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки, яку він подає на окремий запит Європейської Ради, зроблений за її власною ініціативою або за ініціативою Верховного представника;

- ухвалює будь-яке рішення, що визначає дію або позицію Союзу;

- ухвалює рішення про призначення спеціального представника згідно зі статтею 33.

Голосування не проводиться, якщо член Ради заявляє, що має намір виступити проти ухвалення рішення, що приймається кваліфікованою більшістю на підставі життєво важливих і визначених для національної політики міркувань. Верховний представник, провадячи інтенсивні консультації з відповідною державою-членом, шукає прийнятне для неї рішення. Якщо він не може знайти таке рішення, Рада може кваліфікованою більшістю вимагати, щоб справу передали Європейській Раді для одностайного ухвалення рішення.

3. Європейська Рада може одностайно ухвалити рішення про те, що Рада діє кваліфікованою більшістю в інших випадках, крім зазначених у ча-

стині 2.

4. Частини 2 та 3 не застосовуються до рішень військового або оборонного значення.

5. У частині, що стосується процедурних питань, Рада діє більшістю своїх членів.

Стаття 32

Держави-члени, щоб визначити спільний підхід, проводять між собою в рамках Європейської Ради та Ради консультації з усіх питань зовнішньої та безпекової політики, що становлять загальний інтерес. Перш ніж чинити будь-які дії на міжнародній арені або брати на себе будь-які зобов'язання, що можуть вплинути на інтереси Союзу, кожна держава-член проводить консультації з іншими державами-членами в рамках Європейської Ради або Ради. Держави-члени через зближення своїх дій забезпечують спроможність Союзу відстоювати свої інтереси та цінності на міжнародній арені. Держави-члени виявляють взаємну солідарність.

Якщо Європейська Рада або Рада визначила спільний підхід Союзу у значенні частини 1, Верховний представник Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки та міністри закордонних справ держав-членів координують свою діяльність в рамках Ради.

Дипломатичні представництва держав-членів та місії Союзу у третіх країнах та в міжнародних організаціях співпрацюють та сприяють формуванню та реалізації спільного підходу.

Стаття 33

Рада може за пропозицією Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки призначити спеціального представника з мандатом щодо окремого політичного аспекту. Спеціальний представник здійснює повноваження відповідно до цього мандату під керівництвом Верховного представника.

Стаття 34

1. Держави-члени узгоджують свої дії в міжнародних організаціях та на міжнародних конференціях. Вони обстоюють на таких форумах позицію Союзу. Верховний представник Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки організовує таке узгодження.

Уразі, коли в міжнародних організаціях та міжнародних конференціях беруть участь не всі держави-члени, ті держави-члени, що беруть у них участь, обстоюють позицію Союзу.

2. Відповідно до частини 3 статті 24 ті держави-члени, що представ-

лені у міжнародних організаціях і міжнародних конференціях, де беруть участь не всі держави-члени, інформують решту держав-членів та Верховного представника про будь-які питання спільного інтересу.

Держави-члени, що є також членами Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, узгоджують свої дії з іншими державами-членами та Верховним представником й інформують їх у повному обсязі. Держави-члени, що є членами Ради Безпеки, у здійсненні їхніх функцій захищають позиції та інтереси Союзу без порушення своїх обов'язків за Статутом Організації Об'єднаних Націй.

Якщо Союз визначив свою позицію з питання, що стоїть на порядку денному Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, держави-члени, що беруть участь у засіданнях Ради Безпеки, вимагають запросити Верховного представника, щоб він виклав позицію Союзу.

Стаття 35

Дипломатичні та консульські представництва держав-членів та місії Союзу в третіх країнах та на міжнародних конференціях, а також їхні представництва у міжнародних організаціях співпрацюють, щоб забезпечити дотримання й виконання ухвалених на підставі цієї Глави рішень, що визначають позиції та дії Союзу.

Вони зміцнюють співпрацю шляхом обміну інформацією та проведення спільних оцінювань.

Вони сприяють реалізації права громадян Союзу на захист на території третіх країн, як зазначено в пункті (с) частини 2 статті 20 Договору про функціонування Європейського Союзу, та заходів, ухвалених відповідно до статті 23 зазначеного Договору.

Стаття 36

Верховний представник Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки постійно проводить консультації з Європейським Парламентом щодо головних аспектів та пріоритетів спільної зовнішньої та безпекової політики, а також спільної безпекової та оборонної політики й інформує про їх розвиток. Верховний представник забезпечує належне врахування позицій Європейського Парламенту. Спеціальні представники можуть бути залучені до інформування Європейського Парламенту.

Європейський Парламент може ставити питання або давати рекомендації Раді та Верховному представнику. Двічі на рік він проводить дебати про прогрес у реалізації спільної зовнішньої та безпекової політики, включаючи спільну безпекову та оборонну політику.

Стаття 37

Союз може укласти угоди з однією або кількома державами або

міжнародними організаціями у сферах, охоплених в цій Главі.

Стаття 38

1. Без шкоди статті 240 Договору про функціонування Європейського Союзу Комітет з питань політики та безпеки відстежує міжнародну ситуацію у сферах, що охоплюється спільною зовнішньою та безпековою політикою, й сприяє визначенню політик шляхом надання висновків Раді на її вимогу, вимогу Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки або за власною ініціативою. Комітет відстежує також виконання узгоджених політик без шкоди повноваженням Верховного представника.

У рамках сфери застосування цієї Глави Комітет з питань політики та безпеки здійснює політичний контроль і стратегічне керування зазначеними в статті 43 операціями з урегулювання кризових ситуацій під керівництвом Ради та Верховного представника.

Рада може вповноважити Комітет для цілей та на час проведення операції з урегулювання кризової ситуації, як визначено Радою, приймати відповідні рішення щодо політичного контролю та стратегічного керування операцією.

Стаття 39

Відповідно до статті 16 Договору про функціонування Європейського Союзу та шляхом відступу від її частини 2 Рада ухвалює рішення, що встановлює правила, пов'язані із захистом фізичних осіб з огляду на обробку персональних даних державами-членами при виконанні заходів, які підпадають під сферу застосування цієї Глави, а також правила, пов'язані з вільним рухом такої інформації. Дотримання цих правил підлягає контролю незалежних органів.

Стаття 40

Виконання спільної зовнішньої та безпекової політики не впливає на застосування процедур та на обсяг повноважень установ, які встановлені Договорами для здійснення повноважень Союзу, зазначених у статтях 3-6 Договору про функціонування Європейського Союзу.

Так само, виконання політик, перелічених у цих статтях, не впливає на застосування процедур та на обсяг повноважень установ, які встановлені Договорами для здійснення повноважень Союзу згідно з цією Главою.

Стаття 41

1. Адміністративні витрати установ, спричинені виконанням цієї Глави, покриваються за рахунок бюджету Союзу.

2. Оперативні витрати, спричинені виконанням цієї Глави, також по-

криваються за рахунок бюджету Союзу, крім витрат на операції військового або оборонного характеру та випадків, коли Рада, діючи одностайно, вирішить інакше.

У випадках, коли витрати не покриваються бюджетом Союзу, вони покриваються з бюджетів держав-членів за шкалою валового національного продукту, окрім випадку, коли Рада, діючи одностайно, вирішить інакше. Держави-члени, представники яких зробили у Раді формальну декларацію згідно з другим абзацом частини 1 статті 31, не зобов'язані робити внесок у фінансування витрат на операції військового або оборонного характеру.

1. Рада ухвалює рішення, що встановлює спеціальні процедури гарантованого швидкого доступу до коштів, призначених у бюджеті Союзу на термінове фінансування ініціатив у рамках спільної зовнішньої та безпекової політики, зокрема підготовчої діяльності місій, зазначених у частині 2 статті 42 та статті 43. Рада діє після проведення консультацій з Європейським Парламентом.

Підготовча діяльність місій, зазначених у частині 2 статті 42 та статті 43, яка не покривається бюджетом Союзу, підлягає фінансуванню із стартового фонду, створеного з внесків держав-членів.

Рада на пропозицію Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки кваліфікованою більшістю ухвалює рішення, що встановлюють:

(a) процедури створення та фінансування стартового фонду, зокрема розмір коштів, виділених фондові;

(b) процедури управління стартовим фондом;

(c) процедури фінансового контролю.

У разі, коли згідно з частиною 1 статті 42 та статтею 43 заплановано місію, фінансування якої з бюджету Союзу неможливе, Рада уповноважує Верховного представника використовувати цей фонд. Верховний представник звітує Раді про виконання цих повноважень.

Секція 2

ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО СПІЛЬНОЇ БЕЗПЕКОВОЇ ТА ОБОРОННОЇ ПОЛІТИКИ

Стаття 42

1. Спільна безпекова та оборонна політика є невід'ємною частиною спільної зовнішньої та безпекової політики. Вона забезпечує Союзові оперативну спроможність, що спирається на цивільні та військові засоби. Союз може використовувати їх у місіях поза межами Союзу, щоб підтримувати мир, запобігати конфліктам та зміцнювати міжнародну безпеку згідно з принципами Статуту Організації Об'єднаних Націй. Виконання цих завдань здійснюється із використанням ресурсів, що надаються державами-

членами.

2. Спільна безпекова та оборонна політика охоплює поступове формування спільної оборонної політики Союзу. Це приведе до спільної оборони, якщо так одностайно вирішить Європейська Рада. У такому разі Європейська Рада рекомендує державам-членам ухвалити таке рішення згідно з їхніми відповідними конституційними вимогами.

Політика Союзу згідно з цією Секцією не шкодить особливому характеру безпекової та оборонної політики певних держав-членів та поважає зобов'язання певних держав-членів, що вважають свою спільну оборону реалізованою в Організації Північноатлантичного Договору згідно з умовами Північноатлантичного Договору та узгодженою в цих рамках зі спільною безпековою та оборонною політикою.

3. Держави-члени надають у розпорядження Союзу цивільні та військові ресурси для здійснення спільної безпекової та оборонної політики і таким чином сприяють досягненню цілей, визначених Радою. Ті держави-члени, що разом створюють багатонаціональні сили, також можуть надавати їх у розпорядження спільної безпекової та оборонної політики.

Держави-члени беруть зобов'язання поступово підвищувати свій військовий потенціал. Агенція у сфері розвитку оборонного потенціалу, досліджень, закупівель та озброєння (далі – «Європейська оборонна агенція») окреслює оперативні потреби, підтримує заходи із задоволення цих потреб, сприяє визначенню та, в разі потреби, здійсненню будь-яких заходів, що необхідні для зміцнення промислової та технологічної бази оборонного сектору, бере участь у формуванні Європейської політики в сфері військового потенціалу та озброєння та допомагає Раді оцінювати рівень вдосконалення військового потенціалу.

4. Рішення, що стосуються спільної безпекової та оборонної політики, включаючи рішення про започаткування місій відповідно до цієї статті, Рада ухвалює одностайно на підставі пропозиції Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки або за ініціативою держави-члена. Верховний представник разом з Комісією, якщо необхідно, може пропонувати використовувати як національні засоби, так й інструменти Союзу.

5. Рада може довірити групі держав-членів виконання місії в рамках Союзу з метою захисту цінностей Союзу та служіння його інтересам. Виконання таких місій регулює стаття 44.

6. Держави-члени, військовий потенціал яких задовольняє вищі критерії, та які взяли одна щодо одної більш тісні зобов'язання в цій сфері з огляду на найбільш відповідальні місії, запроваджують постійну структурну співпрацю в рамках Союзу. Цю співпрацю регулюють положення статті 46. Це не впливає на положення статті 43.

7. Якщо держава-член зазнає збройної агресії на своїй території, інші

держави-члени мають щодо неї обов'язок усіма можливими засобами допомагати їй та підтримувати її згідно зі статтею 51 Статуту Організації Об'єднаних Націй. Це не шкодить особливому характеру безпекової та оборонної політики окремих держав-членів.

Зобов'язання та співпраця у цій сфері повинні відповідати зобов'язанням в межах Організації Північноатлантичного Договору, який лишається фундаментом колективної безпеки та форумом її виконання для тих держав, що є її членами.

Стаття 43

1. Зазначені в частині 1 статті 42 місії, для виконання яких Союз може використовувати цивільні та військові засоби, охоплюють спільні операції з роззброєння, гуманітарні та рятувальні операції, надання консультацій та допомоги у військових справах, місії запобігання конфліктам і миротворчі, місії збройних сил з урегулювання кризових ситуацій, зокрема встановлення миру та пост-конфліктна стабілізація. Усі ці місії можуть сприяти боротьбі проти тероризму, включаючи шляхом підтримки третіх країн у боротьбі проти тероризму на їхніх територіях.

2. Щодо місій, зазначених у частині 1, Рада ухвалює рішення, що визначають цілі та обсяги цих місій, а також загальні умови їхнього виконання. Верховний представник Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки, уповноважений Радою та який діє в тісному й постійному зв'язку з Комітетом з питань політики та безпеки, забезпечує координацію цивільних та військових аспектів таких місій.

Стаття 44

1. У рамках рішень, ухвалених відповідно до статті 43, Рада може довірити виконання місії групі держав-членів, що мають необхідний потенціал та намір взяти на себе таку місію. Такі держави-члени разом із Верховним представником Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки погоджують між собою керівництво місією.

2. Держави-члени, що беруть участь у виконанні місії, постійно інформують Раду про перебіг місії за власною ініціативою або на вимогу іншої держави-члена. Якщо виконання місії спричиняє важливі наслідки або потребу змінити цілі, обсяг та умови виконання, визначені в рішеннях, зазначених в частині 1, держави-члени, що беруть участь у місії, невідкладно інформують Раду. У таких випадках Рада ухвалює необхідні рішення.

Стаття 45

1. Європейська оборонна агенція, зазначена у частині 3 статті 42, за умови уповноваження Радою, має своїм завданням:

(а) допомагати визначати цілі у сфері військового потенціалу дер-

жав-членів та оцінювати дотримання зобов'язань щодо цього потенціалу, взятих державами-членами;

(b) сприяти гармонізації оперативних потреб та запровадженню ефективних і сумісних методів постачання;

(c) пропонувати багатосторонні проекти, спрямовані на досягнення цілей у сфері військового потенціалу; забезпечувати координацію програм, які здійснюють держави-члени, та керувати окремими програмами співпраці;

(d) підтримувати дослідження оборонних технологій, координувати і планувати спільну дослідницьку діяльність та вивчення технічних рішень, що задовольняють майбутні оперативні потреби;

(e) допомагати визначати і, в разі потреби, виконувати будь-які доцільні заходи, щоб зміцнити промислову та технологічну базу оборонного сектору й підвищити ефективність військових витрат.

2. Європейська оборонна агенція є відкритою для всіх держав-членів, що висловлюють намір взяти участь у її діяльності. Рада, діючи кваліфікованою більшістю, ухвалює рішення, що визначає правовий статус, місце перебування та функціональні обов'язки Агенції. Це рішення має враховувати рівень ефективної участі в діяльності Агенції. У рамках Агенції створюються окремі групи, що об'єднують держави-члени, залучені до спільних проектів. Агенція виконує свої завдання, підтримуючи, в разі потреби, зв'язок з Комісією.

Стаття 46

1. Такі держави-члени, що висловлюють намір брати участь у постійній структурній співпраці, зазначеній у частині 6 статті 42, та що задовольняють критерії та беруть на себе зобов'язання щодо військового потенціалу, сформульовані в Протоколі про постійну структурну співпрацю, повідомляють про свій намір Раді та Верховному представнику Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки.

2. Протягом трьох місяців після повідомлення, зазначеного в частині 1, Рада ухвалює рішення про запровадження постійної структурної співпраці та визначає перелік держав-членів, що беруть участь у такій співпраці. Рада діє кваліфікованою більшістю після проведення консультацій з Верховним представником.

3. Будь-яка держава-член, що висловила намір взяти участь у постійній структурній співпраці пізніше, повідомляє про свій намір Раді та Верховному представнику.

Рада ухвалює рішення, що підтверджує участь відповідної держави-члена, що задовольняє критерії та бере на себе зобов'язання, зазначені в статтях 1 та 2 Протоколу про постійну структурну співпрацю. Рада діє

кваліфікованою більшістю після проведення консультацій з Верховним представником. Участь у голосуванні беруть лише ті члени Ради, що представляють держави-члени, які є учасниками такої співпраці.

Кваліфікована більшість визначається відповідно до пункту (а) частини 3 статті 238 Договору про функціонування Європейського Союзу.

4. Якщо держава-член, що бере участь у такій співпраці, вже не відповідає критеріям та не може виконувати зобов'язання, зазначені в статтях 1 та 2 Протоколу про постійну структурну співпрацю, Рада може ухвалити рішення, що зупиняє участь відповідної держави-члена у співпраці.

Рада діє кваліфікованою більшістю. Участь у голосуванні беруть лише ті члени Ради, що представляють держави-члени, які є учасниками такої співпраці, за винятком держави-члена, про яку йдеться.

Кваліфікована більшість визначається відповідно до пункту (а) частини 3 статті 238 Договору про функціонування Європейського Союзу.

5. Будь-яка держава-член, що бере участь у постійній структурній співпраці та бажає відмовитися від такої співпраці, повідомляє про свій намір Раді, яка бере до уваги те, що відповідна держава-член припинила свою участь у співпраці.

6. Рішення та рекомендації Ради в рамках постійної структурної співпраці, інші, ніж передбачені частинами 2-5, ухвалюються одностайно. Для цілей цієї частини одностайність складають лише голоси представників держав-членів, що беруть участь у співпраці.

РОЗДІЛ VI Прикінцеві положення

Стаття 47

Союз є суб'єктом права.

Стаття 48

1. До Договорів можуть бути внесені зміни відповідно до звичайної процедури перегляду. До них також можуть вноситись зміни відповідно до спрощених процедур перегляду.

Звичайна процедура перегляду

2. Уряд будь-якої держави-члена, Європейський Парламент або Комісія можуть подати до Ради пропозиції про внесення змін до Договорів. Ці пропозиції можуть, *inter alia*, передбачати розширення або звуження повноважень, покладених на Союз Договорами. Рада подає ці пропозиції до Європейської Ради та повідомляє про ці пропозиції національні парламенти.

3. Якщо Європейська Рада після проведення консультацій з Європейським Парламентом та Комісією простою більшістю ухвалює рішення про вивчення запропонованих змін, Голова Європейської Ради скликає Конвент із представників національних парламентів, голів держав або урядів держав-членів, Європейського Парламенту та Комісії. З Європейським центральним банком також проводяться консультації в разі інституційних змін у монетарній сфері. Конвент вивчає пропозиції про внесення змін та ухвалює консенсусом рекомендацію до конференції представників урядів держав-членів, визначених в частині 4.

Європейська Рада після отримання згоди Європейського Парламенту може простою більшістю вирішити не скликати Конвент з огляду на обсяг запропонованих змін. У такому випадку Європейська Рада визначає обсяг повноважень конференції представників урядів держав-членів.

4. Конференцію представників урядів держав-членів скликає Голова Ради, щоб спільною згодою визначити зміни, які мають бути внесені до Договорів.

Зміни набувають чинності після їх затвердження усіма державами-членами згідно з їхніми відповідними конституційними вимогами.

5. Якщо протягом двох років після підписання договору про внесення змін до Договорів чотири п'ятих держав-членів затвердять його, тоді як одна або кілька держав-членів матимуть труднощі із затвердженням договору, справа передається Європейській Раді.

Спрощені процедури перегляду

6. Уряд будь-якої держави-члена, Європейський Парламент або Комісія можуть подати до Європейської Ради пропозиції щодо перегляду всіх або частини положень Частини Три Договору про функціонування Європейського Союзу, що стосується внутрішніх політик або дій Союзу.

Європейська Рада може ухвалити рішення про внесення змін до усіх або частини положень Частини Три Договору про функціонування Європейського Союзу. Європейська Рада діє одностайно після проведення консультацій з Європейським Парламентом та Комісією, а також Європейським центральним банком у випадку інституційних змін у монетарній сфері. Таке рішення не набуває чинності, доки його не затвердять усі держави-члени згідно з їхніми відповідними конституційними вимогами.

Рішення, зазначене у другому абзаці, не розширює повноважень, покладених на Союз Договорами.

7. Якщо Договір про функціонування Європейського Союзу або Розділ V цього Договору передбачає те, щоб Рада діяла одностайно у певній сфері або у певному випадку, Європейська Рада може ухвалити рішення про уповноваження Ради діяти кваліфікованою більшістю у такій

сфері або у такому випадку. Цей абзац не застосовується до рішень у військовій сфері або у сфері оборони.

Якщо Договір про функціонування Європейського Союзу передбачає, що законодавчі акти мають ухвалюватися Радою згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, Європейська Рада може ухвалити рішення, яке дозволяє ухвалення таких актів згідно зі звичайною законодавчою процедурою.

Будь-яка ініціатива Європейської Ради, висунута на основі першого або другого абзацу, повідомляється національним парламентам. Якщо національний парламент протягом шести місяців від дати такого повідомлення висловить своє заперечення, рішення, зазначене в першому або другому абзаці, не ухвалюється. За відсутності такого заперечення Європейська Рада може ухвалити рішення.

Для ухвалення рішень, зазначених в першому і другому абзацах, Європейська Рада діє одностайно після отримання згоди Європейського Парламенту, яка надається більшістю складу членів Парламенту.

Стаття 49

Будь-яка європейська держава, яка поважає цінності, зазначені в статті 2, та віддана їх поширенню, може подати заявку на набуття членства у Союзі. Європейському Парламенту та національним парламентам повідомляється про таку заявку. Держава, що подає заявку, надсилає її до Ради, що діє одностайно після проведення консультацій з Комісією та після отримання згоди Європейського Парламенту, який діє більшістю складу своїх членів. Умови прийнятності, що погоджені Європейською Радою, мають бути враховані.

Умови приєднання та зумовлені ним зміни до Договорів, на яких заснований Європейський Союз, є предметом угоди між державами-членами та державою, що подає заявку. Угода надсилається для затвердження до усіх держав, що є договірними сторонами, згідно з їхніми відповідними конституційними вимогами.

Стаття 50

1. Будь-яка держава-член може вирішити вийти з Союзу згідно зі своїми конституційними вимогами.

2. Держава-член, що вирішила вийти з Союзу, повідомляє про свій намір Європейську Раду. З огляду на настанови Європейської Ради Союз провадить переговори з цією державою та укладає угоду, в якій формулюються положення про її вихід з урахуванням рамок майбутніх відносин з Союзом. Переговори щодо цієї угоди проводяться відповідно до частини 3 статті 218 Договору про функціонування Європейського Союзу. Цю угоду

укладає Рада від імені Союзу, діючи кваліфікованою більшістю, після отримання згоди Європейського Парламенту.

3. Застосування Договорів до держави припиняється від дати набуття чинності угодою про вихід або, в разі відсутності такої, через два роки після повідомлення, зазначеного в частині 2, якщо Європейська Рада за згодою з цією державою-членом не вирішить одностайно продовжити цей термін.

4. Для цілей частин 2 і 3 член Європейської Ради або Ради, що представляє державу-члена, що виходить із Союзу, не бере участі у дискусіях Європейської Ради або Ради або в прийнятті рішень стосовно неї.

Кваліфікована більшість визначається відповідно до пункту (b) частини 3 статті 238 Договору про функціонування Європейського Союзу.

5. Якщо держава, яка вийшла із Союзу, звертається з проханням про повторне приєднання, її запит розглядається згідно з процедурою, зазначеною у статті 49.

Стаття 51

Протоколи та Додатки до Договорів є невід'ємною частиною Договорів.

Стаття 52

1. Договори є чинними для Королівства Бельгія, Республіки Болгарія, Чеської Республіки, Королівства Данія, Федеративної Республіки Німеччина, Естонської Республіки, Ірландії, Грецької Республіки, Королівства Іспанія, Французької Республіки, Італійської Республіки, Республіки Кіпр, Латвійської Республіки, Литовської Республіки, Великого Герцогства Люксембург, Угорської Республіки, Республіки Мальта, Королівства Нідерланди, Австрійської Республіки, Республіки Польща, Португальської Республіки, Румунії, Республіки Словенія, Словацької Республіки, Фінляндської Республіки, Королівства Швеція, Сполученого Королівство Великої Британії та Північної Ірландії.

2. Територіальне застосування Договорів визначається статтею 355 Договору про функціонування Європейського Союзу.

Стаття 53

Цей Договір укладено на невизначений строк.

Стаття 54

1. Цей Договір затверджується Високими Договірними Сторонами згідно з їхніми відповідними конституційними вимогами. Інструменти ратифікації передаються на зберігання Уряду Італійської Республіки.

2. Цей Договір набуває чинності 1 січня 1993 року за умови, що усі інструменти ратифікації були передані на зберігання, а якщо це не зроблено, – в перший день місяця, наступного після того, коли остання держава, що підписала Договір, передає на зберігання інструмент ратифікації.

Стаття 55

1. Цей Договір складено в єдиному оригінальному примірнику болгарською, чеською, данською, голландською, англійською, естонською, фінської, французькою, німецькою, грецькою, угорською, ірландською, італійською, латвійською, литовською, мальтійською, польською, португальською, румунською, словацькою, словенською, іспанською та шведською мовами. Тексти кожною з цих мов є однаково автентичними; вони передаються на зберігання в архівах Уряду Італійської Республіки, який передає засвідчену копію кожному урядові решті держав, що підписали Договір.

2. Цей Договір може також бути перекладений будь-якою іншою мовою, яку визначили держави-члени з-поміж тих, що мають статус офіційної на усій або частині їхньої території згідно з їхнім конституційним ладом. Відповідна держава-член передає засвідчену копію такого перекладу на зберігання у архівах Ради.

На засвідчення чого належним чином уповноважені представники, що підписалися нижче, поставили свої підписи під цим Договором.

Вчинено в Маастрихті сьомого дня лютого тисяча дев'ятсот дев'яносто другого року.

(перелік осіб, що підписалися, не відтворено)

ДОГОВІР ПРО ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Преамбула

ЙОГО ВЕЛИЧНІСТЬ КОРОЛЬ БЕЛЬГІЙЦІВ, ПРЕЗИДЕНТ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНИ, ПРЕЗИДЕНТ ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ, ПРЕЗИДЕНТ ІТАЛІЙСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ, ЇЇ КОРОЛІВСЬКА ВИСОКІСТЬ ВЕЛИКА ГЕРЦОГИНЯ ЛЮКСЕМБУРГУ, ЇЇ ВЕЛИЧНІСТЬ КОРОЛЕВА НІДЕРЛАНДІВ⁽²⁾,

НАТХНЕННІ НАМІРОМ закласти підвалини дедалі ближчого союзу народів Європи,

З НЕПОХИТНИМ ПРАГНЕННЯМ спільними діями забезпечити економічний й соціальний поступ своїх держав для усунення бар'єрів що розділяють Європу,

ВИЗНАЧАЮЧИ, що головною метою своїх зусиль є стале поліпшення умов життя та праці своїх народів,

ВИЗНАЮЧИ, що усунення існуючих перешкод потребує узгоджених дій для того, щоб гарантувати постійний розвиток, збалансовану торгівлю та чесну конкуренцію,

ПІКЛЮЮЧИСЬ про зміцнення єдності своїх економік та забезпечення їхнього гармонійного розвитку шляхом зменшення існуючих відмінностей між різними регіонами та долаючи відсталість регіонів, що перебувають у менш сприятливих умовах,

БАЖАЮЧИ сприяти через спільну торговельну політику поступовому скасовуванню обмежень міжнародної торгівлі,

З НАМІРОМ підтвердити солідарність, що єднає Європу та заморські країни, та бажаючи забезпечити розвиток їхнього добробуту згідно з принципами Статуту Організації Об'єднаних Націй,

З НЕПОХИТНИМ ПРАГНЕННЯМ зберігати й зміцнювати мир та свободу, об'єднуючи свої ресурси та закликаючи інші народи Європи, що

² Згодом членами Європейського Союзу стали також Республіка Болгарія, Чеська Республіка, Королівство Данія, Естонська Республіка, Ірландія, Грецька Республіка, Королівство Іспанія, Республіка Кіпр, Латвійська Республіка, Литовська Республіка, Угорська Республіка, Мальта, Австрійська Республіка, Республіка Польща, Португальська Республіка, Румунія, Республіка Словенія, Словацька Республіка, Фінляндська Республіка, Королівство Швеція та Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії

поділяють їхні ідеали, об'єднувати свої зусилля,

НАТХНЕННІ НАМІРОМ сприяти розвиткові якнайвищого рівня знань своїх народів через широкий доступ до освіти та її постійне оновлення,

і з цією метою призначили своїх повноважних представників:

(Перелік повноважних представників не відтворено)

ЯКІ, обмінявшись повноваженнями, що визнано чинними та виконаними в належній формі, погодилися про таке.

ЧАСТИНА ОДИН ПРИНЦИПИ

Стаття 1

1. Цей Договір визначає порядок функціонування Союзу та встановлює сфери, межі та механізми реалізації його повноважень.

2. Цей Договір і Договір про Європейський Союз є Договорами, на яких засновано Союз. Ці два Договори, що мають однакову юридичну силу, надалі йменуються «Договори».

РОЗДІЛ I

Категорії та сфери повноважень Союзу

Стаття 2

1. Коли Договори надають Союзові виключні повноваження в певній сфері, лише Союз може здійснювати законодавчу діяльність й ухвалювати юридично обов'язкові акти; держави-члени мають право діяти в цій сфері самостійно, лише якщо вони отримали від Союзу належні повноваження або для впровадження правових актів Союзу.

2. Коли Договори надають Союзові спільні з державами-членами повноваження в певній сфері, то і Союз, і держави-члени можуть здійснювати законодавчу діяльність і ухвалювати юридично обов'язкові акти в цій сфері. Держави-члени здійснюють свої повноваження в обсязі, в якому Союз не застосовує свої повноваження. Держави-члени також здійснюють свої повноваження в обсязі, в якому Союз вирішив припинити здійснення своїх повноважень.

3. Держави-члени координують свою економічну політику та політику зайнятості на передбачених у цьому Договорі засадах, які має пра-

во визначати Союз.

4. Союз має повноваження відповідно до положень Договору про Європейський Союз визначати та реалізовувати спільну зовнішню та безпекову політику, включаючи поступове формування спільної оборонної політики.

5. У певних сферах і згідно з умовами, встановленими в Договорах, Союз має повноваження вживати заходів, що підтримують, координують та доповнюють дії держав-членів, не заступаючи їхніх повноважень в цих сферах.

Юридично обов'язкові правові акти Союзу, ухвалені на підставі положень Договорів стосовно цих сфер, не тягнуть за собою гармонізацію законів або підзаконних актів держав-членів.

6. Обсяг та механізми здійснення повноважень Союзу в кожній сфері визначаються окремими положеннями Договорів щодо кожної сфери.

Стаття 3

1. Союз має виключні повноваження в таких сферах:

- (a) митний союз;
- (b) встановлення правил конкуренції, необхідних для функціонування внутрішнього ринку;
- (c) монетарна політика – для держав-членів, валютою яких є євро;
- (d) збереження морських біологічних ресурсів у рамках спільної політики в сфері рибальства;
- (e) спільна торгівельна політика.

2. Союз також має виключні повноваження укладати міжнародні угоди, якщо укладання таких угод передбачене законодавчим актом Союзу або є необхідним для надання Союзу можливості здійснювати свої внутрішні повноваження, або тією мірою, якою їх укладання може вплинути на спільні правила або змінити їхній обсяг.

Стаття 4

1. Союз поділяє повноваження з державами-членами, коли Договори надають йому повноваження, що не стосується сфер, зазначених у статтях 3 та 6.

2. Спільні для Союзу та держав-членів повноваження стосуються таких головних сфер:

- (a) внутрішній ринок;
- (b) соціальна політика в аспектах, визначених у цьому Договорі;
- (c) економічна, соціальна та територіальна єдність;

(d) сільське господарство та рибальство, за винятком збереження морських біологічних ресурсів;

(e) довкілля;

(f) захист прав споживачів;

(g) транспорт;

(h) транс'європейські мережі;

(i) енергетика;

(j) простір свободи, безпеки та справедливості;

(k) спільні проблеми безпеки у сфері охорони здоров'я в аспектах, визначених у цьому Договорі.

3. Союз має повноваження провадити діяльність у сферах досліджень, технічного розвитку та космосу, зокрема визначати та реалізувати програми; проте здійснення цих повноважень не повинне перешкоджати державам-членам здійснювати їхні повноваження.

4. Союз має повноваження здійснювати діяльність та провадити спільну політику у сферах співпраці з питань розвитку та гуманітарної допомоги; проте здійснення цих повноважень не повинне перешкоджати державам-членам здійснювати їхні повноваження.

Стаття 5

1. Держави-члени координують свою економічну політику в межах Союзу. З цією метою Рада ухвалює заходи, зокрема загальні керівні принципи щодо такої політики.

До держав-членів, валютою яких є євро, застосовуються спеціальні положення.

2. Союз вживає заходів, що забезпечують координацію політики зайнятості держав-членів, зокрема шляхом визначення керівних принципів для такої політики.

3. Союз може висувати ініціативи для забезпечення координації соціальної політики держав-членів.

Стаття 6

Союз має повноваження вживати дій для підтримки, координації та доповнення дій держав-членів. Сферами таких дій на європейському рівні є:

(a) охорона та зміцнення здоров'я людини;

(b) промисловість;

(c) культура;

(d) туризм;

(e) освіта, професійне навчання, молодь та спорт;

(f) цивільний захист;

(g) адміністративне співробітництво.

РОЗДІЛ II

Положення загального застосування

Стаття 7

Союз забезпечує узгодженість між своїми політиками та діями з урахуванням усіх цілей Союзу та згідно з принципом надання повноважень.

Стаття 8

У своїй діяльності Союз спрямовується усунення нерівностей та сприяння рівності жінок та чоловіків.

Стаття 9

Визначаючи та реалізуючи політики та дії, Союз бере до уваги вимоги, пов'язані з сприянням високому рівню зайнятості, гарантіями належного соціального захисту, боротьбою проти соціального виключання та високим рівнем освіти, навчання та захисту здоров'я людей.

Стаття 10

Визначаючи та реалізуючи політики та дії, Союз спрямовується на боротьбу проти дискримінації на підставі статі, расового або етнічного походження, релігії або віри, [фізичної або психічної] недієздатності, віку або сексуальної орієнтації.

Стаття 11

Вимоги щодо охорони довкілля повинні бути невід'ємною частиною визначення та реалізації політик та дій Союзу, зокрема з огляду на сприяння сталому розвитку.

Стаття 12

Вимоги щодо захисту прав споживачів враховуються у визначенні та реалізації інших політик та дій Союзу.

Стаття 13

Визначаючи та реалізуючи політику Союзу в сферах сільського господарства, рибальства, транспорту, внутрішнього ринку, досліджень та технологічного розвитку і космосу, Союз та держави-члени зважають на вимоги добробуту тварин, як істот, здатних відчувати, поважаючи законодавчі або адміністративні положення, а також звичаї держав-членів, зокрема щодо релігійних обрядів, культурних традицій та регіональної спадщини.

Стаття 14

Без шкоди статті 4 Договору про Європейський Союз або статтям 93, 106 та 107 цього Договору та зважаючи на місце послуг загального економічного інтересу серед спільних цінностей Союзу, а також на їхню роль у сприянні соціальній та територіальній єдності, Союз та держави-члени, кожен у межах своїх відповідних повноважень та в межах застосування Договорів, дбають про те, щоб такі послуги надавались на принципах та умовах, зокрема економічних та фінансових, що уможливають виконання їхньої місії. Європейський Парламент та Рада, діючи за допомогою регламентів згідно зі звичайною законодавчою процедурою, встановлюють ці принципи та вимоги без шкоди повноваженням держав-членів, як це передбачено Договорами, щодо надання, доручення виконання та фінансування таких послуг.

Стаття 15

1. З метою сприяння належному врядуванню та забезпечення участі громадянського суспільства установи, органи, служби та агенції Союзу працюють у найвідкритіший спосіб.

2. Розглядаючи та голосуючи щодо проектів законодавчих актів, Європейський Парламент, а також Рада проводять свої засідання публічно.

3. З дотриманням принципів та умов, що будуть встановлені відповідно до цієї частини, кожен громадянин Союзу, кожна фізична або юридична особа, яка проживає або має юридичну адресу на території держави-члена, має право доступу до документів установ, органів, служб та агенцій Союзу, відтворених на будь-якому носіїві.

Загальні принципи та обмеження з міркувань суспільних або приватних інтересів, що регулюють таке право доступу до документів, визначається Європейським Парламентом та Радою за допомогою регламентів згідно зі звичайною законодавчою процедурою.

Кожна установа, орган, служба та агенція Союзу забезпечує прозорість своїх процедур та встановлює у своєму Регламенті спеціальні положення стосовно доступу до їхніх документів відповідно до регламентів, зазначених у другому абзаці.

Положення цієї частини застосовуються до Суду Європейського Союзу, Європейського центрального банку та Європейського інвестиційного банку виключно під час виконання їхніх адміністративних завдань.

Європейський Парламент та Рада забезпечують опублікування документів, що стосуються законодавчих процедур згідно з вимогами, встановленими регламентами, зазначеними в другому абзаці.

Стаття 16

1. Кожен має право на захист своїх персональних даних.
2. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, встановлюють правила захисту фізичних осіб під час обробки їхніх персональних даних установами, органами, службами та агенціями Союзу та державами-членами у ході провадження діяльності в межах, охоплених законодавством Союзу, а також правила щодо вільного руху таких даних. Дотримання цих правил контролюється незалежними органами влади.

Правила, встановлені на основі цієї статті, не шкодять спеціальним правилам, встановленим у статті 39 Договору про Європейський Союз.

Стаття 17

1. Союз поважає та не порушує національний правовий статус церков, релігійних об'єднань та громад у державах-членах.
2. Союз такою ж мірою поважає визнаний відповідно до національного права статус всіх світоглядних та неконфесійних організацій.
3. Визнаючи за цими церквами та організаціями їхню особливу сутність та їхній особливий внесок, Союз підтримує відкритий, прозорий та регулярний діалог з ними.

ЧАСТИНА ДВА ГРОМАДЯНСТВО СОЮЗУ ТА НЕДИСКРИМІНАЦІЯ

Стаття 18

У сфері застосування Договорів та без шкоди їхнім будь-яким спеціальним положенням заборонено будь-яку дискримінацію на підставі національної належності.

Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, можуть затвердити правила, спрямовані на заборону такої дискримінації.

Стаття 19

1. Без шкоди іншим положенням Договорів та в межах повноважень, наданих ними Союзу, Рада, діючи одностайно згідно з особливою законодавчою процедурою та після отримання згоди Європейського Парламенту, може вжити заходів, необхідних для боротьби проти дискримінації на підставі статі, расового та етнічного походження, релігії або віри, [фізичної або психічної] недієздатності, віку або сексуальної орієнтації.

2. Шляхом відступу від частини 1 Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, можуть ухвалити основні принципи щодо заохочувальних заходів Союзу, за винятком будь-якої гармонізації законів та підзаконних актів держав-членів, для підтримки дій, що вживаються державами-членами з метою сприяння досягненню цілей, зазначених в частині 1.

Стаття 20

1. Цим запроваджується громадянство Союзу. Кожен, хто має громадянство однієї з держав-членів, є громадянином Союзу. Громадянство Союзу є додатковим до національного громадянства, не замінюючи його.

2. Громадяни Союзу мають права й обов'язки, передбачені у Договорах. Вони мають, серед іншого:

(а) право на вільний рух та проживання в межах території держав-членів;

(б) право обирати та бути обраними на виборах до Європейського Парламенту та на місцевих виборах в своїй державі-члені проживання на таких самих умовах, як і громадяни цієї держави;

(с) право користуватися на території третьої країни, де не представлена держава-член, громадянами якої вони є, захистом дипломатичних представництв і консульств будь-якої держави-члена на тих самих умовах, що й громадяни цієї держави;

(д) право на звернення до Європейського Парламенту, Європейського Омбудсмена та установ і дорадчих органів Союзу будь-якою мовою Договору та отримання відповіді цією ж мовою.

Ці права реалізуються відповідно до умов та обмежень, визначених Договорами та заходами, ухваленими відповідно до Договорів.

Стаття 21

1. Кожен громадянин Союзу має право на вільний рух та проживання на території держав-членів з урахуванням обмежень та умов, встановлених Договорами та заходами, ухваленими на їх виконання.

2. Якщо діяльність Союзу визнано необхідною для досягнення цієї цілі та якщо в Договорах не передбачено необхідних повноважень, Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, можуть ухвалити положення, що сприяють реалізації прав, зазначених у частині 1.

3. З тією самою метою, що зазначена у частині 1, та якщо Договори не передбачають необхідних повноважень, Рада, діючи згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, може ухвалити заходи щодо соціального забезпечення або соціального захисту. Рада діє одностайно після проведен-

ня консультацій з Європейським Парламентом.

Стаття 22

1. Кожен громадянин Союзу, що проживає в державі-члені, громадянином якої він не є, має право обирати та бути обраним на місцевих виборах у державі-члені проживання на таких самих умовах, як і громадяни цієї держави. Це право реалізується з урахуванням детальних положень, які ухвалюються Радою, що діє одностайно згідно зі спеціальною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Європейським Парламентом; ці положення можуть передбачати відступи, коли це виправдано особливими для держави-члена проблемами.

2. Без шкоди частині 1 статті 223 та положенням, ухваленим на її виконання, кожен громадянин Союзу, що проживає в державі-члені, громадянином якої він не є, має право обирати та бути обраним до Європейського Парламенту в державі-члені проживання на таких самих умовах, як і громадяни цієї держави. Це право реалізується з урахуванням детальних положень, які ухвалюються Радою, що діє одностайно згідно зі спеціальною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Європейським Парламентом; ці положення можуть передбачати відступи, коли це виправдано особливими для держави-члена проблемами.

Стаття 23

Кожен громадянин Союзу на території третьої країни, де не представлена держава-член, громадянином якої він не є, має право на захист дипломатичних представництв і консульств будь-якої держави-члена на таких самих умовах, що і громадяни цієї держави. Держави-члени ухвалюють необхідні положення і розпочинають міжнародні переговори, необхідні для забезпечення такого захисту.

Рада, діючи згідно зі спеціальною законодавчою процедурою та після проведення консультацій із Європейським Парламентом, може ухвалити директиви, що встановлюють заходи щодо координації та взаємодії, необхідні для сприяння такому захисту.

Стаття 24

Європейський Парламент та Рада, діючи за допомогою регламентів згідно зі звичайною законодавчою процедурою, ухвалюють положення щодо процедур та умов, необхідних для ініціативи громадян у значенні статті 11 Договору про Європейський Союз, включаючи положення щодо мінімальної кількості держав-членів, із яких мають походити такі громадяни.

Кожен громадянин Союзу має право звернутися до Європейського Парламенту відповідно до статті 227.

Кожен громадянин Союзу може звертатися до Омбудсмена, посада якого створена відповідно до статті 228.

Кожен громадянин Союзу може письмово звернутися до будь-якої установи, органу, служби або агенції, зазначених у цій статті або в статті 13 Договору про Європейський Союз, однією з мов, зазначених у частині 1 статті 55 Договору про Європейський Союз, та отримати відповідь цією ж мовою.

Стаття 25

Комісія кожні три роки звітує Європейському Парламенту, Раді та Економічно-соціальному комітету про застосування положень цієї Частини. Цей звіт враховує розвиток Союзу.

На цій підставі та без шкоди іншим положенням Договорів Рада, діючи одностайно згідно зі спеціальною законодавчою процедурою та після отримання згоди Європейського Парламенту, може ухвалити положення, що посилюють або доповнюють права, зазначені у частині 2 статті 20. Такі положення набувають чинності після затвердження їх державами-членами згідно з їхніми відповідними конституційними вимогами.

ЧАСТИНА ТРИ ПОЛІТИКИ СОЮЗУ ТА ВНУТРІШНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ

РОЗДІЛ I Внутрішній ринок

Стаття 26

1. Союз ухвалює заходи з метою заснування або забезпечення функціонування внутрішнього ринку згідно з відповідними положеннями Договорів.

2. Внутрішній ринок охоплює простір без внутрішніх кордонів, де згідно з положеннями Договорів забезпечено вільний рух товарів, осіб, послуг та капіталу.

3. Рада за пропозицією Комісії визначає керівні принципи та умови, необхідні для забезпечення збалансованого прогресу всіх причетних секторів.

Стаття 27

Розробляючи пропозиції, спрямовані на досягнення цілей, визначених у статті 26, Комісія враховує обсяг зусиль, яких необхідно докласти деяким економікам з відмінним рівнем розвитку, щоб заснувати внутрішній ринок,

а також може запропонувати належні заходи.

Якщо ці заходи оформлюються як відступи, вони повинні бути тимчасовими та якнайменше шкодити функціонуванню внутрішнього ринку.

РОЗДІЛ II

Вільний рух товарів

Стаття 28

1. Союз включає в себе митний союз, що охоплює всю торгівлю товарами, передбачає заборону на ввізне й вивізне мито та всі збори еквівалентної дії між державами-членами та ухвалення спільного митного тарифу у відносинах із третіми країнами.

2. Положення статті 25 та Глави 2 цього Розділу застосовуються до продукції, яка походить з держав-членів, та продукції, яка надходить з третіх країн і перебуває у вільному обігу в державах-членах.

Стаття 29

Продукція, що надходить із третіх країн, вважається такою, що перебуває у вільному обігу в державі-члені, якщо стосовно неї дотримано всіх ввізних формальностей та стягнуто мито або збори еквівалентної дії, що підлягають сплаті у такій державі-члені, та щодо неї не відбулося повного або часткового повернення такого мита або зборів.

ГЛАВА 1

МИТНИЙ СОЮЗ

Стаття 30

Заборонено ввізне та вивізне мито та збори еквівалентної дії між державами-членами. Ця заборона застосовується також до мита фіскального характеру.

Стаття 31

Рада за пропозицією Комісії встановлює ставки Спільного митного тарифу.

Стаття 32

Виконуючи завдання, покладені на неї цією Главою, Комісія керується:

- (а) потребою сприяти торгівлі між державами-членами та третіми країнами;
- (б) змінами умов конкуренції в межах Союзу тією мірою, якою вони

ведуть до поліпшення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання;

(с) потребами Союзу в постачанні сировини та напівфабрикатів; у зв'язку з цим Комісія дбає про те, щоб не спотворювати умов конкуренції між державами-членами щодо готових виробів;

(d) потребою уникати суттєвої шкоди функціонуванню економік держав-членів і забезпечувати раціональний розвиток виробництва та зростання споживання в межах Союзу.

ГЛАВА 2 МИТНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Стаття 33

У межах сфери застосування Договорів Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, вживають заходів, спрямованих на зміцнення митного співробітництва між державами-членами, а також між державами-членами та Комісією.

ГЛАВА 3 ЗАБОРОНА КІЛЬКІСНИХ ОБМЕЖЕНЬ МІЖ ДЕРЖАВАМИ-ЧЛЕНАМИ

Стаття 34

Заборонено кількісні обмеження на імпорт та на всі заходи еквівалентної дії між державами-членами.

Стаття 35

Заборонено кількісні обмеження на експорт та на всі заходи еквівалентної дії між державами-членами.

Стаття 36

Положення статей 34 і 35 не виключають заборон або обмежень на імпорт, експорт або транзит товарів на підставі суспільної моралі, порядку або безпеки; захисту здоров'я та життя людей, тварин або рослин; захисту національних скарбів, що мають мистецьку, історичну або археологічну цінність; захисту промислової та комерційної власності. Проте такі заборони або обмеження не повинні бути засобами свавільної дискримінації або прихованого обмеження торгівлі між державами-членами.

Стаття 37

1. Держави-члени пристосовують будь-які державні торговельні мо-

нополії таким чином, щоб запобігти будь-якій дискримінації стосовно умов, на яких громадяни держав-членів постачають та реалізують товари.

Положення цієї статті застосовуються до будь-якого органу, через який держава-член, *de jure* або *de facto*, прямо або опосередковано наглядає за імпортом або експортом між державами-членами, визначає його або істотно на нього впливає. Це положення також застосовується до монополій, які держава делегувала іншим.

2. Держави-члени утримуються від будь-яких нових кроків, що суперечать принципам, встановленим у частині 1 або які обмежують сферу дії статей про заборону мита та кількісних обмежень між державами-членами.

3. Якщо державна торговельна монополія має правила, що полегшують реалізацію сільськогосподарської продукції або сприяють отриманню від неї більшого доходу, необхідно вжити заходів для застосування правил, що містяться у цій статті, з метою забезпечення зацікавленим виробникам однакових гарантій щодо зайнятості та рівня життя.

РОЗДІЛ III

Сільське господарство та рибальство

Стаття 38

1. Союз визначає та впроваджує спільну сільськогосподарську політику та політику в сфері рибальства.

Внутрішній ринок охоплює сільське господарство, рибальство та торгівлю сільськогосподарською продукцією. Сільськогосподарська продукція – це продукція, вирощена на землі, продукти тваринництва та рибальства, а також продукти первинної обробки, безпосередньо пов'язані з цією продукцією. Посилання на спільну сільськогосподарську політику або на сільське господарство, а також вживання терміну «сільськогосподарський» необхідно розуміти як таке, що також стосується рибальства, беручи до уваги особливості цього сектору.

2. Якщо в статтях 39-44 не обумовлено інакше, правила, встановлені щодо заснування та функціонування внутрішнього ринку, застосовуються до сільськогосподарської продукції.

3. Продукція, що підпадає під дію статей 39-44, зазначена в Додатку I.

4. Функціонування та розвиток внутрішнього ринку сільськогосподарської продукції має супроводжуватися заснуванням спільної сільськогосподарської політики.

Стаття 39

1. Цілями спільної сільськогосподарської політики є:

(а) підвищення продуктивності сільського господарства через

сприяння технічному прогресові, забезпечення раціонального розвитку сільськогосподарського виробництва та оптимального використання виробничих чинників, зокрема робочої сили;

(b) забезпечення належного рівня життя сільськогосподарської спільноти, зокрема збільшуючи особистий заробіток людей, що працюють у сільському господарстві;

(c) стабілізація ринків;

(d) забезпечення доступності постачання;

(e) забезпечення надходження товарів до споживача за прийнятними цінами.

2. Під час розроблення спільної сільськогосподарської політики та окремих методів її застосування необхідно враховувати:

(a) особливу природу сільськогосподарської діяльності, що впливає з соціальної структури сільського господарства та зі структурних та природних відмінностей між різними сільськогосподарськими регіонами;

(b) потребу поступового запровадження належного пристосування;

(c) той факт, що в державах-членах сільське господарство є сектором, тісно пов'язаним з усією економікою.

Стаття 40

1. З метою досягнення цілей, визначених статтею 39, має бути створена спільна організація сільськогосподарських ринків.

Залежно від того, про яку продукцію йдеться, ця організація набирає однієї з таких форм:

(a) спільні правила конкуренції;

(b) обов'язкова координація різноманітних організацій національних ринків;

(c) організація європейського ринку.

2. Спільна організація, створена відповідно до частини 1, може включати всі заходи, необхідні для досягнення цілей, визначених статтею 39, зокрема регулювання цін, допомогу виробництву та збут різноманітної продукції, заходи щодо зберігання та транспортування, а також спільний механізм стабілізації імпорту або експорту.

Спільна організація обмежується досягненням цілей, визначених статтею 39, та усуває будь-яку дискримінацію між виробниками та споживачами всередині Союзу.

Будь-яка спільна цінова політика ґрунтується на спільних критеріях та уніфікованих методах підрахунку.

3. Для того, щоб уможливити досягнення цілей спільної організації, зазначеної в частині 1, можна створити один або кілька сільськогосподарських фондів управління та гарантій.

Стаття 41

Для того, щоб уможливити досягнення цілей, визначених в статті 39, в рамках спільної сільськогосподарської політики можна запровадити положення про такі заходи:

(а) ефективна координація зусиль у сферах професійного навчання, досліджень та поширення сільськогосподарських знань; це може охоплювати спільне фінансування проектів або установ;

(б) спільні заходи, що сприяють споживанню певних продуктів.

Стаття 42

1. Положення Глави про правила конкуренції застосовуються до виробництва сільськогосподарської продукції та торгівлі нею лише в обсязі, визначеному Європейським Парламентом та Радою в рамках частини 2 статті 43 та згідно з процедурою, передбаченою в ній, з урахуванням цілей, визначених в статті 39.

2. Рада за пропозицією Комісії може дозволити надання допомоги:

(а) для захисту господарств, що зазнали шкоди, спричиненої структурними або природними умовами;

(б) в рамках програм економічного розвитку.

Стаття 43

1. Комісія подає пропозиції щодо розроблення та реалізації спільної сільськогосподарської політики, зокрема заміни національних організацій однією з форм спільної організації, передбачених в частині 1 статті 40, та для виконання заходів, зазначених в цьому Розділі.

Ці пропозиції враховують взаємозалежність сільськогосподарських питань, зазначених у цьому Розділі.

2. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом, засновують спільну організацію сільськогосподарських ринків, передбачену в частині 1 статті 40, та встановлюють інші положення, необхідні для досягнення цілей спільної сільськогосподарської політики та спільної політики у сфері рибальства.

3. Рада за пропозицією Комісії ухвалює заходи щодо встановлення цін, зборів, допомоги та кількісних обмежень, а також про встановлення й розподіл обсягів можливого вилову риби.

4. Відповідно до частини 1 національні організації ринку можуть бути замінені спільною організацією, що передбачена в частині 1 статті 40, якщо:

(а) спільна організація пропонує державам-членам, що заперечують

цей захід і мають власну організацію виробництва, про яке йдеться, рівноцінні гарантії зайнятості та рівня життя зацікавлених виробників з урахуванням можливого пристосування та спеціалізації, які можуть знадобитися з плином часу;

(b) така організація забезпечує в Союзі умови торгівлі, подібні до тих, що існують на національному ринку.

5. Якщо спільну організацію, пов'язану з певною сировиною, створено раніше ніж спільну організацію, пов'язану з відповідною переробленою продукцією, то таку сировину, що використовується для переробленої продукції, призначеної на експорт до третіх країн, можна імпортувати з поза меж Союзу.

Стаття 44

Якщо в державі-члені продукція є предметом регулювання національної організації ринку або внутрішніми правилами еквівалентної дії, що впливають на конкурентне становище виробництва подібної продукції в іншій державі-члені, то держави-члени накладають компенсаційний збір на імпорт цієї продукції з держави-члена, в якій існують така організація або правила, якщо ця держава не накладає компенсаційний збір на експорт.

Комісія встановлює обсяг цих зборів на рівні, необхідному для відновлення рівноваги; Комісія може також дозволити інші заходи, умови та детальні положення яких визначаються нею.

РОЗДІЛ IV

Вільний рух осіб, послуг та капіталу

ГЛАВА 1

ПРАЦІВНИКИ

Стаття 45

1. У межах Союзу гарантується свобода руху працівників.
2. Така свобода руху передбачає скасування будь-якої дискримінації на підставі державної належності працівників держав-членів у питаннях зайнятості, оплати праці та інших умов праці й працевлаштування.
3. Враховуючи обмеження, обумовлені міркуваннями суспільного порядку, суспільної безпеки та суспільного здоров'я, свобода руху передбачає право:
 - (a) приймати фактично зроблені пропозиції про працевлаштування;
 - (b) вільно рухатися в межах території держав-членів з цією метою;
 - (c) перебувати в державі-члені з метою працевлаштування згідно з положеннями, що регулюють працевлаштування громадян цієї держави,

визначених законами, підзаконними та адміністративними актами;

(d) залишатися на території держави-члена після завершення трудової діяльності згідно з умовами, визначеними в регламентах, що мають бути розроблені Комісією.

4. Положення цієї статті не застосовуються до працевлаштування на державну службу.

Стаття 46

Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультації з Економічно-соціальним комітетом, видає директиви або розробляє регламенти, що встановлюють заходи, необхідні для втілення в життя свободи руху працівників, як визначено в статті 45, зокрема:

(a) забезпечуючи тісну співпрацю між національними службами зайнятості;

(b) скасовуючи ті адміністративні процедури та практику, а також ті кваліфікаційні строки щодо права доступу до існуючих робочих місць, що впливають з національного законодавства або з угод між державами-членами, укладених раніше та збереження яких може бути перешкодою лібералізації руху працівників;

(c) скасовуючи всі такі кваліфікаційні строки та інші обмеження, передбачені або національним законодавством, або угодами між державами-членами, укладеними раніше, що запроваджують для працівників інших держав-членів умови вільного вибору місця праці, відмінні від умов для працівників відповідної держави;

(d) створюючи належні механізми, що узгоджують пропозиції та запити щодо працевлаштування та сприяють досягненню балансу пропозицій та попиту на ринку зайнятості таким чином, щоб уникнути серйозної загрози рівневі життя та рівневі зайнятості в різних регіонах та галузях промисловості.

Стаття 47

Держави-члени в рамках спільної програми заохочують обмін молодими працівниками.

Стаття 48

У сфері соціального забезпечення Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, ухвалює заходи, необхідні для забезпечення свободи руху працівників; з цією метою Європейський Парламент та Рада створюють систему, що гарантує працівникам-мігрантам, які працюють за наймом або самостійно, та особам, що від них залежать, таке:

(а) складання всіх періодів, що враховуються відповідно до законодавств кількох країн, з метою набуття та збереження права на соціальні виплати та обрахування обсягу цих виплат;

(b) здійснення соціальних виплат особам, що проживають на території держав-членів.

Якщо член Ради заявляє, що проект законодавчого акту, зазначеного в першому абзаці, може вплинути на важливі аспекти його системи соціального забезпечення, включаючи її обсяг, кошти або фінансову структуру, або може вплинути на фінансову рівновагу цієї системи, він може вимагати, щоб питання було передано на розгляд Європейської Ради. У такому випадку звичайна законодавча процедура призупиняється. Після обговорення Європейська Рада протягом чотирьох місяців від призупинення:

(а) повертає проект Раді, що скасовує призупинення звичайної законодавчої процедури; або

(b) не вживає жодних заходів або звертається до Комісії з вимогою подати новий проект; у цьому випадку попередньо запропонований акт вважається таким, що не є ухваленим.

ГЛАВА 2 ПРАВО НА ЗАСНУВАННЯ³

Стаття 49

У рамках нижченаведених положень заборонено обмеження щодо свободи заснування громадян однієї держави-члена на території іншої держави-члена. Така заборона також стосується обмежень щодо створення представництв, філій або дочірніх підприємств громадянами будь-якої держави-члена, заснованими на території будь-якої держави-члена.

Свобода заснування включає право започатковувати та вести діяльність, таку як самозайнятість осіб, а також створення й управління суб'єктами господарювання, зокрема товариствами в значенні частини 2 статті 54, згідно з умовами, передбаченими для власних громадян законодавством країни, де здійснюється таке заснування, з урахуванням положень Глави, що стосується капіталу.

³ У цій Главі та в аналогічних контекстах термін «заснування» вживається для позначення самостійної господарської (включаючи підприємницьку) діяльності та її результатів – заснування (започаткування) власної справи на території інших держав-членів (зі створенням юридичної особи або як самозайнятої особи).

Відповідно, «право на заснування» (або «свобода заснування») означає право громадян або юридичних осіб (господарських товариств) з однієї держави-члена розпочинати власну справу і здійснювати самостійну господарську діяльність на постійній основі в інших державах-членах Європейського Союзу

Стаття 50

1. З метою досягнення свободи заснування щодо певної діяльності Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом, ухвалюють директиви.

2. Європейський Парламент, Рада та Комісія виконують обов'язки, що покладають на них вищезазначені положення, зокрема шляхом:

(а) надання, як загальне правило, пріоритетного режиму тим видам діяльності, у яких свобода заснування особливо вагомо сприяє розвитку виробництва та торгівлі;

(б) забезпечення тісної співпраці компетентних органів держав-членів для з'ясування конкретного стану різних видів діяльності в межах Союзу;

(с) скасування тих адміністративних процедур та практики, що впливають з національного законодавства або укладених раніше угод між державами-членами, збереження яких створює перешкоду свободі заснування;

(д) забезпечення того, щоб працівники однієї держави-члена, які працюють на території іншої держави-члена, могли залишатися там з метою започаткування діяльності як самозайняті особи, якщо вони відповідають умовам, яким вони мали б відповідати, якби прибули до цієї держави на момент, коли виявили намір започаткувати цю діяльність;

(е) надання громадянам однієї держави-члена змоги придбати та користуватися землею та нерухомим майном, розташованим на території іншої держави-члена, тією мірою, якою це не суперечить принципам, передбаченим в частині 2 статті 39;

(ф) поступового скасування обмежень щодо свободи заснування в усіх видах діяльності, що розглядаються, як стосовно умов створення представництв, філій або дочірніх підприємств на території держави-члена, так і стосовно умов, що регулюють обіймання персоналом головного підприємства керівних або наглядових посад в цих представництвах, філіях та дочірніх підприємствах;

(г) узгодження в необхідному обсязі гарантій, яких вимагають держави-члени від товариств у значенні частини 2 статті 54 для захисту інтересів членів та третіх осіб з метою забезпечення еквівалентності цих гарантій в усьому Союзі;

(х) пересвідчення в тому, що допомога, яку надають держави-члени, не спотворює умови заснування.

Стаття 51

Положення цієї Глави не застосовуються до діяльності, яка в державі-

члені пов'язана, навіть епізодично, зі здійсненням державної влади в тій мірі, в якій відповідна держава має зацікавленість.

Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, можуть ухвалити рішення про те, що положення цієї Глави не застосовуються до певної діяльності.

Стаття 52

1. Положення цієї Глави та заходи, ухвалені на її підставі, не порушують застосування положень, встановлених у законах, підзаконних або адміністративних актах, що передбачають спеціальний режим для іноземних громадян з міркувань суспільного порядку, суспільної безпеки та суспільного здоров'я.

2. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, видають директиви для узгодження вищезазначених положень.

Стаття 53

1. З метою спрощення започаткування та ведення діяльності самозайнятими особами Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, видають директиви щодо взаємного визнання дипломів, сертифікатів та інших документів, що засвідчують кваліфікацію, а також щодо узгодження положень, встановлених в законах, підзаконних або адміністративних актах держав-членів про започаткування та ведення діяльності самозайнятими особами.

2. Щодо медичних і споріднених та фармацевтичних професій поступове скасування обмежень залежить від узгодженості умов їх впровадження у різних державах-членах.

Стаття 54

Для цілей цієї Глави товариства, створені відповідно до законодавства держави-члена і які мають юридичну адресу, центральну адміністрацію або основне місце здійснення діяльності в межах Союзу, розглядаються так само, як і фізичні особи, що є громадянами держав-членів.

«Товариства» – це товариства, створені згідно з цивільним або торговельним правом, включаючи кооперативні спілки та інші юридичні особи, діяльність яких регулюється публічним або приватним правом, окрім неприбуткових.

Стаття 55

Держави-члени надають громадянам інших держав-членів такий самий режим, що й своїм громадянам, щодо участі в капіталі товариств у значенні статті 54 без шкоди застосуванню інших положень Договорів.

ГЛАВА 3 ПОСЛУГИ

Стаття 56

У рамках нижченаведених положень заборонено обмежувати свободу надання послуг в межах Союзу громадянами держав-членів, які засновані у державі-члені, іншій ніж та, громадянам якої призначено послуги.

Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, можуть поширити застосування положень цієї Глави на громадян третіх країн, що надають послуги та засновані в межах Союзу.

Стаття 57

Послугами вважаються «послуги» в межах значення Договорів, якщо їх зазвичай надають за винагороду тією мірою, якою вони не підпадають під дію положень про свободу руху товарів, капіталу та осіб.

«Послугами», зокрема, є:

- (a) діяльність промислового характеру;
- (b) діяльність торгівельного характеру;
- (c) діяльність ремісників;
- (d) діяльність осіб вільних професій.

Без шкоди положенням Глави про право на заснування особа, що надає послуги, може заради цього тимчасово здійснювати свою діяльність в державі-члені, де надаються послуги, на тих самих умовах, як передбачено в цій державі для своїх громадян.

Статті 58

1. Свободу надання послуг в сфері транспорту регулюють положення Розділу, що стосується транспорту.

2. Лібералізація банківських та страхових послуг, пов'язаних з рухом капіталу, здійснюється узгоджено з лібералізацією руху капіталу.

Стаття 59

1. З метою досягнення лібералізації конкретної послуги Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом, видають директиви.

2. Що стосується директив, зазначених в частині 1, зазвичай надається пріоритет тим послугам, що безпосередньо впливають на витрати виробництва або лібералізація яких сприяє торгівлі товарами.

Стаття 60

Держави-члени прагнуть здійснити лібералізацію послуг ширшу, ніж вимагають директиви, ухвалені на підставі частини 1 статті 59, якщо це дозволяє загальний економічний стан та економічна ситуація у відповідному секторі економіки.

З цією метою Комісія надає рекомендації зацікавленим державам-членам.

Стаття 61

Доки обмеження свободи надання послуг не скасовані, кожна держава-член застосовує такі обмеження без розмежування на підставі державної належності або проживання до всіх осіб, що надають послуги в значенні частини 1 статті 56.

Стаття 62

Положення статей 51-54 застосовуються до питань, охоплених цією Главою.

ГЛАВА 4 КАПІТАЛ ТА ПЛАТЕЖІ

Стаття 63

1. У рамках положень, встановлених в цій Главі, забороняються обмеження щодо руху капіталу між державами-членами та між державами-членами і третіми країнами.

2. У рамках положень, встановлених в цій Главі, забороняються обмеження щодо платежів між державами-членами та між державами-членами і третіми країнами.

Стаття 64

1. Положення статті 63 не шкодять застосування щодо третіх країн будь-яких обмежень, що існували станом на 31 грудня 1993 року згідно з національним законодавством або законодавством Союзу, ухваленим щодо руху капіталу до або з третіх країн із залученням прямих інвестицій, включаючи інвестиції у нерухомість, та щодо заснування, надання фінансових послуг або допуску цінних паперів на ринки капіталу. Щодо обмежень, що існували в національному законодавстві Болгарії, Естонії та Угорщини, відповідною датою є 31 грудня 1999 року.

2. Докладаючи зусиль для досягнення якомога повною мірою цілей вільного руху капіталу між державами-членами та третіми країнами та без шкоди іншим Главам Договорів, Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, ухвалюють заходи щодо

руху капіталу до або з третіх країн із залученням прямих інвестицій, включаючи інвестиції у нерухомість, щодо заснування, надання фінансових послуг або допуску цінних паперів на ринки капіталу.

3. Незважаючи на частину 2, лише Рада, діючи згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, може одностайно і після проведення консультацій із Європейським Парламентом ухвалити заходи, що є кроком назад в законодавстві Союзу в питаннях лібералізації руху капіталу до або з третіх країн.

Стаття 65

1. Положення статті 63 не шкодять праву держав-членів:

(а) застосовувати відповідні положення свого податкового законодавства, що вирізняють платників податків з відмінним становищем з огляду на місце їхнього проживання або місце, де інвестовано їхній капітал;

(б) вживати всіх заходів, необхідних для запобігання порушенню національних законів та підзаконних актів, зокрема в сфері оподаткування та пруденційного нагляду за фінансовими установами, або встановити процедури декларування руху капіталу для адміністративної або статистичної інформації, а також робити кроки з міркувань суспільного порядку або суспільної безпеки.

2. Положення цієї Глави не шкодять застосуванню обмежень на право заснування, якщо вони є сумісними з Договорами.

3. Заходи та процедури, зазначені в частинах 1 та 2, не є засобами свавільної дискримінації або прихованого обмеження вільного руху капіталу та платежів, як визначено в статті 63.

4. За відсутності заходів, передбачених частиною 3 статті 64, Комісія або, за відсутності рішення Комісії протягом трьох місяців від дати запиту зацікавленої держави-члена, Рада може ухвалити рішення, яке стверджує, що обмежувальні податкові заходи, ухвалені зацікавленою державою-членом щодо однієї або кількох третіх країн, є сумісними з Договорами тією мірою, якою вони обґрунтовані однією з цілей Союзу і є сумісними з належним функціонуванням внутрішнього ринку. Рада діє одностайно стосовно звернення держави-члена.

Стаття 66

Якщо за виняткових обставин рух капіталу до або з третіх країн спричиняє або може спричинити серйозні ускладнення у функціонуванні економічного та валютного союзу, Рада за пропозицією Комісії та після проведення консультацій з Європейським центральним банком може вжити захисних заходів щодо третіх країн на період, що не перевищує шести місяців, якщо такі заходи є вкрай необхідними.

РОЗДІЛ V Простір свободи, безпеки та правосуддя

ГЛАВА 1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 67

1. Союз є простором свободи, безпеки та правосуддя, де поважаються основоположні права та різні правові традиції і правові системи держав-членів.
2. Союз забезпечує відсутність контролю осіб на внутрішніх кордонах та формує спільну політику притулку, імміграції та контролю на зовнішніх кордонах на основі солідарності держав-членів та справедливого ставлення до громадян третіх країн. Для цілей цього Розділу особи без громадянства розглядаються як громадяни третіх країн.
3. Союз докладатиме зусиль для забезпечення високого рівня безпеки за допомогою заходів із запобігання та боротьби проти злочинності, расизму й ксенофобії та заходів з координації та співпраці органів поліції, правосуддя та інших компетентних органів, а також шляхом взаємного визнання судових рішень у кримінальних справах та, в разі потреби, наближення норм кримінального права.
4. Союз полегшує доступ до правосуддя, зокрема за допомогою принципу взаємного визнання судових та позасудових рішень у цивільних справах.

Стаття 68

Європейська Рада визначає стратегічні настанови законодавчого та оперативного планування в межах простору свободи, безпеки та правосуддя.

Стаття 69

Національні парламенти держав-членів забезпечують відповідність законодавчих пропозицій та ініціатив, поданих на підставі положень Глав 4 та 5 цього Розділу, принципу субсидіарності згідно з положеннями, встановленими в Протоколі про застосування принципів субсидіарності та пропорційності.

Стаття 70

Без шкоди статтям 258, 259 та 260 Рада за пропозицією Комісії може ухвалити заходи, що встановлюють положення, за допомогою яких держа-

ви-члени у співпраці з Комісією об'єктивно та неупереджено оцінюють виконання органами влади держав-членів політик Союзу, зазначених в цьому Розділі, зокрема з метою сприяння повному застосуванню принципу взаємного визнання. Європейський Парламент та національні парламенти інформуються про зміст та результати такого оцінювання.

Стаття 71

рамках Ради створюється Постійний комітет з метою забезпечення в межах Союзу сприяння та зміцнення оперативної співпраці у сфері внутрішньої безпеки. Без шкоди статті 240 Комітет допомагає координувати діяльність компетентних органів влади держав-членів. До участі в засіданнях Комітету можна залучати представників зацікавлених органів, служб та агенцій Союзу. Європейський Парламент та національні парламенти інформуються про засідання Комітету.

Стаття 72

Цей Розділ не впливає на виконання обов'язків держав-членів стосовно підтримання правопорядку та гарантування внутрішньої безпеки.

Стаття 73

Держави-члени на свій власний розсуд організують між собою та під свою відповідальність такі форми співробітництва та координації, що вони вважають доречними, між компетентними підрозділами адміністрацій, відповідальних за гарантування внутрішньої безпеки.

Стаття 74

Рада ухвалює заходи для забезпечення адміністративного співробітництва між відповідними підрозділами держав-членів у сферах, охоплених цим Розділом, а також між цими підрозділами та Комісією. Рада діє за пропозицією Комісії з врахуванням статті 76 та після проведення консультацій з Європейським Парламентом.

Стаття 75

Коли це необхідно для досягнення цілей, встановлених у статті 67, щодо запобігання та боротьби проти тероризму та пов'язаної із ним діяльності, Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою за допомогою прийняття регламентів, визначає рамки адміністративних заходів щодо руху капіталу та платежів, зокрема заморожування рахунків, фінансових активів або економічних прибутків, що належать або власниками чи утримувачами яких є фізичні або юридичні особи, групи або недержавні утворення.

Рада за пропозицією Комісії ухвалює заходи для застосування рамок,

зазначених у частині 1.

Акти, зазначені в цій статті, містять необхідні положення про правові гарантії.

Стаття 76

Акти, зазначені у Главах 4 та 5, разом із заходами, зазначеними у статті 74, що забезпечують адміністративне співробітництво у сферах, що охоплюються цими Главами, ухвалюються:

- (a) за пропозицією Комісії або
- (b) за ініціативою чверті держав-членів.

ГЛАВА 2 ПОЛІТИКА ЩОДО ПРИКОРДОННИХ ПЕРЕВІРОК, ПРИТУЛКУ ТА ІММІГРАЦІЇ

Стаття 77

1. Союз розробляє політику з метою:
 - (a) забезпечення відсутності будь-якого контролю осіб незалежно від їх громадянства під час перетину внутрішніх кордонів;
 - (b) проведення перевірок осіб та ефективного моніторингу перетину зовнішніх кордонів;
 - (c) поступового впровадження інтегрованої системи управління зовнішніми кордонами.
2. Для цілей частини 1 Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, ухвалюють заходи щодо:
 - (a) спільної візової політики та політики щодо інших короткострокових дозволів на перебування;
 - (b) контролю, якому підлягають особи, які перетинають зовнішні кордони;
 - (c) умов, за яких громадяни третіх країн можуть вільно подорожувати в межах Союзу протягом короткого періоду;
 - (d) будь-яких заходів, необхідних для поступового створення інтегрованої системи управління зовнішніми кордонами;
 - (e) відсутності будь-якого контролю осіб незалежно від їх громадянства, які перетинають внутрішні кордони.
3. Якщо дії Союзу підтвердять необхідність сприяння реалізації права, зазначеного в пункті (a) частини 2 статті 20, та якщо Договори не передбачають необхідних повноважень, Рада, діючи згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, може ухвалити положення стосовно паспортів, документів, що засвідчують особу, дозволів на проживання або будь-яких інших подібних документів. Рада діє одностайно після проведення консуль-

тацій із Європейським Парламентом.

4. Ця стаття не впливає на компетенцію держав-членів щодо географічної демаркації їхніх кордонів згідно з міжнародним правом.

Стаття 78

1. Союз розвиває спільну політику притулку, допоміжного та тимчасового захисту з метою надання належного статусу будь-якому громадянину третьої країни, що потребує міжнародного захисту, і забезпечення дотримання принципу невидворення. Ця політика повинна відповідати Женевській конвенції від 28 липня 1951 року та Протоколу від 31 січня 1967 року про статус біженців, а також іншим договорам у цій сфері.

2. Для цілей частини 1 Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, ухвалюють заходи щодо спільної європейської системи притулку, що охоплює:

(a) уніфікований статус притулку для громадян третіх країн, чинний на території всього Союзу;

(b) однаковий статус допоміжного захисту для громадян третіх країн, які, не отримуючи європейського притулку, потребують міжнародного захисту;

(c) спільну систему тимчасового захисту переміщених осіб у випадку масового напливу;

(d) спільні процедури надання й позбавлення уніфікованого статусу притулку або допоміжного захисту;

(e) критерії та механізми визначання держави-члена, відповідальної за розгляд звернень щодо притулку або допоміжного захисту;

(f) стандарти умов прийому осіб, які звернулися з проханням надати притулок або допоміжний захист;

(g) партнерство та співробітництво з третіми країнами з метою контролю напливів осіб, що звертаються з проханням надати притулок або допоміжний чи тимчасовий захист.

3. Якщо в одній або кількох державах-членах виникає надзвичайна ситуація, пов'язана з раптовим напливом громадян третіх країн, Рада за пропозицією Комісії може ухвалити тимчасові заходи на користь зацікавлених(-ої) держав(и)-членів(-а). Рада діє після проведення консультацій з Європейським Парламентом.

Стаття 79

1. Союз розвиває спільну імміграційну політику, спрямовану на те, щоб на всіх етапах забезпечити ефективне регулювання міграційних потоків, справедливе поводження з громадянами третіх країн, які на законних підставах перебувають на території держав-членів, запобігати та

вживати посилені заходи з боротьби проти нелегальної імміграції й торгівлі людьми.

2. Для цілей частини 1 Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, ухвалюють заходи у таких сферах:

(а) умови в'їзду та проживання, а також стандарти, за якими держави-члени надають довгострокові візи та дозволи на проживання, включаючи такі, що мають на меті об'єднання сімей;

(б) визначення прав громадян третіх країн, що на законних підставах проживають на території держави-члена, включаючи умови, що регулюють свободу руху й проживання в інших державах-членах;

(с) нелегальна імміграція та недозволене проживання, зокрема висилання й репатріація осіб, які проживають на території держави-члена без дозволу;

(д) боротьба проти торгівлі людьми, зокрема жінками та дітьми.

3. Союз може укладати з третіми країнами угоди про реадмісію до країн походження або країн прибуття громадян третіх країн, що не відповідають або перестали відповідати вимогам щодо в'їзду, перебування або проживання на території однієї з держав-членів.

4. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, можуть встановлювати заходи, що забезпечують сприяння та підтримку дій держав-членів, спрямованих на інтеграцію громадян третіх країн, що законно проживають на їхній території, за винятком будь-якої гармонізації законів та підзаконних актів держав-членів.

5. Ця стаття не впливає на право держав-членів визначати обсяги прийому громадян третіх країн, що прибувають на їхню територію з третіх країн у пошуках самостійної роботи або роботи за наймом.

Стаття 80

Політика Союзу, визначена в цій Главі, та її реалізація регулюється принципом солідарності та справедливого розподілу відповідальності, зокрема фінансових наслідків, між державами-членами. У разі необхідності акти Союзу, ухвалені згідно з цією Главою, містять належні заходи для впровадження цього принципу.

ГЛАВА 3 СУДОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Стаття 81

1. Союз розвиває судове співробітництво в цивільних справах транскордонного змісту на підставі принципу взаємного визнання судових

рішень та рішень у позасудових справах. Таке співробітництво може охоплювати ухвалення заходів щодо наближення законів та підзаконних актів держав-членів.

2. Для цілей частини 1 Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, ухвалюють заходи, особливо коли це необхідно для належного функціонування внутрішнього ринку, спрямовані на те, щоб забезпечити:

(a) взаємне визнання та забезпечення виконання у державах-членах судових рішень та рішень у позасудових справах;

(b) транскордонне вручення судових та позасудових документів;

(c) сумісність норм щодо колізії права та юрисдикції, що застосовуються у державах-членах;

(d) співробітництво у збиранні доказів;

(e) ефективний доступ до правосуддя;

(f) усунення перешкод для належного функціонування цивільного провадження, в разі потреби – через сприяння узгодженості правил цивільного процесу, чинних у державах-членах;

(g) розвиток альтернативних методів розв'язання спорів;

(h) підтримку навчання суддів та судового персоналу.

3. Незважаючи на частину 2, заходи, що стосуються сімейного права транскордонного змісту, встановлюються Радою, що діє згідно зі спеціальною законодавчою процедурою. Рада діє одностайно після проведення консультацій з Європейським Парламентом.

Рада за пропозицією Комісії може ухвалювати рішення, що визначає ті аспекти сімейного права транскордонного змісту, що можуть бути предметом актів, ухвалених згідно зі звичайною законодавчою процедурою. Рада діє одностайно після проведення консультацій з Європейським Парламентом.

Про пропозицію, зазначену у другому абзаці, повідомляються національні парламенти. Якщо національний парламент протягом шести місяців від дати такого повідомлення висловить своє заперечення, рішення не ухвалюється. За відсутності такого заперечення Рада може ухвалити рішення.

ГЛАВА 4

СУДОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Стаття 82

1. Судове співробітництво в кримінальних справах у Союзі ґрунтується на принципі взаємного визнання вироків та судових рішень, зокрема на наближенні законів та підзаконних актів держав-членів у сферах, зазначених у частині 2 та у статті 83.

Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, ухвалюють заходи:

- (a) для встановлення правил та процедури, що забезпечують визнання в усьому Союзі всіх форм вироків та судових рішень;
- (b) для запобігання та розв'язання конфліктів юрисдикцій держав-членів;
- (c) для підтримання навчання суддів та судового персоналу;
- (d) для сприяння співробітництву судових або аналогічних їм органів держав-членів стосовно проваджень в кримінальних справах та у забезпеченні виконання рішень.

2. Європейський Парламент та Рада за допомогою директив, ухвалених згідно зі звичайною законодавчою процедурою, можуть встановити мінімальні правила, наскільки це необхідно для спрощення взаємного визнання вироків та судових рішень, а також сприяння поліцейському та судовому співробітництву в кримінальних справах транскордонного змісту. Такі правила враховують відмінності між правовими системами та традиціями держав-членів.

Такі правила охоплюють:

- (a) взаємну прийнятність доказів у державах-членах;
- (b) права осіб у кримінальному процесі;
- (c) права жертв кримінального злочину;
- (d) будь-які інші окремі аспекти кримінального процесу, які Рада заздалегідь визначила рішенням. Для прийняття такого рішення Рада діє одностайно після отримання згоди Європейського Парламенту.

Ухвалення мінімальних правил, зазначених в цій частині, не перешкоджає державам-членам зберігати або запроваджувати вищий рівень захисту осіб.

3. Якщо член Ради вважає, що проект директиви, як зазначено в частині 2, може вплинути на основні аспекти системи кримінального судочинства його держави, він може вимагати передати проект директиви на розгляд Європейської Ради. У такому разі звичайна законодавча процедура призупиняється. Упродовж чотирьох місяців від дати такого призупинення Європейська Рада після обговорення та в разі досягнення консенсусу повертає проект до Ради, яка скасовує призупинення звичайної законодавчої процедури.

Упродовж такого ж проміжку часу у разі незгоди та якщо принаймні дев'ять держав-членів висловили намір запровадити посилену співпрацю на основі зазначеного проекту директиви, вони повідомляють про це Європейський Парламент, Раду та Комісію. У такому випадку дозвіл на запровадження посиленої співпраці, зазначеної в частині 2 статті 20 Договору про Європейський Союз та у частині 1 статті 329 цього Договору, вважається-

ся наданим, та застосовуються положення щодо посиленої співпраці.

Стаття 83

1. Європейський Парламент та Рада за допомогою директив, ухвалених згідно зі звичайною законодавчою процедурою, можуть встановити мінімальні правила щодо визначення кримінальних злочинів та санкцій у сфері особливо тяжкої злочинності транскордонного змісту, що впливає з природи або наслідків таких злочинів або з особливої необхідності спільно боротися проти них

До сфери такої злочинності належать: тероризм, торгівля людьми та сексуальна експлуатація жінок і дітей, незаконна торгівля наркотиками, незаконна торгівля зброєю, відмивання грошей, корупція, підробка платіжних засобів, комп'ютерні злочини та організована злочинність.

Залежно від тенденцій розвитку злочинності Рада може ухвалити рішення, що визначає інші сфери злочинності згідно з критеріями, визначеними в цій частині. Рада діє одностайно після отримання згоди Європейського Парламенту.

2. Якщо наближення кримінального законодавства доводить істотну важливість забезпечення ефективного виконання політики Союзу у сфері, де вжито заходів із гармонізації, директиви можуть запровадити мінімальні правила, що визначають кримінальні злочини та санкції у відповідній сфері. Без шкоди статті 76 такі директиви ухвалюються такою самою звичайною або спеціальною законодавчою процедурою, якої дотримувались для ухвалення відповідних заходів із гармонізації.

3. Якщо член Ради вважає, що проект директиви, як зазначено в частинах 1 або 2, може вплинути на основні аспекти системи кримінального судочинства його держави, він може вимагати передати проект директиви на розгляд Європейської Ради. У такому разі звичайна законодавча процедура призупиняється. Упродовж чотирьох місяців від дати такого призупинення Європейська Рада після обговорення та в разі досягнення консенсусу повертає проект до Ради, яка скасовує призупинення звичайної законодавчої процедури.

Упродовж такого ж проміжку часу у разі незгоди та якщо принаймні дев'ять держав-членів висловили намір запровадити посилену співпрацю на основі зазначеного проекту директиви, вони повідомляють про це Європейський Парламент, Раду та Комісію. У такому випадку дозвіл на запровадження посиленої співпраці, зазначеної в частині 2 статті 20 Договору про Європейський Союз та у частині 1 статті 329 цього Договору, вважається наданим, та застосовуються положення щодо посиленої співпраці.

Стаття 84

Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законо-

давчою процедурою, можуть встановлювати заходи, що забезпечують сприяння та підтримку дій держав-членів у сфері запобігання злочинності, за винятком будь-якої гармонізації законів та підзаконних актів держав-членів.

Стаття 85

1. Завданням Євроюсту є підтримання й зміцнення координації та співробітництва між національними органами слідства та обвинувачення у сфері тяжких злочинів, що впливають на дві або більше держави-члена або потребують спільного обвинувачення, що ґрунтується на проведених операціях та інформації, наданій органами держав-членів та Європолом.

У цьому контексті Європейський Парламент та Рада за допомогою регламентів, ухвалених згідно зі звичайною законодавчою процедурою, визначають структуру, функціонування, сферу діяльності та завдання Євроюсту. Завдання можуть включати:

(а) ініціювання кримінальних розслідувань, а також подання пропозицій щодо ініціювання переслідувань, які проводять компетентні національні органи, зокрема щодо злочинів проти фінансових інтересів Союзу;

(b) координацію розслідувань та переслідувань, зазначених в пункті (а);

(c) зміцнення судового співробітництва, зокрема шляхом урегулювання конфліктів юрисдикцій та шляхом тісної співпраці з Європейською судовою мережею.

Ці регламенти також визначають умови залучення Європейського Парламенту та національних парламентів держав-членів до оцінки діяльності Євроюсту.

2. У переслідуваннях, зазначених у частині 1, та без порушення статті 86 формальні дії судового процесу виконуються компетентними національними посадовими особами.

Стаття 86

1. З метою боротьби проти злочинів, що завдають шкоди фінансовим інтересам Союзу, Рада за допомогою регламентів, що ухвалюються згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, може заснувати Європейську прокуратуру при Євроюсті. Рада діє одностайно після отримання згоди Європейського Парламенту.

За відсутності одностайності в Раді група, що складається принаймні з дев'яти членів, може вимагати передати проект регламенту на розгляд Європейської Ради. У такому разі процедура в Раді призупиняється. Упродовж чотирьох місяців від дати такого призупинення Європейська Рада після об-

говорення та в разі досягнення консенсусу повертає проект до Ради для ухвалення.

Упродовж такого ж проміжку часу у разі незгоди та якщо принаймні дев'ять держав-членів висловили намір запровадити посилену співпрацю на основі зазначеного проекту регламенту, вони повідомляють про це Європейський Парламент, Раду та Комісію. У такому випадку дозвіл на запровадження посиленої співпраці, зазначеної в частині 2 статті 20 Договору про Європейський Союз та у частині 1 статті 329 цього Договору, вважається наданим, та застосовуються положення щодо посиленої співпраці.

2. Європейська Прокуратура, у належних випадках підтримуючи зв'язок з Європолом, відповідальна за розслідування злочинів проти фінансових інтересів Союзу, а також за звинувачення та притягнення до суду їх виконавців та спілників, як це визначено регламентом, зазначеним у частині 1. Європейська прокуратура виконує щодо таких злочинів функції обвинувачення в компетентних судах держав-членів.

3. Регламенти, зазначені у частині 1, визначають загальні положення про Європейську прокуратуру, умови виконання її функцій, процесуальні правила стосовно її діяльності, а також правила щодо прийнятності доказів та правила судового контролю процесуальних заходів, вжитих під час виконання її функцій.

4. Європейська Рада може у той же час або в подальшому ухвалити рішення про внесення змін до частини 1 з метою розширення повноважень Європейської прокуратури на сферу тяжких злочинів транскордонного змісту та про внесення змін до частини 2 щодо виконавців та спілників тяжких злочинів, що впливають на більш ніж одну державу-члена. Європейська Рада діє одностайно після отримання згоди Європейського Парламенту та після проведення консультацій з Комісією.

ГЛАВА 5 ПОЛІЦЕЙСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Стаття 87

1. Союз запроваджує поліцейське співробітництво із залученням усіх компетентних органів держав-членів, включаючи поліцію, митницю та інші спеціалізовані правоохоронні служби, що мають відношення до запобігання, виявлення та розслідування кримінальних злочинів.

2. Для цілей частини 1 Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, можуть запроваджувати заходи щодо:

(а) збирання, зберігання, обробки, аналізу та обміну відповідною інформацією;

(b) співробітництва, допомоги в навчанні персоналу, обміні персоналом, обладнанням дослідженнями щодо виявлення злочинів;

(c) спільних методик розслідування, спрямованих на виявлення серйозних форм організованої злочинності.

3. Рада, діючи згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, може запровадити заходи, пов'язані з оперативною співпрацею органів, зазначених у цій статті. Рада діє одностайно після проведення консультацій з Європейським Парламентом.

За відсутності одностайності в Раді група, що складається принаймні з дев'яти членів, може вимагати передати проект заходів на розгляд Європейської Ради. У такому разі, процедура в Раді призупиняється. Упродовж чотирьох місяців від дати такого призупинення Європейська Рада після обговорення та в разі досягнення консенсусу повертає проект до Ради для ухвалення.

Упродовж такого ж проміжку часу у разі незгоди та якщо принаймні дев'ять держав-членів висловили намір запровадити посилену співпрацю на основі зазначеного проекту заходів, вони повідомляють про це Європейський Парламент, Раду та Комісію. У такому випадку дозвіл на запровадження посиленої співпраці, зазначеної в частині 2 статті 20 Договору про Європейський Союз та у частині 1 статті 329 цього Договору, вважається наданим, та застосовуються положення щодо посиленої співпраці.

Спеціальна процедура, передбачена у другому та третьому абзацах, не застосовується до актів, які є продовженням Шенгенського *acquis*.

Стаття 88

1. Завданням Європолу є підтримка та зміцнення діяльності поліцейських органів та інших правоохоронних служб держав-членів, їхньої взаємної співпраці щодо запобігання та боротьби проти тяжких злочинів, що впливають на дві або більше держав-членів, тероризму та тих форм злочинів, що впливають на спільні інтереси, охоплені політикою Союзу.

2. Європейський Парламент та Рада за допомогою регламентів, ухвалених згідно зі звичайною законодавчою процедурою, визначає структуру Європолу, його функціонування, сферу діяльності та завдання. Завдання можуть включати:

(a) збір, зберігання, обробку, аналіз та обмін інформацією, зокрема тією, що передається органами влади держав-членів або третіми країнами чи їхніми органами;

(b) координацію, організацію та виконання слідчих та оперативних дій, що проводяться спільно з компетентними органами влади держав-членів або у складі спільних слідчих груп, а за потреби – у зв'язку з Євроюстом.

Ці регламенти також встановлюють порядок перевірки діяльності Європолу Європейським Парламентом разом із національними парламентами.

3. Будь-які оперативні дії Європолу повинні здійснюватися у зв'язку з та за згодою органів влади держави-члена або держав-членів, території яких вони стосуються. Застосування примусових заходів є виключним обов'язком компетентних національних органів.

Стаття 89

Рада, діючи згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, встановлює умови та обмеження, за яких компетентні органи держав-членів, зазначені у статтях 82 та 87, можуть діяти на території іншої держави-члена, підтримуючи зв'язок з органами влади цієї держави та за їхньою згодою. Рада діє одностайно після проведення консультацій з Європейським Парламентом.

РОЗДІЛ VI Транспорт

Стаття 90

1. Договорів у сфері, що регулюється цим Розділом, досягаються в рамках спільної транспортної політики.

Стаття 91

1. Для цілей реалізації статті 90 та враховуючи особливості сфери транспорту, Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом та Комітетом Регіонів, встановлюють:

(а) спільні правила для міжнародних перевезень, що прямують на територію або з території держави-члена або перетинають територію однієї або кількох держав-членів;

(б) умови, згідно з якими перевізники-нерезиденти можуть надавати транспортні послуги в межах держави-члена;

(с) заходи з удосконалення транспортної безпеки;

(д) будь-які інші доречні заходи.

2. Під час ухвалення заходів, зазначених в частині 1, слід враховувати випадки, коли їх застосування може серйозно вплинути на стандарти життя та рівень зайнятості в певних регіонах і функціонування транспортних систем.

Стаття 92

Доки не будуть ухвалені положення, зазначені в частині 1 статті 91, жодна держава-член не може, прямо або опосередковано, ухвалювати положення, що регулюють відповідну сферу станом на 1 січня 1958 року, менш сприятливими для перевізників інших держав-членів, ніж для перевізників цієї держави-члена, а у випадку держав, що приєднуються до Союзу, – на дату їх приєднання, окрім випадків, коли Рада одностайно ухвалює рішення, що передбачає відступ.

Стаття 93

Допомога є сумісною з Договорами, якщо вона задовольняє потреби координації транспорту або вона є відшкодуванням за виконання певних зобов'язань, притаманних концепції громадської послуги.

Стаття 94

Будь-які заходи, вжиті в рамках Договорів стосовно транспортних тарифів та умов, враховують економічний стан перевізників.

Стаття 95

1. Стосовно транспорту в межах Союзу заборонено дискримінацію, що набирає такої форми, коли перевізники встановлюють різні тарифи та різні умови перевезення тих самих товарів тими самими транспортними шляхами залежно від того, до або з якої країни походять або призначено товари.

2. Частина 1 не перешкоджає Європейському Парламенту та Раді ухвалювати інші заходи відповідно до частини 1 статті 91.

3. Рада за пропозицією Комісії та після проведення консультацій з Європейським Парламентом та Економічно-соціальним комітетом встановлює правила з метою виконання положень частини 1.

Рада може, зокрема, встановити положення, необхідні для надання установам Союзу можливості забезпечувати дотримання правил, встановлених в частині 1, а користувачам транспорту – отримувати від цього вигоди повною мірою.

4. Комісія за власною ініціативою або за поданням держави-члена розслідує будь-які випадки дискримінації, визначені частиною 1, та після проведення консультацій з відповідною державою-членом ухвалює необхідні рішення в рамках правил, встановлених відповідно до положень частини 3.

Стаття 96

1. Стосовно транспортних операцій, що здійснюються у межах Союзу, державам-членам заборонено встановлювати тарифи та умови, що передбачають будь-який елемент підтримки або захисту інтересів одного або

кількох конкретних суб'єктів господарювання або галузей виробництва, доки не отримано дозволу Комісії.

2. Комісія за власною ініціативою або за поданням держави-члена вивчає тарифи та умови, зазначені в частині 1, зокрема враховуючи, з одного боку, вимоги відповідної регіональної економічної політики, потреби слаборозвинених територій та проблеми територій, що зазнали серйозного впливу політичних обставин, а з іншого – вплив таких тарифів та умов на конкуренцію різних видів транспорту.

Комісія ухвалює необхідні рішення після проведення консультацій з кожною відповідною державою-членом.

3. Заборона, передбачена частиною 1, не застосовується до тарифів, встановлених для забезпечення конкуренції.

Стаття 97

Збори або обов'язкові платежі за перетин кордонів, що стягують перевізники додатково до транспортних тарифів, не повинні перевищувати розумного рівня з урахуванням реальних витрат.

Держави-члени прагнуть поступово зменшити ці витрати.

Комісія може надавати державам-членам рекомендації щодо застосування цієї статті.

Стаття 98

Положення цього Розділу не перешкоджають застосуванню заходів, вжитих у Федеративній Республіці Німеччина, тією мірою, якою ці заходи необхідні для компенсації економічних втрат, спричинених поділом Німеччини, економікам деяких регіонів Федеративної Республіки, що зазнали впливу від такого поділу. Через п'ять років після набуття чинності Лісабонським Договором Рада, діючи за пропозицією Комісії, може ухвалити рішення, що скасовує цю статтю.

Стаття 99

При Комісії створюється Дорадчий комітет, до складу якого входять експерти, яких призначають уряди держав-членів. Комісія проводить консультації з Комітетом з транспортних питань, коли вважає це за необхідне.

Стаття 100

1. Положення цього Розділу застосовуються до залізничного, автодорожнього та внутрішнього водного транспорту.

2. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, може запровадити необхідні положення щодо морського та повітряного транспорту. Європейський Парламент та Рада діють після проведення консультацій з Комітетом регіонів та Економічно-соціальним комітетом.

РОЗДІЛ VII
Спільні правила конкуренції, оподаткування
та наближення законодавства

ГЛАВА 1
ПРАВИЛА КОНКУРЕНЦІЇ

Секція 1
ПРАВИЛА, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДО СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ

Стаття 101

1. Як несумісні з внутрішнім ринком забороняються всі угоди між суб'єктами господарювання, рішення об'єднань суб'єктів господарювання та узгоджені практики, що можуть вплинути на торгівлю між державами-членами і метою або наслідком яких є перешкодження, обмеження або спотворення конкуренції на внутрішньому ринку, зокрема ті, що:

(а) прямо або опосередковано встановлюють ціни на купівлю або продаж чи будь-які інші торгівельні умови;

(б) обмежують або контролюють виробництво, ринки, технічний розвиток або інвестиції;

(с) ділять ринки або джерела постачання;

(д) застосовують неоднакові умови в еквівалентних правочинах з іншими торговими сторонами, створюючи цим не вигідні для них умови конкуренції;

(е) обумовлюють укладання договорів прийняттям іншими сторонами додаткових зобов'язань, які за своєю суттю або згідно з торгівельними звичаями не пов'язані з предметом цих договорів.

2. Будь-які угоди або рішення, що заборонені на підставі цієї статті, автоматично вважаються нікчемними.

3. Проте положення частини 1 можна оголосити такими, що не застосовуються до:

– будь-якої угоди або категорії угод між суб'єктами господарювання;
– будь-якого рішення або категорії рішень об'єднань суб'єктів господарювання;

– будь-якої узгодженої практики або категорії узгоджених практик, що сприяють удосконаленню виробництва або розповсюдженню продукції, технічному або економічному прогресові, водночас надаючи споживачам змогу отримати належну частку здобутої вигоди, та які:

(а) не накладають на зацікавлені суб'єкти господарювання обмежень, що не є обов'язковими для досягнення цієї мети;

(b) не дають таким суб'єктам господарювання змоги усунути конкуренцію стосовно істотної частини відповідної продукції.

Стаття 102

Як несумісні з внутрішнім ринком забороняються будь-які зловживання одного або кількох суб'єктів господарювання своїм домінуючим становищем на внутрішньому ринку або на істотній його частині тією мірою, якою воно може вплинути на торгівлю між державами-членами.

Такі зловживання можуть полягати, зокрема, в:

(a) прямому або опосередкованому встановленні не виправданих цін на купівлю або продаж або інших не виправданих торгівельних умов;

(b) обмеженні виробництва, ринків або технічного розвитку на шкоду споживачам;

(c) застосуванні неоднакових умов у еквівалентних правочинах з іншими торговими сторонами, що створює не вигідні для них умови конкуренції;

(d) обумовленні укладання договорів прийняттям іншими сторонами додаткових зобов'язань, які за своєю суттю або згідно з торгівельними звичаями не пов'язані з предметом цих договорів.

Стаття 103

1. Рада за пропозицією Комісії та після проведення консультацій з Європейським Парламентом ухвалює необхідні регламенти або директиви, спрямовані на втілення принципів, встановлених у статтях 101 та 102.

2. Регламенти або директиви, зазначені у частині 1, призначені, зокрема:

(a) для забезпечення дотримання заборони, встановленої в частині 1 статті 101 та в статті 102, запроваджуючи положення про сплату штрафів та пені;

(b) для встановлення детальних правил застосування частини 3 статті 101 з урахуванням необхідності, з одного боку, забезпечити ефективний нагляд, а з іншого боку, зробити адміністрування якомога простішим;

(c) для визначення в разі необхідності сфери застосування статей 101 та 102 в різних галузях економіки;

(d) для визначення відповідних функцій Комісії та Суду Європейського Союзу в застосуванні положень, встановлених у цій частині;

(e) для встановлення зв'язку між національними законодавствами та положеннями цієї секції або положеннями, що ухвалені відповідно до цієї статті.

Стаття 104

До набуття чинності положеннями, ухваленими відповідно до статті 103, органи влади держав-членів ухвалюють рішення про прийнятність угод, рішень та узгоджених практик,

також про зловживання домінуючим становищем на внутрішньому ринку згідно з їхнім національним законодавством та статтею 101, зокрема її частиною 3, та статтею 102.

Стаття 105

1. Без шкоди статті 104 Комісія забезпечує застосування принципів, встановлених у статтях 101 та 102. За заявою держави-члена або за власною ініціативою та у співпраці з компетентними органами влади держав-членів, що надають їй допомогу, Комісія розслідує випадки ймовірного порушення цих принципів. Якщо встановлено, що порушення мало місце, Комісія пропонує належні заходи для його припинення.

2. Якщо порушення, зазначене в частині 1, не усунено, Комісія ухвалює обґрунтоване рішення, що констатує порушення принципів. Комісія може оприлюднити своє рішення й уповноважити держави-члени вжити заходів, необхідних для виправлення ситуації, визначивши їхні умови та деталі.

3. Комісія може ухвалити регламенти щодо категорій угод, стосовно яких Радою ухвалено регламент або директиву відповідно до пункту (b) частини 2 статті 103.

Стаття 106

1. Щодо державних суб'єктів господарювання та суб'єктів господарювання, яким держави-члени надають особливі або виключні права, держави-члени не вводять в дію та не зберігають чинність жодного заходу, що суперечить правилам, зазначеним у Договорах, зокрема таким, що визначені у статті 18 та статтях 101-109.

2. Суб'єкти господарювання, яким довірено бути операторами послуг загального економічного інтересу або які мають характер прибуткової монополії, підпадають під дію правил, що містяться в Договорах, зокрема правил конкуренції, тією мірою, якою застосування таких правил не заважає, *de jure* або *de facto*, виконанню окремих завдань, які їм доручено. Розвиток торгівлі не повинен зазнавати впливу у такій мірі, в якій це суперечить інтересам Союзу.

3. Комісія забезпечує застосування положень цієї статті і за необхідності направляє державам-членам належні директиви або рішення.

Секція 2

ДОПОМОГА, ЩО НАДАЄТЬСЯ ДЕРЖАВАМИ

Стаття 107

1. Якщо в Договорах не обумовлено інакше, допомога, яку в будь-якій формі надає держава-член або яку надано за рахунок державних ресурсів, що спотворює або загрожує спотворити конкуренцію, надаючи переваги певним суб'єктам господарювання або виробництву певних товарів, є несумісною з внутрішнім ринком тією мірою, якою вона впливає на торгівлю між державами-членами.

2. Сумісною з внутрішнім ринком є:

(а) соціального характеру, надана окремим споживачам, за умови, що вона надається без дискримінації на підставі походження відповідних товарів;

(б) допомога для ліквідації наслідків стихійного лиха або надзвичайних ситуацій;

(с) допомога, надана економіці певних регіонів Федеративної Республіки Німеччини, що зазнали впливу поділу Німеччини, тією мірою, якою така допомога необхідна для компенсації економічних втрат, спричинених таким поділом. Через п'ять років після набуття чинності Лісабонським Договором Рада, діючи за пропозицією Комісії, може ухвалити рішення, що скасовує цей пункт.

3. Сумісною з внутрішнім ринком можна вважати:

(а) допомогу, що сприяє економічному розвитку регіонів з надзвичайно низьким рівнем життя або високим рівнем безробіття та регіонів, зазначених в статті 349, з огляду на їх структурну, економічну та соціальну ситуацію;

(б) допомогу, що сприяє здійсненню важливого проекту спільного європейського інтересу або усуває суттєву шкоду функціонуванню економіки держави-члена;

(с) допомогу, що сприяє розвитку певних видів економічної діяльності або певних сфер економіки, якщо така допомога не впливає негативно на умови торгівлі такою мірою, що це суперечить спільному інтересові;

(д) допомогу, що сприяє культурному розвитку та збереженню культурної спадщини, якщо така допомога не впливає на умови торгівлі та конкуренцію в Союзі такою мірою, що це суперечить спільному інтересові;

(е) інші категорії допомоги, що можуть бути визначені рішенням Ради за пропозицією Комісії.

Стаття 108

1. Комісія у співпраці з державами-членами постійно наглядає за всіма системами допомоги, що існують в цих державах. Комісія пропонує державам будь-які належні заходи, необхідні для поступового розвитку або для функціонування внутрішнього ринку.

2. Якщо після повідомлення зацікавлених сторін з пропозицією подати свої коментарі Комісія встановлює, що допомога, яку надала держава-член або яку отримано з державних ресурсів, є несумісною з внутрішнім ринком з огляду на статтю 107 або що таку допомогу використовують неналежним чином, вона приймає рішення, що вимагає від зацікавленої держави-члена скасувати або змінити таку допомогу протягом строку, який встановлює Комісія.

Якщо зацікавлена держава-член не виконує рішення протягом установленого строку, Комісія або будь-яка інша зацікавлена держава-член може як відступ від положень статей 258 та 259 передати питання безпосередньо до Суду Європейського Союзу.

Як відступ від статті 107 або регламентів, передбачених у статті 109, Рада за зверненням держави-члена може одностайно ухвалити рішення, якщо воно виправдане винятковими обставинами, про те, що допомогу, яку ця держава надає або має намір надати, визнано сумісною з внутрішнім ринком. Якщо Комісія вже почала стосовно зазначеної допомоги процедуру, передбачену в абзаці першому цієї частини, факт звернення зацікавленої держави-члена до Ради призводить до призупинення цієї процедури, доки Рада не повідомить свою позицію.

Проте, якщо Рада не повідомить свою позицію протягом трьох місяців від моменту подання зазначеного звернення, Комісія надає своє рішення у цій справі.

3. Держави-члени інформують Комісію про будь-які плани щодо надання або зміни допомоги завчасно, щоб вона мала змогу подати свої коментарі. Якщо Комісія вважає, що будь-який такий план є несумісний з внутрішнім ринком з огляду на статтю 107, вона невідкладно розпочинає процедуру, передбачену в частині 2. Зацікавлена держава-член не вживає запланованих заходів до завершення цієї процедури остаточним рішенням.

4. Комісія може ухвалити регламенти стосовно категорій державної допомоги, які відповідно до статті 109 Рада визначила такими, які можуть бути звільнені від процедури, передбаченої частиною 3 цієї статті.

Стаття 109

Рада за пропозицією Комісії та після проведення консультації з Європейським Парламентом може ухвалити необхідні регламенти для застосування статей 107 та 108 та, зокрема, визначити умови застосування частини 3 статті 108 та категорії допомоги, які звільняються від такої процедури.

ГЛАВА 2 Податкові положення

Стаття 110

Жодна держава-член прямо або опосередковано не накладає на продукцію інших держав-членів будь-які внутрішні податки будь-якого типу, що перевищують податки, прямо або опосередковано накладені на подібну продукцію національного виробництва.

Окрім того, жодна держава-член не накладає на продукцію інших держав-членів жодних внутрішніх податків, що за своєю суттю надають непрямої захист іншій продукції.

Стаття 111

Якщо держава-член експортує продукцію на територію іншої держави-члена, будь-яке відшкодування внутрішнього податку не може перевищувати внутрішнього податку, прямо або опосередковано накладеного на цю продукцію.

Стаття 112

Звільнення від сплати та відшкодування платежів, що не є податком з обороту, акцизними зборами та іншими формами непрямого оподаткування стосовно експорту до інших держав-членів, не надаються, а компенсаційні податки стосовно імпорту з держав-членів не накладаються, якщо зазначені вище заходи обмеженого строку дії не були попередньо затверджені Радою за пропозицією Комісії.

Стаття 113

Рада, діючи одностайно згідно зі спеціальною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Європейським Парламентом та Економічно-соціальним комітетом, ухвалює положення щодо гармонізації законодавства стосовно податків з обороту, акцизних зборів та інших форм непрямого оподаткування тією мірою, якою така гармонізація необхідна для забезпечення створення і функціонування внутрішнього ринку та для уникнення спотворення конкуренції.

ГЛАВА 3 Наближення законодавства

Стаття 114

1. Якщо в Договорах не обумовлено інакше, нижчезазначені положення застосовуються для досягнення цілей, встановлених у статті 26. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою

процедурою та після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом, ухвалюють заходи щодо наближення положень законів, підзаконних або адміністративних актів держав-членів, спрямованих на створення та функціонування внутрішнього ринку.

2. Частина 1 не застосовується до фінансових положень, положень про вільний рух осіб або положень, що стосуються прав та інтересів найманих працівників.

3. У своїх пропозиціях щодо здоров'я, безпеки, охорони довкілля та захисту прав споживачів, передбачених частиною 1, Комісія бере за основу високий рівень захисту з урахуванням, зокрема, будь-яких нових досягнень, що ґрунтуються на наукових фактах. У межах своїх відповідних повноважень Європейський Парламент та Рада також прагнуть досягти цієї мети.

4. Якщо держава-член, після того як Європейський Парламент та Рада, Рада або Комісія ухвалила захід із гармонізації, вважає за необхідне зберегти національні положення на підставі важливих потреб, зазначених у статті 36 або пов'язаних із захистом довкілля або умов праці, вона інформує Комісію про ці положення та підстави для їх збереження.

5. Окрім того, без шкоди частині 4, якщо, після того як Європейський Парламент та Рада, Рада або Комісія ухвалила захід із гармонізації, держава-член, виходячи з проблеми, характерної для цієї держави-члена та що постала після запровадження заходу з гармонізації, вважає за необхідне впровадити національні положення на підставі нового наукового доказу щодо захисту довкілля або умов праці, вона повідомляє Комісії про заплановані положення та причини їх впровадження.

6. Комісія упродовж шести місяців після повідомлень, зазначених у частинах 4 та 5, схвалює або відхиляє відповідні національні положення, попередньо перевіривши, чи не є такі положення проявом свавільної дискримінації або прихованим обмеженням торгівлі між державами-членами та чи не становлять вони перешкоди функціонуванню внутрішнього ринку.

За відсутності рішення Комісії протягом цього строку національні положення, зазначені в частинах 4 та 5, вважаються затвердженими.

Якщо складність питання є достатньою причиною і за відсутності загрози здоров'ю людей, Комісія може сповістити зацікавлену державу-члена про те, що строк, зазначений в цій частині, може бути продовжено ще на період до шести місяців.

7. Якщо на підставі частини 6 державі-члену надано дозвіл залишити або впровадити національні положення, що є відступом від заходів щодо гармонізації, Комісія невідкладно перевіряє, чи необхідно запропонувати внесення змін до цього заходу.

8. Якщо держава-член порушує окрему проблему щодо охорони суспільного здоров'я у сфері, де проведено заходи з попередньої гармонізації,

вона звертає на це увагу Комісії, яка невідкладно перевіряє те, чи необхідно запропонувати Раді належні заходи.

9. Як виняток з процедури, встановленої в статтях 258 та 259, Комісія та будь-яка держава-член можуть передати справу безпосередньо до Суду Європейського Союзу, якщо вона вважає, що інша держава-член неналежним чином використовує повноваження, передбачені цією статтею.

10. Заходи з гармонізації, зазначені в цій статті, в належних випадках містять захисне застереження, що вповноважує держави-члени вживати з огляду на одну або більше неекономічних причин, зазначених у статті 36, тимчасових заходів, що підлягають процедурі контролю Союзу.

Стаття 115

Без шкоди статті 114 Рада, діючи одностайно згідно зі спеціальною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Європейським Парламентом та Економічно-соціальним комітетом, видає директиви щодо наближення таких законів, підзаконних або адміністративних актів держав-членів, що безпосередньо впливають на створення або функціонування внутрішнього ринку.

Стаття 116

Якщо Комісія виявляє, що розбіжності між положеннями, встановленими в законах, підзаконних або адміністративних актах держав-членів, спотворюють умови конкуренції на внутрішньому ринку і що таке спотворення необхідно усунути, Комісія проводить консультації з зацікавленими державами-членами.

Якщо після консультацій сторони не дійшли згоди щодо усунення зазначеного спотворення, Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, видають відповідні директиви. Можуть бути ухвалені будь-які інші необхідні заходи, передбачені Договором.

Стаття 117

1. Якщо є підстави побоюватися, що ухвалення або зміна національних положень, встановлених у законах, підзаконних або адміністративних актах, може спричинити спотворення у значенні статті 116, то держава-член, що має такий намір, проводить консультації з Комісією. Після проведення консультацій з державами-членами Комісія рекомендує зацікавленим державам-членам такі заходи, які можуть бути доцільними для уникнення такого спотворення.

2. Якщо держава-член, що має намір запровадити або внести зміни у свої власні акти, не дотримується рекомендації Комісії, інші держави-члени не зобов'язані на підставі статті 116 змінювати свої національні положення, щоб усунути такі спотворення. Положення статті 116 не застосовуються,

якщо держава-член, що проігнорувала рекомендацію Комісії, спричиняє спотворення, що завдає шкоди лише їй.

Стаття 118

У контексті створення і функціонування внутрішнього ринку Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, встановлюють заходи щодо започаткування Європейського права інтелектуальної власності з метою запровадження уніфікованого захисту прав інтелектуальної власності в усьому Союзі та з метою встановлення централізованого механізму надання дозволів, узгодження та нагляду в межах усього Союзу.

Рада, діючи згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, за допомогою регламентів встановлює положення щодо мови Європейського права інтелектуальної власності. Рада діє одностайно після проведення консультацій з Європейським Парламентом.

РОЗДІЛ VIII

Економічна та монетарна політика

Стаття 119

1. Для цілей, встановлених у статті 3 Договору про Європейський Союз, діяльність держав-членів та Союзу, як передбачено у Договорах, включає затвердження економічної політики, що ґрунтується на тісній координації економічних політик держав-членів на внутрішньому ринку і на визначенні спільних цілей та яка здійснюється на принципі відкритої ринкової економіки з вільною конкуренцією.

2. Одночасно із зазначеним вище та як передбачено в Договорах та згідно з визначеними в ньому процедурами, така діяльність включає єдину валюту – євро, а також визначення й здійснення єдиної монетарної політики та політики обмінного курсу з головною ціллю – підтримувати цінову стабільність та без шкоди цій цілі підтримувати загальні економічні політики в рамках Союзу згідно з принципом відкритої ринкової економіки з вільною конкуренцією.

3. Ця діяльність держав-членів та Союзу обумовлює дотримання таких керівних принципів: стабільні ціни, здорові державні фінанси та монетарні умови, стабільний баланс платежів.

ГЛАВА 1

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА

Стаття 120

Держави-члени провадять свої економічні політики з метою сприяння

досягненню цілей Союзу, як це визначено у статті 3 Договору про Європейський Союз, та в контексті загальних керівних принципів, зазначених в частині 2 статті 121. Держави-члени та Союз діють згідно з принципом відкритої ринкової економіки з вільною конкуренцією, сприяючи ефективному розподілу ресурсів та відповідно до принципів, встановлених у статті 119.

Стаття 121

1. Держави-члени вважають свої економічні політики предметом спільного інтересу та координують їх у рамках Ради відповідно до положень статті 120.

2. Рада за рекомендацією Комісії формулює проект загальних керівних принципів щодо економічних політик держав-членів та Союзу й звітує про свої висновки Європейській Раді.

Європейська Рада на підставі звіту Ради обговорює висновки щодо загальних керівних принципів економічних політик держав-членів та Союзу. На підставі зазначених висновків Рада ухвалює рекомендацію, встановлюючи ці загальні керівні принципи. Рада повідомляє Європейському Парламенту про свою рекомендацію.

3. З метою забезпечення тіснішої координації економічних політик та сталої конвергенції економічних досягнень держав-членів Рада на підставі поданих звітів Комісії стежить за економічним розвитком кожної держави-члена та Союзу та за відповідністю економічних політик загальним керівним принципам, зазначеним в частині 2, а також регулярно проводить загальну оцінку.

Для цілей такого багатостороннього нагляду держави-члени надають Комісії інформацію про свої важливі заходи у сфері їхньої економічної політики та іншу інформацію, яку вони вважають необхідною.

4. Якщо згідно з процедурою, зазначеною в частині 3, встановлено, що економічну політику держави-члена не узгоджено з загальними керівними принципами, зазначеними в частині 2, або якщо вона загрожує належному функціонуванню економічного та валютного союзу, Комісія може надіслати попередження відповідній державі-членові. Рада за рекомендацією Комісії може надіслати необхідні рекомендації відповідній державі-членові. Рада за пропозицією Комісії може прийняти рішення про оприлюднення своїх рекомендацій.

рамках сфери застосування цієї частини Рада діє без урахування голосу члена Ради, що представляє відповідну державу-члена.

Кваліфікована більшість інших членів Ради визначається відповідно до пункту (а) частини 3 статті 238.

5. Голова Ради та Комісія звітують Європейському Парламентові

про результати багатостороннього нагляду. Голову Ради може бути запрошено до участі у засіданні компетентного комітету Європейського Парламенту, якщо Рада оприлюднила свої рекомендації.

6. Європейський Парламент та Рада, діючи за допомогою регламентів та згідно зі звичайною законодавчою процедурою, можуть ухвалити детальні правила процедури багатостороннього нагляду, зазначеної в частинах 3 та 4.

Стаття 122

1. Без шкоди будь-яким іншим процедурам, передбаченим в Договорах, Рада за пропозицією Комісії може, в дусі солідарності між державами-членами, прийняти рішення щодо заходів, доречних в економічній ситуації, зокрема у випадку серйозних ускладнень у постачанні деяких товарів, особливо у сфері енергетики.

2. Якщо держава-член перебуває у складному становищі або їй загрожують серйозні ускладнення, спричинені природним стихійним лихом або надзвичайними обставинами поза її контролем, Рада за пропозицією Комісії може за певних умов надати відповідній державі-члену фінансову допомогу Союзу. Голова Ради повідомляє Європейському Парламенту про прийняте рішення.

Стаття 123

1. Європейському центральному банку та центральним банкам держав-членів (далі – “національні центральні банки”) заборонено надавати овердрафти або будь-які інші кредитні ресурси установам, органам, службам або агенціям Союзу, центральним урядам, регіональним, місцевим або іншим органам державної влади та іншим органам, діяльність яких регулюється публічним правом, або державним підприємствам держав-членів. Європейському центральному банку та національним центральним банкам також заборонено безпосередньо купувати у зазначених вище органів та установ боргові зобов'язання.

2. Частина 1 не застосовується до кредитних установ, що є державною власністю та яким національні центральні банки та Європейський центральний банк надають у контексті надання грошових резервів центральних банків такий самий режим, що й приватним кредитним установам.

Стаття 124

Заборонено будь-які заходи, що не ґрунтуються на розсудливих міркуваннях та які встановлюють привілейований доступ до фінансових установ для установ, органів, служб або агенцій Союзу, центральних урядів, регіональних, місцевих або інших органів державної влади та інших органів, діяльність яких регулюється публічним правом, або для державних

підприємств держав-членів.

Стаття 125

1. Союз не несе відповідальності та не бере на себе зобов'язань центральних урядів, регіональних, місцевих або інших органів державної влади та інших органів, діяльність яких регулюється публічним правом, або державних підприємств будь-якої держави-члена без шкоди взаємним фінансовим гарантіям щодо спільного виконання окремого проекту. Державо-член не несе відповідальності та не бере на себе зобов'язань центральних урядів, регіональних, місцевих або інших органів державної влади та інших органів, діяльність яких регулюється публічним правом, або державних підприємств іншої держави-члена без шкоди взаємним фінансовим гарантіям щодо спільного виконання окремого проекту.

2. Рада за пропозицією Комісії та після проведення консультацій із Європейським Парламентом може в разі потреби встановити визначення для застосування заборон, зазначених в статтях 123, 124, а також в цій статті.

Стаття 126

1. Держави-члени уникають надмірного державного дефіциту.

2. Комісія стежить за розвитком бюджетної ситуації та розміром державного боргу в державах-членах, щоб виявити значні помилки. Зокрема, Комісія перевіряє дотримання бюджетної дисципліни на підставі таких двох критеріїв:

(а) чи співвідношення запланованого або фактичного державного дефіциту до валового внутрішнього продукту перевищує контрольне значення, окрім випадків коли:

- це співвідношення істотним чином та безперервно зменшувалось й досягло рівня, близького до контрольного значення;

- або ж, навпаки, перевищення контрольного значення є винятковим і тимчасовим, а співвідношення лишається близьким до контрольного значення;

(б) чи співвідношення державного боргу до валового внутрішнього продукту перевищує контрольне значення, окрім випадків, коли таке співвідношення достатньою мірою зменшується та в задовільному темпі наближається до контрольного значення.

Контрольне значення визначено в Протоколі про процедуру щодо надмірного дефіциту, що додається до Договорів.

3. Якщо держава-член не виконує вимог за одним або обома зазначеними критеріями, Комісія готує звіт. Звіт Комісії також враховує те, чи перевищує державний дефіцит державні видатки на інвестиції, враховує всі

інші важливі фактори, включаючи середньостроковий економічний та бюджетний стан держави-члена.

Комісія може також підготувати звіт, якщо вона вважає, що, незважаючи на дотримання вимог за цими критеріями, існує ризик надмірного дефіциту у державі-члені.

4. Економічно-фінансовий комітет готує висновок щодо звіту Комісії.

5. Якщо Комісія вважає, що в державі-члені існує або може виникнути надмірний дефіцит, вона надсилає відповідній державі-члену висновок та інформує про це Раду.

6. Рада за пропозицією Комісії, розглянувши будь-які зауваження, які держава-член може зробити за бажанням, та після загальної оцінки ситуації приймає рішення про те, чи існує надмірний дефіцит.

7. Якщо Рада відповідно до частини 6 приймає рішення про те, що існує надмірний дефіцит, Рада без необґрунтованого зволікання за рекомендацією Комісії ухвалює рекомендації, адресовані відповідній державі-члену для того, щоб покласти край цій ситуації протягом визначеного строку. Враховуючи положення частини 8, ці рекомендації не оприлюднюються.

8. Якщо Рада встановлює, що протягом визначеного строку не вжито ефективних заходів у відповідь на її рекомендації, Рада може оприлюднити свої рекомендації.

9. Якщо держава-член й надалі не реалізує рекомендації Ради, Рада може прийняти рішення щодо направлення державі-члену повідомлення про потребу протягом визначеного строку вжити заходів для скорочення дефіциту, які Рада вважає необхідними для того, щоб виправити таку ситуацію.

У такому разі Рада, щоб перевірити, чи докладає відповідна держава-член зусиль, спрямованих на виправлення ситуації, може вимагати від неї подавати звіти відповідно до визначеного розкладу.

10. Права на подання позову, передбачені в статтях 258 та 259, не можуть здійснюватись в рамках частин 1-9 цієї статті.

11. Доки держава-член не дотримується рішення, прийнятого відповідно до частини 9, Рада може прийняти рішення вжити або за певних обставин інтенсифікувати дію одного або кількох таких заходів:

вимагати, щоб відповідна держава-член оприлюднила додаткову інформацію, що визначається Радою, перед емісією облігацій та інших цінних паперів;

закликати Європейський інвестиційний банк переглянути свою позикову політику щодо відповідної держави-члена;

вимагати, щоб відповідна держава-член внесла до Союзу безвідсот-

ковий депозит належного розміру, доки Рада не вирішить, що надмірний дефіцит усунуто;

накладати штрафи належних розмірів.

Голова Ради повідомляє Європейському Парламенту про прийняті рішення.

12. Рада скасовує деякі або всі рішення або рекомендації, зазначені в частинах 6-9 та 11 у тій мірі, в якій Рада вважає, що надмірний дефіцит у відповідній державі-члені усунуто. Якщо Рада попередньо оприлюднила рекомендації, Рада, як тільки рішення відповідно до частини 8 скасовується, робить публічну заяву про те, що у відповідній державі-члені більше немає надмірного дефіциту.

13. Під час прийняття рішень або рекомендацій, зазначених у частинах 8, 9, 11 та 12, Рада діє за рекомендацією Комісії.

Якщо Рада ухвалює заходи, зазначені у частинах 6-9, 11 та 12, Рада діє без урахування голосу члена Ради, який представляє відповідну державу-члена.

Кваліфікована більшість інших членів Ради визначається відповідно до пункту (а) частини 3 статті 238.

14. Подальші положення, пов'язані з виконанням процедури, описаної у цій статті, визначаються у Протоколі щодо процедури надмірного дефіциту, що додається до Договорів.

Рада, діючи одностайно згідно зі спеціальною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Європейським Парламентом та Європейським центральним банком, ухвалює належні положення, що у подальшому замінять згаданий Протокол.

З урахуванням інших положень цієї частини Рада за пропозицією Комісії та після проведення консультацій з Європейським Парламентом встановлює детальні правила та визначення щодо застосування положень згаданого Протоколу.

ГЛАВА 2 МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА

Стаття 127

1. Головною ціллю Європейської системи центральних банків (далі – «ЄСЦБ») є підтримання цінової стабільності. Без шкоди цілі стабільності цін ЄСЦБ підтримує загальні економічні політики в Союзі, щоб сприяти досягненню цілей Союзу, визначених в статті 3 Договору про Європейський Союз. ЄСЦБ діє згідно з принципом відкритої ринкової економіки з вільною конкуренцією, сприяючи ефективному розподілу ресурсів та дотримуючись принципів, встановлених у статті 119.

2. Основними завданнями, що виконуються ЄСЦБ, є:
 - визначення та реалізація монетарної політики Союзу;
 - проведення валютно-обмінних операцій, що відповідають положенням статті 219;
 - утримання та управління офіційними валютними резервами держав-членів;
 - сприяння безперешкодному функціонуванню платіжних систем.
 3. Третій абзац частини 2 є таким, що не шкодить урядам держав-членів утримувати та управляти обіговими валютними активами.
 4. Із Європейським центральним банком проводяться консультації:
 - стосовно будь-яких запропонованих актів Союзу у сферах компетенції Європейського центрального банку;
 - національними органами влади стосовно будь-якого проекту законодавчого положення в сферах компетенції Європейського центрального банку, проте в межах та за умов, встановлених Радою згідно з процедурою, передбаченою в частині 4 статті 129.
- Європейський центральний банк може надавати висновки установам, органам, службам та агенціям Союзу або національним органам влади з питань, що належать до сфер його компетенції.
5. ЄСЦБ сприяє безперешкодному провадженню політик, що реалізуються компетентними органами влади стосовно пруденційного нагляду за діяльністю кредитних установ та стабільністю фінансової системи.
 6. Рада, діючи за допомогою регламентів згідно з особливою законодавчою процедурою, може одностайно та після проведення консультацій із Європейським Парламентом та Європейським центральним банком покласти на Європейський центральний банк особливі завдання щодо політик стосовно пруденційного нагляду за діяльністю кредитних та інших фінансових установ, за винятком страхових підприємств.

Стаття 128

1. Європейський центральний банк має виключне право давати дозвіл на емісію банкнот євро в Союзі. Такі банкноти можуть емітувати Європейський центральний банк та національні центральні банки. Лише банкноти, що емітовані Європейським центральним банком та національними центральними банками, мають статус законного платіжного засобу в Союзі.
2. Держави-члени можуть емітувати монети євро з урахуванням обсягу емісії, що затверджується Європейським центральним банком. Рада за пропозицією Комісії та після проведення консультацій з Європейським Парламентом та Європейським центральним банком може ухвалювати заходи щодо гармонізації номіналів та технічних характеристик усіх монет, призначених до обігу, в обсязі, необхідному для забезпечення їх безперешкодного обігу у межах Союзу.

Стаття 129

1. Управління діяльністю ЄСЦБ здійснюється керівними органами Європейського центрального банку, якими є Керівна рада та Правління.

2. Статут Європейської системи центральних банків та Європейського центрального банку (надалі: «Статут ЄСЦБ та ЄЦБ») викладено у Протоколі, що додається до Договорів.

3. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, можуть вносити зміни до статей: 5.1, 5.2, 5.3, 17, 18, 19.1, 22, 23, 24, 26, 32.2, 32.3, 32.4, 32.6, пункту (а) статті 33.1 та статті 36 Статуту ЄСЦБ та ЄЦБ. Європейський Парламент та Рада діють за рекомендацією Європейського центрального банку та після проведення консультацій з Комісією або за пропозицією Комісії та після проведення консультацій з Європейським центральним банком.

4. Рада або за пропозицією Комісії та після проведення консультацій з Європейським Парламентом та Європейським центральним банком, або за рекомендацією Європейського центрального банку та після проведення консультацій з Європейським Парламентом та Комісією ухвалює положення, зазначені у статтях 4, 5.4, 19.2, статті 20, 28.1, 29.2, 30.4 та 34.3 Статуту ЄСЦБ та ЄЦБ

Стаття 130

Здійснюючи повноваження та виконуючи завдання і обов'язки, покладені на них Договорами та Статутом ЄСЦБ та ЄЦБ, ані Європейський центральний банк, ані національний центральний банк, ані будь-який член їхніх керівних органів, не звертаються за вказівками та не приймають їх від установ, органів, служб або агенцій Союзу, будь-якого уряду держави-члена або будь-якого іншого органу. Установи, органи, служби або агенції Союзу та уряди держав-членів беруть на себе зобов'язання поважати цей принцип та не намагатися впливати на членів керівних органів Європейського центрального банку або національних центральних банків під час виконання їхніх завдань.

Стаття 131

Кожна держава-член забезпечує сумісність свого національного законодавства, включаючи установчі документи її національного центрального банку, з Договорами та Статутом ЄСЦБ та ЄЦБ.

Стаття 132

1. З метою виконання завдань, доручених ЄСЦБ, Європейський центральний банк згідно з положеннями Договорів та відповідно до умов, встановлених у Статуті ЄСЦБ та ЄЦБ:

ухвалює регламенти тією мірою, якою це необхідно для виконання завдань, визначених в першому абзаці статті 3.1, у статтях 19.1, 22 та у статті 25.2 Статуту ЄСЦБ та ЄЦБ у випадках, що визначаються в актах Ради, зазначених у частині 4 статті 129;

приймає рішення, необхідні для виконання завдань, доручених ЄСЦБ відповідно до Договорів та Статуту ЄСЦБ та ЄЦБ;

дає рекомендації та надає висновки.

2. Європейський центральний банк може прийняти рішення про опублікування своїх рішень, рекомендацій та висновків.

3. У межах та відповідно до умов, ухвалених Радою згідно з процедурою, встановленою у частині 4 статті 129, Європейський центральний банк має право накладати штрафи або пеню на суб'єктів господарювання за недотримання зобов'язань, що впливають з його регламентів та рішень.

Стаття 133

Без шкоди повноваженням Європейського центрального банку Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, встановлюють заходи, необхідні для використання євро як єдиної валюти. Такі заходи ухвалюються після проведення консультацій з Європейським центральним банком.

ГЛАВА 3 ІНСТИТУЦІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 134

1. З метою сприяння координації політик держав-членів у повному обсязі, необхідному для функціонування внутрішнього ринку, створено Економічно-фінансовий комітет.

2. Економічно-фінансовий комітет має такі завдання:

- готувати висновки на запит Ради, Комісії або за власною ініціативою для передачі їх цим установам;

- стежити за економічною та фінансовою ситуацією в державах-членах та Союзі й регулярно звітувати про неї Раді та Комісії, зокрема з питань фінансових відносин з третіми країнами та міжнародними установами;

- без шкоди статті 240 сприяти підготовці роботи Ради, зазначеної у статтях 66, 75, частинах 2, 3, 4 та 6 статті 121, статтях 122, 124, 125, 126, у частині 6 статті 127, у частині 2 статті 128, у частинах 3 та 4 статті 129, у статті 138, у частинах 2 та 3 статті 140, у статті 143, у частинах 2 та 3 статті 144 та у статті 219, а також виконувати інші дорадчі та підготовчі завдання, покладені на нього Радою;

- перевіряти принаймні раз на рік ситуацію в сфері руху капіталу та свободи платежів, що є результатом застосування Договорів та заходів, ухвалених Радою; перевірка охоплює всі заходи, пов'язані з рухом капіталу та платежів; Комітет звітує Комісії та Раді про результати цієї перевірки.

Держави-члени, Комісія та Європейський центральний банк – кожен призначає не більше двох членів Комітету.

3. Рада за пропозицією Комісії та після проведення консультацій із Європейським центральним банком та Комітетом, зазначеним у цій статті, встановлює детальні положення щодо складу Економічно-фінансового комітету. Голова Ради інформує Європейський Парламент про таке рішення.

4. На додаток до завдань, встановлених у частині 2, якщо і доки існують держави-члени, щодо яких застосовується відступ, зазначений у статті 139, Комітет стежить за монетарною та фінансовою ситуацією та загальною системою платежів у таких державах-членах і регулярно звітує про це Раді та Комісії.

Стаття 135

Щодо питань, що регулюються частиною 4 статті 121, статтею 126, за винятком частини 14, статтею 138, частиною 1 статті 140, першим абзацом частини 2 статті 140, частиною 3 статті 140 та статтею 219, Рада або держава-член можуть звернутися до Комісії із запитом надати рекомендацію або пропозицію залежно від обставин. Комісія вивчає цей запит та невідкладно подає свої висновки Раді.

ГЛАВА 4 ОСОБЛИВІ ПОЛОЖЕННЯ ДЛЯ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ, ВАЛЮТОЮ ЯКИХ Є ЄВРО

Стаття 136

1. З метою забезпечення належного функціонування економічного та валютного союзу та відповідно до положень Договорів Рада згідно з належною процедурою з-поміж тих, що зазначені в статтях 121 та 126, за винятком процедури, встановленої в частині 14 статті 126, ухвалює заходи, спеціально призначені для тих держав-членів, валютою яких є євро:

(а) для посилення координації їхньої бюджетної дисципліни та нагляду за нею;

(б) для встановлення керівних принципів економічної політики цих держав, водночас забезпечуючи їхню сумісність з керівними принципами, ухваленими для всього Союзу, та нагляд за цими державами.

2. Участь у голосуванні щодо заходів, встановлених у частині 1, беруть лише ті члени Ради, які представляють держави-члени, валютою яких є євро.

Кваліфікована більшість зазначених членів Ради визначається відповідно до пункту (а) частини 3 статті 238.

Стаття 137

Положення про засідання міністрів тих держав-членів, валютою яких є євро, встановлені в Протоколі про групу євро.

Стаття 138

1. З метою забезпечення місця євро в міжнародній валютній системі Рада за пропозицією Комісії ухвалює рішення, що встановлює спільні позиції з питань особливого інтересу в сфері економічного та монетарного союзу в рамках компетентних міжнародних фінансових установ та конференцій. Рада діє після проведення консультацій з Європейським центральним банком.

2. Рада за пропозицією Комісії може ухвалити належні заходи для забезпечення єдиного представництва у міжнародних фінансових установах та конференціях. Рада діє після проведення консультацій з Європейським центральним банком.

3. Участь у голосуванні щодо заходів, встановлених у частинах 1 та 2, беруть лише ті члени Ради, які представляють держави-члени, валютою яких є євро.

Кваліфікована більшість зазначених членів Ради визначається відповідно до пункту (а) частини 3 статті 238.

ГЛАВА 5 ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 139

1. Держави-члени, щодо яких Рада прийняла рішення про те, що вони не задовольняють необхідні умови для запровадження євро, надалі називаються «держави-члени, щодо яких застосовується відступ».

2. До держав-членів, щодо яких застосовується відступ, не застосовуються такі положення Договорів:

(а) ухвалення частини загальних керівних принципів економічної політики, що стосуються всієї зони євро (частина 2 статті 121);

(б) примусові засоби усунення надмірного дефіциту (частини 9 та 11 статті 126);

- (c) цілі й завдання ЄСЦБ (частини 1-3 та 5 статті 127);
- (d) емісія євро (стаття 128);
- (e) акти Європейського центрального банку (стаття 132);
- (f) заходи, що регулюють використання євро (стаття 133);
- (g) валютні угоди та інші заходи щодо політики обмінного курсу (стаття 219);
- (h) призначення членів Правління Європейського центрального банку (частина 2 статті 283);
- (i) рішення, що встановлюють спільні позиції з питань особливого значення для економічного та валютного союзу в рамках компетентних міжнародних фінансових установ та конференцій (частина 1 статті 138);
- (j) заходи для забезпечення єдиного представництва у міжнародних фінансових установах та конференціях (частина 2 статті 138).

У статтях, зазначених у пунктах (a)-(j), термін «держави-члени» означає держави-члени, валютою яких є євро.

3. Згідно з Главою IX Статуту ЄСЦБ та ЄЦБ на держави-члени, щодо яких застосовується відступ, та на їхні національні центральні банки не поширюються права та обов'язки в межах ЄСЦБ.

4. Право голосу членів Ради, що представляють держави-члени, щодо яких застосовується відступ, зупиняється щодо ухвалення Радою заходів, зазначених у статтях, перелічених в частині 2, та в таких випадках:

(a) рекомендації, надані тим державам-членам, валютою яких є євро, в рамках багатостороннього нагляду, включаючи рекомендації щодо програм стабільності і попереджень (частина 4 статті 121);

(b) заходи щодо надмірного дефіциту щодо тих держав-членів, валютою яких є євро (частини 6, 7, 8, 12 та 13 статті 126).

Кваліфікована більшість інших членів Ради визначається відповідно до пункту (a) частини 3 статті 238.

Стаття 140

1. Принаймні раз на два роки або на запит держави-члена, щодо якої застосовується відступ, Комісія та Європейський центральний банк звітують Раді про прогрес держав-членів, щодо яких застосовується відступ, у виконанні зобов'язань щодо руху до економічного та валютного союзу. Ці звіти включають в себе вивчення сумісності національного законодавства кожної з цих держав-членів, включаючи установчі документи їхніх національних центральних банків, зі статтями 130 та 131, а також зі Статутом ЄСЦБ та ЄЦБ. Звіти також включають дослідження того, чи досягнуто високого рівня сталої конвергенції, звертаючись до виконання кожною державою-членом таких критеріїв:

-досягнення високого рівня цінової стабільності; підставою оцінювання є рівень інфляції, що має бути близьким до рівня щонайбільше трьох держав-членів, які мають найкращі показники цінової стабільності,

-стабільність державного фінансового стану; підставою оцінювання є досягнення стану державного бюджету без надмірного дефіциту, що визначається згідно з частиною 6 статті 126,

-дотримання нормальних меж коливань, передбачених механізмом валютно-обмінних курсів Європейської монетарної системи, протягом щонайменше двох років без девальвації щодо євро,

-тривалість конвергенції, досягнутої державою-членом, щодо якої застосовується відступ, та її участі в механізмі валютно-обмінних курсів, що відображено в рівні довгострокової процентної ставки.

Чотири критерії, зазначені в цій частині, та відповідні строки, протягом яких їх необхідно дотримуватись, докладно викладено в Протоколі, що додається до Договорів. У звітах Комісії та Європейського центрального банку також враховуються результати інтеграції ринків, стан та розвиток балансів поточних платежів, дослідження розвитку витрат праці на одиницю продукції та інші цінові показники.

2. Після проведення консультацій з Європейським Парламентом та обговорення у Європейській Раді Рада за пропозицією Комісії приймає рішення щодо того, які з держав-членів, щодо яких застосовується відступ, виконали необхідні умови на основі критеріїв, встановлених у частині 1, та скасовує відступи щодо відповідних держав-членів.

Рада діє після отримання рекомендації від кваліфікованої більшості тих її членів, які представляють держави-члени, валютою яких є євро. Ці члени діють протягом шести місяців з дати отримання Радою пропозиції Комісії.

Кваліфікована більшість згаданих членів, як зазначено у другому абзаці, визначається відповідно до пункту (а) частини 3 статті 238.

3. Якщо прийнято рішення скасувати відступи згідно з процедурою, встановленою в частині 2, Рада, діючи за одностайним рішенням держав-членів, валютою яких є євро, та відповідних держав-членів за пропозицією Комісії та після проведення консультацій із Європейським центральним банком незворотно встановлює курс, за яким євро обмінюється на валюту цієї держави-члена, та вживає заходів, необхідних для запровадження євро як єдиної валюти у відповідній державі-члені.

Стаття 141

1. Якщо є та доки існують держави-члени, щодо яких застосовується відступ, та без шкоди частині 1 статті 129, Генеральна рада Європейського центрального банку, зазначена в статті 44 Статуту ЄСЦБ та ЄЦБ, ство-

рюється як третій керівний орган Європейського центрального банку.

2. Якщо є та доки існують держави-члени, щодо яких застосовується відступ, Європейський центральний банк стосовно цих держав-членів:

- посилює співпрацю національних центральних банків,
- посилює координацію монетарних політик держав-членів з метою забезпечення цінової стабільності,
- здійснює моніторинг функціонування механізму валютно-обмінного курсу,
- проводить консультації з питань, що перебувають у межах повноважень національних центральних банків та впливають на стабільність фінансових установ та ринків;
- виконує завдання, що раніше були покладені на Європейський фонд валютної співпраці, а згодом перейшли до Європейського валютного інституту.

Стаття 142

Кожна держава-член, щодо якої застосовується відступ, розглядає свою політику валютно-обмінного курсу як питання спільного інтересу. Діючи таким чином, держава-член враховує досвід, набутий у співпраці в межах механізму валютно-обмінного курсу.

Стаття 143

1. Якщо держава-член, щодо якої застосовується відступ, перебуває у скрутному становищі або їй серйозно загрожують труднощі, пов'язані з платіжним балансом, внаслідок загальної нерівноваги платіжного балансу або внаслідок типу валюти, якою вона користується, а також якщо такі труднощі можуть, зокрема, загрозувати функціонуванню внутрішнього ринку або впровадженню спільної торгівельної політики, Комісія відповідно до положень Договорів негайно вивчає становище відповідної держави та заходи, яких ця держава вживає або може вжити, використовуючи всі наявні засоби. Комісія оголошує заходи, яких вона рекомендує вжити відповідній державі-члену.

Якщо заходи, вжиті державою-членом, щодо якої застосовується відступ, та запропоновані Комісією заходи виявляються недостатніми для подолання існуючих труднощів або загрози їх виникнення, Комісія після проведення консультацій з Економічно-фінансовим комітетом рекомендує Раді надати взаємну допомогу та належні для цього методи.

Комісія регулярно інформує Раду про стан та розвиток ситуації.

2. Рада надає таку взаємну допомогу; Рада ухвалює директиви або рішення, які встановлюють умови та деталі такої допомоги, що може набувати таких форм:

- (а) узгоджені дії в будь-яких інших міжнародних організаціях, до

яких держави-члени, щодо яких застосовується відступ, можуть звернутися по допомогу;

(b) заходи, необхідні для уникнення відхилень потоків торгівлі, якщо держава-член, щодо якої застосовується відступ, зазнає труднощів та зберігає або знову запроваджує кількісні обмеження до третіх країн;

(c) надання обмежених кредитів іншими державами-членами за умови їхньої згоди.

3. Якщо Рада не надає взаємну допомогу, рекомендовану Комісією, або якщо надана взаємна допомога та вжиті заходи є недостатніми, тоді Комісія дозволяє державі-члену, щодо якої застосовується відступ і що зазнала труднощів, вжити захисних заходів, умови та деталі яких визначає Комісія.

Рада може скасувати цей дозвіл та змінити такі умови та деталі.

Стаття 144

1. Якщо виникає неочікувана криза платіжного балансу і негайно не ухвалено рішення у значенні частини 2 статті 143, держава, щодо якої застосовується відступ, може як запобіжний засіб вжити необхідних захисних заходів. Такі заходи повинні завдати якнайменше шкоди функціонуванню внутрішнього ринку та не повинні перевищувати того, що є вкрай необхідним для виправлення наслідків неочікуваних труднощів, що постали.

2. Комісія та інші держави-члени інформуються про такі захисні заходи не пізніше часу, коли вони набувають чинності. Комісія може рекомендувати Раді надати взаємну допомогу згідно зі статтею 143.

3. Після надання Комісією рекомендацій та після проведення консультацій з Економічно-фінансовим комітетом Рада може прийняти рішення щодо того, що відповідна держава-член має внести зміни, призупинити або скасувати захисні заходи, зазначені вище.

РОЗДІЛ ІХ Зайнятість

Стаття 145

Союз та держави-члени згідно з цим Розділом працюють у напрямку розвитку узгодженої стратегії зайнятості, зокрема сприяючи висококваліфікованій, підготовленій робочій силі, що здатна пристосовуватися до нових умов та ринків праці, що оперативно реагує на економічні зміни з метою досягнення цілей, визначених в статті 3 Договору про Європейський Союз.

Стаття 146

1. Держави-члени своєю політикою зайнятості сприяють досягненню цілей, зазначених в статті 145, у спосіб, що узгоджується із загальними керівними принципами щодо економічної політики держав-членів та Союзу, ухвалених згідно з частиною 2 статті 121.

2. Держави-члени, враховуючи національну практику стосовно обов'язків керівників та найманих працівників, вважають сприяння зайнятості питанням спільного інтересу та в рамках Ради узгоджують свої дії щодо цього відповідно до положень статті 148.

Стаття 147

1. Союз сприяє досягненню високого рівня зайнятості, заохочуючи співпрацю між державами-членами та підтримуючи, а якщо необхідно, доповнюючи їхні дії. При цьому необхідно поважати повноваження держав-членів.

2. Ціль досягнення високого рівня зайнятості має враховуватись під час розробки та реалізації політики та заходів Союзу.

Стаття 148

1. На підставі спільного щорічного звіту Ради та Комісії Європейська Рада щорічно розглядає ситуацію в сфері зайнятості в Союзі та ухвалює висновки з цього питання.

2. На підставі висновків Європейської Ради Рада за пропозицією Комісії та після проведення консультацій з Європейським Парламентом, Економічно-соціальним комітетом, Комітетом регіонів та Комітетом з питань зайнятості, зазначеним у статті 150, щороку розробляє керівні принципи, які держави-члени мають враховувати у своїй політиці зайнятості. Ці керівні принципи узгоджуються з загальним керівними принципами, що ухвалюються відповідно до частини 2 статті 121.

3. Кожна держава-член подає до Ради та Комісії річний звіт про головні заходи, вжиті з метою реалізації їхньої політики зайнятості, з огляду на керівні принципи щодо зайнятості, зазначені в частині 2.

4. Рада на підставі звітів, зазначених у частині 3, та отримавши позицію Комітету з питань зайнятості, щороку проводить вивчення того, як держави-члени реалізують політику зайнятості з огляду на керівні принципи щодо зайнятості. Рада за рекомендацією Комісії, якщо вона вважає це за необхідне в контексті вивчення, може давати рекомендації державам-членам.

5. На основі результатів такого вивчення Рада та Комісія подають спільний річний звіт Європейській Раді про ситуацію у сфері зайнятості в

Союзі та про впровадження керівних принципів щодо зайнятості.

Стаття 149

Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом та Комітетом регіонів, можуть ухвалювати стимулюючі заходи, що заохочують співпрацю між державами-членами та підтримують їхні дії у сфері зайнятості за допомогою ініціатив, спрямованих на розвиток обміну інформацією та найкращими практиками, забезпечення порівняльного аналізу й рекомендацій, а також на поширення інноваційних підходів та досвіду оцінювання, зокрема з використанням пілотних проєктів. Такі заходи не включають в себе гармонізацію законів та підзаконних актів держав-членів.

Стаття 150

Рада, діючи простою більшістю, після проведення консультацій з Європейським Парламентом засновує Комітет з питань зайнятості, який має дорадчий статус, з метою сприяння координації політики державами-членами щодо зайнятості та ринку праці. Завданнями Комітету є:

-моніторинг ситуації у сфері зайнятості та політики зайнятості в державах-членах та в Союзі;

-формулювання без шкоди статті 240 висновки на запит Ради чи Комісії або за власною ініціативою та сприяння підготовці нарад Ради, зазначених у статті 148.

Під час виконання свого мандату Комітет проводить консультації із керівництвом та найманими працівниками.

Кожна держава-член та Комісія призначають по два члени Комітету.

РОЗДІЛ X

Соціальна політика

Стаття 151

Союз та держави-члени, пам'ятаючи про основоположні соціальні права, визначені в Європейській соціальній хартії, підписаній в Туріні 18 жовтня 1961 року, та в Хартії Співтовариства про основоположні права працівників 1989 року, мають своїми цілями: сприяння зайнятості, поліпшення умов життя та праці для створення можливості їх гармонізації, водночас підтримуючи процес вдосконалення; належний соціальний захист; діалог між керівництвом та найманими працівниками та розвиток людських ресурсів заради досягнення тривалого високого рівня зайнятості та боротьби проти виключення.

Для цього Союз та держави-члени запроваджують заходи, що враховують різноманітні форми національних практик, зокрема у сфері договірних відносин, та потребу в підтримці конкурентоспроможності економіки Союзу.

Вони вважають, що такий розвиток впливатиме не лише з функціонування внутрішнього ринку, що сприяє гармонізації соціальних систем, а й з процедур, передбачених у Договорах, та з наближення положень, встановлених законами, підзаконними та адміністративними актами.

Стаття 152

Союз визнає та підтримує на своєму рівні роль соціальних партнерів, беручи до уваги розмаїття національних систем. Союз сприяє діалогу між соціальними партнерами, поважаючи їхню незалежність.

Тристоронній соціальний саміт заради зростання та зайнятості сприяє соціальному діалогу.

Стаття 153

1. З метою досягнення цілей статті 151 Союз підтримує та доповнює діяльність держав-членів у таких сферах:

- (a) покращення, зокрема, робочого середовища з метою захисту здоров'я та безпеки працівників;
- (b) умови праці;
- (c) соціальне забезпечення та соціальний захист працівників;
- (d) захист працівників після закінчення трудового договору;
- (e) інформування та консультація працівників;
- (f) представництво та колективний захист інтересів працівників та працевлаштування, включаючи право працівників брати участь у спільному управлінні, з урахуванням частини 5;
- (g) умови працевлаштування громадян третіх країн, які на законних підставах проживають на території Союзу;
- (h) інтеграція осіб, виключених із ринку праці, без шкоди статті 166;
- (i) рівність жінок та чоловіків щодо їхніх можливостей на ринку праці та ставлення на роботі;
- (j) боротьба проти соціального виключення;
- (k) модернізація систем соціального захисту без шкоди пункту (c).

2. цією метою Європейський Парламент та Рада:

(a) можуть ухвалювати заходи, призначені для заохочення співробітництва між державами-членами шляхом ініціатив, спрямованих на вдосконалення знань, розвиток обміну інформацією та найкращим досвідом, розповсюдження інноваційних підходів та досвіду оцінювання, за винятком будь-якої гармонізації законів та підзаконних актів держав-членів;

(b) можуть ухвалити у сферах, зазначених у пунктах (a)-(i) частини 1,

за допомогою директив мінімальні вимоги для поступового застосування з урахуванням умов та технічних правил, що існують в кожній державі-члені. Такі директиви мають уникати накладання адміністративних, фінансових або правових обмежень у такий спосіб, що міг би стримати створення та розвиток малих і середніх підприємств.

Європейський Парламент та Рада діють згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Економічно-соціальним Комітетом та Комітетом регіонів.

У сферах, зазначених у пунктах (c), (d), (f) та (g) частини 1, Рада діє одностайно згідно зі спеціальною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Європейським Парламентом та Комітетом регіонів та Економічно-соціальним комітетом.

Рада, діючи одностайно за пропозицією Комісії та після проведення консультацій із Європейським Парламентом, може прийняти рішення про застосування звичайної законодавчої процедури до пунктів (d), (f) та (g) частини 1.

3. Держава-член може довірити керівництву та найманим працівникам, на їхній спільний запит, впровадження директив, ухвалених відповідно до частини 2 або, якщо необхідно, впровадження рішень Ради, ухвалених відповідно до статті 155.

У такому разі держава-член забезпечує, щоб керівництво та наймані працівники за домовленістю запровадили необхідні заходи не пізніше дати, коли директива або рішення повинні бути транспоновані або впроваджені. Від держави-члена вимагається вживати будь-яких необхідних заходів, що надають їй можливість у будь-який час бути спроможною гарантувати отримання результатів, передбачених цією директивою або цим рішенням.

4. Положення, ухвалені відповідно до цієї статті:

- не впливають на право держав-членів визначати основоположні принципи своїх систем соціального забезпечення та не повинні істотно впливати на їхню фінансову рівновагу;

- перешкоджають будь-якій державі-членові зберігати або впроваджувати суворіші заходи захисту, сумісні з Договорами.

5. Положення цієї статті не застосовуються до оплати праці, права на об'єднання, права на страйк або права застосовувати локаут.

Стаття 154

1. Комісія має своїм завданням сприяти консультаціям між керівництвом та найманими працівниками на рівні Союзу та ухвалює всі відповідні заходи, що допомагають їхньому діалогу, забезпечуючи збалансовану підтримку сторін.

2. З цією метою, перш ніж подавати пропозиції у сфері соціальної

політики, Комісія проводить консультації з керівництвом та найманими працівниками щодо можливих напрямків дій Союзу.

3. Якщо після таких консультацій Комісія вважає дію Союзу бажаною, вона проводить консультації з керівництвом та найманими працівниками щодо змісту запланованої пропозиції. Керівництво та наймані працівники передають до Комісії висновок або в разі необхідності рекомендацію.

4. У разі проведення консультацій, зазначених у частинах 2 та 3, керівництво та наймані працівники інформують Комісію про свій намір ініціювати процес, передбачений у статті 155. Тривалість цього процесу не повинна перевищувати дев'яти місяців, якщо керівництво, наймані працівники та Комісія не прийняли спільного рішення подовжити цей процес.

Стаття 155

1. Якщо керівництво та наймані працівники бажають цього, діалог між ними на рівні Союзу може привести до встановлення договірних відносин, включаючи укладення угод.

2. Угоди, укладені на рівні Союзу, виконуються рішенням Ради за пропозицією Комісії або згідно зі спеціальними процедурами та практиками керівництва та найманих працівників, а також держав-членів, або, у питаннях, охоплених статтею 153, на спільний запит сторін, що підписали угоду. Про це інформується Європейський Парламент.

Рада діє одностайно, якщо угода, про яку йдеться, містить одне або більше положень, що пов'язані з однією зі сфер, щодо яких вимагається одностайність відповідно до частини 2 статті 153.

Стаття 156

З метою досягнення цілей статті 151 та без шкоди іншим положенням Договорів Комісія заохочує співпрацю між державами-членами та сприяє координації їхньої діяльності у всіх сферах соціальної політики згідно з цією Главою, зокрема у питаннях щодо:

- зайнятості;
- трудового права та умов праці;
- базового та поглибленого професійного навчання;
- соціального забезпечення;
- запобігання виробничому травматизму та професійним хворобам;
- гігієни праці;
- права на об'єднання та проведення колективних переговорів між працедавцями та найманими працівниками.

З цією метою Комісія діє у тісному контакті з державами-членами шляхом проведення досліджень, надання висновків та організації консультації як щодо проблем, які виникають на національному рівні, так і щодо тих, що непокоять міжнародні організації, зокрема шляхом ініціатив, спря-

мованих на створення керівних принципів та показників, організацію обміну найкращим досвідом та на підготовку необхідних елементів для проведення періодичного моніторингу та оцінки. Про це у повному обсязі інформується Європейський Парламент.

Перш ніж видавати висновки, зазначені в цій статті, Комісія проводить консультації з Економічно-соціальним комітетом.

Стаття 157

1. Кожна держава-член забезпечує застосування принципу рівної оплати працівникам чоловічої та жіночої статі за однакову роботу або роботу, що має однакову вартість.

2. Для цілей цієї статті «плата» означає звичайну базову або мінімальну заробітну платню або будь-яку іншу винагороду готівкою або в натуральній формі, яку працівник безпосередньо або опосередковано отримує від працедавця за свою роботу.

Рівна плата без дискримінації за ознакою статі означає:

(а) що плату за однакову роботу, оплачувану відрядно, обчислюють на основі тієї самої одиниці виміру;

(б) що плата за працю, оплачувану погодинно, є однаковою за однаковою роботу.

3. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом, ухвалюють заходи з метою забезпечення застосування принципу рівних можливостей та рівного ставлення до жінок та чоловіків у питаннях працевлаштування та зайнятості, включаючи принцип рівної оплати за однакову роботу або за роботу, що має однакову вартість.

4. З метою забезпечення на практиці повної рівності жінок та чоловіків на роботі принцип рівного ставлення не повинен перешкоджати будь-якій державі-члену зберігати або запроваджувати заходи, що передбачають певні переваги для того, щоб спростити недостатньо представлений статі здійснення професійної діяльності, запобігти або компенсувати несприятливі умови професійної кар'єри.

Стаття 158

Держави-члени докладають зусиль, щоб зберегти існуючу еквівалентність систем оплачуваних відпусток.

Стаття 159

Комісія щороку складає звіт про прогрес у досягненні цілей статті 151, включаючи демографічну ситуацію в Союзі. Комісія направляє цей звіт Європейському Парламенту, Раді та Економічно-соціальному комітету.

Стаття 160

Рада, діючи простою більшістю після проведення консультацій із Європейським Парламентом, створює Комітет з питань соціального захисту з дорадчим статусом для того, щоб сприяти співпраці між державами-членами та з Комісією у сфері політики соціального захисту.

Завданнями Комітету є:

- моніторинг в соціальній сфері та розвиток політики соціального захисту в державах-членах та Союзі;
- сприяння обміну інформацією, досвідом та належною практикою між державами-членами та з Комісією;
- без шкоди статті 240 підготовка звітів, формулювання висновків або виконання іншої роботи в межах своєї компетенції на запит Ради або Комісії або за власною ініціативою.

Під час виконання свого мандату Комітет встановлює належні контакти з керівництвом та найманими працівниками.

Кожна держава-член та Комісія призначають по два члени Комітету.

Стаття 161

Комісія включає до свого щорічного звіту Європейському Парламенту окрему главу про соціальний розвиток у Союзі.

Європейський Парламент може закликати Комісію скласти звіти щодо будь-яких окремих проблем, що стосуються соціальних умов.

РОЗДІЛ XI Європейський соціальний фонд

Стаття 162

З метою поліпшення можливості працевлаштування працівників на внутрішньому ринку і таким чином сприяння підвищенню рівня життя цим відповідно до нижчезазначених положень створюється Європейський соціальний фонд. Метою Фонду є полегшення працевлаштування для працівників, підвищення географічної та професійної мобільності працівників у межах Союзу та сприяння їхній адаптації до промислових змін та змін систем виробництва, зокрема, через професійне навчання та перекваліфікацію.

Стаття 163

Фондом керує Комісія.

У виконанні цього завдання Комісії допомагає Комітет, до складу якого входять представники урядів, професійних спілок та організацій працедавців і який очолюється членом Комісії.

Стаття 164

Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій із Економічно-соціальним комітетом та Комітетом регіонів, ухвалюють імплементаційні регламенти, що стосуються Європейського соціального фонду.

РОЗДІЛ XII

Освіта, професійне навчання, молодь та спорт

Стаття 165

1. Союз сприяє розвитку якості освіти, заохочуючи співпрацю між державами-членами та, якщо необхідно, підтримуючи та доповнюючи їхні дії, при цьому повною мірою поважаючи відповідальність держав-членів за зміст навчання та організацію освітніх систем, а також їхнє культурне та мовне розмаїття.

Враховуючи особливу природу спорту, його структури, засновані на добровільній діяльності, соціальну та освітню функцію спорту, Союз сприяє популяризації питань європейського спорту.

2. Союз спрямовує свою діяльність на:

- розвиток європейського виміру в освіті, зокрема через викладання та поширення мов держав-членів;
- заохочення мобільності студентів та викладачів, *inter alia*, заохочуючи академічне визнання дипломів та строків навчання;
- підтримку співпраці навчальних закладів;
- розвиток обміну інформацією та досвідом із питань, спільних для освітніх систем держав-членів;
- заохочення розвитку обміну молоддю та фахівцями з соціо-освітніх питань та заохочення участі молоді в демократичному житті Європи;
- заохочення розвитку дистанційного навчання;
- розвиток європейського виміру у спорті, сприяючи чесним і відкритим змаганням, співпраці спортивних організацій та захищаючи фізичну та моральну добродішність спортсменів та спортсменок, особливо молодих.

3. Союз та держави-члени заохочують співпрацю у сфері освіти та спорту з третіми країнами та компетентними міжнародними організаціями, зокрема з Радою Європи.

4. Для того, щоб сприяти досягненню цілей, зазначених в цій статті:

- Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною зако-

нодавчою процедурою та після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом та Комітетом регіонів, ухвалюють заохочувальні заходи, за винятком будь-якої гармонізації законів та підзаконних актів держав-членів,

-Рада за пропозицією Комісії ухвалює рекомендації.

Стаття 166

1. Союз провадить політику професійного навчання, що підтримує та доповнює дії держав-членів, при цьому повною мірою поважаючи відповідальність держав-членів за зміст та організацію професійного навчання.

2. Союз спрямовує свої дії на:

-сприяння адаптації до промислових змін, зокрема через професійне навчання та перекваліфікацію;

-поліпшення початкового та безперервного професійного навчання з метою сприяння професійній інтеграції та реінтеграції до ринку праці;

-полегшення доступу до професійного навчання та заохочення до мобільності наставників та учнів, зокрема молодих;

-заохочення співпраці у справах навчання між освітніми або навчальними закладами та підприємствами;

-розвиток обміну інформацією та досвідом із питань, спільних для навчальних систем держав-членів.

3. Союз та держави-члени заохочують співпрацю у сфері професійного навчання з третіми країнами та компетентними міжнародними організаціями.

4. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом та Комітетом регіонів, ухвалюють заходи для сприяння досягненню цілей, зазначених у цій статті, за винятком гармонізації законів та підзаконних актів держав-членів, а Рада за пропозицією Комісії ухвалює рекомендації.

РОЗДІЛ XIII

Культура

Стаття 167

1. Союз сприяє розквітові культур держав-членів, при цьому поважає їхнє національне та регіональне розмаїття та водночас наголошує на спільній культурній спадщині.

2. Дії Союзу спрямовані на заохочення співпраці держав-членів та в

разі необхідності на підтримку та доповнення їхньої діяльності у таких сферах:

- вдосконалення знань й поширення культури та історії європейських народів;
- збереження й охорона культурної спадщини європейського значення;
- культурні обміни некомерційного характеру;
- сприяння мистецькій та літературній творчості, включаючи аудіовізуальний сектор.

3. Союз та держави-члени заохочують співпрацю у сфері культури з третіми країнами та компетентними міжнародними організаціями, зокрема з Радою Європи.

4. У діях відповідно до інших положень Договорів Союз враховує культурні аспекти, зокрема з метою поваги та сприяння розмаїттю своїх культур.

5. З метою сприяння досягненню цілей, зазначених у цій статті:

- Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Комітетом регіонів, ухвалюють заохочувальні заходи, за винятком гармонізації законів та підзаконних актів держав-членів,
- Рада за пропозицією Комісії ухвалює рекомендації.

РОЗДІЛ XIV

Охорона громадського здоров'я

Стаття 168

1. Під час визначення та виконання всіх політик та заходів Союзу забезпечується високий рівень захисту здоров'я людини.

Діяльність Союзу, що доповнює національні політики, спрямована на поліпшення охорони громадського здоров'я, запобігання фізичним та психічним розладам та захворюванням і усунення джерел небезпеки фізичному та психічному здоров'ю. Така діяльність охоплює боротьбу проти тяжких хвороб, сприяючи дослідженню їхніх причин, шляхів поширення та методів запобігання цим хворобам, а також інформаційну та освітню роботу у питаннях охорони здоров'я та моніторингу, раннього виявлення і боротьби проти серйозних транскордонних загроз здоров'ю.

Союз доповнює діяльність держав-членів щодо зменшення шкоди здоров'ю, спричиненої наркотиками, включаючи інформаційну та профілактичну роботу.

2. Союз заохочує співпрацю між державами-членами у сферах, зазначених у цій статті, та в разі потреби надає підтримку їхній діяльності.

Союз, зокрема, заохочує співпрацю між державами-членами з метою покращення взаємодоповнюваності їхніх служб охорони здоров'я на прикордонних територіях.

Держави-члени, підтримуючи зв'язок із Комісією, координують між собою свої політики та програми у сферах, зазначених у частині 1. Комісія може у тісному контакті з державами-членами висувати будь-які конструктивні ініціативи з метою сприяння такій координації, зокрема ініціативи, спрямовані на запровадження керівних принципів та показників, на організацію обміну найкращим досвідом та на підготовку необхідних елементів періодичного моніторингу та оцінювання. Європейський Парламент інформується у повному обсязі.

3. Союз та держави-члени заохочують співпрацю з третіми країнами та компетентними міжнародними організаціями у сфері охорони громадського здоров'я.

4. Шляхом відступу від частини 5 статті 2 та пункту (а) статті 6 та відповідно до пункту (к) частини 2 статті 4 Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом та Комітетом регіонів, сприяють досягненню цілей, зазначених в цій статті, з метою дотримання інтересів спільної безпеки за допомогою ухвалення:

(а) заходів, що встановлюють високі стандарти якості та захисту органів та речовин людського походження, крові та похідних крові; ці заходи не перешкоджають будь-якій державі-члену зберігати або впроваджувати суворіші захисні заходи;

(б) заходів у сферах ветеринарії та фітосанітарії, безпосереднім завданням яких є захист громадського здоров'я;

(с) заходів, що встановлюють високі стандарти якості та безпеки лікарських засобів та устаткування медичного призначення;

5. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом та Комітетом регіонів, також можуть ухвалити заохочувальні заходи, призначені для захисту та поліпшення здоров'я людини, зокрема для боротьби проти основних тяжких хвороб, що носять транскордонний характер, а також заходи, безпосередньою ціллю яких є захист громадського здоров'я від тютюну та зловживання алкоголем, за винятком будь-якої гармонізації законів та підзаконних актів держав-членів.

6. Для цілей цієї статті Рада за пропозицією Комісії може також ухвалювати рекомендації.

7. У своїй діяльності Союз ставиться з повагою до обов'язків держав-членів щодо визначення своєї політики охорони здоров'я та за організацію і надання послуг з охорони здоров'я та медичної допомоги.

Відповідальність держав-членів включає управління послугами з охорони здоров'я та медичною допомогою, а також розподіл ресурсів, призначених для них. Заходи, зазначені в пункті (а) частини 4, не впливають на національні положення про донорство або медичне використання органів та крові.

РОЗДІЛ XV Захист прав споживачів

Стаття 169

1. З метою підтримки інтересів споживачів та забезпечення високого рівня їхнього захисту Союз сприяє охороні здоров'я, безпеці та економічним інтересам споживачів, а також підтримці їхнього права на інформацію, просвіту та створювання організацій для захисту своїх інтересів.

2. Союз сприяє досягненню цілей, зазначених в частині 1, за допомогою:

(а) заходів, ухвалених відповідно до статті 114 в контексті завершення формування внутрішнього ринку;

(б) заходів, що підтримують, доповнюють та контролюють політику, яку провадять держави-члени.

3. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом, ухвалюють заходи, зазначені в пункті (б) частини 2.

4. Заходи, ухвалені відповідно до частини 3, не перешкоджають будь-якій державі-члену підтримувати або запроваджувати суворіші захисні заходи. Такі заходи повинні бути сумісними з Договорами. Про них повідомляється Комісії.

РОЗДІЛ XVI Транс'європейські мережі

Стаття 170

1. Для сприяння досягненню цілей, зазначених у статтях 26 та 174, та з метою надання можливості громадянам Союзу, суб'єктам господарювання, регіональним та місцевим громадам отримати у повному обсязі переваги від створення простору без внутрішніх кордонів Союз сприяє створенню та розвитку транс'європейських мереж у сферах транспортної, телекомунікаційної та енергетичної інфраструктури.

2. У рамках системи відкритих та конкурентних ринків діяльність Союзу спрямовано на сприяння взаємозв'язку та сумісності національних мереж, а також доступу до таких мереж. Союз враховує, зокрема, потребу

сполучити острівні, такі, що не мають виходу до моря, та периферійні регіони з центральними регіонами Союзу.

Стаття 171

1. З метою досягнення цілей, зазначених в статті 170, Союз:

-встановлює низку керівних принципів, що охоплюють цілі, пріоритети та загальні напрямки заходів, що передбачаються у сфері транс'європейських мереж; ці керівні принципи визначають проекти спільного інтересу;

-реалізує будь-які заходи, що можуть виявитися необхідними для забезпечення сумісності мереж, зокрема у сфері технічної стандартизації;

-може підтримувати проекти спільного інтересу, підтримувані державами-членами, що визначені в рамках керівних принципів, зазначених у першому абзаці, зокрема шляхом аналізу здійсненності, позикових гарантій або відсоткових субсидій; Союз також може сприяти через Фонд об'єднання, створений відповідно до статті 177, фінансуванню окремих проектів держав-членів у сфері транспортної інфраструктури.

Діяльність Союзу враховує потенційну економічну життєздатність проектів.

2. Держави-члени, підтримуючи зв'язок із Комісією, координують між собою політику, що здійснюється на національному рівні і яка може істотно впливати на досягнення цілей, зазначених у статті 170. Комісія може у тісній співпраці з державою членом висувати будь-які конструктивні ініціативи для сприяння такій координації.

3. Союз може прийняти рішення про співпрацю з третіми країнами для того, щоб підтримувати проекти взаємного інтересу та забезпечувати сумісність мереж.

Стаття 172

Керівні принципи та інші заходи, зазначені в частині 1 статті 171, схвалюються Європейським Парламентом та Радою, які діють згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом та Комітетом регіонів.

Керівні принципи та проекти спільного інтересу, що стосуються території держави-члена, потребують затвердження зацікавленою державою-членом.

РОЗДІЛ XVII Промисловість

Стаття 173

1. Союз та держави-члени забезпечують існування умов, необхідних для конкурентоспроможності промисловості Союзу.

- цією метою відповідно до системи відкритих та конкурентних ринків їхня діяльність націлена на:

- прискорення пристосування промисловості до структурних змін;
- заохочення середовища, сприятливого для ініціатив та розвитку підприємств у всьому Союзі, зокрема малих та середніх підприємств;
- заохочення середовища, сприятливого для співпраці між підприємствами;
- заохочення ефективнішого використання промислового потенціалу політики інновацій, досліджень та технологічному розвитку.

2. Держави-члени проводять консультації між собою, підтримуючи зв'язок з Комісією, а якщо необхідно, узгоджують свою діяльність. Комісія може висувати будь-які конструктивні ініціативи для сприяння такому узгодженню, зокрема ініціативи, спрямовані на запровадження керівних принципів та показників, на організацію обміну найкращою практикою та на підготовку необхідних елементів періодичного моніторингу та оцінки. Європейський Парламент інформується у повному обсязі.

3. Союз сприяє досягненню цілей, встановлених в частині 1, за допомогою політики та діяльності, які Союз провадить відповідно до інших положень Договорів. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом, можуть прийняти рішення щодо особливих заходів на підтримку дій, вжитих у державах-членах з метою досягнення цілей, встановлених у частині 1, за винятком будь-якої гармонізації законів та підзаконних актів держав-членів.

Цей Розділ не дає Союзові підстави для запровадження будь-якого заходу, що може призвести до спотворення конкуренції або містити податкові положення або положення, пов'язані з правами та інтересами найманих працівників.

РОЗДІЛ XVIII Економічна, соціальна та територіальна згуртованість

Стаття 174

З метою сприяння загальному гармонійному розвитку Союз робляє та провадить дії, що ведуть до зміцнення його економічної, соціальної та територіальної згуртованості.

Зокрема, Союз спрямовує свою діяльність на зменшення диспропорцій між рівнями розвитку різних регіонів та відсталості регіонів, що перебувають у найменш сприятливих умовах.

Серед зазначених регіонів особливу увагу слід приділяти сільській місцевості, територіям під впливом промислової трансформації, регіонам, що страждають від суворих та постійних природних або демографічних вад, таким як регіони крайньої півночі з дуже низькою щільністю населення, а також острівним, прикордонним та гірським районам.

Стаття 175

Держави-члени здійснюють та узгоджують свої економічні політики в такий спосіб, щоб додатково досягти цілей, встановлених в статті 174. Визначення та реалізація політик та дій Союзу та запровадження внутрішнього ринку враховують цілі, зазначені у статті 174, та сприяють їхньому досягненню. Союз також підтримує досягнення цих цілей, діючи через структурні фонди (Європейський сільськогосподарський фонд управління та гарантій – Секція управління; Європейський соціальний фонд; Європейський фонд регіонального розвитку), Європейський інвестиційний банк та інші існуючі фінансові інструменти.

Комісія кожні три роки подає Європейському Парламенту, Раді, Економічно-соціальному комітету та Комітету регіонів звіт про прогрес у напрямку досягнення економічної, соціальної та територіальної згуртованості, та про те, як цьому сприяли різні заходи, передбачені у цій статті. Цей звіт, якщо необхідно, супроводжується належними пропозиціями.

Якщо окремі дії виявляються необхідними поза межами фондів та без шкоди заходам, рішення про які було прийнято у рамках інших політик Союзу, такі дії можуть ухвалюватися Радою, що діє згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом та Комітетом регіонів.

Стаття 176

Завданням Європейського фонду регіонального розвитку є допомога в усуненні основних регіональних дисбалансів у Союзі шляхом участі у розвитку та структурному пристосуванні регіонів, чий розвиток відстає, та в переорієнтації промислових регіонів, що занепадають.

Стаття 177

1. Без шкоди статті 178 Європейський Парламент та Рада, діючи за допомогою регламентів та згідно зі звичайною законодавчою процедурою і після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом та Комітетом регіонів, визначають завдання та пріоритетні цілі й організацію структурних фондів, що може включати об'єднання Фондів. Загальні правила, що застосовуються до них, та положення, необхідні для забезпечення їхньої ефективності, а також координація діяльності Фондів між собою та з іншими існуючими фінансовими інструментами також визначається тією ж процедурою.

Фонд об'єднання, заснований згідно з цією ж процедурою, забезпечує фінансові внески до проектів у галузях довкілля та транс'європейських мереж у сфері транспортної інфраструктури.

Стаття 178

Імплементативні регламенти, пов'язані з Європейським фондом регіонального розвитку, запроваджуються Європейським Парламентом та Радою, що діють згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом та Комітетом регіонів.

Стосовно Секції управління Європейського сільськогосподарського фонду управління та гарантій та Європейського соціального фонду продовжують застосовуватись статті 43 та відповідно.

РОЗДІЛ XIX

Дослідження, технічний розвиток і космос

Стаття 179

1. Союз має своєю ціллю зміцнення наукової та технічної бази шляхом формування Європейського дослідницького простору, в якому дослідники, наукові знання та технології вільно переміщуються, та його заохочення до перетворення на більш конкурентоспроможний, зокрема у сфері промисловості, водночас сприяючи всій дослідницькій діяльності, що вважається необхідною на підставі інших Глав Договорів.

2. З цією метою Союз на всій своїй території заохочує до дослідницької діяльності та діяльності технічного розвитку високої якості підприємства, включаючи малі та середні, дослідницькі центри та університети; Союз також підтримує їхні зусилля щодо співпраці між собою, зокрема спрямованій на надання можливості дослідникам вільно співпрацювати, незважаючи на кордони, та надання підприємствам змоги повною мірою викори-

стовувати потенціал внутрішнього ринку, зокрема шляхом відкриття державних контрактів на національному рівні, визначення спільних стандартів та усунення правових та фінансових перешкод такої співпраці.

3. Рішення про всі заходи Союзу згідно з Договорами у сфері досліджень та технічного розвитку, включаючи демонстраційні проекти, приймаються та виконуються відповідно до положень цього Розділу.

Стаття 180

Переслідуючи ці цілі, Союз провадить такі дії, що доповнюють діяльність держав-членів:

(а) виконання досліджень, технічний розвиток та демонстраційні програми, що сприяють співпраці з та між підприємствами, дослідницькими центрами та університетами;

(б) сприяння співпраці з третіми країнами та міжнародними організаціями у сфері досліджень, технічного розвитку та демонстрації на рівні Союзу;

(с) поширення та оптимізація результатів діяльності Союзу у сфері досліджень, технічного розвитку та демонстрацій;

(д) заохочення навчання та мобільності дослідників в Союзі.

Стаття 181

1. Союз та держави-члени узгоджують свою дослідницьку діяльність та технічний розвиток таким чином, щоб забезпечити взаємну узгодженість національних політик з політикою Союзу.

2. У тісній співпраці з державою-членом Комісія може висувати будь-яку конструктивну ініціативу з метою сприяння узгодженню, зазначеному у частині 1, зокрема ініціативи, спрямовані на запровадження керівних принципів та показників, організацію обміну найкращою практикою та підготовку необхідних елементів для періодичного нагляду та оцінки. Європейський Парламент інформується у повному обсязі.

Стаття 182

1. Багаторічна рамкова програма, що визначає всі дії Союзу, ухвалюється Європейським Парламентом та Радою, які діють згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом.

Рамкова програма:

- встановлює цілі у сфері науки та техніки, що мають бути досягнуті за допомогою дій, передбачених в статті 180, та визначає відповідні пріоритети;

- визначає загальні напрямки таких дій;

- встановлює загальну максимальну суму та докладні правила фінансової участі Союзу в рамковій програмі та відповідні частки в кожній з передбачених дій.

2. Рамкова програма адаптується або доповнюється у разі зміни ситуації.

3. Рамкова програма виконується через окремі програми, розроблені для кожної дії. Кожна окрема програма визначає детальні правила її виконання, встановлює свою тривалість та передбачає засоби, що вважаються необхідними. Сукупна величина визнаних необхідними сум, що передбачаються окремими програмами, не може перевищувати загальної максимальної суми, встановленої для рамкової програми та для кожної дії.

4. Рада, діючи згідно зі спеціальною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Європейським Парламентом та Економічно-соціальним комітетом, ухвалює окремі програми.

5. Як додаток до дій, запланованих у багаторічній рамковій програмі, Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом, встановлюють заходи, необхідні для втілення Європейського дослідницького простору.

Стаття 183

Для виконання багаторічної рамкової програми Союз:

- визначає правила участі підприємств, дослідницьких центрів та університетів,

встановлює правила, що регулюють поширення результатів досліджень.

Стаття 184

Під час виконання багаторічної рамкової програми можуть прийматися рішення щодо додаткових програм, що залучають лише деякі держави-члени, які фінансують ці програми з урахуванням можливої участі Союзу.

Союз ухвалює правила, що застосовуються до додаткових програм, зокрема стосовно поширення знань та доступу до них інших держав-членів.

Стаття 185

Під час виконання багаторічної рамкової програми Союз може перебачити за згодою зацікавлених держав-членів участь у дослідженнях та програмах розвитку, що проводяться кількома державами-членами, включаючи участь у структурах, створених для виконання цих програм.

Стаття 186

Під час виконання багаторічної рамкової програми Союз може перебачити співпрацю з третіми країнами та міжнародними організаціями у до-

слідженнях, технічному розвитку та демонстрації.

Детальні положення такої співпраці можуть бути предметом угод між Союзом та зацікавленими третіми сторонами.

Стаття 187

Союз може створювати спільні підприємства або будь-які інші структури, необхідні для ефективного виконання програм Союзу у сфері досліджень, технічного розвитку та демонстраційних програм.

Стаття 188

Рада за пропозицією Комісії та після проведення консультацій з Європейським Парламентом та Економічно-соціальним комітетом ухвалює положення, зазначені в статті 187.

Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом, ухвалює положення, зазначені в статтях 183, 184 та 185. Ухвалення додаткових програм вимагає згоди зацікавлених держав-членів.

Стаття 189

1. Для сприяння науковому та технічному прогресу, промисловій конкурентоспроможності та реалізації політик Союзу Союз розробляє Європейську політику у сфері космосу. З цією метою Союз може сприяти спільним ініціативам, підтримувати дослідження та технологічний розвиток, а також координувати зусилля, необхідні для дослідження та використання космічного простору.

2. Для сприяння досягненню цілей, зазначених в частині 1, Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, запроваджують необхідні заходи, що можуть набувати форми Європейської програми у сфері космосу, за винятком будь-якої гармонізації законів та підзаконних актів держав-членів.

3. Союз встановлює будь-які необхідні відносини з Європейською космічною агенцією.

4. Ця стаття не шкодить іншим положенням цього Розділу.

Стаття 190

На початку кожного року Комісія надсилає Європейському Парламентові та Раді звіт. Звіт включає в себе інформацію про дослідницьку діяльність та технологічний розвиток, а також про поширення результатів роботи за попередні роки та робочу програму на поточний рік.

РОЗДІЛ XX Довкілля

Стаття 191

1. Політика Союзу щодо довкілля сприяє досягненню таких цілей:

- збереження, захист та покращення якості довкілля;
- захист здоров'я людей;
- виважене та раціональне використання природних ресурсів;
- заходи зі сприяння на міжнародному рівні для вирішення регіональних та всесвітніх проблем довкілля та, зокрема, боротьба зі зміною клімату.

2. Політика Союзу щодо довкілля націлена на високий рівень захисту, враховуючи відмінності ситуацій в різних регіонах Союзу. Політика Союзу ґрунтується на принципі перестороги та на принципах необхідності вживання запобіжних заходів, необхідності виправлення екологічної шкоди, насамперед у її виток, та на принципі «забруднювач має платити».

У цьому контексті заходи з гармонізації, що задовольняють вимоги охорони довкілля, включають у разі потреби захисне застереження, що дозволяє державам-членам вживати тимчасових заходів на екологічних підставах, що не мають економічного характеру та які підлягають процедурі інспектування з боку Союзу.

3. Під час підготовки політики Союзу щодо довкілля Союз враховує:

- існуючі наукові та технічні дані;
- екологічні умови в різних регіонах Союзу;
- потенційні переваги та витрати через дії або бездіяльність;
- економічний і соціальний розвиток Союзу в цілому та збалансований розвиток його регіонів.

4. У межах своїх відповідних сфер повноважень Союз та держави-члени співпрацюють з третіми країнами та компетентними міжнародними організаціями. Умови співпраці Союзу можуть бути предметом угод між Союзом та зацікавленими третіми сторонами.

Попередній абзац не шкодить повноваженням держав-членів проводити переговори в міжнародних органах та укладати міжнародні угоди.

Стаття 192

1. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом та Комітетом регіонів, приймають рішення щодо того, яких заходів слід вживати Союзом для того, щоб досягти цілей, зазначених в статті 191.

2. Шляхом відступу від процедури прийняття рішення, передбаченої в частині 1, та без шкоди статті 114 Рада, діючи одностайно, згідно зі спеціальною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Європейським Парламентом, Економічно-соціальним комітетом та Комітетом регіонів ухвалює:

- (а) заходи передусім фінансового характеру;
- (б) заходи, що впливають на:
 - планування міст та селищ;
 - кількісне управління водними ресурсами або таке, що впливає прямо або опосередковано на доступність цих ресурсів;
 - використання землі, за винятком управління відходами;
- (с) заходи, що суттєво впливають на вибір держави-члена між різними джерелами енергії та на загальну структуру енергетичного забезпечення держави-члена.

Рада, діючи одностайно за пропозицією Комісії та після проведення консультацій з Європейським Парламентом, Економічно-соціальним комітетом та Комітетом регіонів, може дозволити застосування звичайної законодавчої процедури до питань, зазначених в першому абзаці.

3. Загальні програми дій, що визначають пріоритетні цілі, які мають бути досягнуті, ухвалюються Європейським Парламентом та Радою, які діють згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом та Комітетом регіонів.

Заходи, необхідні для реалізації цих програм, ухвалюються згідно з частиною 1 або 2 залежно від конкретного випадку.

4. Без шкоди окремим заходам, ухваленим Союзом, держави-члени фінансують та провадять політику щодо довкілля.

5. Без шкоди принципу «забруднювач має платити» та якщо захід, що ґрунтується на положеннях частини 1, призводить до витрат, що вважаються непропорційними для органів державної влади держави-члена, такий захід має визначати належні положення у формі:

- тимчасових відступів та/або
- фінансової підтримки з боку Фонду об'єднання, що заснований відповідно до статті 177.

Стаття 193

Захисні заходи, ухвалені відповідно до статті 192, не перешкоджають будь-якій державі-членові зберігати або запроваджувати суворіші захисні заходи. Такі заходи повинні бути сумісними з Договорами. Про них повідомляється Комісія.

РОЗДІЛ XXI Енергетика

Стаття 194

1. У контексті створення та функціонування внутрішнього ринку та з огляду на потребу збереження та поліпшення довкілля Енергетична політика Союзу у дусі солідарності між державами-членами спрямована на:

- (a) забезпечення функціонування енергетичного ринку;
- (b) забезпечення безпеки енергопостачання в Союзі;
- (c) сприяння ефективному використанню енергії та енергозбереженню, а також розвитку нових та відновлювальних форм енергії та
- (d) сприяння взаємопов'язаності енергетичних мереж.

2. Без шкоди застосуванню інших положень Договорів Європейський Парламент та

Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, встановлюють заходи, необхідні для досягнення цілей частини 1. Такі заходи ухвалюються після проведення консультацій з Економічно-соціальним комітетом та Комітетом регіонів.

Без шкоди пункту (c) частини 2 статті 192 такі заходи не впливають на право держави-члена визначати умови використання її енергетичних ресурсів, на право вибору різними енергетичними джерел та загальну структуру її енергетичного постачання.

3. Шляхом відступу від частини 2 Рада, діючи одностайно згідно зі спеціальною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Європейським Парламентом, встановлює заходи, зазначені в цій частині, коли вони передусім носять фінансовий характер.

РОЗДІЛ XXII Туризм

Стаття 195

1. Союз доповнює діяльність держав-членів в туристичному секторі, зокрема сприяючи конкурентоспроможності суб'єктів господарювання Союзу в цьому секторі.

З цією метою діяльність Союзу спрямовується на:

- (a) заохочення створення сприятливого середовища для розвитку суб'єктів господарювання цього сектору;
- (b) підтримку співпраці між державами-членами, зокрема шляхом обміну належною практикою.

2. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною зако-

нодавчою процедурою, встановлюють особливі заходи для доповнення діяльності в рамках держав-членів з метою досягнення цілей, зазначених в цій статті, за винятком будь-якої гармонізації законів та підзаконних актів держав-членів.

РОЗДІЛ XXIII Цивільний захист

Стаття 196

1. Союз заохочує співпрацю між державами-членами з метою поліпшення ефективності систем запобігання та захисту від природних або антропогенних стихійних лих.

Діяльність Союзу спрямовується на:

(а) підтримку та доповнення діяльності держав-членів на національному, регіональному та місцевому рівнях щодо запобігання ризикові, навчання фахівців з цивільного захисту і подолання природних або антропогенних стихійних лих в межах Союзу;

(б) сприяння швидкій, ефективній, оперативній співпраці національних служб цивільного захисту в межах Союзу;

(с) сприяння узгодженості в контексті роботи з питань цивільного захисту на міжнародному рівні.

2. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, встановлюють заходи, необхідні для допомоги у досягненні цілей, зазначених у частині 1, за винятком будь-якої гармонізації законів та підзаконних актів держав-членів.

РОЗДІЛ XXIV Адміністративне співробітництво

Стаття 197

1. Ефективне застосування права Союзу державами-членами, що є суттєвим для належного функціонування Союзу, вважається питанням спільного інтересу.

2. Союз може підтримувати зусилля держав-членів поліпшити їхню адміністративну спроможність щодо застосування права Союзу. Такі дії можуть включати сприяння обміну інформацією та державними службовцями, а також підтримку навчальних програм. Жодна держава не зобов'язана користуватися такою підтримкою. Європейський Парламент та Рада за допомогою регламентів та згідно зі звичайною законодавчою процедурою встановлюють з цією метою необхідні заходи, за винятком будь-якої гармонізації законів та підзаконних актів держав-членів.

3. Ця стаття не шкодить зобов'язанням держав-членів щодо застосування права Союзу або прерогативам та обов'язкам Комісії. Ця стаття також не шкодить іншим положенням Договорів, що передбачають адміністративне співробітництво між державами-членами та між ними і Союзом.

ЧАСТИНА ЧОТИРИ АСОЦІЮВАННЯ ЗАМОРСЬКИХ КРАЇН ТА ТЕРИТОРІЙ

Стаття 198

Держави-члени погоджуються асоціювати з Союзом неєвропейські країни та території, що мають особливі відносини з Данією, Францією, Нідерландами та Сполученим Королівством. Перелік цих країн та територій (далі – «країни та території») зазначено в Додатку II.

Метою асоціації є сприяння економічному та соціальному розвитку країн і територій та встановлення тісних економічних зв'язків між ними та Союзом в цілому.

Згідно з принципами, встановленими у преамбулі цього Договору, асоціювання слугує насамперед інтересам та процвітання мешканців цих країн та територій для того, щоб привести їх до економічного, соціального та культурного розвитку, якого вони прагнуть.

Стаття 199

Асоціювання має такі цілі.

1. Держави-члени застосовують до своєї торгівлі з країнами та територіями такий самий режим, який вони надають одна-одній згідно з Договорами.

2. Кожна країна або територія застосовують у своїй торгівлі з державами-членами та з іншими країнами та територіями такий самий режим, який вони надають європейській державі, з якою вона має особливі відносини.

3. Держави-члени сприяють інвестиціям, які необхідні для поступального розвитку цих країн та територій.

4. Для інвестицій, що фінансуються Союзом, участь у тендерах та постачанні відкрита на однакових умовах для всіх фізичних та юридичних осіб, що мають державну приналежність держави-члена або однієї з країн та територій.

5. У відносинах між державами-членами і країнами та територіями право громадян та товариств на заснування регулюється згідно з положеннями та процедурами, встановленими у Главі, що стосується права на заснування, та на недискримінаційній основі з урахуванням будь-яких поло-

жень, встановлених відповідно до статті 203.

Стаття 200

1. Мита на імпорт до держав-членів товарів, що походять із країн та територій, заборонені відповідно до заборони на стягнення мит між державами-членами відповідно до положень Договорів.

2. Мита на імпорт до кожної країни або території товарів із держав-членів або з інших країн та територій заборонено відповідно до положень статті 30.

3. Проте країни та території можуть стягувати мита, що відповідають потребам їхнього розвитку та індустріалізації або забезпечують надходження до їхніх бюджетів.

Мита, зазначені в попередньому абзаці, не можуть перевищувати рівня мит, накладених на імпорт продукції з держави-члена, з якою кожна країна або територія має особливі відносини.

4. Частина 2 не застосовується до країн та територій, які через взяті на себе особливі міжнародні зобов'язання вже застосовують недискримінаційний митний тариф.

5. Запровадження або будь-яка зміна мит, накладених на товари, що імпортуються до країн або територій, не повинні, *de jure* або *de facto*, спричинити будь-яку пряму або опосередковану дискримінацію по відношенню до імпорту з різних держав-членів.

Стаття 201

Якщо рівень мит, що застосовуються до товарів з третьої країни при ввезенні до країни або території за умови застосування частини 1 статті 200, може спричинити відхилення торгівлі, що завдає збитків будь-якій державі-членові, така держава-член може звернутися із запитом до Комісії щодо пропонування іншим державам-членам заходів, необхідних для виправлення такої ситуації.

Стаття 202

З урахуванням положень, що стосуються охорони громадського здоров'я, суспільної безпеки або суспільного порядку, свобода руху працівників з країн та територій у межах держав-членів та працівників із держав-членів у межах країн та територій регулюється актами, ухваленими відповідно до статті 203.

Стаття 203

Рада, діючи одностайно за пропозицією Комісії на основі досвіду, набутого в асоціації країн та територій з Союзом, та принципів, зазначених

в Договорах, встановлює положення, що стосуються детальних правил та процедур асоціації країн та територій з Союзом. Якщо положення, про які йдеться, ухвалюються Радою згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, Рада діє одностайно за пропозицією Комісії та після проведення консультацій з Європейським Парламентом.

Стаття 204

Положення статей 198-203 застосовуються до Гренландії з урахуванням окремих положень стосовно Гренландії, визначених у Протоколі про особливі положення щодо Гренландії, що додається до Договорів.

ЧАСТИНА П'ЯТЬ ЗОВНІШНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ СОЮЗУ

РОЗДІЛ I

Загальні положення щодо зовнішньої діяльності Союзу

Стаття 205

Діяльність Союзу на міжнародній арені відповідно до цієї частини керується принципами, переслідує цілі та провадиться відповідно до загальних положень, встановлених у Розділі V Глави I Договору про Європейський Союз.

РОЗДІЛ II

Спільна торгівельна політика

Стаття 206

Створюючи митний союз відповідно до статей 28-32, Союз у спільних інтересах сприяє гармонійному розвитку світової торгівлі, поступовому скасовуванню обмежень міжнародної торгівлі та прямим іноземним інвестиціям, а також зниженню митних та інших бар'єрів.

Стаття 207

1. Спільна торгівельна політика ґрунтується на уніфікованих принципах, зокрема стосовно змін тарифних ставок, укладання тарифних та торгівельних угод, пов'язаних із торгівлею товарами та послугами, а також торгівельних аспектів інтелектуальної власності, прямих іноземних інвестицій, досягнення уніфікованості заходів лібералізації, експортної політики та заходів для захисту торгівлі, таких як ті, яких вживають у випадку демпінгу або субсидування. Спільна торгівельна політика здійснюється у контексті принципів та цілей зовнішньої діяльності Союзу.

2. Європейський Парламент та Рада, діючи за допомогою регламентів згідно зі звичайною законодавчою процедурою, ухвалює заходи, що ви-

значають рамки реалізації спільної торгівельної політики.

3. У разі потреби провести переговори та укласти угоду з однією або кількома третіми країнами або міжнародними організаціями застосовується стаття 218 з урахуванням спеціальних положень цієї статті.

Комісія подає рекомендації Раді, яка уповноважує Комісію почати необхідні переговори. Обов'язком Ради та Комісії є забезпечення узгодженості з внутрішніми політиками та правилами Союзу угод, щодо яких ведуться переговори.

Комісія веде ці переговори, проводячи консультації зі спеціальним комітетом, призначеним Радою для того, щоб допомагати Комісії у виконанні цього завдання, та в рамках таких директив, які Рада надає їй. Комісія регулярно звітує спеціальному комітетові та Європейському Парламенту щодо перебігу переговорів.

4. З метою проведення переговорів та укладання угод, зазначених у частині 3, Рада діє кваліфікованою більшістю.

З метою проведення переговорів та укладання угод у сферах торгівлі послугами та торгівельних аспектів інтелектуальної власності, а також прямих іноземних інвестицій Рада діє одностайно, якщо такі угоди включають положення, для яких необхідна одностайність з метою ухвалення внутрішніх правил.

Рада також діє одностайно для проведення переговорів та укладання угод:

(а) у сфері торгівлі культурними та аудіовізуальними послугами, якщо ці угоди можуть зашкодити культурному та лінгвістичному розмаїттю Союзу;

(б) у сфері торгівлі соціальними, освітніми послугами та послугами у сфері охорони здоров'я, якщо ці угоди можуть істотно зашкодити організації надання таких послуг на національному рівні, а також зашкодити відповідальності держави-члена щодо їх надання.

5. Переговори та укладання міжнародних угод у сфері транспорту підпадають під дію Розділу VI Частини Три та статті 218.

6. Виконання повноважень, наданих цією статтею у сфері спільної торгівельної політики, не впливає на розмежування повноважень між Союзом та державами-членами та не призводить до гармонізації законодавчих та регуляторних положень держав-членів тією мірою, якою Договори виключають таку гармонізацію.

РОЗДІЛ III
Співробітництво з третіми країнами
та гуманітарна допомога

ГЛАВА 1
СПІВРОБІТНИЦТВО З ПИТАНЬ РОЗВИТКУ

Стаття 208

1. Політика Союзу у сфері співробітництва з питань розвитку провадиться у рамках принципів та цілей зовнішньої діяльності Союзу. Політика Союзу у сфері співробітництва з питань розвитку та така ж політика держав-членів доповнюють та зміцнюють одна одну.

Політика Союзу у сфері співробітництва з питань розвитку своєю першорядною ціллю має скорочення та у далекій перспективі викорінення бідності. Союз у політиках, які він провадить, враховує цілі співробітництва з питань розвитку, які можуть вплинути на країни, що розвиваються.

2. Союз і держави-члени дотримуються зобов'язань та враховують цілі, які вони схвалили у контексті діяльності Організації Об'єднаних Націй та інших компетентних міжнародних організацій.

Стаття 209

1. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, ухвалюють заходи, необхідні для реалізації політики співробітництва з питань розвитку, яка може мати відношення до багаторічних програм співпраці з країнами, що розвиваються, або до програм тематичного характеру.

2. Союз може укласти з третіми країнами та компетентними міжнародними організаціями будь-які угоди, що допомагають досягненню цілей, зазначених у статті 21 Договору про Європейський Союз та у статті 208 цього Договору.

Перший абзац не шкодить повноваженням держав-членів проводити переговори у міжнародних організаціях та укласти угоди.

3. Європейський інвестиційний банк відповідно до умов, зазначених у його Статуті, сприяє реалізації заходів, зазначених у частині 1.

Стаття 210

1. Союз та держави-члени з метою підтримки взаємодоповнюваності та ефективності їхньої діяльності координують свої політики співробітництва з питань розвитку та проводять консультації між собою щодо своїх програм допомоги, зокрема в міжнародних організаціях та на міжнародних конференціях. Вони можуть провадити спільні дії. У разі потреби держави-члени сприяють виконанню програм допомоги Союзу.

2. Комісія може висунути будь-яку конструктивну ініціативу з метою підтримки координації, зазначеній в частині 1.

Стаття 211

У межах відповідних сфер повноважень Союз та держави-члени співпрацюють із третіми країнами та компетентними міжнародними організаціями.

ГЛАВА 2 ЕКОНОМІЧНЕ, ФІНАНСОВЕ ТА ТЕХНІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО З ТРЕТІМИ КРАЇНАМИ

Стаття 212

1. Без шкоди іншим положенням Договорів, зокрема статтям 208-211, Союз здійснює економічні, фінансові та технічні заходи співробітництва, включаючи допомогу, зокрема фінансову, з третіми країнами, окрім країн, що розвиваються. Такі заходи узгоджуються з політикою розвитку Союзу та виконуються в рамках принципів та цілей зовнішньої діяльності Союзу. Дії Союзу та такі ж дії держав-членів доповнюють та зміцнюють одна одну.

2. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, ухвалюють заходи, необхідні виконання частини 1.

3. У межах відповідних сфер повноважень Союз та держави-члени співпрацюють з третіми країнами та компетентними міжнародними організаціями. Положення про співробітництво Союзу можуть бути предметом угод між Союзом та зацікавленими третіми сторонами.

Перший абзац не шкодить повноваженням держав-членів щодо проведення переговорів в міжнародних організаціях та щодо укладання міжнародних угод.

Стаття 213

Якщо ситуація в третій країні вимагає невідкладної фінансової допомоги з боку Союзу, Рада ухвалює необхідні рішення за пропозицією Комісії.

ГЛАВА 3 ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА

Стаття 214

1. Операції Союзу у сфері гуманітарної допомоги проводяться у рамках принципів та цілей зовнішньої діяльності Союзу. Такі операції мають

на меті надання допомоги *ad hoc*, підтримки й захисту населення третіх країн, що постраждало від природних або антропогенних стихійних лих, з метою задоволення гуманітарних потреб, спричинених такими різноманітними ситуаціями. Заходи Союзу та такі ж заходи держав-членів доповнюють та зміцнюють один одного.

2. Операції з гуманітарної допомоги проводяться згідно з принципами міжнародного права та згідно з принципами неупередженості, нейтральності та недискримінації.

3. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, встановлюють заходи, що визначають рамки реалізації операцій Союзу з гуманітарної допомоги.

4. Союз може укласти з третіми країнами та компетентними міжнародними організаціями будь-які угоди, що сприяють досягненню цілей, зазначених у частині 1 та в статті 21 Договору про Європейський Союз.

Перший абзац не шкодить компетенції держав-членів щодо проведення переговорів в міжнародних організаціях та щодо укладання міжнародних угод.

5. З метою встановлення рамок спільного внеску європейської молоді у операції з гуманітарної допомоги Союзу засновується Європейський добровільний корпус з гуманітарної допомоги. Європейський Парламент та Рада, діючи за допомогою регламентів, згідно зі звичайною законодавчою процедурою визначають правила та процедури операцій Корпусу.

6. Комісія може висувати будь-які конструктивні ініціативи для підтримки координації дій Союзу та таких же дій держав-членів з метою посилення ефективності та взаємодоповнюваності заходів з гуманітарної допомоги на національному рівні та на рівні Союзу.

7. Союз забезпечує скоординованість своїх операцій з гуманітарної допомоги та їх узгодженість з операціями міжнародних організацій та органів, зокрема тих, що є частиною системи Організації Об'єднаних Націй.

РОЗДІЛ IV

Обмежувальні заходи

Стаття 215

1. Якщо рішення, ухвалене відповідно до Глави 2 Розділу V Договору про Європейський Союз, передбачає припинення або обмеження, частково або повністю, економічних та фінансових відносин з однією або більше третіми країнами, Рада, діючи кваліфікованою більшістю за спільною пропозицією Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і

політики безпеки та Комісії, ухвалює необхідні заходи. Рада інформує про це Європейський Парламент.

2. Якщо це передбачено рішенням, ухваленим відповідно до Глави 2 Розділу V Договору про Європейський Союз, Рада може ухвалити обмежувальні заходи щодо фізичних або юридичних осіб та груп або недержавних організацій згідно з процедурою, зазначеною у частині 1.

3. Акти, зазначені у цій статті, містять необхідні положення про правові гарантії.

РОЗДІЛ V Міжнародні угоди

Стаття 216

1. Союз може укладати угоди з однією або більше третіми країнами або міжнародними організаціями, якщо це передбачено Договорами або якщо укладання угоди є необхідним для досягнення в рамках політик Союзу однієї з цілей, зазначених у Договорах, або якщо це передбачено юридично обов'язковим актом Союзу, або якщо це може вплинути на спільні правила або змінити їхню сферу застосування.

2. Угоди, укладені Союзом, носять обов'язковий характер для установ Союзу та держав-членів.

Стаття 217

Союз може укладати угоди з однією або більше третіми країнами або міжнародними організаціями, що запроваджують асоціацію, включаючи взаємні права та обов'язки, спільні дії та спеціальні процедури.

Стаття 218

1. Без шкоди спеціальним положенням, встановленим у статті 207, угоди між Союзом і третіми країнами або міжнародними організаціями є предметом переговорів та укладаються згідно з такою процедурою.

2. Рада уповноважує почати переговори, ухвалює директиви щодо ведення переговорів, дає повноваження на підписання угод та укладає їх.

3. Комісія або, якщо запланована угода винятково або переважно стосується спільної зовнішньої та безпекової політики, Верховний представник Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки подає рекомендації Раді, яка ухвалює рішення про надання повноважень почати переговори та про призначення залежно від предмету запланованої угоди особи або керівника групи осіб, що будуть вести переговори від імені Союзу.

4. Рада може направляти особі, яка веде переговори від імені Союзу, директиви та може призначити спеціальний комітет, консультуючись із

яким повинні вестися переговори.

5. За пропозицією особи, яка веде переговори, Рада ухвалює рішення, що надає повноваження на підписання угоди та якщо необхідно її тимчасове застосування до набуття нею чинності.

6. Рада за пропозицією особи, яка веде переговори, ухвалює рішення про укладення угоди.

За винятком угод, що стосуються винятково спільної зовнішньої та безпекової політики, Рада ухвалює рішення про укладення угоди:

(a) після отримання згоди Європейського Парламенту у таких випадках:

(i) угоди про асоціацію;

(ii) приєднання Союзу до Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод;

(iii) угоди, що запроваджують окрему інституційну структуру через організацію процедур співпраці;

(iv) угоди з важливими бюджетними наслідками для Союзу;

(v) угоди, що охоплюють галузі, до яких застосовується або звичайна законодавча процедура, або, якщо отримано згоду Європейського Парламенту, спеціальна законодавча процедура.

Європейський Парламент та Рада можуть у невідкладних ситуаціях узгодити часові рамки для висловлення згоди.

(b) після консультацій з Європейським Парламентом в інших випадках. Європейський Парламент надає свій висновок протягом строку, який Рада може встановити залежно від терміновості питання. Рада може діяти в разі ненадання такого висновку протягом цього строку.

7. Під час укладання угоди Рада може шляхом відступу від положень частин 5, 6 та 9 уповноважити особу, яка веде переговори, погоджувати від імені Союзу зміни до цієї угоди, якщо вона передбачає їхнє погодження спрощеною процедурою або органом, створеним угодою. Рада може додати особливі умови до такого уповноваження.

8. Рада діє кваліфікованою більшістю протягом усієї процедури.

Проте Рада діє одностайно, якщо угода охоплює галузь, в якій вимагається одностайність для ухвалення акту Союзу, а також щодо угод про асоціацію та угод, зазначених в статті 212, з державами, що є кандидатами на приєднання. Рада також діє одностайно щодо угоди про приєднання Союзу до Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Рішення про укладання такої угоди набуває чинності після його затвердження державами-членами згідно з їхніми відповідними конституційними вимогами.

9. Рада за пропозицією Комісії або Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки ухвалює рішення, що призначає застосування угоди і встановлює позиції, які слід ухвалити від

імені Союзу в органі, створеному цією угодою, якщо цей орган має ухвалювати акти, що мають юридичну силу, за винятком актів, що доповнюють або змінюють інституційну структуру угоди.

10. Європейський Парламент має бути невідкладно та в повному обсязі поінформованим на всіх етапах процедури.

11. Держава-член, Європейський Парламент, Рада або Комісія можуть отримати висновки Суду щодо того, чи є запланована угода сумісною з Договорами. Якщо висновок Суду є негативним, запланована угода не може набути чинності, доки до неї не буде внесено зміни або не буде переглянуто Договори.

Стаття 219

1. Шляхом відступу від статті 218 Рада або за рекомендацією Європейського Центрального Банку, або за рекомендацією Комісії та після проведення консультацій з Європейським Центральним Банком, намагаючись досягти консенсусу, що узгоджується з ціллю досягнення цінової стабільності, може укладати формальні угоди про систему курсів обміну євро на валюти третіх держав. Рада діє одностайно після проведення консультацій з Європейським Парламентом та згідно з процедурою, передбаченою в частині 3.

Рада або за рекомендацією Європейського Центрального Банку, або за рекомендацією Комісії та після проведення консультацій з Європейським Центральним Банком, намагаючись досягти консенсусу, що узгоджується з ціллю досягнення цінової стабільності, може затверджувати, змінювати або скасовувати центральний курс євро в межах системи курсів обміну. Голова Ради інформує Європейський Парламент про затвердження, зміну або скасування центрального курсу євро.

2. У разі відсутності системи курсів обміну однієї або більше валют третіх держав, як зазначено в частині 1, Рада або за рекомендацією Комісії та після проведення консультацій з Європейським Центральним Банком, або за рекомендацією Європейського Центрального Банку може формулювати загальні орієнтири політики обмінного курсу щодо цих валют. Ці загальні орієнтири не повинні шкодити першорядній цілі Європейської системи центральних банків підтримувати цінову стабільність.

3. Шляхом відступу від статті 218, якщо угоди з валютних питань та питань валютного регулювання потребують проведення переговорів між Союзом та однією або більше третіми державами або міжнародними організаціями, Рада за рекомендацією Комісії та після проведення консультацій з Європейським Центральним Банком приймає рішення щодо умов переговорів та стосовно укладання таких угод. Такі умови забезпечують висловлення Союзом єдиної позиції. Комісія повною мірою залучається до переговорів.

4. Без шкоди повноваженням Союзу та угодам Союзу стосовно економічного та валютного союзу держави-члени можуть проводити переговори в міжнародних організаціях та укласти міжнародні угоди.

РОЗДІЛ VI

Відносини союзу з міжнародними організаціями і третіми країнами та місії Союзу

Стаття 220

1. Союз запроваджує всі належні форми співпраці з органами Організації Об'єднаних Націй та її спеціалізованими установами, Радою Європи, Організацією з безпеки та співробітництва в Європі, Організацією економічного співробітництва та розвитку.

Союз також підтримує належні відносини з іншими міжнародними організаціями.

2. Верховному представнику Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки доручено виконувати цю статтю.

Стаття 221

1. Місії Союзу представляють Союз у третіх країнах та міжнародних організаціях.

2. Місії Союзу знаходяться під керівництвом Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки. Вони діють в тісній співпраці з дипломатичними та консульськими представництвами держав-членів.

РОЗДІЛ VII

Застереження щодо солідарності

Стаття 222

1. Якщо держава-член зазнала терористичного нападу або природного чи антропогенного стихійного лиха, Союз та держави-члени діють спільно у дусі солідарності. Союз мобілізує всі засоби, що перебувають в його розпорядженні, включаючи військові ресурси, що надаються державами-членами для того, щоб:

- (a) –запобігати терористичній загрозі на території держав-членів;
- (b) –захищати демократичні установи та цивільне населення від будь-яких терористичних атак;
- (c) –допомагати державі-члену на її території на запит її політичних органів влади у разі терористичної атаки;
- (d) допомагати державі-члену на її території на запит її політичних

органів влади у разі природного або антропогенного стихійного лиха.

2. Якщо держава-член зазнала терористичної атаки або стихійного природного чи антропогенного лиха, інші держави-члени надають їй допомогу на запит політичних органів влади цієї держави. З цією метою держави-члени узгоджують між собою свої дії в рамках Ради.

3. Положення щодо виконання Союзом застереження щодо солідарності визначаються рішенням, що ухвалюється Радою, яка діє за спільною пропозицією Комісії та Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки. Рада діє згідно з частиною 1 статті 31 Договору про Європейський Союз, якщо це рішення стосується сфери оборони. Про це інформується Європейський Парламент.

Для цілей цієї частини та без шкоди статті 240 Раді допомагає Комітет з питань політики та безпеки за підтримки структур, створених в контексті спільної безпекової та оборонної політики, та комітет, зазначений у статті 71. У разі необхідності обидва комітети подають спільні висновки.

4. Європейська Рада на регулярній основі оцінює загрози, що постають перед Союзом, для того, щоб надати можливість Союзу та державам-членам вживати ефективних заходів.

ЧАСТИНА ШІСТЬ ІНСТИТУЦІЙНІ ТА ФІНАНСОВІ ПОЛОЖЕННЯ

РОЗДІЛ I Інституційні положення

ГЛАВА 1 УСТАНОВИ

Секція 1 *ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПАРЛАМЕНТ*

Стаття 223

1. Європейський Парламент розробляє пропозицію для встановлення положень, необхідних для обрання його членів шляхом прямих загальних виборів згідно з уніфікованою процедурою в усіх державах-членах або згідно з принципами, спільними для усіх держав-членів.

Рада, діючи одностайно згідно зі спеціальною законодавчою процедурою та після отримання згоди Європейського Парламенту, який діє більшістю голосів членів свого складу, встановлює необхідні положення. Ці положення набувають чинності після їх затвердження державами-членами згідно з їхніми відповідними конституційними вимогами.

2. Європейський Парламент, діючи за допомогою регламентів за власною ініціативою згідно зі спеціальною законодавчою процедурою після отримання висновку Комісії та схвалення Радою, встановлює правила та загальні умови, що регламентують виконання обов'язків його членів. Усі правила та умови, що стосуються оподаткування членів та колишніх членів, вимагають однакості в рамках Ради.

Стаття 224

Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою за допомогою регламентів, встановлюють правила, що регламентують діяльність політичних партій на європейському рівні, зазначену у частині 4 статті 10 Договору про Європейський Союз, та зокрема правила стосовно їхнього фінансування.

Стаття 225

Європейський Парламент може, діючи більшістю складу своїх членів, звертатися до Комісії щодо надання будь-яких належних пропозицій з питань, які, на його думку, вимагають ухвалення акту Союзу для цілей виконання Договорів. Якщо Комісія не надає пропозицій, вона інформує Європейський Парламент про причини.

Стаття 226

У ході виконання своїх обов'язків Європейський Парламент може на вимогу чверті складу своїх членів створити тимчасовий Слідчий комітет для розслідування без шкоди повноваженням, що покладені Договорами на інші установи або органи, інкримінованих порушень або незадовільного управління в застосуванні права Союзу, крім випадків, коли заявлені факти розглядає суд та доки справа є предметом судового провадження.

Тимчасовий Слідчий комітет припиняє існування одразу після подання звіту.

Детальні положення, що регулюють застосування права на проведення розслідування, визначаються Європейським Парламентом, який діє за допомогою регламентів за власною ініціативою згідно зі спеціальною законодавчою процедурою та після отримання згоди Ради та Комісії.

Стаття 227

Будь-який громадянин Союзу та будь-яка фізична або юридична особа, що проживає або має юридичну адресу на території держави-члена, має право особисто або спільно з іншими громадянами або особами письмово звернутися до Європейського Парламенту з питання, що належить до сфер діяльності Союзу і що безпосередньо стосується його або її.

Стаття 228

1. Європейський омбудсмен, який обирається Європейським Парламентом, уповноважений приймати від будь-якого громадянина Союзу або будь-якої фізичної або юридичної особи, що проживає або має юридичну адресу на території держави-члена, скарги щодо випадків незадовільного управління в діяльності установ, органів, служб або агенцій Союзу, окрім Суду Європейського Союзу, який здійснює свої судові повноваження. Омбудсмен вивчає такі скарги та звітує про них.

Згідно зі своїми обов'язками Омбудсмен за власною ініціативою або на підставі скарг, поданих йому безпосередньо або через члена Європейського Парламенту, проводить розслідування, які він вважає обґрунтованими, крім випадків, коли інкриміновані факти є або були предметом судового провадження. Якщо Омбудсмен встановлює факт незадовільного управління, він передає питання на розгляд відповідної установи, органу, служби або агенції, які мають трьохмісячний строк для інформування Омбудсмена про їхню позицію. Після цього Омбудсмен направляє звіт до Європейського Парламенту та відповідної установи, органу, служби або агенції. Особа, що звертається зі скаргою, інформується про результат таких розслідувань.

Омбудсмен подає до Європейського Парламенту річний звіт про результати своїх розслідувань.

2. Омбудсмен обирається після кожних виборів до Європейського Парламенту на час його скликання. Омбудсмен може обиратись повторно.

Омбудсмен може бути звільнений Судом за поданням Європейського Парламенту у разі, якщо він більше не відповідає вимогам, необхідним для виконання його обов'язків, або якщо він винний у вчиненні серйозного проступку.

3. Омбудсмен є цілковито незалежним у виконанні своїх обов'язків. Під час виконання таких обов'язків він не звертається за вказівками та не приймає їх від жодного уряду, установи, органу, служби або організації. Омбудсмен не може протягом строку перебування на посаді займатися жодною іншою оплачуваною або неоплачуваною професійною діяльністю.

4. Європейський Парламент, діючи за допомогою регламенту, за власною ініціативою згідно зі спеціальною законодавчою процедурою після звернення щодо отримання висновку Комісії та за згодою Ради встановлює правила та загальні умови, що регулюють виконання обов'язків Омбудсмена.

Стаття 229

Європейський Парламент проводить щорічну сесію. Він збирається кожного другого вівторка березня без потреби скликання.

Європейський Парламент може збиратися на позачергові сесії на вимогу більшості складу своїх членів або на вимогу Ради чи Комісії.

Стаття 230

Члени Комісії можуть відвідувати усі засідання Європейського Парламенту та за запитом Комісії можуть бути заслуханими.

Комісія відповідає, усно або письмово, на запитання, поставлені Європейським Парламентом або його членами.

Європейська Рада та Рада заслуховуються Європейським Парламентом згідно з умовами, встановленими Регламентом Європейської Ради та Регламентом Ради.

Стаття 231

Якщо Договорами не передбачено інше, Європейський Парламент діє більшістю поданих голосів.

Регламент Європейського Парламенту визначає кворум.

Стаття 232

Європейський Парламент ухвалює свій Регламент, діючи більшістю своїх членів.

Протоколи засідань Європейського Парламенту оприлюднюються у спосіб, встановлений у Договорах та у Регламенті Європейського Парламенту.

Стаття 233

Європейський Парламент обговорює на відкритій сесії річний загальний звіт, що подається йому Комісією.

Стаття 234

Якщо на розгляд Європейського Парламенту поставлено пропозицію про винесення вотуму недовіри діяльності Комісії, Європейський Парламент голосує з цього питання принаймні через три дні після того, як таку пропозицію поставлено на розгляд, і лише відкритим голосуванням.

Якщо вотум недовіри винесено більшістю у дві третини поданих голосів, що представляють більшість складу Європейського Парламенту, члени Комісії подають у відставку як орган, а Верховний представник Союзу з закордонних справ та політики безпеки складає повноваження, які він здійснює в Комісії. Вони продовжують виконувати обов'язки та опікуватися поточними справами, доки їх не замінять відповідно до статті 17 Договору про Європейський Союз. У такому випадку строк повноважень членів Комісії, що були призначені на посаду замість тих, що пішли у відставку, закінчується того дня, коли мав би закінчитися строк повноважень членів Комісії, що пішли у відставку.

Секція 2
ЄВРОПЕЙСЬКА РАДА

Стаття 235

1. У разі проведення голосування будь-який член Європейської Ради може також діяти від імені не більш ніж одного іншого члена.

Частина 4 статті 16 Договору про Європейський Союз та частина 2 статті 238 цього Договору застосовуються до Європейської Ради, коли вона діє кваліфікованою більшістю. Якщо Європейська Рада приймає рішення голосуванням, її Голова та Голова Комісії не беруть участі у цьому голосуванні.

Утримання членів, які присутні особисто, або представлених членів не перешкоджає ухваленню Європейською Радою актів, що вимагають одностайності.

2. Голова Європейського Парламенту може бути запрошеним для заслуховування Європейською Радою.

3. Європейська Рада діє простою більшістю у процедурних питаннях та під час ухвалення її Регламенту.

4. Європейській Раді допомагає Генеральний секретаріат Ради.

Стаття 236

Європейська Рада ухвалює кваліфікованою більшістю:

(а) рішення, що встановлює перелік конфігурацій Ради, інших, ніж конфігурації Ради з загальних питань та Ради з питань закордонних справ, відповідно до частини 6 статті 16 Договору про Європейський Союз;

(б) рішення щодо головування в конфігураціях Ради, інших ніж конфігурації Ради з закордонних справ, відповідно до частини 9 статті 16 Договору про Європейський Союз.

Секція 3
РАДА

Стаття 237

Рада засідає за скликанням Голови за його власною ініціативою або на запит одного з її членів або членів Комісії.

Стаття 238

1. У разі, якщо вимагається діяти простою більшістю, Рада діє більшістю складу своїх членів.

2. Шляхом відступу від частини 4 статті 16 Договору про Європейський Союз з 1 листопада 2014 року та з урахуванням положень, встановле-

них у Протоколі про перехідні положення, якщо Рада не діє за пропозицією Комісії або Верховного представника Союзу питань закордонних справ та політики безпеки, кваліфікована більшість визначається як принаймні 72 % членів Ради, які представляють держави-члени, що охоплюють принаймні 65 % населення Союзу.

3. З 1 листопада 2014 року та з урахуванням положень, встановлених у Протоколі про перехідні положення, у випадку, якщо згідно з Договорами не всі члени Ради беруть участь у голосуванні, кваліфікована більшість визначається таким чином:

(а) кваліфікована більшість визначається як принаймні 55 % членів Ради, які представляють держави-члени, що беруть участь у голосуванні і що охоплюють принаймні 65 % населення цих держав.

Блокувальна меншість повинна включати в себе принаймні мінімальну кількість членів Ради, які представляють понад 35 % населення держав-членів, які беруть участь у голосуванні, плюс один член, за відсутності якої кваліфікована більшість вважається досягнутою;

(b) шляхом відступу від пункту (а), якщо Рада не діє за пропозицією Комісії або Верховного представника Союзу з питань закордонних справ та політики безпеки, кваліфікована більшість визначається як принаймні 72 % членів Ради, які представляють держави-члени, що беруть участь у голосуванні і що охоплюють принаймні 65 % населення цих держав.

4. Утримання членів, присутніх особисто, або представлених членів не перешкоджає ухваленню Радою актів, які вимагають одностайності.

Стаття 239

Якщо проводиться голосування, член Ради також може діяти від імені не більш ніж одного іншого члена.

Стаття 240

1. Комітет, до складу якого входять постійні представники урядів держав-членів, відповідає за підготовку роботи Ради та виконання завдань, доручених йому Радою. Комітет може ухвалювати процедурні рішення у випадках, передбачених у Регламенті Ради.

2. Раді допомагає Генеральний секретаріат, підпорядкований Генеральному секретареві, якого призначає Рада.

Рада приймає рішення щодо організації Генерального секретаріату простою більшістю.

3. Рада діє простою більшістю стосовно процедурних питань та для схвалення свого Регламенту.

Стаття 241

Рада, діючи простою більшістю, може звертатися до Комісії з запитом провести будь-які дослідження, які Рада вважає необхідними для досягнення спільних цілей, та подати Раді будь-які належні пропозиції. Якщо Комісія не надає пропозиції, вона інформує Раду про причини.

Стаття 242

Рада, діючи простою більшістю, після проведення консультацій з Комісією визначає правила, що регулюють діяльність Комітетів, передбачених в Договорах.

Стаття 243

Рада визначає заробітні платні, утримання та пенсії Голови Європейської Ради, Голови Комісії, Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки, членів Комісії та Голів, членів та секретарів Суду Європейського Союзу та Генерального секретаря Ради. Рада також визначає будь-які виплати, що мають робитися замість винагороди.

Секція 4 **КОМІСІЯ**

Стаття 244

Відповідно до частини 5 статті 17 Договору про Європейський Союз члени Комісії обираються на основі системи ротації, встановленої одностайно Європейською Радою, та на основі таких принципів:

(а) держави-члени розглядаються на виключно рівній основі по відношенню до визначення порядку наступництва та часу перебування їхніх громадян на посаді членів Комісії; таким чином, різниця між загальною кількістю строків перебування на посаді громадян будь-яких двох держав-членів в жодному разі не може перевищувати одиниці;

(б) з урахуванням пункту (а) кожний наступний склад Комісії має складатися таким чином, щоб достатнім чином відображати демографічний та географічний масштаб всіх держав-членів.

Стаття 245

Члени Комісії утримуються від будь-яких дій, несумісних з їхніми обов'язками. Держави-члени поважають незалежність членів Комісії та не намагаються впливати на них під час виконання їхніх завдань.

Члени Комісії під час перебування на посаді не можуть займатися жодною професійною діяльністю, оплачуваною або неоплачуваною. Приступаючи до виконання своїх обов'язків, вони урочисто присягають поважати під час і після закінчення строку повноважень зобов'язання, що вип-

ливають із перебування на посаді, зокрема обов'язок поводитися чесно та розважливо щодо надання згоди на певні призначення або пільги після закінчення строку їхніх повноважень. У разі будь-якого порушення цих зобов'язань Суд за поданням Ради, яка діє простою більшістю, або Комісії може прийняти рішення про те, що відповідний член з огляду на обставини має бути або примусово звільнений відповідно до статті 247, або має бути позбавлений права на пенсію чи інші аналогічні виплати.

Стаття 246

Крім звичайної заміни або смерті, обов'язки члена Комісії припиняються, коли він іде у відставку або коли його примусово звільняють.

Посада, вакантна внаслідок відставки, примусового звільнення або смерті члена Комісії, заповнюється на залишок строку перебування на посаді попереднього члена новим, який має таке ж громадянство та призначений Радою за спільним погодженням з Головою Комісії після проведення консультацій та згідно з критеріями, встановленими у другому абзаці частини 3 статті 17 Договору про Європейський Союз.

Рада, діючи одностайно за пропозицією Голови Комісії, може прийняти рішення про те, що така вакантна посада не потребує заповнення, зокрема коли залишок строку перебування на посаді члена Комісії є коротким.

У разі відставки, примусового звільнення або смерті Голова замінюється на залишок строку його перебування на посаді. Процедура, встановлена у першому абзаці частини 7 статті 17 Договору про Європейський Союз, застосовується для заміни Голови.

У разі відставки, примусового звільнення або смерті Верховний представник Союзу з питань закордонних справ та політики безпеки замінюється на залишок строку його перебування на посаді відповідно до частини 1 статті 18 Договору про Європейський Союз.

У випадку відставки усіх членів Комісії вони продовжують виконувати свої обов'язки і опікуватися поточними справами, доки їх не буде замінено на залишок строку їхнього перебування на посаді відповідно до статті 17 Договору про Європейський Союз.

Стаття 247

Якщо будь-який член Комісії вже не відповідає вимогам, необхідним для виконання його обов'язків, або якщо він винний у вчиненні серйозного проступку, Суд може за поданням Ради, яка діє простою більшістю, або Комісії примусово звільнити його.

Стаття 248

Без шкоди частині 4 статті 18 Договору про Європейський Союз Голова структурує та розподіляє обов'язки, покладені на Комісію, між її чле-

нами відповідно до частини 6 статті 17 зазначеного Договору. Голова може перерозподіляти ці обов'язки протягом усього строку мандату Комісії. Члени Комісії виконують обов'язки, покладені на них Головою, під його керівництвом.

Стаття 249

1. Комісія ухвалює свій Регламент таким чином, щоб забезпечити функціонування самої Комісії та її підрозділів. Комісія забезпечує оприлюднення цього Регламенту.

2. Комісія щороку, не пізніше ніж за один місяць до відкриття сесії Європейського Парламенту, оприлюднює загальний звіт про діяльність Союзу.

Стаття 250

Комісія діє більшістю своїх членів.
Регламент Комісії визначає кворум.

Секція 5

СУД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Стаття 251

Засідання Суду проводяться у складі палат або у складі Великої палати згідно з правилами, встановленими для цих цілей в Статуті Суду Європейського Союзу.

Якщо це передбачено Статутом, Суд може також засідати у повному складі.

Стаття 252

Судові допомагають вісім Генеральних адвокатів. У разі надходження запиту від Суду Рада, діючи одностайно, може збільшити кількість Генеральних адвокатів.

Обов'язком Генерального адвоката, який діє абсолютно неупереджено та незалежно, є подання у відкритому суді обґрунтованих позицій у справах, які відповідно до Статуту Суду Європейського Союзу вимагають його участі.

Стаття 253

Судді та Генеральні адвокати Суду добираються з осіб, чия незалежність є поза сумнівом і які володіють кваліфікацією, необхідною для призначення на найвищі судові посади в їхніх країнах, або які є юристами визнаної компетентності ; вони призначаються за спільною згодою урядів

держав-членів строком на шість років після проведення консультацій із колегією, передбаченою у статті 255.

Кожні три роки відбувається часткова заміна суддів та Генеральних адвокатів згідно з умовами, встановленими в Статуті Суду Європейського Союзу.

Судді обирають Голову Суду зі свого складу строком на три роки. Голова може бути обраний повторно.

Судді та Генеральні адвокати, що йдуть у відставку, можуть бути призначені повторно.

Суд призначає свого Секретаря та встановлює правила, що регулюють його роботу.

Суд встановлює свій Регламент. Цей Регламент потребує схвалення Радою.

Стаття 254

Кількість суддів Суду загальної юрисдикції визначається Статутом Суду Європейського Союзу. Статут може передбачати те, що Судові загальної юрисдикції допомагають Генеральні адвокати.

Члени Суду загальної юрисдикції добираються з осіб, чия незалежність є поза сумнівом та які володіють кваліфікацією, необхідною для призначення на найвищі судові посади. Вони призначаються за спільною згодою урядів держав-членів строком на шість років після проведення консультацій з колегією, передбаченою статтею 255. Склад Суду загальної юрисдикції частково оновлюється кожні три роки. Члени, які йдуть у відставку, можуть бути призначені повторно.

Судді обирають Голову Суду загальної юрисдикції з членів Суду строком на три роки. Голова може бути обраний повторно.

Суд загальної юрисдикції призначає свого Секретаря та встановлює правила, що регулюють його роботу.

Суд загальної юрисдикції встановлює свій Регламент за погодженням із Судом. Цей Регламент потребує схвалення Радою.

Якщо Статут Суду Європейського Союзу не передбачає інше, положення Договорів, що стосуються Суду, застосовуються до Суду загальної юрисдикції.

Стаття 255

З метою надання висновку щодо придатності кандидатів до виконання обов'язків судді або Генерального адвоката Суду та Суду загальної юрисдикції, перш ніж уряди держав-членів зроблять призначення, зазначені у статтях 253 та 254, створюється колегія.

До складу колегії входять сім осіб, що добираються з-поміж колишніх членів Суду та Суду загальної юрисдикції, членів національних вищих

судів та юристів визнаної компетентності, одна особа з яких пропонується Європейським Парламентом. Рада ухвалює рішення, що встановлює правила роботи колегії, та рішення про призначення її членів. Колегія діє за ініціативою Голови Суду.

Стаття 256

1. Суд загальної юрисдикції має юрисдикцію у першій інстанції розглядати позови та вести провадження, зазначені в статтях 263, 265, 268, 270 та 272, за винятком тих, що закріплені за спеціалізованими судами, створеними відповідно до статті 257, та тих, що Статутом закріплені за Судом. Статут може передбачати юрисдикцію в інших категоріях позовів та проваджень для Суду загальної юрисдикції.

Рішення, винесені Судом загальної юрисдикції відповідно до цієї частини, можуть бути предметом права оскарження в Суді лише з питань права згідно з умовами та в межах, встановлених Статутом.

2. Суд загальної юрисдикції має юрисдикцію розглядати позови та вести провадження, ініційовані проти рішень спеціалізованих судів.

Рішення, винесені Судом загальної юрисдикції відповідно до цієї частини, можуть бути предметом перегляду виключно Судом згідно з умовами та в межах, встановлених Статутом, якщо існує серйозний ризик загрози єдності або узгодженості права Союзу.

3. Суд загальної юрисдикції має юрисдикцію на розгляд та винесення рішення у питаннях, направлених для отримання попереднього рішення відповідно до статті 267, в певних сферах, встановлених Статутом.

Якщо Суд загальної юрисдикції вважає, що справа вимагає рішення щодо принципу, що може вплинути на єдність або узгодженість права Союзу, він може направити справу для отримання рішення Суду.

Рішення, винесені Судом загальної юрисдикції з питань, направлених для отримання попереднього рішення, можуть бути предметом перегляду виключно Судом згідно з умовами та в межах, встановлених Статутом, якщо існує серйозний ризик загрози єдності або узгодженості права Союзу.

Стаття 257

Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, можуть створити спеціалізовані суди при Суді загальної юрисдикції для розгляду та винесення у першій інстанції рішення у певних категоріях позовів або проваджень, що порушуються у певних сферах. Європейський Парламент та Рада діють за допомогою регламентів або за пропозицією Комісії та після проведення консультацій з Судом або на запит Суду після проведення консультацій з Комісією.

Регламент, яким створено спеціалізований суд, встановлює правила організації суду та обсяги юрисдикції, надані йому.

Рішення, винесені спеціалізованими судами, можуть бути предметом права оскарження лише з питань права або, якщо це передбачено в регламенті, що створює спеціалізований суд, права оскарження по суті у Суді загальної юрисдикції.

Члени спеціалізованих судів добираються з осіб, чия незалежність є поза сумнівом і які володіють кваліфікацією, необхідною для призначення на судові посади. Їх призначає Рада, діючи одностайно.

Спеціалізовані суди встановлюють свої Регламенти за погодженням із Судом. Такі Регламенти потребують схвалення Радою.

Якщо регламент, що створює спеціалізований суд, не передбачає інше, до спеціалізованих судів застосовуються положення Договорів стосовно Суду Європейського Союзу та положення Статуту Суду Європейського Союзу. Розділ I Статуту та його стаття 64 застосовуються до спеціалізованих судів у будь-якому випадку.

Стаття 258

Якщо Комісія вважає, що держава-член не виконала зобов'язання за Договорами, Комісія видає обґрунтований висновок із цього питання після надання зацікавленій державі змоги надати свої пояснення.

Якщо зацікавлена держава не дотримується цього висновку протягом періоду часу, встановленого Комісією, Комісія може винести питання на розгляд Суду Європейського Союзу.

Стаття 259

Держава-член, яка вважає, що інша держава-член не виконала свої зобов'язання за Договорами, може винести це питання на розгляд Суду Європейського Союзу.

Перш ніж держава-член подає позов проти іншої держави-члена про інкриміноване порушення зобов'язань за Договорами, держава-член виносить це питання на розгляд Комісії.

Комісія надає обґрунтований висновок, після того як кожній зацікавленій державі було надано можливість представити власну позицію по справі та свої коментарі до позиції іншої сторони, як усно, так і письмово.

Якщо Комісія не надала висновок протягом трьох місяців від дати, коли питання було винесено на її розгляд, відсутність такого висновку не перешкоджає винесенню цього питання на розгляд Суду.

Стаття 260

1. Якщо Суд Європейського Союзу визнає, що держава-член не виконала зобов'язання за Договорами, від держави вимагається вжити необхідних заходів для виконання рішення Суду.

2. Якщо Комісія вважає, що відповідна держава-член не вжила необхідних заходів для виконання рішення Суду, Комісія може винести це питання на розгляд Суду після надання державі можливості представити свої пояснення. Комісія визначає розмір твердої суми або пені, що підлягають сплаті відповідною державою-членом, які Комісія вважає належними за цих обставин.

Якщо Суд визнає, що відповідна держава-член не виконала рішення Суду, Суд може накласти на неї зобов'язання сплатити тверду суму або пеню.

Ця процедура не шкодить статті 259.

3. Коли Комісія виносить справу на розгляд Суду відповідно до статті 258 на тих підставах, що відповідна держава-член не виконала своє зобов'язання щодо повідомлення заходів, що транспонують директиву, ухвалену згідно з законодавчою процедурою, Комісія може, якщо вона вважає необхідним, визначити розмір твердої суми або пені, що підлягає сплаті відповідною державою-членом, які вона вважає належними за цих обставин.

Якщо Суд встановлює, що існує порушення, він може накласти на відповідну державу-члена зобов'язання сплатити тверду суму або пеню, що не перевищують розміру, визначеного Комісією. Зобов'язання щодо сплати набуває чинності з дати, визначеної Судом у його рішенні.

Стаття 261

Регламенти, що ухвалені спільно Європейським Парламентом та Радою або Радою відповідно до положень Договорів, можуть надавати Суду Європейського Союзу необмежену юрисдикцію щодо передбачених у цих регламентах санкцій.

Стаття 262

Без шкоди іншим положенням Договорів Рада, діючи одностайно згідно зі спеціальною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Європейським Парламентом, може ухвалити положення для надання юрисдикції в обсязі, який визначає Рада, Суду Європейського Союзу у спорах, пов'язаних із застосуванням актів, ухвалених на основі Договорів, що створюють Європейське право інтелектуальної власності. Ці положення набувають чинності після їхнього затвердження державами-членами згідно з їхніми відповідними конституційними вимогами.

Стаття 263

Суд Європейського Союзу переглядає правомірність законодавчих актів, актів Ради, Комісії та Європейського центрального банку, окрім рекомендацій та висновків, а також актів Європейського Парламенту, що ма-

ють на меті правові наслідки для третіх сторін. Суд Європейського Союзу також переглядає правомірність актів органів, служб та агенцій Союзу, що мають правові наслідки для третіх сторін.

Суд Європейського Союзу для цих цілей має юрисдикцію щодо позовів держав-членів, Європейського Парламенту, Ради або Комісії на засадах браку компетенції, порушення істотної процесуальної вимоги, порушення Договорів або будь-якої норми права, пов'язаної з їх застосуванням, або зловживання повноваженнями.

Суд за цих самих умов має юрисдикцію щодо позовів Рахункової палати та Європейського центрального банку та Комітету регіонів з метою захисту їхніх прерогатив.

Будь-яка фізична або юридична особа відповідно до вимог, встановлених у частині 1 та 2, може порушити провадження проти рішення, адресованого цій особі, або проти рішення, що стосується їх безпосередньо та особисто, та проти регуляторного акту, що стосується їх безпосередньо та не призводить до виконавчих заходів.

Провадження, передбачені в цій статті, порушуються, залежно від випадку, протягом двох місяців від дати оприлюднення заходу чи його повідомлення позивачеві або за відсутності цього – від дати, коли позивач дізнався про захід.

Стаття 264

Якщо позов добре обґрунтовано, Суд Європейського Союзу проголошує відповідний акт нікчемним.

Проте Суд, якщо вважає це необхідним, зазначає, які наслідки акту, проголошеного нікчемним, вважатимуться остаточними.

Стаття 265

У разі бездіяльності Європейського Парламенту, Європейської Ради, Ради, Комісії або Європейського центрального банку при порушенні Договорів держави-члени та інші установи Союзу можуть подати позов до Суду Європейського Союзу для встановлення порушення. Ця стаття за цих самих умов застосовується до бездіяльності органів, служб та агенцій Союзу.

Позов є прийнятним лише у випадку, якщо до відповідної установи, органу, служби або агенції попередньо зверталися із закликом діяти. Якщо протягом двох місяців від дати звернення відповідна установа, орган, служба або агенція не визначила своєї позиції, позов можна подати протягом наступних двох місяців.

Будь-яка фізична або юридична особа може за умов, встановлених у попередніх частинах, подати до Суду скаргу на те, що установа, орган, служба або агенція Союзу не направили цій особі жодного акту, крім рекомендації або висновку.

Стаття 266

Від установи, чий акт проголошено нікчемним або чия бездіяльність проголошена такою, що суперечить Договорах, вимагається вжити заходів, необхідних для виконання рішення Суду Європейського Союзу.

Це зобов'язання не впливає на будь-які зобов'язання, що можуть випливати із застосування частини 2 статті 340.

Стаття 267

Суд Європейського Союзу має юрисдикцію виносити попередні рішення стосовно:

(a) тлумачення Договорів;

(b) чинності та тлумачення актів установ, органів, служб та агенцій Союзу;

Якщо таке питання порушено в будь-якому суді держави-члена, цей суд, якщо вважає, що рішення з цього питання є необхідним для надання йому можливості винести рішення, може звернутися із запитом до Суду винести рішення щодо цього питання.

Якщо будь-яке таке питання порушено у справі, розгляд якої триває в суді держави-члена, чий рішення не можна оскаржити за допомогою правових засобів національного законодавства, цей суд виносить питання на розгляд Суду.

Якщо таке питання порушено у справі, розгляд якої триває в суді держави-члена стосовно особи, яка перебуває під вартою, Суд Європейського Союзу діє із мінімальною затримкою.

Стаття 268

Суд Європейського Союзу має юрисдикцію у спорах, пов'язаних із відшкодуванням збитків, передбачених в частинах 2 та 3 статті 340.

Стаття 269

Суд Європейського Союзу має юрисдикцію приймати рішення щодо правомірності акту, ухваленого Європейською Радою або Радою відповідно до статті 7 Договору про Європейський Союз, лише на запит відповідної держави-члена, визначеної Європейською Радою або Радою, та лише стосовно процедурних положень, що містяться у цій статті.

Такий запит повинен робитися протягом одного місяця з дати такого визначення. Суд приймає рішення протягом одного місяця від дати такого запиту.

Стаття 270

Суд Європейського Союзу має юрисдикцію у будь-яких спорах між Союзом та його службовцями в межах і за умов, встановлених у Штатних

правилах посадовців та в Умовах працевлаштування інших службовців Союзу.

Стаття 271

Суд Європейського Союзу в межах, встановлених нижче, має юрисдикцію у спорах стосовно:

(а) виконання державами-членами зобов'язань відповідно до Статуту Європейського інвестиційного банку. У зв'язку з цим Рада директорів банку наділена повноваженнями, наданими Комісії статтею 258;

(b) заходів, ухвалених Радою керівників Європейського інвестиційного банку. У зв'язку з цим будь-яка держава-член, Комісія або Рада директорів Банку можуть порушити провадження згідно з умовами, встановленими в статті 263;

(с) заходів, ухвалених Радою директорів Європейського інвестиційного банку. Проведення проти таких заходів можуть порушуватись лише державами-членами або Комісією згідно з умовами, встановленими в статті 263, і лише на підставі недотримання процедури, передбаченої в частинах 2, 5, 6 та 7 статті 19 Статуту Банку;

(d) виконання національними центральними банками зобов'язань згідно з Договорами та Статутом ЄСЦБ та ЄЦБ. Стосовно цього, повноваження Керівної ради Європейського центрального банку щодо національних центральних банків є такими самими, як повноваження, покладені статтею 258 на Комісію стосовно держав-членів. Якщо Суд визнає, що національний центральний банк не виконує зобов'язань за Договорами, від цього банку вимагається вжити заходів, необхідних для виконання рішення Суду.

Стаття 272

Суд Європейського Союзу має юрисдикцію виносити рішення згідно з будь-яким арбітражним застереженням, що міститься у контракті, який регулюється публічним або приватним правом і що укладений Союзом або від його імені.

Стаття 273

Суд Європейського Союзу має юрисдикцію в будь-яких спорах між державами-членами, що пов'язані із предметом регулювання Договорів, якщо спір передано йому за спеціальною угодою між сторонами.

Стаття 274

За умови, якщо юрисдикцію покладено Договорами на Суд Європейського Союзу, спори, стороною яких є Союз, на цій підставі не вилучаються з юрисдикції судів держав-членів.

Стаття 275

Суд Європейського Союзу не має юрисдикції стосовно положень, пов'язаних із спільною зовнішньою та безпековою політикою, а також стосовно актів, ухвалених на основі цих положень.

Проте Суд має юрисдикцію щодо моніторингу дотримання статті 40 Договору про Європейський Союз та щодо прийняття рішення стосовно проваджень, порушених згідно з умовами, встановленими у частині 4 статті 263 цього Договору, переглядаючи правомірність рішень, які передбачають обмежувальні заходи стосовно фізичних або юридичних осіб, ухвалених Радою на основі Глави 2 Розділу V Договору про Європейський Союз.

Стаття 276

При виконанні повноважень стосовно положень Глав 4 та 5 Розділу V Частини Три, які пов'язані з простором свободи, безпеки та правосуддя, Суд Європейського Союзу не має юрисдикції переглядати законність або пропорційність операцій, проведених поліцією або іншими правоохоронними службами держав-членів, або переглядати виконання обов'язків, покладених на держави-члени стосовно підтримання закону та правопорядку, а також гарантування внутрішньої безпеки.

Стаття 277

Не беручи до уваги закінчення строку, встановленого в частині 6 статті 263, будь-яка сторона у провадженні, предметом якого є акт загального застосування, ухвалений установою, органом, службою або агенцією Союзу, може посилатися на підстави, визначені в частині 2 статті 263, для того щоб вимагати від Суду Європейського Союзу визнати цей акт таким, що є неможливим для застосування.

Стаття 278

Позови, подані до Суду Європейського Союзу, не мають припиняючої сили. Проте Суд може, якщо він вважає, що цього вимагають обставини, постановити призупинити застосування акту, що оскаржується.

Стаття 279

Суд Європейського Союзу у будь-якій справі, яку він розглядає, може призначати будь-які необхідні тимчасові заходів.

Стаття 280

Рішення Суду Європейського Союзу виконується згідно з умовами, встановленими в статті 299.

Стаття 281

Статут Суду Європейського Союзу викладається в окремому Протоколі.

Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, можуть вносити зміни до положень Статуту, за винятком Розділу I та статті 64. Європейський Парламент та Рада діють або за запитом Суду та після проведення консультацій з Комісією, або за пропозицією Комісії та після проведення консультацій із Судом.

Секція 6

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК

Стаття 282

1. Європейський центральний банк разом з національними центральними банками складають Європейську систему центральних банків (ЄСЦБ). Європейський центральний банк разом з національними центральними банками держав-членів, валютою яких є євро, які становлять Євросистему, провадять монетарну політику Союзу.

2. ЄСЦБ управляється керівними органами Європейського центрального банку. Першорядною ціллю ЄСЦБ є підтримання цінової стабільності. Без шкоди цій цілі ЄСЦБ підтримує загальні економічні політики в Союзі для того, щоб сприяти досягненню цілей Союзу.

3. Європейський центральний банк є суб'єктом права. Лише він може давати дозвіл на емісію євро. Він є незалежним у здійсненні своїх повноважень та в управлінні своїми фінансами. Установи, органи, служби та агенції Союзу та уряди держав-членів поважають цю незалежність.

4. Європейський центральний банк ухвалює такі заходи, що є необхідними для виконання його завдань відповідно до статей 127-133 та статті 138 та згідно з умовами, встановленими в Статуті ЄСЦБ та ЄЦБ. Відповідно до цих самих статей ті держави-члени, валютою яких не є євро, та їхні центральні банки зберігають свої повноваження в монетарних питаннях.

5. У межах сфер, що входять до його відповідальності, Європейський центральний банк проводить консультації щодо всіх запропонованих актів Союзу та всіх пропозицій щодо регулювання на національному рівні та може надавати свої висновки.

Стаття 283

1. До складу Керівної ради Європейського центрального банку входять члени Правління Європейського центрального банку та керівники національних центральних банків держав-членів, валютою яких є євро.

2. До складу Правління входять Голова, Заступник голови та чотири

інші члени.

Голову, Заступника голови та інших членів Правління призначає Європейська Рада, діючи кваліфікованою більшістю, з-поміж осіб, які мають визнаний статус та досвід професійної діяльності в монетарних або банківських питаннях, за рекомендацією Ради після проведення консультацій з Європейським Парламентом та Керівною радою Європейського центрального банку.

Їхній строк перебування на посаді становить вісім років без права переобрання.

Лише громадяни держав-членів можуть бути членами Правління.

Стаття 284

1. Голова Ради та член Комісії можуть брати участь у засіданнях Керівної Ради Європейського центрального банку без права голосу.

Голова Ради може подати пропозицію Керівній раді Європейського центрального банку для її обговорення.

2. Голову Європейського центрального банку запрошують взяти участь у засіданнях Ради, коли вона обговорює питання, що стосуються цілей та завдань ЄСЦБ.

3. Європейський центральний банк направляє річний звіт про діяльність ЄСЦБ та про монетарну політику як попереднього, так і поточного року до Європейського Парламенту, Ради та Комісії, а також Європейської Ради. Голова Європейського центрального банку представляє цей звіт Раді та Європейському Парламенту, які можуть на цій підставі провести загальне обговорення.

Голову Європейського центрального банку та інших членів Правління на запит Європейського Парламенту або за їхньої власною ініціативою можуть заслуховувати компетентні комітети Європейського Парламенту.

Секція 7

РАХУНКОВА ПАЛАТА

Стаття 285

Рахункова палата здійснює аудит Союзу.

До складу Рахункової палати входить по одному громадянину від кожної держави-члена.

Її члени є цілком незалежними у виконанні своїх обов'язків в загальних інтересах Союзу.

Стаття 286

1. Члени Рахункової палати добираються з-поміж осіб, що належать

або належали у своїх відповідних державах до органів зовнішнього аудиту або мають спеціальну кваліфікацію для таких посад. Їхня незалежність має бути поза сумнівом.

2. Члени Рахункової палати призначаються строком на шість років. Рада після проведення консультацій з Європейським Парламентом ухвалює особовий склад членів, сформований згідно з пропозиціями кожної держави-члена. Строк перебування на посаді членів Рахункової палати може поновлюватись.

Члени Рахункової палати обирають зі свого складу Голову строком на три роки. Голова може бути обраний повторно.

3. Під час виконання цих обов'язків члени Рахункової палати не звертаються за вказівками та не приймають їх від будь-якого уряду або будь-якого іншого органу. Члени Рахункової палати утримуються від будь-яких дій, несумісних з їхніми обов'язками.

4. Члени Рахункової палати під час перебування на посаді не можуть займатися будь-якою професійною діяльністю, оплачуваною або неоплачуваною. Приступаючи до виконання своїх обов'язків, члени Рахункової палати урочисто присягають під час виконання та після закінчення строку своїх повноважень поважати обов'язки, що випливають із посади, зокрема обов'язок поводитися чесно та розважливо щодо надання згоди на певні призначення або пільги після закінчення строку їхніх повноважень.

5. Крім звичайної заміни або смерті, обов'язки члена Рахункової палати закінчуються, коли він іде у відставку або коли його примусово звільняють за рішенням Суду відповідно до частини 6.

Посада, вакантна внаслідок цього, заповнюється на залишок строку перебування на посаді члена Рахункової палати.

Окрім випадків примусового звільнення з посади, члени Рахункової палати продовжують обіймати посади, доки їх замінять.

6. Члена Рахункової палати може бути позбавлено посади або його права на пенсію чи на інші аналогічні виплати, лише якщо Суд за поданням Рахункової палати встановить, що член Рахункової палати вже не відповідає необхідним вимогам або не виконує зобов'язань, що випливають із його посади.

7. Рада визначає умови працевлаштування Голови та членів Рахункової палати та, зокрема, їхні заробітні платні, утримання та пенсії. Рада також визначає будь-які виплати, що мають робитися замість винагороди.

8. Положення Протоколу про привілеї та імунітети Європейського Союзу, що застосовуються до суддів Суду Європейського Союзу, також застосовуються до членів Рахункової палати.

Стаття 287

1. Рахункова палата перевіряє звітність про всі надходження та видатки Союзу. Вона також перевіряє звітність про всі надходження та видатки усіх органів, служб та агенцій, заснованих Союзом, тією мірою, якою відповідний установчий документ не виключає таку перевірку.

Рахункова палата надає Європейському Парламенту та Раді висновок про достовірність звітності та правомірність і правильність всіх трансакцій, що є основою звітності, і який публікується в *Офіційному віснику Європейського Союзу*. Цей висновок може доповнюватися окремими оцінками кожної основної діяльності Союзу.

2. Рахункова палата перевіряє, чи всі надходження отримано та чи всі видатки здійснено законно та правильно, а також чи було управління фінансами раціональним. При цьому Рахункова палата звітує окремо по кожному випадку невідповідності.

Аудит надходжень здійснюється на основі визначених як такі, що мають бути сплачені, так і фактично сплачених Союзом сум.

Аудит видатків здійснюється на основі як взятих на себе зобов'язань, так і здійснених платежів.

Ці аудити можуть проводитися до закриття звітності відповідного фінансового року.

3. Аудит здійснюється на основі облікової документації та, якщо необхідно, проводиться на місці в інших установах Союзу, у приміщенні будь-якого органу, служби або агенції, які управляють надходженнями або видатками від імені Союзу, а також в державах-членах, включаючи перевірки у приміщеннях будь-якої фізичної або юридичної особи, що отримує платежі з бюджету. Аудит у державах-членах здійснюється, підтримуючи зв'язок із національними аудиторськими органами або, якщо вони не мають необхідних повноважень, разом з компетентними національними підрозділами. Рахункова палата та національні аудиторські органи держав-членів співпрацюють у дусі довіри, зберігаючи свою незалежність. Ці органи або підрозділи інформують Рахункову палату про те, чи мають вони намір брати участь в аудиті.

Інші установи Союзу, будь-які органи, служби або агенції, що управляють від імені Союзу надходженнями або видатками, будь-яка фізична або юридична особа, що отримує платежі з бюджету, та національні аудиторські органи або, якщо вони не мають необхідних повноважень, компетентні національні підрозділи на запит Рахункової палати передають їй будь-які документи або інформацію, необхідну для виконання її завдань.

Право доступу Рахункової палати до інформації, яка утримується Європейським інвестиційним банком щодо його діяльності в управлінні надходженнями та видатками Союзу регулюється угодою між Рахунковою па-

латою, Банком та Комісією. Навіть за відсутності угоди Палата має доступ до інформації, необхідної для аудиту видатків та надходжень Союзу, що управляються Банком.

4. Рахункова палата складає річний звіт після завершення кожного фінансового року. Звіт направляється до інших установ Союзу та публікується в *Офіційному віснику Європейського Союзу* разом із відповідями цих установ на зауваження Рахункової палати.

Рахункова палата може також в будь-який час подавати зауваження, зокрема у формі спеціальних звітів, з певних питань та надавати висновки на запит однієї з інших установ Союзу.

Рахункова палата ухвалює річні звіти, спеціальні звіти або висновки більшістю своїх членів. Проте вона може створити внутрішні палати для того, щоб ухвалювати певні категорії звітів або висновків згідно з умовами, встановленими її Регламентом.

Рахункова палата допомагає Європейському Парламенту та Раді виконувати їхні повноваження щодо контролю за виконанням бюджету.

Рахункова палата розробляє свій Регламент. Цей Регламент потребує схвалення Радою.

ГЛАВА 2 ПРАВОВІ АКТИ СОЮЗУ, ПРОЦЕДУРИ УХВАЛЕННЯ ТА ІНШІ ПОЛОЖЕННЯ

Секція 1 ПРАВОВІ АКТИ СОЮЗУ

Стаття 288

Для виконання повноважень Союзу установи ухвалюють регламенти, директиви, рішення, рекомендації та висновки.

Регламент має загальне застосування. Він є обов'язковим у повному обсязі та повинен прямо застосовуватися в усіх державах-членах.

Директива є обов'язковою щодо результату, якого необхідно досягти, для кожної держави-члена, якій її адресовано, проте залишає національним органам влади вибір форми та засобів.

Рішення є обов'язковим у повному обсязі. Якщо рішення визначає тих, кому воно адресовано, воно є обов'язковим лише для них.

Рекомендації та висновки не є зобов'язальними.

Стаття 289

1. Звичайна законодавча процедура полягає у спільному ухваленні

Європейським Парламентом та Радою регламенту, директиви або рішення за пропозицією Комісії. Ця процедура визначається в статті 294.

2. В окремих випадках, передбачених Договорами, ухвалення регламентів, директив або рішень Європейським Парламентом за участю Ради або Радою за участю Європейського Парламенту є спеціальною законодавчою процедурою.

3. Правові акти, ухвалені згідно з законодавчою процедурою, є законодавчими актами.

4. В окремих випадках, передбачених Договорами, законодавчі акти можуть ухвалюватися за ініціативою групи держав-членів або Європейського Парламенту, за рекомендацією Європейського центрального банку або на запит Суду чи Європейського інвестиційного банку.

Стаття 290

1. Законодавчі акти можуть делегувати Комісії повноваження ухвалювати незаконодавчі акти загального застосування для доповнення або внесення змін до певних неістотних елементів законодавчого акту.

Цілі, зміст, сфера застосування та тривалість делегування повноважень чітко визначаються у законодавчих актах. Істотні елементи сфери закріплюються за законодавчими актами та відповідно не є предметом делегування повноважень.

2. Законодавчі акти чітко встановлюють умови, якими регулюється делегування; ці умови можуть бути такими:

(а) Європейський Парламент або Рада можуть прийняти рішення скасувати делегування;

(б) делегований акт може набути чинності, лише якщо Європейським Парламентом або Радою не було висловлено жодного заперечення протягом періоду, встановленого законодавчим актом.

Для цілей пунктів (а) та (б) Європейський Парламент діє більшістю складу своїх членів, а Рада – кваліфікованою більшістю.

3. Прикметник «делегований» додається до заголовку делегованих актів.

Стаття 291

1. Держави-члени ухвалюють всі заходи національного законодавства, необхідні для впровадження актів Союзу, що є зобов'язальними.

2. У разі потреби в уніфікованих умовах для впровадження актів Союзу, що є зобов'язальними, такі акти покладають імплементаційні повноваження на Комісію, а у належним чином обґрунтованих окремих випадках та у випадках, передбачених статтями 24 та 26 Договору про Європей-

ський Союз, – на Раду.

3. Для цілей частини 2 Європейський Парламент та Рада, діючи за допомогою регламентів згідно зі звичайною законодавчою процедурою, заздалегідь встановлюють правила та загальні принципи стосовно механізмів контролю з боку держав-членів реалізації Комісією імплементаційних повноважень.

4. Слово «імплементаційний» додається до заголовку імплементаційних актів.

Стаття 292

Рада ухвалює рекомендації. Вона діє за пропозицією Комісії в усіх випадках, коли Договори передбачають ухвалення актів за пропозицією Комісії. Рада діє одностайно у тих сферах, у яких для ухвалення акту Союзу вимагається одностайність. Комісія та Європейський центральний банк ухвалюють рекомендації в окремих випадках, передбачених Договорами.

Секція 2

ПРОЦЕДУРИ УХВАЛЕННЯ АКТИВ ТА ІНШІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 293

1. Якщо відповідно до Договорів Рада діє за пропозицією Комісії, вона може вносити зміни до такої пропозиції, лише діючи одностайно, окрім випадків, зазначених у частинах 10 та 13 статті 294, статтях 310, 312 та 314 та у частині 2 статті 315.

2. Доки Рада не вчинила дій, Комісія може змінити свою пропозицію у будь-який час протягом процедури ухвалення акту Союзу.

Стаття 294

1. Якщо в Договорах зроблено посилання на звичайну законодавчу процедуру, для ухвалення акту застосовується така процедура.

2. Комісія подає пропозицію до Європейського Парламенту та Ради.

Перше читання

3. Європейський Парламент ухвалює свою позицію в першому читанні та повідомляє про неї Раді.

4. Якщо Рада затверджує позицію Європейського Парламенту, зазначений акт ухвалюється у формулюванні, що відповідає позиції Європейського Парламенту.

5. Якщо Рада не затверджує позицію Європейського Парламенту, вона ухвалює свою позицію в першому читанні та повідомляє про неї Європейському Парламенту.

6. Рада інформує Європейський Парламент у повному обсязі про причини, що спонукали її до ухвалення власної позиції в першому читанні. Комісія в повному обсязі інформує Європейський Парламент про свою позицію.

Друге читання

7. Якщо протягом трьох місяців після цього повідомлення Європейський Парламент:

(а) затверджує позицію Ради у першому читанні або не приймає рішення, зазначений акт вважається ухваленим у формулюванні, яке відповідає позиції Ради;

(б) відхиляє позицію Ради у першому читанні більшістю членів свого складу, запропонований акт вважається неухваленим;

(с) пропонує зміни до позиції Ради у першому читанні більшістю членів свого складу, то текст, змінений таким чином, передається Раді та Комісії, які надають висновок щодо цих змін.

8. Якщо протягом трьох місяців після отримання змін від Європейського Парламенту, Рада, діючи кваліфікованою більшістю:

(а) затверджує всі ці зміни, цей акт вважається прийнятим;

(б) не затверджує всі ці зміни, Голова Ради за згодою Голови Європейського Парламенту протягом шести тижнів скликає засідання Погоджувального комітету.

9. Рада діє одностайно щодо внесення змін, щодо яких Комісія видала негативний висновок.

Погодження

10. Погоджувальний комітет, до складу якого входять члени Ради або їхні представники та така сама кількість членів, що представляють Європейський Парламент, має своїм завданням досягнення згоди щодо спільного тексту кваліфікованою більшістю членів Ради або їхніх представників та більшістю членів, що представляють Європейський Парламент, протягом шести тижнів від дати його скликання на основі позицій Європейського Парламенту та Ради в другому читанні.

11. Комісія бере участь у роботі Погоджувального комітету та висуває всі необхідні ініціативи для того, щоб повторно погодити позиції Європейського Парламенту та Ради.

12. Якщо протягом шести тижнів від дати скликання Погоджувального комітету він не затверджує спільного тексту, запропонований акт вважається неухваленим.

Третє читання

13. Якщо протягом цього періоду Погоджувальний комітет затверджує спільний текст, Європейський Парламент, діючи більшістю поданих голосів, та Рада, діючи кваліфікованою більшістю, мають шість тижнів від дати затвердження для ухвалення відповідного акту згідно з погодженим текстом. Якщо їм це не вдалось, запропонований акт вважається неухваленим.

14. Тримісячний та шеститижневий строки, зазначені в цій статті, продовжуються за ініціативою Європейського Парламенту або Ради щонайбільше на один місяць або два тижні відповідно.

Спеціальні положення

15. Якщо у випадках, передбачених Договорами, за ініціативою групи держав-членів, за рекомендацією Європейського центрального банку або на вимогу Суду Європейського Союзу законодавчий акт підлягає застосуванню звичайної законодавчої процедури, частина 2, друге речення частини 6 та частина 9 не застосовуються.

У такому разі Європейський Парламент та Рада передають запропонований акт Комісії із зазначенням своїх позицій в першому та другому читаннях. Європейський Парламент або Рада можуть протягом усієї процедури звернутися щодо отримання висновку Комісії, який Комісія також може видати за власною ініціативою. Комісія, якщо вона вважає за необхідне, може взяти участь в засіданні Погоджувального комітету відповідно до частини 11.

Стаття 295

Європейський Парламент, Рада та Комісія можуть проводити консультації між собою та за спільною згодою встановлювати положення щодо їхньої співпраці. З цією метою вони можуть згідно з Договорами укладати міжінституційні угоди, які можуть бути зобов'язальними.

Стаття 296

Якщо Договори не визначають вид акту, який має ухвалюватися, установи обирають його тип залежно від випадку згідно з процедурами, що застосовуються, та відповідно до принципу пропорційності.

Правові акти зазначають підстави, на яких вони ґрунтуються, та містять посилання на будь-які пропозиції, ініціативи, рекомендації, запити або висновки, що вимагаються Договорами.

Під час розгляду проектів законодавчих актів Європейський Парламент та Рада утримуються від схвалення актів, що не передбачені відповідною законодавчою процедурою у цій сфері.

Стаття 297

1. Законодавчі акти, ухвалені згідно зі звичайною законодавчою процедурою, підписуються Головою Європейського Парламенту та Головою Ради.

Законодавчі акти, ухвалені згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, підписуються Головою установи, яка їх ухвалила.

Законодавчі акти публікуються в *Офіційному віснику Європейського Союзу*. Вони набувають чинності з дати, вказаної в них, або за відсутності такої – на двадцятий день після їхнього опублікування.

2. Незаконодавчі акти, ухвалені у формі регламентів, директив або рішень, коли такі не зазначають, кому вони адресовані, підписуються Головою установи, яка їх ухвалила.

Регламенти та директиви, які адресовано усім державам-членам, а також рішення, які не зазначають тих, кому вони адресовані, публікуються в *Офіційному віснику Європейського Союзу*. Вони набирають чинності з дати, вказаної в них, або за відсутності такої – на двадцятий день після їхнього опублікування.

Інші директиви та рішення, які визначають тих, кому вони адресовані, повідомляються тим, кому їх було адресовано, та набувають чинності після такого повідомлення.

Стаття 298

1. При виконанні своїх завдань установи, органи, служби та агенції Союзу користуються підтримкою відкритої, ефективної та незалежної Європейської адміністрації.

2. Відповідно до Штатних правил та Умов працевлаштування, ухвалених на основі статті 336, Європейський Парламент та Рада, діючи за допомогою регламентів, згідно зі звичайною законодавчою процедурою встановлюють положення з цією метою.

Стаття 299

Акти Ради, Комісії або Європейського центрального банку, що накладають грошові зобов'язання на осіб, окрім держав, підлягають обов'язковому виконанню.

Забезпечення виконання регулюється цивільно-процесуальними нормами, чинними в державі, на території якої воно здійснюється. Наказ про забезпечення виконання додається до рішення без інших формальностей, крім визначення автентичності рішення, національним органом влади, який призначається урядом кожної держави-члена для цих цілей та про який по-

відомляється Комісії та Суду Європейського Союзу.

Коли ці формальності виконано за поданням зацікавленої сторони, ця сторона може приступити до забезпечення виконання відповідно до національного законодавства шляхом передачі питання безпосередньо до компетентного органу влади.

Забезпечення виконання може бути призупинене лише рішенням Суду. Проте суди зацікавленої країни мають юрисдикцію щодо скарг на те, що забезпечення виконання проводиться невідповідним чином.

ГЛАВА 3 ДОРАДЧІ ОРГАНИ СОЮЗУ

Стаття 300

1. Європейському Парламентові, Раді та Комісії допомагають Економічно-соціальний комітет та Комітет регіонів, що виконують дорадчі функції.

2. До складу Економічно-соціального комітету входять представники організацій працедавців, найманих працівників, а також інших сторін, що представляють громадянське суспільство, зокрема соціально-економічну, громадську, професійну та культурну сфери.

3. До складу Комітету регіонів входять представники регіональних та місцевих органів, які або обіймають виборну посаду в регіональних або місцевих органах влади, або політично підзвітні виборним органам.

4. Члени Економічно-соціального комітету та Комітету регіонів не пов'язані жодними примусовими вказівками. Вони є цілковито незалежними у виконанні своїх обов'язків в загальних інтересах Союзу.

Правила, зазначені у частинах 2 та 3, що регулюють характер складу Комітетів, періодично переглядаються для врахування економічних, соціальних та демографічних тенденцій в рамках Союзу. З цією метою Рада ухвалює рішення за пропозицією Комісії.

Секція 1 **ЕКОНОМІЧНО-СОЦІАЛЬНИЙ КОМІТЕТ**

Стаття 301

Кількість членів Економічно-соціального комітету не перевищує 350. Рада, діючи одностайно за пропозицією Комісії, ухвалює рішення, що визначає склад Комітету.

Рада визначає утримання членів Комітету.

Стаття 302

1. Члени Комітету призначаються на п'ять років. Рада ухвалює особовий склад членів, що складається згідно з пропозиціями кожної держави-члена. Строк перебування на посаді членів Комітету може поновлюватися.

2. Рада діє після проведення консультації з Комісією. Рада може отримати висновок європейських органів, що є представниками різних економічних та соціальних секторів, а також громадянського суспільства, яких стосується діяльність Союзу.

Стаття 303

Комітет обирає свого Голову та Президію з-поміж своїх членів строком на два з половиною роки.

Комітет ухвалює свій Регламент.

Комітет скликається Головою на вимогу Європейського Парламенту, Ради або Комісії.

Комітет може також проводити засідання за власною ініціативою.

Стаття 304

Комітет проводить консультації з Європейським Парламентом, Радою або Комісією, якщо це передбачається Договорами. Комітет може проводити консультації з цими установами в усіх випадках, в яких вони вважають це за доцільне. Комітет може видавати висновки за власною ініціативою у випадках, в яких він вважає це доцільним.

Європейський Парламент, Рада або Комісія, якщо вони вважають це за необхідне, призначають Комітету строк подання висновку, що не може бути меншим за один місяць від дати, коли голова Комітету отримує повідомлення стосовно цього. Після закінчення строку відсутність висновку не перешкоджає здійсненню подальших дій.

Висновок Комітету разом із протоколом засідання направляється Європейському Парламенту, Раді та Комісії.

Секція 2

КОМІТЕТ РЕГІОНІВ

Стаття 305

Кількість членів Комітету регіонів не перевищує 350.

Рада на пропозицію Комісії, діючи одностайно, ухвалює рішення, що визначає склад Комітету.

Члени Комітету та така сама кількість замісників членів призначаються строком на п'ять років. Вони можуть бути призначені повторно. Рада ухвалює рішення, що визначає особовий склад членів та замісників членів,

сформований згідно з пропозиціями кожної держави-члена. Строк перебування членів Комітету на посаді завершується автоматично, коли закінчується мандат, зазначений у частині 3 статті 300, на підставі якого їх було висунуто; вони замінюються на період до завершення зазначеного строку згідно з тією самою процедурою. Жоден член Комітету не може одночасно бути членом Європейського Парламенту.

Стаття 306

Комітет регіонів обирає свого Голову та Президію з-поміж своїх членів строком на два з половиною роки.

Комітет ухвалює свій Регламент.

Комітет скликається Головою на вимогу Європейського Парламенту, Ради або Комісії.

Комітет може також проводити засідання за власною ініціативою.

Стаття 307

Комітет регіонів проводить консультації з Європейським Парламентом, Радою або Комісією, якщо це передбачається Договорами та в усіх інших випадках, зокрема тих, що стосуються транскордонної співпраці, в яких одна з цих установ вважає це за доцільне.

Європейський Парламент, Рада або Комісія, якщо вважає це за необхідне, призначають Комітету строк подання висновку, що не може бути меншим за один місяць від дати, коли голова Комітету отримує повідомлення стосовно цього. Після закінчення строку відсутність висновку не перешкоджає здійсненню подальших дій.

Якщо з Економічно-соціальним комітетом проводяться консультації відповідно до статті 304, Європейський Парламент, Рада або Комісія інформують Комітет регіонів про запит щодо висновку. Якщо Комітет регіонів вважає, що при цьому зачіпаються певні регіональні інтереси, він може видати висновок з цього питання.

Комітет регіонів може видавати висновок за власною ініціативою у випадках, коли він вважає це доцільним.

Висновок Комітету разом із протоколом засідання направляється Європейському Парламенту, Раді та Комісії.

ГЛАВА 4 **ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК**

Стаття 308

Європейський інвестиційний банк є суб'єктом права.

Членами Європейського інвестиційного банку є держави-члени.

Статут Європейського інвестиційного банку викладено в Протоколі,

що додається до Договорів. Рада, діючи одностайно згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, на запит Європейського інвестиційного банку та після проведення консультацій із Європейським Парламентом та Комісією або за пропозицією Комісії та після проведення консультацій з Європейським Парламентом та Європейським інвестиційним банком може вносити зміни до Статуту Банку.

Стаття 309

Завданням Європейського інвестиційного банку є сприяння збалансованому та стабільному розвитку внутрішнього ринку в інтересах Союзу, використовуючи ринок капіталу та власні ресурси. Для цих цілей Банк, діючи на неприбутковій основі, надає позики та гарантії, що сприяють фінансуванню нижчезазначених проектів в усіх секторах економіки:

- (a) проектів розвитку менш розвинених регіонів;
- (b) проектів модернізації або конверсії підприємств або розвитку нових видів діяльності, що постали внаслідок створення або функціонування внутрішнього ринку, якщо обсяг або характер цих проектів є таким, що їх неможливо повністю профінансувати з різних джерел, наявних в окремих державах-членах;
- (c) проектів спільного інтересу кількох держав-членів, якщо обсяг або характер цих проектів є таким, що їх неможливо повністю профінансувати з різних джерел, наявних в окремих державах-членах.

Виконуючи свої завдання, Банк сприяє фінансуванню інвестиційних програм у поєднанні з допомогою Структурних фондів та інших фінансових інструментів Союзу.

РОЗДІЛ II **Фінансові Положення**

Стаття 310

1. Усі статті надходжень та видатків Союзу включаються в кошторис, що розробляється на кожний фінансовий рік, та відображаються в бюджеті.

Річний бюджет Союзу встановлюється Європейським Парламентом та Радою відповідно до статті 314.

Надходження та видатки, відображені в бюджеті, мають бути збалансованими.

2. Видатки, відображені в бюджеті, розписуються на річний бюджетний період відповідно до положень, зазначених в статті 322.

3. Виконання видатків, зазначених в бюджеті, вимагає попереднього ухвалення зобов'язального акту Союзу, що забезпечує правову основу для

його дії та виконання відповідних видатків згідно з положеннями, зазначеними в статті 322, окрім випадків, обумовлених таким актом.

4. З метою підтримання бюджетної дисципліни Європейський Союз не ухвалює жодного акту, який може мати помітні наслідки для бюджету, не надаючи гарантій того, що видатки, спричинені таким актом, можуть бути профінансованими в межах власних ресурсів Союзу та згідно з багаторічною фінансовою програмою, зазначеною у статті 312.

5. Бюджет виконується відповідно до принципу ефективного фінансового управління. Держави-члени співпрацюють з Союзом для забезпечення того, щоб їхні асигнування, внесені до бюджету, використовувалися згідно з цим принципом.

6. Союз та держави-члени згідно зі статтею 325 борються проти шахрайства та будь-якої іншої незаконної діяльності, що зачіпає фінансові інтереси Союзу.

ГЛАВА 1 ВЛАСНІ РЕСУРСИ СОЮЗУ

Стаття 311

Союз забезпечує себе засобами, необхідними для досягнення цілей та виконання своїх політик.

Без шкоди іншим надходженням бюджет повністю фінансується із власних ресурсів.

Рада, діючи згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, одностайно та після проведення консультацій з Європейським Парламентом ухвалює рішення, що встановлює положення стосовно системи власних ресурсів Союзу. У цьому контексті Рада може встановити нові категорії власних ресурсів або скасувати існуючі. Рішення не набуває чинності, доки його не затверджено державами-членами згідно з їхніми відповідними конституційними вимогами.

Рада, діючи за допомогою регламентів згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, встановлює заходи з реалізації для системи власних ресурсів Союзу у тій мірі, в якій це передбачено у рішенні, ухваленому на основі частини 3. Рада діє після отримання згоди Європейського Парламенту.

ГЛАВА 2 БАГАТОРІЧНА ФІНАНСОВА ПРОГРАМА

Стаття 312

1. Багаторічна фінансова програма забезпечує те, щоб видатки Союзу розвивались упорядковано та в межах його власних ресурсів.

Програма створюється принаймні на п'ятирічний період.

Річний бюджет Союзу відповідає багаторічній фінансовій програмі.

2. Рада, діючи згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, ухвалює регламент, що встановлює багаторічну фінансову програму. Рада діє одностайно після отримання згоди Європейського Парламенту, яка надається більшістю складу його членів.

Європейська Рада може одностайно ухвалити рішення, що дозволяє Раді діяти кваліфікованою більшістю при ухваленні регламенту, зазначеного у першому абзаці.

3. Фінансова програма визначає розміри максимальних річних асигнованих коштів за категорією видатків та розміри максимальних річних коштів для здійснення платежів. Категорії видатків, обмежені у кількості, відповідають основним секторам діяльності Союзу.

Фінансова програма встановлює інші положення, необхідні для безперешкодного функціонування річної бюджетної процедури.

4. Якщо до закінчення попередньої фінансової програми не було ухвалено регламенту Ради, що визначає нову фінансову програму, максимальні розміри коштів та інші положення, що відповідають останньому року цієї програми, продовжують застосовуватись до того часу, коли такий акт буде ухвалено.

5. Упродовж процедури, що закінчується ухваленням фінансової програми, Європейський Парламент, Рада та Комісія вживають усіх необхідних заходів для сприяння її ухваленню.

ГЛАВА 3 РІЧНИЙ БЮДЖЕТ СОЮЗУ

Стаття 313

Фінансовий рік триває з 1 січня до 31 грудня.

Стаття 314

Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, встановлює річний бюджет Союзу відповідно до таких положень.

1. За винятком Європейського центрального банку, кожна установа складає до 1 липня кошторис своїх видатків на наступний фінансовий рік. Комісія консолідує ці кошториси в проекті бюджету, що може містити відмінні кошториси.

Проект бюджету містить кошторис надходжень та кошторис видатків.

2. Комісія подає пропозицію Європейському Парламенту та Раді, що містить проект бюджету, не пізніше 1 вересня року, що передує тому, в

якому має виконуватися бюджет.

Комісія може вносити зміни до проекту бюджету протягом процедури до часу скликання Погоджувального комітету, зазначеного у частині 5.

3. Рада ухвалює свою позицію щодо проекту бюджету на направляє її Європейському Парламенту не пізніше 1 жовтня року, що передує тому, в якому має виконуватися бюджет. Рада інформує у повному обсязі Європейський Парламент щодо причин, що спонукали її до прийняття власної позиції.

4. Якщо протягом сорока двох днів від такого повідомлення Європейський Парламент:

(a) затверджує позицію Ради – бюджет ухвалюється;
(b) не приймає рішення – бюджет вважається ухваленим;
(c) ухвалює зміни більшістю складу своїх членів – змінений проект направляється Раді та Комісії. Голова Європейського Парламенту за згодою Голови Ради невідкладно скликає засідання Погоджувального комітету. Проте, якщо протягом десяти днів від дати направлення проекту Рада інформує Європейський Парламент про те, що вона затвердила усі його зміни, Погоджувальний комітет не збирається.

5. Погоджувальний комітет, який складається з членів Ради або їхніх представників та такої ж кількості членів, що представляють Європейський Парламент, має своїм завданням досягнення згоди щодо спільного тексту кваліфікованою більшістю членів Ради або їхніх представників та більшістю представників Європейського Парламенту впродовж двадцяти одного дня з дати його скликання на основі позицій Європейського Парламенту та Ради.

Комісія бере участь у роботі Погоджувального комітету та висуває усі необхідні ініціативи для повторного погодження позицій Європейського Парламенту та Ради.

6. Якщо протягом двадцяти одного дня, зазначених у частині 5, Погоджувальний комітет досягає згоди щодо спільного тексту, Європейський Парламент та Рада – кожний має чотирнадцять днів з дати досягнення згоди для затвердження спільного тексту.

7. Якщо протягом чотирнадцяти днів, зазначених у частині 6:

(a) Європейський Парламент та Рада – обидва затверджують спільний текст або не приймають рішення або якщо одна із цих установ затверджує спільний текст у той час, коли інша не приймає рішення, – бюджет вважається остаточно ухваленим згідно зі спільним текстом; або

(b) Європейський Парламент, діючи більшістю свого складу, та Рада – обидва відхиляють спільний текст або якщо одна із цих установ відхиляє спільний текст у той час, коли інша не приймає рішення, – Комісією подається новий проект бюджету; або

(c) Європейський Парламент, діючи більшістю складу своїх членів,

відхиляє спільний текст у той час, коли Рада затверджує його, – Комісією подається новий проект бюджету; або

(d) Європейський Парламент затверджує спільний текст у той час коли Рада відхиляє його, – Європейський Парламент, діючи більшістю складу своїх членів та трьома п'ятими поданих голосів протягом чотирнадцяти днів від дати відхилення Радою, може прийняти рішення про затвердження всіх або деяких зі змін, зазначених у пункті (c) частини 4. Якщо зміни Європейського Парламенту не підтверджуються, позиція, погоджена у рамках Погоджувального комітету щодо пункту бюджету, що є предметом цієї зміни, зберігається. Бюджет вважається остаточно ухваленим на цих підставах.

8. Якщо Погоджувальний комітет протягом двадцяти одного дня, зазначених у частині 5, не досягає згоди щодо спільного тексту, Комісією подається новий проект бюджету.

9. Коли процедуру, передбачену в цій статті, завершено, Голова Європейського Парламенту оголошує, що бюджет є остаточно ухваленим.

10. Кожна установа виконує повноваження, покладені на них відповідно до цієї статті, згідно з Договорами та актами, ухваленими на їх підставі, зокрема стосовно власних ресурсів Союзу та балансу між надходженнями та видатками.

Стаття 315

Якщо на початок фінансового року бюджет не було остаточно ухвалено, то сума, еквівалентна тій, що не перевищує однієї дванадцятої бюджетних асигнувань попереднього фінансового року стосовно будь-якої статті бюджету, може щомісячно витрачатися відповідно до положень регламентів, виданих відповідно до статті 322. Проте така сума не повинна перевищувати одну дванадцяту асигнувань, передбачених у аналогічній статті проекту бюджету.

Рада за пропозицією Комісії та за умови дотримання інших умов, встановлених в частині 1, може дозволити видатки понад одну дванадцяту згідно з регламентами, виданими відповідно до статті 322. Рада невідкладно передає це рішення Європейському Парламенту.

Рішення, зазначене у частині 2, встановлює необхідні заходи щодо ресурсів для забезпечення застосування цієї статті згідно з актами, зазначеними у статті 311.

Рішення набуває чинності через тридцять днів після його ухвалення, якщо Європейський Парламент, діючи більшістю складу своїх членів, не прийняв рішення скоротити такі видатки протягом цього строку.

Стаття 316

Згідно з умовами, що встановлюються відповідно до статті 325, будь-які асигнування, окрім тих, що стосуються витрат на персонал, які не використано до кінця фінансового року, можуть бути перенесеними лише на наступний фінансовий рік.

Видатки класифікуються за різними статтями, що групують видатки за їхнім характером або призначенням, та розподіляються згідно з Регламентами, виданими відповідно до статті 322.

Видатки Європейського Парламенту, Європейської Ради та Ради, Комісії та Суду Європейського Союзу визначаються окремими частинами бюджету без шкоди спеціальним положенням щодо певних спільних видатків.

ГЛАВА 4 ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Стаття 317

Комісія виконує бюджет у співпраці з державами-членами згідно з положеннями регламентів, виданих відповідно до статті 322, і несе за це відповідальність та в межах асигнувань, беручи до уваги принципи ефективного фінансового управління. Держави-члени співпрацюють з Комісією для забезпечення використання асигнувань згідно з принципами ефективного фінансового управління.

Регламенти встановлюють зобов'язання держав-членів щодо аудиту та контролю під час виконання бюджету та обов'язки, що з цього випливають. Регламенти також встановлюють відповідальність та детальні правила для кожної установи стосовно її ролі у здійсненні її власних видатків.

Комісія з урахуванням меж та умов, встановлених у регламентах, виданих відповідно до статті 322, може переносити асигнування з однієї статті до іншої або з однієї частини до іншої в рамках бюджету.

Стаття 318

Комісія щороку подає Європейському Парламенту та Раді звітність про виконання бюджету попереднього фінансового року. Комісія також направляє їм баланс активів та пасивів Союзу.

Комісія також подає Європейському Парламенту та Раді оціночний звіт про фінанси Союзу, що ґрунтується на досягнутих результатах, зокрема стосовно вказівок, наданих Європейським Парламентом та Радою відповідно до статті 319.

Стаття 319

1. Європейський Парламент, діючи за рекомендацією Ради, звільняє Комісію від зобов'язань щодо виконання бюджету. З цією метою Рада та Європейський Парламент по черзі перевіряють звітність, баланс та оціночні звіти, зазначені в статті 318, річний звіт Рахункової палати разом з відповідями установ, що перевірялися на зауваження Рахункової палати, висновок про достовірність, зазначений у другому абзаці частині 1 статті 287, та будь-які важливі спеціальні звіти Рахункової палати.

2. Перш ніж звільнити Комісію від зобов'язань або з будь-якою іншою ціллю, пов'язаною із реалізацією повноважень щодо виконання бюджету, Європейський Парламент може зробити запит до Комісії щодо надання підтвердження стосовно здійснення видатків або функціонування систем фінансового контролю. Комісія надає Європейському Парламентові будь-яку необхідну інформацію на його вимогу.

3. Комісія робить всі належні кроки для реагування на зауваження в рішеннях, що звільняють від зобов'язань, та на інші зауваження Європейського Парламенту, що стосуються здійснення видатків, а також на коментарі, що супроводжують рекомендації стосовно звільнення від зобов'язань, ухвалені Радою.

На запит Європейського Парламенту або Ради Комісія звітує щодо заходів, вжитих у контексті цих зауважень та коментарів, зокрема щодо вказівок, наданих підрозділам, відповідальним за виконання бюджету. Ці звіти також направляються Рахунковій палаті.

ГЛАВА 5 СПІЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 320

Багаторічні фінансові програми та річний бюджет складаються в євро.

Стаття 321

Комісія, за умови повідомлення компетентним органам влади зацікавлених держав-членів, може переводити у валюту однієї з держав-членів свої активи у валюті іншої держави-члена в обсязі, необхідному для надання можливості використання їх для цілей, що охоплюються Договорами. Комісія, наскільки це можливо, уникає здійснення таких переведень, якщо вона має у своєму розпорядженні наявні або ліквідні активи у необхідних валютах.

Комісія веде справи з кожною зацікавленою державою-членом через орган влади, визначений зацікавленою державою. Здійснюючи фінансові операції, Комісія користується послугами емісійного банку зацікавленої держави-члена або будь-якої іншої фінансової установи, яку затверджує ця

держава.

Стаття 322

1. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Рахунковою Палатою, ухвалюють за допомогою регламентів:

(а) фінансові правила, що визначають, зокрема, процедуру, що ухвалюється для формування та виконання бюджету, а також представлення та проведення аудиту звітності;

(б) правила, що передбачають перевірки відповідальності суб'єктів фінансової діяльності, зокрема уповноважених розпорядників та бухгалтерів.

2. Рада, діючи за пропозицією Комісії після проведення консультацій з Європейським Парламентом та Рахунковою Палатою, визначає методи та процедуру, за допомогою яких надходження до бюджету, передбачені положеннями, що стосуються власних ресурсів Союзу, надаються у розпорядження Комісії, та визначає заходи, яких слід вжити для задоволення потреб у коштах, якщо такі є.

Стаття 323

Європейський Парламент, Рада та Комісія забезпечують доступність фінансових засобів для того, щоб дозволити Союзу виконувати його правові зобов'язання по відношенню до третіх сторін.

Стаття 324

Регулярні зустрічі Голів Європейського Парламенту, Ради та Комісії скликаються за ініціативою Комісії відповідно до бюджетних процедур, зазначених у цьому Розділі. Голови вживають усіх необхідних кроків для сприяння проведенню консультацій та погодженню позицій установ, в яких вони головують, з метою сприяння виконанню цього Розділу.

ГЛАВА 6 БОРОТЬБА ПРОТИ ШАХРАЙСТВА

Стаття 325

1. Союз та держави-члени протистоять шахрайству та будь-якій іншій протизаконній діяльності, що зачіпають фінансові інтереси Союзу, за допомогою заходів, що вживаються відповідно до цієї статті. Ці заходи діють як засіб стримування та як такі, що надають ефективний захист в державах-членах та в усіх установах, органах, службах та агенціях Союзу.

2. Держави-члени вживають таких самих заходів для протистояння шахрайству, що зачіпає фінансові інтереси Союзу, яких вони вживають для

протистояння шахрайству, що зачіпає їхні власні фінансові інтереси.

3. Без шкоди іншим положенням Договорів держави-члени координують свої дії, спрямовані на захист фінансових інтересів Союзу від шахрайства. З цією метою вони організують разом із Комісією тісну й регулярну співпрацю між компетентними органами влади.

4. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою після проведення консультацій з Рахунковою Палатою, ухвалюють необхідні заходи у сферах запобігання та боротьби проти шахрайства, що зачіпає фінансові інтереси Союзу, з метою надання ефективного та рівноцінного захисту у державах-членах та в усіх установах, органах, службах та агенціях Союзу.

5. Комісія у співпраці з державами-членами щороку подає Європейському Парламенту та Раді звіт про заходи, вжиті на виконання цієї статті.

РОЗДІЛ III

Посилена співпраця

Стаття 326

Будь-яка посилена співпраця відповідає Договорам та праву Союзу.

Така співпраця не шкодить внутрішньому ринку або економічній, соціальній та територіальній єдності. Співпраця не створює перешкод або дискримінації в торгівлі між державами-членами та не спотворює конкуренцію між ними.

Стаття 327

Будь-яка посилена співпраця поважає компетенції, права та зобов'язання держав-членів, що не беруть у ній участі. Ці держави-члени не повинні ускладнювати її реалізацію для держав-членів, що беруть участь у співпраці.

Стаття 328

1. Запроваджуючи посилену співпрацю, вона має бути відкритою всім державам-членам, за умови, що вони відповідають умовам участі, встановленим дозвільним рішенням. Співпраця також має бути відкритою для них у будь-який інший час, за умови що вони дотримуються актів, що вже ухвалені в цих рамках на додаток до зазначених умов.

Комісія та держави-члени, що беруть участь у посиленій співпраці, забезпечують заохочення ними участі у співпраці якомога більшої кількості держав-членів.

2. Комісія та, якщо доцільно, Верховний представник Союзу з питань закордонних справ та політики безпеки регулярно інформують Європейський Парламент та Раду про розвиток посиленої співпраці.

Стаття 329

1. Держави-члени, що прагнуть запровадити посилену співпрацю між собою в одній зі сфер, охоплених Договорами, за винятком сфер виключної компетенції та спільної зовнішньої та безпекової політики, надсилають Комісії запит, що визначає обсяг та цілі запропонованої посиленої співпраці. Комісія може подати Раді пропозицію з цього питання. У разі, коли Комісія не подає пропозиції, вона інформує зацікавлені держави-члени про причини цього.

Дозвіл провадити посилену співпрацю, зазначену у першому абзаці, надається Радою за пропозицією Комісії та після отримання згоди Європейського Парламенту.

2. Запит держав-членів, що прагнуть запровадити посилену співпрацю між собою в рамках спільної зовнішньої та безпекової політики, адресується Раді. Запит направляється Верховному представнику союзу з питань закордонних справ та політики безпеки, який надає висновок щодо того, чи узгоджується запропонована посилена співпраця зі спільною зовнішньою та безпековою політикою Союзу, та Комісії, яка надає висновок, зокрема щодо того, чи узгоджується запропонована посилена співпраця з іншими політиками Союзу. Запит також передається до відома Європейському Парламенту.

Дозвіл провадити посилену співпрацю надається рішенням Ради, що діє одностайно.

Стаття 330

В обговореннях можуть брати участь всі члени Ради, але у голосуванні беруть участь лише члени Ради, які представляють держави-члени, що беруть участь у посиленій співпраці.

Одностайність становлять лише голоси представників держав-членів, що беруть участь у посиленій співпраці.

Кваліфікована більшість визначається відповідно до частини 3 статті 238.

Стаття 331

1. Будь-яка держава-член, яка прагне взяти участь у посиленій співпраці, що триває в одній зі сфер, зазначених у частині 1 статті 329, повідомляє про свій намір Раді та Комісії.

Комісія протягом чотирьох місяців від дати отримання такого повідомлення підтверджує участь зацікавленої держави-члена. Вона зазначає, якщо необхідно, що всі умови участі виконано, та схвалює перехідні заходи, які вважає необхідними щодо застосування актів, вже ухвалених у рамках посиленої співпраці.

Проте, якщо Комісія вважає, що умови участі не виконано, вона вказує, які положення належить ухвалити для того, щоб виконати ці умови, та встановлює термін повторного розгляду запиту про участь. По закінченню цього терміну вона повторно розглядає запит згідно з процедурою, встановленою в другому абзаці. Якщо Комісія вважає, що умови участі й досі не виконано, зацікавлена держава-член може передати питання до Ради, що має прийняти рішення щодо запиту. Рада діє відповідно до статті 330. Вона також може за пропозицією Комісії ухвалити перехідні заходи, зазначені в другому абзаці.

2. Будь-яка держава-член, що має намір взяти участь у посиленій співпраці, що триває в рамках спільної зовнішньої та безпекової політики, повідомляє про свій намір Раді, Верховному Представнику Союзу з питань закордонних справ та політики безпеки та Комісії.

Рада підтверджує участь зацікавленої держави-члена після проведення консультацій з Верховним представником Союзу з питань закордонних справ та політики безпеки та за необхідності після зазначення того, що всі умови участі виконано. Рада за пропозицією Верховного представника може також ухвалити будь-які перехідні заходи, необхідні щодо застосування актів, вже ухвалених в рамках посиленої співпраці. Проте, якщо Рада вважає, що умови участі не виконано, вона вказує, які положення необхідно ухвалити для виконання цих умов, та встановлює термін повторного розгляду запиту про участь.

Для цілей цієї частини Рада діє одностайно та відповідно до статті 330.

Стаття 332

Видатки, що впливають з реалізації посиленої співпраці, крім адміністративних витрат установ, покриваються державам-членам, що беруть участь у співпраці, якщо всі члени Ради, діючи одностайно, після проведення консультацій з Європейським Парламентом, не вирішать інакше.

Стаття 333

1. Якщо положення Договорів, що можуть застосовуватися в контексті посиленої співпраці, обумовлюють те, що Рада діє одностайно, Рада, діючи одностайно згідно з положеннями, встановленими в статті 330, може ухвалити рішення, що обумовлює те, що вона діятиме кваліфікованою більшістю.

2. Коли положення Договорів, що можуть застосовуватися в контексті посиленої співпраці, обумовлюють те, що Рада ухвалює акти згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, Рада, діючи одностайно згідно з положеннями, встановленими в статті 330, може ухвалити рішення, що обумовлює те, що вона діятиме згідно зі звичайною законодавчою процеду-

рою. Рада діє після проведення консультацій з Європейським Парламентом.

3. Частини 1 та 2 не застосовуються до рішень, що пов'язані із військовими або оборонними аспектами.

Стаття 334

Рада та Комісія забезпечують узгодженість діяльності, що здійснюється в контексті посиленої співпраці, та узгодженість такої діяльності з політиками Союзу, а також співпрацюють з цією метою.

ЧАСТИНА СІМ ЗАГАЛЬНІ ТА ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 335

У кожній державі-члені Союз має найширшу право- та дієздатність, надану юридичним особам згідно з законодавством держав-членів. Союз, зокрема, може набувати у власність рухоме та нерухоме майно та розпоряджатися ним, а також може бути стороною в судовому провадженні. З цією метою Союз представляє Комісія. Проте Союз представляється кожною з установ з огляду на їхню адміністративну автономність у питаннях, що стосуються їхньої відповідної діяльності.

Стаття 336

Європейський Парламент та Рада, діючи за допомогою регламентів згідно зі звичайною законодавчою процедурою, за пропозицією Комісії та після проведення консультацій із іншими зацікавленими установами встановлюють Штатні правила посадовців Європейського Союзу та Умови працевлаштування інших службовців Союзу.

Стаття 337

Комісія в межах та відповідно до умов, встановлених Радою, що діє простою більшістю згідно з положеннями Договорів, може збирати будь-яку інформацію та може проводити будь-які перевірки, необхідні для виконання покладених на неї завдань.

Стаття 338

1. Без шкоди статті 5 Протоколу про Статут Європейської системи центральних банків та Європейського центрального банку Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, ухвалюють заходи зі складання статистики, якщо це необхідно для провадження діяльності Союзу.

2. Діяльність зі складання статистики Союзу має здійснюватися з дотриманням неупередженості, надійності, об'єктивності, наукової незалежності, ефективності витрат та статистичної конфіденційності; вона не по-

винна спричиняти надмірного навантаження на суб'єктів господарювання.

Стаття 339

Члени установ Союзу, члени комітетів, посадовці та інші службовці Союзу зобов'язані, навіть після припинення виконання своїх обов'язків, не розголошувати інформацію, що за своєю природою охоплюється зобов'язанням щодо професійної таємниці, зокрема інформації про суб'єктів господарювання, їхні ділові стосунки або складові їхніх витрат.

Стаття 340

Договірна відповідальність Союзу регулюється правом, що застосовується до відповідного контракту.

разі позадоговірної відповідальності Союз згідно з загальними принципами, що є спільними для законодавств держав-членів, відшкодовує всі збитки, завдані його установами або службовцями під час виконання їхніх обов'язків.

Незважаючи на частину 2, Європейський центральний банк відповідно до загальних принципів, спільних для законодавства держав-членів, відшкодовує всі збитки, завдані ним або його службовцями під час виконання їхніх обов'язків.

Особиста відповідальність службовців Союзу перед ним регулюється положеннями, встановленими у їхніх Штатних правилах посадовців чи Умовах працевлаштування, що застосовуються до службовців Союзу.

Стаття 341

Місце розташування установ Союзу визначається за спільною згодою урядів держав-членів.

Стаття 342

Питання мов установ Союзу без шкоди положенням, що містяться в Статуті Суду Європейського Союзу, визначаються Радою, що діє одноставно за допомогою регламентів.

Стаття 343

На територіях держав-членів Союз користується такими привілеями та імунітетами, що є необхідними для виконання його завдань, відповідно до умов, встановлених у Протоколі від 8 квітня 1965 року про привілеї та імунітети Європейського Союзу. Те саме застосовується до Європейського центрального банку та Європейського інвестиційного банку.

Стаття 344

Держави-члени беруть на себе зобов'язання не піддавати спори щодо

тлумачення або застосування Договорів жодним іншим методам урегулювання, крім передбачених в Договорах.

Стаття 345

Договори у жодному разі не шкодять правилам держав-членів, що регулюють систему права власності.

Стаття 346

1. Положення Договорів не виключають застосування таких правил:
(а) жодна держава-член не зобов'язана надавати інформацію, розголошення якої, на її думку, суперечить істотним інтересам її безпеки;

(б) будь-яка держава-член може вживати таких заходів, які вона вважає необхідними для захисту істотних інтересів своєї безпеки, пов'язаних із виробництвом або торгівлею зброєю, боєприпасами та військовими матеріалами; такі заходи не повинні негативно впливати на умови конкуренції на внутрішньому ринку щодо продукції, не призначеної виключно для військових цілей.

2. Рада, діючи одностайно за пропозицією Комісії, вносить зміни до укладеного 15 квітня 1958 року переліку продукції, до якої застосовуються пункт (б) частини 1.

Стаття 347

Держави-члени проводять консультації між собою з метою здійснення спільних кроків, необхідних для запобігання впливу на функціонування внутрішнього ринку тих заходів, які держава-член може бути змушена вжити в разі серйозних внутрішніх порушень діяльності, що впливають на підтримання правопорядку, в разі війни, серйозного міжнародного напруження, що становить загрозу війни, або для виконання обов'язків, які вона взяла на себе заради збереження миру та міжнародної безпеки.

Стаття 348

Якщо заходи, вжиті за обставин, зазначених у статтях 346 та 347, спотворюють умови конкуренції на внутрішньому ринку, Комісія разом із зацікавленою державою вивчають те, як ці заходи можуть бути пристосовані до правил, встановлених у Договорах.

Шляхом відступу від процедури, встановленої у статтях 258 та 259, Комісія або будь-яка держава-член можуть винести питання безпосередньо на розгляд Суду, якщо вони вважають, що інша держава-член неналежним чином використовує повноваження, передбачені у статтях 346 та 347. Суд виносить рішення на закритому засіданні.

Стаття 349

Враховуючи структурну соціально-економічну ситуацію у Гваделупі, Французькій Гвіані, Мартініці, Реюньоні, острові Святого Бартоломія, островах Святого Мартіна, Азорських островах, острові Мадейра, Канарських островах, що ускладнена їх віддаленістю, ізольованістю, малим розміром, складною топографією та кліматом, економічною залежністю від малої кількості видів продукції, незмінність та сполучення яких сильно стримує їхній розвиток, Рада за пропозицію Комісії та після проведення консультацій з Європейським Парламентом, ухвалює спеціальні заходи, спрямовані, зокрема, на встановлення умов застосування Договорів до цих регіонів, зокрема спільних політик. Якщо спеціальні заходи, про які йдеться, ухвалено Радою згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, вона також діє за пропозицією Комісії та після проведення консультацій з Європейським Парламентом.

Заходи, зазначені у частині 1, стосуються, зокрема, таких сфер, як митна та торгівельна політика, фіскальна політика, вільні зони, сільськогосподарська політика та політика в сфері рибальства, умови постачання сировини та основних споживчих товарів, державна допомога та умови доступу до структурних фондів та до горизонтальних програм Союзу.

Рада ухвалює заходи, зазначені в частині 1, враховуючи особливі характеристики та обмеження периферійних регіонів, не підриваючи цілісність та єдність правового порядку Союзу, включаючи внутрішній ринок та спільні політики.

Стаття 350

Положення Договорів не виключають існування або оформлення регіональних союзів між Бельгією та Люксембургом або між Бельгією, Люксембургом та Нідерландами тією мірою, якою цілі цих регіональних союзів не досягнуто шляхом застосування Договорів.

Стаття 351

Положення Договорів не впливають на права та обов'язки, передбачені угодами між однією або більше державами-членами, з однієї сторони, та однією або більше третіми країнами, з іншої сторони, укладеними до 1 січня 1958 року, а у випадку держав, що приєднуються, – до дати їхнього приєднання.

Тією мірою, якою такі угоди є несумісними з Договорами, держави-члени або зацікавлені держави вживають належних кроків для усунення встановлених несумісностей. Держави-члени у разі потреби допомагають одна одній з цією метою та, якщо доцільно, ухвалюють спільну позицію.

Застосовуючи угоди, зазначені в частині 1, держави-члени враховують той факт, що переваги, надані відповідно до Договорів державою-

членом, складають невід'ємну частину створення Союзу, а отже, невід'ємно пов'язані зі створенням спільних установ, покладанням на них повноважень та наданням однакових переваг усіма іншими державами-членами.

Стаття 352

1. Якщо дія Союзу виявиться необхідною в рамках політик, визначених Договорами, для досягнення однієї з цілей, встановлених Договорами, а Договори не визначають необхідних повноважень, Рада, діючи одностайно, за пропозицією Комісії та після отримання згоди Європейського Парламенту ухвалює належні заходи. Якщо заходи, про які йдеться, ухвалюються Радою згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, вона також діє одностайно за пропозицією Комісії та після отримання згоди Європейського Парламенту.

2. Використовуючи процедуру для моніторингу принципу субсидіарності, зазначеного у частині 3 статті 5 Договору про Європейський Союз, Комісія привертає увагу національних парламентів до пропозиції, що ґрунтується на цій статті.

3. Заходи, що ґрунтуються на цій статті, не призводять до гармонізації законів або підзаконних актів держав-членів у випадках, коли Договори виключають таку гармонізацію.

4. Ця стаття не може слугувати підставою для досягнення цілей, що належать до спільної зовнішньої та безпекової політики, а будь-які акти, ухвалені відповідно до цієї статті, не виходять за межі, встановлені у частині 2 статті 40 Договору про Європейський Союз.

Стаття 353

Частина 7 статті 48 Договору про Європейський Союз не застосовується до таких статей:

- частин 3 та 4 статті 311,
- першого абзацу частини 2 статті 312,
- статті 352 та
- статті 354.

Стаття 354

Для цілей статті 7 Договору про Європейський Союз, що стосується призупинення певних прав, що впливають із членства у Союзі, члени Європейської Ради або Ради, які представляють відповідну державу-члена, не беруть участі у голосуванні, а відповідна держава-член не враховується під час обрахунку однієї третини або чотирьох п'ятих держав-членів, зазначених у частинах 1 та 2 вказаної статті. Утримання членів, які присутні особисто, або представлених членів не перешкоджає ухваленню рішень, зазначених у частині 2 зазначеної статті.

Для ухвалення рішень, зазначених у частинах 3 та 4 статті 7 Договору про Європейський Союз, кваліфікована більшість визначається відповідно до пункту (b) частини 3 статті 238 цього Договору.

Якщо після рішення про призупинення права голосу, ухваленого відповідно до частини 3 статті 7 Договору про Європейський Союз, Рада діє кваліфікованою більшістю на основі положень Договорів, така кваліфікована більшість визначається відповідно до пункту (b) частини 3 статті 238 цього Договору або, якщо Рада діє за пропозицією Комісії або Верховного представника Союзу з питань закордонних справ та політики безпеки, – відповідно до пункту (a) частини 3 статті 238.

Для цілей статті 7 Договору про Європейський Союз Європейський Парламент діє більшістю у дві третини поданих голосів, що представляють більшість складу його членів.

Стаття 355

На додаток до положень статті 52 Договору про Європейський Союз, що стосуються сфери територіального застосування Договорів, застосовуються такі положення:

1. Положення Договорів застосовуються до Гваделупи, Французької Гвіани, Мартініки, Реюньону, острову Святого Бартоломія, островів Святого Мартіна, Азорських островів, острова Мадейра, Канарських островів відповідно до статті 349.

2. Особливі положення щодо асоціювання, встановлені у Частині Чотири, застосовуються до заморських країн та територій, перелічених у Додатку II.

Договори не застосовуються до тих заморських держав та територій, що мають особливі відносини зі Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії, які не включені до вищезазначеного переліку.

3. Положення Договорів застосовуються до європейських територій, за зовнішні відносини яких відповідає держава-член.

4. Положення Договорів застосовуються до Аландських островів відповідно до положень, встановлених Протоколом 2 до Акту про умови приєднання Австрійської Республіки, Фінляндської Республіки та Королівство Швеція.

5. Незважаючи на статтю 52 Договору про Європейський Союз та частини 1-4 цієї статті:

(a) Договори не застосовуються до Фарерських островів;

(b) Договори не застосовуються до районів дислокацій Збройних сил Сполученого Королівства Акротірі та Декелія на Кіпрі, окрім як тією мірою, що є необхідною для забезпечення впровадження положень, встановлених у Протоколі про райони дислокації збройних сил Сполученого

Королівства Великої Британії та Північної Ірландії на Кіпрі, що додається до Акту про умови приєднання до Європейського Союзу Чеської Республіки, Естонської Республіки, Республіки Кіпр, Латвійської Республіки, Литовської Республіки, Угорської Республіки, Республіки Мальта, Республіки Польща, Республіки Словенія та Словацької Республіки, та відповідно до умов цього Протоколу;

(с) Договори застосовуються до Нормандських островів та острову Мен лише тією мірою, що є необхідною для забезпечення реалізації положень щодо цих островів, встановлених у Договорі про приєднання нових держав-членів до Європейського Економічного Співтовариства та Європейського Співтовариства з Атомної Енергії, підписаного 22 січня 1972 року.

6. Європейська Рада за ініціативою зацікавленої держави-члена може ухвалити рішення, що змінює статус стосовно Союзу данських, французьких та нідерландських країн та територій, зазначених у частинах 1 та 2. Європейська Рада діє одностайно після проведення консультацій з Комісією.

Стаття 356

Цей Договір укладено на невизначений період.

Стаття 357

Цей Договір затверджується Високими Договірними Сторонами згідно з їхніми відповідними конституційними вимогами. Інструменти ратифікації передаються на зберігання Уряду Італійської Республіки.

Цей Договір набуває чинності у перший день наступного місяця після передачі на зберігання інструменту ратифікації останньою державою, що підписала Договір та виконала зазначену формальність. Проте, якщо така передача на зберігання зроблена менш ніж за 15 днів до початку наступного місяця, цей Договір не набуває чинності до першого дня другого місяця, що слідує за датою такої передачі на зберігання

Стаття 358

Положення статті 55 Договору про Європейський Союз застосовуються до цього Договору.

НА ЗАСВІДЧЕННЯ ЧОГО належним чином уповноважені представники, що підписалися нижче, поставили свої підписи під цим Договором.

Вчинено в Римі двадцять п'ятого дня березня місяця року одна тисяча дев'ятсот п'ятдесят сьомого.

(підписи повноважних представників не відтворено)

ПРОТОКОЛИ

ПРОТОКОЛ (№ 1) ПРО РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНИХ ПАРЛАМЕНТІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

ВИСОКІ ДОГОВІРНІ СТОРОНИ,

ПАМ'ЯТАЮЧИ, що спосіб, у який окремі національні парламенти контролюють власні уряди у зв'язку з діяльністю Союзу, є справою конкретної конституційної організації та практики кожної держави-члена,

ПРАГНУЧИ якомога більше залучити національні парламенти до діяльності Європейського Союзу та якомога повніше дати їм змогу висловлювати свої погляди на законодавчі пропозиції та інші питання, що можуть становити для них особливий інтерес,

ПОГОДИЛИСЯ про такі положення, які додаються до Договору про Європейський Союз, Договору про функціонування Європейського Союзу та Договору про заснування Європейського Співтовариства з атомної енергії:

РОЗДІЛ I

Інформування національних парламентів

Стаття 1

Комісія передає безпосередньо національним парламентам консультативні документи Комісії (зелені й білі книги та повідомлення) після їхнього оприлюднення. Комісія також надсилає національним парламентам річну законодавчу програму та всі інші документи законодавчого планування або політичної стратегії одночасно з поданням їх до Європейського Парламенту та Ради.

Стаття 2

Усі проекти законодавчих актів, надіслані до Європейського Парламенту та Ради, одночасно надсилаються національним парламентам.

Для цілей цього Протоколу «проекти законодавчих актів» означають пропозиції Комісії, ініціативи групи держав-членів, ініціативи Європейського Парламенту, запити Суду, рекомендації Європейського центрального банку та запити Європейського інвестиційного банку для ухвалення законодавчого акту.

Проекти законодавчих актів, ініційовані Комісією, надсилаються національним парламентам безпосередньо Комісією одночасно з поданням їх до Європейського Парламенту та Ради.

Проекти законодавчих актів, ініційовані Європейським Парламентом, надсилаються національним парламентам безпосередньо Європейським Парламентом.

Проекти законодавчих актів, ініційовані групою держав-членів, Судом, Європейським центральним банком або Європейським інвестиційним банком, надсилаються національним парламентам Радою.

Стаття 3

Національні парламенти можуть надіслати Головам Європейського Парламенту, Ради та Комісії обґрунтований висновок щодо дотримання в законодавчій пропозиції принципу субсидіарності згідно з процедурою, встановленою в Протоколі про застосування принципів субсидіарності та пропорційності.

Якщо проекти законодавчих актів ініційовані групою держав-членів, Голова Ради надсилає обґрунтований висновок або висновки урядам цих держав-членів.

Якщо проекти законодавчих актів ініційовані Судом, Європейським центральним банком або Європейським інвестиційним банком, Голова Ради надсилає обґрунтований висновок або висновки зазначеній установі або органу.

Стаття 4

Від дня, коли національним парламентам повідомляється проект законодавчого акту офіційними мовами Союзу, до дня, коли цей проект вноситься до порядку денного Ради з метою ухвалення цього проекту або ухвалення позиції згідно з законодавчою процедурою, має минути вісім тижнів. Винятки можливі у випадках терміновості, причини якої викладаються в акті або позиції Ради. Крім належним чином обґрунтованих термінових випадків, протягом цих восьми тижнів не може бути досягнуто згоди щодо проекту законодавчого акту. Крім належним чином обґрунтованих термінових випадків, від дня, коли проект законодавчого акту включено до попереднього порядку денного Ради, до дня, коли Рада ухвалює свою позицію, має минути десять днів.

Стаття 5

Порядок денний та підсумки засідань Ради, зокрема протоколи засідань, на яких Рада обговорює проекти законодавчих актів, надсилаються безпосередньо національним парламентам та одночасно урядам держав-членів.

Стаття 6

Коли Європейська Рада має намір скористатися першим або другим абзацом частини 7 статті 48 Договору про Європейський Союз, національні парламенти інформуються про ініціативи Європейської Ради принаймні за шість місяців до ухвалення будь-якого рішення.

Стаття 7

Рахункова Палата, надсилаючи щорічний звіт Європейському Парламентові та Раді, одночасно надсилає цей звіт національним парламентам для інформування.

Стаття 8

У разі, коли національна парламентська система не є однопалатною, статті 1-7 застосовуються до палат, з яких складається парламент.

РОЗДІЛ II
Міжпарламентське співробітництво

Стаття 9

Європейський Парламент та національні парламенти разом визначають, яким чином можна організувати ефективне та регулярне міжпарламентське співробітництво та поширювати його в Європейському Союзі.

Стаття 10

Конференція парламентських комітетів з європейських справ може подавати до відома Європейського Парламенту, Ради та Комісії будь-які доповіді, які вважає за доцільне. Крім того, ця конференція сприяє обмінові інформацією та найкращим досвідом між національними парламентами та Європейським Парламентом, зокрема між їхніми спеціальними комітетами. Конференція також може організовувати міжпарламентські конференції з окремих питань, зокрема для обговорення питань спільної зовнішньої та безпекової політики, включаючи безпекову та оборонну політику. Доповіді конференції жодним чином не зобов'язують національні парламенти та не передрішають їхні позиції.

ПРОТОКОЛ (№ 2)
**ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ
СУБСИДАРНOSTІ ТА ПРОПОРЦІЙНОСТІ**

ВИСОКІ ДОГОВІРНІ СТОРОНИ,

ПРАГНУЧИ забезпечити ухвалення рішень Союзу якнайближче до його громадян,

З НЕПОХИТНИМ ПРАГНЕННЯМ створити умови для застосування принципів субсидіарності та пропорційності, сформульовані у статті 5 Договору про Європейський Союз, та створити системи контролю застосування цих принципів,

ПОГОДИЛИСЯ про положення, які додаються до Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу, а саме:

Стаття 1

Кожна установа забезпечує постійне дотримання принципів субсидіарності та пропорційності, встановлених у статті 5 Договору про Європейський Союз.

Стаття 2

Комісія, перш ніж запропонувати законодавчий акт, проводить широкі консультації. Коли це доцільно, в таких консультаціях враховується регіональний та місцевий вимір запропонованих дій. У надтермінових випадках Комісія не проводить таких консультацій. Причини такого рішення Комісія зазначає у своїй пропозиції.

Стаття 3

Для цілей цього Протоколу «проекти законодавчих актів» означають пропозиції Комісії, ініціативи групи держав-членів, ініціативи Європейського Парламенту, запити Суду, рекомендації Європейського центрального банку та запити Європейського інвестиційного банку для ухвалення законодавчого акту.

Стаття 4

Надсилаючи свої проекти законодавчих актів та змінені проекти національним парламентам, Комісія одночасно надсилає їх законодавчому органу Союзу.

Європейський Парламент надсилає свої проекти законодавчих актів та змінені проекти національним парламентам.

Рада надсилає національним парламентам проекти законодавчих актів, ініційовані групою держав-членів, Судом, Європейським центральним банком або Європейським інвестиційним банком.

Після ухвалення законодавчі резолюції Європейського Парламенту та позиції Ради надсилаються національним парламентам.

Стаття 5

Проекти законодавчих актів обґрунтовуються з огляду на принципи субсидіарності та пропорційності. Будь-який проект законодавчого акту повинен містити докладний виклад, що дає змогу оцінити дотримання принципів субсидіарності та пропорційності. Цей виклад повинен містити оцінку фінансових наслідків пропозиції, а в разі директиви – оцінку її впливу на правила, які необхідно запровадити державам-членам, зокрема, в разі необхідності, на регіональне законодавство. Підстави для висновку про те, що ціль Союзу легше досягти на рівні Союзу, обґрунтовуються якісними та, за можливості, кількісними показниками. Проекти законодавчих актів повинні враховувати потребу зведення до мінімуму фінансового або адміністративного тягаря, що лягає на Союз, національні уряди, регіональні та місцеві органи влади, економічних операторів та громадян співвідносно до цілі, якої необхідно досягти.

Стаття 6

Будь-який національний парламент або будь-яка палата національного парламенту держави-члена може протягом восьми тижнів після дати, коли Комісія передала проект законодавчого акту офіційними мовами Союзу, надіслати Головам Європейського Парламенту, Ради та Комісії обґрунтований висновок із викладом того, чому він/вона вважають, що зазначений проект не відповідає принципу субсидіарності. Кожен національний парламент або кожна палата національного парламенту проводять, якщо це необхідно, консультації з регіональними парламентами, що мають законодавчі повноваження.

Якщо проект законодавчого акту ініційований групою держав-членів, Голова Ради надсилає висновок урядам цих держав-членів.

Якщо проект законодавчого акту ініційований Судом, Європейським центральним банком або Європейським інвестиційним банком, Голова Ради надсилає висновок зазначеній установі або органу.

Стаття 7

1. Європейський Парламент, Рада та Комісія і, якщо доцільно, група держав-членів, Суд, Європейський центральний банк або Європейсь-

кий інвестиційний банк, якщо вони ініціюють проект законодавчого акту, беруть до уваги обґрунтовані висновки національних парламентів або палат національних парламентів.

Кожен національний парламент має по два голоси, розподілені на основі національної парламентської системи. У випадку двопалатної парламентської системи кожна з палат має один голос.

2. У разі, коли обґрунтовані висновки щодо невідповідності проекту законодавчого акту принципу субсидіарності представляють щонайменше третину всіх голосів, наданих національним парламентам відповідно до другого абзацу частини 1, проект необхідно переглянути. Ця межа становить одну чверть, якщо йдеться про проект законодавчого акту, внесеного на основі статті 76 Договору про функціонування Європейського Союзу стосовно простору свободи, безпеки та правосуддя.

Після такого перегляду Комісія або, якщо доцільно, група держав-членів, Європейський Парламент, Суд, Європейський центральний банк або Європейський інвестиційний банк, якщо вони ініціюють проект законодавчого акту, можуть вирішити зберегти, змінити або відкликати проект. Також мають бути надані підстави такого рішення.

3. Крім того, відповідно до звичайної законодавчої процедури, якщо обґрунтовані висновки про невідповідність пропозиції щодо законодавчого акту принципу субсидіарності представляють принаймні просту більшість голосів, що надаються національним парламентам відповідно до другого абзацу частини 1, пропозиція повинна бути переглянута. Після такого перегляду Комісія може вирішити зберегти, змінити або відкликати пропозицію.

Якщо Комісія вирішить зберегти цю пропозицію, Комісія повинна буде в обґрунтованому висновку надати аргументи щодо того, чому вона вважає, що ця пропозиція відповідає принципу субсидіарності. Цей обґрунтований висновок, а також обґрунтовані висновки національних парламентів повинні бути представлені законодавчим органом Союзу для розгляду в межах процедури:

(а) до завершення першого читання законодавчий орган (Європейський Парламент та Рада) розглядає, чи сумісна законодавча пропозиція з принципом субсидіарності, зокрема беручи до уваги висловлені причини, які поділяє більшість національних парламентів, а також обґрунтований висновок Комісії;

(б) якщо більшістю у 55% членів Ради або більшістю голосів, поданих у Європейському Парламенті, законодавчий орган вважає, що пропозиція не є сумісною з принципом субсидіарності, законодавча пропозиція надалі не розглядається.

Стаття 8

Суд Європейського Союзу має юрисдикцію щодо позовів про порушення принципу субсидіарності законодавчим актом, які подають держави-члени згідно з умовами, викладеними у статті 263 Договору про функціонування Європейського Союзу, або про які повідомили держави-члени згідно з їхнім правовим порядком від імені своїх національних парламентів або їхніх палат.

Згідно з правилами, встановленими у зазначеній статті, Комітет регіонів також може подавати такі позови щодо законодавчих актів, для ухвалення яких Договір про функціонування Європейського Союзу потребує проведення консультацій з Комітетом регіонів.

Стаття 9

Комісія щороку подає Європейській Раді, Європейському Парламенту, Раді та національним парламентам звіт про застосування статті 5 Договору про Європейський Союз. Цей щорічний звіт передається також Комітетові регіонів та Економічно-соціальному комітетові.

**ПРОТОКОЛ (№3)
ПРО СТАТУТ СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

ВИСОКІ ДОГОВІРНІ СТОРОНИ,
ПРАГНУЧИ встановити Статут Суду Європейського Союзу, передбачений у статті 281 Договору про функціонування Європейського Союзу,
ПОГОДИЛИСЯ про такі положення, які додаються до Договору про Європейський Союз, Договору про функціонування Європейського Союзу та Договору про заснування Європейського Співтовариства з атомної енергії:

Стаття 1

Суд Європейського Союзу формується та функціонує згідно з положеннями Договорів, Договору про заснування Європейського Співтовариства з атомної енергії (Євратом) та цього Статуту.

**РОЗДІЛ I
Судді та генеральні адвокати**

Стаття 2

Перед вступом на посаду кожен суддя на відкритому судовому засіданні складає присягу про те, що він буде виконувати свої обов'язки неупереджено й сумлінно та буде зберігати таємницю розгляду справ у Суді.

Стаття 3

Судді мають імунітет від судового переслідування. Після припинення перебування на посаді вони зберігають імунітет стосовно дій, вчинених під час перебування на посаді, зокрема щодо всього сказаного та написаного.

Суд, засідаючи в повному складі, може скасувати імунітет. Якщо рішення стосується членів Суду загальної юрисдикції або спеціалізованого суду, Суд приймає рішення після проведення консультацій з відповідним судом.

У тих випадках, коли імунітет скасовано, а проти судді порушено кримінальну справу, у будь-якій державі-членові він може постати лише перед судом, що має повноваження судити членів вищої національної судової системи.

Статті 11-14 та стаття 17 Протоколу про привілеї та імунітети Європейського Союзу застосовуються до суддів, Генеральних адвокатів, секретаря, помічників доповідачів Суду Європейського Союзу без шкоди положенням про імунітет від судового переслідування суддів, встановленим у попередніх частинах.

Стаття 4

Судді не можуть обіймати будь-яких політичних або адміністративних посад.

Вони не можуть займатися будь-якою професійною діяльністю, прибутковою або неприбутковою, окрім випадків, коли Рада, як виняток, надає на це згоду, діючи простою більшістю.

Приступаючи до виконання своїх обов'язків, вони урочисто присягають поважати під час і після закінчення строку повноважень зобов'язання, що впливають із перебування на посаді, зокрема обов'язок поводитися чесно та розважливо щодо надання згоди на певні призначення або пільги після закінчення строку їхніх повноважень.

Будь-який сумнів щодо цього пункту врегульовується рішенням Суду. Якщо рішення стосується членів Суду загальної юрисдикції або спеціалізованого суду, Суд приймає рішення після проведення консультацій з відповідним судом.

Стаття 5

Крім звичайної заміни або смерті, обов'язки судді закінчуються, коли він іде у відставку.

Якщо суддя іде у відставку, його заява про відставку надсилається Голові Суду для передачі її Голові Ради. Після такого повідомлення відкривається вакансія.

За винятком випадків, коли застосовується стаття 6, суддя виконує свої обов'язки доти, доки його наступник не вступить на його посаду.

Стаття 6

Суддя може бути звільнений з посади або позбавлений права на пенсію або інших аналогічних виплат, лише якщо він за одностайним рішенням суддів та генеральних адвокатів Суду вже не відповідає необхідним вимогам або не виконує зобов'язань, що впливають з його посади. Зацікавлений суддя не бере участі у розгляді цього питання. Якщо відповідна особа є членом Суду загальної юрисдикції або спеціалізованого суду, Суд приймає рішення після проведення консультації з відповідним судом.

Секретар Суду передає рішення Суду Голові Європейського Парламенту та Голові Комісії та повідомляє про нього Голову Ради.

Якщо прийнято рішення звільнити суддю з посади, вакансія відкривається після повідомлення, зазначеного вище.

Стаття 7

Суддя, що замінює члена Суду до закінчення строку його перебування на посаді, призначається на залишок строку перебування на посаді його попередника.

Стаття 8

Положення статей 2-7 застосовуються до Генеральних адвокатів.

РОЗДІЛ II
Організація Суду

Стаття 9

Під час часткової заміни суддів, що відбувається кожні три роки, по чергово замінюються 14 та 13 суддів.

Під час часткової заміни Генеральних адвокатів, що відбувається кожні три роки, щоразу замінюються чотири Генеральні адвокати.

Стаття 10

Секретар присягає перед Судом про те, що він буде виконувати свої обов'язки неупереджено й сумлінно та буде зберігати таємницю розгляду справ у Суді.

Стаття 11

Суд забезпечує заміну Секретаря у випадках, коли він позбавлений можливості бути присутнім на суді.

Стаття 12

До Суду призначаються посадовці та інші службовці, що мають забезпечувати його функціонування. Вони підзвітні Секретареві та підконтрольні Голові.

Стаття 13

На запит Суду Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, можуть призначати помічників доповідачів та встановлювати правила, що визначають їхні службові обов'язки. Згідно з умовами, встановленими в Регламенті, від помічників доповідачів може вимагатися участь в попередньому слідстві у справах, що перебувають на розгляді в Суді, та співпраця з суддею-доповідачем.

Помічники доповідачів добираються із осіб, чия незалежність є поза

сумнівом і які володіють необхідною юридичною кваліфікацією; вони призначаються Радою, яка діє простою більшістю. Помічники доповідачів присягають перед Судом про те, що вони будуть виконувати свої обов'язки неупереджено й сумлінно та будуть зберігати таємницю розгляду справ у Суді.

Стаття 14

Судді, Генеральні адвокати та Секретар повинні проживати у місці, де розташований Суд.

Стаття 15

Суд працює постійно. Тривалість судових канікул Суд визначає з огляду на потреби його діяльності.

Стаття 16

Суд формує палати, до складу яких входять три або п'ять суддів. Судді обирають Голоів палат з числа своїх членів. Голови палат, до складу яких входять п'ять суддів, обираються на три роки. Вони можуть бути повторно обрані один раз.

Велика Палата складається з тринадцяти суддів. Її очолює Голова Суду. Голови палат, до складу яких входять п'ять суддів, та інші судді, яких призначено згідно з умовами, встановленими в Регламенті, становлять також частину Великої Палати.

Суд проводить засідання у складі Великої Палати, коли цього вимагає держава-член або установа Союзу, що є стороною у справі.

Суд провадить засідання у повному складі, якщо справу порушено на підставі частини 2 статті 228, частини 2 статті 245, статті 247 або частини 7 статті 286 Договору про функціонування Європейського Союзу.

Крім того, якщо Суд вважає, що справа, яка розглядається, є винятково важливою, Суд може вирішити, заслухавши Генерального адвоката, передати справу на розгляд Суду у повному складі.

Стаття 17

Рішення Суду є чинними лише тоді, коли у розгляді справи бере участь непарна кількість його членів.

Рішення палат, до складу яких входять три або п'ять Суддів, є чинними лише тоді, коли їх приймають троє Суддів.

Рішення Великої Палати є чинними лише тоді, коли у засіданні беруть участь дев'ять Суддів.

Рішення Суду у повному складі є чинними лише тоді, коли у засіданні беруть участь 15 Суддів.

У разі, коли один із Суддів не може брати участі в засіданні Суду, можна залучити Суддю з іншої палати, щоб провести засідання згідно з умовами, встановленими в Регламенті.

Стаття 18

Жоден суддя або Генеральний адвокат не може брати участь у розгляді справи, в якій він попередньо брав участь як представник або радник або діяв в інтересах однієї з сторін або до якої його запрошували як члена судового органу, або члена комісії з розслідування, або в будь-якому іншому статусі.

Якщо через якусь особливу причину суддя або Генеральний адвокат вважає, що йому не слід брати участь в ухваленні рішення або вивченні конкретної справи, то він інформує про це Голову. Якщо через якусь особливу причину Голова вважає, що судді або Генеральному адвокату не слід бути присутнім на судовому засіданні або подавати свої висновки у конкретній справі, то він відповідно повідомляє йому про це.

Будь-яка складність, що постає у зв'язку з застосуванням цієї статті, вирішується рішенням Суду.

Сторона не може робити подання щодо змін у складі Суду або однієї з його палат на підставі національної приналежності судді або відсутності судді такої самої національної приналежності, як ця сторона, в Суді або в одній з палат.

РОЗДІЛ III

Процедура розгляду в суді

Стаття 19

Держави-члени та установи Союзу в Суді представлені представниками, призначеними для ведення кожної справи; представникові можуть допомагати радник або адвокат.

Держави, що не є державами-членами, але є учасницями Угоди про Європейський економічний простір, а також членами Наглядового органу ЄАВТ (Європейської асоціації вільної торгівлі), зазначеного у цій Угоді, мають таке ж представництво в Суді.

Інші сторони представляють адвокати.

Лише адвокат, що має право виступати перед судом держави-члена або іншої держави, що є членом Договору про Європейський економічний простір, може представляти інтереси сторони в Суді або надавати допомогу стороні.

Таким представникам, радникам та адвокатам, коли вони виступають у Суді, надаються права та імунітети, необхідні для незалежного виконання своїх обов'язків згідно з умовами, встановленими в Регламенті.

Стосовно радників та адвокатів, що виступають у Суді, Суд має такі самі повноваження, як суди загальної юрисдикції, згідно з умовами, встановленими у Регламенті.

Викладачі університетів, що є громадянами держави-члена, чиє законодавство надає їм право виступати в суді, мають такі самі права, які надає адвокатам згідно з цією статтею.

Стаття 20

Процедура в Суді складається з двох частин: письмової та усної.

Письмова процедура складається з повідомлення сторін та установ Союзу, чий рішення є предметом спору, заяв, викладу справи, аргументів захисту, зауважень, відповідей на запити, якщо такі є, разом з усіма супроводжувальними паперами та документами або їх засвідченими копіями.

Повідомлення робить секретар у порядку та протягом строку, встановлених у Регламенті.

Усна процедура складається з виголошення доповіді, яку представляє суддя-доповідач, слухання у Суді представників, радників, адвокатів та висновків Генерального адвоката, а також слухання свідків та експертів, якщо такі є.

Якщо Суд вважає, що справа не порушує нових питань права, Суд може, заслухавши Генерального адвоката, прийняти рішення, що справу можна вирішити без висновку Генерального адвоката.

Стаття 21

Справа у Суді порушується через письмову заяву, адресовану Секретареві. Заява повинна містити ім'я заявника, постійну адресу та відомості про особу, яка її підписала, назву сторони або сторін, проти яких подано заяву, предмет спору, позовні вимоги та стислий виклад правових підстав заяви.

До заяви додається, якщо доцільно, акт, скасування якого вимагається, або за обставин, зазначених у статті 265 Договору про функціонування Європейського Союзу, документальне засвідчення дати, коли від установи вимагалось діяти відповідно до зазначеної статті. Якщо ці документи не подано із заявою, Секретар має запропонувати зацікавленій стороні надати їх протягом розумного періоду, але в такому випадку права зацікавленої сторони не втрачають сили, навіть якщо ці документи подано після закінчення строку подання позову.

Стаття 22

Справа, що регулюється статтею 18 Договору Євратом, порушується в Суді шляхом подання секретареві скарги. Скарга містить ім'я та постійну адресу заявника, відомості про особу, яка її підписала, посилення на рішення, проти якого подано скаргу, імена відповідачів, предмет спору, позовні вимоги та стислий виклад підстав оскарження.

Скарга супроводжується засвідченою копією рішення Арбітражного Комітету, що оспорується.

Якщо Суд відмовляє у прийнятті скарги, рішення Арбітражного Комітету набуває статусу остаточного.

Якщо Суд скасовує рішення Арбітражного Комітету, то в Арбітражному Комітеті, якщо доцільно, можливий повторний розгляд справи за ініціативою однієї із сторін. Арбітражний Комітет дотримується будь-яких рішень Суду щодо питань права.

Стаття 23

У справах, що регулюються статтею 267 Договору про функціонування Європейського Союзу, зацікавлений судовий орган держави-члена повідомляє Суду про рішення судового органу про призупинення розгляду справи та про передачу справи до Суду. Тоді Секретар Суду повідомляє про рішення сторонам, державам-членам та Комісії, а також установам, органам, службам або агенціям Союзу, які ухвалили акт, законність або тлумачення якого є предметом спору.

Протягом двох місяців від дати цього повідомлення сторони, держави-члени, Комісія та, в разі потреби, установа, орган, служба або агенція, які ухвалили акт, законність або тлумачення якого є предметом спору, мають право подати до Суду виклад суті справи або письмові пояснення.

У справах, що регулюються статтею 267 Договору про функціонування Європейського Союзу, Секретар Суду повідомляє про рішення національного судового органу, крім держав-членів, також іншим державам, що є сторонами Угоди про Європейський економічний простір, а також Наглядному Комітету ЄАВТ, зазначеному в Угоді, які мають змогу протягом двох місяців від дати повідомлення подати до Суду виклад суті справи або письмові пояснення, якщо порушується питання про одну зі сфер застосування цієї Угоди.

Якщо угода, що стосується певного предмету, укладена Радою та однією або декількома державами, що не є членами Союзу, передбачає, що ці держави повинні мати право подавати виклад суті справи або письмові пояснення, якщо судовий орган держав-членів передає до Суду для попереднього рішення щодо питання, яке належить до сфери застосування Уго-

ди, про рішення національного судового органу, що містить це питання, необхідно також повідомити зацікавленим державам, які не є членами. Протягом двох місяців з моменту такого повідомлення ці держави можуть подати до Суду виклад суті справи або письмові пояснення.

Стаття 23а⁴

Регламент може передбачати прискорену процедуру, а для запиту щодо отримання попереднього рішення, пов'язаного з простором свободи, безпеки та правосуддя, - термінову процедуру.

Ці процедури можуть передбачати: щодо подання викладу суті справи або письмових пояснень – більш короткий термін, ніж передбачений статтею 23, а як відступ від частини 4 статті 20 – вирішення справи без висновку Генерального адвоката.

Крім того, термінова процедура може передбачати обмеження кількості сторін та інших зацікавлених осіб, зазначених у статті 23, уповноважених подавати виклад суті справи або письмові пояснення, а у випадках надзвичайної терміновості - проведення процедури без письмового етапу.

Стаття 24

Суд може вимагати від сторін подання всіх документів та надання всієї інформації, яку Суд вважає необхідною. Про будь-яку відмову складається формальний акт.

Суд може також вимагати від держав-членів та установ, органів, служб та агенцій, що не є сторонами у цій справі, надання всієї інформації, яку Суд вважає необхідною для розгляду справи.

Стаття 25

Суд може у будь-який час доручити будь-якій особі, органу, органу влади, комітетові або іншій організації, за його вибором, надати експертний висновок.

Стаття 26

Свідки можуть заслуховуватися відповідно до умов, встановлених у Регламенті.

Стаття 27

Стосовно свідків, що не з'явилися на судові засідання, Суд має такі самі повноваження, які зазвичай мають судові органи, та може накладати штрафні санкції згідно з умовами, встановленими в Регламенті.

⁴ Стаття, внесена Рішенням 2008/79/ЄС, Євратом (ОВ L 24, 29.1.2008, С. 42)

Стаття 28

Свідки та експерти можуть заслуховуватися під присягою, що складена у формі, встановленій у Регламенті, та у спосіб, встановлений законодавством країни, громадянином якої є свідок або експерт.

Стаття 29

Суд може наказати, щоб свідка або експерта заслухав судовий орган за місцем його постійного проживання.

Наказ надсилається до виконання компетентному судовому органіві згідно з умовами, встановленими у Регламенті. Документи, оформлені згідно з судовим дорученням, повертаються до Суду згідно з тими самими умовами.

Уразі потреби Суд сплачує витрати без шкоди праву покласти їх на сторони, якщо це доцільно.

Стаття 30

Держава-член розглядає будь-яке порушення присяги з боку свідка або експерта як злочин, скоєний в одному з її судів, що має юрисдикцію у цивільних справах. На вимогу Суду зацікавлена держава-член притягає злочинця до відповідальності у своєму суді відповідної юрисдикції.

Стаття 31

Слухання в Суді проводяться прилюдно, якщо Суд за власною ініціативою або за поданням сторін не вирішить інакше, зважаючи на вагомі підстави.

Стаття 32

Під час слухань Суд може опитувати експертів, свідків та власне сторони. Проте, сторони можуть звертатися до Суду лише через своїх представників.

Стаття 33

На кожному засіданні ведеться протокол, який підписує Голова та Секретар.

Стаття 34

Порядок розгляду справ встановлює Голова.

Стаття 35

Наради Суду проводяться таємно та не підлягають розголошенню.

Стаття 36

У рішеннях формулюються підстави їхнього ухвалення. Рішення містять імена суддів, що взяли участь у нарадах.

Стаття 37

Рішення підписують Голова та Секретар. Рішення зачитуються на відкритому судовому засіданні.

Стаття 38

Суд виносить рішення щодо судових витрат.

Стаття 39

Голова Суду може за спрощеною процедурою, що в разі потреби може відступати від правил, які містяться в цьому Статуті та які мають бути встановлені у Регламенті, виносити рішення щодо заяв про призупинення виконання, як зазначено в статті 278 Договору про функціонування Європейського Союзу та статті 157 Договору Євратом, або призначати тимчасові заходи відповідно до статті 279 Договору про функціонування Європейського Союзу, або призупинити виконавче провадження відповідно до частини 4 статті 299 Договору про функціонування Європейського Союзу або частини 3 статті 164 Договору Євратом.

Якщо Голова не може брати участь у судовому засіданні, його заміщує інший суддя згідно з умовами, встановленими у Регламенті.

Рішення Голови або судді, що його заміщує, є попереднім та в жодному разі не повинно шкодити рішенням Суду по суті справи.

Стаття 40

Держави-члени та установи Союзу можуть вступати у справи, що перебувають на розгляді Суду.

Таке саме право надається органам, службам та агенціям Союзу, а також будь-якій особі, що доводить зацікавленість у результатах розгляду будь-якої справи, поданої на розгляд Суду. Фізичні або юридичні особи не вступають у справи між державами-членами, між установами Союзу або між державами-членами та установами Союзу.

Без шкоди частині 2 держави, що не є державами-членами, але є сторонами Угоди про Європейський економічний простір, а також Наглядний Комітет ЄАВТ, зазначений в Угоді, можуть вступати у справи, що перебувають на розгляді Суду, якщо порушується питання про одну зі сфер застосування цієї Угоди.

Заява про вступ у справу обмежується підтримкою позовних вимог однієї із сторін.

Стаття 41

Якщо відповідач, якого належним чином викликано до суду, не подає письмових пояснень на свій захист, проти нього ухвалюється рішення. Рішення можна оскаржити протягом одного місяця після повідомлення про нього. Із факту оскарження не випливає, що виконання рішення призупиняється, якщо Суд не вирішить інакше.

Стаття 42

Держави-члени, установи, органи, служби та агенції Союзу, а також будь-які інші фізичні або юридичні особи можуть у випадках та за умов, які мають бути визначені в Регламенті, вступити у справу третьою особою, щоб оскаржити рішення, ухвалене без їхнього заслуховування, якщо це рішення шкодить їхнім правам.

Стаття 43

Якщо значення або сфера застосування рішення викликає сумніви, Суд надає його тлумачення за зверненням будь-якої сторони або установи Союзу, що доведе свою зацікавленість у ньому.

Стаття 44

Заяву про перегляд рішення можна подавати до Суду, лише якщо виявлено факт такого характеру, який може бути вирішальним чинником, і що був невідомий Судові та стороні, що вимагає перегляду, на момент прийняття рішення.

Перегляд справи починається за рішенням Суду, що чітко встановлює існування нового факту, визнає, що його характер є таким, що дає підстави відкрити справу для перегляду, та оголошує заяву прийнятною на цій підставі.

Заяви про перегляд не можуть подаватися по закінченню 10 років від дати, коли рішення ухвалено.

Стаття 45

Регламентом встановлюються окремі строки з урахуванням віддаленості.

Закінчення строку не може шкодити будь-яким правам, якщо зацікавлена сторона доведе існування непередбачуваних або форс-мажорних обставин.

Стаття 46

Для проваджень проти Союзу стосовно питань, що впливають з позадоговірних зобов'язань, строк позовної давності складає п'ять років від дати події, яка їх спричинила. Строк позовної давності переривається, якщо

в Суді відкрито провадження або якщо перед таким провадженням сторона, якій завдано шкоди, подає заяву до відповідної установи Союзу. В останньому випадку провадження повинно бути відкрите протягом двох місяців, передбачених у статті 263 Договору про функціонування Європейського Союзу; якщо доцільно, застосовуються положення частини 2 статті 265 Договору про функціонування Європейського Союзу.

Ця стаття також застосовується до проваджень проти Європейського центрального банку стосовно позадоговірних зобов'язань.

РОЗДІЛ IV Суд загальної юрисдикції

Стаття 47

Частина 1 статті 9, статті 14 і 15, частини 1, 2, 4 і 5 статті 17 та стаття 18 застосовуються до Суду загальної юрисдикції та його членів.

Частина 4 статті 3 та статті 10, 11 та 14 застосовуються до Секретаря Суду загальної юрисдикції *mutatis mutandis*.

Стаття 48

До складу Суду загальної юрисдикції входять 27 Суддів.

Стаття 49

Членів Суду загальної юрисдикції можна залучати до виконання завдань Генерального адвоката.

Генеральний адвокат зобов'язаний на відкритому судовому засіданні цілком неупереджено та незалежно надавати обґрунтовані висновки щодо певних справ, винесених на розгляд Суду загальної юрисдикції, для сприяння Судові загальної юрисдикції у виконанні його завдань.

Критерії добору таких справ, а також процедура призначання Генеральних адвокатів встановлюються Регламентом Суду загальної юрисдикції.

Член суду, якого залучено до виконання функції Генерального адвоката у справі, не може брати участі в ухваленні рішення у цій справі.

Стаття 50

Суд загальної юрисдикції проводить засідання в палатах, що складаються з трьох або п'яти суддів. Судді обирають голів палат з числа своїх членів. Голів палат, до складу яких входять п'ять суддів, обирають на три роки. Їх можна повторно обрати один раз.

Склад палат та розподіл справ між ними визначається Регламентом. В

окремих випадках, визначених Регламентом, Суд загальної юрисдикції може проводити засідання у повному складі або суддею одноосібно.

Регламент може також передбачати, що Суд загальної юрисдикції може проводити засідання у складі Великої Палати у випадках та за умов, зазначених у Регламенті.

Стаття 51

Шляхом відступу від правила, встановленого в частині 1 статті 256 Договору про функціонування Європейського Союзу, Суд має юрисдикцію щодо позовів, зазначених у статтях 263 та 265 Договору про функціонування Європейського Союзу, якщо вони подані державою-членом проти:

(а) дії або бездіяльності Європейського Парламенту чи Ради або обох цих установ, що діють спільно, за винятком:

–рішень, прийнятих Радою відповідно до третього абзацу частини 2 статті 108 Договору про функціонування Європейського Союзу;

–актів Ради, ухвалених відповідно до регламенту Ради про заходи щодо захисту торгівлі в межах значення статті 207 Договору про функціонування Європейського Союзу;

–актів Ради, за допомогою яких Рада здійснює імплементаційні повноваження відповідно до частини 2 статті 291 Договору про функціонування Європейського Союзу;

(b) дії або бездіяльності Комісії відповідно до частини 1 статті 331 Договору про функціонування Європейського Союзу.

Суд також має юрисдикцію щодо позовів, зазначених у тих самих статтях, якщо вони подані установою Союзу проти дії або бездіяльності з боку Європейського Парламенту, Ради, обох цих установ, які діють спільно, або Комісії або подані будь-якою установою Союзу проти дії або бездіяльності з боку Європейського центрального банку.

Стаття 52

Голова Суду та Голова Суду загальної юрисдикції за взаємною згодою визначають умови, на яких посадові особи та інші службовці, закріплені за Судом, можуть надавати свої послуги Судові загальної юрисдикції, щоб уможливити його функціонування. Окремі посадові особи або інші службовці підзвітні Секретареві Суду загальної юрисдикції та підконтрольні Голові Суду загальної юрисдикції.

Стаття 53

Процедура Суду загальної юрисдикції регулюються Розділом III.

Більш детальні положення в разі необхідності встановлюються Регламентом Суду загальної юрисдикції. Регламент може містити відступи від частини 4 статті 40 та від статті 41 з метою врахування особливих рис судових процесів у сфері інтелектуальної власності.

Незважаючи на частину 4 статті 20, Генеральний адвокат може надавати обґрунтовані висновки у письмовій формі.

Стаття 54

Якщо заява або інший процесуальний документ, адресовані до Суду загальної юрисдикції, помилково подані Секретареві Суду, Секретар негайно пересилає її/його Секретареві Суду загальної юрисдикції; так само, якщо заяву або інший процесуальний документ, адресований Суду, помилково подано Секретареві Суду загальної юрисдикції, Секретар негайно пересилає її/його Секретареві Суду.

У разі, якщо Суд загальної юрисдикції вважає, що він не має юрисдикції заслуховувати та приймати рішення за позовом, що належить до юрисдикції Суду, то він передає цей позов Судові; так само, якщо Суд вважає, що позов належить до юрисдикції Суду загальної юрисдикції, то він передає позов Судові загальної юрисдикції, який в цьому випадку не може відмовитися від своєї юрисдикції.

У разі, якщо Суд та Суд загальної юрисдикції розглядають справи з аналогічними вимогами, в яких порушено те саме питання щодо тлумачення або питання щодо законності того ж акту, Суд загальної юрисдикції може, заслухавши сторони, призупинити провадження по справі до винесення рішення Судом або, якщо позов подано відповідно до статті 263 Договору про функціонування Європейського Союзу, Суд загальної юрисдикції може відмовитися від своєї юрисдикції для того, щоб Суд виніс рішення щодо таких позовів. У таких самих випадках Суд також може призупинити провадження по справі; в такому разі Суд загальної юрисдикції продовжує розгляд справи.

Якщо держава-член та установа Союзу оспорюють один і той же акт, то Суд загальної юрисдикції відмовляється від своєї юрисдикції для того, щоб Суд виніс рішення щодо таких заяв.

Стаття 55

Секретар Суду загальної юрисдикції повідомляє всім сторонам, а також державам-членам та установам Союзу про остаточні рішення Суду загальної юрисдикції, рішення, що лише частково розв'язують питання по суті або розв'язують процесуальне питання про непідсудність або неприйнятність справи, навіть якщо ці особи не вступали у справу, яку розглядав Суд загальної юрисдикції.

Стаття 56

Остаточні рішення Суду загальної юрисдикції та рішення Суду, які частково вирішують питання по суті, вирішують процесуальні питання про непідсудність або неприйнятність справи, можуть бути оскаржені у Суді протягом 2 місяців з дня повідомлення про таке рішення.

Таку скаргу може подати будь-яка сторона, чії заявлені вимоги залишилися повністю або частково незадоволеними. Проте сторони, що вступають в справу, окрім держав-членів та установ Союзу, можуть подати таку скаргу лише тоді, коли рішення Суду загальної юрисдикції прямо стосується їх.

За винятком справ, пов'язаних зі спорами між Союзом та його службовцями, скаргу можуть подавати також держави-члени та установи Союзу, що не вступали у справу в Суді загальної юрисдикції. Такі держави-члени та установи перебувають у такому ж статусі, як і держави-члени та установи, що вступили у справу в першій інстанції.

Стаття 57

Будь-яка особа, чию заяву про намір вступити у справу відмовився прийняти Суд загальної юрисдикції, може оскаржити його рішення у Суді протягом двох тижнів з дня повідомлення про відхилення її заяви.

Сторони процесу можуть оскаржувати у Суді будь-яке рішення Суду загальної юрисдикції, прийняте відповідно до статті 278, або статті 279, або частини 4 статті 299 Договору про функціонування Європейського Союзу, або ж відповідно до статті 157, або частини 3 статті 164 Договору Євратом протягом двох місяців з дня повідомлення про таке рішення.

Скарги, зазначені в перших двох частинах цієї статті, розглядається згідно з процедурою, зазначеною у статті 39.

Стаття 58

Скарга до Суду обмежується питаннями застосування права. Підставою оскарження може бути невідповідність Судові загальної юрисдикції, порушення процедури, що негативно вплинуло на інтереси заявника, а також порушення права Союзу Судом загальної юрисдикції.

Скаргу не можна подавати лише стосовно обсягу витрат або сторони, на яку покладається обов'язок їх сплати.

Стаття 59

У разі, якщо оскаржується рішення Суду загальної юрисдикції, процедура в Суді складається з письмової та усної частин. Згідно з умовами, встановленими Регламентом, Суд може вирішити перейти до розгляду справи без усної процедури після заслуховування Генерального адвоката та сторін.

Стаття 60

Без шкоди положенням статей 278 та 279 Договору про функціонування Європейського Союзу або статті 157 Договору Євратом подання скарги не зупиняє виконання рішення.

Шляхом відступу від положень статті 280 Договору про

функціонування Європейського Союзу рішення Суду загальної юрисдикції, що визнають регламент недійсним, набувають чинності лише після закінчення періоду, зазначеного в частині 1 статті 56 цього Статуту, або якщо протягом цього періоду буде подано скаргу – від дати відмови у прийнятті скарги, проте без шкоди праву сторони звернутися до Суду відповідно до статей 278 та 279 Договору про функціонування Європейського Союзу або відповідно до статті 157 Договору Євратом з позовом щодо призупинення дії регламенту, визнаного недійсним, або щодо припису вжити будь-якого іншого тимчасового заходу.

Стаття 61

Якщо скарга є обґрунтованою, Суд скасовує рішення Суду загальної юрисдикції. Він може сам ухвалити остаточне рішення з цього питання, якщо стан розгляду справи дає змогу це зробити, або повернути справу до Суду загальної юрисдикції для прийняття рішення.

У випадку, коли справу передано назад до Суду загальної юрисдикції, рішення Суду щодо питань застосування права є зобов'язальним для Суду загальної юрисдикції.

Коли держава-член або установа Союзу, що не вступала у справу в Суді загальної юрисдикції, подає належно обґрунтоване оскарження, Суд може, якщо вважає за необхідне, зазначити, які з наслідків скасованого рішення Суду загальної юрисдикції вважаються остаточними для сторін судового процесу.

Стаття 62

У випадках, передбачених у частинах 2 та 3 статті 256 Договору про функціонування Європейського Союзу, Перший Генеральний адвокат може запропонувати Судові переглянути рішення Суду загальної юрисдикції, якщо він вважає, що існує серйозна загроза цілісності та узгодженості права Союзу.

Пропозицію необхідно зробити протягом одного місяця від дати, коли Суд загальної юрисдикції прийняв рішення. Протягом одного місяця від дати отримання пропозиції Першого Генерального адвоката Суд вирішує, чи буде він переглядати рішення.

Стаття 62a

Суд виносить постанову щодо питань, які підлягають перегляду за допомогою термінової процедури, на основі документів по справі, переданих йому Судом загальної юрисдикції.

Сторони, зазначені у статті 23 цього Статуту, а також у випадках, передбачених частиною 2 статті 256 Договору про функціонування Європейського Союзу, сторони у справі, що знаходиться на розгляді в Суді загальної юрисдикції, мають право на подання заяви або письмових пояснень до

Суду стосовно питань, які підлягають перегляду протягом терміну, встановленого з цією метою.

Суд може прийняти рішення про відкриття усної процедури, перш ніж винести постанову.

Стаття 62b

У випадках, передбачених частиною 2 статті 256 Договору про функціонування Європейського Союзу, без шкоди статтям 278 та 279 Договору про функціонування Європейського Союзу пропозиції щодо перегляду і прийняття рішення про відкриття процедури перегляду не зупиняють виконання рішення. Якщо Суд вважає, що рішення Суду загальної юрисдикції впливає на цілісність та узгодженість права Союзу, він передає справу назад до Суду загальної юрисдикції, і таке рішення Суду щодо питань застосування права є зобов'язальним для Суду загальної юрисдикції; Суд може зазначити, які наслідки рішення Суду загальної юрисдикції вважаються остаточними по відношенню до сторін судового процесу. Проте, якщо з урахуванням наслідків перегляду результат провадження впливає з фактів, на яких базувалося рішення Суду загальної юрисдикції, Суд виносить остаточне рішення.

У випадках, передбачених частиною 3 статті 256 Договору про функціонування Європейського Союзу, у разі відсутності пропозицій щодо перегляду або прийняття рішення про відкриття процедури перегляду відповіді, надані Судом загальної юрисдикції щодо направлених йому питань, набувають чинності після закінчення строків, передбачених з цією метою у частині 2 статті 62. У випадку відкриття процедури перегляду відповіді, що підлягають перегляду, набувають чинності після цієї процедури, якщо Суд не вирішить інакше. Якщо Суд вважає, що рішення Суду загальної юрисдикції впливає на цілісність та узгодженість права Союзу, відповідь, надана Судом на питання, що підлягають перегляду, замінюється відповіддю, наданою Судом загальної юрисдикції.

РОЗДІЛ IVa Судові колегії

Стаття 62c

Положення, що стосуються юрисдикції, складу, організації і порядку діяльності судових колегій, створених відповідно до статті 257 Договору про функціонування Європейського Союзу, викладені в Додатку до цього Статуту.

РОЗДІЛ V
Прикінцеві положення

Стаття 63

Регламенти Суду та Суду загальної юрисдикції містять будь-які положення, необхідні для застосування та, в разі потреби, доповнення цього Статуту.

Стаття 64

Правила, що регулюють порядок застосування мов в Суді Європейського Союзу, встановлюються регламентом Ради, яка діє одностайно. Цей регламент ухвалюється на запит Суду та після проведення консультацій з Комісією та Європейським Парламентом або за пропозицією Комісії та після проведення консультацій з Судом та Європейським Парламентом.

До моменту ухвалення таких правил продовжують застосовуватися положення Регламенту Суду та Регламенту Суду загальної юрисдикції. Шляхом відступу від положень статей 253 і 254 Договору про функціонування Європейського Союзу ці положення можуть бути змінені або скасовані лише за одностайною згодою Ради.

ДОДАТОК I
СУД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СПРАВАХ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Стаття 1

Суд Європейського Союзу у справах державної служби (надалі – «Суд у справах державної служби») здійснює юрисдикцію першої інстанції у справах між Союзом та його службовцями, як зазначено у статті 270 Договору про функціонування Європейського Союзу, включаючи спори між усіма органами або агенціями та їх службовцями, юрисдикція щодо яких надана Суду Європейського Союзу.

Стаття 2

До складу Суду у справах державної служби входять сім суддів. За запитом Суду Рада, діючи кваліфікованою більшістю, може збільшити кількість суддів.

Судді призначаються на посаду строком на шість років. Судді, що йдуть у відставку, можуть призначатися повторно.

На вакантну посаду призначається новий суддя строком на шість років.

Стаття 3

1. Судді призначаються Радою, що діє відповідно до частини 4 статті 257 Договору про функціонування Європейського Союзу, після консультації з Комітетом, як передбачено в цій статті. Призначаючи суддів, Рада забезпечує збалансований склад Суду у справах державної служби з громадян держав-членів, що представляють якомога ширшу географію, та враховує національні правові системи.

2. Подавати заяву може будь-яка особа, що є громадянином Союзу та відповідає вимогам, встановленим у частині 4 статті 257 Договору про функціонування Європейського Союзу. Рада, діючи за рекомендацією Суду, визначає умови та порядок подання та розгляду таких заяв.

3. З числа колишніх членів Суду та Суду загальної юрисдикції, а також з числа юристів з визнаною компетентністю створюється Комітет. До складу Комітету входить сім осіб. Діючи за рекомендацією Голови Суду, Рада визначає склад та порядок роботи Комітету.

4. Комітет надає висновок щодо придатності кандидатів до виконання обов'язків судді Суду у справах державної служби. До свого висновку Комітет додає перелік кандидатів, що мають якомога більш адекватний досвід високого рівня. Такий перелік має містити кількість прізвищ кандидатів принаймні вдвічі більшу ніж кількість наявних посад, на які Рада має призначити суддів.

Стаття 4

1. Судді обирають голову Суду у справах державної служби зі свого складу строком на три роки. Голова може бути обраний повторно.

2. Суд у справах державної служби проводить засідання в палатах, що складаються з трьох суддів. В окремих випадках, визначених його Регламентом, Суд загальної юрисдикції може проводити засідання у повному складі, палатою, що складається з п'яти суддів, або суддею одноосібно.

3. Голова Суду у справах державної служби головує на засіданнях у повному складі та у складі з п'яти суддів. Голови палат у складі трьох суддів призначається відповідно до частини 1. Якщо Голова Суду у справах державної служби є членом палати у складі з трьох суддів, він головує у цій палаті.

4. Регламент визначає юрисдикцію, кворум під час засідання Суду у повному складі, а також склад палат та розподіл справ.

Стаття 5

До Суду у справах державної служби та його членів застосовуються статті 2-6, 14, 15, частини 1, 2 та 5 статті 17, а також стаття 18 Статуту Суду Європейського Союзу.

Присяга, зазначена у статті 2 Статуту, приймається перед Судом, а рішення, зазначені у статтях 3, 4 та 6, ухвалюються Судом після проведення

консультації з Судом у справах державної служби

Стаття 6

1. Суд у справах державної служби діє за сприяння підрозділів Суду та Суду загальної юрисдикції. Голова Суду, або у відповідних випадках Голова Суду загальної юрисдикції, за спільною згодою з Головою Суду у справах державної служби визначає умови, на яких посадові особи та інші службовці, закріплені за Судом або Судом загальної юрисдикції, можуть надавати свої послуги Суду у справах державної служби, щоб уможливити його функціонування. Окремі посадові особи або інші службовці підзвітні Секретареві Суду у справах державної служби та підконтрольні Голові цього Суду.

2. Суд у справах державної служби призначає свого Секретаря та встановлює правила його роботи. До Секретаря Суду у справах державної служби застосовуються частина 4 статті 3, статті 10, 11 та 14 Статуту Суду Європейського Союзу.

Стаття 7

1. Проведення в Суді у справах державної служби регулюється Розділом III Статуту Суду Європейського Союзу, за винятком статей 22 та 23. Більш детальні положення, в разі необхідності, встановлюються Регламентом.

2. Положення щодо мовних питань Суду загальної юрисдикції застосовуються до Суду у справах державної служби.

3. Письмовий етап процедури включає подання заяви та письмового заперечення відповідача на заяву, за умови якщо Суд у справах державної служби не вирішить, що необхідний додатковий обмін письмовими заявами. За наявності такого додаткового обміну та за згодою сторін Суд у справах державної служби може вирішити перейти до розгляду справи без усної процедури.

4. На всіх етапах процедури, включаючи час подання заяви, Суд у справах державної служби може вивчити можливості мирного врегулювання спору та може спробувати сприяти такому врегулюванню.

5. Суд у справах державної служби виносить рішення щодо судових витрат. З врахуванням спеціальних положень Регламенту за рішенням суду особа, що прогала справу, зобов'язується відшкодувати судові витрати.

Стаття 8

1. Якщо заява або інший процесуальний документ, адресований Суду у справах державної служби, помилково направлено Секретареві Суду або Суду загальної юрисдикції, цей Секретар направляє такі документи Секретареві Суду у справах державної служби. Таким самим чином, якщо заява або інший процесуальний документ, адресований Суду або Суду за-

гальної юрисдикції, помилково направлено Секретареві Суду у справах державної служби, цей Секретар направляє такі документи Секретареві Суду або Суду загальної юрисдикції.

2. Якщо Суд у справах державної служби не має юрисдикції заслуховувати та приймати рішення за позовом, що належить до юрисдикції Суду або Суду загальної юрисдикції, то він передає цей позов Судові або Судові загальної юрисдикції; так само, якщо Суд або Суд загальної юрисдикції встановлює, що позов належить до юрисдикції Суду у справах державної служби, то Суд, який розглядав цю справу, передає її до Суду у справах державної служби, який в такому випадку не може відмовитися від юрисдикції.

3. У разі, якщо Суд у справах державної служби та Суд загальної юрисдикції розглядають справи, в яких порушено те саме питання щодо тлумачення або питання щодо законності того ж акту, Суд у справах державної служби може, заслухавши сторони, призупинити провадження по справі до винесення рішення Судом загальної юрисдикції.

Якщо Суд у справах державної служби та Суд загальної юрисдикції розглядають справи з аналогічними вимогами, Суд у справах державної служби відмовляється від юрисдикції для того, щоб Суд загальної юрисдикції міг прийняти рішення по цим справам.

Стаття 9

Остаточні рішення Суду у справах державної служби та рішення цього Суду, які частково вирішують питання по суті, вирішують процесуальні питання про непідсудність або неприйнятність справи, можуть бути оскаржені до Суду загальної юрисдикції протягом 2 місяців з дня повідомлення про таке рішення.

Таку скаргу може подати будь-яка сторона, чиї заявлені вимоги залишилися повністю або частково незадоволеними. Проте сторони, що вступають в справу, окрім держав-членів та установ Союзу, можуть подати таке оскарження лише тоді, коли рішення Суду у справах державної служби прямо стосується їх.

Стаття 10

1. Будь-яка особа, чию заяву про намір вступити у справу відмовив прийняти Суд у справах державної служби, може оскаржити таке рішення у Суді загальної юрисдикції протягом двох тижнів з дня повідомлення про відмову у прийнятті заяви.

2. Сторони процесу можуть оскаржувати у Суді загальної юрисдикції будь-яке рішення Суду у справах державної служби, прийняте відповідно до статті 278, або статті 279, або відповідно до частини 4 статті 299 Договору про функціонування Європейського Союзу, або відповідно до статті 157, або частини 3 статті 164 Договору Євратом протягом двох

місяців з дня повідомлення про таке рішення.

3. Голова Суду загальної юрисдикції може за спрощеною процедурою, що необхідною мірою може відрізнитися від деяких правил, які містяться в цьому Додатку та які встановлюються у Регламенті Суду загальної юрисдикції, виносити рішення щодо оскаржень, поданих відповідно до частин 1 та 2.

Стаття 11

1. Оскарження у Суді загальної юрисдикції обмежується питаннями застосування права. Підставою оскарження може бути непідсудність Судові загальної юрисдикції, порушення процедури, що негативно вплинуло на інтереси заявника, а також порушення права Союзу Судом у справах державної служби.

2. Скаргу не можна подавати лише стосовно обсягу витрат або сторони, на яку покладається обов'язок їх сплати.

Стаття 12

1. Без шкоди статтям 278 та 279 Договору про функціонування Європейського Союзу або статті 157 Договору Євратом скарга до Суду загальної юрисдикції не зупиняє виконання рішення.

2. У разі, якщо оскаржується рішення Суду у справах державної служби, процедура в Суді загальної юрисдикції складається з письмової та усної частин. Згідно з умовами, встановленими Регламентом, Суд загальної юрисдикції може вирішити перейти до розгляду справи без усної процедури після заслуховування сторін.

Стаття 13

1. Якщо скарга є обґрунтованою, Суд загальної юрисдикції скасовує рішення Суду у справах державної служби. Він може сам ухвалити остаточне рішення з цього питання. Якщо стан розгляду справи не дозволяє Судові загальної юрисдикції прийняти рішення, він повертає справу до Суду у справах державної служби для прийняття рішення.

2. У випадку, коли справу передано назад до Суду у справах державної служби, рішення Суду загальної юрисдикції щодо питань застосування права є зобов'язальним для Суду у справах державної служби.

ПРОТОКОЛ (№4)
**ПРО СТАТУТ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ЦЕНТРАЛЬНИХ
БАНКІВ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ**

ВИСОКІ ДОГОВІРНІ СТОРОНИ,

ПРАГНУЧИ встановити Статут Європейської системи центральних банків та Європейського центрального банку, передбачений у статті 129 Договору про функціонування Європейського Союзу,

ПОГОДИЛИСЯ про такі положення, які необхідно додати до Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу:

РОЗДІЛ I
ЄВРОПЕЙСЬКА СИСТЕМА ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ

Стаття 1

Європейська система центральних банків

Відповідно до частини 1 статті 282 Договору про Європейський Союз Європейський центральний банк (ЄЦБ) та національні центральні банки утворюють Європейську систему центральних банків (ЄСЦБ). ЄЦБ та національні центральні банки тих держав-членів, валютою яких є євро, утворюють Євросистему.

ЄСЦБ та ЄЦБ виконують свої завдання та діють згідно з положеннями Договорів та цього Статуту.

РОЗДІЛ II
ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ ЄСЦБ

Стаття 2

Цілі

Відповідно до частини 1 статті 127 та частини 2 статті 282 Договору про функціонування Європейського Союзу головною метою ЄСЦБ є підтримання цінової стабільності. Без шкоди цілі цінової стабільності ЄСЦБ підтримує загальну економічну політику Союзу, маючи на меті сприяти досягненню цілей Союзу, встановлених у статті 3 Договору про Європейський Союз. ЄСЦБ діє згідно з принципом відкритої ринкової економіки з вільною конкуренцією, сприяючи ефективному розподілу ресурсів, та згідно з принципами, встановле-

ними у статті 119 Договору про функціонування Європейського Союзу.

Стаття 3

Завдання

3.1. Відповідно до частини 2 статті 127 Договору про функціонування Європейського Союзу основними завданнями, які необхідно здійснювати за допомогою ЄСЦБ, є:

- визначення та впровадження монетарної політики Союзу;
- проведення валютно-обмінних операцій згідно зі статтею 219 зазначеного Договору;
- утримання та управління офіційними валютними резервами держав-членів;
- сприяння безперешкодному функціонуванню платіжних систем.

3.2. Відповідно до частини 3 статті 127 Договору про функціонування Європейського Союзу третій абзац частини 3.1 цієї статті є таким, що не шкодить урядам держав-членів утримувати та управляти обіговими валютними активами.

3.3. Відповідно до частини 5 статті 127 Договору про функціонування Європейського Союзу ЄСЦБ сприяє безперешкодному провадженню політик, що реалізуються компетентними органами влади стосовно пруденційного нагляду за діяльністю кредитних установ та стабільністю фінансової системи.

Стаття 4

Дорадчі функції

Відповідно до частини 4 статті 127 Договору про функціонування Європейського Союзу:

- а) з ЄЦБ проводяться консультації:
 - стосовно будь-яких запропонованих актів Союзу у сферах компетенції Європейського центрального банку;
 - національними органами влади стосовно будь-якого проекту законодавчого положення в сферах компетенції Європейського центрального банку, проте в межах та за умов, встановлених Радою згідно з процедурою, передбаченою в статті 41;
- б) ЄЦБ може надавати висновки установам, органам, службам та агенціям Союзу або національним органам влади з питань, що належать до сфер його компетенції.

Стаття 5

Збирання статистичної інформації

5.1. З метою виконання завдань ЄСЦБ ЄЦБ, якому допомагають національні центральні банки, збирає необхідну статистичну інфор-

мацію від компетентних національних органів влади або безпосередньо від суб'єктів економічної діяльності. Для цього ЄЦБ співпрацює з установами, органами, службами та агенціями Союзу, з компетентними органами влади держав-членів або третіх країн та з міжнародними організаціями.

5.2. Національні центральні банки можливою мірою виконують завдання, зазначені у частині 5.1.

5.3. У разі потреби ЄЦБ сприяє гармонізації приписів та практик збирання, компіляції та розповсюдження статистичної інформації у галузях, що належать до сфер його компетенції.

5.4. Рада згідно з процедурою, встановленою в статті 41, визначає юридичних та фізичних осіб, на яких поширюються вимоги щодо звітування, режим секретності та належні виконавчі положення.

Стаття 6

Міжнародна співпраця

6.1. У сфері міжнародної співпраці, що включає в себе завдання, покладені на ЄСЦБ, ЄЦБ вирішує, яким чином представляти ЄСЦБ.

6.2. ЄЦБ та, за його згоди, національні центральні банки можуть бути учасниками міжнародних монетарних установ.

6.3. Частини 6.1 та 6.2 не шкодять статті 138 Договору про функціонування Європейського Союзу.

ГЛАВА III ОРГАНІЗАЦІЯ ЄСЦБ

Стаття 7

Незалежність

Відповідно до статті 130 Договору про функціонування Європейського Союзу ЄЦБ, національні центральні банки або будь-які члени їхніх керівних органів, здійснюючи повноваження та виконуючи завдання та обов'язки, покладені на них Договорами та цим Статутом, не звертаються за вказівками та не приймають їх від установ, органів, служб або агенцій Союзу, будь-якого уряду держави-члена або будь-якого іншого органу. Установи, органи, служби та агенції Союзу та уряди держав-членів беруть зобов'язання дотримуватися цього принципу і не намагаються впливати на членів керівних органів ЄЦБ або національних центральних банків під час виконання згаданими членами своїх завдань.

Стаття 8

Загальний принцип

Керівні органи ЄЦБ керують ЄСЦБ.

Стаття 9

Європейський центральний банк

9.1. Відповідно до частини 3 статті 282 Договору про функціонування Європейського Союзу ЄЦБ є суб'єктом права й користується в кожній державі-члені найширшою право-та дієздатністю, наданою законодавством певної держави юридичним особам; ЄЦБ може, зокрема, набувати рухоме та нерухоме майно та розпоряджатися ним, а також бути стороною в судовому процесі.

9.2. ЄЦБ забезпечує виконання завдань, покладених на ЄСЦБ відповідно до частин 2, 3 та 5 статті 127 Договору про функціонування Європейського Союзу, або шляхом власної діяльності згідно з цим Статутом, або через національні центральні банки відповідно до частини 12.1 статті 12 та статті 14.

9.3. Згідно з частиною 1 статті 129 Договору про функціонування Європейського Союзу керівними органами ЄЦБ є Керівна рада та Правління.

Стаття 10

Керівна рада

10.1. Відповідно до частини 1 статті 283 Договору про функціонування Європейського Союзу до складу Керівної ради входять члени Правління ЄЦБ та керівники національних центральних банків держав-членів, валютою яких є євро.

10.2. Кожен член Керівної ради має один голос. Починаючи з дати, коли кількість членів Керівної ради перевищує 21, кожен член Правління має один голос, а кількість керівників з правом голосу складає 15. Зазначене право голосу надається та розподіляється за принципом ротації таким чином:

—починаючи з дати, коли кількість керівників перевищує 15, доки вона не досягне 22, керівники діляться на дві групи відповідно до місця, яке вони посідають в рейтингу за критерієм розміру частки держави-члена їхнього національного центрального банку в сукупному валовому внутрішньому продукті за ринковими цінами і в загальному сукупному балансі грошово-фінансових установ держав-членів, валютою яких є євро. Частки в сукупному валовому внутрішньому продукті за ринковими цінами та в загальному сукупному балансі грошово-фінансових установ встановлюються у розмірі 5/6 і 1/6 відповідно. Перша група складається з п'яти керівників, а друга група складається з решти керівників. Частота застосування права голосу керівників, які

належать до першої групи, не може бути нижчою від частоти застосування права голосу керівників, які належать до другої групи. З урахуванням попереднього речення першій групі надається чотири права голосу, а другій групі – одинадцять;

–починаючи з дати, коли кількість керівників досягає 22, керівники діляться на три групи на основі вищезгаданих критеріїв. Перша група складається з п'яти керівників, їй надається чотири права голосу. Друга група складається з половини від загальної кількості керівників, при цьому кількість таких керівників округлюється до найближчого цілого; їм надається вісім прав голосу. Третя група складається з решти керівників, їм надається три права голосу;

–в кожній групі керівники володіють своїм правом голосу протягом однакового періоду часу;

–для розрахунку розміру частки в сукупному валовому внутрішньому продукті за ринковими цінами застосовується частина 2 статті 29. Загальний сукупний баланс грошово-фінансових установ розраховується відповідно до статистичної основи, що застосовується в Союзі на момент розрахунку;

–якщо сукупний валовий внутрішній продукт за ринковими цінами розраховується відповідно до частини 3 статті 29 або якщо збільшується кількість керівників, розмір та/або склад груп коригується згідно з вищезазначеними принципами;

–Керівна рада, діючи більшістю у дві третини голосів всіх її членів, які мають або не мають право голосу, вживає всіх заходів, необхідних для виконання вищезазначених принципів, і може прийняти рішення щодо відкладення початку функціонування системи ротації до дати, коли кількість керівників перевищить 18.

Право голосу реалізується особисто. Шляхом відступу від цього правила Регламентами, зазначеними в частині 12.3 статті 12, може бути встановлено, що члени Керівної ради можуть проголосувати за допомогою телеконференцій. Ці правила також передбачають, що член Керівної ради, який не має можливості бути присутнім на засіданнях Керівної ради протягом тривалого періоду, може призначити альтернативного члена Керівної ради.

Положення попередніх частин не шкодять правам голосу всіх членів Керівної ради, які мають право голосу або не мають такого права відповідно до частини 10.3 статті 10, частин 40.2 і 40.3 статті 40.

Якщо в цьому Статуті не передбачено інше, Керівна рада діє простою більшістю членів, які мають право голосу. У разі однакової кількості голосів Голова має вирішальний голос.

Щоб проводити голосування, Керівна рада повинна мати кворум з двох третин її членів. За відсутності кворуму Голова може скликати надзвичайне засідання, де рішення можна приймати без кворуму.

10.3. Стосовно будь-яких рішень, які необхідно прийняти згідно зі статтями 28, 29, 30, 32 та 33, голоси у Керівній раді зважуються відповідно до часток національних центральних банків у підписному капіталі ЄЦБ. Вагові коефіцієнти голосів членів Правління дорівнюють нулю. Рішення, що потребує кваліфікованої більшості, ухвалюється, якщо подані на його користь голоси складають щонайменше дві третини підписного капіталу ЄЦБ та представляють щонайменше половину акціонерів. Якщо керівник не може бути присутнім, він може призначити замісника для подачі його зваженого голосу.

10.4. Перебіг засідань Ради є конфіденційним. Керівна рада може вирішити оприлюднити результат обговорення.

10.5. Керівна рада проводить засідання принаймні десять разів на рік.

Стаття 11

Правління

11.1. Відповідно до першого абзацу частини 2 статті 283 Договору про функціонування Європейського Союзу до складу Правління входять Голова, заступник Голови та чотири інші члени.

Члени виконують свої обов'язки на постійній основі. Жодний член не може обіймати будь-яку іншу оплачувану або неоплачувану посаду, якщо тільки Керівна рада не зробить виняток.

11.2. Відповідно до другого абзацу частини 2 статті 283 Договору про функціонування Європейського Союзу Голова, заступник Голови та інші члени Правління призначаються Європейською Радою, що діє кваліфікованою більшістю, з поміж осіб, що мають визнаний статус та фаховий досвід в монетарній або банківській сферах, за рекомендацією Ради після проведення консультацій Ради з Європейським Парламентом та Керівною радою.

Їх обирають на строк вісім років без права переобрання.

Членами Правління можуть бути лише громадяни держав-членів.

11.3. Строки та умови працевлаштування членів Правління, зокрема їхня заробітна плата, пенсія та інші соціальні пільги, передбачаються в контрактах з ЄЦБ; їх затверджує Керівна рада за пропозицією Комітету, до складу якого входять три члени, яких призначає Керівна рада, та три члени, яких призначає Рада. Члени Правління не мають права голосу у питаннях, зазначених у цій частині.

11.4. Якщо член Правління вже не задовольняє вимоги, необхідні для виконання його обов'язків, або якщо його визнано винним у вчиненні серйозного проступку, Суд може примусово звільнити його за поданням Керівної ради або Правління.

11.5. Кожен член Правління, присутній особисто, має право голосувати; він має один голос. Якщо не передбачене інше, Правління діє

простою більшістю поданих голосів. У разі однакової кількості голосів Голова має вирішальний голос. Детальні положення щодо голосування визначаються в Регламентах, зазначених у частині 12.3 статті 12.

11.6. Правління відповідає за поточну роботу ЄЦБ.

11.7. Щоб заповнити будь-яку вакансію у Правлінні, призначається новий член відповідно до частини 11.2 статті 11.

Стаття 12

Обов'язки керівних органів

12.1. Керівна рада ухвалює керівні принципи та приймає рішення, необхідні для забезпечення виконання завдань, покладених на ЄСЦБ згідно з цими Договорами та цим Статутом. Керівна рада формулює монетарну політику Союзу, зокрема, в разі необхідності, приймає рішення, пов'язані з проміжними монетарними цілями, основними відсотковими ставками та станом резервів ЄСЦБ, та встановлює керівні принципи, потрібні для їх виконання.

Правління реалізує монетарну політику згідно з керівними принципами та рішеннями, встановленими Керівною радою. При цьому Правління надає відповідні інструкції національним центральним банкам. Окрім того, Правління може мати також певні повноваження, делеговані йому, якщо Керівна рада вважає це за необхідне.

Тією мірою, якою це можливо та доцільно, та без шкоди положенням цієї статті ЄЦБ доручає національним центральним банкам проведення операцій, що є частиною завдань ЄСЦБ.

12.2. Правління є відповідальним за підготовку засідань Керівної ради.

12.3. Керівна рада ухвалює Регламенти, що визначають внутрішню організацію ЄЦБ та його керівних органів.

12.4. Керівна рада виконує дорадчі функції, зазначені у статті 4.

12.5. Керівна рада приймає рішення, зазначені у статті 6.

Стаття 13

Голова

13.1. Голова, а в разі його відсутності заступник Голови головує в Керівній раді та у Правлінні ЄЦБ.

13.2. Без шкоди положенням статті 38 зовнішнє представництво ЄЦБ здійснює Голова або особа, яку він призначає.

Стаття 14

Національні центральні банки

14.1. Згідно зі статтею 109 Договору про функціонування Європейського Союзу, кожна держава-член гарантує, що її внутрішнє законодавство, зокрема статут її національного центрального банку, є

сумісним із цими Договорами та цим Статутом.

14.2. Статути національних центральних банків передбачають, що строк перебування на посаді керівника національного центрального банку становить принаймні п'ять років.

Керівника національного центрального банку може бути звільнено з посади, якщо він вже не задовольняє вимоги, необхідні для виконання його обов'язків, або його визнано винним у вчиненні серйозного проступку. Відповідний керівник національного центрального банку або Керівна рада можуть оскаржити це рішення у Суді на підставі порушення таким рішенням цих Договорів або правової норми, пов'язаної з їхнім застосуванням. Таке провадження відкривається у Суді протягом двох місяців від дати оприлюднення рішення або повідомлення про нього позивачу або, за відсутності повідомлення, залежно від обставин, від дати, коли позивачу стало про нього відомо.

14.3. Національні центральні банки є складовою частиною ЄСЦБ; вони діють згідно з керівними принципами та інструкціями ЄЦБ. Керівна рада вживає необхідних кроків для забезпечення дотримання керівних принципів та інструкцій ЄЦБ та вимагає, щоб їй надавали всю необхідну інформацію.

14.4. Національні центральні банки можуть виконувати інші функції, крім визначених у цьому Статуті, якщо тільки Керівна рада більшістю в дві третини голосів не вирішить, що це суперечить цілям та завданням ЄСЦБ. Такі функції національні центральні банки виконують на власний розсуд та відповідальність; вони не вважаються частиною функцій ЄСЦБ.

Стаття 15

Обов'язки щодо звітності

15.1. ЄЦБ принаймні щоквартально складає та оприлюднює доповідь про діяльність ЄСЦБ.

15.2. Консолідований фінансовий звіт ЄСЦБ оприлюднюють щотижня.

15.3. Відповідно до частини 3 статті 284 Договору про функціонування Європейського Союзу ЄЦБ надсилає щорічну доповідь про діяльність ЄСЦБ та про монетарну політику за поточний рік та рік, що йому передує, Європейському Парламентові, Раді та Комісії, а також Європейській Раді.

15.4. Доповіді та фінансові звіти, зазначені в цій статті, безплатно надаються зацікавленим сторонам.

Стаття 16

Банкноти

Відповідно до частини 1 статті 128 Договору про функціонування Європейського Союзу Керівна рада має виключне право давати дозвіл

на емісію банкнот євро у межах Союзу. Емітувати банкноти можуть ЄЦБ та національні центральні банки. Лише банкноти, емітовані ЄЦБ та національними центральними банками, мають статус законного платіжного засобу в межах Союзу.

ЄЦБ враховує, наскільки це можливо, наявні практики стосовно емісії та оформлення банкнот.

ГЛАВА IV МОНЕТАРНІ ФУНКЦІЇ ТА ОПЕРАЦІЇ ЄСЦБ

Стаття 17

Рахунки в ЄЦБ та національних центральних банках

З метою проведення своїх операцій ЄЦБ та національні центральні банки можуть відкривати рахунки кредитним установам, державним установам та іншим учасникам ринку та приймати як додаткове забезпечення активи, зокрема цінні папери в бездокументарній формі.

Стаття 18

Операції на відкритому ринку та кредитні операції

18.1. З метою досягнення цілей ЄСЦБ та виконання її завдань ЄЦБ та національні центральні банки можуть:

–проводити операції у євро або інших валютах й у дорогоцінних металах на фінансових ринках у формі простих строкових угод (угод «спот» та «форвард») або за угодами зворотного викупу, а також брати та надавати позики, виражені у боргових зобов'язаннях або інструментах, що перебувають в обігу на ринку;

–проводити належно забезпечені кредитні операції з кредитними установами та іншими учасниками ринку.

18.2. ЄЦБ встановлює загальні принципи операцій на відкритому ринку та кредитних операцій, які проводяться ЄЦБ та національними центральними банками, зокрема оголошення умов, за яких вони готові брати участь в таких операціях.

Стаття 19

Мінімальні резерви

19.1. Відповідно до статті 2 ЄЦБ для досягнення цілей монетарної політики може вимагати від кредитних установ, що засновані в державах-членах, утримувати мінімальні резерви на рахунках ЄЦБ та національних центральних банків. Керівна рада може встановлювати регламенти, пов'язані з розрахунком та визначенням необхідного обсягу мінімальних резервів. У разі недотримання цих регламентів ЄЦБ уповноважений стягувати пеню та накладати інші санкції подібного характеру.

19.2. Для застосування цієї статті Рада згідно з процедурою, вста-

новленою у статті 41, визначає базу мінімальних резервів та максимально дозволене співвідношення між такими резервами та їх базою, а також відповідні санкції у разі їх недотримання.

Стаття 20

Інші інструменти монетарного контролю

Керівна рада може більшістю у дві третини поданих голосів прийняти рішення щодо застосування інших операційних методів монетарного контролю, які вона вважає доречними, з дотриманням положень статті 2.

Рада згідно з процедурою, встановленою у статті 41, визначає межі застосування таких методів, якщо вони покладають зобов'язання на треті сторони.

Стаття 21

Операції з державними установами

21.1. Відповідно до статті 123 Договору про функціонування Європейського Союзу ЄЦБ або центральним банкам держав-членів заборонено надавати суми понад визначений ліміт або будь-які інші кредитні ресурси установам, органам, службам або агенціям Союзу, центральним урядам, регіональним, місцевим або іншим органам державної влади та іншим органам, діяльність яких регулюється публічним правом, або державним підприємствам держав-членів, як і придбання боргових зобов'язань Європейським центральним банком або національними центральними банками безпосередньо у зазначених вище органів та установ.

21.2. ЄЦБ та національні центральні банки можуть діяти як фіскальні агенти щодо суб'єктів господарювання, зазначених у частині 21.1 статті 21.

21.3. Положення цієї статті не застосовуються до кредитних установ, що є державною власністю, яким національні центральні банки та Європейський центральний банк надають у контексті надання грошових резервів центральних банків такий самий режим, що й приватним кредитним установам.

Стаття 22

Клірингові та платіжні системи

ЄЦБ та національні центральні банки можуть надавати засоби, а ЄЦБ може видавати регламенти для забезпечення ефективних та надійних клірингових та платіжних систем в межах Союзу та з третіми країнами.

Стаття 23

Зовнішні операції

ЄЦБ та національні центральні банки можуть:

–встановлювати відносини з центральними банками та фінансовими установами інших країн та, якщо доцільно, з міжнародними організаціями;

–набувати та продавати на умовах «спот» та «форвард» всі типи активів в іноземній валюті та дорогоцінних металах; термін «активи в іноземній валюті» включає цінні папери та всі інші активи у валюті будь-якої країни або в розрахункових грошових одиницях, що утримуються у будь-якій формі;

–утримувати та управляти активами, зазначеними у цій статті;

–проводити банківські транзакції всіх видів у відносинах з третіми країнами та міжнародними організаціями, включаючи позикові та кредитні операції.

Стаття 24

Інші операції

Додатково до операцій, що впливають із їхніх завдань, ЄЦБ та національні центральні банки можуть проводити операції для адміністративних цілей або свого персоналу.

ГЛАВА V ПРУДЕНЦІЙНИЙ НАГЛЯД

Стаття 25

Пруденційний нагляд

25.1. ЄЦБ може надавати поради та проводити консультації з Радою, Комісією та компетентними органами влади держав-членів щодо сфери застосування та імплементації законодавства Союзу стосовно пруденційного нагляду за кредитними установами та стабільності фінансової системи.

25.2. Згідно з будь-яким регламентом Ради відповідно до частини 6 статті 127 Договору про функціонування Європейського Союзу ЄЦБ може виконувати особливі завдання, пов'язані з політикою щодо нагляду за кредитними та іншими фінансовими установами, за винятком страхових підприємств.

ГЛАВА VI ФІНАНСОВІ ПОЛОЖЕННЯ ЄСЦБ

Стаття 26

Фінансова звітність

26.1. Фінансовий рік ЄЦБ та національних центральних банків по-

чинається з першого дня січня і закінчується в останній день грудня.

26.2. Річна звітність ЄЦБ складається Правлінням згідно з принципами, які встановлює Керівна рада. Звіти затверджуються Керівною радою, після чого вони оприлюднюються.

26.3. Для аналітичних та операційних потреб Правління складає консолідований балансовий звіт ЄСЦБ, який включає активи та пасиви національних центральних банків, які належать до ЄСЦБ.

26.4. Для застосування цієї статті Керівна рада встановлює необхідні правила стандартизації бухгалтерського обліку та звітності щодо операцій, які проводять національні центральні банки.

Стаття 27

Аудит

27.1. Аудит звітності ЄЦБ та національних центральних банків здійснюється незалежними зовнішніми аудиторами, яких рекомендує Керівна рада та затверджує Рада. Аудитори мають найширші повноваження перевіряти всі бухгалтерські книги та звітність ЄЦБ та національних центральних банків і отримувати повну інформацію про їх транзакції.

27.2. Положення статті 287 Договору про функціонування Європейського Союзу застосовуються лише до перевірки операційної ефективності управління ЄЦБ.

Стаття 28

Капітал ЄЦБ

28.1. Капітал ЄЦБ складає 5 000 мільйонів євро. Цей капітал може бути збільшено на таку суму, рішення про яку прийме Керівна рада, діючи кваліфікованою більшістю, передбаченою у частині 10.3 статті 10, в межах та за умов, встановлених Радою згідно з процедурою, визначеною у статті 41.

28.2. Національні центральні банки є єдиними учасниками підписки та утримувачами капіталу ЄЦБ. Підписка на капітал здійснюється відповідно до ключа, встановленого згідно зі статтею 29.

28.3. Керівна рада, діючи кваліфікованою більшістю, передбаченою у частині 10.3 статті 10, визначає обсяг, в якому сплачується капітал, та форму його сплати.

28.4. З урахуванням частини 5 статті 28 частки національних центральних банків у підписному капіталі ЄЦБ не можуть бути передані, надані у заставу, і на них не може бути накладений арешт.

28.5. Якщо ключ, зазначений у статті 29, скориговано, то національні центральні банки перерозподіляють між собою частки капіталу такою мірою, якою це необхідно для забезпечення розподілу часток капіталу відповідно до скоригованого ключа. Строки та умови такого перерозподілу визначає Керівна рада.

Стаття 29

Ключ для підписки на капітал

29.1. Ключ для підписки на капітал ЄЦБ, встановлений вперше у 1998 році, коли було створено ЄСЦБ, визначається шляхом надання кожному національному центральному банку зваженого коефіцієнту за цим ключем, що дорівнює сумі:

–50% частки населення відповідної держави-члена у населенні Союзу в передостанній рік перед заснуванням ЄСЦБ;

–50% частки валового національного продукту відповідної держави-члена у валовому національному продукті Союзу за ринковими цінами за останні п'ять років перед передостаннім роком перед заснуванням ЄСЦБ.

Відсоткове значення наводиться з округленням у бік збільшення або зменшення до найближчого кратного до 0,0001 відсоткових пунктів.

29.2. Статистичні дані, необхідні для застосування цієї статті, надає Комісія згідно з правилами, які ухвалює Рада за процедурою, передбаченою у статті 41.

29.3. Зважені коефіцієнти, надані національним центральним банкам, коригуються кожні п'ять років після створення ЄСЦБ за аналогією з положеннями, встановленими у частині 29.1 статті 29. Скоригований ключ застосовується з першого дня наступного року.

29.4. Керівна рада вживає всіх інших заходів, необхідних для застосування цієї статті.

Стаття 30

Передача резервних активів в іноземній валюті до ЄЦБ

30.1. Без шкоди положенням статті 28 національні центральні банки забезпечують ЄЦБ резервними активами в іноземних валютах, інших ніж валюти держав-членів, євро, резервні позиції МВФ або спеціальні права запозичення (SDR), у сумі, що не перевищує еквіваленту 50 000 мільйонів євро. Керівна рада визначає співвідношення між частиною, яку ЄЦБ має отримати одразу після створення, та сумами, які мають бути отримані пізніше. ЄЦБ має повне право утримувати та управляти резервами в іноземній валюті, переданими йому, та використовувати їх на потреби, визначені в цьому Статуті.

30.2. Внесок кожного національного центрального банку встановлюється пропорційно до його частки у підписному капіталі ЄЦБ.

30.3. Кожен національний центральний банк отримує щодо ЄЦБ право вимоги, еквівалентне його внеску. Керівна рада визначає номінальну вартість таких прав вимоги та грошову винагороду за них.

30.4. Подальші звернення за отриманням резервних активів в іноземній валюті поза межами, встановленими у частині 30.1 статті 30, ЄЦБ

може здійснювати відповідно до частини 30.2 статті 30 в межах і за умов, встановлених Радою згідно з процедурою, передбаченою у статті 41.

30.5. ЄЦБ може утримувати та управляти резервними позиціями МВФ або спеціальними правами запозичення (SDR), а також забезпечувати об'єднання таких активів.

30.6. Керівна рада вживає всіх інших заходів, необхідних для застосування цієї статті.

Стаття 31

Резервні активи в іноземній валюті, які утримуються національними центральними банками

31.1. Національним центральним банкам дозволяється здійснювати транзакції для виконання їхніх зобов'язань перед міжнародними організаціями згідно зі статтею 23.

31.2. Усі інші транзакції з резервами в іноземній валюті, що залишаються в національних центральних банках після здійснення трансферів, зазначених у статті 30, а також операцій держав-членів з залишками на рахунках в іноземній валюті понад певні межі, які встановлюються в рамках частини 31.3 статті 31, потребують затвердження ЄЦБ з метою забезпечення сумісності з валютно-обмінною та монетарною політиками Союзу.

31.3. Керівна рада видає керівні принципи з метою сприяння таким транзакціям.

Стаття 32

Розподіл грошових прибутків національних центральних банків

32.1. Прибутки, нараховані національним центральним банкам в ході виконання функції монетарної політики ЄСЦБ (надалі – «грошові прибутки»), розподіляються в кінці кожного фінансового року згідно з положеннями цієї статті.

32.2. Сума грошового прибутку кожного національного центрального банку дорівнює його річному прибутку, отриманому від його активів, порівняно з кількістю банкнот у обігу та депозитними зобов'язаннями перед кредитними установами. Національні центральні банки депонують ці активи згідно з керівними принципами, які будуть встановлюватися Керівною радою.

32.3. Якщо після запровадження євро структури балансу національних центральних банків не дозволяють, на думку Керівної ради, застосування частини 32.2 статті 32, Керівна рада може, діючи кваліфікованою більшістю, прийняти рішення, що шляхом відступу від положень частини 32.2 статті 32 грошові прибутки вимірюватимуться альтернативним методом протягом не більш ніж п'яти років.

32.4. Сума грошового прибутку кожного національного центрального

ного банку зменшується на суму, еквівалентну будь-яким відсоткам, які цей центральний банк сплачує кредитним установам за депозитними зобов'язаннями згідно зі статтею 19.

Керівна рада може вирішити, що національним центральним банкам компенсуються витрати, пов'язані з емісією банкнот або, за виняткових обставин, особливі витрати, які виникають при операціях монетарної політики, проведених для ЄСЦБ. Керівна рада визначає доцільну форму компенсації; ці суми можна компенсувати за рахунок грошових прибутків національних центральних банків.

32.5. Сума грошового прибутку національних центральних банків розподіляється між національними центральними банками пропорційно до їх оплачених часток у капіталі ЄЦБ з урахуванням рішень, прийнятих Керівною радою відповідно до частини 33.2 статті 33.

32.6. Розрахунки та врегулювання балансів, що виникають із розподілу грошового прибутку, здійснюються ЄЦБ згідно з керівними принципами, встановленими Керівною радою.

32.7. Керівна рада вживає всіх інших заходів, потрібних для застосування цієї статті.

Стаття 33

Розподіл чистого прибутку та збитків ЄЦБ

33.1. Чистий прибуток ЄЦБ передається в такому порядку:

(а) сума, яку визначає Керівна рада і яка не може перевищувати 20% від чистого прибутку, переказується до загального резервного фонду з урахуванням межі, що становить 100% капіталу;

(б) решта чистого прибутку розподіляється між учасниками ЄЦБ пропорційно до їх оплачених часток.

33.2. У разі, якщо ЄЦБ зазнає збитків, дефіцит може бути компенсований із загального резервного фонду ЄЦБ та, за необхідності, за рішенням Керівної ради за рахунок грошового прибутку відповідного фінансового року пропорційно до й не більше сум, призначених для розподілення національним центральним банкам відповідно до частини 32.5 статті 32.

ГЛАВА VII ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 34 **Правові акти**

34.1. Згідно зі статтею 132 Договору про функціонування Європейського Союзу ЄЦБ:

–видає регламенти в обсязі, необхідному для виконання завдань, визначених в пункті першому частини 3.1 статті 3, частині 19.1 статті

19, статті 22 або частині 25.2 статті 25, та у випадках, які визначаються актами Ради, зазначеними у статті 41;

–приймає рішення, необхідні для виконання завдань, покладених на ЄСЦБ згідно з цими Договорами та цим Статутом;

–надає рекомендації та видає висновки.

34.2. ЄЦБ може вирішити оприлюднити свої рішення, рекомендації та висновки.

34.3. У межах та за умов, які ухвалює Рада згідно з процедурою, встановленою у статті 41, ЄЦБ уповноважений накладати штрафи або пеню на суб'єктів господарювання за невиконання зобов'язань, що впливають з його регламентів та рішень.

Стаття 35

Судовий контроль та пов'язані з ним питання

35.1. Дії чи бездіяльність ЄЦБ відкриті для перегляду або тлумачення Судом Європейського Союзу у випадках і за умов, встановлених у Договорі про функціонування Європейського Союзу. ЄЦБ може порушувати провадження у випадках і за умов, встановлених у Договорі.

35.2. Спори між ЄЦБ, з однієї сторони, та його кредиторами, дебіторами або будь-якими іншими особами, з іншої сторони, розв'язуються компетентними національними судами, крім випадків, коли юрисдикцію надано Судові Європейського Союзу.

35.3. На ЄЦБ поширюється режим відповідальності, передбачений в статті 340 Договору про функціонування Європейського Союзу. Національні центральні банки несуть відповідальність згідно з відповідним національним законодавством.

35.4. Суд Європейського Союзу має юрисдикцію виносити рішення стосовно будь-якого арбітражного застереження, що міститься у контракті, укладеному власне ЄЦБ або від його імені незалежно від того, публічне або приватне право регулює цей контракт.

35.5. Рішення ЄЦБ про подання позову до Суду Європейського Союзу приймає Керівна рада.

35.6. Суд Європейського Союзу має юрисдикцію щодо спорів, пов'язаних із виконанням національним центральним банком зобов'язань, передбачених Договорами та цим Статутом. Якщо ЄЦБ вважає, що національний центральний банк не виконав зобов'язання за Договорами та цим Статутом, то він надає обґрунтований висновок по цій справі, надаючи можливість перед тим національному центральному банкові, про який йдеться, надати свої пояснення. Якщо національний центральний банк, про який йдеться, не погоджується з цим висновком протягом періоду, встановленого ЄЦБ, такий банк може направити це питання на розгляд до Суду Європейського Союзу.

Стаття 36

Персонал

36.1. За пропозицією Правління Керівна рада встановлює умови працевлаштування персоналу ЄЦБ.

36.2. Суд Європейського Союзу має юрисдикцію щодо будь-яких спорів між ЄЦБ та його службовцями в межах та за умов, встановлених в умовах працевлаштування персоналу ЄЦБ.

Стаття 37

Професійна таємниця

37.1. Від членів керівних органів та персоналу ЄЦБ та національних центральних банків вимагається, навіть по завершенню виконання посадових обов'язків, не розголошувати інформацію, на яку розповсюджується зобов'язання зберігати професійну таємницю.

37.2. До осіб, які мають доступ до даних, на які поширюється законодавство Союзу, яке накладає обов'язки про збереження таємниці, застосовується це законодавство.

Стаття 38

Підписанти

Юридичні зобов'язання ЄЦБ перед третіми сторонами виникають на підставі дій Голови або двох членів Правління або підписів двох співробітників ЄЦБ, яких Голова належним чином уповноважив на підписання від імені ЄЦБ.

Стаття 39

Привілеї та імунітети

ЄЦБ на території держав-членів користується такими привілеями та імунітетами, які необхідні для виконання його завдань згідно з положеннями, встановленими у Протоколі про імунітети та привілеї Європейського Союзу.

ГЛАВА VIII

ЗМІНИ ДО СТАТУТУ ТА ДОДАТКОВІ ЗАКОНОДАВЧІ АКТИ

Стаття 40

Спрощена процедура внесення змін

40.1. Згідно з частиною 3 статті 129 Договору про функціонування Європейського Союзу Європейський Парламент та Рада, діючи згідно із звичайною законодавчою процедурою за рекомендацією ЄЦБ та після проведення консультацій з Комісією або за пропозицією Комісії та після проведення консультацій з ЄЦБ, можуть вносити зміни до частин 5.1, 5.2, 5.3 статті 5, статей 17, 18, частини 19.1 статті 19, статей 22, 23, 24, 26, частин 32.2, 32.3, 32.4, 32.6 статті 32, пункту (а) частини

33.1 статті 33 та статті 36 цього Статуту,.

40.2. До частини 10.2 статті 10 рішенням Європейської Ради, що діє одностайно або за рекомендацією Європейського центрального банку та після проведення консультацій з Європейським Парламентом та Комісією, або за рекомендацією Комісії та після проведення консультацій з Європейським Парламентом та Європейським центральним банком, можуть бути внесені зміни. Такі зміни не набувають чинності до того часу, доки вони не будуть схвалені державами-членами згідно з їхніми відповідними конституційними вимогами.

40.3. Рекомендація, яку ЄЦБ надає на підставі цієї статті, вимагає одностайного рішення Керівної ради.

Стаття 41

Додаткові законодавчі акти

Згідно з частиною 4 статті 129 Договору про функціонування Європейського Союзу Рада, діючи за пропозицією Комісії та після проведення консультацій з Європейським Парламентом та ЄЦБ або за рекомендацією ЄЦБ та після проведення консультацій з Європейським Парламентом та Комісією, ухвалює положення, зазначені у статті 4, частині 5.4 статті 5, частині 19.2 статті 19, статті 20, частині 28.1 статті 28, частині 29.2 статті 29, частині 30.4 статті 30 та частині 34.3 статті 34 цього Статуту.

ГЛАВА ІХ

ПЕРЕХІДНІ ТА ІНШІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЄСЦБ

Стаття 42

Загальні положення

42.1. Відступ, зазначений у статті 139 Договору про функціонування Європейського Союзу, тягне за собою те, що статті 3, 6, частина 9.2 статті 9, частина 12.1 статті 12, частина 14.3 статті 14, статті 16, 18, 19, 20, 22, 23, частина 26.2 статті 26, статті 27, 30, 31, 32, 33, 34 та 49 цього Статуту не надають жодних прав відповідним державам-членам та не покладають на них жодних зобов'язань.

42.2. Центральні банки держав-членів, щодо яких застосовується відступ, зазначений у частині 1 статті 139 Договору про функціонування Європейського Союзу, зберігають свої повноваження у сфері монетарної політики згідно з національним законодавством.

42.3. Відповідно до статті 139 Договору про функціонування Європейського Союзу у статті 3, частині 11.2 статті 11 та статті 19 слова «держави-члени» слід розуміти як «держави-члени, валютою яких є євро».

42.4. У частині 9.2 статті 9, частинах 10.2 та 10.3 статті 10, частині 12.1 статті 12, статтях 16, 17, 18, 22, 23, 27, 30, 31, 32, частині 33.2

статті 33 та статті 49 цього Статуту словосполучення «національні центральні банки» слід розуміти як «центральні банки держав-членів, валютою яких є євро».

42.5. У частині 10.3 статті 10 та частині 33.1 статті 33 слово «акціонери» слід розуміти як «центральні банки держав-членів, валютою яких є євро».

42.6. У частині 10.3 статті 10 та частині 30.2 статті 30 словосполучення «підписний капітал ЄЦБ» слід розуміти як «капітал ЄЦБ, на який підписалися центральні банки держав-членів, валютою яких є євро».

Стаття 43

Перехідні завдання ЄЦБ

ЄЦБ успадковує колишні завдання ЄВІ, зазначені в частині 2 статті 144 Договору про функціонування Європейського Союзу, які через відступи щодо однієї або кількох держав-членів все ще необхідно виконувати після запровадження євро.

Під час підготовки до скасування відступів, зазначених у статті 140 Договору про функціонування Європейського Союзу, ЄЦБ здійснює дорадчу функцію.

Стаття 44

Рада загальних питань ЄЦБ

44.1. Без шкоди частині 3 статті 129 Договору про функціонування Європейського Союзу засновується Рада загальних питань як третій орган ЄЦБ, уповноважений приймати рішення.

44.2. До складу Ради загальних питань входять Голова, заступник Голови ЄЦБ та керівники національних центральних банків. Інші члени Правління можуть брати участь у засіданнях Ради загальних питань без права голосу.

44.3. Повний перелік обов'язків Ради загальних питань наведений у статті 46 цього Статуту.

Стаття 45

Регламент Ради загальних питань

45.1. Голова ЄЦБ або, у разі його відсутності, заступник Голови ЄЦБ очолює Раду загальних питань ЄЦБ.

45.2. Голова Ради та член Комісії можуть брати участь у засіданнях Ради загальних питань без права голосу.

45.3. Голова готує засідання Ради загальних питань.

45.4. Як відступ від частини 3 статті 12 Рада загальних питань ухвалює свій регламент.

45.5. Функції Секретаріату Ради загальних питань виконуються ЄЦБ.

Стаття 46

Обов'язки Ради загальних питань

46.1. Рада загальних питань:

- виконує завдання, зазначені у статті 43;
- сприяє здійсненню дорадчих функцій, зазначених у статтях 4 та частині 25.1 статті 25.

46.2. Рада загальних питань сприяє:

- збиранню статистичної інформації, як зазначено у статті 5;
- звітній діяльності ЄЦБ, як зазначено у статті 15;
- встановленню правил, необхідних для застосування статті 26, як зазначено у частині 4 статті 26;
- вжиттю всіх інших заходів, необхідних для застосування статті 29, як зазначено у частині 4 статті 29;
- встановленню умов найму персоналу ЄЦБ, як зазначено у статті 36.

46.3. Рада загальних питань сприяє здійсненню підготовчих заходів, необхідних для незворотного фіксування обмінних курсів валют держав-членів, з відступом для євро, як визначено в частині 3 статті 140 Договору про функціонування Європейського Союзу.

46.4. Голова ЄЦБ інформує Раду загальних питань про рішення Керівної ради.

Стаття 47

Перехідні положення про капітал ЄЦБ

Відповідно до частини 29.1 статті 29 кожному національному центральному банку надається зважений коефіцієнт згідно з ключем підписки на капітал ЄЦБ. Шляхом відступу від частини 28.3 статті 28 центральні банки держав-членів, щодо яких застосовується відступ, не сплачують свій підписний капітал, якщо тільки Рада загальних питань, діючи більшістю, що представляє щонайменше дві третини підписного капіталу ЄЦБ та щонайменше половину учасників, не ухвалить рішення про необхідність сплати мінімального відсотку як внеску до операційних витрат ЄЦБ.

Стаття 48

Відстрочена сплата капіталу, резервів та забезпечення ЄЦБ

48.1. Центральний банк держави-члена, відступ щодо якої скасовано, сплачує свою частку підписного капіталу ЄЦБ у такому самому обсязі, як і центральні банки інших держав-членів, щодо яких не застосовується відступ, та переказує до ЄЦБ резервні активи в іноземній валюті відповідно до частини 30.1 статті 30. Сума, що переказується, визначається шляхом множення вартості у євро за поточним обмінним курсом резервних активів в іноземній валюті, вже переказаних до ЄЦБ згідно з частиною 30.1 статті 30, на відношення кількості часток, на яку підписався відповідний національний банк, до кількості часток, які

вже оплатили інші національні центральні банки.

48.2. Додатково до сплати, що здійснюється відповідно до частини 48.1 статті 48, відповідний центральний банк робить внесок до резервів ЄЦБ, до зарезервованих коштів, які еквівалентні резервам, а також до суми, яку ще необхідно асигнувати до резервів та зарезервованих коштів відповідно до балансу рахунку прибутків та збитків на 31 грудня року, що передує року скасування відступу.

Сума, яка сплачується, визначається шляхом множення суми резервів, яку визначено вище та вказано у затвердженому балансі ЄЦБ, на відношення кількості часток, на яку підписався відповідний національний банк, до кількості часток, які вже оплатили інші національні центральні банки.

48.3 Після того, як одна або кілька країн стали державами-членами, а їхні відповідні національні банки стали частиною ЄСЦБ, автоматично збільшуються підписний капітал ЄСЦБ та граничний розмір резервних активів в іноземній валюті, які можуть бути передані ЄЦБ. Збільшення визначається шляхом множення відповідних визначених на цей час сум на відношення, в рамках розширеного ключа до підписки на капітал, між зваженим коефіцієнтом нових національних центральних банків, що вступають, і зваженим коефіцієнтом національних центральних банків, що вже є членами ЄСЦБ. Зважений коефіцієнт кожного національного центрального банку у ключі підписки на капітал розраховується за аналогією із частиною 29.1 статті 29 та з дотриманням частини 29.2 статті 29. Облікові періоди, які використовуються для статистичних даних, є ідентичними тим, які застосовуються до останнього коригування, що здійснюється кожні п'ять років відповідно до частини 29.3 статті 29.

Стаття 49

Обмін банкнот на валюти держав-членів

Після незворотної фіксації обмінних курсів відповідно до статті 140 Договору про функціонування Європейського Союзу Керівна рада вживає заходів, необхідних для забезпечення того, щоб національні центральні банки обмінювали банкноти, деноміновані

валютах з незворотнім зафіксованим обмінним курсом, за їх відповідною номінальною вартістю.

Стаття 50

Застосовність перехідних положень

Якщо та поки існують держави-члени, щодо яких чинний відступ, застосовуються статті з 42 до 47.

**ПРОТОКОЛ (№5)
ПРО СТАТУТ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО БАНКУ**

ВИСОКІ ДОГОВІРНІ СТОРОНИ,

ПРАГНУЧИ встановити Статут Європейського інвестиційного банку, зазначений у статті 308 Договору про функціонування Європейського Союзу,

ПОГОДИЛИСЯ про такі положення, що додаються до Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу:

Стаття 1

Цим створено Європейський інвестиційний банк (далі – «Банк»), який засновано статтею 308 Договору про функціонування Європейського Союзу. Банк здійснює свої функції та провадить діяльність відповідно до положень Договорів та цього Статуту.

Стаття 2

Завдання Банку визначено у статті 309 Договору про функціонування Європейського Союзу.

Стаття 3

Відповідно до статті 308 Договору про функціонування Європейського Союзу членами Банку є держави-члени.

Стаття 4

1. Капітал Банку становить 232 392 989 000 євро, на який підписалися держави-члени такими сумами:

— Німеччина	37 578 019 000	— Чеська Республіка	1 774 990 500
— Франція	37 578 019 000	— Угорщина	1 679 222 000
— Італія	37 578 019 000	— Ірландія	1 318 525 000
— Великобританія	37 578 019 000	— Румунія	1 217 626 000
— Іспанія	22 546 811 500	— Словаччина	604 206 500
— Бельгія	10 416 365 500	— Словенія	560 951 500
— Нідерланди	10 416 365 500	— Болгарія	410 217 500
— Швеція	6 910 226 000	— Литва	351 981 000
— Данія	5 274 105 000	— Люксембург	263 707 000
— Австрія	5 170 732 500	— Кіпр	258 583 500
— Польща	4 810 160 500	— Латвія	214 805 000
— Фінляндія	2 970 783 000	— Естонія	165 882 000
— Греція	2 825 416 500	— Мальта	98 429 500
— Португалія	1 820 820 000		

Держави-члени відповідають лише сумою їхньої частки підписаного, але не сплаченого капіталу.

2. Приєднання нового члена має наслідком збільшення підписного капіталу відповідно на капітал, який вносить новий член.

3. Рада керівників, діючи одностайно, може прийняти рішення про збільшення підписного капіталу.

4. Частку члена у підписному капіталі не можна передавати, віддавати у заставу або накладати на неї арешт.

Стаття 5

1. Підписний капітал сплачується державами-членами в середньому в обсязі 5% від сум, встановлених у частині 1 статті 4.

2. У разі збільшення підписного капіталу Рада керівників, діючи одностайно, встановлює відсоткову ставку, яку необхідно сплатити, а також процедуру сплати. Грошові платежі здійснюються виключно в євро.

3. Рада директорів може вимагати провести остаточну сплату підписного капіталу в обсязі, необхідному для виконання Банком своїх зобов'язань.

Кожна держава-член здійснює такий платіж пропорційно до своєї частки у підписному капіталі.

Стаття 6

Спрямування діяльності Банку та управління нею здійснюється Радою керівників, Радою директорів та Комітетом з управління.

Стаття 7

1. До складу Ради керівників входять міністри, яких призначають держави-члени.

2. Рада керівників встановлює загальні настанови щодо кредитної політики Банку відповідно до цілей Союзу.

Рада керівників забезпечує виконання цих настанов.

3. Окрім цього, Рада керівників також:

(а) вирішує, чи збільшувати підписний капітал згідно з частиною 3 статті 4 та частиною 2 статті 5;

(б) для цілей частини 1 статті 9 визначає принципи, які застосовуються до фінансових операцій, що здійснюються в рамках завдань Банку;

(с) виконує повноваження, передбачені статтями 9 та 11, щодо призначення та звільнення з посад членів Ради директорів та Комітету з управління, а також повноваження, передбачені в другому абзаці частини 1 статті 11;

(д) приймає рішення стосовно виділення коштів для інвестиційних операцій, що здійснюються повністю або частково за межами території держав-членів згідно з частиною 1 статті 16;

- (e) затверджує річний звіт Ради директорів;
- (f) затверджує річний баланс та звіт про прибутки та збитки;
- (g) виконує інші повноваження та функції, покладені на неї відповідно до цього Статуту;
- (h) ухвалює Регламент Банку.

4. У рамках цього Договору та цього Статуту Рада керівників має компетенцію приймати, діючи одностайно, будь-які рішення щодо зупинення операцій Банку та, якщо постане питання, щодо його ліквідації.

Стаття 8

Якщо цим Статутом не передбачено інше, рішення Ради керівників приймаються більшістю її членів. Ця більшість повинна представляти щонайменше 50% підписного капіталу.

Кваліфіковану більшість складає 18 голосів на підтримку та 68% від підписного капіталу.

Утримання від голосування членів, що особисто присутні або які мають представника, не перешкоджає ухваленню рішень, для яких необхідна одностайність.

Стаття 9

1. Рада директорів приймає рішення щодо надання фінансування, зокрема у формі кредитів і гарантій, а також рішення щодо надання позик; вона встановлює відсоткові ставки щодо наданих позик та комісію й інші збори. На основі ухвалених кваліфікованою більшістю рішень вона може делегувати деякі свої функції Комітету з управління. Вона встановлює строки та умови такого делегування та здійснює нагляд за їх дотриманням.

Рада директорів слідкує за належним функціонуванням Банку; Рада директорів забезпечує, щоб управління Банком здійснювалось відповідно до положень Договорів та цього Статуту та відповідно до загальних настанов, встановлених Радою керівників.

Наприкінці фінансового року Рада директорів подає до Ради керівників звіт та оприлюднює його після затвердження.

2. До складу Ради директорів входять 28 директорів та 18 замісників.

Директорів призначає Рада керівників строком на п'ять років; кожна держава-член призначає одного і Комісія, в свою чергу, призначає одного.

Замісники директорів призначаються Радою керівників строком на п'ять років, як зазначено нижче:

- двох замісників призначає Федеративна Республіка Німеччина;
- двох замісників призначає Французька Республіка;
- двох замісників призначає Італійська Республіка;
- двох замісників призначає Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії;
- одного замісника призначають за спільною згодою Королівство

Іспанія та Португальська Республіка;

– одного замісника призначають за спільною згодою Королівство Бельгія, Велике Герцогство Люксембург та Королівство Нідерланди;

– двох замісників призначають за спільною згодою Королівство Данія, Грецька Республіка, Ірландія та Румунія;

– двох замісників призначають за спільною згодою Естонська Республіка, Латвійська Республіка, Литовська Республіка, Австрійська Республіка, Фінляндська Республіка та Королівство Швеція;

– трьох замісників призначають за спільною згодою Республіка Болгарія, Чеська Республіка, Республіка Кіпр, Угорська Республіка, Республіка Мальта, Республіка Польща, Республіка Словенія та Словацька Республіка;

– одного замісника призначає Комісія.

Рада директорів кооптує шість експертів, які не мають права голосу: трьох як членів, трьох як замісників.

Директори та замісники можуть призначатися повторно.

Регламент встановлює порядок участі у засіданнях Ради директорів та положення, що застосовуються до замісників та кооптованих експертів.

Голова Комітету з управління або, у разі його відсутності, один із заступників Голови головує на засіданнях Ради директорів, однак не бере участі у голосуванні.

Члени Ради директорів обираються з-поміж осіб, чия незалежність та компетентність є поза сумнівом. Вони підзвітні лише Банкові.

3. Директора може бути примусово звільнено з посади Радою керівників, лише якщо він вже не задовольняє вимоги, необхідні для виконання своїх обов'язків; Рада діє кваліфікованою більшістю.

Якщо річний звіт не ухвалено, Рада директорів іде у відставку.

4. Будь-яка вакансія, що з'являється внаслідок смерті, добровільної відставки, примусового звільнення або колективної відставки, заповнюється згідно з частиною 2. Член Ради замінюється на решту строку його перебування на посаді, окрім випадку заміни Ради директорів у повному складі.

5. Рада керівників визначає винагороду членів Ради директорів. Рада керівників встановлює перелік видів діяльності, що є несумісними з обов'язками директора або замісника.

Стаття 10

1. Кожен директор має один голос у Раді директорів. Він може делегувати свій голос у всіх випадках згідно з процедурою, що визначається Регламентом Банку.

2. Якщо цим Статутом не передбачено інше, рішення Ради директорів приймаються принаймні однією третиною членів, що мають право голосу та що представляють принаймні 55% від підписного капіталу. Для кваліфікованої більшості необхідно 18 голосів на підтримку та 68 % від підписного капіталу. Регламент Банку встановлює кворум, необхідний для

того, щоб рішення Ради директорів були чинними.

Стаття 11

1. До складу Комітету з управління входять Голова та вісім заступників Голови, яких призначає строком на шість років Рада керівників за пропозицією Ради директорів.

Вони можуть бути призначені повторно. Діючи одноостайно, Рада директорів може змінити кількість членів Комітету з управління.

2. За пропозицією Ради директорів, затвердженою кваліфікованою більшістю, Рада керівників, у свою чергу, діючи кваліфікованою більшістю, може примусово звільнити з посади члена Комітету з управління.

3. Комітет з управління відповідає за поточну роботу Банку під керівництвом Голови та наглядом Ради директорів.

Комітет готує рішення Ради директорів, зокрема рішення щодо укладання договору позики та надання фінансування, зокрема у формі позик та гарантій; він забезпечує виконання цих рішень.

4. Комітет з управління діє більшістю, надаючи висновки щодо пропозицій про взяття позики або про надання фінансування, зокрема у формі позик та гарантій.

5. Рада керівників визначає винагороду членів Комітету з управління та визначає ті види діяльності, що є несумісними з їхніми обов'язками.

6. Голова або, у разі неможливості, його заступник представляє Банк у судових та інших справах.

7. Штат працівників Банку знаходиться під керівництвом Голови. Голова приймає їх на роботу та звільняє. Під час добору штату береться до уваги не лише особисті здібності та кваліфікація, а й пропорційне представництво громадян держав-членів. Регламент визначає, який орган відповідає за ухвалення положень, що застосовуються до штату.

8. Комітет з управління та штат Банку підзвітні лише Банкові і цілком незалежні у виконанні своїх обов'язків.

Стаття 12

1. Комітет у складі шести членів, яких призначає Рада керівників на підставі їхньої компетентності, перевіряє діяльність Банку на відповідність найкращій практиці в банківській сфері та відповідає за проведення аудиторських перевірок його звітності.

2. Комітет, зазначений у частині 1, щорічно встановлює правильність проведення операцій Банком та ведення ним бухгалтерського обліку. З цією метою він перевіряє відповідність проведення операцій Банком вимогам щодо форми та порядку, встановленим у цьому Статуті та Регламенті.

3. Комітет, зазначений у частині 1, підтверджує, що фінансові звіти, а також будь-яка інша фінансова інформація, що міститься у щорічній звітності, складеній Радою директорів, надає правдиву інформацію про фінан-

сове становище Банку щодо його активів та пасивів, а також щодо результатів його операцій та грошових потоків за фінансовий рік, що підлягає перевірці.

4. Регламент визначає кваліфікаційні вимоги до членів Комітету та встановлює строки та умови діяльності Комітету.

Стаття 13

Відносини з кожною державою-членом Банк підтримує через орган влади, визначений цією державою. Під час здійснення фінансових операцій Банк звертається до національного центрального банку відповідної держави-члена або до іншої фінансової установи, визначеної цією державою.

Стаття 14

1. Банк співпрацює з усіма міжнародними організаціями, що працюють в подібній до його сфері.

2. Банк намагається встановити всі належні контакти в інтересах співпраці з банківськими та фінансовими установами держав, на які поширюються його операції.

Стаття 15

На запит держави-члена або Комісії або за власною ініціативою Рада керівників тлумачить або доповнює настанови, затверджені нею відповідно до статті 7 цього Статуту, згідно з тими самими положеннями, за якими їх ухвалено.

Стаття 16

1. У межах завдань, визначених у статті 309 Договору про функціонування Європейського Союзу, Банк надає фінансування, зокрема у формі позики та гарантій, його членам або приватним чи державним суб'єктам господарювання для інвестування на території держав-членів в тому обсязі фінансових ресурсів, в якому їх неможливо отримати з інших джерел на прийнятних умовах.

Проте, рішенням Ради керівників, що діють кваліфікованою більшістю за пропозицією Ради директорів, Банк може надавати фінансування для здійснення інвестицій, частково або повністю, за межами територій держав-членів.

2. Наскільки це можливо, позики надаються лише за умови залучення також інших джерел фінансування.

3. Надаючи позику суб'єкту господарювання або органі, крім держави-члена, Банк надає її за умови отримання гарантій держави-члена, на території якої буде здійснюватися інвестування, чи інших відповідних гарантій або фінансової стабільності боржника.

Окрім цього, відповідно до принципів, встановлених Радою керівників

відповідно до пункту (b) частини 3 статті 7, та якщо це необхідно для впровадження проектів, передбачених у статті 309 Договору про функціонування Європейського Союзу, Рада директорів, діючи кваліфікованою більшістю, встановлює строки та умови будь-якої фінансової операції, що становить особливий ризик, а отже розглядається як спеціальна діяльність.

4. Банк може гарантувати позики приватних або державних суб'єктів господарювання або інших органів для цілей виконання проектів, передбачених у статті 309 Договору про функціонування Європейського Союзу.

5. Загальна сума несплачених позик та гарантій Банку у будь-який час не може перевищувати 250 % його підписного капіталу, резервів, нерозподілених резервів та профіциту балансу прибутків та збитків. Зазначена загальна сума зменшується на суму, що дорівнює підписаній сумі (сплаченій або ні) в порядку будь-якої участі Банку у капіталах.

Сума сплаченої участі в акціонерному капіталі Банку у будь-який час не може перевищувати загальної суми сплаченого підписного капіталу, резервів, нерозподілених резервів та профіциту балансу прибутків та збитків.

Як виняток, для спеціальної діяльності Банку буде застосовуватися спеціальний розподіл резервів згідно з рішенням Ради керівників та Ради директорів, прийнятим відповідно до частини 3.

Ця частина також застосовується до консолідованої звітності Банку.

6. Банк захищає себе від ризику валютних операцій, включаючи в договори позик та гарантій застереження, які він вважає за доцільне.

Стаття 17

1. Відсоткові ставки за позиками, що надаються Банком, а також комісія та інші збори підлягають узгодженню з умовами, що переважають на ринку капіталу і розраховуються таким чином, щоб прибуток від них дозволяв Банку виконувати свої зобов'язання, покривати видатки та ризики, а також формувати резервний фонд, як передбачено у статті

2. Банк не надає жодних знижок щодо відсоткових ставок. Якщо знижка щодо відсоткової ставки видається бажаною з огляду на природу інвестиційного проекту, що має бути профінансований, відповідна держава-член або інша агенція можуть надати допомогу у сплаті відсотків в обсязі, що є сумісним з положеннями статті 107 Договору про функціонування Європейського Союзу.

Стаття 18

Здійснюючи фінансові операції, Банк дотримується таких принципів:

1. Банк забезпечує найбільш раціональне використання фондів в інтересах Союзу.

Банк може надавати позики або гарантії лише:

(а) якщо, у випадку інвестиційних проектів, які здійснюють суб'єкти господарювання виробничого сектору, сплату відсотків або амортизацію

покриває операційний прибуток або, у випадку інших інвестицій, якщо їх гарантує зобов'язання держави, в якій здійснюється інвестування, або якщо вони забезпечуються у якийсь інший спосіб; та

(а) якщо здійснення інвестицій сприяє зростанню економічної продуктивності загалом, а також сприяє досягненню внутрішнього ринку.

2. Банк не набуває права участі в суб'єктах господарювання та не набуває жодної відповідальності за його управління, крім випадків, коли цього вимагає захист прав Банку на гарантоване повернення коштів, які він позичив.

Проте, відповідно до принципів, встановлених Радою Керівників відповідно до пункту (b) частини 3 статті 7, та якщо це необхідно для здійснення операцій, передбачених у статті 309 Договору про функціонування Європейського Союзу, Рада директорів, діючи кваліфікованою більшістю, встановлює строки та умови для участі власного капіталу в комерційному суб'єкті господарювання, зазвичай як доповнення до позики або гарантії, тією мірою, якою цього вимагає фінансування інвестицій або програми.

3. Банк може поступитися своїми правами вимоги на ринку капіталу та з цією метою вимагати від своїх боржників випуску боргових зобов'язань чи інших цінних паперів.

4. Ані Банк, ані держави-члени не встановлюють умови щодо витрачання коштів, позичених в Банку, в межах окремої держави-члена.

5. Банк може обумовити надання позик проведенням міжнародного тендеру.

6. Банк не фінансує, повністю або частково, будь-яку інвестицію, проти якої заперечує держава-член, на території якої планується здійснення цієї інвестиції.

7. На додаток до своєї позикової діяльності Банк може надавати технічну допомогу відповідно до термінів та умов, встановлених Радою керівників, яка діє кваліфікованою більшістю, та відповідно до цього Статуту.

Стаття 19

1. Будь-який суб'єкт господарювання або державна чи приватна організація можуть звертатися безпосередньо до Банку за отриманням фінансування. Звернення також можна подавати Банкові через Комісію або через державу-члена, на території якої буде здійснюватися інвестиція.

2. Звернення, що подаються через Комісію, передаються для надання висновку державі-члену, на території якої буде здійснюватися інвестиція. Звернення, що подаються через державу-члена, передаються для надання висновку Комісії. Звернення, що подаються безпосередньо суб'єктом господарювання, передаються відповідній державі-члену та Комісії.

Відповідна держава-член та Комісія надають висновки протягом двох місяців. Якщо протягом цього строку відповідь не надходить, Банк має підстави вважати, що немає жодних заперечень щодо інвестиції, про яку йдеться.

3. Рада директорів приймає рішення щодо фінансових операцій, поданих їй на розгляд Комітетом з управління.

4. Комітет з управління перевіряє, чи відповідають подані на розгляд фінансові операції положенням цього Статуту, зокрема статтям 16 та 18. Якщо Комітет з управління висловлює підтримку таким фінансовим операціям, він подає відповідну пропозицію Раді директорів; Комітет може обумовити надання схвального висновку будь-якими умовами, які він вважає суттєвими. Якщо Комітет з управління висловиться проти надання фінансування, він подає Раді директорів відповідні документи разом зі своїм висновком.

5. Якщо висновок Комітету з управління є негативним, Рада директорів не може надавати фінансування, окрім випадків одностайного прийняття рішення.

6. Якщо висновок Комісії є негативним, Рада директорів не може надавати фінансування, крім випадків одностайного прийняття рішення; директор, якого призначила Комісія, утримується від голосування.

7. Якщо висновок і Комітету з управління, і Комісії є негативним, Рада директорів не може надавати фінансування.

8. У випадку, якщо з огляду на захист прав та інтересів Банку необхідно реструктурувати фінансову операцію щодо затвердженої інвестиції, Комітет з управління невідкладно вживає термінових заходи, які він вважає необхідними і про які він негайно повідомляє Раді директорів.

Стаття 20

1. Банк позичає на ринках капіталу кошти, необхідні для виконання його завдань.

2. Банк може брати позики на ринках капіталу держав-членів згідно з правовими нормами, що застосовуються до цих ринків.

Компетентні органи влади держави-члена, щодо якої застосовується відступ у значенні частини 1 статті 139 Договору про функціонування Європейського Союзу, можуть висловити щодо цього заперечення лише за умови наявності підстав остерігатися значних порушень на ринку капіталу цієї держави.

Стаття 21

1. Банк може використовувати будь-які наявні кошти, яких він не потребує на безпосереднє виконання своїх зобов'язань, таким чином:

(a) він може робити інвестиції на валютних ринках;

(b) він може з огляду на положення частини 2 статті 18 купувати та

продавати цінні папери;

(с) він може проводити будь-які інші фінансові операції, пов'язані з його цілями.

2. Без шкоди положенням статті 23, управляючи своїми інвестиціями, Банк не бере участі у будь-яких валютних арбітражах, які безпосередньо не вимагаються для здійснення ним позикових операцій або виконання зобов'язань, що постають через позики, що він узяв, чи гарантії, що він надав.

3. У сферах, про які йдеться у цій статті, Банк діє за згодою з компетентними органами влади або національним центральним банком відповідної держави-члена.

Стаття 22

1. Поступово формується резервний фонд обсягом до 10% підписного капіталу. Якщо це виправдано з огляду на стан зобов'язань Банку, Рада директорів може вирішити сформувати додаткові резерви. Доки резервний фонд не буде сформовано повністю, він наповнюється:

(а) відсотками, отриманими за наданими Банком позиками із сум, що підлягають сплаті державами-членами відповідно до статті 5;

(b) відсотками, отриманими за наданими Банком позиками із коштів, отриманих від повернення позик, зазначених у пункті (а);

тією мірою, якою ці прибутки не є необхідними для виконання зобов'язань Банку та покриття його витрат.

2. Ресурси резервного фонду необхідно інвестувати так, щоб вони були доступні у будь-який час для досягнення цілей фонду.

Стаття 23

1. Банк має повноваження будь-коли переводити свої активи у валюті держави-члена, валютою якої не є євро, для здійснення фінансових операцій, пов'язаних із завданням, встановленим у статті 309 Договору про функціонування Європейського Союзу, з урахуванням положень статті 21 цього Статуту. Банк, наскільки це можливо, уникає таких трансферів, якщо він має готівкові або ліквідні активи у необхідній валюті.

2. Банк не може конвертувати свої активи у валюті держави-члена, валютою якої не є євро, у валюту третьої країни без згоди відповідної держави-члена.

3. Банк може вільно розпоряджатися тією частиною капіталу, яка сплачена будь-якою валютою, позиченою на ринках поза межами Союзу.

4. Держави-члени беруть на себе зобов'язання надати можливість боржникам Банку отримати валюту, необхідну для повернення капіталу та сплати відсотків за позиками або комісії за гарантії, які Банк надав для інвестицій, що здійснюються на їхній території.

Стаття 24

Якщо держава-член не виконує членські зобов'язання, що постають на підставі цього Статуту, зокрема зобов'язання сплачувати свою частку підписного капіталу або обслуговувати свої запозичення, Рада керівників, діючи кваліфікованою більшістю, може своїм рішенням зупинити надання позик або гарантій цій державі-членові або її громадянам.

Це рішення не звільняє державу-члена або її громадян від своїх зобов'язань перед Банком.

Стаття 25

1. Якщо Рада керівників вирішить зупинити операції Банку, необхідно негайно припинити всю діяльність Банку, крім дій, необхідних для забезпечення належної реалізації, захисту та збереження активів, а також виконання його зобов'язань.

2. У разі ліквідації Рада керівників призначає ліквідаторів і дає їм вказівки щодо проведення ліквідації. Вона забезпечує охорону прав персоналу.

Стаття 26

1. У кожній державі-члені Банк користується найширшою право- та дієздатністю, що надає законодавство цієї держави юридичним особам; він може, зокрема, набувати рухоме та нерухоме майно та розпоряджатися ним, а також бути стороною в судовому процесі.

2. Власність Банку не можна реквізувати або конфіскувати у жодній формі.

Стаття 27

Спори між Банком, з одного боку, та його кредиторами, боржниками або будь-якою іншою особою, з іншого боку, вирішуються компетентними національними судами, окрім випадків, коли юрисдикція належить Судові Європейського Союзу. Банк може передбачити в будь-якому договорі арбітражну процедуру.

У кожній державі-члені Банк має адресу для доставки офіційної кореспонденції. Проте він може у будь-якому договорі вказати конкретну адресу для доставки офіційної кореспонденції.

Майно та активи Банку не підлягають арешту або вилученню в рамках виконавчого провадження, крім як за рішенням суду.

Стаття 28

1. Рада керівників, діючи одностайно, може вирішити заснувати дочірні підприємства або інші організації, що є юридичними особами та мають фінансову автономність.

2. Рада керівників встановлює Статути органів, зазначених у частині

1. Ці Статути визначають, зокрема, їхні цілі, структуру, капітал, членство, фінансові ресурси, їхнє місцезнаходження, засоби інтервенції, організацію аудиту та їхні відносини з підрозділами Банку.

3. Банк має повноваження брати участь в управлінні цими органами та робити внески до їхніх підписних капіталів в межах суми, яку визначає Рада керівників, діючи одностайно.

4. Протокол про привілеї та імунітети Європейського Союзу застосовується до органів, зазначених у частині 1, тією мірою, якою вони засновані відповідно до законодавства Союзу, до членів їхніх підрозділів під час виконання їхніх обов'язків, а також до їхнього персоналу на тих самих умовах, що застосовуються до Банку.

До дивідендів, прибутку з капіталу або інших доходів, що походять від таких органів, на які мають право члени, крім Європейського Союзу та Банку, застосовуються фіскальні положення відповідного законодавства.

5. Суд Європейського Союзу у наведених нижче межах має юрисдикцію щодо спорів, пов'язаних із заходами, які ухвалюють підрозділи органу, створеного відповідно до законодавства Союзу. Позови проти таких заходів може подавати кожен член такої установи як такий або держави-члени за умов, встановлених у статті 263 Договору про функціонування Європейського Союзу.

6. Рада керівників, діючи одностайно, може вирішити допустити персонал органів, створених відповідно до законодавства Союзу, до спільних схем Банку згідно з відповідними внутрішніми процедурами.

ПРОТОКОЛ (№ 6)
**ПРО МІСЦЕ РОЗТАШУВАННЯ УСТАНОВ
ТА ДЕЯКИХ ОРГАНІВ, СЛУЖБ, АГЕНЦІЙ
ТА ПІДРОЗДІЛІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

ПРЕДСТАВНИКИ УРЯДІВ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ,
БЕРУЧИ ДО УВАГИ статтю 341 Договору про функціонування Європейського Союзу і статтю 189 Договору про заснування Європейського Співтовариства з атомної енергії,

ПАМ'ЯТАЮЧИ ТА ПІДТВЕРДЖУЮЧИ Рішення від 8 квітня 1965 року та без шкоди рішенням стосовно місця розташування майбутніх установ, органів, служб, агенцій та підрозділів,

ПОГОДИЛИСЯ про такі положення, які додаються до Договору про Європейський Союз, Договору про функціонування Європейського Союзу та Договору про заснування Європейського Співтовариства з атомної енергії:

Єдина стаття

(a) Місцем розташування Європейського Парламенту є Страсбург, де проводяться 12 періодів його щомісячних пленарних сесій, включаючи бюджетну сесію. Періоди додаткових пленарних сесій проводяться у Брюсселі. Комітети Європейського Парламенту проводять засідання в Брюсселі. Генеральний Секретаріат Європейського Парламенту та його підрозділи залишаються в Люксембурзі.

(b) Місцем розташування Ради є Брюссель. Протягом квітня, червня та жовтня Рада провадить засідання у Люксембурзі.

(c) Місцем розташування Комісії є Брюссель. Підрозділи, які зазначені у статтях 7, 8 та 9 Рішення від 8 квітня 1965 року, засновуються у Люксембурзі.

(d) Місцем розташування Суду Європейського Союзу є Люксембург.

(e) Місцем розташування Рахункової палати є Люксембург.

(f) Місцем розташування Економічно-соціального комітету є Брюссель.

(g) Місцем розташування Комітету регіонів є Брюссель.

(h) Місцем розташування Європейського інвестиційного банку є Люксембург.

(i) Місцем розташування Європейського центрального банку є Франкфурт.

(j) Місцем розташування Європейського поліцейського бюро (Європол) є Гаага.

ПРОТОКОЛ (№7)
ПРО ПРИВІЛЕЇ ТА ІМУНІТЕТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

ВИСОКІ ДОГОВІРНІ СТОРОНИ,
ВВАЖАЮЧИ, що відповідно до статті 343 Договору про функціонування Європейського Союзу і статті 191 Договору про заснування Європейського Співтовариства з атомної енергії (ЄСАЕ) Європейський Союз і ЄСАЕ користуються на території держав-членів такими привілеями і імунітетами, що необхідні для виконання своїх завдань,

ПОГОДИЛИСЯ про такі положення, які додаються до Договору про Європейський Союз, Договору про функціонування Європейського Союзу та Договору про заснування Європейського Співтовариства з атомної енергії:

ГЛАВА I
ВЛАСНІСТЬ, ФОНДИ, АКТИВИ ТА ОПЕРАЦІЇ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Стаття 1

Приміщення і будинки Союзу є недоторканими. Вони не підлягають обшуку, реквізиції, конфіскації або експропріації. Власність та активи Союзу не підлягають жодним адміністративним або судовим обмежувальним заходам без дозволу Суду.

Стаття 2

Архіви Союзу є недоторканими.

Стаття 3

Союз, його активи, доходи та інше майно звільняються від усіх прямих податків.

Уряди держав-членів, наскільки можливо, вживають належних заходів для повернення або відшкодування суми непрямих податків або податків з продажу, які враховано в ціні рухомого або нерухомого майна, якщо Союз робить для своїх офіційних потреб істотні придбання, ціна яких включає такі податки. Однак це положення не повинне застосовуватися так, щоб призвести до порушення конкуренції в межах Союзу.

Звільнення не надається щодо податків та зборів, сума яких є лише оплатою за комунальне обслуговування.

Стаття 4

Союз звільняється від усіх мит, обмежень та заборон на імпорт та експорт предметів, призначених для його офіційних потреб; таким чином

імпортовані предмети відчужуються, за плату або без, на території країни, до якої їх імпортовано не інакше, ніж на умовах, які затвердив уряд цієї країни.

Союз також звільняється від усіх мит, обмежень та заборон на імпорт та експорт його публікацій.

ГЛАВА II ЗАСОБИ ЗВ'ЯЗКУ ТА ПОСВІДЧЕННЯ

Стаття 5

Установи Союзу користуються на території держав-членів таким режимом щодо своїх офіційних засобів зв'язку та передачі усіх своїх документів, який ці держави надають дипломатичним місіям.

Офіційна кореспонденція та інші офіційні повідомлення установ Союзу не піддаються цензурі.

Стаття 6

Посвідчення можуть видаватися членам та службовцям установ Союзу Головами таких установ у формі, що визначається Радою, яка діє простою більшістю; такі посвідчення визнаються органами влади держав-членів як належний проїзний документ. Ці посвідчення видаються посадовим особам та іншим службовцям на умовах, визначених у Штатних правилах посадовців та в Умовах працевлаштування, що застосовуються до службовців Союзу.

Комісія може укладати угоди про визнання посвідчень належним проїзним документом на території третіх країн.

ГЛАВА III ЧЛЕНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ

Стаття 7

Жодні адміністративні або інші обмеження не накладаються на вільний рух членів Європейського Парламенту, що подорожують до або з місця проведення засідань Європейського Парламенту.

Членам Європейського Парламенту, що стосується митного та валютного контролю, надаються:

- (а) їх власним урядом – такі самі пільги, що й вищим посадовим особам, які подорожують за кордон з тимчасовою офіційною місією;
- (б) урядами інших держав-членів – такі самі пільги, що й представникам іноземних урядів у тимчасових офіційних місіях.

Стаття 8

Члени Європейського Парламенту не піддаються жодним формам слідства, затримання або судового переслідування за висловлені ними думки або голосування під час виконання своїх обов'язків.

Стаття 9

Під час сесій Європейського Парламенту його члени користуються:

(а) на території їхніх держави – імунітетами, які надано членам їхніх парламентів;

(б) на території будь-якої іншої держави-члена – імунітетом від затримання або судового переслідування.

Членам Європейського Парламенту також надається імунітет, коли вони подорожують до або з місця проведення засідань Європейського Парламенту.

Не можна претендувати на імунітет, якщо члена Європейського Парламенту виявлено під час вчинення злочину, та імунітет не перешкоджає Європейському Парламентові реалізувати своє право позбавити імунітету одного зі своїх членів.

ГЛАВА IV ПРЕДСТАВНИКИ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ, ЩО БЕРУТЬ УЧАСТЬ В РОБОТІ УСТАНОВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Стаття 10

Представники держав-членів, що беруть участь в роботі установ Союзу, їх радники та технічні експерти користуються під час виконання своїх обов'язків та під час подорожі до або з місця проведення засідань звичайними привілеями, імунітетами та пільгами.

Ця стаття також застосовується до членів дорадчих органів Союзу.

ГЛАВА V ПОСАДОВІ ОСОБИ ТА ІНШІ СЛУЖБОВЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Стаття 11

Посадові особи та інші службовці Союзу будь-якого громадянства на території кожної держави-члена:

(а) з урахуванням положень Договорів щодо правил відповідальності посадових осіб та інших службовців перед Союзом, з одного боку, та юрис-

дикції Суду Європейського Союзу в спорах між Союзом та його посадовими особами та іншими службовцями – з іншого, користуються імунітетом від судових переслідувань щодо дій, які вони вчинили, перебуваючи на посаді, зокрема щодо сказаного або написаного ними. Вони користуються імунітетом і після закінчення перебування на посаді;

(b) разом з подружжям та членами родини, які перебувають на утриманні, не підлягають імміграційним обмеженням або формальностям реєстрації іноземців;

(c) отримують щодо валютного регулювання такі самі пільги, що зазвичай отримують посадові особи міжнародних організацій;

(d) користуються правом на безмитне ввезення власних меблів та речей під час першого заступання на посаду у відповідній країні та правом на безмитне вивезення власних меблів та речей під час припинення виконання своїх обов'язків у цій країні з урахуванням у кожному разі умов, які уряд країни, де реалізується це право, вважає необхідними;

(e) мають право на безмитне ввезення для власного використання автомобілю, придбаного в країні їх останнього перебування або в країні їхнього громадянства, на умовах внутрішнього ринку тієї країни та на його безмитне вивезення з урахуванням у кожному разі умов, які уряд відповідної країни вважає необхідними.

Стаття 12

Посадові особи та інші службовці Союзу зобов'язані згідно з умовами і процедурами, що встановлені Європейським Союзом та Радою, платити на користь Союзу податки з заробітної плати, утримання та виплат, які вони отримують від Союзу, діючи за допомогою регламентів згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультації з відповідними установами.

Вони звільняються від національних податків з заробітної плати, утримання та виплат, які вони отримують від Союзу.

Стаття 13

Застосовуючи податок на прибуток, податок на майно та податок на спадок, а також конвенцій про уникнення подвійного оподаткування, які уклали між собою держави-члени Союзу, посадові особи та інші службовці Союзу, які виключно через виконання своїх обов'язків на службі в Союзі на момент вступу на службу до Союзу оселилися на території держави-члена, іншої ніж їхня країна-доміциль для цілей оподаткування, вважаються, як в країні їхнього фактичного проживання, так і в країні-доміциля для цілей оподаткування, як такі, що зберегли своє місце проживання в останній країні за умови, що вона є членом Союзу. Це положення також застосовується до подружжя тією мірою, якою подружжя не здійснює власної прибуткової діяльності, а також до дітей, що перебувають на утриманні та під опікою осіб, зазначених в цій статті.

Рухоме майно, що належить особам, зазначеним в попередній частині, і що розташоване на території країни їхнього перебування, звільняється від податку на спадок у цій країні; щоб оцінити податок, це майно вважається таким, що перебуває в країні-доміцилі для цілей оподаткування, з урахуванням прав третіх країн та можливого застосування положень міжнародних угод про подвійне оподаткування.

Будь-який доміциль, набутий лише з причин виконання обов'язків на службі в інших міжнародних організаціях, не береться до уваги під час застосування положень цієї статті.

Стаття 14

Європейський Парламент та Рада, діючи за допомогою регламентів згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультації із зацікавленими установами, встановлює схеми соціального забезпечення посадових осіб та інших службовців Союзу.

Стаття 15

Європейський Парламент та Рада, діючи за допомогою регламентів згідно зі звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультації із зацікавленими установами, визначає категорії посадових осіб та інших службовців Союзу, до яких застосовуються, повністю або частково, положення статті 11, частини 2 статті 12 та стаття 13.

Імена, посади та адреси посадових осіб та інших службовців, яких віднесено до таких категорій, періодично повідомляються урядам держав-членів.

ГЛАВА VI ПРИВІЛЕЇ ТА ІМУНІТЕТИ МІСІЙ ТРЕТІХ КРАЇН, АКРЕДИТОВАНИХ ПРИ ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Стаття 16

Держава-член, на території якої розташовані установи Союзу, надають місіям третіх країн, акредитованим при Союзі, звичайні дипломатичні імунітети та привілеї.

ГЛАВА VII ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 17

Привілеї, імунітети та пільги надаються посадовим особам та іншим службовцям Союзу лише в інтересах Союзу.

Кожна установа Союзу позбавляє імунітету, наданого посадовій особі або іншому службовцю, якщо тільки ця установа вважає, що позбавлення

такого імунітету не суперечить інтересам Союзу.

Стаття 18

Для цілей застосування цього Протоколу установи Союзу співпрацюють з відповідними органами влади відповідних держав-членів.

Стаття 19

Статті 11-14, 17 застосовуються до членів Комісії.

Стаття 20

Статті 11-14 та стаття 17 застосовуються до суддів, Генеральних адвокатів, Секретарів та помічників доповідачів Суду Європейського Союзу без шкоди положенням статті 3 Протоколу про Статут Суду Європейського Союзу щодо імунітету Суддів і Генеральних адвокатів від судового переслідування.

Стаття 21

Цей Протокол також застосовується до Європейського інвестиційного банку, членів його підрозділів, його персоналу та представників держав-членів, що беруть участь в його діяльності, без шкоди положенням Протоколу про Статут Банку.

Європейський інвестиційний банк додатково звільняється від будь-яких форм оподаткування або стягнень подібного характеру у випадку будь-якого збільшення його капіталу та від усіх, пов'язаних з цим, формальностей у державі розташування Банку. Аналогічно, його закриття або ліквідація не тягне за собою таких стягнень. Крім того, згідно зі Статутом Банку діяльність Банку та його підрозділів не обкладається податком з обороту.

Стаття 22

Цей Протокол також застосовується до Європейського центрального банку, членів його підрозділів та його персоналу без шкоди положенням Протоколу про Статут Європейської системи центральних банків та Європейського центрального банку.

Європейський центральний банк додатково звільняється від будь-яких форм оподаткування або стягнень подібного характеру у випадку будь-якого збільшення його капіталу та від усіх, пов'язаних з цим, різних формальностей у державі розташування Банку. Згідно зі Статутом Європейської системи центральних банків та Європейського центрального банку діяльність Банку та його підрозділів не обкладається податком з обороту.

ПРОТОКОЛ (№ 8)
СТОСОВНО ЧАСТИНИ 2 СТАТТІ 6 ДОГОВОРУ
ПРО ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ ЩОДО ПРИЄДНАННЯ
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ
І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

ВИСОКІ ДОГОВІРНІ СТОРОНИ,

ПОГОДИЛИСЯ про такі положення, які додаються до Договору про Європейський Союз та до Договору про функціонування Європейського Союзу:

Стаття 1

Угода щодо приєднання Союзу до Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – «Європейська Конвенція»), передбаченого частиною 2 статті 6 Договору про Європейський Союз, забезпечує збереження особливостей Союзу та права Союзу, зокрема щодо:

- (а) спеціальних положень щодо можливої участі Союзу у контрольних органах Європейської Конвенції;
- (б) механізмів, необхідних для забезпечення того, щоб позови держав, що не є членами, та особисті заяви правильно адресувалися державам-членам та/або Союзу залежно від конкретного випадку.

Стаття 2

Угода, зазначена у статті 1, забезпечує, що приєднання Союзу не вплине на повноваження Союзу або його установ. Угода забезпечує, що жодне з її положень не впливає на окрему позицію держав-членів стосовно Європейської Конвенції, зокрема стосовно Протоколів до неї, заходів, вжитих державами-членами, що відступають від Європейської Конвенції згідно з її статтею 15, та стосовно застережень до Європейської Конвенції, зроблених державами-членами відповідно до її статті 57.

Стаття 3

Жодне з положень угоди, зазначеної у статті 1, не впливає на статтю 344 Договору про функціонування Європейського Союзу.

**ПРОТОКОЛ (№ 12)
ПРО ПРОЦЕДУРУ ЩОДО НАДМІРНОГО ДЕФІЦИТУ**

ВИСОКІ ДОГОВІРНІ СТОРОНИ,

ПРАГНУЧИ встановити детальні положення процедури щодо надмірного дефіциту, зазначеної у статті 126 Договору про функціонування Європейського Союзу,

ПОГОДИЛИСЯ про такі положення, що додаються до Договору про Європейський Союз та до Договору про функціонування Європейського Союзу:

Стаття 1

Контрольні значення, зазначені у частині 2 статті 126 Договору про функціонування Європейського Союзу, є такими:

- 3% для співвідношення запланованого або фактичного державного дефіциту до валового внутрішнього продукту за ринковими цінами;
- 60% для співвідношення державного боргу до валового внутрішнього продукту за ринковими цінами.

Стаття 2

У статті 126 зазначеного Договору та в цьому Протоколі:

–«уряд» означає національний уряд, тобто центральний, регіональний або місцевий уряд та фонди соціального забезпечення, за винятком торгівельних операцій, як визначено у Європейській системі інтегрованих економічних розрахунків;

–«дефіцит» означає чисті запозичення, як визначено у Європейській системі інтегрованих економічних розрахунків;

–«інвестиція» означає формування валового основного капіталу, як визначено у Європейській системі інтегрованих економічних розрахунків;

–«борг» означає загальну суму валового боргу за номінальною вартістю, не сплаченого на кінець року та сконсолідований між та всередині секторів національного уряду, як визначено у першому пункті.

Стаття 3

Для забезпечення ефективності процедури щодо надмірного дефіциту уряди держав-членів за цією процедурою відповідальні за дефіцити національного уряду, як визначено у першому пункті статті 2. Держави-члени забезпечують, щоб національні процедури у бюджетній сфері надавали можливість виконання їхніх зобов'язань у цій сфері, що впливають з Договорів. Держави-члени оперативно та регулярно звітують перед Комісією про свої заплановані та фактичні дефіцити та про рівень свого боргу.

Стаття 4

Статистичні дані, необхідні для застосування цього Протоколу, надаються Комісією.

ПРОТОКОЛ (№ 13)
ПРО КРИТЕРІЇ КОНВЕРГЕНЦІЇ

ВИСОКІ ДОГОВІРНІ СТОРОНИ,

ПРАГНУЧИ встановити детальні положення щодо критеріїв конвергенції, якими керується Союз у прийнятті рішень про припинення дії відступів по відношенню до держав-членів, щодо яких застосовується відступ, зазначені у статті 140 Договору про функціонування Європейського Союзу,

ПОГОДИЛИСЯ про такі положення, що додаються до Договору про Європейський Союз та до Договору про функціонування Європейського Союзу:

Стаття 1

Критерій цінової стабільності, зазначений у першому пункті частини 1 статті 140 Договору про функціонування Європейського Союзу, означає, що держава-член має сталі показники цін та середній рівень інфляції в ній протягом одного року перед перевіркою, що не перевищує більш ніж на 1 ½ відсоткових пункти рівень трьох держав-членів, які мають найкращі показники цінової стабільності. Інфляція вимірюється за індексом споживчих цін на порівняльній основі, враховуючи різницю в національних визначеннях.

Стаття 2

Критерій стану державного бюджету, що вказаний у другому пункті частини 1 статті 140 згаданого Договору, слід розуміти так, що на час перевірки держава-член не підпадає під дію рішення Ради, що ухвалюється відповідно до частини 6 статті 126 згаданого Договору, про існування в ній надмірного дефіциту.

Стаття 3

Критерій участі в механізмі валютно-обмінного курсу Європейської монетарної системи, що зазначений у третьому пункті частини 1 статті 140 згаданого Договору, означає, що держава-член дотримувалася нормальних меж коливань, передбачених механізмом валютно-обмінного курсу Європейської монетарної системи, без тяжких ускладнень протягом щонайменше останніх двох років перед перевіркою. Зокрема, держава-член протягом того самого періоду не проводила девальвацію двостороннього центрального курсу своєї валюти відносно євро за власною ініціативою.

Стаття 4

Критерій конвергенції відсоткових ставок, зазначений у четвертому

пункті частини 1 статті 140 згаданого Договору, означає, що середня довгострокова номінальна відсоткова ставка, що спостерігається у державі-члені протягом одного року перед перевіркою, не перевищує більше ніж на 2 відсоткові пункти відсоткові ставки у щонайбільше трьох державах-членах, що мають найкращі показники цінової стабільності. Відсоткові ставки вимірюються на основі довгострокових державних боргових зобов'язань або подібних цінних паперів, враховуючи різницю в національних визначеннях.

Стаття 5

Статистичні дані, необхідні для застосування цього Протоколу, надаються Комісією.

Стаття 6

Рада, діючи одностайно за пропозицією Комісії та після проведення консультації з Європейським Парламентом, а у разі потреби з ЄЦБ та з Економічно-фінансовим комітетом, ухвалює необхідні положення для визначення деталей критеріїв конвергенції, що зазначені в частині 1 статті 140 згаданого Договору, які замінюють цей Протокол.

**ПРОТОКОЛ (№ 14)
ПРО ГРУПУ ЄВРО**

ВИСОКІ ДОГОВІРНІ СТОРОНИ,

ПРАГНУЧИ поширювати умови для сильнішого економічного зростання в Європейському Союзі та з цією метою розвивати дедалі тіснішу координацію економічних політик у зоні євро,

УСВІДОМЛЮЮЧИ потребу встановити спеціальні положення про посилений діалог між державами-членами, валютою яких є євро, очікуючи, коли євро стане валютою усіх держав-членів Союзу,

ПОГОДИЛИСЯ про такі положення, що додаються до Договору про Європейський Союз та до Договору про функціонування Європейського Союзу:

Стаття 1

Міністри держав-членів, валютою яких є євро, збираються на неофіційні засідання. На цих засіданнях, в разі необхідності, обговорюються питання, пов'язані з особливими обов'язками, які вони поділяють стосовно єдиної валюти. Комісія бере участь в засіданнях. Європейський центральний банк запрошується на ці засідання, які мають бути підготовлені представниками міністрів, що відповідають за фінанси держав-членів, валютою яких є євро, та представниками Комісії.

Стаття 2

Міністри держав-членів, валютою яких є євро, більшістю голосів обирають голову строком на два з половиною роки.

ПРОТОКОЛ (№ 19)
**ПРО ШЕНГЕНСЬКЕ *ACQUIS*, ІНТЕГРОВАНЕ ДО СТРУКТУРИ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

ВИСОКІ ДОГОВІРНІ СТОРОНИ,

ВІДЗНАЧАЮЧИ, що Угоди про поступове скасування перевірок на спільних кордонах, які деякі держави-члени Європейського Союзу підписали 14 червня 1985 року та 19 червня 1990 року в Шенгені, а також інші відповідні угоди та правила, ухвалені на основі цих угод, були інтегровані у структуру Європейського Союзу за допомогою Амстердамського договору від 2 жовтня 1997 року,

ПРАГНУЧИ зберегти Шенгенське *acquis*, розроблене з моменту набуття чинності Амстердамським договором, а також розвивати це *acquis*, з тим щоб сприяти досягненню мети надання громадянам Союзу простору свободи, безпеки та правосуддя без внутрішніх кордонів,

ВРАХОВУЮЧИ особливу позицію Данії,

ВРАХОВУЮЧИ той факт, що Ірландія та Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії не беруть участь у всіх положеннях Шенгенського *acquis*; однак, доречно передбачити для цих держав-членів можливість прийняти інші положення цього *acquis* повністю або частково,

ВИЗНАЮЧИ, що внаслідок цього необхідно використовувати положення Договорів стосовно тіснішої співпраці між деякими державами-членами,

ВРАХОВУЮЧИ необхідність підтримувати особливі стосунки з Республікою Ісландія та Королівством Норвегія, обидві держави дотримуються положень Північного паспортного союзу разом з північними державами, які є членами Європейського Союзу,

ПОГОДИЛИСЯ про такі положення, що додаються до Договору про Європейський Союз та до Договору про функціонування Європейського Союзу:

Стаття 1

Королівство Бельгія, Республіка Болгарія, Чеська Республіка, Королівство Данія, Федеративна Республіка Німеччина, Естонська Республіка, Грецька Республіка, Королівство Іспанія, Французька Республіка, Італійська Республіка, Республіка Кіпр, Латвійська Республіка, Литовська Республіка, Велике Герцогство Люксембург, Угорська Республіка, Мальта, Королівство Нідерланди, Австрійська Республіка, Республіка Польща, Португальська Республіка, Румунія, Республіка Словенія, Словацька Республіка, Фінляндська Республіка та Королівство Швеція уповноважуються запровадити тіснішу співпрацю між собою у сферах, що охоплені положеннями, визначеними Радою, які становлять Шенгенське *acquis*. Ця співпраця про-

водиться в межах інституційних і законодавчих рамок Європейського Союзу та з дотриманням відповідних положень Договорів.

Стаття 2

Шенгенське *acquis* застосовується до держав-членів, зазначених в статті 1, без шкоди статті 3 Акту про приєднання від 16 квітня 2003 року або статті 4 Акту про приєднання від 25 квітня 2005 року. Рада замінює собою Виконавчий комітет, заснований Шенгенськими угодами.

Стаття 3

Участь Данії в ухваленні заходів, що є розвитком Шенгенського *acquis*, а також впровадження цих заходів та їхнє застосування щодо Данії регулюється відповідними положеннями Протоколу щодо позиції Данії.

Стаття 4

Ірландія та Сполучене Королівство Великої Британії і Північної Ірландії можуть в будь-який час звернутися з проханням взяти участь в деяких або всіх положеннях цього *acquis*.

Комісія приймає рішення щодо такого запиту одностайною згодою членів, зазначених у статті 1, і представника уряду відповідної держави.

Стаття 5

1. Пропозиції та ініціативи, засновані на Шенгенському *acquis*, підпадають під дію відповідних положень Договорів.

У цьому контексті, якщо Ірландія або Сполучене Королівство не повідомлять Раді письмово протягом розумного періоду про свій намір взяти участь, дозвіл, зазначений у статті 329 Договору про функціонування Європейського Союзу, вважається наданим державам-членам, зазначеним у статті 1, та Ірландії або Сполученому Королівству в разі, якщо будь-яка з цих держав має намір взяти участь у сферах співпраці, про які йдеться.

2. У разі, якщо Ірландія або Сполучене Королівство вважаються такими, що надіслали повідомлення згідно з рішенням, ухваленим відповідно до статті 4, вони можуть, незважаючи на це, письмово повідомити Комісію протягом трьох місяців, що не мають наміру брати участь в таких пропозиціях або ініціативах. У такому випадку Ірландія або Сполучене Королівство не беруть участь в їх ухваленні. Від дати останнього повідомлення процедура ухвалення заходів, заснованих на Шенгенському *acquis*, призупиняється до закінчення процедури, яка встановлена в частинах 3 або 4, або до того часу, коли повідомлення буде відкликано в будь-який момент протягом цієї процедури.

3. Для держав-членів, які надіслали повідомлення, про яке йдеться в частині 2, будь-яке рішення, прийняте Радою відповідно до статті 4, починаючи з дати набуття чинності запропонованим заходом, більше не застосовується тією мірою, якою Рада вважає це за необхідне, та за умов, що визначаються рішенням Ради, яка діє кваліфікованою більшістю за пропо-

зицією Комісії. Таке рішення повинно бути прийняте відповідно до таких критеріїв: Рада прагне зберегти якомога ширші можливі заходи участі відповідних держав-членів, не порушуючи значною мірою практичну дієвість різних частин

Шенгенського *acquis*, при цьому враховуючи їх узгодженість. Комісія якомога швидше надає свою пропозицію після надсилання повідомлення, зазначеного в частині 2. Рада, за необхідності, після скликання двох засідань поспіль діє упродовж чотирьох місяців від дати надходження пропозиції Комісії.

4. Якщо до кінця чотирьохмісячного періоду Рада не ухвалює рішення, держава-член може без затримки звернутися з проханням передати справу Європейській Раді. У такому випадку Європейська Рада на своєму наступному засіданні, діючи кваліфікованою більшістю за пропозицією Комісії, приймає рішення відповідно до критеріїв, зазначених у частині 3.

5. Якщо до кінця процедури, встановленої в частинах 3 або 4, Рада або, залежно від випадку, Європейська Рада не ухвалює своє рішення, призупинення процедури ухвалення заходу, заснованого на Шенгенському *acquis*, скасовується. Якщо зазначений захід буде ухвалено пізніше, будь-яке рішення, прийняте Радою відповідно до статті 4, починаючи з дати набрання чинності цим заходом, більше не застосовується до відповідних держав-членів тією мірою та згідно з умовами, встановленими Комісією, окрім випадку, якщо згадана держава-член відкликає повідомлення, зазначене в частині 2, до ухвалення заходу. Комісія діє до настання дати цього ухвалення. Приймаючи рішення, Комісія дотримується критеріїв, що зазначені в частині 3.

Стаття 6

Республіка Ісландія та Королівство Норвегія залучаються до реалізації Шенгенського *acquis* та його подальшого розвитку. З цією метою відповідні процедури погоджуються в угоді, яку має укласти з цими державами Рада, діючи однотайним рішенням всіх своїх членів, зазначених у статті 1. Така угода містить положення про внесок Ісландії та Норвегії до будь-яких фінансових наслідків, що є результатом реалізації цього Протоколу.

Рада, діючи однотайно, укладає окрему угоду з Ісландією та Норвегією, щоб визначити права та обов'язки між Ірландією та Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії, з одного боку, та Ісландією та Норвегією, з іншого боку, у тих сферах Шенгенського *acquis*, що застосовуються до цих держав.

Стаття 7

Для цілей переговорів про приєднання нових держав-членів до Європейського Союзу Шенгенське *acquis* та подальші заходи, що вживаються установами в межах сфери його застосування, вважаються *acquis*, яке має бути прийнятим у повному обсязі державами, що є кандидатами на вступ.

**ПРОТОКОЛ (№ 23)
ПРО ЗОВНІШНІ ЗНОСИНИ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ
ЩОДО ПЕРЕТИНУ ЗОВНІШНІХ КОРДОНІВ**

ВИСОКІ ДОГОВІРНІ СТОРОНИ,

БЕРУЧИ ДО УВАГИ потребу держав-членів забезпечити ефективний контроль на їхніх зовнішніх кордонах та, за необхідності, у співпраці з третіми країнами,

ПОГОДИЛИСЯ про такі положення, що додаються до Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу:

Положення про заходи щодо перетину зовнішніх кордонів, що містяться в пункті (b) частини 2 статті 77 Договору про функціонування Європейського Союзу не шкодять повноваженням держав-членів проводити переговори або укладати угоди з третіми країнами, доки зазначені угоди узгоджуються з законодавством Союзу та іншими відповідними міжнародними угодами.

**ПРОТОКОЛ (№ 24)
ПРО НАДАННЯ ПРИТУЛКУ ГРОМАДЯНАМ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

ВИСОКІ ДОГОВІРНІ СТОРОНИ,

ОСКІЛЬКИ Союз відповідно до частини 1 статті 6 Договору про Європейський Союз визнає права, свободи та принципи, встановлені в Хартії основоположних прав,

ОСКІЛЬКИ відповідно до частини 3 статті 6 Договору про Європейський Союз основоположні права, гарантовані Європейською конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, становлять частину законодавства Союзу як основні принципи,

ОСКІЛЬКИ Суд Європейського Союзу уповноважений забезпечувати дотримання Європейським Союзом законодавства при тлумаченні та застосуванні частин 1 та 3 статті 6 Договору про Європейський Союз,

ОСКІЛЬКИ відповідно до статті 49 Договору про Європейський Союз будь-яка європейська країна, подаючи заявку на вступ до Союзу, повинна поважати цінності, зазначені в статті 2 Договору про Європейський Союз,

ПАМ'ЯТАЮЧИ, що стаття 7 Договору про Європейський Союз встановлює механізм зупинення певних прав у випадку, коли держава-член істотно і тривало порушує такі цінності,

НАГАДУЮЧИ, що кожен громадянин держави-члена як громадянин Союзу користується спеціальним статусом і захистом, який гарантують держави-члени згідно з положеннями Частини Два Договору про функціонування Європейського Союзу,

ПАМ'ЯТАЮЧИ, що Договори створюють простір без внутрішніх кордонів і надають кожному громадянину Союзу право вільно рухатися і проживати на території держав-членів,

ПРАГНУЧИ запобігти тому, щоб інститут притулку використовували з метою, іншою ніж та, для якої він призначений,

ОСКІЛЬКИ цей Протокол поважає завдання та цілі Женевської конвенції від 28 липня 1951 року про правовий статус біженців,

ПОГОДИЛИСЯ про такі положення, що додаються до Договору про Європейський Союз та до Договору про функціонування Європейського Союзу:

Єдина стаття

Зважаючи на рівень захисту основоположних прав і свобод у державах-членах Європейського Союзу, держави-члени є надійними країнами походження по відношенню одна до одної для усіх правових і практичних цілей у питаннях притулку. Отже, будь-яка заява громадянина держави-члена про надання притулку може бути взята до уваги або оголошена прийнятною для розгляду іншою державою-членом лише у таких випадках:

(a) якщо держава-член, громадянин якої подав заяву, користуючись положеннями статті 15 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, після набуття чинності Амстердамським договором вживає заходів на своїй території, що частково відступають від її зобов'язань, що витікають із Конвенції;

(b) якщо було розпочато процедуру, зазначену в частині 1 статті 7 Договору про Європейський Союз, і доки Рада або, за необхідності, Європейська Рада не ухвалить рішення стосовно громадянина держави-члена, який подав заяву;

(c) якщо Рада ухвалила рішення відповідно до частини 1 статті 7 Договору про Європейський Союз стосовно громадянина держави-члена, який подав заяву, або якщо Європейська Рада ухвалила рішення відповідно до частини 2 статті 7 згаданого Договору стосовно громадянина держави-члена, який подав заяву;

(d) якщо держава-член односторонньо приймає таке рішення щодо заяви громадянина іншої держави-члена; у такому випадку необхідно невідкладно повідомити про це Раді; заява розглядається на основі припущення, що остання є очевидно безпідставною, не впливаючи у будь-який спосіб, якою б не була справа, на повноваження держави-члена ухвалювати рішення.

ПРОТОКОЛ (№ 25)
ПРО ЗДІЙСНЕННЯ СПІЛЬНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

ВИСОКІ ДОГОВІРНІ СТОРОНИ,

ПОГОДИЛИСЯ про такі положення, що додаються до Договору про Європейський Союз та до Договору про функціонування Європейського Союзу:

Єдина стаття

Посилаючись на статтю 2 Договору про функціонування Європейського Союзу щодо спільних повноважень, коли Союз вживає заходи в окремій сфері, межі здійснення таких повноважень охоплюють лише ті елементи, що регулюються відповідним актом Союзу, а отже, не охоплюють усю сферу.

ПРОТОКОЛ (№ 26)
ПРО ПОСЛУГИ ЗАГАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ

ВИСОКІ ДОГОВІРНІ СТОРОНИ,

ВИСЛОВЛЮЮЧИ БАЖАННЯ наголосити на важливості послуг загального інтересу,

ПОГОДИЛИСЯ про такі тлумачні положення, що додаються до Договору про Європейський Союз та до Договору про функціонування Європейського Союзу:

Стаття 1

Спільні цінності Союзу щодо послуг загального економічного інтересу у значенні статті 14 Договору про функціонування Європейського Союзу включають, зокрема:

–основу роль та широкі дискреційні повноваження національних, регіональних та місцевих органів влади, що стосується надання, доручення виконання та здійснення організації послуг загального економічного інтересу якомога ближче до потреб користувачів;

–різноманітність послуг загального економічного інтересу та відмінності, що можуть існувати на рівні потреб та уподобань користувачів в залежності від різного географічного розташування, соціального та культурного становища;

–високий рівень якості, безпеки та доступності, однакове ставлення та сприяння загальному доступу та реалізації прав користувачів.

Стаття 2

Положення Договорів жодним чином не впливають на повноваження держав-членів щодо надання, доручення виконання та здійснення організації послуг загального інтересу.

**ПРОТОКОЛ (№ 27)
ПРО ВНУТРІШНІЙ РИНОК ТА КОНКУРЕНЦІЮ**

ВИСОКІ ДОГОВІРНІ СТОРОНИ,

ВРАХОВУЮЧИ той факт, що внутрішній ринок, як визначено в статті 3 Договору про Європейський Союз, включає систему, що забезпечує відсутність спотворення конкуренції,

ПОГОДИЛИСЯ, що:

З цією метою Союз, якщо необхідно, вживає заходів в рамках положень Договорів, зокрема відповідно до статті 352 Договору про функціонування Європейського Союзу.

Цей протокол додається до Договору про Європейський Союз та до Договору про функціонування Європейського Союзу.

**ПРОТОКОЛ (№ 28)
ПРО ЕКОНОМІЧНУ, СОЦІАЛЬНУ
ТА ТЕРИТОРІАЛЬНУ ЄДНІСТЬ**

ВИСОКІ ДОГОВІРНІ СТОРОНИ,

ПАМ'ЯТАЮЧИ про те, що стаття 3 Договору про Європейський Союз містить завдання сприяти економічній, соціальній та територіальній єдності та солідарності між державами-членами і що зазначена єдність належить до сфер застосування спільних повноважень Союзу, зазначених в пункті (с) частини 2 статті 4 Договору про функціонування Європейського Союзу,

ПАМ'ЯТАЮЧИ, що положення Частини Три Розділу XVII про економічну, соціальну та територіальну єдність загалом забезпечують правову основу для консолідації та подальшого розвитку діяльності Союзу у сфері економічної, соціальної та територіальної єдності, включаючи створення нового фонду,

ПАМ'ЯТАЮЧИ, що положення статті 177 Договору про функціонування Європейського Союзу передбачають створення Фонду єдності,

ВІДЗНАЧАЮЧИ те, що Європейський інвестиційний банк надає великі суми, що постійно зростають, на користь бідніших регіонів,

ВІДЗНАЧАЮЧИ прагнення досягти більшої гнучкості умов розподілу коштів структурних фондів,

ВІДЗНАЧАЮЧИ прагнення зміни рівня участі Союзу в програмах і проектах у певних країнах,

ВІДЗНАЧАЮЧИ пропозицію, спрямовану на те, щоб більшою мірою враховувати в системі власних ресурсів відносний добробут держав-членів,

ПІДТВЕРДЖУЮТЬ, що сприяння економічній, соціальній та територіальній єдності має суттєве значення для всеохоплюючого розвитку і тривалого успіху Союзу,

ПІДТВЕРДЖУЮТЬ своє переконання в тому, що структурні фонди мають і надалі відігравати важливу роль в досягненні цілей Союзу у сфері єдності,

ПІДТВЕРДЖУЮТЬ своє переконання в тому, що Європейський інвестиційний банк і надалі має вкладати більшість своїх ресурсів у сприяння економічній, соціальній та територіальній єдності і проголошують свою готовність відразу, як тільки це стане необхідним з цією метою, переглянути потреби в капіталі Європейського інвестиційного банку,

ПОГОДЖУЮТЬСЯ, що Фонд єдності робитиме фінансові внески Союзу в проекти у сфері довкілля та транс'європейських мереж у державах-членах, де ВВП на душу населення нижчий аніж 90% від середнього показника у Союзі, що мають програми, спрямовані на виконання умов економічної конвергенції відповідно до статті 126.

ПРОГОЛОШУЮТЬ свій намір дозволити вищий рівень гнучкості умов розподілу фінансування зі структурних фондів на особливі потреби, не охоплені існуючими правилами структурних фондів;

ПРОГОЛОШУЮТЬ свою готовність змінювати рівень участі Союзу в контексті програм і проектів структурних фондів, щоб уникнути надмірного зростання бюджетних видатків менш заможних держав-членів;

ВИЗНАЮТЬ необхідність регулярно перевіряти поступ на шляху до досягнення економічної, соціальної та територіальної єдності і стверджують свою готовність вивчити всі необхідні для цього заходи;

ПРОГОЛОШУЮТЬ свій намір звернути більшу увагу на спроможність окремих держав-членів сплачувати внески до системи власних ресурсів і перевірити, як можна виправити регресивні елементи, що існують у системі власних ресурсів, для менш заможних держав-членів;

ПОГОДЖУЮТЬСЯ додати цей Протокол до Договору про Європейський Союз та до Договору про функціонування Європейського Союзу.

**ПРОТОКОЛ (№ 29)
ПРО СИСТЕМУ ГРОМАДСЬКОГО МОВЛЕННЯ
В ДЕРЖАВАХ-ЧЛЕНАХ**

ВИСОКІ ДОГОВІРНІ СТОРОНИ,

ВВАЖАЮЧИ, що система громадського мовлення в державах-членах безпосередньо пов'язана з демократичними, соціальними і культурними потребами кожного суспільства і потребою зберігати плюралізм засобів масової інформації,

ПОГОДИЛИСЯ про такі тлумачні положення, що додаються до Договору про Європейський Союз та до Договору про функціонування Європейського Союзу:

Положення Договорів не шкодять повноваженням держав-членів забезпечувати фінансування служб громадського мовлення тією мірою, якою таке фінансування надається організаціям мовлення для надання цієї громадської послуги, що покладена, визначена та зорганізована кожною державою-членом, і тією мірою, якою таке фінансування не впливає на умови торгівлі і конкуренції в Союзі настільки, що суперечить спільному інтересу, водночас беручи до уваги реалізацію завдання цієї громадської послуги.

**ПРОТОКОЛ (№ 37)
ПРО ФІНАНСОВІ НАСЛІДКИ ЗАКІНЧЕННЯ СТРОКУ
ДІЇ ДОГОВОРУ ПРО ЗАСНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО
СПІВТОВАРИСТВА З ВУГІЛЛЯ ТА СТАЛІ ТА ПРО
ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ФОНД З ВУГІЛЛЯ ТА СТАЛІ**

ВИСОКІ ДОГОВІРНІ СТОРОНИ,

ЗГАДУЮЧИ, що всі активи та пасиви Європейського Співтовариства з вугілля та сталі станом на 23 липня 2002 року були переведені до Європейського Співтовариства 24 липня 2002 року,

БЕРУЧИ ДО УВАГИ прагнення використовувати ці кошти на дослідження в галузі вугільної та сталеливарної промисловості та потребу обумовити певні спеціальні правила щодо цього,

ПОГОДИЛИСЯ про такі положення, що додаються до Договору про

Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу:

Стаття 1

1. Вартість цих активів та пасивів за балансовим звітом ЄСВС від 23 липня 2002 року з урахуванням збільшення або зменшення внаслідок ліквідаційних процедур, вважаються активами, призначеними для досліджень в галузях, пов'язаних із вугільною та сталеливарною промисловістю, а зазначаються як «ЄСВС, що ліквідується». Після завершення ліквідації ці активи зазначаються як «активи Дослідницького фонду з вугілля та сталі».

2. Доходи від таких активів, зазначених як «Дослідницький фонд з вугілля та сталі», використовується лише на дослідження поза рамками дослідницьких програм у секторах, пов'язаних з вугільною та сталеливарною промисловістю відповідно до положень цього Протоколу та актів, ухвалених на його основі.

Стаття 2

Рада, діючи згідно зі спеціальної законодавчої процедурою та після отримання згоди Європейського Парламенту, ухвалює всі необхідні положення для імплементації цього Протоколу, включаючи основні принципи.

Рада за пропозицією Комісії та після проведення консультацій з Європейським Парламентом ухвалює заходи, якими встановлюються багаторічні фінансові керівні принципи щодо управління активами Дослідницького Фонду з вугілля та сталі, а також технічні керівні принципи для дослідницьких програм Дослідницького фонду з вугілля та сталі.

Стаття 3

Якщо в цьому Протоколі та актах, ухвалених на його основі, не передбачено інше – застосовуються положення Договорів.

**ПЕРЕЛІК, ЗАЗНАЧЕНИЙ У СТАТТІ 38 ДОГОВОРУ
ПРО ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

(1) № в Брюссельській номенклатурі	(2) Опис продукції
Глава 1	Живі тварини
Глава 2	М'ясо та їстівні субпродукти
Глава 3	Риба, ракоподібні та молюски
Глава 4	Молочна продукція; яйця птиці; натуральний ме
Глава 5	Кишки, сечові міхури та шлунки тварин (крім риб'ячих), цілі та
05.04	шматками
05.15	Продукти тваринного походження, не вказані або не включені до інших
	глав; мертві тварини відповідно до Глави 1 або Глави 3, непридатні для
	споживання людиною
Глава 6	Живі дерева та інші рослини; цибулини, коріння та подібні; зрізані квіти
	та декоративна зелень
Глава 7	Їстівні овочі, деякі коренеплоди та бульбоплоди
Глава 8	Їстівні плоди та горіхи; шкірки динь або цитрусових
Глава 9	Кава, чай та прянощі, за винятком мате (позиція № 09.03)
Глава 10	Зернові культури
Глава 11	Продукти борошномельно-круп'яної промисловості; солод та
	крохмаль; клейковина; інулін
Глава 12	Насіння та плоди олійних рослин; інше зерно, насіння та плоди; технічні
Глава 13	та лікарські рослини; солома і фураж
колишня 13.03	Пектин
Глава 15	
15.01	Лярд та інший топлений свинячий жир; топлений жир свійської птиці
15.02	Нетоплений жир великої рогатої худоби, овечий або козячий; лій (вклю-
	чаючи «перший сік»), вироблений з цих жирів
15.03	Лярд-стеарин, олеостеарин та технічний стеарин, свинячий олеїн, олео-
	маргарин та масло тварин, не емульговані, не змішані або не приготовлені
	іншим чином
15.04	Жири та масла з риби та морських ссавців, рафіновані або
	нерафіновані
15.07	Фіксовані рослинні олії, рідкі або тверді, сирі, рафіновані або
	очищені
15.12	Тваринні або рослинні жири та олії, гідрогенізовані, рафіновані чи не-
	рафіновані, але не піддані подальшій обробці
15.13	Маргарин, штучний лярд та інші готові харчові жири

15.17	Залишки після обробки жирних речовин або воску тваринного чи рослинного походження
Глава 16	Продукти з м'яса, риби, ракоподібних або моллюсків
Глава 17	
17.01	Цукор з цукрових буряків або цукрової тростини, у твердому стані
17.02	Інші види цукру; цукрові сиропи; штучний мед (змішаний або не змішаний з натуральним медом); карамель
17.03	Патока, знебарвлена чи незнебарвлена
17.05 (*)	Цукор з додаванням ароматичних речовин чи барвників, сиропи та патока (включаючи ванільний цукор та ванілін), крім фруктових соків з додаванням цукру в будь-якій пропорції
Глава 18	
18.01	Какао-боби, цілі або мелені, сирі або смажені
18.02	Шкаралупа, лушпиння, шкірки та відходи какао
Глава 20	Вироби з овочів, фруктів або інших частин рослин
Глава 22	
22.04	Виноградне сусло, в стадії бродіння або бродіння якого зупинено іншим способом, ніж за допомогою додавання спирту
22.05	Вино зі свіжого винограду; виноградне сусло в стадії бродіння, зупиненого додаванням спирту
22.07	Інші зброджені напої (наприклад, сидр, грушевий сидр, та медовий напій)
Колишня 22.08(*)	Етиловий спирт або нейтральні спирти, денатуровані чи неденатуровані, будь-якої міцності, отримані з сільськогосподарської продукції, переліченої у Додатку I, за
Колишня 22.09(*)	винятком лікерів та інших алкогольних напоїв та складних алкогольних сумішей (відомих як «концентровані екстракти») для виробництва напоїв
22.10 (*)	Оцет харчовий та його замінники
Глава 23	Залишки та відходи харчової промисловості; приготовлений сухий корм для тварин
Глава 24	
24.01	Тютюн необроблений, тютюнові відходи
Глава 45	
45.01	Натуральний корок, необроблений, подрібнений, гранульований або мелений; відходи корку
Глава 54	
54.01	Льон, сирий або оброблений, але невипрядений; ляне клоччя та відходи (у том числі витягнуті та розпушені волокна)
Глава 57	
57.01	Конопля (<i>Cannabis sativa</i>), сира або оброблена, але невипрядена клоччя та відходи коноплі (у тому числі витягнуті та розпушені волокна чи нитки);

Запис, доданий статтею 1 Регламенту № 7а Ради Європейського Економічного співтовариства від 18 грудня 1959 року (ОВ № 7, 30.1.1961, С. 71/61).

**ЗАМОРСЬКІ КРАЇНИ ТА ТЕРИТОРІЇ, ДО ЯКИХ
ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ ПОЛОЖЕННЯ ЧАСТИНИ ЧЕТВЕРТОЇ
ДОГОВОРУ ПРО ФУНКЦІОНУВАННЯ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

- Гренландія
- Нова Каледонія та залежні території,
- Французька Полінезія,
- Французькі Південні та Антарктичні території,
- Острови Уолліс та Футуна,
- Майотта,
- Сен-П'єр і Мікелон,
- Аруба,
- Нідерландські Антильські острови:
 - острів Бонайре,
 - острів Кюрасао,
 - острів Саба,
 - острів Сінт-Естатіуса,
 - Сінт Маартін,
 - Ангілья,
- Кайманові острови,
- Фолклендські острови,
- Південна Джорджія та Південні Сандвічеві острови,
- Монсеррат,
- Острови Піткern,
- Острів Святої Єлени та залежні території,
- Британська антарктична територія
- Британська територія в Індійському океані,
- Острови Теркс і Кайкос,
- Британські Віргінські острови,
- Бермудські острови.

**ДЕКЛАРАЦІЇ
ЩО ДОДАЮТЬСЯ ДО ЗАКЛЮЧНОГО АКТУ МІЖУРЯДОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ, ЩО УХВАЛИЛА ЛІСАБОНСЬКИЙ ДОГОВІР,**

підписаний 13 грудня 2007 року

А. ДЕКЛАРАЦІЇ ЩОДО ПОЛОЖЕНЬ ДОГОВОРІВ

**1. Декларація щодо Хартії основоположних прав
Європейського Союзу**

Хартія основоположних прав Європейського Союзу, яка має обов'язкову юридичну силу, підтверджує основоположні права, гарантовані Європейською конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод, та ті, що впливають із спільних для держав-членів конституційних традицій.

Хартія не розширює сферу застосування права Союзу за межі повноважень Союзу, не створює жодних нових повноважень або завдань Союзу та не змінює визначених Договорами повноважень та завдань.

**2. Декларація щодо частини 2 статті 6 Договору
про Європейський Союз**

Конференція дійшла згоди, що питання приєднання Союзу до Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод повинне бути вирішене таким чином, щоб зберегти особливості права Союзу. У зв'язку з цим Конференція відзначає існування постійного діалогу між Судом Європейського Союзу та Європейським Судом з прав людини; такий діалог може бути посилений після вступу Союзу до Конвенції.

3. Декларація щодо статті 8 Договору про Європейський Союз

Союз братиме до уваги особливості становища країн з невеликою територією, які підтримують із Союзом особливі добросусідські відносини.

4. Декларація щодо складу Європейського Парламенту

Італії буде надано додаткове місце в Парламенті.

13. Декларація щодо спільної зовнішньої та безпекової політики

Конференція підкреслює, що положення Договору про Європейський Союз щодо спільної зовнішньої та безпекової політики, включаючи положення щодо створення посади Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки та заснування Служби з питань зовнішньої діяльності, не впливають на існуючі повноваження держав-

членів з формування та здійснення зовнішньої політики або національного представництва в третіх країнах та міжнародних організаціях.

Конференція також відзначає, що положення, які регулюють питання спільної безпекової та оборонної політики, не завдають шкоди особливостям безпекової та оборонної політики держав-членів.

Конференція наголошує, що положення Статуту Організації Об'єднаних Націй і надалі матимуть зобов'язальний характер для Європейського Союзу та його держав-членів, зокрема основне повноваження Ради безпеки та її членів щодо підтримання міжнародного миру та безпеки.

14. Декларація щодо спільної зовнішньої та безпекової політики

Окрім спеціальних правил та процедур, зазначених у частині 1 статті 24 Договору про Європейський Союз, Конференція підкреслює, що положення Договору про Європейський Союз щодо спільної зовнішньої та безпекової політики, включаючи положення щодо Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки та Служби з питань зовнішньої діяльності, не впливають на існуючої правові засади, обов'язки та повноваження кожної з держав-членів щодо формування та ведення своєї зовнішньої політики, національної дипломатичної служби, зносин з третіми країнами та участі в міжнародних організаціях, включаючи членство держави-члена в Раді Безпеки Організації Об'єднаних Націй.

Конференція також відзначає, що положення, які регулюють питання спільної зовнішньої та безпекової політики, не передбачають нових повноважень Комісії щодо ініціювання рішень та не посилюють роль Європейського Парламенту.

Конференція також відзначає, що положення, які регулюють питання спільної безпекової та оборонної політики, не завдають шкоди особливостям безпекової та оборонної політики держав-членів.

17. Декларація щодо вищої юридичної сили

Конференція нагадує, що згідно з усталеним прецедентним правом Суду Європейського Союзу Договори та законодавчі акти, ухвалені Союзом на основі Договорів, мають вищу юридичну силу порівняно з законодавчими актами держав-членів згідно з умовами, встановленими прецедентним правом.

Конференція також вирішила приєднати у вигляді Додатка до цього Заключного акту Висновок Юридичної служби Ради щодо вищої юридичної сили законодавства ЄС, що міститься у документі 11197/07 (JUR 260):

*«Висновок Юридичної служби Ради
від 22 червня 2007 року*

З прецедентного права Суду Європейського Союзу випливає, що вища юридична сила права ЄС є наріжним принципом права Співтовариства. Відповідно до Суду цей принцип випливає з особливої природи Європейського Співтовариства. На час прийняття першого рішення у рамках прецедентного права (Costa/ENEL від 15 липня 1964 року, Справа 6/641⁽⁵⁾) положення щодо вищої юридичної сили не згадувалося в Договорі. Такий стан речей існує і на сьогодні. Той факт, що принцип, який передбачає наділення права ЄС вищою юридичною силою, не буде включений до майбутнього Договору, жодним чином не впливає на існування цього принципу й існуюче прецедентне право Суду.

18. Декларація стосовно розмежування повноважень

Конференція підкреслює, що відповідно до передбаченої у Договорі про Європейський Союз та у Договорі про функціонування Європейського Союзу системи розподілу повноважень між Союзом та державами-членами повноваження, не покладені на Союз відповідно до Договорів, належать державам-членам.

Якщо Договори надають Союзу повноваження, якими в певній сфері також наділені держави-члени, держави-члени здійснюють свої повноваження в обсязі, в якому Союз не здійснює або вирішив більше не здійснювати свої повноваження. Така ситуація виникає, коли відповідна установа ЄС приймає рішення скасувати законодавчий акт, зокрема з метою ефективнішого забезпечення незмінного дотримання принципів субсидіарності та пропорційності. За ініціативою одного або кількох своїх членів (представників держав-членів) та відповідно до статті 241 Договору про функціонування Європейського Союзу Рада може звернутися до Комісії за пропозиціями щодо скасування законодавчого акту. Конференція вітає декларацію Комісії про те, що вона буде приділяти особливу увагу таким зверненням.

У той же час представники урядів держав-членів, зустрічаючись на міждержавній конференції, відповідно до звичайної процедури перегляду, встановленої в частинах 2 та 5 статті 48 Договору про Європейський Союз, можуть прийняти рішення внести зміни до Договорів, на яких заснований Союз, щодо розширення або обмеження повноважень, наданих Союзу Договорами.

⁵ («Таким чином, (...) право, що походить з Договору, незалежного джерела права, не може через свою особливу й унікальну природу бути нижчим за будь-які внутрішні правові норми у будь-якому форматі без позбавлення його статусу права Співтовариства та без того, щоб поставити під сумнів правові засади самого Співтовариства.»)

24. Декларація щодо правосуб'єктності Європейського Союзу

Конференція підтверджує, що правосуб'єктність Європейського Союзу не уповноважує Союз на законодавчу або іншу діяльність поза межами повноважень, покладених на нього державами-членами в Договорах.

В. ДЕКЛАРАЦІЇ ЩОДО ПРОТОКОЛІВ, ДОДАНИХ ДО ДОГОВОРІВ

Декларація щодо статті 5 Протоколу про Шенгенське *acquis*, інтегроване до структури Європейського Союзу

Конференція відзначає, що у тих випадках, коли держава-член надіслала повідомлення відповідно до частини 2 статті 5 Протоколу про Шенгенське *acquis*, інтегроване до структури Європейського Союзу, про те, що вона не має бажання брати участь в пропозиції або ініціативі, таке повідомлення може бути відкликано в будь-який момент до ухваленням заходу, що розвиває Шенгенське *acquis*.

45. Декларація щодо частини 2 статті 5 Протоколу про Шенгенське *acquis*, інтегроване до структури Європейського Союзу

Конференція заявляє, що коли Сполучене Королівство або Ірландія повідомляють Раді про свій намір не брати участь у заході, заснованому на Шенгенському *acquis*, в якому вони беруть участь, Рада буде проводити всебічне обговорення можливих наслідків такої відмови від участі держави-члена у цьому заході. Обговорення в межах Ради повинне проводитися у світлі поданих Комісією вказівок стосовно зв'язку між пропозицією та Шенгенським *acquis*.

46. Декларація щодо частини 3 статті 5 Протоколу про Шенгенське *acquis*, інтегроване до структури Європейського Союзу

Конференція нагадує, що якщо Рада не ухвалює рішення після першого ґрунтовного обговорення питання, Комісія може надати змінену пропозицію для подальшого ґрунтовного повторного вивчення Радою протягом періоду, що не перевищує 4 місяців.

47. Декларація щодо частин 3, 4 та 5 статті 5 Протоколу про Шенгенське *acquis*, інтегроване до структури Європейського Союзу

Конференція відзначає, що умови, які необхідно визначити в рішенні, зазначеному в частинах 3, 4 та 5 статті 5 Протоколу про Шенгенське *acquis*, інтегроване до структури Європейського Союзу, можуть передбачити, щоб відповідна держава-член несла, за наявності, прями фінансові наслідки як неминучий та обов'язковий результат припинення участі в деяких або в усіх *acquis*, зазначених у будь-якому рішенні, ухваленому Радою відповідно до статті 4 згаданого Протоколу.

ДЕКЛАРАЦІЇ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ

52. Декларація Королівства Бельгія, Республіки Болгарія, Федеративної Республіки Німеччина, Грецької Республіки, Королівства Іспанія, Італійської Республіки, Республіки Кіпр, Литовської Республіки, Великого Герцогства Люксембург, Угорської Республіки, Республіки Мальта, Австрійської Республіки, Португальської Республіки, Румунії, Республіки Словенія та Словацької Республіки щодо символіки Європейського Союзу

Бельгія, Болгарія, Німеччина, Греція, Іспанія, Італія, Кіпр, Литва, Люксембург, Угорщина, Мальта, Австрія, Португалія, Румунія, Словенія та Словацька Республіка заявляють, що прапор з дванадцятьма золотими зірками, розташованими колом на синьому фоні, гімн, який має за основу „Оду радості” з Дев’ятої симфонії Людвіга ван Бетховена, гасло „Єдність в різноманітності”, євро як валюта Європейського Союзу та день Європи 9 травня продовжують бути для них символами, які виражають суть спільності громадян в Європейському Союзі та їхню вірність йому.

ХАРТІЯ ОСНОВОПОЛОЖНИХ ПРАВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

(2010/С 83/02)

Європейський Парламент, Рада та Комісія урочисто проголошують, що цей текст є Хартією основоположних прав Європейського Союзу.

ХАРТІЯ ОСНОВОПОЛОЖНИХ ПРАВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Прембула

Народи Європи, створюючи дедалі тісніший союз між собою, непохитно прагнуть спільно жити у мирному майбутньому, заснованому на спільних цінностях.

Свідомий свого духовного й морального спадку Союз засновується на неподільних універсальних цінностях людської гідності, свободи, рівності та солідарності. Його підвалинами є принципи демократії та верховенства права. Запроваджуючи громадянство Союзу та простір свободи, безпеки та правосуддя, Союз робить людську особистість центром своєї діяльності.

Союз сприяє збереженню та розвитку цих спільних цінностей, водночас поважаючи розмаїття культур і традицій народів Європи, національну ідентичність держав-членів та організацію їхніх органів державної влади на національному, регіональному та місцевому рівнях; Союз прагне підтримувати збалансований та стабільний розвиток і забезпечує вільний рух осіб, товарів, послуг та капіталу, а також свободу заснування.

З цією метою з огляду на зміни у суспільстві соціальний поступ та науковий і технологічний розвиток необхідно посилити захист основоположних прав, зробивши їх більш чітко вираженими у Хартії.

Ця Хартія, належним чином враховуючи повноваження та завдання Союзу, а також принцип субсидіарності, ще раз підтверджує права, що випливають, зокрема, з конституційних традицій та спільних для всіх держав-членів міжнародних зобов'язань, Європейської Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, Соціальних Хартій, ухвалених Союзом та Радою Європи, та прецедентного права Суду Європейського Союзу та Європейського Суду з прав людини. У цьому контексті суди Союзу та держав-членів будуть тлумачити Хартію з належним урахуванням пояснень, підготовлених за ініціативою Президії Конвенту, що розробила проект Хартії та оновила Хартію під керівництвом Президії Європейського Кон-

венту.

Користування цими правами тягне за собою відповідальність та обов'язки щодо інших осіб, людської спільноти та прийдешніх поколінь.

Отже, Союз визнає права, свободи та принципи, встановлені у цій Хартії.

РОЗДІЛ I ГІДНІСТЬ

Стаття 1

Людська гідність

Людська гідність є непорушною. Гідність слід шанувати та захищати.

Стаття 2

Право на життя

1. Кожен має право на життя.
2. Нікого не можна засудити до смертної кари або стратити.

Стаття 3

Право на особисту недоторканість

1. Кожен має право на повагу до його фізичної та психічної недоторканості.
2. У сфері медицини та біології предметом поваги зокрема має бути:
 - (а) вільна й свідома згода зацікавленої особи згідно з процедурами, встановленими в законі;
 - (б) заборона евгенічних практик, зокрема спрямованих на селекцію людей;
 - (в) заборона використання тіла людини та його частин як джерела фінансового прибутку;
 - (г) заборона репродуктивного клонування людини.

Стаття 4

Заборона катування та нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання

Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.

Стаття 5

Заборона рабства та примусової праці

1. Нікого не можна тримати в рабстві або в підневільному стані.

2. Нікого не можна змушувати виконувати примусову чи обов'язкову працю.
3. Торгівлю людьми заборонено.

РОЗДІЛ II СВОБОДИ

Стаття 6

Право на свободу та безпеку

Кожен має право на особисту свободу та безпеку.

Стаття 7

Повага до приватного та сімейного життя

Кожен має право на повагу до його приватного та сімейного життя, житла та спілкування.

Стаття 8

Захист персональних даних

1. Кожен має право на захист персональних даних, що його стосуються.
2. Такі дані повинні оброблятися виключно для визначених цілей та на підставі згоди зацікавленої особи або на іншій правомірній підставі, встановленій у законодавстві. Кожен має право доступу до зібраних про нього даних та право виправляти помилки в них.
3. Дотримання цих правил підлягає контролю незалежним органом влади.

Стаття 9

Право на шлюб і право на створення сім'ї

Право на шлюб та право на створення сім'ї гарантується згідно з положеннями національного законодавства, що регулює реалізацію цих прав.

Стаття 10

Свобода думки, совісті та віросповідання

1. Кожен має право на свободу думки, совісті та віросповідання. Це право охоплює свободу змінити релігію чи переконання, а також свободу сповідувати свою релігію або переконання під час богослужіння, навчання, виконання та дотримання релігійної практики і ритуальних обрядів як одособово, так і спільно з іншими, як прилюдно, так і приватно.
2. Право на свідому відмову визнається згідно з положеннями національних законодавств, що регулюють реалізацію цього права.

Стаття 11

Свобода вираження поглядів та свобода інформації

1. Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів.
2. Слід поважати свободу та плюралізм засобів масової інформації.

Стаття 12

Свобода зібрань та об'єднання

1. Кожен має право на свободу мирних зібрань і свободу об'єднання на всіх рівнях, зокрема в справах політичних, громадських та профспілкових, включаючи право кожного створювати професійні спілки та приєднуватися до них заради захисту своїх інтересів.
2. Політичні партії на рівні Союзу сприяють вираженню політичної волі громадян Союзу.

Стаття 13

Свобода мистецтва та науки

Мистецтво та наукові дослідження вільні від обмежень. Слід поважати академічну свободу.

Стаття 14

Право на освіту

1. Кожен має право на освіту і на доступ до професійного навчання та його продовження.
2. Це право охоплює можливість отримувати безоплатну обов'язкову освіту.
3. Свободу засновувати навчальні заклади, належним чином дотримуючись демократичних принципів, та право батьків забезпечувати освіту та навчання своїх дітей згідно зі своїми релігійними, світоглядними та педагогічними переконаннями слід поважати згідно з положеннями національного законодавства, що регулюють реалізацію таких свободи та права.

Стаття 15

Свобода вибору професії та право на працю

1. Кожен має право на працю та право провадити професійну діяльність, яку він вільно обрав чи на яку він надав добровільну згоду.
2. Кожен громадянин Союзу може вільно шукати роботу, працювати, реалізовувати право на заснування та надавати послуги в будь-якій державі-члені.
3. Громадяни третіх країн, які мають дозвіл працювати на території держав-членів, отримують право на умови праці, еквівалентні тим, що мають громадяни Союзу.

Стаття 16

Свобода підприємництва

Свобода підприємництва визнається відповідно до законодавства Союзу та національного законодавства, а також національної практики.

Стаття 17

Право на власність

1. Кожен має право володіти, користуватися, розпоряджатися своїм законно надбаним майном та заповідати його. Нікого не можна позбавити його майна, інакше ніж в інтересах суспільства, у випадках і за умов, встановлених законом, а також зі справедливим та вчасним відшкодуванням втрат. Користування майном може підлягати правовому регулюванню тією мірою, якою це є необхідним для загального інтересу.

2. Слід захищати інтелектуальну власність.

Стаття 18

Право на притулок

Право на притулок слід гарантувати з належним дотриманням положень Женевської Конвенції від 28 липня 1951 року та Протоколу від 31 січня 1967 року про статус біженців та відповідно до Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (надалі – «Договори»).

Стаття 19

Захист у разі переміщення, вислання або екстрадиції

1. Колективні вислання заборонені.

2. Нікого не можна перемістити, вислати або видати державі, де існує серйозна загроза того, що ця особа буде піддана смертній карі, катуванню або іншому нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.

**РОЗДІЛ III
РІВНІСТЬ**

Стаття 20

Рівність перед законом

Усі рівні перед законом.

Стаття 21

Недискримінація

1. Заборонено будь-яку дискримінацію за будь-якою ознакою, такою

як стать, раса, колір шкіри, етнічне чи соціальне походження, генетичні риси, мова, релігія або переконання, політичні або будь-які інші погляди, належність до національної меншини, власність, походження, фізична або розумова недієздатність, вік або сексуальна орієнтація.

2. У сфері застосування Договорів без шкоди окремим їхнім положенням заборонено будь-яку дискримінацію на підставі державної належності.

Стаття 22

Культурне, релігійне та мовне розмаїття

Союз поважає культурне, релігійне та мовне розмаїття.

Стаття 23

Рівність жінок та чоловіків

Рівність жінок та чоловіків повинна забезпечуватися в усіх сферах, включаючи працевлаштування, працю та її оплату.

Принцип рівності не перешкоджає збереженню або ухваленню заходів, що передбачають окремі переваги на користь недостатньо представленої статі.

Стаття 24

Права дитини

1. Діти мають право на такий захист і піклування, які є необхідними для їхнього добробуту. Вони можуть вільно виражати свої погляди. Ці погляди слід враховувати у справах, що стосуються дітей, залежно від їхнього віку та зрілості.

2. У будь-якій діяльності органів державної влади або приватних установ, пов'язаній з дітьми, першорядна увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини.

3. Кожна дитина має право постійно підтримувати особисті відносини і прями контакти з обома батьками, за винятком випадків, коли це суперечить інтересам дитини.

Стаття 25

Права літніх людей

Союз визнає та поважає права літніх людей на гідне й незалежне життя та участь у соціальному та культурному житті.

Стаття 26

Інтеграція [фізично або психічно] недієздатних людей

Союз визнає й поважає право [фізичною або психічно] недієздатних людей користуватися перевагами заходів, призначених для забезпечення їхньої незалежності, соціальної та професійної інтеграції та для участі у суспільному житті.

РОЗДІЛ IV СОЛІДАРНІСТЬ

Стаття 27

Право працівників на інформацію та консультацію на підприємстві

Працівники та їхні представники повинні на належному рівні мати гарантії вчасного отримання інформації та консультацій у випадках та на умовах, передбачених законодавством Союзу, а також національним законодавством та практикою.

Стаття 28

Право на колективне ведення переговорів та колективні дії

Працівники та працедавці або їхні відповідні організації відповідно до законодавства Союзу, а також національного законодавства та практики мають право на належному рівні вести переговори та укладати колективні договори та, в разі конфлікту інтересів, – вдаватися до колективних дій для захисту своїх інтересів, зокрема страйкувати.

Стаття 29

Право на доступ до служб працевлаштування

Кожен має право на доступ до безкоштовної служби працевлаштування.

Стаття 30

Захист у разі безпідставного звільнення

Кожен працівник має право на захист у разі безпідставного звільнення відповідно до законодавства Союзу, а також національного законодавства та практики.

Стаття 31

Справедливі та належні умови праці

1. Кожен працівник має право на здорові, безпечні та гідні умови праці.
2. Кожен працівник має право на обмеження максимальної кількості робочих годин, на щоденний та щотижневий відпочинок та на щорічну оплачувану відпустку.

Стаття 32

Заборона дитячої праці та захист молоді, що працює

Дитяча праця забороняється. Мінімальний вік прийняття на роботу не може бути меншим ніж мінімальний вік закінчення обов'язкової школи без шкоди більш сприятливим правилам щодо молоді та за винятком нечисленних відступів.

Молоді люди, допущені до роботи, повинні мати належні умови праці згідно з їхнім віком та захист від економічної експлуатації та будь-якої роботи, що може зашкодити їхній безпеці, здоров'ю, фізичному, психічному, моральному або соціальному розвитку або завадити їхній освіті.

Стаття 33

Сім'я та професійне життя

1. Сім'я користується правовим, економічним та соціальним захистом.

2. З метою збалансованого поєднання сімейного та професійного життя кожен має право на захист від звільнення з причин, пов'язаних з вагітністю та пологами, право на оплачувану відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами та на відпустку по догляду за дитиною після народження або усиновлення дитини.

Стаття 34

Соціальне забезпечення та соціальна допомога

1. Союз визнає та поважає надання права користуватися перевагами соціального забезпечення та соціальними послугами, що надають захист у таких випадках, як: вагітність та пологи, хвороба, виробнича травма, перебування на утриманні або старість та в разі втрати роботи – відповідно до законодавства Союзу, а також національного законодавства та практики.

2. Кожному, хто проживає та на законних підставах змінює місце свого проживання в межах Європейського Союзу, надається право отримувати соціальні виплати та соціальні пільги відповідно до законодавства Союзу, а також національного законодавства та практики.

3. З метою подолання соціального виключення та бідності Союз визнає та поважає право на соціальну допомогу та допомогу в забезпеченні житлом для того, щоб гарантувати відповідно до законодавства Союзу, а також національного законодавства та практики гідне існування усім, кому бракує достатніх засобів.

Стаття 35

Охорона здоров'я

Кожен має право отримувати профілактичне медичне обслуговування та лікування згідно

з умовами, встановленими національним законодавством та практикою. Високий рівень охорони здоров'я людини забезпечується у рамках визначення та реалізації всіх політик і дій Союзу.

Стаття 36

Доступ до послуг загального економічного інтересу

З метою сприяння соціальній та територіальній єдності Союзу

відповідно до Договорів Союз визнає та поважає доступ до послуг загального економічного інтересу, як передбачено національним законодавством та практикою.

Стаття 37

Захист довкілля

Високий рівень захисту довкілля та поліпшення його якості повинні бути невід'ємною складовою політик Союзу та повинні забезпечуватися згідно з принципом сталого розвитку.

Стаття 38

Захист прав споживачів

Політики Союзу забезпечують високий рівень захисту прав споживачів.

**РОЗДІЛ V
ПРАВА ГРОМАДЯН**

Стаття 39

Право обирати та бути обраним до Європейського Парламенту

1. Кожен громадянин Союзу має право обирати та бути обраним до Європейського Парламенту в державі-члені проживання на таких самих умовах, що й громадяни цієї держави.

2. Члени Європейського Парламенту обираються на прямих загальних виборах вільним таємним голосуванням.

Стаття 40

Право обирати та бути обраним на місцевих виборах

Кожен громадянин Союзу має право обирати та бути обраним на місцевих виборах у державі-члені проживання на таких самих умовах, що й громадяни цієї держави.

Стаття 41

Право на належне управління

1. Кожна особа має право на те, щоб установи, органи, служби та агенції Союзу розглядали її справу неупереджено, справедливо та протягом розумного строку.

2. Це право охоплює:

(а) право кожної особи на те, що її заслухають, перш ніж вживати щодо неї будь-якого індивідуального заходу, що може на неї негативно вплинути;

(б) право кожної особи на доступ до своєї особової справи з дотриманням законних інтересів конфіденційності, професійної та комерційної таємниці;

(с) обов'язок адміністрації обґрунтувати свої рішення.

3. Кожна особа має право на те, щоб Союз відшкодував будь-яку шкоду, завдану установами або їхніми службовцями під час виконання обов'язків, згідно з загальними принципами, спільними для законодавств держав-членів.

4. Кожна особа має право письмово звернутися до установ Союзу однією з мов Договорів та повинна отримати відповідь тією ж мовою.

Стаття 42

Право доступу до документів

Кожен громадянин Союзу, кожна фізична або юридична особа, яка проживає або має юридичну адресу на території держави-члена, має право доступу до документів установ, органів, служб та агенцій Союзу, відтворених на будь-якому носієві.

Стаття 43

Європейський Омбудсмен

Кожен громадянин Союзу, кожна фізична або юридична особа, яка проживає або має юридичну адресу на території держави-члена, має право звертатися до Європейського Омбудсмена у випадках неналежного управління в діяльності установ, органів, служб або агенцій Союзу, за винятком Суду Європейського Союзу під час виконання ним своїх судових функцій.

Стаття 44

Право на звернення

Кожен громадянин Союзу, кожна фізична або юридична особа, яка проживає або має юридичну адресу на території держави-члена, має право звертатися до Європейського Парламенту.

Стаття 45

Свобода руху та проживання

1. Кожен громадянин Союзу має право вільно переміщуватися та проживати на території держав-членів.

2. Свободу руху та перебування можна надавати відповідно до Договорів громадянам третіх країн, що законно проживають на території держави-члена.

Стаття 46

Дипломатичний та консульський захист

Кожному громадянину Союзу на території третьої країни, де не представлена держава-член, громадянином якої він є, надається захист дипломатичних представництв і консульств будь-якої держави-члена на тих самих умовах, що й громадянам цієї держави-члена.

РОЗДІЛ VI ПРАВОСУДДЯ

Стаття 47

Право на ефективний засіб правового захисту та справедливий суд

Кожен, чий права та свободи, гарантовані законодавством Союзу, порушено, має право на ефективний засіб правового захисту в суді згідно з умовами, встановленими в цій статті.

Кожен має право на справедливий та відкритий розгляд його справи протягом розумного строку незалежним та неупередженим судом, попередньо створеним згідно з законом. Кожен має можливість отримувати консультації, користуватися захистом та мати представника.

Правова допомога надається тим, кому бракує достатніх коштів, тією мірою, якою ця допомога є необхідною для забезпечення ефективного доступу до правосуддя.

Стаття 48

Презумпція невинуватості та право на захист

1. Кожного, кого обвинувачено, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено відповідно до закону.

2. Кожному, кого обвинувачено, гарантується дотримання його права на захист.

Стаття 49

Принципи законності та пропорційності кримінального правопорушення та покарання

1. Нікого не може бути визнано винним у вчиненні будь-якого кримінального правопорушення на підставі будь-якої дії чи бездіяльності, яка на час її вчинення не становила кримінального правопорушення згідно з національним законодавством або міжнародним правом. Також не може бути призначене покарання суворіше ніж те, що підлягало застосуванню на час вчинення кримінального правопорушення. Якщо після вчинення кримінального правопорушення закон передбачає менш суворе покарання, то застосовується менш суворе покарання.

2. Ця стаття не шкодить судовому розгляду, а також покаранню будь-якої особи за будь-яку дію або бездіяльність, яка на час її вчинення становила кримінальне правопорушення відповідно до загальних принципів права, визнаних світовою спільнотою.

3. Суворість покарання не повинна бути непропорційною кримінальному правопорушенню.

Стаття 50

Право не бути засудженим чи покараним двічі у порядку кримінального судочинства за те саме кримінальне правопорушення

Нікого не може бути знову засуджено чи покарано в порядку кримінального судочинства за правопорушення, за яке його вже було остаточно виправдано або визнано винним у межах Союзу відповідно до закону.

РОЗДІЛ VII

**ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ
ТЛУМАЧЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ХАРТІЇ**

Стаття 51

Сфера застосування

1. Положення Хартії адресовано всім установам, органам, службам та агенціям Союзу з належним дотриманням принципу субсидіарності та державам-членам, лише коли вони виконують законодавство Союзу. Отже, вони поважають права, дотримуються принципів та сприяють їх застосуванню згідно зі своїми відповідними повноваженнями, поважаючи межі повноважень Союзу, покладених на Союз Договорами.

2. Ця Хартія не розширює сферу застосування права Союзу поза межі повноважень Союзу, не надає Союзові нових повноважень і не покладає нових завдань, не змінює повноважень та завдань, визначених в Договорах.

Стаття 52

Обсяг та тлумачення прав та принципів

1. Будь-яке обмеження у реалізації прав та свобод, визнаних цією Хартією, повинно передбачатися законом та повинно поважати суть цих прав та свобод. З урахуванням принципу пропорційності обмеження можна встановити лише тоді, коли вони необхідні й дійсно відповідають цілям загального інтересу, визнаним Союзом, або коли постає необхідність захищати права та свободи інших.

2. Якщо Договори містять положення щодо прав, визнаних цією Хартією, то ці права реалізуються за умов та в межах, визначених у згаданих Договорах.

3. Тією мірою, якою ця Хартія містить права, що відповідають правам, гарантованим у Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, значення та обсяг цих прав є тими самими, що їх встановлено Конвенцією. Це положення не шкодить праву Союзу надавати більш широкий захист.

4. Тією мірою, якою ця Хартія визнає основоположні права, що випливають із конституційних традицій, що є спільними для держав-членів, ці

права тлумачаться у згоді з цими традиціям.

5. Положення цієї Хартії, що містять принципи, можна реалізовувати через законодавчі та виконавчі акти установ, органів, служб та агенцій Союзу та акти держав-членів щодо виконання законодавства Союзу під час здійснення їхніх відповідних повноважень. Судовий розгляд положень Хартії можливий лише щодо тлумачення та визначення правомірності таких актів.

6. Національне законодавство та практика враховується в повному обсязі, як зазначено в цій Хартії.

7. Пояснення, укладені з метою надання настанов щодо тлумачення цієї Хартії, належним чином враховуються судами Союзу та держав-членів.

Стаття 53

Рівень захисту

Жодне положення в цій Хартії не тлумачиться як обмеження чи порушення прав людини та основоположних свобод, що визнаються у відповідних сферах застосування законодавством Союзу та міжнародним правом, а також міжнародними угодами, сторонами яких є Союз або всі держави-члени, включаючи Європейську Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, та конституціями держав-членів.

Стаття 54

Заборона зловживання правами

Жодне з положень цієї Хартії не може тлумачитись як таке, що надає право займатися будь-якою діяльністю або вчиняти будь-яку дію, спрямовану на скасування будь-яких прав і свобод, визнаних цією Хартією, або на їх обмеження в більшому обсязі, ніж це передбачено в Хартії.

Вищенаведений текст відтворює в адаптованій редакції Хартію, проголошену 7 грудня 2000 року, та замінить її з дати набуття чинності Лісабонським Договором.

2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони

*{Щодо обсягу тимчасового застосування окремих частин цієї Угоди
див. Вербальну ноту}*

{Угоду ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014}

{Щодо тимчасового застосування з 1 січня 2016 року Угоди див. Лист
Міністерства закордонних справ № 72/14-612/1-2980 від 30.11.2015}

ПРЕАМБУЛА

УКРАЇНА,
з однієї сторони, та
РЕСПУБЛІКА АВСТРІЯ,
КОРОЛІВСТВО БЕЛЬГІЯ,
РЕСПУБЛІКА БОЛГАРІЯ,
СПОЛУЧЕНЕ КОРОЛІВСТВО ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ
ІРЛАНДІЇ,
ГРЕЦЬКА РЕПУБЛІКА,
КОРОЛІВСТВО ДАНІЯ,
ЕСТОНСЬКА РЕПУБЛІКА,
ІРЛАНДІЯ,
КОРОЛІВСТВО ІСПАНІЯ,
ІТАЛІЙСЬКА РЕПУБЛІКА,
РЕСПУБЛІКА КІПР,
ЛАТВІЙСЬКА РЕПУБЛІКА,
ЛИТОВСЬКА РЕПУБЛІКА,

ВЕЛИКЕ ГЕРЦОГСТВО ЛЮКСЕМБУРГ,
РЕСПУБЛІКА МАЛЬТА,
КОРОЛІВСТВО НІДЕРЛАНДИ,
ФЕДЕРАТИВНА РЕСПУБЛІКА НІМЕЧЧИНА,
РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА,
ПОРТУГАЛЬСЬКА РЕСПУБЛІКА,
РУМУНІЯ,
СЛОВАЦЬКА РЕСПУБЛІКА,
РЕСПУБЛІКА СЛОВЕНІЯ,
УГОРЩИНА,
ФІНЛЯНДСЬКА РЕСПУБЛІКА,
ФРАНЦУЗЬКА РЕСПУБЛІКА,
РЕСПУБЛІКА ХОРВАТІЯ,
ЧЕСЬКА РЕСПУБЛІКА,
КОРОЛІВСТВО ШВЕЦІЯ,

Договірні Сторони Договору про Європейський Союз і Договору про функціонування Європейського Союзу (далі - держави-члени),

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ (далі - Союз або ЄС) і

ЄВРОПЕЙСЬКЕ СПІВТОВАРИСТВО З АТОМНОЇ ЕНЕРГІЇ (далі - ЄВРАТОМ),

з іншої сторони,

далі разом - Сторони,

- **БЕРУЧИ ДО УВАГИ** тісні історичні зв'язки й дедалі ближчі відносини між Сторонами, а також їхнє бажання посилити й розширити ці відносини в амбітний та інновативний спосіб;

- **ВІДДАНІ** тісним і тривалим відносинам, які ґрунтуються на спільних цінностях, а саме: на повазі до демократичних принципів, верховенства права, доброго врядування, прав людини і основоположних свобод, у тому числі прав осіб, які належать до національних меншин, недискримінації осіб, які належать до меншин, і повазі до різноманітності, людської гідності та відданості принципам вільної ринкової економіки, які сприяють участі України в Європейських політиках;

- **ВИЗНАЮЧИ**, що Україна як європейська країна поділяє спільну іс-

торію й спільні цінності з державами-членами Європейського Союзу (ЄС) і налаштована підтримувати ці цінності;

- ВІДЗНАЧАЮЧИ важливість, яку надає Україна своїй європейській ідентичності;

- БЕРУЧИ ДО УВАГИ міцну суспільну підтримку в Україні європейського вибору країни;

- ПІДТВЕРДЖУЮЧИ, що Європейський Союз визнає європейські прагнення України і вітає її європейський вибір, у тому числі її зобов'язання розбудовувати розвинуту й сталу демократію та ринкову економіку;

- ВИЗНАЮЧИ, що спільні цінності, на яких побудований Європейський Союз, а саме: демократія, повага до прав людини і основоположних свобод та верховенство права, також є ключовими елементами цієї Угоди;

- ВИЗНАЮЧИ, що політична асоціація та економічна інтеграція України з Європейським Союзом залежатиме від прогресу в імплементації цієї Угоди, а також від досягнень України в забезпеченні поваги до спільних цінностей і прогресу в наближенні з ЄС у політичній, економічній та правовій сферах;

- ВІДДАНІ дотриманню всіх принципів і положень Статуту Організації Об'єднаних Націй, Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), зокрема Гельсінського заключного акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року, заключних документів Мадридської та Віденської конференцій відповідно 1991 та 1992 років, Паризької хартії для нової Європи 1990 року, Загальної декларації прав людини ООН 1948 року та Конвенції Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року;

- БАЖАЮЧИ зміцнити міжнародний мир та безпеку, а також залучатися до ефективної багатосторонності та мирного вирішення спорів, зокрема за допомогою тісного співробітництва з метою досягнення цих цілей у рамках Організації Об'єднаних Націй (ООН), ОБСЄ та Ради Європи (РЄ);

- ВІДДАНІ повазі до незалежності, суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів;

- БАЖАЮЧИ досягнути дедалі тіснішого зближення позицій з двосторонніх, регіональних та міжнародних питань, які становлять взаємний інтерес, урахувавши Спільну зовнішню та безпекову політику ЄС (СЗБП), у тому числі Спільну політику безпеки та оборони (СПБО);

- ВІДДАНІ підтвердженню міжнародних зобов'язань Сторін, протидії розповсюдженню зброї масового знищення та засобів її доставки, а також співробітництву з питань роззброєння та контролю над озброєннями;

- БАЖАЮЧИ просувати процес реформ та адаптації законодавства в Україні, що сприятиме поступовій економічній інтеграції і поглибленню політичної асоціації;

- ВПЕВНЕНІ в необхідності для України впроваджувати політичні, соціально-економічні, правові та інституційні реформи з метою ефективного виконання цієї Угоди та будучи відданими рішучій підтримці цих реформ в Україні;

- БАЖАЮЧИ досягти економічної інтеграції, *inter alia*, за допомогою створення поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ЗВТ) як невід'ємної частини цієї Угоди відповідно до прав та зобов'язань, що випливають із членства Сторін у Світовій організації торгівлі (СОТ), та за допомогою широкої регуляторної адаптації;

- ВИЗНАЮЧИ, що така поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі, пов'язана з процесом широкомасштабної адаптації законодавства, буде сприяти подальшій економічній інтеграції до внутрішнього ринку ЄС, як це передбачено цією Угодою;

- ВІДДАНІ розвитку нового сприятливого клімату для економічних відносин між Сторонами, насамперед для розвитку торгівлі та інвестицій і заохочення конкуренції, які є ключовими факторами для економічної реструктуризації та модернізації;

- ВІДДАНІ посиленню співробітництва у сфері енергетики, з урахуванням зобов'язань Сторін стосовно виконання Договору про заснування Енергетичного Співтовариства;

- ВІДДАНІ посиленню енергетичної безпеки, сприянню розвиткові належної інфраструктури та посиленню ринкової інтеграції та регуляторної адаптації до ключових елементів *acquis* ЄС, сприянню енергетичній ефективності та використанню поновлюваних джерел енергії, а також намаганням досягти високого рівня ядерної безпеки;

- ЗОБОВ'ЯЗУЮЧИСЬ посилювати діалог, який ґрунтується на основних принципах солідарності, взаємної довіри, спільної відповідальності й партнерства, та співробітництво з питань міграції, надання притулку та управління кордонами, використовуючи системний підхід та приділяючи увагу законній міграції і співробітництву в боротьбі з незаконною імміграцією, торгівлею людьми, а також ефективного виконання положень Угоди про реадмісію;

- ВИЗНАЮЧИ важливість запровадження безвізового режиму для громадян України у відповідний час після створення умов для добре керованого та безпечного пересування людей;

- ЗОБОВ'ЯЗУЮЧИСЬ вести боротьбу з організованою злочинністю та

легалізацією (відмиванням) коштів, зменшувати постачання та попит на незаконні наркотичні засоби і посилювати співробітництво в боротьбі з тероризмом;

- ВІДДАНІ посиленню співробітництва у сфері захисту навколишнього середовища та принципам сталого розвитку і зеленої економіки;

- БАЖАЮЧИ зміцнювати міжлюдські контакти;

- ЗОБОВ'ЯЗУЮЧИСЬ підтримувати транскордонне та міжрегіональне співробітництво;

- ЗОБОВ'ЯЗУЮЧИСЬ забезпечувати поступову адаптацію законодавства України до acquis ЄС відповідно до напрямів, визначених у цій Угоді, та забезпечувати ефективне її виконання;

- УРАХОВУЮЧИ, що ця Угода не визначатиме наперед і залишає відкритим майбутній розвиток відносин Україна - ЄС;

- ПІДТВЕРДЖУЮЧИ, що положення цієї Угоди, які підпадають під дію Частини III, Розділу V Договору про функціонування Європейського Союзу, визначають Сполучене Королівство та Ірландію як окремі Договірні Сторони, а не як частину Європейського Союзу доти, доки Європейський Союз разом зі Сполученим Королівством та/або Ірландією спільно не повідомлять Україні про те, що Сполучене Королівство або Ірландія взяли на себе зобов'язання як частини Європейського Союзу відповідно до Протоколу № 21 про позицію Сполученого Королівства та Ірландії стосовно сфери свободи, безпеки та юстиції, який додається до Договору про функціонування Європейського Союзу. Якщо Сполучене Королівство та/або Ірландія знімають із себе зобов'язання як частини Європейського Союзу відповідно до статті 4а Протоколу № 21 або відповідно до статті 10 Протоколу № 36 про перехідні положення, що додаються до Договорів, Європейський Союз разом зі Сполученим Королівством та/або Ірландією повинні негайно поінформувати Україну про будь-які зміни в їхній позиції і в цьому разі продовжувати виконувати положення цієї Угоди як окремі Договірні Сторони. Це саме стосується Данії, відповідно до Протоколу № 22 стосовно позиції Данії, який додається до цих договорів.

ДОМОВИЛИСЯ ПРО ТАКЕ

Стаття 1

Цілі

1. Цим документом створюється асоціація між Україною, з однієї сторони, та Союзом і його державами-членами, з іншої сторони.

2. Цілями асоціації є:

а) сприяти поступовому зближенню Сторін, ґрунтуючись на спільних цінностях і тісних привілейованих зв'язках, а також поглиблюючи зв'язок України з політикою ЄС та її участь у програмах та агентствах;

б) забезпечити необхідні рамки для посиленого політичного діалогу в усіх сферах, які становлять взаємний інтерес;

в) сприяти, зберігати й зміцнювати мир та стабільність у регіональному та міжнародному вимірах відповідно до принципів Статуту ООН і Гельсінського заключного акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року, а також цілей Паризької хартії для нової Європи 1990 року;

г) запровадити умови для посилених економічних та торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, у тому числі завдяки створенню поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі, як це визначено у Розділі IV («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди, та підтримувати зусилля України стосовно завершення переходу до діючої ринкової економіки, у тому числі шляхом поступової адаптації її законодавства до *acquis* ЄС;

д) посилювати співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод;

е) запровадити умови для дедалі тіснішого співробітництва в інших сферах, які становлять взаємний інтерес.

РОЗДІЛ I ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ

Стаття 2

Повага до демократичних принципів, прав людини та основоположних свобод, як визначено, зокрема, в Гельсінському заключному акті Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року та Паризькій хартії для нової Європи 1990 року, а також в інших відповідних документах щодо захисту прав людини, серед них Загальна декларація прав людини ООН 1948 року і Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, а також повага до принципу верховенства права повинні формувати основу внутрішньої та зовнішньої політики Сторін і є основними елементами цієї Угоди. Забезпечення поваги до принципів суверенітету й територіальної цілісності, непорушності кордонів і незалежності, а також протидія розповсюдженню зброї масового знищення, пов'язаних з нею матеріалів та засобів їхньої доставки також є основними елементами цієї Угоди.

Стаття 3

Сторони визнають, що принципи вільної ринкової економіки становлять основу для їхніх відносин. Верховенство права, належне врядування, боротьба з корупцією, боротьба з різними формами транснаціональної організованої злочинності й тероризмом, сприяння сталому розвитку і ефективній багатосторонності є головними принципами для посилення відносин між Сторонами.

РОЗДІЛ II ПОЛІТИЧНИЙ ДІАЛОГ ТА РЕФОРМИ, ПОЛІТИЧНА АСОЦІАЦІЯ, СПІВРОБІТНИЦТВО ТА КОНВЕРГЕНЦІЯ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЇ ТА БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Стаття 4

Цілі політичного діалогу

1. В усіх сферах, що становлять взаємний інтерес, між Сторонами повинен розвиватися та зміцнюватися політичний діалог. Це сприятиме поступовій конвергенції із зовнішніх питань та питань безпеки для все більш глибокого залучення України до Європейської зони безпеки.

2. Цілями політичного діалогу є:

a) поглиблення політичної асоціації та зміцнення політико-безпекової конвергенції та ефективності;

b) сприяння міжнародній стабільності та безпеці на основі ефективної багатосторонності;

c) посилення співробітництва та діалогу між Сторонами з питань міжнародної безпеки та антикризового управління, зокрема з метою реагування на глобальні й регіональні виклики та основні загрози;

d) пришвидшення зорієнтованого на результат та практичного співробітництва між Сторонами для досягнення миру, безпеки й стабільності на Європейському континенті;

e) зміцнення поваги до демократичних принципів, верховенства права та доброго врядування, прав людини та основоположних свобод, у тому числі прав осіб, які належать до національних меншин, недискримінації осіб, які належать до меншин, і поваги до різноманітності, а також внесок у консолідацію внутрішніх політичних реформ;

f) розвиток діалогу та поглиблення співробітництва між Сторонами у сфері безпеки та оборони;

g) сприяння принципам незалежності, суверенітету, територіальної цілісності й непорушності кордонів.

Стаття 5

Форуми проведення політичного діалогу

1. Сторони проводять регулярні засідання в рамках політичного діалогу на рівні самітів.

2. На міністерському рівні політичний діалог здійснюється за взаємною згодою в рамках засідань Ради асоціації, про яку йдеться в статті 460 цієї Угоди, та в рамках регулярних засідань представників двох Сторін на рівні міністрів закордонних справ.

3. Політичний діалог здійснюється також у таких форматах:

а) регулярні засідання представників України, з однієї сторони, та представників Європейського Союзу, з іншої сторони, на рівні політичних директорів, Комітету з питань політики та безпеки й експертів, у тому числі стосовно окремих регіонів і питань;

б) повне та своєчасне використання всіх дипломатичних та військових каналів між Сторонами, у тому числі відповідних контактів з третіми країнами та в рамках ООН, ОБСЄ та інших міжнародних форумів;

с) регулярні засідання як на рівні посадових осіб високого рівня, так і експертів військових установ Сторін;

д) у будь-який інший спосіб, у тому числі за допомогою засідань експертів, які сприятимуть удосконаленню та консолідації цього діалогу.

4. Інші процедури та механізми політичного діалогу, у тому числі позачергові консультації, встановлюються Сторонами за взаємною згодою.

5. Політичний діалог на парламентському рівні здійснюється в рамках Парламентського комітету асоціації, про який йдеться у статті 467 цієї Угоди.

Стаття 6

Діалог і співробітництво з питань внутрішніх реформ

Сторони співробітничать з метою забезпечення того, щоб їхня внутрішня політика ґрунтувалася на спільних для Сторін принципах, зокрема таких, як стабільність і дієвість демократичних інституцій, верховенство права та повага до прав людини і основоположних свобод, про які йдеться також у статті 14 цієї Угоди.

Стаття 7

Зовнішня та безпекова політика

1. Сторони повинні поглиблювати свій діалог і співробітництво та сприяти поступовій конвергенції у сфері зовнішньої та безпекової політики, у тому числі Спільної політики безпеки і оборони (СПБО), а також, зокрема, розглядати питання недопущення конфліктів та антикризового управління, регіональної стабільності, роззброєння, нерозповсюдження, контролю над озброєннями та експортом зброї, а також поліпшення взаємовигідного діалогу у космічній сфері. Співробітництво ґрунтуватиметься на спільних цінностях і спільних інтересах та спрямовуватиметься на посилення політичної конвергенції і ефективності, сприяння спільному політичному плануванню. Із цією метою Сторони використовуватимуть двосторонні, міжнародні і регіональні форуми.

2. Україна, ЄС та держави-члени підтверджують свою відданість принципам поваги до незалежності, суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів, як це визначено у Статуті ООН та Гельсінському заключному акті Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року, а також поширюють ці принципи у двосторонніх та багатосторонніх відносинах.

3. Сторони будуть вчасно та послідовно реагувати на спроби зашкодити цим принципам на всіх можливих рівнях політичного діалогу, передбачених у цій Угоді, зокрема на міністерському рівні.

Стаття 8

Міжнародний кримінальний суд

Сторони співробітничать з метою зміцнення миру та міжнародного правосуддя шляхом ратифікації та імплементації Римського статуту Міжнародного кримінального суду (МКС) 1998 року та пов'язаних з ним документів.

Стаття 9

Регіональна стабільність

1. Сторони активізують спільні зусилля для сприяння стабільності, безпеці та демократичному розвитку у спільному сусідському просторі й, зокрема, співробітництва з метою мирного вирішення регіональних конфліктів.

2. Ці зусилля повинні відповідати спільним принципам, які полягають у встановленні міжнародного миру і безпеки відповідно до Статуту ООН, Гельсінського заключного акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року та інших відповідних багатосторонніх документів.

Стаття 10

Попередження конфліктів, антикризове управління та військово-технічне співробітництво

1. Сторони посилюють практичне співробітництво з попередження конфліктів та у сфері антикризового управління, зокрема з метою збільшити участь України у цивільних та військових операціях ЄС з подолання кризових ситуацій, а також у відповідних навчаннях і тренуваннях, зокрема тих, що проводяться в рамках Спільної політики безпеки і оборони (СПБО).

2. Співробітництво у цій сфері ґрунтується на умовах і домовленостях між Україною та ЄС за результатами як консультацій, так і співробітництва з питань антикризового управління.

3. Сторони вивчають потенціал військового та технічного співробітництва. Україна та Європейське оборонне агентство (ЄОА) встановлюють тісні контакти для обговорення питань, пов'язаних з удосконаленням військових спроможностей, зокрема питань технічного характеру.

Стаття 11

Нерозповсюдження зброї масового знищення

1. Сторони вважають, що розповсюдження зброї масового знищення, супутніх матеріалів та засобів їхньої доставки як серед державних, так і серед недержавних суб'єктів становить одну з найсерйозніших загроз міжнародній стабільності та безпеці. У зв'язку із цим Сторони домовились співробітничати й робити внесок у запобігання поширенню зброї масового знищення, супутніх матеріалів і засобів їхньої доставки у повній відповідності з їхніми зобов'язаннями в рамках міжнародних договорів та угод у сфері роззброєння і нерозповсюдження, а також іншими відповідними міжнародними зобов'язаннями та шляхом імплементації їх на національному рівні. Сторони домовились, що це положення становить невід'ємну складову цієї Угоди.

2. Крім того, Сторони домовились співробітничати та сприяти протидії розповсюдженню зброї масового знищення, супутніх матеріалів та засобів їхньої доставки шляхом:

а) вжиття заходів, за необхідності, для підписання, ратифікації чи приєднання, а також повної імплементації усіх відповідних міжнародних документів;

б) подальшого поліпшення системи національного експортного контролю з метою забезпечення ефективного контролю за експортом та транзитом товарів, пов'язаних зі зброєю масового знищення, зокрема кінцевий контроль за технологіями і товарами подвійного використання, а також застосування ефективних санкцій проти порушень режимів експортного контролю.

3. Сторони домовились встановити регулярний політичний діалог, який супроводжуватиме та консолідуватиме ці складові.

Стаття 12

Роззброєння, контроль над озброєннями, експортний контроль та боротьба з незаконною торгівлею зброєю

Сторони розвивають подальше співробітництво з роззброєння, зокрема зменшення надмірних запасів стрілецької і легкої зброї, а також, відповідно до Глави 6 («Навколишнє середовище») Розділу V цієї Угоди, подолання наслідків покинутих боєприпасів, що не вибухнули, для цивільного населення та навколишнього природного середовища. Співробітництво в галузі роззброєння також включає контроль над озброєннями, експортний контроль та боротьбу з незаконною торгівлею зброєю, зокрема стрілецькою і легкою. Сторони сприяють загальному дотриманню і відповідності міжнародним документам та прагнуть забезпечити їхню ефективність, зокрема шляхом імплементації відповідних резолюцій Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй.

Стаття 13

Боротьба з тероризмом

Сторони домовились співробітничати на двосторонньому, регіональному та міжнародному рівнях з метою запобігання та боротьби з тероризмом відповідно до міжнародного права, міжнародних норм у сфері прав людини, а також відповідно до гуманітарного права та норм права, що регулюють статус біженців.

РОЗДІЛ III

ЮСТИЦІЯ, СВОБОДА ТА БЕЗПЕКА

Стаття 14

Верховенство права та повага до прав людини і основоположних свобод

В рамках співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки Сторони надають особливого значення утвердженню верховенства права та укріпленню інституцій усіх рівнів у сфері управління загалом та правоохоронних і судових органів зокрема. Співробітництво буде спрямоване, зокрема, на зміцнення судової влади, підвищення її ефективності, гарантування її незалежності та неупередженості та боротьбу з корупцією. Співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки буде відбуватися на основі принципу поваги до прав людини та основоположних свобод.

Стаття 15

Захист персональних даних

Сторони домовились співробітничати з метою забезпечення належного рівня захисту персональних даних відповідно до найвищих європейських та міжнародних стандартів, зокрема відповідних документів Ради Європи. Співробітництво у сфері захисту персональних даних може включати, *inter alia*, обмін інформацією та експертами.

Стаття 16

Співробітництво у сфері міграції, притулку та управління кордонами

1. Сторони підтверджують важливість спільного управління міграційними потоками між їхніми територіями та надалі розвиватимуть всеохоплюючий діалог щодо всіх питань у сфері міграції, зокрема нелегальної міграції, легальної міграції, незаконного переправлення осіб через державний кордон та торгівлі людьми, а також включення проблемних питань у сфері міграції до національних стратегій економічного та соціального розвитку регіонів, звідки походять мігранти. Такий діалог ґрунтується на основоположних принципах солідарності, взаємної довіри, спільної відповідальності та партнерства.

2. Згідно з відповідним законодавством ЄС та чинним національним законодавством, співробітництво буде, зокрема, зосереджуватись на:

а) подоланні причин виникнення міграції, активно використовуючи можливості співробітництва у цій сфері з третіми країнами та в рамках міжнародних форумів;

б) спільному запровадженні ефективної та превентивної політики щодо боротьби з нелегальною міграцією, незаконним переправленням нелегальних мігрантів через державний кордон та торгівлею людьми, у тому числі щодо методів боротьби з організованими злочинними групами, що здійснюють незаконне переправлення нелегальних мігрантів через державний кордон та торгівлю людьми, а також захисту жертв таких злочинів;

в) запровадженні всеохоплюючого діалогу з питань притулку, зокрема стосовно практичних аспектів реалізації Конвенції ООН про статус біженців 1951 року, Протоколу щодо статусу біженців 1967 року та інших відповідних міжнародних документів, а також шляхом забезпечення поваги принципу «невислання»;

г) правилах щодо доступу, забезпеченні прав та статусу осіб, яким надано доступ, гідному поводженні та інтеграції іноземців, які проживають на законних підставах;

д) подальшому розвитку оперативних заходів у сфері управління кордонами:

і) Співробітництво у сфері управління кордонами може включати, *inter alia*, навчання, обмін найкращими практиками, зокрема технологічні аспекти, обмін інформацією з дотриманням встановлених правил та, у разі потреби, обмін офіцерами зв'язку.

ii) Зусилля Сторін у цій сфері будуть спрямовані на ефективну імплементацію принципу інтегрованого управління кордонами.

ф) посиленні рівня безпеки документів;

г) розвитку ефективної політики повернення, зокрема у її регіональному вимірі;

h) обміні поглядами щодо нелегального працевлаштування мігрантів.

Стаття 17

Поводження з працівниками

1. Відповідно до законів, умов та процедур, що застосовуються у державі-члені та в ЄС, ставлення до працівників, які є громадянами України та які законно працевлаштовані на території держави-члена, має бути вільним від будь-якої дискримінації на підставі громадянства стосовно умов праці, винагороди або звільнення порівняно з громадянами цієї держави-члена.

2. Україна відповідно до законів, умов та процедур, що застосовуються на її території, повинна забезпечити ставлення, згадане у пункті 1 цієї статті, до працівників, які є громадянами держави-члена та на законних підставах працевлаштовані на її території.

Стаття 18

Мобільність працівників

1. Беручи до уваги ситуацію на ринку праці держав-членів згідно з їхнім законодавством та відповідно до норм, чинних у державах-членах та в ЄС, у сфері мобільності працівників:

а) існуючі можливості доступу до зайнятості для українських працівників, надані державами-членами згідно з двосторонніми договорами, мають бути збережені та, у разі можливості, покращені;

б) інші держави-члени повинні вивчити можливість укладання подібних договорів.

2. Рада асоціації зобов'язується розглянути можливість надання інших більш сприятливих положень у додаткових сферах, зокрема можливості доступу до професійного навчання, згідно із законами, умовами та процедурами, чинними у державах-членах та в ЄС, при цьому беручи до уваги ситуацію на ринку праці у державах-членах та в ЄС.

Стаття 19

Рух осіб

1. Сторони забезпечують повне виконання:

а) Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб від 18 червня 2007 року (через Спільний комітет з питань реадмісії, створений згідно з її статтею 15);

б) Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз від 18 червня 2007 року (через Спільний комітет для реалізації цієї Угоди, створений згідно з її статтею 12).

2. Сторони також прагнуть досягти посилення мобільності громадян і подальшого прогресу у візовому діалозі.

3. Сторони зобов'язуються вжити послідовних кроків до встановлення безвізового режиму у відповідний час після створення умов для добре керованого і безпечного пересування людей, визначених у двофазовому Плані дій щодо лібералізації візового режиму, представленого на Саміті Україна - ЄС 22 листопада 2010 року.

Стаття 20

Боротьба з легалізацією (відмиванням) коштів та фінансуванням тероризму

Сторони співробітничать з метою запобігання та боротьби з легалізацією (відмиванням) коштів та фінансуванням тероризму. Із цією метою Сторони посилюють двостороннє та міжнародне співробітництво у цій сфері, зокрема співробітництво на оперативному рівні. Сторони забезпечують імплементацію відповідних міжнародних стандартів, зокрема стандартів Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму (FATF) та стандартів, рівнозначних тим, які були прийняті Союзом.

Стаття 21

Співробітництво у боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів, прекурсорів та психотропних речовин

1. Сторони співробітничать у питаннях, що стосуються боротьби з незаконним обігом наркотиків, ґрунтуючись на спільно погоджених принципах, що відповідають міжнародним конвенціям у цій сфері, при цьому беручи до уваги Політичну декларацію та Декларацію про керівні принципи скорочення попиту на наркотики, прийняті на двадцятій спеціальній сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй з боротьби з наркотиками у червні 1998 року.

2. Таке співробітництво спрямоване на боротьбу з незаконним обігом наркотиків, зменшення обсягів постачання, торгівлі та попиту на наркотики, боротьбу з наслідками для здоров'я та соціальними наслідками наркозалежності, а також на більш ефективне запобігання відводу хімічних прекурсорів, що використовуються для нелегального виробництва наркотиків та психотропних речовин.

3. Сторони використовують необхідні методи співробітництва для досягнення зазначених цілей, забезпечуючи збалансований та інтегрований підхід до зазначених питань.

Стаття 22

Боротьба зі злочинністю та корупцією

1. Сторони співробітничать у боротьбі з кримінальною та незаконною організованою чи іншою діяльністю, а також з метою її попередження.

2. Таке співробітництво спрямовується на вирішення, *inter alia*, таких проблем:

а) незаконне переправлення через державний кордон нелегальних мігрантів, торгівля людьми і вогнепальною зброєю та незаконний обіг наркотиків;

б) контрабанда товарів;

с) економічні злочини, зокрема злочини у сфері оподаткування;

д) корупція як у приватному, так і в державному секторі;

е) підробка документів;

ф) кіберзлочинність.

3. Сторони посилюють двостороннє, регіональне та міжнародне співробітництво у цій сфері, зокрема співробітництво із залученням Європолу. Сторони і надалі розвивають співробітництво, *inter alia*, стосовно:

а) обміну найкращими практиками, в тому числі щодо методик розслідування та криміналістичних досліджень,

б) обміну інформацією відповідно до існуючих правил,

с) посилення потенціалу, зокрема навчання та, у разі необхідності, обмін персоналом,

д) питань, пов'язаних із захистом свідків та жертв.

4. Сторони віддані ефективному виконанню Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року та трьох Протоколів до неї, Конвенції ООН проти корупції 2003 року та інших відповідних міжнародних документів.

Стаття 23

Співробітництво у боротьбі з тероризмом

1. Сторони домовились співробітничати з метою попередження та запобігання актам тероризму згідно з міжнародним правом, міжнародним правом щодо захисту прав людини, біженців та гуманітарним правом, а також відповідними нормативними та підзаконними актами Сторін. Зокрема, Сторони домовились співробітничати на основі повного виконання Резолюції Ради Безпеки ООН № 1373 2001 року, Глобальної контртерористичної стратегії ООН 2006 року та інших документів ООН, а також відповідних міжнародних конвенцій та документів.

2. Зокрема, Сторони реалізують ці домовленості шляхом:

а) обміну інформацією щодо терористичних угруповань та організованих груп, які здійснюють їх підтримку,

б) обміну досвідом та інформацією про тенденції тероризму та стосовно засобів і способів боротьби з тероризмом, зокрема допомогу у технічній галузі та навчанні, та

с) обміну досвідом стосовно запобігання тероризму.

Обмін всією інформацією відбувається відповідно до міжнародного та національного права.

Стаття 24

Правове співробітництво

1. Сторони домовились надалі розвивати судове співробітництво у цивільних та кримінальних справах, повною мірою використовуючи відповідні міжнародні і двосторонні документи та ґрунтуючись на принципах юридичної визначеності і праві на справедливий суд.

2. Сторони домовилися розвивати подальше судове співробітництво між Україною та ЄС у цивільних справах на основі відповідних багатосторонніх правових документів, зокрема конвенцій Гаазької конференції з міжнародного приватного права у сферах міжнародного правового співробітництва, судового процесу, а також захисту дітей.

3. Стосовно судового співробітництва в кримінальних справах Сторони намагаються посилити взаємодію щодо взаємної правової допомоги та екстрадиції. Це включатиме, у разі необхідності, приєднання до відповідних міжнародних документів ООН та Ради Європи, зокрема Римського статуту Міжнародного кримінального суду 1998 року, та їх виконання, як зазначається у статті 8 цієї Угоди, а також більш тісне співробітництво з Євроюстом.

РОЗДІЛ IV ТОРГІВЛЯ І ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ТОРГІВЛЕЮ

ГЛАВА 1

Національний режим та доступ товарів на ринки

ЧАСТИНА 1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 25

Цілі

Сторони поступово створюють зону вільної торгівлі протягом перехідного періоду, що не перевищує 10 років починаючи з дати набрання чинності цією Угодою⁻¹, відповідно до положень цієї Угоди та відповідно до Статті XXIV Генеральної угоди про тарифи та торгівлю 1994 року (далі - ГАТТ-1994).

⁻¹ Якщо інше не передбачено в Додатках I та II до цієї Угоди.

Стаття 26

Сфера застосування

1. Положення цієї Глави застосовуються до торгівлі товарами⁻², що походять з території Сторін.

2. Для цілей цієї Глави «походження» означає, що товар підпадає під правила походження, викладені в Протоколі I до цієї Угоди («Щодо визначення концепції «походження товарів» і методів адміністративного співробітництва»).

⁻² Для цілей цієї Угоди товари мають значення товарів у розумінні ГАТТ-1994, якщо інше не передбачено в цій Угоді.

ЧАСТИНА 2

СКАСУВАННЯ МИТ, ЗБОРІВ ТА ІНШИХ ПЛАТЕЖІВ

Стаття 27

Визначення мита

Для цілей цієї Глави «мито» включає будь-яке мито або інший платіж, пов'язаний з імпортом або експортом товару, зокрема будь-який додатковий податок або додатковий платіж, пов'язаний з імпортом або експортом товару. «Мито» не включає:

а) платежі, еквівалентні внутрішньому податку, що стягуються згідно

зі статтею 32 цієї Угоди;

б) мита, що стягуються згідно з Главою 2 («Засоби захисту торгівлі») Розділу IV цієї Угоди;

с) збори та інші платежі, що стягуються згідно зі статтею 33 цієї Угоди.

Стаття 28

Класифікація товарів

Класифікація товарів у торгівлі між Сторонами має бути такою, як викладено у відповідній товарній номенклатурі кожної Сторони, розробленій відповідно до Гармонізованої системи Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів 1983 року (далі - ГС) та подальших змін до неї.

Стаття 29

Скасування ввізного мита

1. Кожна Сторона зменшує або скасовує ввізне мито на товари, що походять з іншої Сторони, відповідно до Графіків, встановлених у Додатку I-A до цієї Угоди (далі - Графіки).

Без шкоди для першого підпункту для одягу та інших виробів, що були у використанні та які класифікуються за кодом УКТЗЕД 6309 00 00, Україна скасує ввізне мито відповідно до умов, встановлених у Додатку I-B до цієї Угоди.

2. Для кожного товару базова ставка ввізного мита, стосовно якої повинно застосовуватися поступове зменшення відповідно до пункту 1 цієї статті, зазначається у Додатку I до цієї Угоди.

3. Якщо у будь-який момент після дати набрання чинності цією Угодою будь-яка Сторона зменшує ставку ввізного мита, яка застосовується у рамках режиму найбільшого сприяння (далі - РНС), така ставка ввізного мита має застосовуватися як базова ставка, якщо і доки вона буде нижчою ставки мита, розрахованої відповідно до Графіку цієї Сторони.

4. Через 5 років після набрання цією Угодою чинності Сторони можуть на запит будь-якої Сторони провести консультації між собою з метою розгляду прискорення та розширення сфери скасування ввізного мита у торгівлі між ними. Рішення, прийняте на засіданні Комітету асоціації з питань торгівлі, як це визначено статтею 465 цієї Угоди (далі - Комітет з питань торгівлі), про прискорення або скасування ввізного мита на товари замінює будь-яку ставку мита або перехідний період, визначені Графіками для цих товарів.

Стаття 30

Статус-кво

Жодна Сторона не може збільшити існуюче мито або схвалити справ-

ляння будь-якого нового мита на товар, що походить з іншої Сторони. Це не виключає, що будь-яка із Сторін може:

а) підвищити мито до рівня, встановленого в її Графіку, після скорочення в односторонньому порядку; або

б) зберігати в силі або збільшити ввізне мито, яке дозволено згідно з рішенням Органу вирішення спорів (далі - ОВС) Світової організації торгівлі (далі - СОТ).

Стаття 31

Вивізне (експортне) мито

1. Сторони не повинні запроваджувати або зберігати в силі будь-які мита, податки або будь-які інші заходи еквівалентної дії, що накладаються на вивезення товарів або запроваджується у зв'язку з вивезенням товарів на іншу територію.

2. Існуючі мита або заходи еквівалентної дії, які застосовуються в Україні, як зазначено у Додатку I-C до цієї Угоди, повинні поступово анулюватися протягом перехідного періоду відповідно до Графіку, включеного до Додатку I-C до цієї Угоди. У разі внесення змін до митного законодавства України зобов'язання, взяті відповідно до Графіку, що міститься у Додатку I-C до цієї Угоди, залишатимуться чинними на основі відповідності опису товарів. Україна може застосовувати спеціальні заходи щодо вивізного (експортного) мита на умовах, визначених у Додатку I-D до цієї Угоди. Дія таких спеціальних заходів закінчиться наприкінці періоду, встановленого для такого товару у Додатку I-D до цієї Угоди.

Стаття 32

Експортні субсидії та заходи еквівалентної дії

1. Після набрання чинності цією Угодою жодна Сторона не повинна зберігати в силі, запроваджувати або відновлювати експортні субсидії або інші заходи еквівалентної дії щодо сільськогосподарських товарів, призначених для продажу на території іншої Сторони.

2. Для цілей цієї статті термін «експортні субсидії» має таке саме значення, як і у статті 1(е) Угоди про сільське господарство, що міститься у Додатку 1А до Угоди СОТ (далі - Угода про сільське господарство), включаючи будь-які поправки до цієї статті цієї Угоди про сільське господарство.

Стаття 33

Збори та інші платежі

Кожна Сторона забезпечує, відповідно до Статті VIII ГАТТ 1994 та її приміток щодо тлумачення, щоб всі збори й платежі будь-якого характеру, крім мита або інших заходів, зазначених у статті 27 цієї Угоди, що справляються у разі імпорту або експорту товарів або у зв'язку з таким імпортом або експортом, обмежувалися сумою приблизної вартості наданих послуг

та не становили непрямий захист національних товарів або оподаткування імпорту або експорту з фіскальною метою.

ЧАСТИНА 3 НЕТАРИФНІ ЗАХОДИ

Стаття 34 **Національний режим**

Кожна Сторона надає національний режим товарам іншої Сторони відповідно до Статті III ГАТТ 1994, зокрема її приміток щодо тлумачення. Із цією метою Статтю III ГАТТ 1994 та її примітки щодо тлумачення включено до цієї Угоди, і вони є її невід'ємною частиною.

Стаття 35 **Обмеження експорту або імпорту**

Жодна Сторона не повинна запроваджувати або зберігати в силі будь-які заборони чи обмеження або заходи еквівалентної дії щодо імпорту будь-якого товару іншої Сторони або експорту чи продажу для експорту будь-якого товару, призначеного для території іншої Сторони, за винятком випадків, передбачених в цій Угоді або відповідно до Статті XI ГАТТ 1994 та її приміток щодо тлумачення. Із цією метою Статтю XI ГАТТ 1994 та її примітки щодо тлумачення включено до цієї Угоди, і вони є її невід'ємною частиною.

ЧАСТИНА 4 СПЕЦИФІЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ТОВАРІВ

Стаття 36 **Загальні винятки**

Ніщо в цій Угоді не повинно тлумачитися як таке, що перешкоджає вжиттю або застосуванню будь-якою Стороною заходів згідно зі Статтями XX та XXI ГАТТ 1994 та їх примітками щодо тлумачення, які включено до цієї Угоди і є її невід'ємною частиною.

ЧАСТИНА 5 АДМІНІСТРАТИВНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА СПІВРОБІТНИЦТВО З ТРЕТІМИ КРАЇНАМИ

Стаття 37

Спеціальні положення щодо адміністративного співробітництва

1. Сторони домовились, що адміністративне співробітництво є важливим для реалізації та контролю преференційного режиму, наданого відповідно до цієї Глави, та підкреслюють свої зобов'язання боротися з незакон-

ними діями та шахрайством в митних питаннях, пов'язаних з імпортом, експортом, транзитом товарів та їх розміщенням під будь-яким іншим митним режимом або процедурою, зокрема заходи заборони, обмеження або контролю.

2. Якщо Сторона на основі об'єктивно задокументованої інформації відчуває неспроможність забезпечити адміністративне співробітництво та/або відчуває існування незаконних дій або шахрайства іншої Сторони відповідно до цієї Глави, заінтересована Сторона може тимчасово призупинити дію відповідного преференційного режиму для відповідного товару (товарів) згідно із цією статтею.

3. Для цілей цієї статті неспроможність забезпечити адміністративне співробітництво при розслідуванні митних правопорушень або шахрайства, *inter alia*, означає:

а) неодноразова неспроможність дотримуватися зобов'язань щодо перевірки статусу походження відповідного товару (товарів);

б) неодноразова відмова або надмірна затримка у виконанні та/або повідомленні про результати послідовної перевірки підтвердження походження;

в) неодноразова відмова або надмірна затримка в отриманні дозволу на проведення місій адміністративного співробітництва для перевірки автентичності документів або точності інформації, що стосується надання преференційного режиму, про який йдеться.

Для цілей цієї статті виявлення правопорушень або шахрайства може бути здійснено, *inter alia*, коли відбувається швидке зростання без достатнього пояснення обсягу імпорту товарів, який перевищує звичайний рівень виробництва та експортний потенціал іншої Сторони, що пов'язано з об'єктивною інформацією стосовно правопорушень або шахрайства.

4. Застосування тимчасового призупинення залежить від таких умов:

а) Сторона, яка виявила на основі об'єктивної інформації неспроможність забезпечити адміністративне співробітництво та/або правопорушення чи шахрайство з боку іншої Сторони, повідомляє без надмірної затримки Комітету з питань торгівлі про свої дані разом з об'єктивною інформацією та вступає в консультації в рамках Комітету з питань торгівлі, ґрунтуючись на всій необхідній інформації та об'єктивних даних з метою досягнення рішення, прийнятого для обох Сторін. Протягом вищезазначених консультацій товар (товари), про який (які) йдеться, буде користуватися преференційним режимом;

б) Якщо Сторони провели консультації в рамках Комітету з питань торгівлі відповідно до підпункту (а) та не змогли домовитися про прийнятне рішення протягом трьох місяців після першого засідання Комітету з питань торгівлі, заінтересована Сторона може тимчасово призупинити дію відповідного преференційного режиму на товар (товари), про який (які) йдеться. Про тимчасове призупинення необхідно повідомляти Комітету з питань то-

ргівлі без невинуваченої затримки;

с) Тимчасові призупинення відповідно до цієї статті будуть обмежені до того часу, який буде необхідний для захисту фінансових інтересів заінтересованої Сторони. Кожне тимчасове призупинення не повинно перевищувати шість місяців. Водночас, тимчасове призупинення може бути поновлено. Про тимчасові призупинення після їх прийняття необхідно невідкладно повідомляти Комітету з питань торгівлі. Вони будуть предметом періодичних консультацій у рамках Комітету з питань торгівлі, особливо з метою їх завершення, як тільки зникнуть умови для їх застосування.

5. Одночасно з повідомленням Комітету з питань торгівлі згідно з підпунктом 4(а) цієї статті заінтересована Сторона повинна опублікувати повідомлення імпортерам у своїх джерелах офіційної інформації. Повідомлення імпортерам повинно зазначати товар, про який ідеться, стосовно якого виявлена на основі об'єктивної інформації неспроможність забезпечити адміністративне співробітництво та/або призупинення правопорушення чи шахрайства.

Стаття 38

Виправлення адміністративних помилок

У разі помилки з боку компетентних органів під час належного менеджменту преференційної системи експорту і, зокрема, під час застосування положень Протоколу до цієї Угоди «Щодо визначення концепції «походження товарів» і методів адміністративного співробітництва», коли така помилка призводить до наслідків для ввізного мита, Сторона, яка стикається з такими наслідками, може звернутися із запитом до Комітету з питань торгівлі стосовно розгляду можливості прийняття будь-яких відповідних заходів для вирішення ситуації.

Стаття 39

Угоди з іншими країнами

1. Ця Угода не перешкоджає збереженню або встановленню митних союзів, зон вільної торгівлі або домовленостям про прикордонну торгівлю, за винятком тих випадків, коли вони вступають у конфлікт з торговельними домовленостями, передбаченими цією Угодою.

2. Консультації між Сторонами відбуваються в рамках Комітету з питань торгівлі стосовно угод, що встановлюють митні союзи, зони вільної торгівлі або домовленості про прикордонну торгівлю та, у разі необхідності, інших основних питань, що стосуються їх відповідної торговельної політики з третіми країнами. Зокрема, у разі третьої країни, що приєднується до Європейського Союзу, такі консультації відбуваються з метою забезпечення прийняття до уваги взаємних інтересів України та Сторони ЄС, як вкладено в цій Угоді.

ГЛАВА 2

Засоби захисту торгівлі

ЧАСТИНА 1

ГЛОБАЛЬНІ СПЕЦІАЛЬНІ ЗАХОДИ

Стаття 40

Загальні положення

1. Сторони підтверджують свої права та зобов'язання, передбачені Статтею XIX ГАТТ 1994 та Угодою про спеціальні заходи, що міститься у Додатку 1А до Угоди СОТ (далі - Угода про спеціальні заходи). Сторона ЄС залишає за собою свої права та зобов'язання, передбачені статтею 5 Угоди про сільське господарство, що міститься у Додатку 1А до Угоди СОТ (далі - Угода про сільське господарство), крім торгівлі сільськогосподарськими товарами, на яку поширюється преференційний режим, передбачений цією Угодою.

2. Преференційні правила походження, запроваджені згідно з Главою 1 («Національний режим та доступ до ринків товарів») Розділу IV цієї Угоди, не застосовуються до цієї Частини.

Стаття 41

Прозорість

1. Сторона, яка порушує розслідування, має повідомити про це іншій Стороні шляхом надіслання їй офіційного повідомлення за умови, що остання має суттєвий економічний інтерес.

2. Для цілей цієї статті Сторона буде вважатися такою, що має суттєвий економічний інтерес, тоді, коли вона належить до п'яти найбільших постачальників імпортованого товару протягом останнього трьохрічного строку, визначених або за обсягом, або у вартісному вираженні.

3. Незважаючи на статтю 40 цієї Угоди та із дотриманням статті 3(2) Угоди про спеціальні заходи, на запит іншої Сторони Сторона, яка порушує спеціальне розслідування або планує застосувати спеціальні заходи, зобов'язана невідкладно надати письмові повідомлення про всю відповідну інформацію, яка стала підставою для порушення розслідування або для застосування спеціальних заходів, зокрема, якщо це доцільно, попередні висновки, а також остаточні висновки розслідування, та надати іншій Стороні можливість проведення консультацій.

Стаття 42

Застосування заходів

1. У разі застосування спеціальних заходів Сторони намагаються вжити їх у такий спосіб, який матиме найменший вплив на їхню двосторонню торгівлю.

2. Для цілей пункту 1 цієї статті, якщо одна Сторона вважає, що правові умови для застосування остаточних спеціальних заходів виконані, ця Сторона, яка планує вжити таких заходів, має повідомити про це іншій Стороні та надати їй можливість провести двосторонні консультації. Якщо взаємоприйняттого рішення не було досягнуто протягом 30 днів після такого повідомлення, Сторона-імпортер може вжити необхідних заходів для вирішення проблеми.

Стаття 43

Країна, що розвивається

У тій мірі, в якій Україна визнається країною, що розвивається⁻¹, для цілей статті 9 Угоди про спеціальні заходи, на неї не поширюватимуться жодні спеціальні заходи, які застосовуються Стороною ЄС, за умови виконання умов, визначених у статті 9 цієї Угоди.

⁻¹ Для цілей цієї статті для визначення країни як такої, що розвивається, мають братися до уваги списки, видані такими міжнародними організаціями, як Світовий банк, Організація економічного співробітництва і розвитку (далі - ОЕСР) або Міжнародний валютний фонд (далі - МВФ) тощо.

ЧАСТИНА 2

СПЕЦІАЛЬНІ ЗАХОДИ ЩОДО ЛЕГКОВИХ АВТОМОБІЛІВ

Стаття 44

Спеціальні заходи щодо легкових автомобілів

1. Україна може застосовувати спеціальні заходи у формі вищої ставки ввізного мита до легкових автомобілів, що походять⁻² зі Сторони ЄС, які класифікуються за товарною позицією 8703 (далі - товар), як це визначено у статті 45 цієї Угоди, згідно з положеннями цієї Частини, якщо виконані кожна з таких умов:

а) якщо в результаті зниження або скасування мита відповідно до цієї Угоди товар імпортується на територію України у таких більших обсягах в абсолютних величинах або стосовно національного виробництва та за таких умов, за яких заподіюється значна шкода національній промисловості, що виробляє подібний товар;

б) якщо сукупний обсяг (в одиницях)⁻³ імпорту товару протягом будь-якого року досягає граничного обсягу, визначеного у Графіку, включеному до Додатка II до цієї Угоди; та

⁻² Відповідно до визначення походження товару, зазначеного у Протоколі I цієї Угоди щодо визначення концепції "походження товарів" і методів адміністративного співробітництва.

⁻³ Згідно зі статистичною інформацією України стосовно обсягів імпорту легкових автомобілів (в одиницях), що походять зі Сторони ЄС, які класифікуються за товарною

позицією 8703. Україна підтвердить цю статистичну інформацію шляхом верифікації сертифікату походження товару EUR 1 або рахунком-фактурою, виданим відповідно до процедури, визначеної положеннями Частини V Протоколу I щодо визначення концепції "походження товарів" і методів адміністративного співробітництва.

с) якщо сукупний обсяг імпорту товару в Україну (в одиницях)¹ протягом останнього 12-місячного періоду, який закінчується не раніше ніж за місяць до того, як Україна запросить ЄС на консультації згідно з положеннями пункту 5 цієї статті, перевищить граничний обсяг, зазначений у Графіку України у Додатку II до цієї Угоди, всіх первинних реєстрацій² легкових автомобілів в Україні за той самий період.

¹ Згідно зі статистичною інформацією України стосовно обсягів імпорту легкових автомобілів (в одиницях), що походять зі Сторони ЄС, які класифікуються за товарною позицією 8703. Україна підтвердить цю статистичну інформацію шляхом верифікації сертифікату походження товару EUR 1 або рахунком-фактурою, виданим відповідно до процедури, визначеної положеннями Частини V Протоколу I щодо визначення концепції "походження товарів" і методів адміністративного співробітництва.

² Офіційна статистична інформація щодо "первинної реєстрації" в Україні всіх легкових автомобілів надана Державною автомобільною інспекцією України.

2. Мито, яке запроваджується згідно з положеннями пункту 1 цієї статті, не повинно перевищувати меншого з мит, які застосовуються в рамках режиму найбільшого сприяння в день, що передує даті набрання Угодою чинності, або ставки ввізного мита, встановленого у Графіку України у Додатку II до цієї Угоди. Це мито може бути застосовано лише до імпорту протягом строку до закінчення цього року, як це визначено у Додатку II до цієї Угоди.

3. Незалежно від положень пункту 2 цієї статті мито, яке застосовується Україною згідно з пунктом 1 цієї статті, встановлюється відповідно до Графіку України, включеного до Додатка II цієї Угоди.

4. Будь-які поставки товарів, що є предметом для стягнення додаткового збору, які знаходились у дорозі відповідно до договору, укладеного до дати запровадження додаткового збору згідно з пунктами 1-3 цієї статті, не мають бути предметом для стягнення додаткового збору. Однак обсяг таких поставок буде зараховано до граничного обсягу імпорту цього товару на наступний рік з метою дотримання умов, викладених у пункті 1 цієї статті на цей рік.

5. Україна застосовує спеціальні заходи на засадах прозорості. Із цією метою Україна має якнайшвидше повідомляти Стороні ЄС у письмовій формі стосовно наміру застосувати такі заходи та надавати всю відповідну інформацію, зокрема обсяги (у кількісних одиницях) імпорту товару, а також загальні обсяги (у кількісних одиницях) імпорту легкових автомобілів з будь-якого напрямку та кількості первинних реєстрацій легкових автомобілів в Україні за період часу, зазначений у пункті 1 цієї статті. Україна має

заздалегідь і якомога раніше до застосування заходів запросити Сторону ЄС на консультації для обговорення цієї інформації. Жодні заходи не застосовуються протягом 30 днів з дати пропозиції провести консультації.

6. Україна може застосувати спеціальні заходи тільки після проведення її компетентними органами розслідування відповідно до статей 3 та 4(2)(с) Угоди про спеціальні заходи і із цією метою статті 3 та 4(2)(с) Угоди про спеціальні заходи включено до цієї Угоди та є її невід'ємною частиною, *mutatis mutandis*. Таке розслідування повинно довести, що внаслідок скорочення розміру мита або його скасування відповідно до цієї Угоди товар імпортується на територію України у таких зростаючих обсягах (в абсолютних величинах або стосовно національного виробництва) та за таких умов заподіює значну шкоду національному товаровиробнику, що виробляє подібний товар.

7. Україна має негайно письмово повідомити Стороні ЄС про порушення розслідування, зазначеного в пункті 6 цієї статті.

8. Протягом розслідування Україна повинна дотримуватись вимог статті 4(2)(а) і (б) Угоди про спеціальні заходи, і з цією метою статтю 4(2)(а) і (б) Угоди про спеціальні заходи включено до цієї Угоди та є її невід'ємною частиною, *mutatis mutandis*.

9. Відповідні фактори, пов'язані зі шкодою, визначеною у статті 4(2)(а) Угоди про спеціальні заходи, повинні бути оцінені протягом не менш ніж трьох послідовних 12-тимісячних періодів, тобто не менше трьох років у цілому.

10. У ході розслідування також мають бути оцінені всі відомі фактори, крім пільгового імпорту, здійсненого відповідно до цієї Угоди, які також можуть бути причиною заподіяння шкоди національній промисловості. Збільшення імпорту товару, що походить зі Сторони ЄС, не повинно розглядатися як результат скасування або скорочення мита, якщо імпорт з інших джерел також аналогічно збільшився в порівнянні з попередніми періодами.

11. Україна має письмово інформувати Сторону ЄС та всі заінтересовані сторони про результати та обґрунтовані висновки розслідування заздалегідь до початку консультацій, згаданих у пункті 5 цієї статті, з метою аналізу інформації, що впливає з розслідування та обміну думками про запропоновані заходи протягом консультації.

12. Україна має гарантувати, що статистична інформація стосовно легкових автомобілів, яка використовується як підстава для запровадження спеціальних заходів, є достовірною, адекватною та загальнодоступною на періодичній основі. Україна має без затримки надавати щомісячну статистичну інформацію щодо загальних обсягів (у кількісних одиницях) імпорту товару, загальних обсягів (в кількісних одиницях) імпорту легкових автомобілів з будь-яких джерел та щодо нових реєстрацій легкових автомобілів в Україні.

13. Незважаючи на положення пункту 1 цієї статті, протягом перехід-

ного періоду положення пунктів 1(а) та 6-11 цієї статті не застосовуються.

14. Україна не застосовує спеціальні заходи відповідно до цієї Частини протягом першого року. Україна не застосовує та не зберігає в силі будь-які спеціальні заходи відповідно до цієї Частини та не проводить будь-яких розслідувань із цією метою після 15-го року.

15. Імплементация та реалізація положень цієї статті може бути предметом обговорення та перегляду в рамках Комітету з питань торгівлі.

Стаття 45

Визначення

Для цілей цієї Частини та Додатка II до цієї Угоди:

1. «товар» означає лише легкові автомобілі, що мають походження зі Сторони ЄС та які класифікуються за товарною позицією 8703 згідно з правилами походження, встановленими у Протоколі I до цієї Угоди щодо визначення концепції «походження товарів» і методів адміністративного співробітництва;

2. «значна шкода» розуміється згідно з положеннями статті 4(1) (а) Угоди про спеціальні заходи. Із цією метою цю статтю 4(1) (а) включено до цієї Угоди та вона є її невід'ємною частиною, *mutatis mutandis*;

3. «подібний товар» - ідентичний товар, тобто схожий за всіма характеристиками на товар, що є об'єктом розгляду, або, у разі відсутності цього товару, інший товар, що не є схожим за всіма характеристиками, але має показові ознаки, що є дуже подібними до характерних ознак товару, що є об'єктом розгляду;

4. «перехідний період» означає 10-тирічний період, який починається з дати набрання чинності цією Угодою. Перехідний період буде продовжено ще на три роки у разі, якщо до закінчення 10-го року Україна подасть на розгляд Комітету з питань торгівлі, створеного відповідно до статті 465 цієї Угоди, обґрунтований запит, а Комітет з питань торгівлі проведе його обговорення.

5. «перший рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати набрання чинності цією Угодою;

6. «другий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати першої річниці набрання чинності цією Угодою;

7. «третій рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати другої річниці набрання чинності цією Угодою;

8. «четвертий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати третьої річниці набрання чинності цією Угодою;

9. «п'ятий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати четвертої річниці набрання чинності цією Угодою;

10. «шостий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати п'ятої річниці набрання чинності цією Угодою;

11. «сьомий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з да-

ти шостої річниці набрання чинності цією Угодою;

12. «восьмий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати сьомої річниці набрання чинності цією Угодою;

13. «дев'ятий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати восьмої річниці набрання чинності цією Угодою;

14. «десятий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати дев'ятої річниці набрання чинності цією Угодою;

15. «одинадцятий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати десятої річниці набрання чинності цією Угодою;

16. «дванадцятий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати одинадцятої річниці набрання чинності цією Угодою;

17. «тринадцятий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати дванадцятої річниці набрання чинності цією Угодою;

18. «чотирнадцятий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати тринадцятої річниці набрання чинності цією Угодою;

19. «п'ятнадцятий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати чотирнадцятої річниці набрання чинності цією Угодою;

ЧАСТИНА 3

ПРИНЦИП ОДНОЧАСНОГО НЕЗАСТОСУВАННЯ

Стаття 45 bis

Принцип одночасного незастосування

Жодна зі Сторін не може застосовувати одночасно до одного і того самого товару:

а) спеціальні заходи, передбачені Частиною 2 «Спеціальні заходи щодо легкових автомобілів» цієї Глави; та

б) заходи, передбачені Статтею XIX ГАТТ 1994 та Угодою про спеціальні заходи.

ЧАСТИНА 4

АНТИДЕМПІНГОВІ ТА КОМПЕНСАЦІЙНІ ЗАХОДИ

Стаття 46

Загальні положення

1. Сторони підтверджують свої права та обов'язки відповідно до Статті VI ГАТТ 1994, Угоди про застосування Статті VI ГАТТ 1994, що міститься у Додатку 1А до Угоди СОТ (далі - Антидемпінгова угода СОТ - АДУ СОТ), та Угоди про субсидії та компенсаційні заходи, що міститься у Додатку 1А до Угоди СОТ (далі - Антисубсидійна угода СОТ - АСУ СОТ).

2. Преференційні правила походження, встановлені згідно з Главою

1 («Національний режим та доступ товарів на ринки») Розділу IV цієї Угоди, не застосовуються до цієї Частини.

Стаття 47

Прозорість

1. Сторони домовилися, що антидемпінгові та компенсаційні заходи повинні застосовуватися у повній відповідності з вимогами, відповідно, АДУ СОТ та АСУ СОТ та повинні ґрунтуватися на справедливій та прозорій системі.

2. Після отримання компетентними органами Сторони належним чином задокументованої заяви про порушення антидемпінгового розслідування щодо імпорту з іншої Сторони та не пізніше ніж за 15 днів до порушення розслідування, перша Сторона зобов'язана подати письмове повідомлення іншій Стороні про отримання скарги.

3. Без шкоди для статті 6(5) АДУ СОТ та статті 12(4) АСУ СОТ Сторони повинні забезпечити відразу після застосування попередніх заходів, у разі необхідності, та до прийняття остаточного рішення розголошення повної та змістовної інформації про всі важливі факти та міркування, які становлять основу для прийняття рішення про застосування заходів. Інформація має бути подана у письмовій формі й так, щоб забезпечити заінтересованим сторонам достатній час для подання власних коментарів. Після надання останньої інформації заінтересованим сторонам необхідно надати щонайменше 10 днів для надання коментарів.

4. За умови, що це не створюватиме необґрунтованих затримок у проведенні розслідування та відповідатиме національному законодавству Сторін щодо проведення розслідувань, кожній заінтересованій стороні буде надана можливість висловити свою точку зору під час антидемпінгових та антисубсидійних розслідувань.

Стаття 48

Врахування національних інтересів

Антидемпінгові та компенсаційні заходи не можуть бути застосовані Стороною у випадках, коли на підставі інформації, яка була отримана в ході розслідування, можна чітко зробити висновок, що застосування таких заходів не відповідатиме національним інтересам. Висновок щодо відповідності національним інтересам необхідно робити з урахуванням усіх різноманітних інтересів в цілому, зокрема інтересів національної промисловості, користувачів, споживачів та імпортерів у тому обсязі, в якому вони забезпечили надання відповідної інформації органам, що проводять розслідування.

Стаття 49

Правило щодо меншого мита

Якщо одна зі Сторін приймає рішення застосувати попередні або остаточні антидемпінгові або компенсаційні мита, розмір ставки такого мита не повинен перевищувати демпінгову маржу або загальну суму нелегітимної субсидії, але має бути меншим ніж така маржа, якщо такий розмір ставки мита виявиться достатнім для запобігання шкоді, заподіяній національній промисловості.

Стаття 50

Застосування заходів та їх перегляд

1. Попередні антидемпінгові або компенсаційні заходи можуть бути застосовані Сторонами, тільки якщо попередньо був встановлений факт демпінгу або надання субсидій, що заподіює шкоду національній промисловості.

2. Перш ніж застосувати остаточні антидемпінгові або компенсаційні мита, Сторони мають вивчити можливість застосування конструктивних засобів захисту, з належним урахуванням особливих обставин у кожному випадку. Без шкоди для відповідних положень національного законодавства кожної зі Сторін, Сторонам необхідно надавати перевагу ціновим зобов'язанням, у тому обсязі, в якому вони отримали адекватні пропозиції від експортерів, якщо прийняття цих пропозицій не вважається неможливим.

3. Після отримання від експортера обґрунтованого запиту переглянути чинні антидемпінгові або компенсаційні заходи, Сторона, яка застосувала такі заходи, повинна оперативно та об'єктивно розглянути цей запит та якнайшвидше поінформувати експортера про результати цього розгляду.

ЧАСТИНА 5 КОНСУЛЬТАЦІЇ

Стаття 50 bis Консультації

1. Будь-яка зі Сторін має у відповідь на запит іншої Сторони надати можливість проведення консультацій стосовно конкретних питань, що можуть виникнути у зв'язку із застосуванням засобів захисту торгівлі. Такі питання можуть стосуватися, серед іншого, застосованої методології обчислення демпінгової маржі, зокрема різні коригування, використання статистичних даних, зміни в імпорті, визначення розміру шкоди та застосування правила щодо меншого мита.

2. Консультації необхідно проводити якнайшвидше, зазвичай протягом 21 дня після подання такого запиту.

3. Консультації, передбачені цією Частиною, необхідно проводити у

повній відповідності положенням статей 41 та 47 цієї Угоди.

ЧАСТИНА 6 ІНСТИТУЦІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 51

Діалог з питань засобів захисту торгівлі

1. Сторони домовились встановити на рівні експертів Діалог з питань засобів захисту торгівлі як форум з питань співробітництва у сфері засобів захисту торгівлі.

2. Діалог з питань засобів захисту торгівлі здійснюється з метою:

- a) підвищення рівня знань та розуміння однією Стороною законів, політики та методів іншої Сторони стосовно засобів захисту торгівлі;
- b) огляду виконання цієї Глави;
- c) покращення співробітництва між компетентними органами Сторін, які відповідають за питання засобів захисту торгівлі;
- d) обговорення міжнародного розвитку у сфері торговельного захисту;
- e) співробітництва з будь-яких інших питань щодо засобів захисту торгівлі.

3. Засідання в рамках Діалогу з питань засобів захисту торгівлі відбуваються на ad hoc основі за запитом будь-якої зі Сторін. Порядок денний кожного такого засідання повинен бути заздалегідь спільно погодженим.

ЧАСТИНА 7 ВИРІШЕННЯ СПОРІВ

Стаття 52

Вирішення спорів

1. Глава 14 («Вирішення спорів») Розділу IV цієї Угоди не поширюється на положення Части 1, 4, 5, 6 та 7 цієї Глави.

ГЛАВА 3 Технічні бар'єри у торгівлі

Стаття 53

Сфера застосування і визначення

1. Ця Глава застосовується до підготовки, адаптації та застосування технічних регламентів, стандартів і робіт з оцінки відповідності, які визначені в Угоді про технічні бар'єри у торгівлі, що міститься у Додатку 1А до Угоди СОТ (далі - Угода ТБТ СОТ), та можуть впливати на торгівлю това-

рами між Сторонами.

2. Незважаючи на пункт 1 цієї статті, ця Глава не застосовується до санітарних та фітосанітарних заходів, які визначені у Додатку А до Угоди про застосування санітарних та фітосанітарних заходів, що міститься у Додатку 1А до Угоди СОТ (далі - Угода СФЗ), і до закупівельних специфікацій, підготовлених органами влади для власних потреб виробництва чи споживання.

3. Для цілей цієї Глави необхідно застосовувати визначення Додатка І до Угоди ТБТ СОТ.

Стаття 54

Підтвердження Угоди ТБТ СОТ

Сторони підтверджують свої існуючі права та обов'язки стосовно одна одної в рамках Угоди ТБТ СОТ, яка відповідає цій Угоді та є її невід'ємною частиною.

Стаття 55

Технічне співробітництво

1. Сторони зміцнюють своє співробітництво у сфері технічного регулювання, стандартизації, ринкового нагляду, акредитації та робіт з оцінки відповідності з метою поглиблення взаєморозуміння відповідних систем та спрощення доступу до відповідних ринків. Із цією метою вони можуть започатковувати діалог з нормативно-правових питань як на горизонтальному, так і галузевому рівнях.

2. Під час співробітництва Сторони шукають шляхи визначення, розвитку та заохочення торгівлі, сприяючи ініціативам, що можуть включати, але не обмежуються таким:

а) посилення співробітництва з нормативно-правових питань шляхом обміну інформацією, досвідом і даними; наукове й технічне співробітництво з метою покращення якості їхніх технічних регламентів, стандартів, тестування, ринкового нагляду та акредитації, при цьому забезпечуючи ефективне використання нормативно-правових ресурсів;

б) стимулювання та заохочування співробітництва між їхніми відповідними організаціями, як державними, так і приватними, відповідальними за метрологічну діяльність, стандартизацію, тестування, ринковий нагляд, сертифікацію та акредитацію.

с) сприяння розвитку якісної інфраструктури систем стандартизації, метрології, акредитації, оцінки відповідності та ринкового нагляду в Україні;

д) підтримка участі України у роботі відповідних європейських організацій;

е) пошук шляхів подолання бар'єрів у торгівлі, що можуть виникнути;

ф) координація позицій у міжнародній торгівлі та регуляторних організаціях, зокрема СОТ і Європейська економічна комісія Організації

Об'єднаних Націй (далі - ЄЕК ООН).

Стаття 56

Зближення технічного регулювання, стандартів та оцінки відповідності

1. Україна вживає необхідних заходів з метою поступового досягнення відповідності з технічними регламентами ЄС та системами стандартизації, метрології, акредитації, робіт з оцінки відповідності та ринкового нагляду ЄС та зобов'язується дотримуватися принципів та практик, викладених в актуальних рішеннях та регламентах ЄС¹.

¹ Зокрема Рішення Європейського Парламенту і Ради № 768/2008/ЄС від 9 липня 2008 року про загальну структуру (систему) маркетингу продукції та анулювання Рішення Ради № 93/465/ЄЕС та Регламент Європейського Парламенту і Ради № 765/2008/ЄС від 9 липня 2008 року про встановлення вимог для акредитації і ринкового нагляду, що стосується торгівлі продукцією, та анулювання Регламенту (ЄЕС) № 339/93.

2. Для досягнення цілей, визначених у пункті 1, Україна повинна відповідно до графіку Додатка III до цієї Угоди:

i) імплементувати відповідні положення *acquis* ЄС до свого законодавства;

ii) здійснити необхідні адміністративні та інституційні реформи, необхідні для виконання цієї Угоди відповідно до Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів (далі - Угода АСАА), зазначеної у статті 57 цієї Угоди;

iii) запровадити ефективну та прозору адміністративну систему, яка необхідна для імплементування цієї Глави.

3. Сторони повинні узгодити та дотримуватися графіку, визначеного у Додатку III до цієї Угоди.

4. Україна після набрання цією Угодою чинності повинна інформувати Сторону ЄС щодо виконання заходів відповідно до цієї статті з періодичністю один раз на рік. У випадках, коли дії, перелічені в графіку у Додатку III до цієї Угоди, не були імплементовані у відповідний термін, Україна має зазначити новий графік виконання таких дій.

5. Україна повинна утримуватися від внесення змін до горизонтального законодавства та законодавства з питань торгівлі в секторах, які зазначені у графіку Додатка III до цієї Угоди, крім як з метою поступового приведення законодавства у відповідність до *acquis* ЄС та дотримання такого приведення.

6. Україна інформує Сторону ЄС щодо таких змін у національному законодавстві.

7. Україна у повному обсязі забезпечує участь відповідних національних органів у європейських та міжнародних організаціях зі стандартизації, законодавчої та фундаментальної метрології, оцінки відповідності, у тому

числі з акредитації, відповідно до сфери її діяльності та статусу членства у цих організаціях.

8. Україна поступово впроваджує звід Європейських стандартів (EN) як національні стандарти, зокрема гармонізовані європейські стандарти, добровільне застосування яких вважається таким, що відповідає вимогам законодавства, зазначеного у Додатку III до цієї Угоди. Одночасно з таким впровадженням Україна скасовує конфліктні національні стандарти, зокрема застосування міждержавних стандартів (GOST/ГОСТ), розроблених до 1992 року. Крім цього, Україна поступово вживатиме інших необхідних заходів щодо виконання умов набуття членства згідно з вимогами, що застосовуються до повноправних членів європейських організацій зі стандартизації.

Стаття 57

Угода про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів

1. Сторони домовились додати Угоду АСАА як Протокол до цієї Угоди, яка охоплює один або кілька секторів, що перелічені у Додатку III до цієї Угоди, після повного узгодження галузевого та горизонтального законодавства України, інституцій та стандартів з галузевим і горизонтальним законодавством, інституціями та стандартами ЄС.

2. Угода АСАА передбачатиме, що торгівля товарами між Сторонами в секторах, що охоплені цією Угодою, проводитиметься на тих самих умовах, які застосовуються в торгівлі товарами між державами-членами ЄС.

3. Після перевірки з боку Сторони ЄС та досягнення домовленості про стан узгодження відповідного технічного законодавства України, стандартів та інфраструктури Угода АСАА додається як Протокол до цієї Угоди за згодою між Сторонами відповідно до процедури внесення поправок до Угоди, яка охоплюватиме такі сектора зі списку в Додатку III до цієї Угоди, які повинні бути гармонізовані. Передбачається, що дія Угоди АСАА врешті-решт буде поширюватися на всі сектори, перелічені у Додатку III до цієї Угоди, відповідно до вищезгаданої процедури.

4. З моменту поширення дії Угоди АСАА на перелічені сектори Сторони за взаємною згодою та відповідно до процедури внесення змін до цієї Угоди зобов'язуються розглянути можливість розширення своєї сфери діяльності в інших галузях промисловості.

5. Доти, доки товари будуть охоплені Угодою АСАА, відповідне чинне законодавство Сторін повинно застосовуватися з урахуванням положень Угоди ТБТ СОТ.

Стаття 58

Маркування та етикетування

1. Без шкоди для статей 56 та 57 цієї Угоди стосовно технічних регла-

ментів, що стосуються вимог етикетування або маркування, Сторони підтверджують принципи статті 2(2) Угоди ТБТ СОТ стосовно того, що такі вимоги не готуються, не приймаються або не застосовуються з метою створення зайвих перешкод у міжнародній торгівлі. Із цією метою такі вимоги етикетування чи маркування не повинні обмежувати торгівлю більше, ніж це потрібно для виконання законної мети, беручи до уваги ризики, які б виникли в результаті їх невиконання.

2. Зокрема, стосовно обов'язкового маркування чи етикетування товарів Сторони домовились про таке:

а) намагатися звести до мінімуму свої вимоги щодо маркування чи етикетування, крім тих, які вимагаються для адаптації *acquis* ЄС у цій сфері та маркування чи етикетування з метою захисту здоров'я, безпеки чи навколишнього середовища або для інших важливих потреб державної політики;

б) Сторона може визначити форму етикетування або маркування, але не може вимагати затвердження, реєстрації або сертифікації етикеток; та

с) Сторони зберігають за собою право вимагати, щоб інформація на етикетці або марках була зазначена певною мовою.

ГЛАВА 4

Санітарні та фітосанітарні заходи

Стаття 59

Мета

1. Метою цієї Глави є сприяння здійсненню торгівлі товарами, що охоплюються санітарними та фітосанітарними заходами між Сторонами, забезпечуючи при цьому охорону життя і здоров'я людей, тварин та рослин, шляхом:

а) забезпечення повної прозорості стосовно санітарних та фітосанітарних заходів, що застосовуються у торгівлі;

б) наближення законів України до законів ЄС;

с) визнання стану здоров'я тварин і рослин Сторін та застосування принципу регіоналізації;

д) встановлення механізму визнання еквівалентності стосовно санітарних та фітосанітарних заходів, що застосовуються Сторонами;

е) подальшого впровадження принципів Угоди СФЗ;

ф) встановлення механізмів та процедур щодо сприяння торгівлі; та

г) покращення взаємозв'язку та співробітництва між Сторонами з питань санітарних та фітосанітарних заходів.

2. Ця Глава також має на меті досягнення взаємного розуміння між Сторонами стосовно стандартів утримання та поводження з тваринами.

Стаття 60

Багатосторонні зобов'язання

Сторони підтверджують свої права та обов'язки, взяті відповідно до Угоди СФЗ.

Стаття 61

Сфера застосування

Ця Глава застосовується до всіх санітарних та фітосанітарних заходів Сторони, які можуть прямо чи опосередковано вплинути на здійснення торгівлі між Сторонами, зокрема заходів, зазначених у Додатку IV до цієї Угоди.

Стаття 62

Терміни

Для цілей цієї Глави застосовуються такі терміни:

1. «санітарні та фітосанітарні заходи» означають заходи, визначені у пункті 1 Додатка А до Угоди СФЗ, які підпадають під дію цієї Глави.

2. «тварини» означають наземних та водних тварин відповідно до визначень, викладених у Кодексі здоров'я наземних тварин або Кодексі здоров'я водних тварин Міжнародного епізоотичного бюро (далі - МЕБ);

3. «продукти тваринного походження» означають продукти тваринного походження, зокрема продукти водних тварин, відповідно до визначень, викладених у Кодексі здоров'я наземних тварин та Кодексі здоров'я водних тварин МЕБ;

4. «субпродукти тваринного походження, не призначені для споживання людиною» означають продукти тваринного походження, зазначені у частині 2 (II) Додатка IV-А до цієї Угоди;

5. «рослини» означають живі рослини та їхні частини, зокрема насіння:

а) плоди у ботанічному розумінні, крім тих, що зберігаються із застосуванням глибокої заморозки;

б) овочі, крім тих, що зберігаються із застосуванням глибокої заморозки;

с) бульби, бульбо-цибулини, цибулини, кореневища;

д) зрізані квіти;

е) гілки з листям;

ф) зрізані дерева з листям;

г) культури рослинних тканин;

h) листя, окремі листки;

і) живий пилок; та

j) бруньки, живці та пагони.

6. «продукти рослинного походження» означають продукти рослинного походження, що не були оброблені або пройшли легку підготовку до тієї межі, коли вони не є рослинами, включеними у частину 3 Додатка IV-А до цієї Угоди;

7. «насіння» означає насіння у ботанічному розумінні, що призначене

для висадження;

8. «шкідники (шкідливі організми)» означають будь-які види, штами або біотиби рослин, тварин або патогенних агентів, шкідливих для рослин або продуктів рослинного походження;

9. «захищені зони» означають, у випадку Сторони ЄС, зони за змістом статті 2 (1)(h) Директиви Ради 2000/29/ЄС від 8 травня 2000 року про захисні заходи проти введення до Співтовариства організмів шкідливих для рослин або рослинних продуктів і проти їх розповсюдження в межах Співтовариства або будь-яке наступне положення (далі - Директива 2000/29/ЄС);

10. «хвороби тварин» означають клінічний або патологічний прояв інфекції в організмі тварин;

11. «хвороби аквакультури» означають клінічне або неклінічне інфікування одним або декількома етіологічними агентами збудника хвороб, визначених у Кодексі здоров'я водних тварин МЕБ;

12. «інфекція у тварини» означає стан, при якому тварини є носіями інфекційних агентів з наявністю клінічного чи патологічного вираження інфекції або без такого вираження;

13. «стандарти утримання та поводження з тваринами» означають стандарти щодо захисту тварин, які розроблені та застосовуються Сторонами та належним чином відповідають стандартам МЕБ і підпадають під дію цієї Угоди;

14. «належний рівень санітарного та фітосанітарного захисту» означає належний рівень санітарного та фітосанітарного захисту, який визначено у пункті 5 Додатка А до Угоди СФЗ;

15. «регіон» у контексті здоров'я тварин означає зону чи регіон згідно з визначенням Кодексу здоров'я наземних тварин МЕБ, а в контексті аквакультур - згідно з визначенням Міжнародного кодексу здоров'я тварин та водних тварин МЕБ, виходячи з розуміння, що визначення території Сторони ЄС має ґрунтуватися на визнанні Сторони ЄС як єдиного цілого;

16. «зона, вільна від шкідників» означає зону, в якій окремий шкідник відсутній, що підтверджено науковими даними, та в якій, якщо це потрібно, такий стан офіційно підтримується;

17. «регіоналізація» означає концепцію регіоналізації, як зазначено у статті 6 Угоди СФЗ;

18. «партія» означає кількість продуктів одного і того самого типу, що супроводжуються одним і тим самим офіційним сертифікатом або документом, перевезені одним і тим самим видом транспорту, належать одному і тому самому одержувачу та походять з однієї і тієї самої країни-експортера або частини такої країни. Партія може складатися з одного або декількох лотів;

19. «партія рослин або рослинних продуктів» означає кількість рослин, рослинних продуктів та/або інших продуктів, що транспортуються з однієї країни до іншої та супроводжуються, якщо це необхідно, одним і тим са-

ним офіційним фітосанітарним сертифікатом (Партія може складатися із одного або декількох товарів або лотів);

20. «лот» означає кількість одиниці одного товару, що ідентифікуються за однорідністю їхнього складу та походження і формують партію вантажу;

21. «еквівалентність задля цілей торгівлі» (далі - еквівалентність) означає ситуацію, коли Сторона-імпортер приймає санітарні або фітосанітарні заходи, що застосовуються у Стороні-експортері, як еквівалент, навіть у випадку, якщо вони відрізняються від її власних, якщо Сторона-експортер об'єктивно демонструє Стороні-імпортеру, що її заходи досягають відповідного рівня санітарного та фітосанітарного захисту Сторони-імпортера;

22. «сектор» означає виробництво або торговельну структуру стосовно продукту або категорії продукту у Сторони;

23. «підсектор» означає добре визначену та контрольовану частину сектору;

24. «товар» означає тварин або рослин чи їхні категорії або специфічні продукти та інші об'єкти, які переміщуються у торговельних або інших цілях, зокрема ті, які визначені у пунктах 2-7 цієї статті;

25. «попереднє схвалення імпорту» означає попереднє офіційне схвалення, здійснене компетентними органами Сторони-імпортера, адресоване окремому імпортеру як умова для здійснення імпорту однієї партії або декількох партій товарів зі Сторони-експортера, в рамках цієї Угоди;

26. «робочі дні» означає робочі дні, за винятком суботи та неділі й офіційних свят однієї зі Сторін;

27. «інспекція» означає перевірку будь-якого аспекту, що стосується кормів, продуктів харчування, здоров'я тварин і утримання та поведінки з тваринами для того, щоб підтвердити, що такі аспекти відповідають вимогам законодавства щодо кормів та продуктів харчування та правилам стосовно здоров'я та утримання і поведінки з тваринами;

28. «інспекція рослин» означає офіційний візуальний огляд та аналіз рослин, продуктів рослинного походження або інших об'єктів, що регулюються цією Угодою, для визначення наявності шкідників та/або визначення дотримання фітосанітарних правил;

29. «верифікація» означає перевірку шляхом вивчення та розгляду об'єктивної інформації щодо того, чи були виконані необхідні вимоги.

Стаття 63

Компетентні органи

Сторони повідомляють одна одній про структуру, організацію та розподіл повноважень між їхніми компетентними органами під час першого засідання Підкомітету з управління санітарними та фітосанітарними заходами (далі - Підкомітет з управління СФЗ), як це визначено статтею 74 цієї Угоди. Сторони інформують одна одну про будь-які зміни, що стосуються

таких компетентних органів, зокрема контактні пункти.

Стаття 64

Нормативно-правове наближення

1. Україна має наблизити своє законодавство про санітарні та фітосанітарні заходи щодо охорони тварин до законодавства ЄС, як це визначено у Додатку V до цієї Угоди.

2. Сторони співробітничать з питань наближення законодавства та можливостей підвищення потенціалу.

3. Підкомітет з управління СФЗ регулярно проводить моніторинг імплементації процесу наближення, передбаченого у Додатку V до цієї Угоди, щоб надавати рекомендації щодо заходів з наближення.

4. Не пізніше ніж протягом трьох місяців після набрання чинності цією Угодою Україна надасть Підкомітету з управління СФЗ комплексну стратегію стосовно імплементації цієї Глави, поділену на пріоритетні сектори, що стосуються заходів, визначених у Додатку IV-А, Додатку IV-В та Додатку IV-С до цієї Угоди, спрямованих на сприяння торгівлі певним видом товарів чи групою товарів. Ця стратегія слугує довідковим документом для імплементації цієї Глави і буде додана до Додатка V до цієї Угоди¹.

¹ Стосовно генетично модифікованих організмів (далі - ГМО) комплексна стратегія включає також графік наближення законодавства України щодо ГМО до актів законодавства ЄС, зазначених у Додатку XXIX до Глави 6 Розділу V («Економічне та секторальне співробітництво»).

Стаття 65

Визнання для цілей торгівлі стану здоров'я тварин та статусу шкідників і регіональних умов

А. **Визнання статусу стосовно хвороб тварин, інфекцій тварин та шкідників.**

1. Стосовно хвороб тварин, інфекцій тварин (зокрема зоонози), застосовуються такі положення:

а) Сторона-імпортер визнає для цілей торгівлі стан здоров'я тварин Сторони-експортера та її регіонів, що визначений Стороною-експортером, відповідно до частини А Додатка VII до цієї Угоди, стосовно хвороб тварин, визначених у Додатку VI-А до цієї Угоди;

б) У випадку, коли Сторона вважає, що вона має стосовно своєї території або частини території особливий статус стосовно специфічних хвороб тварин, крім тих, що перелічені у Додатку VI-А до цієї Угоди, вона може подати запит про визнання такого статусу відповідно до критеріїв, викладених у частині С Додатка VII до цієї Угоди. Сторона-імпортер може запросити гарантії стосовно імпорту живих тварин та продуктів тваринного походження, що відповідають погодженому статусу Сторін;

с) Статус території чи регіонів або статус секторів чи підсекторів Сто-

рін, що стосується розповсюдженості або сфери впливу хвороб тварин, крім тих, що перелічені у Додатку VI-A до цієї Угоди, чи інфекцій тварин та/або відповідного ризику, за необхідності, як визначено МЕБ, є взятим Сторонами за основу у торгівлі між ними. Сторона-імпортер може, за необхідності, подати запит про надання гарантій стосовно імпорту живих тварин та продуктів тваринного походження, що відповідають погодженому статусу, відповідно до рекомендацій МЕБ.

d) Без шкоди для положень статей 67, 69 та 73 цієї Угоди та крім випадків, коли Сторона-імпортер висуває чіткі заперечення чи вимагає додаткову або супровідну інформацію чи консультації та/або верифікацію, кожна Сторона має, без невиправданої затримки, застосувати законодавчі та адміністративні заходи задля дозволу на проведення торгівлі, на підставі підпунктів (a), (b) та (c) цього пункту.

2. Стосовно шкідників застосовуються такі положення:

a) Сторони визнають для цілей торгівлі їхній статус шкідників стосовно шкідників, визначених у Додатку VI-B до цієї Угоди;

b) Без шкоди для положень статей 67, 69 та 73 цієї Угоди та крім випадків, коли Сторона-імпортер висуває чіткі заперечення чи вимагає додаткову або супровідну інформацію чи консультації та/або верифікацію, кожна Сторона має, без невиправданої затримки, застосувати законодавчі та адміністративні заходи задля дозволу на проведення торгівлі, на підставі підпункту (a) цього пункту.

В. Визнання регіоналізації/зонування, зон, вільних від шкідників, та захищених зон.

3. Сторони визнають загальну концепцію регіоналізації та зон, вільних від шкідників, визначених відповідно до Міжнародної конвенції про захист рослин 1997 року Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН та міжнародних стандартів для фітосанітарних заходів (далі - МСФЗ), і захищених зон відповідно до Директиви 2000/29/ЄС, які вони узгодили між собою з метою здійснення торгівлі між ними;

4. Сторони визнають, що рішення щодо регіоналізації стосовно хвороб тварин та риб, перелічених у Додатку VI-A до цієї Угоди, та шкідників, перелічених у Додатку VI-B до цієї Угоди, мають прийматися відповідно до положень частин А та В Додатка VII до цієї Угоди.

5. a) Стосовно хвороб тварин та відповідно до статті 67 цієї Угоди Сторона-експортер, що потребує визнання її рішень з регіоналізації Стороною-імпортером, має повідомити про свої заходи разом з наданням розгорнутих пояснень та супровідної документації стосовно її визначень та рішень. Без шкоди для положень статті 68 цієї Угоди та крім випадків, коли Сторона-імпортер висуває чіткі заперечення чи вимагає додаткову або супровідну інформацію чи консультації та/або верифікацію протягом 15 робочих днів з дати отримання повідомлення, рішення з регіоналізації, про яке повідомлено таким чином, вважається прийнятим;

б) Консультації, зазначені у підпункті (а) цього пункту, відбуваються відповідно до статті 68(3) цієї Угоди. Сторона-імпортер оцінює додаткову інформацію протягом 15 робочих днів з дати отримання такої додаткової інформації. Верифікація, зазначена в підпункті (а), має здійснюватися відповідно до статті 71 цієї Угоди протягом 25 робочих днів з дати отримання запиту щодо такої верифікації.

6. а) Стосовно шкідників кожна Сторона гарантує, що при здійсненні торгівлі рослинами, продуктами рослинного походження та іншим товаром береться до уваги статус шкідників у регіоні, визнаному іншою Стороною захищеною зоною або зоною, вільною від шкідників. Сторона, що потребує визнання своєї зони вільною від шкідників від іншої Сторони, повідомляє про свої заходи і, якщо це необхідно, надає вичерпні пояснення та допоміжні матеріали для її запровадження та підтримання, як це зазначено у відповідних МСФЗ, які Сторони вважають доцільними. Без шкоди для положень статті 73 цієї Угоди та крім випадків, коли Сторона-імпортер висуває чіткі заперечення чи вимагає додаткову або супровідну інформацію чи консультації та/або верифікацію протягом трьох місяців з дати отримання повідомлення, рішення з регіоналізації щодо встановлення зони, вільної від шкідників, вважається прийнятим;

б) Консультації, зазначені у підпункті (а) цього пункту, проводяться відповідно до статті 68(3) цієї Угоди. Сторона-імпортер оцінює додаткову інформацію протягом трьох місяців з дати отримання такої додаткової інформації. Верифікація, зазначена у підпункті (а) цього пункту, має здійснюватися відповідно до статті 71 цієї Угоди протягом 12 місяців з дати отримання запиту щодо такої верифікації, беручи до уваги біологічні властивості відповідних шкідників та сільськогосподарських культур.

7. Після завершення процедур, описаних у пунктах 4–6 цієї статті, та без шкоди для положень статті 73 цієї Угоди кожна Сторона має без невинуватої затримки застосувати законодавчі та адміністративні заходи задля дозволу на проведення торгівлі на цій основі.

С. Компартменталізація

Сторони зобов'язуються брати участь в подальших дискусіях з метою реалізації принципу компартменталізації, зазначеного у Додатку XIV до цієї Угоди.

Стаття 66

Визначення еквівалентності

1. Еквівалентність може бути визнана щодо:
 - а) індивідуальних заходів; або
 - б) групи заходів; або
 - в) системи, яка застосовується до сектору, підсектору, товару або групи товарів.
2. При визначенні еквівалентності Сторони мають дотримуватися про-

цесу, описаного в пункті 3 цієї статті. Такий процес має включати об'єктивну демонстрацію еквівалентності Стороною-експортером та об'єктивну оцінку такої демонстрації Стороною-імпортером. Це може включати інспектування або верифікацію.

3. На запит Сторони-експортера стосовно визнання еквівалентності, як це визначено у пункті 1 цієї статті, Сторони повинні без затримок і не пізніше ніж через три місяці після отримання Стороною-імпортером такого запиту порушити процес консультацій, що включає кроки, описані у Додатку IX до цієї Угоди. Однак у випадку отримання декількох запитів від Сторони-експортера Сторони, на запит Сторони-імпортера, мають узгодити у рамках Підкомітету з управління СФЗ, зазначеного у статті 74 цієї Угоди, календарний план, згідно з яким вони мають порушити та провести процес, описаний у цьому пункті.

4. Коли наближення законодавства досягається в результаті моніторингу згідно зі статтею 64(3) цієї Угоди, це розглядається як запит України щодо порушення процесу визнання еквівалентності відповідних заходів, як зазначено у пункті 3 цієї статті.

5. Крім випадків, коли Сторони домовилися про інше, Сторона-імпортер завершує оцінювання еквівалентності відповідно до пункту 3 цієї статті протягом 360 днів з дати отримання від Сторони-експортера запиту, включаючи досє, яке підтверджує еквівалентність, крім випадків, що стосуються сезонних культур, коли затримка у оцінюванні виправдана з метою дозволу здійснити верифікацію у період зростання сезонних культур.

6. Сторона-імпортер, за необхідності, визначає еквівалентність щодо рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання відповідно до МСФЗ.

7. Сторона-імпортер може відхилити або призупинити еквівалентність на основі внесення змін будь-якою зі Сторін до заходів, що впливають на еквівалентність, за умови, що були дотримані такі процедури:

а) відповідно до статті 67(2) цієї Угоди Сторона-експортер повідомляє Стороні-імпортеру стосовно будь-якої пропозиції про внесення змін до її заходів, щодо яких визнається еквівалентність заходів та ймовірні наслідки запропонованих заходів стосовно еквівалентності, що була визнана. Протягом 30 робочих днів з дати отримання такої інформації Сторона-імпортер повідомляє Стороні-експортеру про те, чи буде еквівалентність і в подальшому визнаватися на основі запропонованих заходів;

б) відповідно до статті 67(2) цієї Угоди Сторона-імпортер повідомляє Стороні-експортеру стосовно будь-якої пропозиції про внесення змін до її заходів, щодо яких визнання еквівалентності було прийняте, та ймовірні наслідки запропонованих заходів стосовно еквівалентності, що була визнана. Якщо Сторона-імпортер надалі не продовжує визнавати еквівалентність, Сторони можуть домовитися про умови повторного порушення процесу, зазначеного у пункті 3 цієї статті, на основі запропонованих заходів.

8. Визнання, призупинення або припинення еквівалентності залежить виключно від Сторони-імпортера, що діє відповідно до своєї адміністративної та законодавчої систем. Сторона має повідомити Стороні-експортеру в письмовій формі вичерпні пояснення та супровідні дані задля визначення та прийняття рішень стосовно питання, викладеного у цій статті. У випадку невизнання, призупинення або припинення Сторона-імпортер має зазначити Стороні-експортеру потрібні умови задля повторного порушення процесу, зазначеного у пункті 3 цієї статті.

9. Без шкоди для положень статті 73 цієї Угоди Сторона-імпортер може не припиняти або призупиняти еквівалентність до тієї дати, коли запропоновані нові заходи будь-якої із Сторін наберуть чинності.

10. Якщо еквівалентність офіційно визнана, базуючись на консультативному процесі, як це зазначено у Додатку IX до цієї Угоди, Підкомітет з управління СФЗ має відповідно до процедури, викладеної у статті 74(2) цієї Угоди, визнати завершення визнання еквівалентності у торгівлі між Сторонами. Це рішення має належним чином забезпечувати скорочення фізичних перевірок на кордоні, спрощення отримання сертифікатів та полегшення процедури попереднього схвалення потужностей.

Статус еквівалентності має бути відображений у Додатку X до цієї Угоди, якщо це необхідно.

11. Коли законодавча база наближена, визначення еквівалентності здійснюється на цій основі.

Стаття 67

Прозорість та обмін інформацією

1. Без шкоди для положень статті 68 цієї Угоди Сторони мають співробітничати задля покращення взаємного розуміння з питань їхньої структури офіційного контролю та механізмів, через які відбуватиметься застосування санітарних і фітосанітарних заходів та їх виконання. Досягти цього можна, серед іншого, шляхом звітів міжнародного аудиту, коли їх оприлюднюють, і Сторони можуть проводити обмін інформацією стосовно результатів таких звітів чи іншої інформації, якщо це необхідно.

2. У рамках наближення законодавства, як визначено у статті 64 цієї Угоди, або визначення еквівалентності, як визначено у статті 66 цієї Угоди, Сторони мають надавати інформацію щодо законодавства та інших процесуальних змін, прийнятих із цих питань.

3. В цьому контексті Сторона ЄС має завчасно інформувати Україну про внесення будь-яких змін до законодавства Сторони ЄС, щоб надати Україні можливість внести відповідні зміни до свого законодавства.

Необхідно досягти відповідного рівня співробітництва задля сприяння передачі законодавчих документів на запит будь-якої зі Сторін.

Щоб досягти цього, Сторони мають повідомити одна одній інформацію про своїх контактних осіб. Сторони також інформують одна одну про

будь-які зміни стосовно цього питання.

Стаття 68

Повідомлення, консультації та сприяння обміну інформацією

1. Кожна Сторона повідомляє іншій Стороні у письмовій формі протягом двох робочих днів про будь-які значні або важливі ризики для здоров'я населення, тварин, рослин, зокрема контроль надзвичайних ситуацій в харчовому ланцюгу, коли чітко встановлено значний ризик для здоров'я, пов'язаний із споживанням продуктів тваринного та рослинного походження, а саме:

а) будь-які заходи, що впливають на рішення регіональної диференціації, зазначені у статті 65 цієї Угоди;

б) присутність або розвиток хвороб тварин, зазначених у Додатку VI-A до цієї Угоди або шкідників із переліку, зазначеного у Додатку VI-B до цієї Угоди;

с) винаходи, що є епідеміологічно важливими, або важливі відповідні ризики стосовно хвороб тварин або шкідників, які не перелічено в Додатку VI-A та Додатку VI-B до цієї Угоди або які є новими хворобами тварин та шкідників; та

д) будь-які додаткові заходи, що не підпадають під основні вимоги, запроваджені Сторонами стосовно відповідних заходів контролю або ліквідації хвороб тварин чи шкідників або захисту здоров'я населення чи рослин, та будь-які зміни в політиці з профілактики, зокрема політику вакцинації.

2. а) Повідомлення повинні бути зроблені у письмовій формі через контактні пункти відповідно статті 67(3) цієї Угоди.

б) Письмові повідомлення означають повідомлення поштою, факсом або електронною поштою. Повідомлення мають надсилатися лише між контактними пунктами, зазначеними статті 67(3) цієї Угоди.

3. У випадках, коли Сторона має серйозні занепокоєння стосовно ризиків для здоров'я населення, тварин, рослин, консультації з цього питання мають, на запит Сторони, розпочатися якнайшвидше та у всіх випадках протягом 15 робочих днів. У таких ситуаціях кожна Сторона має докласти всіх можливих зусиль для надання всієї необхідної інформації задля попередження зупинення торгівлі та задля досягнення взаємоприйнятних рішень, сумісних із захистом здоров'я населення, тварин та рослин.

4. На запит однієї зі Сторін консультації з питань утримання та поводження з тваринами мають розпочатися якнайшвидше та у всіх випадках протягом 20 робочих днів з дати повідомлення. У таких ситуаціях кожна Сторона має докласти всіх можливих зусиль для надання всієї необхідної інформації.

5. На запит однієї зі Сторін консультації з питань, зазначених у пунктах 3 та 4 цієї статті, мають проходити у режимі відео- або аудіоконференцій. Сторона на запит якої такі консультації ініційовано, має забезпечити

підготовку протоколу консультацій, що офіційно затверджуються Сторонами. З метою такого затвердження застосовується стаття 67(3) цієї Угоди.

6. Взаємозастосовна система швидкого інформування та механізм раннього попередження у разі виникнення будь-якої ветеринарної чи фітосанітарної надзвичайної ситуації застосовуватиметься пізніше, після імплементації Україною необхідних у цій сфері правових актів та створення умов правильного функціонування таких механізмів на місцях.

Стаття 69

Торговельні умови

1. Загальні умови імпорту

а) Стосовно товарів, зазначених у Додатках IV-A та Додатку IV-C(2) до цієї Угоди, Сторони домовились застосовувати загальні умови імпорту. Без шкоди для статті 65 цієї Угоди, умови імпорту Сторони-імпортера поширюються на всю територію Сторони-експортера. Після набрання чинності цією Угодою та відповідно до статті 67 цієї Угоди Сторона-імпортер повідомляє Стороні-експортеру про свої санітарні та фітосанітарні вимоги до імпорту стосовно товарів, зазначених у Додатках IV-A та Додатку IV-C(2) до цієї Угоди. Така інформація включає, якщо необхідно, зразки офіційних сертифікатів або декларації чи комерційних документів, які встановлені Стороною-імпортером.

б) i) Щодо повідомлень Сторін про будь-які зміни або запропоновані зміни умов, зазначених у пункті 1 цієї статті, вони мають відповідати положенням Угоди СФЗ та її додатковим рішенням про повідомлення стосовно заходів. Без шкоди для статті 73 цієї Угоди Сторона-імпортер бере до уваги час на транспортування між Сторонами для встановлення дати набрання чинності зміненими умовами, зазначеними в пункті 1(a);

ii) У випадку, коли Сторона-імпортер не може виконувати ці вимоги щодо повідомлень, вона продовжує приймати сертифікат або атестат, що гарантує попередньо затвержені умови за 30 днів після набрання чинності зміненими умовами імпорту.

2. Умови імпорту після визнання еквівалентності

а) Протягом 90 днів з дати прийняття рішення щодо визнання еквівалентності Сторони у відповідних випадках застосовують необхідні законодавчі та адміністративні заходи для імплементації визнання еквівалентності з метою здійснення торгівлі товарами, зазначеними у Додатку IV-A та Додатку IV-C(2) до цієї Угоди, в секторах та підсекторах, щодо яких всі відповідні санітарні та фітосанітарні заходи Сторони-експортера визнаються еквівалентними Стороною-імпортером. Стосовно таких товарів отримання зразка офіційного сертифікату або офіційного документа, якого потребує Сторона-імпортер, може, на цьому етапі бути замінено отриманням сертифікату, що видається згідно з умовами Додатка XII.B до цієї Угоди;

б) Стосовно товарів секторів або підсекторів, щодо яких один або декі-

лька, але не всі, заходи визнані еквівалентними, здійснення торгівлі проводиться відповідно до умов, зазначених у пункті 1(а). У випадку запиту зі Сторони-експортера застосовується пункт 5 цієї статті.

3. З дати набрання чинності цією Угодою товари, згадані у Додатку IV-A та Додатку IV-C(2) до цієї Угоди, не є предметом дозволів для імпорту.

Набрання чинності цією Угодою раніше 31 грудня 2013 року не матиме будь-якого впливу на допомогу щодо інституційної розбудови.

4. Стосовно умов, що впливають на торгівлю товарами, зазначеними у пункті 1(а), на запит Сторони-експортера Сторони розпочинають консультації в рамках Підкомітету з управління СФЗ відповідно до статті 74 цієї Угоди, щоб погодити альтернативні чи додаткові умови імпорту Сторони-імпортера. Такі альтернативні чи додаткові умови можуть у тих випадках, де це доцільно, ґрунтуватися на заходах Сторони-експортера, що визнані еквівалентними Стороною-імпортером. Якщо це узгоджено, Сторона-імпортер приймає необхідні законодавчі та/або адміністративні заходи, щоб дозволити імпорт на цій основі протягом 90 днів з дати прийняття рішення Підкомітетом з управління СФЗ.

5. Перелік потужностей, умови схвалення.

а) Стосовно імпорту товарів тваринного походження, зазначених у частині 2 Додатка IV-A до цієї Угоди, на запит Сторони-експортера, що супроводжуються відповідними гарантіями, Сторона-імпортер має попередньо схвалити переробні потужності, зазначені у Додатку VIII(2.1) до цієї Угоди, що знаходяться на території Сторони-експортера, без проведення попередніх інспекцій окремих потужностей. Таке схвалення має відповідати умовам та положенням, зазначеним у Додатку VIII до цієї Угоди. Крім випадків, коли запитується додаткова інформація, Сторона-імпортер вживає необхідних законодавчих та/або адміністративних заходів, що дозволяють здійснення імпорту на цих підставах, протягом 30 робочих днів з дати отримання запиту та відповідних гарантій Стороною-імпортером.

Попередній перелік потужностей має бути схвалений відповідно до процедури, визначеної у Додатку VIII до цієї Угоди.

б) Стосовно імпорту товарів тваринного походження, зазначених у пункті 2(а), Сторона-експортер повідомляє Стороні-імпортеру про перелік потужностей, що відповідають вимогам Сторони-імпортера.

6. На запит Сторони інша Сторона має надати необхідні пояснення та супровідну документацію стосовно визначень та рішень, які підпадають під сферу дії цієї статті.

Стаття 70

Процедура сертифікації

1. Для процедури сертифікації та видачі сертифікатів та офіційних документів Сторони погоджуються з принципами, викладеними в Додатку XII до цієї Угоди.

2. Підкомітет з управління СФЗ, про який йдеться у статті 74 цієї Уго-

ди, може погодитися з правилами, що застосовуватимуться у випадку електронної сертифікації, припинення та заміни дії сертифікатів.

3. У рамках наближення законодавства, як визначено у статті 64 цієї Угоди, Сторони в разі необхідності узгодять спільні зразки сертифікатів.

Стаття 71 **Верифікація**

1. З метою забезпечення впевненості у процедурі ефективної імплементації цієї Глави кожна Сторона має право:

а) верифікувати відповідно до положень Додатка X до цієї Угоди всю або частину програми повного контролю з боку органів іншої Сторони чи, в разі необхідності, інші заходи. Витрати на проведення такої верифікації покладаються на Сторону, яка її проводить;

б) починаючи з дати, яка визначається за згодою Сторін, отримувати на свій запит від іншої Сторони інформацію щодо всіх або частини програм повного контролю з боку цієї Сторони та звіти щодо результатів контролю, проведеного за цією програмою;

с) для лабораторних випробувань, що стосуються товарів, перелічених у Додатку IV-A та Додатку IV-C(2) до цієї Угоди, на запит Сторони та, за необхідності, брати участь у періодичній порівняльній програмі тестування стосовно певних випробувань, що організовані контрольною референт-лабораторією іншої Сторони. Витрати на таку участь несе Сторона, яка бере участь.

2. Будь-яка зі Сторін може надавати інформацію про результати верифікацій, зазначених у пункті 1(a) цієї статті, третім сторонам та оприлюднювати результати, як того можуть вимагати положення, що застосовуються до кожної зі Сторін. Конфіденційні положення, що застосовуються до будь-якої зі Сторін, повинні в разі необхідності виконуватися під час такого обміну та/або публікації результатів.

3. Підкомітет з управління СФЗ, про який ідеться у статті 74 цієї Угоди, може вносити зміни шляхом прийняття рішення (Додаток X до цієї Угоди), приділяючи належну увагу відповідній роботі, яка була проведена міжнародними організаціями.

4. Результати верифікації можуть сприяти заходам, які зазначено у статтях 64, 66 та 72 цієї Угоди та здійснюються Сторонами або однією зі Сторін.

Стаття 72 **Перевірки імпорту та оплата перевірок**

1. Сторони домовились, що імпорнтний контроль за умов імпорту Стороною-імпортером товарів зі Сторони-експортера має ґрунтуватися на принципах, викладених у частині А Додатка XI до цієї Угоди. Результати даних перевірок можуть сприяти процесу верифікації, зазначеному у статті

71 цієї Угоди.

2. Частота фізичних перевірок імпорту, що проводяться кожною Стороною, викладені у частини В Додатка XI до цієї Угоди. Сторони можуть змінювати цю частотність відповідно до своєї компетенції та національного законодавства в результаті прогресу, що досягається відповідно до статей 64, 66 та 69 цієї Угоди, або в результаті верифікацій, консультацій або інших заходів, зазначених у цій Угоді. Підкомітет з управління СФЗ, зазначений у статті 74 цієї Угоди, своїм рішенням може вносити відповідні зміни до частини В Додатка XI до цієї Угоди.

3. Оплата перевірок може покривати тільки витрати, що понесли компетентні органи за здійснення перевірок імпорту. Вона має бути розрахована таким самим чином, як і оплата за інспекцію подібних внутрішніх товарів.

4. Сторона-імпортер на запит Сторони-експортера повідомляє їй про будь-які зміни, зокрема причини таких змін, стосовно заходів щодо перевірок імпорту та платежів оплати перевірок і стосовно будь-яких суттєвих змін щодо адміністративного проведення таких перевірок.

5. Починаючи з дати, що буде визначена Підкомітетом з управління СФЗ, зазначеним у статті 74 цієї Угоди, Сторони можуть дійти згоди стосовно умов взаємного визнання процедур проведення контролю одна одної, як зазначено у статті 71(1)(b), з метою адаптування та взаємного зменшення частотності проведення імпортних перевірок стосовно товарів, перелічених у статті 69(2) цієї Угоди.

Із цієї дати Сторони можуть взаємно погодити контроль на певну групу товарів та в результаті цього зменшити або замінити перевірки імпорту цих товарів.

6. Умови визнання процедур проведення перевірок імпорту мають бути включені до Додатка XI до цієї Угоди відповідно до процедури, зазначеної у статті 74(6) цієї Угоди.

Стаття 73

Спеціальні заходи

1. У разі, якщо Сторона-імпортер в межах своєї території вживає заходів стосовно контролю будь-яких обставин, що можуть призвести до значного ризику для здоров'я людей, тварин або рослин, Сторона-експортер без шкоди для пункту 2 цієї статті вживає еквівалентних заходів, щоб попередити занесення такого ризику на територію Сторони-імпортера.

2. На підставі серйозних ризиків для здоров'я людей, тварин або рослин Сторона-імпортер може застосовувати відповідні запобіжні заходи, необхідні для захисту людей, тварин та рослин. Стосовно норм транспортування між Сторонами Сторона-імпортер приймає найбільш придатні рішення, щоб уникнути непотрібних збоїв під час здійснення торгівлі.

3. Сторона, що приймає такі заходи рамках відповідно до пункту 2 цієї

статті, повідомляє про них іншій Стороні протягом одного робочого дня з дати їх застосування. На запит будь-якої зі Сторін та відповідно до статті 68(3) цієї Угоди Сторони проводять консультації стосовно цієї ситуації протягом 15 робочих днів після отримання такого повідомлення. Сторони беруть до уваги будь-яку інформацію, що може бути отримана у зв'язку з такими консультаціями, та намагаються уникнути непотрібних збоїв під час здійснення торгівлі, беручи до уваги, де це можливо, результати проведення таких консультацій, зазначених у статті 68(3) цієї Угоди.

Стаття 74

Підкомітет з управління санітарними та фітосанітарними заходами (СФЗ)

1. Цим засновується Підкомітет з управління СФЗ. Підкомітет з управління СФЗ має провести засідання через 3 місяці після дати набрання чинності цією Угодою, а після цього - на запит будь-якої зі Сторін або не менше ніж один раз на рік. За згодою Сторін засідання Підкомітету з управління СФЗ може бути проведено шляхом відео- та аудіоконференції. Підкомітет з управління СФЗ може також розглядати питання поза сесіями шляхом листування.

2. Підкомітет з управління СФЗ виконує такі функції:

а) контролює імплементацію цієї Глави та розглядає будь-яке питання стосовно цієї Глави, а також вивчає будь-які питання, що можуть виникати у зв'язку з її імплементацією;

б) переглядає Додатки до цієї Глави, зокрема стосовно прогресу, якого було досягнуто у ході консультацій та процедур, передбачених цією Главою;

в) в рамках перегляду, передбаченого підпунктом (б) цього пункту, якщо інше не передбачено цією Главою, вносити зміни шляхом прийняття рішень до Додатків IV-XIV до цієї Угоди; та

г) у рамках перегляду, передбаченого підпунктом (б) цього пункту, надавати висновки та рекомендації іншим органам, як це зазначено в «Інституційних, загальних та прикінцевих положеннях» цієї Угоди.

3. Сторони домовилися створити, за необхідності, технічні робочі групи, що складатимуться з експертів-представників Сторін, які визначатимуть та вирішуватимуть наукові та технічні питання, що впливають із застосування цієї Глави. У разі необхідності проведення додаткової експертизи Сторони створюватимуть спеціальні групи, в тому числі наукові. Членство у таких спеціальних групах не повинно обмежуватися представниками Сторін.

4. Підкомітет з управління СФЗ регулярно звітуватиме перед Комітетом з питань торгівлі, створеним відповідно до статті 465 цієї Угоди, про свою діяльність та рішення, прийняті в межах своєї компетенції.

5. Підкомітет з управління СФЗ затверджує свій внутрішній регламент

на своєму першому засіданні.

6. Будь-які рішення, рекомендації, звіти та інші дії Підкомітету з управління СФЗ або будь-якої групи, створеної Підкомітетом з управління СФЗ, пов'язані з отриманням дозволу на імпорт, обміном інформацією, прозорістю, визнанням регіоналізації, еквівалентністю та альтернативними заходами і будь-якими іншими питаннями, передбаченими пунктами 2 і 3, приймаються Сторонами на основі консенсусу.

ГЛАВА 5

Митні питання та сприяння торгівлі

Стаття 75

Цілі

Сторони визнають важливість митних питань та питань сприяння торгівлі в розвитку двостороннього торговельного середовища. Сторони домовляються посилити співробітництво у цій сфері з метою забезпечення того, щоб відповідне законодавство та процедури, а також адміністративна спроможність відповідних адміністративних органів, головним чином, відповідали цілям ефективного контролю та підтримки сприянню законній торгівлі.

Сторони визнають, що першочергове значення має надаватися законним цілям державної політики, в тому числі щодо сприяння торгівлі, безпеці і запобіганню шахрайству, а також збалансованому підходу до них.

Стаття 76

Законодавство та процедури

1. Сторони домовилися, що їхнє відповідне торговельне та митне законодавство, як принципове питання, має бути стабільним та всеохоплюючим та, що положення і процедури мають бути пропорціональними, прозорими, передбачуваними, недискримінаційними, об'єктивними й мають застосовуватися уніфіковано та ефективно, а також, *inter alia*, забезпечать:

а) захист і сприяння законній торгівлі шляхом ефективного впровадження і дотримання вимог законодавства;

б) уникнення непотрібних або дискримінаційних навантажень на економічних операторів, запобігання шахрайству і надання подальшого сприяння економічним операторам, які мають високий рівень відповідності законодавству;

с) застосування єдиного адміністративного документа у цілях митного декларування;

д) більшу ефективність, прозорість і спрощення митних процедур та практик на кордоні;

е) застосування сучасних митних методів, зокрема оцінки ризиків, пос-

таудитного контролю та методів аудиту компаній для спрощення та сприяння ввезенню та випуску товарів;

f) скорочення витрат і збільшення передбачуваності для суб'єктів господарювання, зокрема для малих та середніх підприємств;

g) без шкоди для застосування об'єктивних критеріїв оцінки ризиків, забезпечення недискримінаційних вимог та процедур, що застосовуються до імпорту, експорту і транзиту товарів;

h) застосування міжнародних документів, що використовуються у митній справі і торгівлі, у тому числі тих, що розроблені Всесвітньою митною організацією (далі - ВМО) (Рамкові стандарти забезпечення безпеки і спрощення процедур міжнародної торгівлі 2005 року, Конвенція про тимчасове ввезення (Стамбульська конвенція) 1990 року, Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису і кодування товарів 1983 року), СОТ (наприклад, Угода про застосування Статті VII ГАТТ 1994), ООН (Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 року, Міжнародна конвенція про узгодження умов проведення контролю вантажу на кордонах 1982 року), а також керівних принципів ЄС, таких як Митні прототипи;

i) вжиття необхідних заходів для відображення та виконання положень переглянутої Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур 1973 року (Кіотська конвенція);

j) здійснення попереднього забезпечення обов'язкових рішень щодо тарифної класифікації та правил походження. Сторони гарантують, що рішення можуть бути скасовані або анульовані лише після нотифікації причетного суб'єкта та не матимуть зворотної дії, якщо тільки рішення не були прийняті на основі недостовірної або неповної інформації;

k) введення та застосування спрощених процедур для вповноважених трейдерів відповідно до об'єктивних та недискримінаційних критеріїв;

l) встановлення правил, які забезпечать, щоб будь-які штрафи, накладені за порушення митного законодавства або процедурних вимог, були пропорційними і недискримінаційними, а їх застосування не призводило до незаконних та невиправданих затримок;

m) застосування прозорих, недискримінаційних і пропорційних правил щодо ліцензування митних брокерів.

2. Для поліпшення робочих методів, а також для забезпечення недискримінації, прозорості, ефективності, цілісності та звітності операцій Сторони мають:

a) вживати подальших заходів, спрямованих на скорочення, спрощення і стандартизацію даних і документації, що вимагаються митницею та іншими органами;

b) спрощувати вимоги та формальності, якщо це можливо, щодо швидкого випуску та розмитнення товарів;

c) забезпечувати ефективні, швидкі та недискримінаційні процедури,

що гарантують право оскарження адміністративних дій, правил та рішень митних та інших органів, які стосуються товарів, пред'явлених митниці. Такі процедури для оскарження мають бути легкодоступними, у тому числі для малих та середніх підприємств, а будь-які витрати мають бути обґрунтованими та співрозмірними з витратами на подання скарги. Сторони також мають вживати заходів для забезпечення того, щоб у випадках, коли спірне рішення є предметом скарги, товари випускалися у нормальному режимі, а сплата мит могла бути відстрочена у зв'язку з будь-якими спеціальними заходами, які вважаються необхідними. В разі необхідності, це має підлягати забезпеченню гарантією, такою, як застава або депозит;

d) забезпечувати збереження найвищих стандартів чесності, зокрема на кордоні, шляхом застосування заходів, що відображають принципи відповідних міжнародних конвенцій та документів у цій сфері, зокрема Декларації з професійної етики ВМО (переглянута Арушська декларація 2003 року) та Прототипу ЄС з митної етики (2007).

3. Сторони домовилися скасувати:

a) будь-які вимоги щодо обов'язкового використання митних брокерів;
b) будь-які вимоги щодо обов'язкового використання перевірки перед відвантаженням або перевірки на місці призначення.

4. Положення щодо транзиту

a) Для цілей цієї Угоди застосовуються правила транзиту та визначення, як вони викладені в положеннях СОТ (Стаття V ГАТТ 1994 та пов'язані з нею положення, зокрема будь-які роз'яснення або покращення, що випливають з переговорів щодо сприяння торгівлі в рамках Дохійського раунду). Ці положення також застосовуються, коли транзит товарів починається або закінчується на території Сторони (внутрішній транзит);

b) Сторони прагнуть до поступової взаємодії їхніх відповідних транзитних митних систем з метою подальшої участі України в спільній транзитній системі відповідно до Конвенції про процедуру загального транзиту від 20 травня 1987 року.

c) Сторони забезпечують співробітництво та координацію між усіма відповідними органами та агентствами на їхніх територіях з метою сприяння транзитним перевезенням та транскордонному співробітництву. Сторони також сприяють співробітництву між уповноваженими органами та приватним сектором з питань транзиту.

Стаття 77

Відносини з бізнес-спільнотою

Сторони домовилися:

a) забезпечити, щоб їхнє відповідне законодавство та процедури були прозорими, а також загальнодоступними, наскільки це можливо, за допомогою електронних засобів, разом з обґрунтуванням їх правомірності. Вони мають включати механізм консультацій та обґрунтований строк між публі-

кацією нових або змінених положень та набранням ними чинності;

б) щодо необхідності вчасних та постійних консультацій з торговельними представниками стосовно законодавчих пропозицій та процедур, що пов'язані з митними та торговельними питаннями. Із цією метою кожна Сторона має встановити відповідні і постійні консультаційні механізми між адміністративними органами та бізнес-спільнотою;

с) зробити загальнодоступними відповідні повідомлення адміністративного характеру, зокрема вимоги агентства та процедури ввезення, години здійснення операцій та операційні процедури для митниць в портах і в прикордонних пунктах пропуску та контактних пунктах для інформаційних запитів;

д) сприяти співробітництву між операторами та відповідними адміністративними органами шляхом використання стабільних та загальнодоступних процедур (зокрема Меморандуми про взаєморозуміння), розроблених, зокрема, на основі тих, що оприлюднені ВМО;

е) забезпечити, щоб їхні відповідні митні та пов'язані з ними вимоги і процедури продовжували відповідати законним потребам торговельної спільноти, дотримуватися найкращих методів та залишатися такими, що якнайменше обмежують торгівлю.

Стаття 78

Збори та платежі

Сторони забороняють адміністративні платежі, що мають дію, еквівалентну ввізному (імпортному) або вивізному (експортному) миту та зборам.

Стосовно усіх платежів та зборів будь-якого характеру, накладених митними органами кожної Сторони, зокрема платежів та зборів за завдання, які бере на себе інша інстанція від імені вищезазначених органів, стосовно або у зв'язку з імпортом чи експортом та без шкоди для відповідних статей Глави 1 («Національний режим та доступ товарів на ринки») Розділу IV цієї Угоди Сторони домовилися, що:

а) платежі та збори можуть стягуватися лише за послуги, надані за межами встановлених годин і в місцях інших, ніж ті, які визначені митним законодавством, на запит декларанта у зв'язку з імпортом чи експортом, про який ідеться, або за будь-яку формальність, необхідну для здійснення такого імпорту або експорту;

б) платежі та збори не можуть перевищувати вартість наданих послуг;

с) платежі та збори не повинні розраховуватися на адвалорній основі;

д) інформація щодо платежів та зборів має публікуватися. Ця інформація має включати обґрунтування для платежу або збору за надану послугу, відповідальний орган, платежі та збори, які будуть застосовуватися, та коли і яким чином має бути здійснений платіж.

Інформація щодо платежів та зборів має бути опублікованою через офіційно призначений засіб інформації і, коли це прийнятно і можливо, че-

рез офіційний веб-сайт;

е) нові або змінені платежі та збори не повинні накладатися доти, доки інформація про них не буде опублікована та знаходитиметься у широкому доступі.

Стаття 79

Митна оцінка

1. Угода про застосування Статті VII ГАТТ 1994, що міститься у Додатку 1А до Угоди СОТ, зокрема будь-які подальші зміни, регулює митну оцінку товарів у торгівлі між Сторонами. Таким чином, її положення включено до цієї Угоди та вони є її невід'ємною частиною. Мінімальні митні вартості не використовуються.

2. Сторони співробітничать з метою досягнення спільного підходу до питань, що стосуються митної оцінки.

Стаття 80

Митне співробітництво

Сторони зміцнюють співробітництво з метою забезпечення виконання цілей цієї Глави, досягаючи обґрунтованого балансу між спрощенням і сприянням торгівлі та ефективним контролем і безпекою. Із цією метою Сторони застосовують, де це доцільно, Митні прототипи ЄС як керівний орієнтир.

З метою забезпечення відповідності з положеннями цієї Глави Сторони, *inter alia*:

а) обмінюються інформацією щодо митного законодавства та процедур;

б) розробляють спільні ініціативи щодо імпорتنих, експортних та транзитних процедур, а також здійснюють роботу, спрямовану на забезпечення ефективного обслуговування бізнес-спільноти;

с) співробітничать з питань автоматизації митних та інших торговельних процедур;

д) обмінюються, де це доцільно, відповідною інформацією та даними за умови дотримання конфіденційності інформації з обмеженим доступом та захисту персональних даних;

е) обмінюються інформацією та/або розпочинають консультації з метою вироблення, де це можливо, спільних позицій в міжнародних організаціях з митної справи, таких, як СОТ, ВМО, ООН, Конференція Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку і Економічна комісія ООН для Європи;

ф) співробітничать в плануванні і наданні технічної допомоги, зокрема для сприяння проведення реформ в митних питаннях та сприяння торгівлі згідно з відповідними положеннями цієї Угоди;

г) обмінюються кращими практиками з митних операцій, зокрема що-

до впровадження прав інтелектуальної власності, особливо щодо контрафактної продукції;

h) сприяють координації між усіма прикордонними агентствами як всередині, так і через кордони для полегшення процесу перетину кордонів і посилення контролю, беручи до уваги спільний контроль на кордоні, де це можливо і доцільно;

i) взаємно визнають, де це прийнятно і доцільно, уповноважених трейдерів та митні контролю. Рамки цього співробітництва, імплементація та практичні заходи повинні бути визначені Підкомітетом з питань митного співробітництва, передбаченим у статті 83 цієї Угоди.

Стаття 81

Взаємна адміністративна допомога в митних справах

Незважаючи на статтю 80 цієї Угоди, адміністративні органи Сторін надають взаємну адміністративну допомогу з митних питань відповідно до положень, закріплених у Протоколі II до цієї Угоди про взаємну адміністративну допомогу в митних справах.

Стаття 82

Технічна допомога і розвиток потенціалу

Сторони співробітничать з метою надання технічної допомоги та розвитку потенціалу для запровадження режиму сприяння торгівлі та митних реформ.

Стаття 83

Підкомітет з питань митного співробітництва

Сторони створюють Підкомітет з питань митного співробітництва. Він звітуватиме перед Комітетом асоціації в його складі відповідно до статті 465(4) цієї Угоди. Функції Підкомітету з питань митного співробітництва включають проведення регулярних консультацій та моніторинг виконання і адміністрування цієї Глави, зокрема питання митного співробітництва, транскордонного митного співробітництва та управління, технічної допомоги, правил походження товарів, сприяння торгівлі, а також взаємної адміністративної допомоги в митних справах.

Підкомітет з питань митного співробітництва буде, *inter alia*:

a) стежити за належним застосуванням цієї Глави, а також Протоколів 1 та 2 до цієї Угоди;

b) приймати рішення щодо заходів і практичних кроків стосовно імплементації цієї Глави і Протоколів 1 та 2 до цієї Угоди, в тому числі щодо обміну інформацією та даними, взаємного визнання митного контролю та програм торговельного партнерства і взаємно узгоджених вигод;

c) обмінюватися думками з будь-якого питання, що становить взаємний інтерес, у тому числі щодо майбутніх заходів та ресурсів для них;

- d) надавати рекомендації, де це необхідно; та
- e) приймати свої внутрішні правила і процедури.

Стаття 84

Наближення законодавства у митній сфері

Поступове наближення до митного законодавства ЄС, як це визначено в стандартах ЄС та міжнародних стандартах, здійснюється згідно з Додатком XV до цієї Угоди.

ГЛАВА 6

Заснування підприємницької діяльності, торгівля послугами та електронна торгівля

ЧАСТИНА I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 85

Цілі, сфера та межі застосування

1. Сторони, підтверджуючи свої відповідні права та обов'язки, взяті на себе в рамках Угоди СОТ, встановлюють цим необхідні заходи щодо поступової взаємної лібералізації умов заснування підприємницької діяльності і торгівлі послугами, а також співробітництва в галузі електронної торгівлі.

2. Державні закупівлі розглядаються у Главі 8 («Державні закупівлі») Розділу IV цієї Угоди, і ніщо в цій Главі не повинне тлумачитись як таке, що покладає будь-які зобов'язання щодо державних закупівель.

3. Субсидії розглядаються у Главі 10 («Конкуренція») Розділу IV цієї Угоди, і положення цієї Глави не застосовуються до субсидій, що надаються Сторонами.

4. Кожна Сторона залишає за собою право регулювати та запроваджувати нові правила для того, щоб відповідати законним цілям політики, за умови їх відповідності цій Главі.

5. Ця Глава не застосовується до заходів, що стосуються фізичних осіб, які прагнуть отримати доступ до ринку праці Сторони, а також до заходів, що стосуються громадянства, місця проживання або роботи на постійній основі.

Без шкоди для положень щодо пересування осіб згідно з Розділом III («Юстиція, свобода та безпека») цієї Угоди необхідно зазначити, що ніщо у цій Главі не перешкоджає Стороні застосовувати заходи з метою регулювання в'їзду фізичних осіб на її територію або тимчасового перебування на ній, зокрема заходи, необхідні для захисту недоторканності фізичних осіб та забезпечення їх упорядкованого переміщення через її кордон, за умови, що такі заходи не застосовуються у спосіб, який скасовує або обмежує пе-

реваги, отримані будь-якою Стороною відповідно до умов цієї Глави¹.

¹ Сам факт вимоги отримання візи для фізичних осіб певних країн, а не для осіб інших країн, не може розглядатися як анулювання або зменшення пільг відповідно до Угоди.

Стаття 86 **Визначення**

Для цілей цієї Глави:

1. «захід» означає будь-який захід Сторони як у формі закону, підзаконного акта, правила, процедури, рішення, адміністративного акта, так і у іншій формі;

2. «заходи, які ухвалюються або підтримуються Стороною» означають заходи, що прийняті:

а) центральними, регіональними та місцевими урядами або органами влади; та

б) неурядовими органами при здійсненні повноважень, делегованих центральними, регіональними або місцевими урядами або органами влади;

3. «фізична особа Сторони» означає громадянина України або громадянина держави-члена ЄС згідно з відповідним законодавством;

4. «юридична особа» означає будь-яку юридичну особу, яку належним чином засновано або створено згідно з відповідним законодавством з метою отримання прибутку або з іншою метою та яка перебуває у приватній чи державній власності, зокрема будь-яку корпорацію, траст, підприємство, спільне підприємство, індивідуальне приватне підприємство або асоціацію;

5. «юридична особа України» або «юридична особа Сторони ЄС» означає:

юридичну особу, засновану відповідно до законодавства України або держави-члена Європейського Союзу та таку, що має юридичну адресу, центральну адміністрацію або основне місце господарської діяльності на території України або на території, до якої застосовується Договір про функціонування Європейського Союзу;

якщо ця юридична особа має тільки свою юридичну адресу або центральну адміністрацію на території України або на території, до якої застосовується Договір про функціонування Європейського Союзу, вона не вважається юридичною особою України або юридичною особою Сторони ЄС, якщо тільки її операційна діяльність не має реального та постійного зв'язку з економікою України або Сторони ЄС;

6. Незважаючи на попередній пункт, судноплавні компанії, які засновані за межами України або Сторони ЄС та які контролюються громадянами відповідно України або держави-члена Європейського Союзу, також користуються положеннями цієї Угоди, якщо їхні судна зареєстровані згідно з відповідним законодавством останніх в Україні або у тій державі-члені та плавають під прапором України або держави-члена;

7. «дочірнє підприємство» юридичної особи Сторони означає юридичну особу, діяльність якої належним чином контролюється іншою юридичною особою тієї Сторони¹.

¹ Юридична особа перебуває під контролем іншої юридичної особи, якщо остання має право призначати більшість її директорів або іншим чином законно спрямовувати її діяльність.

8. «філія» юридичної особи означає місце ведення господарської діяльності без правосуб'єктності, яке:

а) має ознаки постійної організації, тобто є продовженням материнської компанії,

б) має управлінську структуру; та

с) пристосоване для економічного співробітництва з третіми сторонами у такий спосіб, що останні, хоч і знають, що, за необхідності, може мати місце правовий зв'язок з материнською компанією, головний офіс якої знаходиться за кордоном, не повинні мати справу безпосередньо з такою материнською компанією, але можуть проводити економічні операції на місці здійснення діяльності, яке за своєю природою є продовженням материнської компанії;

9. «заснування підприємницької діяльності» означає:

а) стосовно юридичних осіб України або Сторони ЄС - право розпочинати та здійснювати економічну діяльність шляхом створення, зокрема придбання, юридичної особи та/або створення філії чи представництва в Україні або Стороні ЄС відповідно;

б) стосовно фізичних осіб - право фізичної особи України або Сторони ЄС розпочинати та здійснювати економічну діяльність у якості самозайнятих осіб, а також створювати підприємства, зокрема акціонерні товариства, діяльність яких вони в належний спосіб контролюють.

10. «інвестор» означає будь-яку фізичну або юридичну особу Сторони, яка прагне здійснювати або здійснює економічну діяльність шляхом заснування підприємницької діяльності;

11. «економічна діяльність» включає діяльність промислового, торговельного і професійного характеру, а також діяльність ремісників, і не включає діяльність, що має місце під час здійснення владних повноважень;

12. «операції» означає здійснення економічної діяльності;

13. «послуги» включає будь-які послуги в будь-якому секторі, крім тих послуг, що надаються під час здійснення владних повноважень;

14. «послуги та інші дії, що виконуються під час здійснення владних повноважень» включають послуги або діяльність, які не здійснюються ні на комерційній основі, ні в умовах конкуренції з одним або декількома суб'єктами господарської діяльності;

15. «транскордонне надання послуг» означає надання послуг:

- а) з території Сторони на територію іншої Сторони
- б) на території Сторони споживачеві послуг іншої Сторони;

16. «постачальник послуг» Сторони означає будь-яку фізичну або юридичну особу Сторони, що прагне надавати послуги або надає їх, зокрема шляхом заснування підприємницької діяльності;

17. «основний персонал» означає фізичних осіб, найнятих юридичною особою однієї Сторони (крім неприбуткових організацій), які відповідальні за створення, належний контроль, управління та функціонування підприємства.

«Основний персонал» включає «бізнес-відвідувачів», які відповідають за заснування підприємства та «персонал, переведений в межах корпорації».

а) «Бізнес-відвідувачі» означає фізичних осіб, що працюють на керівних посадах та несуть відповідальність за заснування підприємства. Вони безпосередньо не взаємодіють із громадськістю та не отримують винагороду за свою працю з джерела, розташованого в межах приймаючої Сторони.

б) «Персонал, переведений в межах корпорації» означає фізичних осіб, що найняті юридичною особою однієї Сторони або які є партнерами в ній (крім власників контрольного пакету акцій) протягом принаймні одного року та які тимчасово переведені до підприємства на території іншої Сторони. Зазначена фізична особа повинна належати до таких категорій:

і) Керівники - це:

Особи, які працюють на керівних посадах в межах юридичної особи і які, головним чином, управляють діяльністю підприємства, перебуваючи під загальним наглядом або у безпосередньому підпорядкуванні раді директорів чи акціонерів суб'єкта господарської діяльності або аналогічному органу, в тому числі:

здійснюють управління підприємством або департаментом чи підрозділом в його межах;

здійснюють нагляд та контроль за діяльністю інших професійних співробітників та співробітників, які виконують функції нагляду або управління;

мають повноваження особисто наймати на роботу та звільняти або надавати рекомендації щодо найму чи звільнення або виконувати іншу кадрову діяльність.

іі) Спеціалісти - це:

Особи, які працюють в межах юридичної особи та володіють спеціальними знаннями, визначальними для виробництва, науково-дослідного обладнання, методів виробництва, а також управління підприємством. При оцінці таких знань враховуватимуться не тільки специфічні знання щодо підприємства, але й те, чи має ця особа високий рівень кваліфікації стосовно виду роботи або професії, що вимагає спеціальних технічних знань, зокрема членство в акредитованій професійній спілці.

18. «випускники-стажери» - це фізичні особи Сторони, найняті на роботу юридичною особою цієї Сторони строком принаймні на один рік, які мають вищу освіту та тимчасово переведені на підприємство на території іншої Сторони з метою кар'єрного зростання або проходження підготовки у сфері бізнес-технологій та методів⁻¹;

19. «продавці бізнес-послуг» - це фізичні особи, які є представниками постачальника послуг однієї Сторони і які мають бажання в'їхати та тимчасово перебувати на території іншої Сторони з метою ведення переговорів щодо умов продажу послуг або укладення угод з метою продажу послуг цьому постачальнику послуг. Вони не залучені до прямих продажів населенню та не отримують заробітну плату з джерела, розташованого на території приймаючої Сторони;

20. «постачальники договірних послуг» - це фізичні особи, найняті на роботу юридичною особою однієї Сторони, підприємницька діяльність якої не оформлена на території іншої Сторони та яка уклала договір *bona fide*⁻² про надання послуг кінцевому споживачу на території останньої Сторони, для виконання умов якого необхідна їхня присутність на тимчасовій основі на території цієї Сторони;

21. «незалежні фахівці» - це фізичні особи, що залучені до надання певної послуги та оформлені як самозайняті особи на території однієї Сторони, підприємницька діяльність яких не заснована на території іншої Сторони та які уклали договір *bona fide*⁻³ про надання послуг кінцевому споживачеві на території останньої Сторони, для чого необхідна присутність на тимчасовій основі на території цієї Сторони для виконання умов договору про надання послуг.

⁻¹ Від приймаючої сторони можуть вимагати надати для попереднього погодження програму тренінгу на термін поїздки, яка продемонструє, що метою поїздки є тренінг. Компетентний орган влади може вимагати, щоб тренінг був пов'язаний з отриманим раніше дипломом ВНЗ.

⁻² Договір про надання послуг повинен відповідати законам, правилам та вимогам законодавства Сторони, в якій договір буде виконуватися.

⁻³ Договір про надання послуг повинен відповідати законам, правилам та вимогам законодавства Сторони, в якій договір буде виконуватися.

ЧАСТИНА 2 ЗАСНУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 87 Сфера застосування

Ця Частина стосується заходів, ухвалених або таких, що підтримуються Сторонами, які впливають на заснування підприємницької діяльності у всіх сферах економічної діяльності⁻¹, за винятком:

- a) видобутку, виробництва та переробки⁻² ядерних матеріалів;
- b) виробництва або торгівлі зброєю, боєприпасами та військовими матеріалами;
- c) аудіовізуальних послуг;
- d) національного морського каботажу⁻³ та
- e) регулярних або нерегулярних внутрішніх і міжнародних повітряних перевезень⁻⁴ та перевезень, що безпосередньо пов'язані з реалізацією комерційних прав на перевезення, за винятком:
 - i) ремонту та сервісного обслуговування літака, під час яких літак не здійснює перевезення;
 - ii) продажу та маркетингу послуг із повітряних перевезень;
 - iii) комп'ютерної системи бронювання (далі - КСБ);
 - iv) послуг з наземного обслуговування;
 - v) послуг з експлуатації аеропортів.

⁻¹ Захист інвестицій, крім режиму, який впливає з положень статті 88 («Національний режим»), включаючи процедури вирішення спорів держави-інвестора, не охоплюється цією Главою.

⁻² Для більшої впевненості переробка ядерних матеріалів включає всі заходи, передбачені в ISIC ООН Rev.3.1 Кодексу 2330.

⁻³ Без шкоди для всього спектру діяльності, яка може розглядатися як каботаж згідно з відповідним національним законодавством, національний каботаж відповідно до цієї глави стосується перевезень пасажирів або товарів між портом або точкою, розташованою в Україні або державі-члені Європейського Союзу, та іншим портом чи точкою, розташованою в Україні або державі-члені Європейського Союзу, зокрема її континентальний шельф, як передбачено в Конвенції ООН з морського права, а також перевезення, що розпочинаються і завершуються у тому самому порту або точці, розташованій в Україні або державі-члені Європейського Союзу.

⁻⁴ Умови взаємного доступу до ринку повітряних перевезень мають бути розглянуті в Угоді між Європейським Союзом та його державами-членами та Україною про створення Спільного авіаційного простору.

Стаття 88

Національний режим і режим найбільшого сприяння

1. Крім застережень, що перераховані в Додатку XVI-D до цієї Угоди, Україна з дати набрання чинності цією Угодою забезпечує:

i) стосовно заснування дочірніх підприємств, філій та представництв юридичних осіб Сторони ЄС, режим, що є не менш сприятливим, ніж той, який надано їй власним юридичним особам, філіям та представництвам або будь-яким юридичним особам, філіям та представництвам третіх країн, залежно від того, який режим є кращим;

ii) стосовно діяльності дочірніх підприємств, філій та представництв юридичних осіб Сторони ЄС в Україні, які вже були засновані, режим, що є не менш сприятливим, ніж той, який надано їй юридичним особам, філіям та представництвам або будь-яким юридичним особам, філіям та представни-

цтвам будь-яких юридичних осіб третіх країн, залежно від того, який режим є кращим⁻¹.

2. Крім застережень, що перераховані в Додатку XVI-A до цієї Угоди, Сторона ЄС з дати набрання чинності цією Угодою забезпечує:

i) стосовно заснування дочірніх підприємств, філій та представництв юридичних осіб України режим, що є не менш сприятливим, ніж той, який надано Стороною ЄС її юридичним особам, філіям та представництвам або будь-яким юридичним особам, філіям та представництвам третіх країн, залежно від того, який режим є кращим;

ii) стосовно діяльності дочірніх підприємств, філій та представництв юридичних осіб України на території Сторони ЄС, які вже були засновані, режим, що є не менш сприятливим, ніж той, який надано її юридичним особам, філіям та представництвам або будь-яким юридичним особам, філіям та представництвам будь-яких юридичних осіб третіх країн, залежно від того, який режим є кращим⁻².

3. Крім застережень, що перераховані в Додатках XVI-A та XVI-D до цієї Угоди, Сторони не повинні приймати будь-яких нових нормативно-правових актів або заходів, які запроваджують дискримінаційні вимоги стосовно заснування юридичних осіб України або Сторони ЄС на їхній території чи стосовно їхньої діяльності після заснування порівняно з їхніми власними юридичними особами.

⁻¹ Це зобов'язання не поширюється на положення про захист інвестицій, включаючи положення, що стосуються процедур вирішення спорів держави-інвестора, які містяться в інших угодах та які не охоплюються цією главою.

⁻² Це зобов'язання не поширюється на положення про захист інвестицій, які не передбачені цією главою в тому числі положень, що стосуються процедур вирішення спорів держави-інвестора, які містяться в інших угодах.

Стаття 89

Проведення оглядів

1. З метою поступової лібералізації умов заснування підприємницької діяльності Сторони постійно проводять огляд правової бази щодо заснування та клімату для заснування⁻³ відповідно до їхніх зобов'язань за міжнародними угодами.

2. У рамках огляду, згаданого у пункті 1 цієї статті, Сторони оцінюють будь-які перешкоди, які виникли на шляху заснування, та ведуть переговори для подолання таких перешкод з метою розширення положень цієї Глави, в тому числі з метою включення положень щодо захисту інвестицій та порядку вирішення спорів між інвестором та державою.

⁻³ Включаючи цю главу, а також Додатки XVI-A та XVI-D.

Стаття 90

Інші Угоди

Ніщо в цій Главі не може тлумачитися як таке, що обмежує права інвесторів Сторін щодо використання більш сприятливого режиму, передбаченого в будь-якій існуючій чи майбутній міжнародній угоді стосовно інвестицій, сторонами якої є Україна та держави-члени Європейського Союзу.

Стаття 91

Стандарти режиму для філій та представництв

1. Положення статті 88 цієї Угоди не перешкоджають застосуванню Стороною окремих правил стосовно заснування та діяльності на її території філій та представництв юридичних осіб іншої Сторони, незареєстрованих на території першої Сторони як акціонерні товариства, що зумовлено правовими та технічними відмінностями між такими філіями та представництвами у порівнянні з філіями та представництвами компаній, що зареєстровані на її території як акціонерні товариства, або - у випадку фінансових послуг - керуючись пруденційним підходом.

2. Різниця в режимі не повинна виходити за межі того, що є абсолютно необхідним у зв'язку з такими правовими та технічними відмінностями, або - у випадку фінансових послуг - для пруденційних цілей.

ЧАСТИНА 3

ТРАНСКОРДОННЕ НАДАННЯ ПОСЛУГ

Стаття 92

Сфера застосування

Ця Частина застосовується до заходів Сторін, що стосуються транскордонного надання всіх видів послуг, за винятком:

- a) аудіовізуальних послуг⁻¹;
- b) національного морського каботажу⁻²; та,
- c) регулярних або нерегулярних внутрішніх та міжнародних повітряних перевезень, а також перевезень⁻³, що безпосередньо пов'язані з реалізацією комерційних прав на перевезення, за винятком:
 - i) ремонту та сервісного обслуговування літака, під час яких літак не здійснює перевезення;
 - ii) продажу послуг з повітряних перевезень;
 - iii) послуг КСБ;
 - iv) послуг з наземного обслуговування;
 - v) послуг з експлуатації аеропортів.

⁻¹ Виключення аудіовізуальних послуг зі сфери застосування цієї Глави не завдає шкоди співробітництву стосовно аудіовізуальних послуг відповідно до Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

⁻² Без шкоди для сфери діяльності, яка може розглядатися як каботаж згідно з національним законодавством, національний морський каботаж в цій Главі включає перевезення пасажирів або вантажів між портом або пунктом, розташованими в Україні чи в державі-члені Європейського Союзу, та іншим портом або пунктом, розташованими в Україні чи в державі-члені Європейського Союзу, в тому числі на континентальному шельфі, як це передбачено в Конвенції ООН з морського права, а також перевезення, які починаються та закінчуються в одному і тому самому порту або пункті, розташованих в Україні чи державах-членах Європейського Союзу.

⁻³ Умови взаємного доступу на ринки в галузі авіаційного транспорту розглядаються за Угодою між Європейським Союзом та його державами-членами та Україною про створення спільного авіаційного простору.

Стаття 93

Доступ до ринку

1. Стосовно доступу до ринку через транскордонне надання послуг кожна Сторона застосовує щодо послуг та постачальників послуг іншої Сторони режим, що є не менш сприятливим, ніж той, що передбачений в спеціальних зобов'язаннях, які містяться в Додатках XVI-B та XVI-E до цієї Угоди.

2. У секторах, в яких існують зобов'язання щодо забезпечення доступу на ринок, заходи, які Сторона не повинна підтримувати або ухвалювати, як на основі територіального поділу, так і на основі всієї території, якщо це не визначено іншим чином у Додатках XVI-B та XVI-E до цієї Угоди, визначаються у такий спосіб:

а) обмеження щодо кількості постачальників послуг, як у формі кількісних квот, монополій, ексклюзивних постачальників послуг, так і вимог перевірки економічних потреб;

б) обмеження стосовно загальної вартості транзакцій або активів у рамках надання послуг у формі кількісних квот або вимог перевірки економічних потреб;

с) обмеження стосовно загальної кількості операцій з надання послуг або стосовно загального обсягу послуг, що виражається в умовних кількісних одиницях у формі квот або вимог щодо перевірки економічних потреб.

Стаття 94

Національний режим

1. У секторах, за якими зобов'язання щодо забезпечення доступу до ринку передбачені в Додатках XVI-B та XVI-E до цієї Угоди і підлягають встановленим цими Додатками умовам та кваліфікаційним вимогам, кожна Сторона забезпечує послугам та постачальникам послуг іншої Сторони стосовно всіх заходів, що впливають на транскордонне надання послуг, режим, який є не менш сприятливим, ніж той, який Сторона надає своїм власним подібним послугам та постачальникам послуг.

2. Сторона може задовольнити вимоги пункту 1 цієї статті шляхом застосування до послуг та постачальників послуг іншої Сторони режиму, що є формально ідентичним або формально відмінним від того, який Сторона

надає своїм власним подібним послугам та постачальникам послуг.

3. Формально ідентичний або формально відмінний режим може вважатися таким, що є менш сприятливим, якщо він змінює умови конкуренції на користь послуг або постачальників послуг Сторони порівняно з подібними послугами або постачальниками послуг іншої Сторони.

4. Конкретні зобов'язання, взяті на себе відповідно до цієї статті, не повинні тлумачитися як такі, що вимагають від будь-якої Сторони компенсувати невігідні конкурентні умови, які є результатом іноземного походження відповідних послуг або постачальників послуг.

Стаття 95

Перелік зобов'язань

1. Сектори, лібералізовані кожною зі Сторін відповідно до цієї Глави, а також шляхом застережень, обмеження доступу до ринку та національного режиму, що застосовуються до послуг та постачальників послуг іншої Сторони в цих секторах, зазначені в переліках зобов'язань, що включені до Додатків XVI-B та XVI-E до цієї Угоди.

2. Не обмежуючи права та обов'язки Сторін у тому вигляді, у якому вони існують або можуть виникнути відповідно до Європейської конвенції про транскордонне телебачення 1989 року та Європейської конвенції про спільне кінематографічне виробництво 1992 року, перелік зобов'язань в Додатках XVI-B та XVI-E до цієї Угоди не містить зобов'язань стосовно аудіовізуальних послуг.

Стаття 96

Перегляд виконання зобов'язань

З метою поступової лібералізації транскордонного надання послуг між Сторонами, Комітет з питань торгівлі регулярно переглядає переліки зобов'язань, про які йдеться в статті 95 цієї Угоди. Такий перегляд враховує рівень прогресу стосовно транспонування, впровадження та застосування правових актів ЄС, зазначених у Додатку XVII до цієї Угоди, та їхній вплив на усунення решти перешкод на шляху транскордонного надання послуг між Сторонами.

ЧАСТИНА 4

ТИМЧАСОВА ПРИСУТНІСТЬ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 97

Сфера застосування

Ця Частина застосовується до заходів Сторін стосовно в'їзду та тимчасового перебування¹ на її території категорій фізичних осіб, які надають

послуги, визначені у статті 86(17)-(21) цієї Угоди.

¹ Всі інші вимоги законів і підзаконних актів Сторін, що стосуються в'їзду, перебування, роботи і соціального забезпечення, продовжують застосовуватися, у тому числі підзаконні акти, що стосуються періоду перебування та мінімальної заробітної плати, а також колективних договорів про заробітну плату. Зобов'язання стосовно пересування осіб не застосовуються у випадках, коли наміри або наслідки від такого пересування осіб зачіпають або іншим чином впливають на результат вирішення трудових або управлінських спорів та переговорів.

Стаття 98

Основний персонал

1. Юридична особа України або юридична особа Сторони ЄС має право приймати на роботу в одне зі своїх дочірніх підприємств, філій та представництв, засноване на території України або Сторони ЄС, відповідно до чинного законодавства країни постійного місця знаходження юридичної особи, працівників, які є громадянами України та держав-членів Європейського Союзу, за умови, що ці працівники є основним персоналом, як визначено статтею 86 цієї Угоди, та працюють виключно на юридичні особи, дочірні підприємства, філії та представництва. Строк дії дозволу на роботу та проживання такого персоналу не повинен перевищувати період найму. В'їзд і тимчасове перебування такого персоналу становить період до трьох років.

2. В'їзд і тимчасове перебування на території України або Сторони ЄС фізичних осіб України та Сторони ЄС відповідно дозволено, якщо ці фізичні особи є представниками юридичних осіб та є бізнес-відвідувачами у значенні, передбаченому в статті 86(17)(а) цієї Угоди. Незважаючи на положення пункту 1 цієї статті, в'їзд і тимчасове перебування бізнес-відвідувачів не повинно перевищувати 90 днів протягом 12 місяців.

Стаття 99

Випускники-стажери

Юридичні особи України або юридичні особи Сторони ЄС мають право приймати на роботу в одне зі своїх дочірніх підприємств, філій та представництв, засноване відповідно на території України або Сторони ЄС згідно з чинним законодавством країни постійного місцезнаходження, випускників-стажерів, які є громадянами України та держав-членів Європейського Союзу відповідно, за умови, що вони працюють виключно на юридичні особи, дочірні підприємства, філії та представництва. Тимчасовий в'їзд та перебування випускників-стажерів не повинні перевищувати один рік.

Стаття 100

Продавці бізнес-послуг

Кожна Сторона дозволяє тимчасовий в'їзд і перебування продавців бізнес-послуг на період до 90 днів протягом 12 місяців.

Стаття 101

Постачальники договірних послуг

1. Сторони підтверджують свої обов'язки, що є результатом їхніх зобов'язань в рамках Генеральної угоди про торгівлю послугами 1994 року (далі - ГАТС) стосовно в'їзду та тимчасового перебування постачальників договірних послуг.

2. Для кожного сектора, перерахованого нижче, кожна Сторона дозволяє надання послуг на своїй території постачальниками договірних послуг іншої Сторони, відповідно до умов, визначених у пункті 3 цієї статті та у Додатках XVI-C та XVI-F до цієї Угоди щодо постачальників договірних послуг і незалежних фахівців:

- a) Юридичні послуги
- b) Бухгалтерський облік та бухгалтерські послуги
- c) Консультаційні послуги щодо оподаткування
- d) Послуги у сфері архітектури, містобудування та парково-ландшафтної архітектури
- e) Інженерні послуги, послуги з комплексного проектування
- f) Комп'ютерні послуги та пов'язані з ними послуги
- g) Послуги з наукових досліджень та розвитку
- h) Реклама
- i) Послуги з управлінського консультування
- j) Послуги, пов'язані з управлінським консультуванням
- k) Послуги з технічних випробувань та аналізу
- l) Пов'язані наукові послуги та послуги з технічного консультування
- m) Технічне обслуговування та ремонт обладнання в рамках договору щодо післяпродажного або післяорендного обслуговування
- n) Послуги з перекладу
- o) Роботи з дослідження місцевості
- p) Екологічні послуги
- q) Послуги туристичних агентства та туроператорів
- r) Розважальні послуги

3. Зобов'язання, прийняті Сторонами, повинні відповідати таким умовам:

a) Фізичні особи повинні бути залучені до надання послуг на тимчасовій основі як працівники юридичної особи, яка підписала договір про надання послуг на термін, що не перевищує 12 місяців;

b) Фізичні особи, що в'їжджають на територію іншої Сторони, повинні пропонувати такі послуги як працівники юридичної особи, які надавали ці послуги щонайменше за рік до моменту подання заявки на в'їзд до іншої Сторони. Крім того, фізичні особи на момент подачі заявки на в'їзд до іншої Сторони повинні мати професійний досвід у сфері діяльності, яка є предметом договору, не менше трьох років⁻¹;

с) Фізичні особи, що в'їжджають до іншої Сторони, повинні мати:

i) диплом про вищу освіту або кваліфікацію, що підтверджують знання належного рівня⁻²; та

ii) професійну кваліфікацію, коли це вимагається для здійснення діяльності відповідно до законів, підзаконних актів та правових вимог Сторони, в якій надаються послуги.

d) Фізична особа не повинна отримувати винагороду за надання послуг на території іншої Сторони, за винятком винагороди, що виплачується юридичною особою, яка є роботодавцем фізичної особи;

e) В'їзд та тимчасове перебування фізичних осіб на території Сторони повинно загалом становити не більше 6 місяців або, у випадку Люксембурга, 25 тижнів у будь-який дванадцятимісячний період або протягом дії договору, залежно від того, який із цих періодів коротший;

f) Доступ, наданий відповідно до положень цієї статті стосується лише діяльності з надання послуг, яка є предметом договору, і не надає право користуватися професійним званням Сторони, в якій ці послуги надаються;

g) Кількість осіб, на яку поширюється договір про надання послуг, не повинна перевищувати кількість, необхідну для виконання договору, відповідно до вимог, встановлених у законах, підзаконних актах, та інших правових вимог Сторони, в якій ці послуги надаються;

h) Іншим вибірковим обмеженням, у тому числі стосовно кількості фізичних осіб у формі перевірок економічних потреб, встановленим у Додатках XVI-C та XVI-F до цієї Угоди щодо постачальників договірних послуг і незалежних фахівців.

⁻¹ Отриманий після досягнення повноліття.

⁻² Якщо ступінь або кваліфікацію не було отримано на території Сторони, в якій надаються послуги, Сторона може самостійно оцінити, чи є диплом еквівалентним диплому про вищу освіту, який вимагається на її території.

Стаття 102

Незалежні фахівці

1. Сторони підтверджують свої відповідні обов'язки згідно із зобов'язаннями за ГАТС щодо в'їзду та тимчасового перебування незалежних фахівців.

2. Для кожного сектора, перерахованого нижче, Сторони дозволяють надавати послуги на їхній території незалежним фахівцям іншої Сторони відповідно до умов, визначених у пункті 3 цієї статті та Додатках XVI-C та XVI-F до цієї Угоди щодо застережень про постачальників договірних послуг і незалежних фахівців.

a) Юридичні послуги

b) Послуги в галузі архітектури, містобудування та парково-ландшафтної архітектури

c) Інженерні послуги, послуги з комплексного проектування

d) Комп'ютерні послуги та пов'язані з ними послуги

e) Послуги з управлінського консультування та послуги, пов'язані з управлінським консультуванням

f) Послуги з перекладу

3. Зобов'язання, взяті Сторонами, повинні відповідати таким умовам:

a) фізичні особи повинні бути задіяні у наданні послуг на тимчасовій основі у якості самозайнятих осіб, зареєстрованих на території іншої Сторони, та повинні мати договір про надання послуг на період, що не перевищує 12 місяців;

b) Фізичні особи, що в'їжджають на територію іншої Сторони, повинні мати, на час подачі заявки на в'їзд на територію іншої Сторони, принаймні шість років професійного досвіду у сфері діяльності, яка є предметом договору;

c) Фізичні особи, які в'їжджають на територію іншої Сторони, повинні мати:

i) диплом про вищу освіту або кваліфікацію, що підтверджує знання належного рівня⁻¹; та

ii) професійну кваліфікацію, відповідно до вимог, для здійснення діяльності відповідно до законів, підзаконних актів та законодавчих вимог Сторони, на території якої надаються послуги.

d) Тимчасовий в'їзд та перебування фізичних осіб на території Сторони повинно загалом тривати не більше 6 місяців або, у випадку Люксембургу, 25 тижнів у будь-який 12-місячний період або протягом строку дії договору, залежно від того, який із цих періодів коротший;

e) Доступ, наданий відповідно до положень цієї статті, стосується лише діяльності з надання послуг, яка є предметом договору, і не надає право використовувати професійне звання Сторони, в якій ці послуги надаються;

f) Іншим вибіркоким обмеженням, у тому числі стосовно кількості фізичних осіб у формі перевірок економічних потреб, встановленим у Додатках XVI-C та XVI-F до цієї Угоди щодо застережень про постачальників договірних послуг і незалежних фахівців.

⁻¹ Якщо ступінь або кваліфікацію не було отримано на території Сторони, де надається послуга, Сторона може самостійно оцінити, чи є диплом еквівалентним диплому про вищу освіту, який вимагається на її території.

ЧАСТИНА 5
НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА

Підрозділ 1
Національне регулювання

Стаття 103
Сфера дії та визначення

1) Визначений нижче порядок застосовується до заходів, яких Сторони вживають стосовно ліцензування, яке впливає на:

- a) транскордонне надання послуг;
- b) заснування на їхній території юридичних та реєстрацію фізичних осіб, визначених у статті 86 цієї Угоди; або
- c) тимчасове перебування на їхній території категорій фізичних осіб, визначених у статті 86(17)-(21) цієї Угоди.

2) У разі транскордонного надання послуг цей порядок застосовується лише до секторів, щодо яких Сторона має конкретні зобов'язання, і в тій мірі, в якій ці конкретні зобов'язання застосовуються. У разі заснування цей порядок не застосовується до сектора, якщо відповідне застереження включено до Додатків XVI-A та XVI-D до цієї Угоди. Щодо тимчасового перебування фізичних осіб цей порядок не застосовується до сектора, для якого застереження включено до Додатків XVI-C та XVI-F до цієї Угоди.

3) Цей порядок не застосовується до заходів в тій мірі, у якій вони становлять обмеження для плану-графіку, визначеного відповідно до статей 88, 93 і 94 цієї Угоди.

4) Для цілей цієї Частини:

a) «Ліцензування» означає процес, за яким постачальник послуг або інвестор, в разі необхідності, вживає заходів для того, щоб отримати від компетентного органу рішення про дозвіл на надання послуг, у тому числі шляхом заснування підприємства, або про дозвіл на заснування економічної діяльності, іншої, ніж надання послуг, у тому числі рішення про внесення змін або продовження терміну дії такого дозволу.

b) «Компетентний орган» означає будь-який центральний, регіональний або місцевий уряд та орган влади або неурядовий орган, що має повноваження, делеговані центральними, регіональними або місцевими урядами чи органами влади, який приймає рішення про ліцензування.

c) «Процедури ліцензування» означають процедури, яких необхідно дотримуватися в рамках процесу ліцензування.

Стаття 104
Умови ліцензування

1. Ліцензування повинно здійснюватися на основі критеріїв, які не да-

ють можливості компетентним органам реалізовувати свої повноваження з оцінювання на власний розсуд.

2. Критерії, зазначені у пункті 1 цієї статті, повинні:

- a) співвідноситися із законними цілями державної політики;
- b) бути чіткими і недвозначними;
- c) бути об'єктивними;
- d) встановлюватися заздалегідь;
- e) оприлюднюватися заздалегідь;
- f) бути прозорими та доступними.

3. Ліцензія видається, як тільки буде встановлено за результатами належної перевірки, що умови для отримання ліцензії були виконані.

4. Стаття 286 цієї Угоди застосовується до положень цієї Глави.

5. Якщо кількість ліцензій, доступних для певного виду діяльності, обмежена внаслідок нестачі доступних природних ресурсів або технічного потенціалу, Сторони застосовують процедуру відбору потенційних кандидатів, яка забезпечує повну гарантію неупередженості та прозорості, зокрема належне оприлюднення початку, проведення та завершення процедури.

6. За умови дотримання положень, встановлених цією статтею, у процесі визначення правил процедури відбору Сторони можуть враховувати законні цілі державної політики, в тому числі питання щодо здоров'я, безпеки, захисту навколишнього середовища і збереження культурної спадщини.

Стаття 105

Процедури ліцензування

1. Процедури ліцензування та формальності повинні бути чіткими, оприлюдненими заздалегідь і гарантувати заявникам, що їхню заяву буде розглянуто об'єктивно і неупереджено.

2. Процедури ліцензування та формальності повинні бути якомога більш простими і не повинні надмірно ускладнювати або затримувати надання послуг. Будь-яка плата за ліцензування¹, яка може стягуватися із заявників за розгляд заяв, має бути обґрунтованою і пропорційною вартості зазначених процедур ліцензування.

3. Процедури ліцензування та формальності повинні гарантувати заявникам, що їхня заявка буде оброблена протягом обґрунтованого строку, який оприлюднюється заздалегідь. Строк обчислюється з дати, коли вся документація була отримана компетентними органами. Якщо це виправдано складністю питання, строк може бути продовжено компетентним органом на обґрунтований період часу. Продовження строку та його тривалість належним чином обґрунтовуються та повідомляються заявнику до закінчення дії першого строку.

4. У разі подання неповної заявки заявник повинен бути поінформований якомога швидше про необхідність надати будь-яку додаткову документацію. У цьому випадку строк, зазначений у пункті 3 цієї статті, може бути

призупинено компетентними органами, доки ними не буде отримано всю необхідну документацію.

5. Якщо заявка на отримання ліцензії відхиляється, заявник повинен бути поінформований про це без невиправданої затримки. Заявник, за запитом, має право отримати інформацію про причини відхилення заявки і про строки оскарження рішення.

⁻¹ Ліцензійні збори не включають плату за використання природних ресурсів, плату за аукціони, проведення тендерів або інші недискримінаційні засоби надання концесій чи затвердження внесків щодо універсальних послуг.

Підрозділ 2

Положення загального застосування

Стаття 106

Взаємне визнання

1. Жодне з положень цієї Глави не перешкоджає Стороні вимагати, щоб фізичні особи мали необхідну кваліфікацію та/або професійний досвід, обов'язкові на території, на якій надаються послуги, для зазначеного сектору діяльності.

2. Сторони заохочують відповідні професійні органи на своїх відповідних територіях надати рекомендації про взаємне визнання Комітету з питань торгівлі з метою виконання інвесторами або постачальниками послуг, в цілому або частково, критеріїв, що висувуються кожною Стороною до видачі дозволів, надання ліцензії, діяльності та сертифікації інвесторів та постачальників послуг та, зокрема, професійних послуг.

3. Після отримання рекомендації, зазначеної у пункті 2 цієї статті, Комітет з питань торгівлі в межах обґрунтованого строку вивчає рекомендацію, щоб визначити, чи відповідає вона цій Угоді.

4. Якщо відповідно до процедури, визначеної у пункті 3 цієї статті, було встановлено, що рекомендація, зазначена у пункті 2 цієї статті, відповідає цій Угоді, та існує достатній рівень відповідності між правилами Сторін, Сторони з метою реалізації цієї рекомендації проводять переговори через свої компетентні органи щодо угоди про взаємне визнання вимог, кваліфікацій, ліцензій та інших нормативно-правових актів.

5. Будь-яка така угода повинна відповідати положенням Угоди СОТ та, зокрема, статті VII ГАТС.

Стаття 107

Прозорість та розголошення конфіденційної інформації

1. Кожна Сторона оперативно реагує на всі запити іншої Сторони щодо конкретної інформації про будь-які заходи загального застосування або міжнародні угоди, які стосуються або впливають на цю Угоду. Кожна Сторо-

на також створює, на вимогу, один або декілька інформаційних центрів для надання конкретної інформації для інвесторів і постачальників послуг іншої Сторони щодо всіх таких питань. Сторони повідомляють одна одній про свої інформаційні центри протягом 3 місяців з дати набрання чинності цією Угодою. Інформаційні центри можуть не бути депозитаріями законів і підзаконних актів.

2. Ніщо в цій Угоді не вимагає від будь-якої Сторони надавати конфіденційну інформацію, розголошення якої перешкоджало б забезпеченню дотримання законодавства або іншим чином суперечило б державним інтересам чи завдало б шкоди законним комерційним інтересам конкретних державних або приватних підприємств.

Підрозділ 3 **Комп'ютерні послуги**

Стаття 108

Домовленості про комп'ютерні послуги

1. У тій мірі, в якій торгівлю комп'ютерними послугами лібералізовано відповідно до Части 2, 3 і 4 цієї Глави, а також беручи до уваги, що комп'ютерні та пов'язані з ними послуги дають можливість надавати інші послуги як електронним, так і іншим чином, Сторони розрізняють послуги, що надають доступ, та контентні або базові послуги, які надаються у електронній формі таким чином, що контентна або базова послуга не класифікується як комп'ютерна та пов'язана з ними послуга, як визначено у пункті 2 цієї статті.

2. Комп'ютерні та пов'язані з ними послуги означають послуги, визначені у Кодексі Організації Об'єднаних Націй СРС 84, зокрема основні послуги та функції або комбінації основних послуг, незалежно від того, чи надаються вони через мережі, зокрема Інтернет.

Базові послуги є послугами, що забезпечують:

а) консультації, стратегічне планування, аналіз, планування, розробку технічних специфікацій, дизайн, розробку, установку, впровадження, інтеграцію, тестування, налагодження, оновлення, підтримку, надання технічної допомоги, управління або використання комп'ютерних програм для них або комп'ютерних систем; або

б) комп'ютерні програми, що визначаються як набір інструкцій, необхідних для роботи комп'ютерів та передачі інформації до них та між ними, а також консультаційні послуги, послуги зі стратегічного планування, аналізу, планування, розробки технічних специфікацій, дизайну, розробки, установки, впровадження, інтеграції, тестування, налагодження, оновлення, підтримки, надання технічної допомоги, управління або використання комп'ютерних програм або для них; або

- с) обробку даних, зберігання даних, хостингу даних або послуги з ведення баз даних; або
- д) технічне обслуговування та послуги з ремонту офісного обладнання та устаткування, зокрема комп'ютери, або,
- е) послуги з навчання персоналу клієнтів, пов'язані з комп'ютерними програмами, комп'ютерами або комп'ютерними системами, що не входять до інших категорій.

Підрозділ 4 **Поштові та кур'єрські послуги**

Стаття 109

Сфера застосування та визначення

1. У цьому Підрозділі викладені принципи нормативно-правової бази для всіх поштових та кур'єрських послуг, лібералізованих відповідно до Части 2, 3 та 4 цієї Глави.

2. Для цілей цього Підрозділу та Части 2, 3 та 4 цієї Глави:

а) «ліцензія» означає дозвіл, що надається окремому постачальнику регуляторним органом, який вимагається для здійснення діяльності з надання такої послуги.

б) «універсальна послуга» означає постійне надання поштових послуг визначеної якості у всіх пунктах на території Сторони за доступними цінами для всіх користувачів.

Стаття 110

Запобігання монополістичній практиці у секторі поштових та кур'єрських послуг

Необхідні заходи підтримуються або запроваджуються з метою запобігання участі або продовженню монополістичних практик постачальників, які окремо або разом мають можливість здійснювати істотний вплив на умови участі (з урахуванням ціни та пропозиції) на відповідному ринку поштових та кур'єрських послуг в результаті використання своїх позицій на ринку.

Стаття 111

Універсальна послуга

Кожна зі Сторін має право визначати вид зобов'язання щодо надання універсальної послуги, який вона бажає підтримувати. Такі зобов'язання не будуть розглядатися як монополістичні *per se* за умови, що вони застосовуються у прозорий, недискримінаційний і нейтральний для конкуренції спосіб і не є більш обтяжливими, ніж необхідно для виду універсальної послуги, визначеної Стороною.

Стаття 112

Ліцензії

1. Через три роки після набрання чинності цією Угодою ліцензія вимагається лише для послуг, що підпадають під сферу дії універсальної послуги.

2. Якщо ліцензія вимагається, повинна бути оприлюднена така інформація:

- а) усі критерії ліцензування та строк, зазвичай необхідний для прийняття рішення щодо заяви про отримання ліцензії, та
- б) умови ліцензії.

3. Причини відмови у видачі ліцензії повинні повідомлятися заявнику за його запитом, а процедура оскарження через незалежний орган має бути встановлена кожною Стороною. Така процедура має бути прозорою, недискримінаційною та заснованою на об'єктивних критеріях.

Стаття 113

Незалежність регуляторного органу

Регуляторний орган повинен бути юридично відокремлений та не підзвітний жодному постачальнику поштових та кур'єрських послуг. Рішення та процедури регуляторного органу повинні бути неупередженими стосовно всіх учасників ринку.

Стаття 114

Адаптація законодавства

1. Сторони визнають важливість адаптації чинного законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Україна забезпечує, щоб існуючі закони та майбутнє законодавство поступово досягли сумісності з *acquis* ЄС.

2. Ця адаптація розпочнеться з дати підписання цієї Угоди і поступово поширяться на всі елементи *acquis* ЄС, зазначені у Додатку XVII до цієї Угоди.

Підрозділ 5

Телекомунікаційні послуги

Стаття 115

Сфера застосування та визначення

1. У цьому Підрозділі встановлюються принципи нормативно-правової бази для всіх електронних комунікаційних послуг, що були лібералізовані відповідно до Части 2, 3 та 4 цієї Глави, за винятком радіо та телевізійних трансляцій.

2. Для цілей цього Підрозділу та Части 2, 3 та 4 цієї Глави:

а) «електронні комунікаційні послуги» - означають всі послуги, які включають передачу та прийом електромагнітних сигналів та які зазвичай надаються на оплатних умовах, за винятком радіо та телевізійних трансляцій, до яких не належать економічна діяльність з надання контенту, що потребує телекомунікації для його передачі. Радіо та телевізійні трансляції визначаються як безперервний потік передач, необхідних для доведення сигналів телевізійних та радіо програм до населення, однак які не включають з'єднання між операторами.

б) «публічна комунікаційна мережа» - означає електронну комунікаційну мережу, яка повністю або переважно використовується для надання доступних для населення електронних комунікаційних послуг;

с) «електронна комунікаційна мережа» - означає системи передачі та, у разі потреби, обладнання для переключання або маршрутизації, а також інші ресурси, які дозволяють здійснювати передачу сигналів дротовим способом, радіозв'язком, оптичними або іншими електромагнітними засобами, зокрема мережі супутникового зв'язку, фіксовані (контурні та пакетні, зокрема Інтернет) та мобільні наземні мережі, електричні кабельні системи в межах їх використання з метою передання сигналів, мережі, що використовуються для радіо та телевізійних трансляцій, а також мережі кабельного телебачення, незалежно від виду інформації, що передається;

д) «регуляторний орган» в галузі електронних комунікацій означає орган або органи, які уповноважені здійснювати регулювання електронних комунікацій, визначених у цій Главі;

е) постачальник послуг вважається таким, що має «суттєвий ринковий вплив», якщо індивідуально або разом з іншими він займає на ринку позицію, яка є еквівалентною домінуючій, тобто позицію, яка означає таку економічну потужність, яка дозволяє цьому постачальнику діяти значною мірою незалежно від конкурентів, замовників та кінцевих споживачів;

ф) «взаємне підключення» означає фізичне та/або логічне зв'язування публічних комунікаційних мереж, які використовуються тим самим або різними постачальниками послуг з тим, щоб надати можливість користувачам одного постачальника послуг підтримувати зв'язок з користувачами того самого або іншого постачальника послуг чи щоб надати доступ до послуг, що надаються іншим постачальником послуг. Послуги при цьому можуть надаватися залученими сторонами або іншими сторонами, які мають доступ до відповідної мережі. Взаємне підключення - це особливий вид доступу, впроваджений між операторами публічних мереж;

г) «універсальна послуга» означає сукупність послуг визначеної якості, які можуть бути отримані всіма користувачами на території Сторони незалежно від їх географічного положення та за прийнятною ціною; обсяг та спосіб надання такої послуги визначається кожною зі Сторін самостійно;

h) «доступ» означає можливість користуватися засобами та/або послугами, наданими іншим постачальником послуг на визначених умовах, на

основі виключних або невиключних прав, з метою надання електронних комунікаційних послуг. Це включає, *inter alia*, доступ до елементів мережі та до пов'язаних з нею засобів, що може передбачати підключення обладнання, як стаціонарного, так і нестаціонарного (зокрема, це включає доступ до локальних вузлів та пристроїв, а також до послуг, необхідних для надання послуг через локальний контур), доступ до фізичної інфраструктури, зокрема будівлі, кабельні системи та антени; доступ до відповідних систем програмного забезпечення, зокрема системи операційної підтримки, доступ до цифрових систем або систем, які забезпечують еквівалентну функціональність, доступ до стаціонарних та мобільних мереж, зокрема для роумінгу, доступ до систем умовного доступу для послуг цифрового телебачення; доступ до послуг віртуальних мереж;

і) «кінцевий користувач» означає користувача, який не здійснює надання послуг публічних комунікаційних мереж або електронних комунікаційних послуг для населення;

ж) «локальна лінія зв'язку, абонентський канал або абонентська лінія» означає фізичну лінію зв'язку (ланцюг), яка з'єднує вихідну точку мережі у приміщенні абонента з основною розподільною системою або еквівалентним обладнанням стаціонарної публічної комунікаційної мережі.

Стаття 116

Регуляторний орган

1. Сторони зобов'язуються забезпечити юридичну відокремленість регуляторних органів у сфері електронних комунікаційних послуг та їх функціональну незалежність від будь-якого постачальника послуг, що надає електронні комунікаційні послуги. Якщо певна Сторона утримує право власності або контролює постачальника послуг, який надає публічні комунікаційні мережі або послуги, то така Сторона зобов'язана забезпечити дієве структурне відокремлення регуляторної функції від діяльності, пов'язаної з правом власності або здійсненням контролю.

2. Сторони зобов'язуються забезпечити надання регуляторному органу достатніх повноважень для регулювання цього сектору. Завдання, які мають виконуватися регуляторним органом, повинні бути відкритими для громадськості та оприлюднюватися у легко доступній та чіткій формі, особливо у випадках, коли ці завдання визначені перед більш ніж одним органом.

3. Сторони зобов'язуються забезпечити прозорість та неупередженість рішень та процедур регуляторних органів стосовно всіх учасників ринку.

4. Регуляторний орган повинен мати повноваження щодо здійснення аналізу індикативного переліку відповідних ринків товарів та послуг, які перелічені у Додатках¹ до цієї Угоди. Якщо регуляторний орган зобов'язаний приймати рішення згідно зі статтею 118 цієї Угоди щодо встановлення, підтримання, зміни або скасування зобов'язань, то такий орган повинен визначити на основі аналізу ринку, чи є відповідний ринок дійсно

конкурентним.

5. Якщо регуляторний орган дійде висновку, що відповідний ринок не є дійсно конкурентним, то цей орган має встановити та визначити постачальників послуг із суттєвим ринковим впливом на цьому ринку та має встановити, забезпечити або змінити конкретні регуляторні зобов'язання, зазначені у статті 118 цієї Угоди, залежно від того, що є доцільним. Якщо регуляторний орган дійде висновку, що відповідний ринок є дійсно конкурентним, він не буде встановлювати або забезпечувати жодні регуляторні зобов'язання, зазначені в статті 118 цієї Угоди.

6. Сторони забезпечують право постачальника послуг, на яке вплинуло рішення регуляторного органу, на подання апеляції проти цього рішення апеляційному органу, який має бути незалежним від сторін, яких стосується це рішення. Сторони забезпечують належний розгляд обставин справи. До розгляду будь-якої такої апеляції рішення регуляторного органу залишається чинним, крім випадків, коли апеляційний орган приймає інше рішення. Якщо апеляційний орган за своїм характером не є судовим органом, він завжди має надавати письмово викладені підстави для прийняття свого рішення, а рішення такого органу можуть переглядатися неупередженим та незалежним судовим органом. Рішення, прийняті апеляційним органом, повинні ефективно виконуватись.

7. Сторони забезпечують, щоб у випадках, коли регуляторні органи планують вжити заходів, пов'язаних з будь-якими положеннями цього Підрозділу, та якщо ці заходи матимуть значний вплив на відповідний ринок, вони надаватимуть заінтересованим сторонам можливість висловити свої зауваження щодо проекту відповідного заходу протягом обґрунтованого строку. Регулятори зобов'язані оприлюднювати відповідні процедури проведення консультацій. Результати здійснення процедури консультацій повинні бути загальнодоступними, за винятком випадків конфіденційної інформації.

8. Сторони забезпечують, щоб постачальники послуг, які забезпечують електронні комунікаційні мережі та послуги, надавали всю необхідну інформацію, зокрема фінансову інформацію, необхідну регуляторним органам для того, щоб забезпечити відповідність положенням цього Підрозділу або рішенням, прийнятим згідно із цим Підрозділом. Такі постачальники послуг невідкладно надають таку інформацію за запитом та відповідно до визначених термінів та відповідного рівня деталізації, встановлених регуляторним органом. Інформація, надання якої вимагає регуляторний орган, повинна відповідати цьому завданню. Регуляторний орган зобов'язаний обґрунтувати свій запит щодо інформації.

¹ Для України: Індикативний перелік відповідних ринків товарів та послуг представлено у вигляді окремого Додатка ХХ. Перелік відповідних ринків, включених у Додаток ХХ, підлягає регулярному перегляду з боку України в рамках наближення чинного законодавства України до законодавства Європейського Союзу, передбаченого у статті 124.

Будь-які зобов'язання, взяті на основі цієї Глави, повинні враховувати такі перегляди. Для Сторони ЄС: Індикативний перелік відповідних ринків товарів та послуг представлено у вигляді окремого Додатка XIX. Перелік відповідних ринків, включених у Додаток XIX, підлягає регулярному перегляду з боку ЄС. Будь-які зобов'язання, взяті на основі цієї Глави, повинні враховувати такі перегляди.

Стаття 117

Надання дозволу на надання електронних комунікаційних послуг

1. Сторони забезпечують надання послуг в автоматичному режимі, наскільки це можливо, після звичайного повідомлення і/або реєстрації.

2. Сторони забезпечують можливість застосування ліцензій для вирішення питань щодо розподілу номерів та частот. Умови отримання таких ліцензій повинні бути доступні громадськості.

3. Сторони забезпечують, щоб у випадках, коли необхідно отримання ліцензії:

а) всі критерії видачі ліцензії та обґрунтований строк, необхідний для прийняття рішення стосовно заяви на отримання ліцензії, були загальнодоступні;

б) причини відмови у видачі доводяться заявнику в письмовій формі на його вимогу;

в) заявник на отримання ліцензії у разі безпідставної відмови у наданні ліцензії має право звернутися до апеляційного органу;

г) ліцензійний збір¹, встановлений будь-якою зі Сторін, не повинен перевищувати адміністративні витрати, які зазвичай пов'язуються з управлінням, контролем та забезпеченням видачі відповідних ліцензій. Вимоги цього пункту не поширюються на плату за ліцензію на використання діапазонів радіочастот та ресурсу.

¹ Ліцензійні збори не включають плату за аукціони, тендери або інші недискримінаційні засоби надання концесій або затвердження внесків щодо універсальних послуг.

Стаття 118

Доступ та взаємозв'язок

1. Сторони забезпечують, щоб будь-який постачальник послуг, який має право надавати електронні комунікаційні послуги, мав право та зобов'язання проводити переговори щодо взаємного підключення з іншими постачальниками електронних комунікаційних мереж та послуг. Взаємне підключення, як правило, має погоджуватися на основі комерційних переговорів між відповідними юридичними особами.

2. Сторони забезпечують, щоб постачальники послуг, які отримують інформацію від інших постачальників послуг в процесі переговорів щодо домовленостей про взаємне підключення, використовували цю інформацію виключно з тією метою, з якою ця інформація була надана, та завжди забезпечували конфіденційність інформації, яка передається або зберігається.

3. Сторони зобов'язуються забезпечити, щоб у разі отримання виснов-

ку згідно зі статтею 116 цієї Угоди про те, що відповідний ринок, зокрема ті ринки, які зазначені у доданих до цієї Угоди Додатках, не є дійсно конкурентним, регуляторний орган мав необхідні повноваження для того, щоб встановити стосовно постачальника послуг, визначеного таким, що має суттєвий ринковий вплив, одну або декілька з таких вимог щодо взаємного підключення та/або доступу:

а) зобов'язання щодо виключення дискримінації для того, щоб оператори застосовували еквівалентні вимоги за подібних обставин до інших постачальників послуг, які надають еквівалентні послуги, та надавали іншим послуги та інформацію на тих самих умовах та тієї самої якості, які вони забезпечують для власних послуг чи послуг своїх філій або партнерів;

б) зобов'язання щодо забезпечення вертикальної інтегрованої компанії з метою забезпечення прозорості власних оптових цін та власних внутрішніх трансфертних цін у випадках, коли діє вимога щодо забезпечення відсутності дискримінації або для запобігання недобросовісному перехресному субсидуванню. Регуляторний орган може визначити формат та методологію бухгалтерського обліку, які будуть використовуватись.

с) зобов'язання задоволення обґрунтованих запитів на надання доступу та використання конкретних елементів мережі та пов'язаного з ними устаткування, зокрема роздільний доступ до абонентської лінії, *inter alia*, в ситуаціях, коли регуляторний орган вважає, що відмова в наданні доступу або висування необґрунтованих вимог та умов, які матимуть подібні наслідки, заважатиме виникненню сталого конкурентного ринку на роздрібному рівні або не відповідатиме інтересам кінцевих споживачів;

д) зобов'язання надання визначених послуг на оптовій основі для перепродажу третіми сторонами; надавати вільний доступ до технічних інтерфейсів, протоколів або інших важливих технологій, які є необхідними для забезпечення взаємної сумісності послуг або послуги віртуальних мереж; забезпечувати спільне розміщення або інші форми спільного використання устаткування, зокрема спільне використання кабельних каналів, будівель або антен; надавати зазначені послуги, необхідні для забезпечення сумісності кінцевих послуг для користувачів, зокрема засоби для забезпечення послуг інтелектуальних мереж; надавати доступ до систем операційної підтримки або аналогічних систем програмного забезпечення, необхідних для забезпечення добросовісної конкуренції у сфері надання послуг; забезпечувати взаємне підключення мереж або мережевого обладнання.

Регуляторні органи можуть встановлювати додаткові умови, зокрема забезпечення справедливості, обґрунтованості та своєчасності на додаток до вимог, наведених у підпунктах (с) і (д) цього пункту;

е) зобов'язання відшкодування видатків та контролю за цінами, зокрема вимоги щодо пов'язування цін із витратами та вимоги щодо систем обліку витрат, щодо надання конкретних видів взаємного підключення та/або доступу, в ситуаціях, коли аналіз ринку вказує на відсутність ефективної

конкуренції, та утримання відповідним оператором цін на надмірно високому рівні або застосовування цінового витискання, що завдає шкоди інтересам кінцевих споживачів.

Регуляторні органи повинні враховувати інвестиції, здійснені оператором, та дозволяти йому мати обґрунтовану норму прибутку на вкладений капітал.

f) зобов'язання оприлюднювати конкретні зобов'язання, встановлені для постачальників послуг регуляторним органом, із зазначенням конкретної продукції/послуг та географічних ринків. Поновлена інформація за умови, що вона не є конфіденційною та не містить ділової таємниці, має бути оприлюднена у такий спосіб, який гарантує всім заінтересованим сторонам вільний доступ до цієї інформації.

g) зобов'язання прозорості вимагає, щоб оператори були зобов'язані оприлюднювати визначену інформацію та, зокрема, коли оператор має зобов'язання щодо забезпечення відсутності дискримінації, регулятор може вимагати від такого оператора оприлюднювати референтну пропозицію, яка має бути достатньо роздільною для того, щоб забезпечити, щоб постачальники послуг не повинні були сплачувати за послуги, які не є необхідними для отримання потрібної послуги, з наданням опису відповідних пропозицій за компонентами відповідно до потреб ринку та пов'язаних з ними умовами, зокрема ціни.

4. Сторони забезпечують, щоб постачальник послуг, який намагається отримати взаємне підключення з іншим постачальником послуг, який визначений таким, що має суттєвий ринковий вплив, мав доступ або у будь-який момент часу чи після закінчення обґрунтованого строку, який був оприлюднений, до відповідного незалежного національного органу, який може бути визначено регуляторним органом у статті 115(2)(d) цієї Угоди, з метою вирішення спорів, пов'язаних умовами надання взаємного підключення та/або доступу.

Стаття 119

Обмежені ресурси

1. Сторони забезпечують, щоб будь-які процедури, передбачені для надання та використання обмежених ресурсів, зокрема частоти, номери та права доступу, застосовувалися на об'єктивній, пропорційній, вчасній, прозорій та недискримінаційній основі. Поточний стан надання діапазонів частот має бути відкритим для громадськості, однак оприлюднення детальної інформації про частоти, виділені для конкретних напрямків використання урядом, не є обов'язковим.

2. Сторони забезпечують ефективне управління радіочастотами для телекомунікаційних послуг на своїй території з метою забезпечення ефективного та дієвого використання частотного діапазону. Якщо попит на конкретні частоти перевищує наявні можливості щодо їх надання, повинні засто-

совуватись доцільні та прозорі процедури призначення цих частот з метою оптимізації їх використання та сприяння розвитку конкуренції.

3. Сторони забезпечують, щоб функція виділення національних номерних ресурсів та управління національними номерними планами була покладена на регуляторний орган.

4. У разі, якщо державні або місцеві органи влади зберігають за собою право власності або контроль над постачальниками послуг, які надають комунікаційні мережі загального користування та/або послуги, повинно бути забезпечено ефективне структурне відокремлення функцій надання прав доступу від діяльності, пов'язаної з правом власності або контролем.

Стаття 120

Універсальна послуга

1. Кожна Сторона має право самостійно визначати тип вимог стосовно універсальної послуги, які вона хоче застосовувати.

2. Такі обов'язки чи вимоги самі по собі не вважатимуться антиконкурентними за умови, що їх адміністрування буде здійснюватися у прозорий, об'єктивний та недискримінаційний спосіб. Адміністрування таких обов'язків також повинно бути нейтральним стосовно конкуренції та не бути більш обтяжливим, ніж це необхідно для того типу універсальної послуги, яка була визначена відповідною Стороною.

3. Сторони забезпечують, щоб всі постачальники послуг мали право на надання універсальної послуги та щоб жоден постачальник послуг не був апріорі визнаний неприйнятним. Визначення прийнятності повинно здійснюватися на основі дієвого, прозорого, об'єктивного та недискримінаційного механізму. У разі необхідності Сторони оцінюють, чи не створює надання універсальної послуги не виправданого навантаження на організацію (організацію), призначену (призначені) надавати універсальну послугу. У випадках, які є виправданими на підставі таких розрахунків з урахуванням ринкової вигоди (якщо така існує), яку матиме організація, яка надає універсальну послугу, регуляторні органи визначають, чи необхідно застосувати механізм надання компенсації відповідному постачальнику (постачальникам) послуг або спільного розподілу чистих витрат, пов'язаних з вимогами щодо надання універсальної послуги.

4. Сторони забезпечують, щоб:

a) каталоги всіх абонентів⁻¹ були доступними для користувачів у друкованій та/або електронній формі та регулярно поновлювалися щонайменше один раз на рік;

b) організації, які надають послуги, зазначені у підпункті (a), дотримувалися принципу недискримінації у роботі з інформацією, що була надана їм іншими організаціями.

⁻¹ Відповідно до застосовних правил з обробки персональних даних і захисту приватного життя в секторі електронних комунікацій.

Стаття 121

Транскордонне надання електронних комунікаційних послуг

Сторони не застосовують та не підтримують будь-яких заходів, які обмежують транскордонне надання електронних комунікаційних послуг.

Стаття 122

Конфіденційність інформації

Кожна Сторона забезпечує конфіденційність електронних комунікацій та пов'язаних з ними циркулюючих даних через електронні комунікаційні мережі загального доступу та доступні населенню електронні комунікаційні послуги без обмеження торгівлі послугами.

Стаття 123

Спори між постачальниками послуг

1. Сторони забезпечують, щоб у випадку виникнення спорів між постачальниками послуг, що надають електронні комунікаційні мережі або послуги, у зв'язку з правами та обов'язками, визначеними в цій Главі, відповідний регуляторний орган був зобов'язаний на запит будь-якої зі Сторін прийняти обов'язкове для виконання рішення щодо вирішення відповідного спору у найкоротші терміни та у будь-якому випадку зробити це протягом чотирьох місяців.

2. Рішення регуляторного органу мають бути доступними для громадськості з урахуванням вимог забезпечення комерційної конфіденційності. Заінтересовані сторони повинні отримати повну інформацію щодо підстав для прийняття відповідного рішення.

3. У разі, якщо спір стосується транскордонного надання послуг, відповідні регуляторні органи координують свої дії з метою вирішення такого спору.

Стаття 124

Нормативно-правове наближення

1. Сторони визнають важливість наближення чинного законодавства України до права Європейського Союзу. Україна забезпечує поступове приведення своїх чинних законів та майбутнього законодавства у відповідність до *acquis* ЄС.

2. Таке наближення розпочинається з дати підписання цієї Угоди та поступово поширюватиметься на всі елементи *acquis* ЄС, зазначені у Додатку XVII до цієї Угоди.

Підрозділ 6 **Фінансові послуги**

Стаття 125

Сфера застосування та визначення термінів

1. У цьому Підрозділі встановлюються принципи нормативно-правової бази для всіх фінансових послуг, які підлягають лібералізації відповідно до Части 2, 3 та 4 цієї Глави.

2. Для цілей цього Підрозділу та Части 2, 3 та 4 цієї Глави:

а) «фінансова послуга» означає будь-яку послугу фінансового характеру, яка пропонується постачальником фінансових послуг Сторони. До фінансових послуг належать такі види діяльності:

i) Страхові і пов'язані зі страхуванням послуги

1. пряме страхування (зокрема спільне страхування):

а) страхування життя;

б) страхування інше, ніж страхування життя.

2. перестрахування та ретроцесія;

3. страхове посередництво, зокрема брокерські операції та агентські послуги; та

4. послуги, що є допоміжними стосовно страхування, зокрема консультативна діяльність, актуарні послуги, послуги з оцінки ризику та послуги з вирішення претензій.

ii) Банківські та інші фінансові послуги (за винятком страхування):

1. послуги з прийняття вкладів та інших коштів, що підлягають поверненню, від населення;

2. послуги з кредитування всіх видів, у тому числі споживчий кредит, кредит під заставу нерухомості, факторинг та фінансування комерційних операцій;

3. фінансовий лізинг;

4. усі платежі і послуги з переказу грошей, зокрема кредитні, розрахункові та дебетові картки, дорожні чеки та банківські тратти;

5. послуги з надання гарантій і поручительств;

6. укладання угод від власного імені або від імені клієнтів на біржі, поза нею або будь-яким іншим чином стосовно:

а) інструментів грошового ринку (зокрема чеків, векселів, депозитних сертифікатів);

б) валюти;

с) похідних інструментів, включаючи ф'ючерси та опціони, але не обмежуючись ними;

д) курсових та відсоткових інструментів, зокрема такі інструменти, як свопи та угоди щодо форвардної відсоткової ставки;

е) переказних цінних паперів;

ф) інших оборотних інструментів та фінансових активів, зокрема дорогоцінних металів у зливках;

7. участь у якості агента в емісії всіх типів цінних паперів, зокрема андеррайтинг та розміщення (як у відкритому, так і у закритому порядку) і надання послуг, пов'язаних з такою емісією;

8. посередницькі послуги на грошовому ринку;

9. послуги з управління майном, зокрема готівкове або безготівкове управління, всі форми колективного управління інвестиціями, управління пенсійним фондом, послуги з довірчого зберігання, депозитарного та транспортного обслуговування;

10. послуги з клірингу та фінансового управління майном, в тому числі цінні папери, похідні інструменти та інші обігові інструменти;

11. надання та передавання фінансової інформації, обробка фінансових даних і пов'язаного із цим програмного забезпечення;

12. консультативні, посередницькі та інші допоміжні фінансові послуги з усіх видів діяльності, перелічених у підпунктах (1) - (11), зокрема довідки про кредитоспроможність і аналіз кредиту, дослідження та поради з питань інвестицій та портфеля цінних паперів, поради з питань придбання та корпоративної реструктуризації і стратегії.

б) «постачальник фінансових послуг» означає будь-яку фізичну або юридичну особу Сторони, яка прагне надавати або надає фінансові послуги. Термін «постачальник фінансових послуг» не поширюється на державні установи.

с) «державна установа» означає:

1. уряд, центральний банк або грошово-кредитну установу відповідної Сторони чи юридичну особу, що належить або контролюється Стороною, яка переважно виконує урядові функції чи здійснює діяльність для урядових цілей, не включаючи юридичну особу, основним видом діяльності якої є надання фінансових послуг на комерційних умовах; або

2. приватну юридичну особу, яка виконує функції, які зазвичай виконуються центральним банком або фінансовим відомством, під час виконання таких функцій.

д) «нова фінансова послуга» означає послугу фінансового характеру, зокрема послуги, які пов'язані з існуючими та новими інструментами або зі способом постачання таких інструментів, які не надаються будь-яким постачальником фінансових послуг на території однієї зі Сторін, але які надаються на території іншої Сторони.

Стаття 126

Пруденційний виняток

1. Кожна Сторона може застосовувати або підтримувати певні заходи з пруденційних міркувань, зокрема:

а) захист інвесторів, депозитаріїв, власників полісів або осіб, перед якими постачальник фінансових послуг має зобов'язання довірчої особи;

б) забезпечення цілності та стабільності фінансової системи відповідної Сторони.

2. Такі заходи не повинні бути більш обтяжливими, ніж це необхідно для досягнення їхньої мети, та не повинні бути дискримінаційними стосовно постачальників фінансових послуг іншої Сторони у порівнянні з подібними власними постачальниками фінансових послуг.

3. Жодне положення цієї Угоди не може тлумачитися як вимога щодо розголошення Стороною інформації, яка стосується справ та рахунків індивідуальних клієнтів, або будь-якої конфіденційної інформації чи інформації, що є об'єктом приватної власності, яка знаходиться у розпорядженні державних установ.

4. Без шкоди для інших засобів пруденційного регулювання транскордонної торгівлі фінансовими послугами Сторона може вимагати реєстрації транскордонних постачальників фінансових послуг іншої Сторони та постачальників фінансових інструментів.

Стаття 127

Ефективне та прозоре регулювання

1. Кожна Сторона докладає всіх зусиль, щоб заздалегідь надати всім заінтересованим особам інформацію про будь-який захід загальної дії, який ця Сторона пропонує застосувати з метою надання таким особам можливості представити свої коментарі щодо цього заходу. Інформація про такий захід має бути надана:

- a) шляхом офіційної публікації; або
- b) в іншій письмовій або електронній формі.

2. Кожна Сторона повинна зробити доступними для заінтересованих осіб свої вимоги стосовно заповнення заяв, пов'язаних із наданням фінансових послуг.

За запитом заявника відповідна Сторона повинна поінформувати цього заявника про статус його заяви. Якщо відповідна Сторона потребує додаткової інформації від заявника, вона повинна невідкладно повідомити про це заявнику.

Кожна Сторона докладає необхідних зусиль для забезпечення впровадження міжнародних стандартів регулювання та нагляду у сфері фінансових послуг та для боротьби з ухиленням від сплати податків на всій її території. Такі міжнародні стандарти включають, зокрема, «Основні принципи ефективного банківського нагляду» Базельського комітету, «Основні принципи страхування» Міжнародної асоціації органів нагляду за страховою діяльністю, «Цілі та принципи регулювання обігу цінних паперів» Міжнародної організації комісій з цінних паперів, Угоду ОЕСР про обмін інформацією з питань оподаткування», Заяву країн-членів «Групи двадцяти» про прозорість інформації та обмін інформацією для цілей оподаткування» та «Сорок рекомендацій» та «Дев'ять спеціальних рекомендацій стосовно боротьби із фінансуванням тероризму» Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF).

Сторони також беруть до уваги «Десять основних принципів обміну інформацією», які поширюються міністрами фінансів країн-членів «Групи семи», та зобов'язуються вжити всіх необхідних кроків для застосування цих принципів у своїх двосторонніх відносинах.

Стаття 128

Нові фінансові послуги

Кожна Сторона дозволяє постачальникам фінансових послуг іншої Сторони, заснованим на території цієї Сторони, надавати будь-яку нову фінансову послугу, подібну до тих послуг, які ця Сторона дозволила б надавати власним постачальникам фінансових послуг згідно з національним законодавством у подібних умовах. Сторона може самостійно визначити юридичну форму надання послуги та може вимагати попереднього отримання дозволу на надання такої послуги. У разі, якщо отримання дозволу є необхідним, відповідне рішення має бути прийняте протягом обґрунтованого періоду часу, а підставою відмови у дозволі на надання послуг може бути тільки підстава, визначена у статті 126 цієї Угоди.

Стаття 129

Обробка даних

1. Кожна Сторона дозволяє постачальнику фінансових послуг іншої Сторони передавати інформацію в електронній або іншій формі на своїй території та поза нею для цілей обробки даних, якщо така обробка є необхідною в ході звичайної діяльності такого постачальника фінансових послуг.

2. Кожна Сторона вживає адекватних спеціальних заходів з метою захисту права на приватне життя та основоположних прав і свобод людини, зокрема у зв'язку з передачею персональних даних.

Стаття 130

Особливі винятки

1. Жодне положення цієї Глави не може тлумачитися як таке, що не дозволяє Стороні, зокрема її державним установам, виключно здійснювати на своїй території види діяльності або надавати послуги, які становлять частину державного пенсійного плану або системи соціального забезпечення, крім ситуацій, коли такі види діяльності можуть здійснюватися постачальниками фінансових послуг в умовах конкуренції з державними установами або приватними організаціями відповідно до внутрішніх національних правил відповідної Сторони.

2. Жодне положення цієї Угоди не поширюється на види діяльності, які здійснюються центральним банком чи грошово-кредитною установою або будь-якою іншою державною установою, з метою реалізації монетарної політики або політики регулювання валютного курсу.

3. Жодне положення цієї Глави не може тлумачитися як таке, що не

дозволяє Стороні, зокрема її державним установам, виключно здійснювати на своїй території види діяльності або надавати послуги від імені або під гарантії чи з використанням фінансових ресурсів відповідної Сторони або її державних установ.

Стаття 131

Саморегулівні організації

Якщо Сторона для надання фінансових послуг постачальником іншої Сторони на рівноправних умовах з постачальником фінансових послуг цієї першої Сторони вимагає членства, участі або доступу до будь-якого саморегулівного органу, біржі або ринків цінних паперів або ф'ючерсів, клірингового агентства або будь-якої іншої організації чи асоціації чи якщо ця перша Сторона надає таким установам, безпосередньо або опосередковано, привілеї або переваги у наданні фінансових послуг, то вона повинна забезпечити дотримання вимог статей 88 та 94 цієї Угоди.

Стаття 132

Клірингові та платіжні системи

Відповідно до умов національного режиму кожна Сторона надає постачальникам фінансових послуг іншої Сторони, заснованим на її території, доступ до платіжних та клірингових систем, операторами яких є державні установи, та до офіційних механізмів фінансування та рефінансування, які є доступними за звичайних умов ведення бізнесу. Ця стаття не спрямована на те, щоб надати доступ до механізмів кредитора останньої інстанції Сторони.

Стаття 133

Наближення законодавства

1. Сторони визнають важливість наближення чинного законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Україна забезпечить поступове приведення у відповідність своїх чинних законів та майбутнього законодавства до *acquis* ЄС.

2. Таке наближення розпочинається з дати підписання цієї Угоди та поступово поширюватиметься на всі елементи *acquis* ЄС, зазначені у Додатку XVII до цієї Угоди.

Підрозділ 7

Транспортні послуги

Стаття 134

Сфера дії

Цей Підрозділ визначає принципи лібералізації транспортних послуг згідно із Частинами 2, 3 та 4 цієї Глави.

Стаття 135

Міжнародний морський транспорт

1. Ця Угода застосовується до міжнародних морських перевезень між портами України та держав-членів Європейського Союзу і між портами держав-членів Європейського Союзу. Вона також застосовується до торгівлі між портами України та третіми країнами і між портами держав-членів Європейського Союзу та третіми країнами.

2. Ця Угода не застосовується до внутрішніх морських перевезень між портами України або між портами окремих держав-членів Європейського Союзу. Незважаючи на попереднє речення, рух обладнання, наприклад порожніх контейнерів, які не перевозяться в якості вантажу за винагороду між портами України або між портами окремої держави-члена Європейського Союзу, розглядається як частина міжнародних морських перевезень.

3. Для цілей цього Підрозділу та Части 2, 3 та 4 цієї Глави:

а) «міжнародні морські перевезення» включають перевезення «від дверей до дверей» та мультимодальні транспортні операції, тобто перевезення товарів з використанням більш, ніж одного виду транспорту, зокрема «морське плече», за єдиним транспортним документом, та із цією метою пряме укладення контрактів з постачальниками послуг іншими видами транспорту;

б) «морські навантажувально-розвантажувальні послуги» означають діяльність, яку виконують стивідорні компанії, зокрема оператори терміналів, але не включаючи безпосередньої діяльності портових вантажників, коли ця робоча сила організована незалежно від стивідорних компаній та операторів терміналів. Така діяльність включає організацію та нагляд за:

i) навантаженням/розвантаженням вантажу на/з судна;

ii) закріпленням/розкріпленням вантажу;

iii) прийомом/доставкою та зберіганням вантажів перед завантаженням на судно або після розвантаження;

с) «послуги з митного оформлення» (або послуги агента з митного очищення) означає діяльність, що полягає у проведенні від імені іншої сторони митних формальностей щодо імпорту, експорту або транзитних перевезень вантажів незалежно від того, чи така послуга є основною діяльністю постачальника послуг, чи звичайним доповненням до основного виду діяльності;

д) «послуги контейнерних станцій та депо» означають діяльність, що полягає у зберіганні контейнерів у межах порту або на віддаленні від моря з метою їхнього заповнення/розвантаження, ремонту та підготовки до відправки вантажу;

е) «морські агентські послуги» означають діяльність, що полягає у виконанні у визначеній географічній зоні агентських функцій щодо представлення комерційних інтересів однієї чи більше компаній-перевізників стосовно:

i) маркетингу та продажу послуг морських перевезень та пов'язаних з ними послуг, починаючи з визначення вартості до виставлення відповідних

рахунків, а також надання коносаментів від імені компаній, придбання та перепродаж необхідних пов'язаних послуг, підготовка документації та надання комерційної інформації;

ii) діяльності від імені компанії щодо організації заходу судна або прийому вантажів у разі необхідності

f) «транспортно-експедиційні послуги» означають діяльність, яка полягає в організації та моніторингу відправки вантажів від імені вантажовідправника шляхом організації транспортування та супутніх послуг, підготовки документації та надання комерційної інформації;

g) «фідерні послуги» означають попереднє та подальше транспортування міжнародних вантажів морем, зокрема контейнерів, між портами на території Сторони.

4. Кожна Сторона надає суднам під прапором іншої Сторони або таким, що знаходяться в управлінні постачальника послуг іншої Сторони, режим не менш сприятливий, ніж той, що застосовується до власних суден або суден будь-якої третьої країни, залежно від того, який буде більш сприятливим, стосовно, *inter alia*, доступу до портів, використання інфраструктури та портових послуг, застосування морських допоміжних послуг¹, а також пов'язаних з ними ставок та зборів, митних послуг, розподілу місць для стоянки та послуг із завантаження та розвантаження.

5. Сторони ефективно застосовують принципи необмеженого доступу до міжнародних морських ринків та торгівлі на комерційній та недискримінаційній основі.

6. При застосуванні принципів пунктів 4 та 5 цієї статті Сторони з дати набрання чинності цією Угодою повинні:

a) не включати положення про розподіл вантажів до майбутніх угод з третіми країнами щодо послуг з морських перевезень, зокрема сухий вантаж та вантаж у рідкому стані та лінійні перевезення, та припинити дію положень про розподіл вантажів у разі, якщо вони існують у попередніх угодах; та

b) скасувати або утримуватись від впровадження будь-яких адміністративних, технічних та інших заходів, які можуть мати непрямий обмежувальний чи дискримінаційний вплив на громадян або компанії іншої Сторони з постачання послуг з морських міжнародних перевезень.

7. Кожна Сторона дозволяє постачальникам послуг з міжнародних морських перевезень іншої Сторони мати установи на її території на умовах заснування та управління не менш сприятливих, ніж ті, що застосовуються до її постачальників послуг або таких з третіх країн, які є кращими. Відповідно до положень Частини 2 цієї Глави, що стосується діяльності таких установ, кожна Сторона надає дозвіл постачальникам послуг іншої Сторони вести таку господарську діяльність згідно з її законодавством та правилами, яку наведено нижче, але не обмежуючись таким:

a) видавничу діяльність, вивчення ринку та продаж послуг з морських

перевезень та супутніх послуг, починаючи з визначення вартості до виставлення відповідних рахунків, від власного імені або від імені інших постачальників послуг з міжнародних морських перевезень за прямими домовленостями із замовниками;

b) надання комерційної інформації будь-якими засобами, зокрема через комп'ютеризовані інформаційні системи та електронну систему обміну даними (що є предметом будь-яких недискримінаційних обмежень стосовно телекомунікацій);

c) підготовку документації стосовно перевезень та митних процедур та іншої документації стосовно походження та характеру вантажу, який підлягає перевезенню;

d) організацію заходу судна або доставки вантажів від власного імені або від імені інших постачальників послуг з міжнародних морських перевезень;

e) укладення будь-якої комерційної домовленості з будь-якими місцевими судноплавними агентствами, включаючи участь у розподілі акцій підприємства та участь у наймі місцевого персоналу або із-за кордону згідно з положеннями цієї Угоди;

f) придбання та використання від власного імені або від імені своїх замовників (і перепродаж своїм замовникам) транспортних послуг будь-якого виду, зокрема перевезення внутрішніми водними шляхами, автомобільним та залізничним транспортом, а також послуг, пов'язаних з усіма видами перевезень, необхідних для надання єдиної транспортної послуги;

g) володіння обладнанням для ведення господарської діяльності.

8. Кожна Сторона повинна зробити для постачальників послуг з міжнародних морських перевезень іншої Сторони на обґрунтованих та недискримінаційних умовах доступними такі послуги в порту: лоцманська провідка, буксирування та допомога при буксируванні, постачання продовольства, заправка та водопостачання, збір сміття та утилізація баластних відходів, послуги капітана порту, навігаційна допомога, берегові експлуатаційні послуги в порту, які є важливими для функціонування судна, зокрема зв'язок, водо- та електропостачання, послуги аварійно-ремонтної майстерні, якірна стоянка, причал та причальні послуги.

9. Кожна Сторона дозволяє постачальникам послуг з міжнародних морських перевезень іншої Сторони надавати послуги з міжнародних морських перевезень, зокрема «морське плече» у внутрішніх водних шляхах іншої Сторони.

10. Кожна Сторона дозволяє постачальникам послуг з міжнародних морських перевезень іншої Сторони користуватися на недискримінаційній основі та на узгоджених між залученими компаніями умовах фідерними послугами, що надаються постачальниками послуг з міжнародних морських перевезень, які зареєстровані в першій Стороні, між портами України або між портами держави-члена Європейського Союзу.

11. Ця Угода не впливає на застосування угод про морське торговельне

судноплавство, укладених між Україною та державами-членами Європейського Союзу, з питань, які не охоплюються цією Угодою. Якщо ця Угода є менш сприятливою з певних питань, ніж існуючі угоди між Україною та окремими державами-членами Європейського Союзу, більш сприятливі положення матимуть перевагу без шкоди для зобов'язань Сторони ЄС та з урахуванням Договору про функціонування Європейського Союзу. Положення цієї Угоди замінюють положення попередніх двосторонніх угод, укладених між Україною та державами-членами ЄС, якщо положення останніх несумісні з попередніми, за винятком ситуацій, які згадані в попередньому реченні або тотожні до них. Положення існуючих двосторонніх угод, які не охоплюються цією Угодою, продовжують застосовуватися.

¹ Допоміжні морські послуги включають морські навантажувально-розвантажувальні послуги, складські послуги та послуги зберігання, послуги з митного оформлення, послуги контейнерних станцій та депо, морські агентські послуги, транспортно-експедиційні (морські) послуги, послуги оренди суден з екіпажем, обслуговування та ремонт суден, послуги буксирування та допоміжні послуги для морських перевезень.

Стаття 136

Автомобільний, залізничний та внутрішній водний транспорт

1. З метою забезпечення скоординованого розвитку та прогресивної лібералізації перевезень між Сторонами відповідно до їхніх взаємних комерційних потреб умови взаємного доступу на ринок для автомобільного, залізничного та внутрішнього водного транспорту будуть визначені можливими у майбутньому спеціальними угодами в галузях автомобільного, залізничного та внутрішнього водного транспорту.

2. До укладення зазначених у пункті 1 цієї статті угод Сторони не заповоджують умови взаємного доступу на ринок між Сторонами, які є більш обмежувальними у порівнянні із ситуацією, що склалася на дату, що передує даті набрання чинності цією Угодою.

3. Положення існуючих двосторонніх угод, які не будуть охоплюватися можливими у майбутньому угодами, як зазначено у пункті 1 цієї статті, продовжують застосовуватися.

Стаття 137

Авіаційний транспорт

1. З метою забезпечення скоординованого розвитку та прогресивної лібералізації перевезень між Сторонами відповідно до їхніх взаємних комерційних потреб, умови взаємного доступу на ринок повинні розглядатися відповідно до Угоди між Україною та Європейським Союзом про спільний авіаційний простір (далі - САА).

2. До укладення САА Сторони не здійснюють будь-яких заходів або дій, більш обмежуючих або дискримінаційних у порівнянні із ситуацією, що склалася до набрання чинності цією Угодою.

Стаття 138

Наближення законодавства

Україна узгоджує своє законодавство, у тому числі адміністративні, технічні та інші норми у сфері міжнародного морського транспорту з відповідними нормами, прийнятими Стороною ЄС, в тій мірі, в якій таке законодавче наближення сприятиме цілям лібералізації, взаємному доступу на ринки Сторін і руху пасажирів та вантажів. Це наближення розпочнеться з дати підписання цієї Угоди та поступово поширюватиметься на всі елементи *acquis* ЄС, згадані у Додатку XVII до цієї Угоди.

ЧАСТИНА 6

ЕЛЕКТРОННА ТОРГІВЛЯ

Стаття 139

Мета та принципи

1. Сторони, визнаючи, що електронна торгівля розширює можливості ведення торгівлі в багатьох секторах, домовилися сприяти розвитку електронної торгівлі між ними, зокрема шляхом співробітництва з питань, пов'язаних з електронною торгівлею відповідно до положень цієї Глави.

2. Сторони домовилися, що розвиток електронної торгівлі має здійснюватися за умови забезпечення повної відповідності найвищим міжнародним стандартам захисту інформації з метою забезпечення довіри користувачів електронної торгівлі.

3. Сторони домовилися, що електронна передача даних вважається наданням послуг в розумінні Частини 3 («Транскордонне надання послуг») цієї Глави, з якого не стягуються митні платежі.

Стаття 140

Нормативно-правові аспекти електронної торгівлі

1. Сторони підтримують діалог з питань регулювання електронної торгівлі, що включає, *inter alia*, такі питання:

а) визнання сертифікатів електронних підписів, виданих населенню, та сприяння розвитку послуг транскордонної сертифікації,

б) відповідальність постачальників посередницьких послуг у зв'язку з переданням або зберіганням інформації,

с) поводження з небажаними електронними комерційними повідомленнями,

д) захист споживачів у сфері електронної торгівлі,

е) будь-які інші питання, які стосуються розвитку електронної торгівлі.

2. Таке співробітництво може існувати у формі обміну інформацією про відповідне законодавство Сторін стосовно цих питань, а також про впровадження такого законодавства.

ЧАСТИНА 7 ВИНЯТКИ

Стаття 141

Загальні винятки

1 Без шкоди для загальних винятків, визначених у статті 472 цієї Угоди, на положення цієї Глави та Додатків XVI-A, XVI-B, XVI-C, XVI-D, XVI-E, XVI-F і XVII до цієї Угоди поширюються винятки, наведені в цій статті.

2. За умови дотримання вимоги, що такі заходи не застосовуються у спосіб, який є засобом довільної або невиправданої дискримінації між країнами, у яких переважають подібні умови, або не будуть становити приховане обмеження права на заснування економічної діяльності або транскордонне постачання послуг, ніщо в цій Главі не може тлумачитися як таке, що перешкоджає будь-якій зі Сторін здійснювати або забезпечувати виконання заходів, які:

а) необхідні для захисту громадської безпеки, громадської моралі або для забезпечення громадського порядку;

б) необхідні для забезпечення захисту життя та здоров'я людей, тварин або рослин;

с) стосуються збереження вичерпних природних ресурсів, якщо такі заходи вживаються разом з обмеженнями, що поширюються на національних інвесторів або на внутрішнє постачання або споживання послуг;

д) необхідні для забезпечення захисту національних художніх, історичних або археологічних цінностей;

е) необхідні для забезпечення дотримання законів або правил, які не є несумісними з положеннями цієї Глави, зокрема положення, які пов'язані із:

i) запобіганням шахрайській чи оманливій практиці або вирішенням питань, що стосуються наслідків невиконання договорів;

ii) захистом приватного життя осіб у зв'язку з обробкою та поширенням персональних даних, а також забезпеченням конфіденційності документів і рахунків приватних осіб;

iii) безпекою.

ф) не відповідають положенням статей 88(1) та 94 цієї Угоди за умови, що різниця у режимах спрямована на забезпечення ефективного або рівноправного встановлення або стягнення прямих податків, пов'язаних з економічною діяльністю, інвесторами або постачальниками послуг іншої Сторони.

3. Положення цієї Глави та Додатків XVI-A, XVI-B, XVI-C, XVI-D, XVI-E, XVI-F і XVII до цієї Угоди не поширюються на відповідні системи соціального захисту Сторін та на діяльність, яка здійснюється на території кожної Сторони, що пов'язані, навіть час від часу, з реалізацією офіційних повноважень⁻¹.

⁻¹ Заходи, спрямовані на забезпечення рівноправного або ефективного встановлення або стягнення прямих податків, включають заходи, що вживаються Стороною відповідно до

своєї системи оподаткування, які:

- i) поширюються на інвесторів і постачальників послуг, що є нерезидентами, з урахуванням, що податкові обов'язки нерезидентів визначаються стосовно об'єктів оподаткування, які походять з території такої Сторони або знаходяться на ній; або
- ii) поширюються на нерезидентів з метою забезпечення встановлення або стягнення податків на території Сторони; або
- iii) поширюються на нерезидентів або резидентів з метою запобігання ухиленню від оподаткування, зокрема заходи із забезпечення дотримання законодавства; або
- iv) поширюються на споживачів послуг, які надаються на території іншої Сторони або з неї з метою забезпечення встановлення або стягнення податків з таких споживачів, отриманих із джерел на території цієї Сторони; або
- v) розрізняють інвесторів та постачальників послуг, які мають сплачувати податки з об'єктів оподаткування будь-де у світі, від інших інвесторів та постачальників послуг, з урахуванням різниці характеру їхньої податкової бази; або
- vi) визначають, розміщують або розподіляють дохід, прибуток, надходження, збитки, знижку або кредит для осіб або філій, що є резидентами, чи між пов'язаними особами або філіями тієї самої особи з метою захисту податкової бази Сторони.

Податкові умови або концепції, викладені у пункті (f) цього положення та в цій примітці, визначаються згідно з податковими визначеннями та концепціями або еквівалентними чи подібними визначеннями та концепціями, за законодавством тієї Сторони, що здійснює відповідний захід.

Стаття 142

Податкові заходи

РНС, що надається згідно з положеннями цієї Глави, не поширюється на податковий режим, який Сторони забезпечують або забезпечуватимуть у майбутньому на підставі угод між Сторонами, спрямованими на уникнення подвійного оподаткування.

Стаття 143

Винятки, пов'язані з безпекою

1. Ніщо в цій Угоді не може тлумачитися як таке, що:
 - a) вимагає від будь-якої Сторони надання будь-якої інформації, розголошення якої ця Сторона вважає несумісним з принциповими інтересами власної безпеки; або
 - b) не дозволяє будь-якій Стороні вживати будь-які із зазначених нижче заходів, які ця Сторона вважає необхідними для захисту принципів інтересів власної безпеки і які:
 - i) пов'язані з виробництвом зброї, військового спорядження або матеріалів для ведення воєнних дій чи з торгівлею ними;
 - ii) пов'язані з економічною діяльністю, яка здійснюється безпосередньо або опосередковано для цілей забезпечення військових формувань;
 - iii) пов'язані з ядерними або термоядерними матеріалами чи матеріалами, з яких вони виробляються; або
 - iv) вживаються під час війни або інших надзвичайних ситуацій у міжнародних відносинах; або

с) не дозволяє будь-якій Стороні вживати будь-яких заходів на виконання зобов'язань, які ця Сторона взяла на себе з метою забезпечення міжнародного миру та безпеки.

ГЛАВА 7

Поточні платежі та рух капіталу

Стаття 144

Поточні платежі

Сторони зобов'язуються не обмежувати і дозволяти відповідно до положень статті VIII Статей Угоди Міжнародного валютного фонду 1944 року будь-які платежі та перекази у вільно конвертованій валюті за поточними рахунками платіжного балансу між Сторонами.

Стаття 145

Рух капіталу

1. Що стосується операцій на рахунку операцій з капіталом та фінансовому рахунку платіжного балансу, то з дати набрання чинності цією Угодою Сторони повинні забезпечувати вільний рух капіталу, пов'язаного з надходженням прямих інвестицій¹ відповідно до законодавства приймаючої країни та інвестуванням відповідно до положень Глави 6 («Заснування підприємницької діяльності, торгівля послугами та електронна торгівля») Розділу IV цієї Угоди та виплати або репатріації цих інвестованих капіталів та будь-якого прибутку, отриманого з них.

2. Що стосується інших операцій на рахунку операцій з капіталом і фінансовому рахунку платіжного балансу, з дати набрання чинності цією Угодою і без шкоди для інших положень цієї Угоди, Сторони повинні забезпечити:

а) вільний рух капіталу, пов'язаний з наданням кредитів, які стосуються торговельних операцій, або з наданням послуг, в яких бере участь резидент однієї зі Сторін,

б) вільний рух капіталу, пов'язаний з портфельними інвестиціями і фінансовими позиками та кредитами інвесторів іншої Сторони.

3. Україна зобов'язується завершити лібералізацію операцій на рахунку операцій з капіталом і фінансовому рахунку платіжного балансу відповідно до рівня лібералізації в Стороні ЄС до дати надання режиму внутрішнього ринку у сфері фінансових послуг відповідно до статті 4(3) Додатка XVII до цієї Угоди. Позитивна оцінка законодавства України щодо руху капіталу, його впровадження і постійного дотримання відповідно до принципів, викладених у статті 4(3) Додатка XVII до цієї Угоди, є необхідною передумовою для будь-якого рішення Комітету з питань торгівлі щодо надання статусу внутрішнього ринку у сфері фінансових послуг.

4. Без шкоди для інших положень цієї Угоди Сторони не вводять будь-яких нових обмежень на рух капіталу і поточні платежі між резидентами України та Сторони ЄС і не роблять існуючі умови більш обмежувальними.

⁻¹ У тому числі придбання нерухомості, пов'язане з прямими інвестиціями

Стаття 146

Спеціальні заходи

Без шкоди для інших положень цієї Угоди у разі, якщо за особливих обставин, платежі та рух капіталу між Сторонами спричиняють або загрожують спричинити серйозні труднощі з точки зору реалізації операцій курсової або грошово-кредитної політики в Україні або одній чи декількох державах-членах Європейського Союзу, відповідні Сторони можуть вдаватися до спеціальних заходів щодо руху капіталу між Стороною ЄС і Україною на термін, що не перевищує шість місяців, якщо такі заходи вкрай необхідні. Сторона, яка вживає захисні заходи, повинна негайно інформувати іншу Сторону про прийняття такого заходу та надавати, наскільки це можливо, часові рамки скасування таких заходів.

Стаття 147

Сприяння виконанню та подальша лібералізація положень

1. Сторони консультуються одна з одною з метою полегшення руху капіталу між Сторонами для сприяння досягненню цілей цієї Угоди.

2. Протягом перших чотирьох років з дати набрання чинності цією Угодою Сторони вживають заходів для створення необхідних умов для подальшого поступового застосування правил Сторони ЄС про вільний рух капіталу.

3. До кінця п'ятого року з дати набрання чинності цією Угодою Комітет з питань торгівлі розглядає вжиті заходи та визначає умови подальшої лібералізації.

ГЛАВА 8

Державні закупівлі

Стаття 148

Цілі

Сторони визнають внесок прозорого, недискримінаційного, конкурентного і відкритого тендерного процесу у сталий економічний розвиток і встановлюють у якості своєї мети ефективно, взаємне і поступове відкриття відповідних ринків закупівель.

Ця Глава передбачає забезпечення взаємного доступу до ринків державних закупівель на основі принципу національного режиму на загальноде-

ржавному, регіональному та місцевому рівнях для державних контрактів та договорів концесії у традиційних галузях економіки, а також у комунальному господарстві. Це передбачає послідовне наближення законодавства України у сфері державних закупівель до *acquis* ЄС у сфері державних закупівель, що супроводжуватиметься інституційною реформою та створенням ефективної системи державних закупівель на основі принципів, якими регулюються державні закупівлі Сторони ЄС, а також понять та визначень, встановлених в Директиві 2004/18/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 31 березня 2004 року про координацію процедур з проведення тендерів на укладення контрактів на виконання робіт, постачання товарів і надання послуг (далі - Директива 2004/18/ЄС) і Директиви 2004/17/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 31 березня 2004 року про координацію процедур здійснення закупівель суб'єктами, що здійснюють свою діяльність у водному, енергетичному, транспортному та поштовому секторах (далі - Директива 2004/17/ЄС).

Стаття 149

Сфера застосування

1. Ця Глава застосовується до державних контрактів на виконання робіт, постачання товарів та надання послуг, а також до контрактів на виконання робіт, постачання товарів і надання послуг у комунальному та інфраструктурному секторах, а також договорів концесії на виконання робіт та надання послуг.

2. Ця Глава застосовується до будь-якого органу та будь-якої організації, що здійснюють закупівлі, які відповідають відповідним визначенням у праві ЄС у сфері державних закупівель (далі - замовники). Це визначення включає також органи й суб'єкти господарювання, які регулюються публічним правом і здійснюють діяльність у комунальному або інфраструктурному секторах, такі, як державні підприємства, що здійснюють відповідну господарську діяльність, а також приватні суб'єкти господарювання, які здійснюють відповідну діяльність на підставі спеціальних та виключних прав у комунальному або інфраструктурному секторах.

3. Ця Глава застосовується до контрактів, вартість яких перевищує порогові значення, встановлені Додатком XXI-Р:

Розрахунок оціночної вартості державного контракту повинен базуватися на загальній сумі, що підлягає оплаті, за вирахуванням податку на додану вартість. При застосуванні цих порогових значень Україна розраховуватиме та конвертуватиме такі показники вартості у власну національну валюту, використовуючи обмінний курс, встановлений Національним Банком України.

Ці порогові значення регулярно переглядаються кожні два роки починаючи з першого парного року після набрання чинності Угодою, виходячи з середньоденного курсу євро, вираженого у спеціальних правах запозичен-

ня, розрахованого за період 24 місяці, який закінчується в останній день серпня, що передував перегляду, та набиратимуть чинності з 1 січня. Порогові значення, що переглядаються таким чином, у разі необхідності округлюються до найближчої тисячі євро. Перегляд порогових значень затверджується Комітетом з питань торгівлі згідно з процедурою, встановленою у Розділі VII («Інституційні, загальні та прикінцеві положення») цієї Угоди.

Стаття 150

Інституційні засади

1. Сторони встановлюють або підтримують відповідну організаційну структуру та механізми, необхідні для належного функціонування системи державних закупівель та реалізації відповідних принципів.

2. У рамках інституційної реформи Україна, зокрема, повинна визначити:

а) центральний орган виконавчої влади, відповідальний за економічну політику, наділений повноваженнями щодо забезпечення послідовної політики в усіх аспектах, пов'язаних з державними закупівлями. Такий орган сприяє та координує впровадження положень цієї Глави та керує процесом адаптації законодавства;

б) неупереджений та незалежний орган, завданням якого є перегляд рішень, прийнятих замовниками в процесі укладання контрактів. У цьому контексті поняття «незалежний» означає, що цей орган є органом державної влади, відокремленим від усіх замовників та економічних операторів. Рішення, прийняті таким органом, можуть переглядатися у судовому порядку.

3. Сторони забезпечують, щоб рішення, прийняті органами, відповідальними за розгляд скарг, ефективно виконувались.

Стаття 151

Основні стандарти, що регулюють процес укладення державних контрактів

1. Не пізніше, ніж через 6 місяців з дати набрання чинності цією Угодою, Сторони дотримуються низки основних стандартів для укладення будь-яких контрактів, визначених пунктами (2)-(15) цієї статті. Ці основні стандарти походять безпосередньо з правил та принципів державних закупівель, які регулюються *acquis* ЄС у сфері державних закупівель, зокрема принципи недискримінації, рівного ставлення, прозорості та пропорційності.

Публікування

2. Сторони забезпечують публікацію повідомлень щодо всіх планованих закупівель через відповідні засоби масової інформації у спосіб, який є достатнім для:

а) забезпечення відкритості ринку для конкуренції; та

б) надання будь-якому заінтересованому економічному оператору мо-

жливості отримати належний доступ до інформації щодо запланованої закупівлі до того, як контракт буде укладено, та висловити свою заінтересованість у такому контракті.

3. Обсяг інформації, що підлягає публікуванню, має відповідати рівню економічного інтересу економічних операторів до відповідного контракту.

4. Інформація, що підлягає публікуванню, має містити принаймні основні деталі запропонованого контракту, критерії якісного відбору, метод відбору, критерії визначення виконавця контракту та будь-яку додаткову інформацію, яка може обґрунтовано бути необхідною економічним операторам для прийняття рішення щодо заінтересованості у контракті.

Визначення виконавця контракту

5. Всі контракти укладаються шляхом проведення прозорих та неупереджених процедур визначення виконавця, що запобігатимуть вчиненню корупційних діянь. Ця неупередженість забезпечується, зокрема, через недискримінаційне формулювання предмету контракту, рівний доступ економічних операторів, достатні часові рамки, а також прозорий і об'єктивний підхід.

6. Під час опису характеристик робіт, товарів або послуг замовники повинні користуватися загальним описом технічних та якісних характеристик і функцій, а також міжнародними, європейськими або національними стандартами.

7. Опис характеристик робіт, товарів або послуг не повинен містити посилання на конкретні марку чи виробника або на конкретний процес чи на торговельну марку, патенти, типи або конкретне місце походження чи спосіб виробництва, крім випадків, коли відповідне посилання обґрунтовується предметом контракту та супроводжується словами «або еквівалент». Перевага має надаватися використанню загальних описів технічних та якісних характеристик чи функцій.

8. Замовники не висувають умов, що можуть призвести до прямої або опосередкованої дискримінації економічних операторів іншої Сторони, таких, як вимога до економічних операторів, заінтересованих у контракті, бути заснованими у тій самій країні, регіоні або на тій самій території, що й замовник.

Незважаючи на вищезазначене, у випадках, коли це виправдано конкретними обставинами договору, від учасника-переможця може вимагатися створення певної господарської інфраструктури в місці виконання контракту.

9. Строки для висловлення заінтересованості та подання пропозицій мають бути достатньо тривалими, щоб дозволити економічним операторам іншої Сторони провести змістовну оцінку тендеру та підготувати власну пропозицію.

10. Всі учасники повинні мати можливість заздалегідь ознайомитись з відповідними правилами, критеріями відбору та критеріями визначення виконавця контракту. Ці правила повинні застосовуватись до всіх учасників од-

наковим чином.

11. Замовники можуть запросити лише обмежену кількість учасників для подання пропозицій за умови, що:

а) така процедура проводиться у прозорий та недискримінаційний спосіб; а також

б) відбір ґрунтується тільки на об'єктивних факторах, таких, як досвід учасників у відповідній сфері, масштаб їхньої господарської діяльності та наявність відповідної інфраструктури або їхній технічний та професійний потенціал.

При залученні обмеженої кількості учасників для участі у поданні пропозицій необхідно враховувати необхідність забезпечення належного рівня конкуренції.

12. Замовники можуть використовувати переговорні процедури лише у визначених виняткових випадках, коли використання такої процедури по суті не спотворює конкуренцію.

13. Замовники можуть використовувати кваліфікаційні системи лише за умови, що перелік кваліфікованих операторів складається шляхом проведення прозорої та відкритої процедури, інформація про що була належним чином опублікована. Контракти, що підпадають під дію таких систем, укладаються також на недискримінаційній основі.

14. Сторони забезпечують, щоб контракти уклалися у прозорий спосіб з тим учасником, який подав економічно найвигіднішу пропозицію або пропозицію з найнижчою ціною, що відповідає критеріям визначення виконавця та процедурним правилам, встановленим та опублікованим заздалегідь. Всім учасникам повідомляються остаточні рішення без невиправданої затримки. На вимогу учасника, якому не вдалося отримати контракт, повинні надаватися роз'яснення щодо підстав відповідного рішення з достатнім рівнем деталізації, що дозволяє переглянути прийняте рішення.

Судовий захист

15. Сторони забезпечують, щоб кожна особа, яка має або мала інтерес до певного контракту та зазнала або ризикує зазнати шкоди внаслідок заявленого порушення, мала право на ефективний, неупереджений судовий захист від будь-якого рішення замовника стосовно укладення контракту. Рішення, прийняті під час та після закінчення такої процедури перегляду, публікуються у відповідних засобах масової інформації у спосіб, що є достатнім для інформування всіх заінтересованих економічних операторів.

Стаття 152

Планування адаптації законодавства

1. До початку адаптації законодавства Україна подає до Комітету з питань торгівлі комплексну «дорожню карту» з реалізації цієї Глави із часовими графіками та ключовими поетапними результатами, що повинні включати всі реформи стосовно адаптації законодавства та розвитку інсти-

туційного потенціалу. Ця дорожня карта повинна збігатися з етапами та часовими рамками, викладеними у Додатку XXI-A до цієї Угоди.

2. «Дорожня карта» повинна охоплювати всі аспекти реформування та загальні правові засади для імплементації у сфері державних закупівель, зокрема: адаптацію законодавства для регулювання державних контрактів, контрактів у комунальних та інфраструктурних секторах, договорів концесії на виконання робіт та процедури перегляду рішень замовників; зміцнення адміністративної спроможності на всіх рівнях, у тому числі з органами оскарження та контрольними механізмами.

3. Після позитивного висновку Комітету з питань торгівлі ця «дорожня карта» розглядається як довідковий документ для реалізації положень цієї Глави. Європейський Союз докладатиме всіх зусиль для надання допомоги Україні в реалізації цієї дорожньої карти.

Стаття 153

Адаптація законодавства

1. Україна забезпечує поступове приведення існуючого та майбутнього законодавства у сфері державних закупівель у відповідність до *acquis* ЄС у сфері державних закупівель.

2. Адаптація законодавства здійснюється поетапно згідно з періодами, визначеними у Додатку XXI-A та в Додатках XXI-B–XXI-E, XXI-G, XXI-H та XXI-J до цієї Угоди. Додатки XXI-F та XXI-I до цієї Угоди визначають необов'язкові елементи, які не потребують впровадження в законодавство України, тоді, як Додатки XXI-K–XXI-N до цієї Угоди містять елементи *acquis* ЄС, які залишаються поза сферою законодавчої адаптації. У цьому процесі належна увага повинна приділятися відповідному прецедентному праву Європейського Суду та імплементаційним заходам Європейської Комісії, а також, якщо в цьому виникне необхідність, будь-яким змінам в *acquis* ЄС, що відбуватимуться в той самий час. Реалізація кожного періоду оцінюється Комітетом з питань торгівлі й після позитивної оцінки цим органом поєднуюватиметься зі взаємним наданням доступу до ринку згідно з Додатком XXI-A до цієї Угоди. Європейська Комісія повідомляє Україні без невинуватої затримки про будь-які зміни в *acquis* ЄС. Комісія надаватиме відповідні консультації й технічну допомогу з метою впровадження таких змін.

3. Сторони домовились, що Комітет з питань торгівлі розпочинає оцінку наступного етапу адаптації лише після того, як завершені та схвалені заходи з імплементації попереднього етапу згідно з умовами, передбаченими у пункті 2 цієї статті.

4. Сторони забезпечують, щоб ті аспекти і сфери державних закупівель, які не охоплюються цією статтею, вирішувалися відповідно до принципів прозорості, недискримінації та рівного ставлення, що визначені статтею 151 цієї Угоди.

Стаття 154

Доступ до ринку

1. Сторони домовилися, що ефективно і взаємне відкриття відповідних ринків має здійснюватись поступово та одночасно. Протягом процесу адаптації законодавства рівень доступу до ринку, що надається Сторонами на умовах взаємності, пов'язується з досягнутим прогресом адаптації законодавства відповідно до Додатка XXI-А до цієї Угоди.

2. Рішення щодо початку наступного етапу відкриття ринку приймається на підставі оцінки якості прийнятого законодавства, а також його практичного застосування. Така оцінка регулярно здійснюється Комітетом з питань торгівлі.

3. У тій мірі, в якій Сторона згідно з Додатком XXI-А до цієї Угоди відкрила свій ринок закупівель для іншої Сторони, Сторона ЄС надасть доступ до процедур укладення контрактів українським компаніям - заснованим як в межах, так і поза межами Сторони ЄС - згідно з правилами державних закупівель Сторони ЄС на умовах не менш сприятливих, ніж ті, що застосовується до компаній Сторони ЄС; Україна надасть доступ до процедур укладення контрактів компаніям Сторони ЄС - заснованим як в межах, так і поза межами України - згідно з національними правилами державних закупівель на умовах не менш сприятливих, ніж ті, що застосовуються до українських компаній.

4. Після реалізації останнього етапу адаптації законодавства Сторони розглянуть можливість взаємного надання доступу до ринків стосовно закупівель, вартість яких є навіть нижчою, ніж порогові значення, визначені у статті 149(3) цієї Угоди.

5. Фінляндія зберігає свою позицію щодо Аландських островів.

Стаття 155

Інформація

1. Сторони забезпечують належний рівень поінформованості замовників та економічних операторів щодо процедур державних закупівель, у тому числі шляхом публікації у повному обсязі відповідного законодавства та адміністративних рішень.

2. Сторони забезпечать ефективно поширення інформації щодо тенденцій можливостей.

Стаття 156

Співробітництво

1. Сторони посилюють співробітництво шляхом обміну досвідом та інформацією, що стосується їхніх найкращих практик та нормативно-правової бази.

2. Сторона ЄС сприяє імплементації цієї Глави, у тому числі шляхом надання технічної допомоги, коли це доцільно. Згідно з положеннями про

фінансове співробітництво в Розділі VI («Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби із шахрайством») цієї Угоди, конкретні рішення про фінансову допомогу приймаються шляхом застосування відповідних фінансових механізмів та інструментів Сторони ЄС.

3. Індикативний перелік питань співробітництва включено до Додатка XXI-О до цієї Угоди.

ГЛАВА 9

Інтелектуальна власність

ЧАСТИНА 1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 157

Цілі

Цілями цієї Глави є:

- а) спрощення створення і комерційного використання інноваційних продуктів та продуктів творчої діяльності на території Сторін; і
- б) досягнення належного та ефективного рівня охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Стаття 158

Характер і сфера дії зобов'язань

1. Сторони забезпечують належне та ефективне виконання зобов'язань за міжнародними договорами у сфері інтелектуальної власності, учасниками яких вони є, зокрема за Угодою про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, що міститься в Додатку 1С до Угоди СОТ (далі - Угода ТРІПС). Положення цієї Глави доповнюють та уточнюють права і зобов'язання Сторін згідно з Угодою ТРІПС та іншими міжнародними договорами у сфері інтелектуальної власності.

2. Для цілей цієї Угоди права інтелектуальної власності включають авторське право, зокрема право на комп'ютерні програми і бази даних, а також суміжні права, права, пов'язані з патентами, зокрема патенти на винаходи у галузі біотехнологій, торговельні марки, фірмові найменування, якщо вони охороняються у формі виключного права інтелектуальної власності відповідним національним законодавством, промислові зразки, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, географічні зазначення, зокрема зазначення походження, зазначення джерела походження, сорти рослин, охорону конфіденційної інформації та захист від недобросовісної конкуренції, як це передбачено статтею 10 bis Паризької конвенції про охорону промислової власності (1967 року) (далі - Паризька конвенція).

Стаття 159

Передача технологій

1. Сторони домовились обмінюватись думками та інформацією щодо своєї національної та міжнародної практики і політики стосовно передачі технологій. Зокрема, це включає заходи щодо спрощення інформаційних потоків, ділового партнерства, ліцензійних та субпідрядних угод на добровільній основі. Особливу увагу необхідно звертати на умови, необхідні для створення належного сприятливого середовища для передачі технологій у приймаючих державах, зокрема на такі питання, як відповідна законодавча база і розвиток людського капіталу.

2. Сторони гарантують охорону законних інтересів власників прав інтелектуальної власності.

Стаття 160

Вичерпання прав

Сторони можуть встановлювати власний режим вичерпання прав інтелектуальної власності з урахуванням положень Угоди ТРІПС.

ЧАСТИНА 2

СТАНДАРТИ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Підрозділ 1

Авторське право та суміжні права

Стаття 161

Надання охорони

Сторони дотримуються:

а) Статей 1-22 Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (1961 року) (далі - Римська конвенція);

б) Статей 1-18 Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів (1886 року, з останніми змінами у 1979 року) (далі - Бернська конвенція);

с) Статей 1-14 Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності (далі - ВОІВ) про авторське право - (1996 року) (далі - WCT); та

d) Статей 1-23 Договору ВОІВ про виконання і фонограми (1996 року).

Стаття 162

Строк чинності авторського права

1. Права автора літературного або художнього твору в розумінні статті 2 Бернської конвенції є чинними протягом життя автора і 70 років після його

го смерті, незалежно від того, коли твір був правомірно оприлюднений.

2. У випадку, якщо твір створено у співавторстві, строк, що згадується у пункті 1 цієї статті, обчислюється з дати смерті автора, який помер останнім.

3. У випадку анонімних творів або творів, підписаних псевдонімом, строк охорони становить 70 років з дати, коли твір був правомірно оприлюднений. Проте якщо вибраний автором псевдонім не залишає сумнівів щодо його особистості або якщо автор розкриває своє ім'я протягом строку, згаданого у першому реченні, застосовується строк охорони, встановлений у пункті 1 цієї статті.

4. Якщо твір публікується томами, частинами, окремими випусками, виданнями або серіями і строк охорони починається з дати, коли твір був правомірно доведений до загального відома, то строк охорони починається для кожної частини твору окремо.

5. У випадку творів, для яких строк охорони не обчислюється з дати смерті автора або авторів і які не були правомірно оприлюднені протягом 70 років з дати їх створення, охорона припиняється.

Стаття 163

Строк охорони авторського права на кінематографічні або аудіовізуальні твори

1. Режисер-постановник кінематографічного або аудіовізуального твору розглядається як його автор або один з його авторів. Сторони можуть визначити інших співавторів.

2. Строк охорони авторського права на кінематографічні або аудіовізуальні твори спливає не раніше, ніж через 70 років з дати смерті останньої з групи визначених за життя осіб, незалежно від того, чи зазначені ці особи як співавтори. Ця група має щонайменше включати режисера-постановника, автора сценарію, автора діалогів і композитора музики, спеціально створених для використання в кінематографічному або аудіовізуальному творі.

Стаття 164

Строк дії суміжних прав

1. Строк дії прав виконавців спливає не раніше, ніж через 50 років від дати виконання. Проте якщо запис виконання правомірно опублікований або правомірно оприлюднений протягом цього періоду, строк дії прав спливає не раніше ніж через 50 років від дати першої такої публікації або першого такого оприлюднення, залежно від того, яка дата є більш ранньою.

2. Строк дії прав виробників фонограм спливає не раніше, ніж через 50 років від дати здійснення запису. Проте якщо фонограма правомірно опублікована протягом цього періоду, строк дії зазначених прав спливає не раніше ніж через 50 років від дати першої правомірної публікації. Якщо пуб-

лікація протягом періоду, згаданого у першому реченні, була неправомірною і якщо фонограма була правомірно оприлюднена протягом цього періоду, строк дії зазначених прав спливає через 50 років від дати першого правомірного оприлюднення.

3. Строк дії прав виробників першого запису фільму спливає не раніше, ніж через 50 років від дати здійснення запису. Проте якщо фільм правомірно опублікований або правомірно оприлюднений протягом цього періоду, строк дії прав спливає не раніше ніж через 50 років від дати першої такої публікації або першого такого оприлюднення, залежно від того, яка дата є більш ранньою. Термін «фільм» означає кінематографічний або аудіовізуальний твір чи рухомі зображення, як із звуковим супроводом, так і без нього.

4. Строк дії прав організацій мовлення спливає не раніше, ніж через 50 років від дати першої трансляції передачі, незалежно від того, чи транслюється ця передача дрововими, чи ефірними засобами, у тому числі за допомогою кабельної мережі або супутника.

Стаття 165

Охорона раніше неопублікованих творів

Будь-яка особа, яка після закінчення строку дії авторського права, перший раз правомірно публікує або правомірно оприлюднює раніше неопублікований твір, користується таким самим рівнем охорони майнових прав інтелектуальної власності, як і автор. Строк охорони таких прав становить 25 років від дати, коли твір був уперше правомірно опублікований або правомірно оприлюднений.

Стаття 166

Критичні та наукові публікації

Сторони можуть також охороняти критичні та наукові публікації творів, які стали загальним надбанням. Максимальний строк охорони таких прав становить 30 років від дати, коли твір був уперше правомірно опублікований.

Стаття 167

Охорона фотографій

Фотографії, які є оригінальними у тому розумінні, що вони є власним продуктом інтелектуальної діяльності автора, охороняються відповідно до статті 162 цієї Угоди. Сторони можуть запровадити охорону інших фотографій.

Стаття 168

Співробітництво у сфері колективного управління правами

Сторони визнають необхідність укладання угод між своїми відповідними організаціями колективного управління з метою взаємного забезпечення більш простого доступу і обміну інформацією між територіями Сто-

рін, а також забезпечення взаємної передачі авторської винагороди за використання творів Сторін або інших об'єктів, що охороняються. Сторони визнають необхідність того, щоб їхні відповідні організації колективного управління досягли високого рівня ефективності та прозорості при виконанні своїх завдань.

Стаття 169

Право на запис

1. Для цілей цієї статті термін «запис» означає фіксацію звуків та зображень або їх відтворень, яка дозволяє здійснювати їх сприйняття, відтворення або передавання за допомогою відповідного пристрою.

2. Сторони надають виконавцям виключне право дозволяти або забороняти запис своїх виконань.

3. Сторони надають організаціям мовлення виключне право дозволяти або забороняти запис своїх передач, незалежно від того, чи транслюються ці передачі дрововими, чи ефірними засобами, у тому числі за допомогою кабельної мережі або супутника.

4. Організація кабельного мовлення не має права, передбаченого пунктом 2 цієї статті, якщо вона лише ретранслює через кабельну мережу передачу організації мовлення.

Стаття 170

Ефірне мовлення і доведення до відома публіки

1. Для цілей цієї статті:

а) термін «ефірне мовлення» означає передачу бездротовими засобами для приймання публікою звуків або зображень та звуків або їх відтворення; така передача за допомогою супутника, а також передача закодованих сигналів, якщо засоби для декодування надаються для публічного використання організацією мовлення або з її дозволу;

б) термін «оприлюднення» означає передачу для публіки за допомогою будь-якого носія, іншого, ніж ефірне мовлення, звуків виконання чи звуків або відтворення звуків, записаних на фонограмі. Для цілей пункту 3 цієї статті термін «оприлюднення» включає створення звуків або відтворення звуків, записаних на фонограмі, що є чутними для публіки.

2. Сторони надають виконавцям виключне право дозволяти або забороняти ефірне мовлення бездротовими засобами і оприлюднення своїх виконань, за винятком випадків, коли передачі виконання здійснюються під час ефірного мовлення або є відтворенням запису.

3. Сторони надають право виконавцям та виробникам фонограм отримувати виплати одноразової справедливої винагороди, якщо фонограма, опублікована з комерційною метою, або відтворення такої фонограми використовується для ефірного мовлення або для будь-якого публічного виконання, а також забезпечують розподіл цієї винагороди між відповідними

виконавцями і виробниками фонограм. Сторони можуть за відсутності угоди між виконавцями і виробниками фонограм визначати умови розподілу винагороди між ними.

4. Сторони надають організаціям мовлення виключне право дозволяти або забороняти ретрансляцію своїх передач бездротовими засобами, а також оприлюднювати свої передачі, якщо таке оприлюднення здійснюється у загальнодоступних місцях після внесення плати за вхід.

Стаття 171

Право на розповсюдження

1. Сторони надають авторам стосовно оригіналів їхніх творів або їх копій виключне право дозволяти або забороняти будь-яку форму публічного розповсюдження шляхом продажу або іншим чином.

2. Сторони надають виключне право доводити до загального відома шляхом продажу або іншим чином об'єкти, зазначені у підпунктах (a)-(d) цього пункту, зокрема їхні копії:

- a) виконавцям щодо записів їхніх виконань;
- b) виробникам фонограм щодо їхніх фонограм;
- c) виробникам перших записів фільмів щодо оригіналу і копій їхніх фільмів;
- d) організаціям мовлення щодо записів їхніх передач, як це передбачено статтею 169(3) цієї Угоди.

Стаття 172

Обмеження

1. Сторони можуть встановлювати обмеження прав, передбачених статтями 169, 170 та 171 цієї Угоди, стосовно:

- a) приватного використання;
- b) використання коротких витягів у зв'язку з повідомленням останніх подій;
- c) поодинокого відтворення організацією мовлення за допомогою своїх власних засобів і для своїх власних передач мовлення;
- d) використання лише з метою навчання або наукового дослідження.

2. Незважаючи на пункт 1 цієї статті, Сторони можуть встановлювати такі самі обмеження стосовно охорони прав виконавців, виробників фонограм, організацій мовлення і виробників перших записів фільмів, які встановлюються стосовно охорони авторського права на літературні і художні твори. Проте примусове ліцензування може запроваджуватися лише в тому обсязі, в якому воно є сумісним з Римською конвенцією.

3. Обмеження, встановлені пунктами 1 і 2 цієї статті, застосовуються лише в окремих особливих випадках, які не суперечать нормальному використанню об'єкта, що охороняється, і не перешкоджають невинувато реалізації законних інтересів правовласника.

Стаття 173

Право на відтворення

Сторони надають виключне право дозволяти або забороняти пряме чи опосередковане, тимчасове чи постійне відтворення будь-якими засобами та у будь-якій формі повністю або частково:

- a) авторам щодо їхніх творів;
- b) виконавцям щодо записів їхніх виконань;
- c) виробникам фонограм щодо їхніх фонограм;
- d) виробникам перших записів фільмів щодо оригіналу і копій їхніх фільмів;
- e) організаціям мовлення щодо записів їхніх передач, незалежно від того, чи транслюються ці передачі дротовими, чи ефірними засобами, у тому числі за допомогою кабельної мережі або супутника.

Стаття 174

Право на оприлюднення творів і право на доведення до загального відома інших об'єктів, що охороняються

1. Сторони надають авторам виключне право дозволяти або забороняти будь-яке оприлюднення їхніх творів дротовими або бездротовими засобами, зокрема доведення до загального відома їхніх творів у такий спосіб, що будь-яка особа може мати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час за її власним вибором.

2. Сторони надають виключне право дозволяти або забороняти доводити до загального відома, дротовими або бездротовими засобами, у такий спосіб, що будь-яка особа може мати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час за її власним вибором:

- a) виконавцям щодо записів їхніх виконань;
- b) виробникам фонограм щодо їхніх фонограм;
- c) виробникам перших записів фільмів щодо оригіналу і копій їхніх фільмів;
- d) організаціям мовлення щодо записів їхніх передач незалежно від того, чи транслюються ці передачі дротовими, чи ефірними засобами, у тому числі за допомогою кабельної мережі або супутника.

3. Обидві Сторони домовилися, що права, передбачені пунктами 1 і 2 цієї статті, не обмежуються будь-якими діями щодо оприлюднення або доведення до загального відома, які передбачені цією статтею.

Стаття 175

Винятки і обмеження

1. Сторони повинні передбачити, що на тимчасові випадки з відтворення, передбачені статтею 173 цієї Угоди, які є поодинокими або випадковими та які є складовою й суттєвою частиною технологічного процесу і єдиною метою яких є надання можливості:

- a) передачі мережею між третіми особами та посередником; або
- b) правомірного використання

твору або іншого об'єкта, що захищається, і який не має самостійного економічного значення, не поширюється дія права на відтворення, передбаченого статтею 173 цієї Угоди.

2. Якщо Сторони запроваджують винятки або обмеження стосовно права на відтворення відповідно до статті 173 цієї Угоди, то вони можуть запроваджувати аналогічні винятки або обмеження стосовно права на розповсюдження відповідно до статті 171(1) цієї Угоди в обсязі, виправданому метою санкціонованої дії з відтворення.

3. Сторони можуть запроваджувати винятки і обмеження прав, передбачених статтями 173 та 174 цієї Угоди, лише в окремих особливих випадках, які не суперечать нормальному використанню твору або іншого об'єкта, що захищається, і не перешкоджають невиправдано реалізації законних інтересів правовласника.

Стаття 176

Охорона технічних засобів

1. Сторони забезпечують належну правову охорону від обходу будь-яких чинних технологічних заходів, які заінтересована особа здійснює, усвідомлюючи або маючи обґрунтовані підстави усвідомлювати, що він чи вона має таку мету.

2. Сторони забезпечують належну правову охорону від виготовлення, ввезення, розповсюдження, продажу, оренди, рекламування з метою продажу чи оренди пристроїв, продуктів або складових частин чи володіння ними для комерційних цілей або надання послуг, які:

- a) пропонуються, рекламується або продаються з метою обходу, або
- b) мають лише обмежене комерційне призначення або застосування, інше, ніж обхід, або
- c) головним чином розроблені, виготовлені, адаптовані або підготовлені для того, щоб зробити можливим або спростити обхід будь-якого ефективного технічного засобу.

3. Для цілей цієї Глави термін «технічні засоби» означає будь-яку технологію, пристрій або компонент, які, за умови їх нормального використання, призначені для запобігання або обмеження дій, які не санкціоновані правовласником будь-якого авторського права або будь-яких суміжних прав, як це передбачено законодавством кожної зі Сторін, стосовно творів або інших об'єктів, що охороняються. Технічні засоби вважаються «ефективними», якщо використання твору або іншого об'єкта, що охороняється, контролюється правовласниками шляхом застосування контролю за доступом або процедури захисту, наприклад кодування, скремблювання або іншого перетворення твору чи іншого об'єкта, що захищається, або механізму контролю за копіюванням, який має на меті захист.

4. Якщо Сторони запроваджують обмеження прав, передбачених статтями 172 та 175 цієї Угоди, вони можуть також встановити, що правовласник зробить можливим для особи, що одержує вигоду від винятку або обмеження, отримати вигоди від цього винятку або обмеження в обсязі, необхідному для одержання вигоди від цього винятку або обмеження, і що ця особа має законний доступ до відповідного твору або іншого об'єкта, що охороняється.

5. Положення статті 175(1)-(2) цієї Угоди не застосовуються до творів або інших об'єктів, що охороняються, які опубліковані на погоджених договірних умовах у такий спосіб, що будь-яка особа може мати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час за її власним вибором.

Стаття 177

Охорона інформації про управління правами

1. Сторони передбачають необхідну правову охорону від свідомого здійснення будь-якою особою без дозволу будь-якої з таких дій:

а) видалення або зміна будь-якої електронної інформації про управління правами;

б) розповсюдження, ввезення для розповсюдження, трансляція, оприлюднення або доведення до загального відома творів або інших об'єктів, що охороняються згідно із цією Угодою, з яких без дозволу видалена або змінена електронна інформація про управління правами,

якщо така особа усвідомлює або має достатні підстави усвідомлювати, що, здійснюючи це, вона сприяє, уможлиблює, полегшує або приховує порушення будь-якого авторського права або будь-яких суміжних прав, передбачених законодавством відповідної Сторони.

2. Для цілей цієї Угоди термін «інформація про управління правами» означає будь-яку інформацію, надану правовласниками, яка ідентифікує твір або інший об'єкт, що охороняється, зазначений у Підрозділі 1, автора або будь-якого іншого правовласника чи інформацію про строки і умови використання твору або іншого об'єкта, що охороняється, та будь-які номери або коди, які містять таку інформацію.

Перший абзац застосовується тоді, коли будь-який з елементів цієї інформації пов'язаний з копією або оприлюдненням твору або іншого об'єкта, що охороняється, який зазначений у Підрозділі 1.

Стаття 178

Суб'єкт та об'єкт права на прокат та позичку

1. Сторони надають виключне право дозволяти або забороняти прокат та позичку таким особам:

а) автору щодо оригіналу або копій його/її твору;

б) виконавцю щодо записів його/її виконань;

с) виробнику фонограм щодо його/її фонограм;

d) виробнику першого запису фільму щодо оригіналу і копій його/її фільму.

2. Ці положення не поширюються на права на прокат та позичку щодо споруд і творів ужиткового мистецтва.

3. Сторони можуть обмежувати виключне право, передбачене пунктом 1, в частині права на публічний прокат за умови, що принаймні автори одержують винагороду від такого прокату. Сторони можуть визначити розмір цієї винагороди з урахуванням цілей сприяння розвитку культури.

4. Якщо Сторони не застосовують виключне право на прокат, передбачене цією статтею, стосовно фонограм, фільмів і комп'ютерних програм, вони передбачають винагороду принаймні для авторів.

5. Сторони можуть звільняти певні категорії установ від виплати винагороди, згаданої у пунктах 3 і 4 цієї статті.

Стаття 179

Невід'ємне право на справедливую винагороду

1. Якщо автор або виконавець передав або уступив своє право на прокат щодо фонограми або оригіналу чи копії фільму виробнику фонограми або фільму, то такий автор або виконавець зберігає право на справедливую винагороду за прокат.

2. Автори або виконавці не можуть відмовитись від права на одержання справедливої винагороди за прокат.

3. Управління правом на одержання справедливої винагороди може бути доручене організаціям колективного управління, які представляють авторів або виконавців.

4. Сторони можуть регулювати питання стосовно можливості запровадження управління правом на справедливую винагороду організаціями колективного управління і в якому обсязі, а також питання визначення особи, до якої можуть бути висунуті вимоги зі сплати цієї винагороди та з якої вона підлягає стягненню.

Стаття 180

Охорона комп'ютерних програм

1. Сторони надають охорону авторським правам на комп'ютерні програми у такому самому обсязі, як і літературним творам, як це передбачено Бернською конвенцією. Із цією метою термін «комп'ютерні програми» включає попередні дослідні матеріали.

2. Охорона відповідно до цієї Угоди надається математичному виразу комп'ютерної програми будь-якої форми. Ідеї та принципи, на яких ґрунтується будь-який елемент комп'ютерної програми, зокрема ті, на яких ґрунтується її інтерфейс, не охороняються авторським правом згідно із цією Угодою.

3. Комп'ютерна програма охороняється, якщо вона є оригінальною у

тому розумінні, що вона є продуктом інтелектуальної творчості автора. Жодні інші критерії не застосовуються для визначення наявності права на охорону.

Стаття 181

Суб'єкт авторського права на комп'ютерні програми

1. Суб'єктом авторського права на комп'ютерні програми є фізична особа або група фізичних осіб, які створили програму, чи, якщо допускається законодавством Сторін, юридична особа, визначена як правовласник згідно із цим законодавством.

2. Виключні авторські права на комп'ютерну програму, створену спільно групою фізичних осіб, належать їм спільно.

3. Якщо створення у співавторстві творів визнається законодавством Сторін, особа, яка відповідно до законодавства Сторін визнається такою, що створила твір, вважається її автором.

4. Якщо комп'ютерна програма створюється найманим працівником на виконання своїх трудових обов'язків або відповідно до вказівок роботодавця, то роботодавцю належать усі виключні майнові права на створену таким чином комп'ютерну програму, якщо інше не передбачено контрактом.

Стаття 182

Обмежені дії, що стосуються комп'ютерних програм

З урахуванням положень статей 183 та 184 цієї Угоди виключні права правовласника у розумінні статті 181 цієї Угоди включають право здійснювати або дозволяти:

а) постійне або тимчасове відтворення комп'ютерної програми будь-якими засобами і у будь-якій формі, частково або повністю. У тій мірі, в якій завантаження, виведення на екран, запуск, передача або зберігання комп'ютерної програми потребують такого відтворення, такі дії вимагатимуть одержання дозволу правовласника;

б) переклад, адаптацію, упорядкування або будь-яку іншу зміну комп'ютерної програми, а також відтворення результатів цих дій, без шкоди для прав особи, яка змінює програму;

с) будь-яку форму публічного розповсюдження, зокрема прокат, оригінальної комп'ютерної програми або її копій.

Стаття 183

Винятки щодо обмежених дій, що стосуються комп'ютерних програм

1. За відсутності конкретних контрактних положень дії, що передбачені у статті 182 (а) - (б) цієї Угоди, не потребують дозволу правовласника, якщо вони є необхідними для використання комп'ютерної програми законним покупцем відповідно до її призначення, зокрема для виправлення по-

милок.

2. Створення резервної копії комп'ютерної програми особою, яка має право на її використання, не може бути заборонене контрактом, оскільки воно є необхідним для такого використання.

3. Особа, яка має право на використання копії комп'ютерної програми, має право без дозволу правовласника спостерігати, вивчати або перевіряти функціонування програми з метою визначення ідей і принципів, які лежать в основі будь-якого елемента програми, якщо ця особа робить це, здійснюючи будь-які дії щодо завантаження, виведення на екран, запуску, передачі або зберігання програми, які він чи вона має право робити.

Стаття 184 **Декомпіляція**

1. Дозвіл правовласника не потрібен, якщо відтворення коду і трансляція його форми у розумінні статті 182 (а) - (б) цієї Угоди є необхідними для одержання інформації, потрібної для досягнення здатності до взаємодії незалежно створеної комп'ютерної програми з іншими програмами, за умови, що виконуються такі вимоги:

а) ці дії виконуються ліцензіатом чи іншою особою, яка має право на використання копії комп'ютерної програми, або від його імені особою, уповноваженою на такі дії;

б) інформація, необхідна для досягнення здатності до взаємодії, раніше не була загальнодоступною для осіб, згаданих у підпункті (а) цього пункту;

і

с) ці дії обмежуються складовими частинами оригінальної програми, які є необхідними для досягнення здатності до взаємодії.

2. Положення пункту 1 не дозволяють, щоб інформація, одержана у зв'язку з її застосуванням:

а) використовувалась для інших цілей, ніж досягнення здатності до взаємодії з незалежно створеною комп'ютерною програмою;

б) передавалась іншим особам, за винятком випадків, коли це необхідно для досягнення взаємодії з незалежно створеною комп'ютерною програмою; або

с) використовувалась для розробки, виготовлення чи продажу комп'ютерної програми, суттєво подібної за своїм виразом, або для будь-якої іншої дії, яка порушує авторське право.

3. Відповідно до положень Бернської конвенції ця стаття не може тлумачитись як така, що дозволяє її застосування у спосіб, який не виправдано перешкоджає законним інтересам правовласника або суперечить нормальній експлуатації комп'ютерної програми.

Стаття 185

Охорона баз даних

1. Для цілей цієї Угоди термін «база даних» означає сукупність незалежних творів, даних або іншої інформації, розташованих у систематизованому або упорядкованому вигляді та доступних для будь-якої особи за допомогою електронних або інших засобів.

2. Охорона згідно із цією Угодою не надається комп'ютерним програмам, що використовуються під час створення або функціонування баз даних, доступних за допомогою електронних засобів.

Стаття 186

Об'єкт охорони

1. Відповідно до Підрозділу 1 цієї Глави бази даних, які внаслідок підбору або розташування їхнього інформаційного наповнення є результатом творчої праці автора, охороняються як такі авторським правом. Жодні інші критерії не застосовуються для визначення їхнього права на охорону.

2. Охорона баз даних авторським правом, передбачена Підрозділом 1 цієї Глави, не поширюється на їхнє інформаційне наповнення і не завдає шкоди будь-яким правам, які поширюються на саме інформаційне наповнення.

Стаття 187

Суб'єкт авторського права на бази даних

1. Суб'єктом авторського права на бази даних є фізична особа або група фізичних осіб, які створили цю базу, або, якщо допускається законодавством Сторін, юридична особа, визначена як правовласник згідно із законодавством.

2. Якщо створення у співавторстві творів визнається законодавством Сторін, майнові права інтелектуальної власності належать особі, яка володіє авторським правом.

3. Виключні авторські права на базу даних, створену спільно групою фізичних осіб, належать їм спільно.

Стаття 188

Обмежені дії, що стосуються баз даних

Автор бази даних стосовно виразу бази даних, який охороняється авторським правом, має виключне право реалізовувати або дозволяти:

- a) тимчасове або постійне відтворення будь-якими засобами і у будь-якій формі, повністю або частково;
- b) перетворення, адаптацію, упорядкування або будь-яку іншу зміну;
- c) будь-яку форму поширення серед публіки бази даних або її копій;
- d) будь-яку передачу, виведення на екран або публічне виконання;
- e) будь-яке відтворення, поширення, виведення на екран, публічне ви-

конання результатів дій, що згадуються у підпункті (b).

Стаття 189

Винятки щодо обмежених дій, що стосуються баз даних

1. Вчинення законним користувачем бази даних або її копії будь-яких дій, перелічених у статті 188 цієї Угоди, які є необхідними для забезпечення доступу до інформаційного наповнення бази даних і нормального використання інформаційного наповнення законним користувачем, не вимагає дозволу автора бази даних. Якщо законний користувач має право використовувати лише частину бази даних, це положення застосовується лише до цієї частини.

2. Сторони мають можливість запроваджувати обмеження прав, передбачених статтею 188 цієї Угоди, у таких випадках:

- a) відтворення бази даних не в електронній формі для приватних цілей;
- b) якщо використання здійснюється лише з метою демонстрації для навчальних або наукових досліджень, за умови зазначення джерела і в обсязі, необхідному для досягнення некомерційної мети;
- c) якщо використання здійснюється з метою забезпечення громадської безпеки в адміністративному або судовому процесі;
- d) в інших випадках, коли винятки з авторського права традиційно дозволяються кожною Стороною, без шкоди для підпунктів (a), (b) і (c).

3. Відповідно до Бернської конвенції ця стаття не може тлумачитись як така, що дозволяє її застосування у спосіб, який не виправдано перешкоджає законним інтересам правовласника або суперечить нормальному користуванню базою даних.

Стаття 190

Право слідування

1. Сторони надають автору оригінального художнього твору право слідування, яке має визначатись як невідчужуване право, від якого не можна відмовитись, навіть заздалегідь, на одержання роялті, що розраховується від ціни продажу, одержаної за будь-який перепродаж твору, що слідує за першим продажем твору автором.

2. Право, передбачене пунктом 1, застосовується до всіх перепродажів із залученням продавців, покупців або посередників фахівців мистецького ринку, таких, як аукціони, художні галереї і загалом будь-яких торговців художніми творами.

3. Сторони можуть передбачити відповідно до їхнього законодавства, що право, передбачене пунктом 1, не застосовується до перепродажів, якщо продавець придбав твір безпосередньо у автора менше, ніж за три роки до перепродажу, і якщо ціна перепродажу не перевищує визначену мінімальну суму.

4. Роялті сплачується продавцем. Сторони можуть передбачити, що

одна з фізичних або юридичних осіб, що згадуються у пункті 2, якщо вона не є продавцем, зобов'язана сплачувати роялті самостійно або спільно з продавцем.

Стаття 191

Трансляція програм з використанням супутника

Кожна Сторона надає автору виключне право дозволяти оприлюднення творів, що охороняються авторським правом, з використанням супутника.

Стаття 192

Кабельне мовлення

Кожна Сторона гарантує, що у випадку ретрансляції програми іншої Сторони за допомогою кабельної мережі на її території застосовне авторське право і суміжні права дотримуються і що така ретрансляція має місце на підставі індивідуальних або колективних контрактів між суб'єктами авторського права і суміжних прав та організаціями кабельного мовлення.

Підрозділ 2

Торговельні марки

Стаття 193

Процедура реєстрації

1. Україна та Сторона ЄС запроваджують систему реєстрації торговельних марок, в якій відмова відповідного органу з реєстрації торговельних марок в реєстрації торговельної марки є належним чином обґрунтованою. Підстави відмови мають бути повідомлені у письмовій формі заявнику, який матиме можливість оскаржити таку відмову та оскаржити остаточну відмову у судовому порядку. Україна та Сторона ЄС надають також можливість заявити заперечення проти поданих заявок на реєстрацію торговельної марки. Така процедура заперечення має бути змагальною. Україна та Сторона ЄС забезпечують загальнодоступну електронну базу даних заявок на торговельні марки та інформації про реєстрацію торговельних марок.

2. Сторони встановлять підстави для відмови у реєстрації або визнання недійсною реєстрації торговельної марки. Нижченаведені об'єкти не можуть бути зареєстровані як торговельні марки або у випадках, коли вони зареєстровані, можуть бути визнані недійсними:

- a) позначення, які не можуть становити торговельну марку;
- b) торговельні марки, які не мають жодної розрізняльної здатності;
- c) торговельні марки, які складаються виключно з позначень або даних, які можуть використовуватися у торгівлі для вказівки на вид, якість, кількість, призначення, вартість, географічне походження або на час виготовлення товарів чи послуг або інші характеристики товарів чи послуг;

d) торговельні марки, які складаються виключно з позначень або даних, які стали загальноживаними у сучасній мові або у добросовісній та звичайній торговельній практиці;

e) позначення, які відображають лише:

i) форми, що обумовлені природним станом самих товарів; або

ii) форми товару, яка обумовлена необхідністю отримання технічного результату; або

iii) форми, яка надає товарам істотної цінності;

f) торговельні марки, які суперечать публічному порядку або загальноприйнятим принципам моралі;

g) торговельні марки, які носять такий характер, що вводять споживача в оману, наприклад щодо характеру, якості або географічного походження товару чи послуги;

h) торговельні марки, які не дозволені компетентними органами і є такими, що підлягають відмові в реєстрації або визнанню недійсними згідно зі статтею 6 ter Паризької конвенції.

3. Сторони передбачають підстави для відмови у реєстрації або визнання реєстрації недійсною у разі виникнення суперечності з раніше зареєстрованими правами. Торговельна марка не реєструється або, якщо вона зареєстрована, може бути визнана недійсною:

a) якщо вона є тотожною до раніше зареєстрованої торговельної марки, і товари або послуги, для яких торговельна марка заявлена або зареєстрована, є тотожними до товарів або послуг, для яких раніше зареєстрована торговельна марка охороняється;

b) якщо через свою тотожність або схожість до раніше зареєстрованої торговельної марки та тотожність або схожість товарів чи послуг, на які поширюються торговельні марки, існує імовірність, що споживач може їх сплутати, зокрема імовірність асоціації з раніше зареєстрованою торговельною маркою.

4. Сторони можуть також передбачити інші підстави для відмови у реєстрації або визнання реєстрації недійсною, у випадку суперечності з правами, які виникли раніше.

Стаття 194

Добре відомі торговельні марки

Сторони ефективно співробітничать, щоб зробити охорону добре відомих торговельних марок, як це передбачено статтею 6 bis Паризької конвенції і статтею 16(2) і 16(3) Угоди ТРІПС, ефективною.

Стаття 195

Права, пов'язані із торговельною маркою

Реєстрація торговельної марки надає власнику виключне право на неї. Власник має право перешкоджати третім особам, які не мають його/її дозволу, використанню в торговельній діяльності:

а) будь-якого позначення, яке є тотожним до торговельної марки стосовно товарів або послуг, які є тотожними до товарів або послуг, для яких торговельна марка зареєстрована;

б) будь-якого позначення, якщо через свою тотожність або схожість до товарів або послуг, на які поширюються торговельна марка і позначення, існує імовірність, що споживач може їх сплутати, зокрема імовірність асоціації між позначенням і торговельною маркою.

Стаття 196

Винятки з прав, що пов'язані з торговельною маркою

1. Сторони забезпечують добросовісне використання описових термінів, зокрема географічні зазначення, як обмежений виняток з прав, що пов'язані з торговельною маркою, таким чином, що такі обмежені винятки враховують законні інтереси власника торговельної марки і третіх осіб. На таких самих умовах Сторони можуть запроваджувати інші обмежені винятки.

2. Реєстрація торговельної марки не надає власнику право забороняти третій особі використовувати в торговельній діяльності:

а) власне найменування або адресу;

б) дані, які стосуються виду, якості, кількості, призначення, вартості, географічного походження або часу виготовлення товарів чи послуг або інших характеристик товарів чи послуг;

в) торговельну марку, якщо необхідно зазначити призначення продукту або послуги, зокрема у формі обладнання та запасних частин, за умови, що особа використовує їх добросовісно відповідно до торговельно-промислової практики.

3. Реєстрація торговельної марки не дає власнику право забороняти третій особі використання в торговельному обороті прав, які виникли раніше, якщо вони використовуються лише в окремій місцевості і якщо ці права визнаються законодавством Сторін і в межах території, на якій вони визнаються.

Стаття 197

Використання торговельних марок

1. Якщо протягом п'яти років з дати завершення процедури реєстрації власник не розпочинає реальне використання торговельної марки для товарів або послуг, стосовно яких вона зареєстрована на відповідній території, або якщо таке використання призупинено протягом безперервного п'ятирічного періоду, то стосовно торговельної марки можуть бути запроваджені санкції, передбачені цим Підрозділом, якщо відсутні належні причини для її невикористання.

2. Нижченаведене також вважається використанням у розумінні пункту 1:

а) використання торговельної марки у формі, що відрізняється елементами, які не змінюють розпізнавальну здатність марки в тому вигляді, як вона була зареєстрована;

б) проставлення торговельної марки на товари або їхню упаковку лише з метою експорту.

3. Використання торговельної марки з дозволу власника або будь-якою іншою особою, яка має право використовувати колективну торговельну марку або гарантійну чи сертифікаційну марку, розглядається як використання власником в розумінні пункту 1.

Стаття 198

Підстави для анулювання

1. Сторони передбачають, що реєстрація торговельної марки підлягає анулюванню, якщо протягом безперервного п'ятирічного періоду вона не була введена у використання на відповідній території для товарів або послуг, стосовно яких вона зареєстрована, і відсутні належні причини для невикористання; проте жодна особа не може заявити, що права власника на торговельну марку мають бути анульовані, якщо протягом проміжку часу між закінченням п'ятирічного періоду і поданням заяви про анулювання розпочалося або було поновлено реальне використання торговельної марки; початок використання або його поновлення протягом трьохмісячного періоду, що передує заяві про анулювання, яке розпочалося відразу після закінчення безперервного п'ятирічного періоду невикористання, не беруться до уваги, якщо підготовка до початку або поновлення використання здійснюється лише у зв'язку з тим, що власник усвідомлює можливість подання заяви про анулювання.

2. Торговельна марка також підлягає анулюванню, якщо після дати її реєстрації:

а) внаслідок дій або бездіяльності власника вона стала загальноживою як позначення в обігу товарів або послуг, стосовно яких вона зареєстрована;

б) внаслідок використання торговельної марки її власником або з його дозволу для товарів або послуг, для яких вона зареєстрована, є ймовірність введення в оману споживача, особливо щодо характеру, якості або географічного походження цих товарів чи послуг.

Стаття 199

Часткова відмова в реєстрації, анулювання або визнання недійсною реєстрації

Якщо підстави для відмови у реєстрації, для анулювання чи визнання недійсною реєстрації торговельної марки існують лише стосовно частини товарів або послуг, для яких вона була заявлена чи зареєстрована, то відмова у реєстрації або анулювання чи визнання недійсною реєстрації застосовується лише до відповідних товарів або послуг.

Стаття 200

Строк охорони

Строк охорони, що застосовується в Україні та Стороні ЄС, обчислюється з дати подання заявки і становить щонайменше 10 років. Власник права може продовжити строк охорони на наступний 10-річний термін.

Підрозділ 3

Географічні зазначення

Стаття 201

Сфера застосування цього Підрозділу

1. Цей Підрозділ застосовується до визнання та охорони географічних зазначень, які походять з територій Сторін.

2. Географічним зазначенням однієї Сторони надається охорона іншою Стороною відповідно до положень цієї Угоди за умови, що на них поширюється законодавство, яке зазначене у статті 202 цієї Угоди.

Стаття 202

Визнані географічні зазначення

1. Розглянувши законодавство України, наведене у частині А Додатка XXII-A до цієї Угоди, Сторона ЄС робить висновок, що це законодавство відповідає елементам, викладеним у частині В Додатка XXII-A до цієї Угоди.

2. Розглянувши право ЄС, наведене у Додатку XXII-A, частині А до цієї Угоди, Україна робить висновок, що це законодавство відповідає елементам, викладеним у частині В Додатка XXII-A до цієї Угоди.

3. Україна після завершення процедури заперечення відповідно до критеріїв, викладених у Додатку XXII-B до цієї Угоди, та розглянувши географічні зазначення для сільськогосподарських і харчових продуктів Сторони ЄС, перелічених у Додатку XXII-C до цієї Угоди, та географічних зазначень для вин, ароматизованих вин та спиртних напоїв Сторони ЄС, перелічених у Додатку XXII-D до цієї Угоди, які зареєстровані Стороною ЄС відповідно до законодавства, що згадується у пункті 2, охороняє такі географічні зазначення відповідно до рівня охорони, встановленого цим Підрозділом.

4. Сторона ЄС після завершення процедури заперечення відповідно до критеріїв, викладених у Додатку XXII-B до цієї Угоди, і розглянувши географічні зазначення для вин, ароматизованих вин та спиртних напоїв України, перелічених у Додатку XXII-D до цієї Угоди, які зареєстровані Україною згідно із законодавством, що згадується у пункті 1, охороняє такі географічні зазначення відповідно до рівня охорони, встановленого цим Підрозділом.

Стаття 203

Доповнення новими географічними зазначеннями

1. Сторони домовилися про можливість доповнення новими географічними зазначеннями, що охороняються, Додатків XXII-С та XXII-D до цієї Угоди згідно зі статтею 211(3) цієї Угоди після завершення процедури заперечення та після розгляду географічних зазначень, як передбачено статтею 202(3) та (4) цієї Угоди, що задовольнить обидві Сторони.

2. Від Сторони не можна вимагати охороняти як географічне зазначення назву, яка суперечить назві сорту рослини або породи тварини і, як наслідок, може вводити в оману споживача щодо справжнього походження продукту.

Стаття 204

Обсяг охорони географічних зазначень

1. Географічні зазначення, наведені у Додатках XXII-С і XXII-D до цієї Угоди, зокрема ті, що додаються відповідно до статті 203 цієї Угоди, охороняються від:

а) будь-якого прямого чи опосередкованого комерційного використання назви, що охороняється, для подібних продуктів, які не відповідають специфікації продукту під назвою, що охороняється, або коли таке використання зловживає репутацією географічного зазначення;

б) будь-якого неправомірного використання, імітування або втілення, навіть якщо зазначається справжнє походження продукту або якщо назва, що охороняється, перекладається, викладається у транскрипції або транслітерації чи супроводжується таким виразом, як «стиль», «тип», «спосіб», «який вироблений у», «імітація», «смак», «подібний» тощо;

в) будь-якого іншого хибного або оманливого зазначення щодо джерела, походження, характеру або суттєвих якостей продукту на внутрішньому або зовнішньому упакуванні, рекламних матеріалах або документах, які стосуються відповідного продукту, а також упакування продукту в тару, яка може викликати хибне уявлення щодо його походження;

г) будь-якого іншого застосування, яке може ввести в оману споживача щодо дійсного походження продукту.

2. Географічні зазначення, що охороняються, не стають родовими на територіях Сторін.

3. Якщо географічні зазначення повністю або частково є омонімічними, охорона надається кожному зазначенню за умови, що вона використовується добросовісно і з належним врахуванням місцевого і традиційного використання, а також реального ризику виникнення плутанини. Без шкоди для статті 23 Угоди ТРІПС Сторони взаємно вирішують практичні умови використання, згідно з якими омонімічні географічні зазначення будуть відрізнятися одне від одного, беручи до уваги необхідність забезпечення справедливого поводження із заінтересованими виробниками і те, що спо-

живачі не вводяться в оману. Омонімічна назва, яка викликає у споживача хибне враження, що продукти походять з іншої території, не реєструється, навіть якщо назва є точною, коли йдеться про дійсну територію, регіон або місце походження цього продукту.

4. Якщо Сторона в контексті переговорів з третіми країнами пропонує охороняти географічне зазначення третьої країни і назва є омонімічною з географічним зазначенням іншої Сторони, остання повинна бути повідомлена та мати можливість висловити свою думку перед тим, як назва стане охоронятися.

5. Ніщо в цій Угоді не зобов'язує Сторону охороняти географічне зазначення іншої Сторони, яке не охороняється або втратило охорону в країні свого походження. Сторони повідомляють одна одній, якщо географічне зазначення втрачає охорону в країні свого походження. Таке повідомлення здійснюється згідно зі статтею 211(3) цієї Угоди.

6. Ніщо в цій Угоді не завдає шкоди праву будь-якої особи використувати в процесі торгівлі ім'я цієї особи або ім'я попередника цієї особи в бізнесі, за винятком випадків, коли це ім'я використано у спосіб, який вводить громадськість в оману.

Стаття 205

Право на використання географічних зазначень

1. Комерційне використання назви, що охороняється відповідно до цієї Угоди, для сільськогосподарських продуктів, продуктів харчування, вин, ароматизованих вин або спиртних напоїв, що відповідають відповідній специфікації, відкрите для будь-якої установи.

2. Якщо географічне зазначення охороняється згідно із цією Угодою, то використання такої назви, що охороняється, не підлягає будь-якій реєстрації користувачів та сплаті додаткових зборів.

Стаття 206

Взаємозв'язок з торговельними марками

1. Сторони відмовляють у реєстрації або визнають недійсною торговельну марку, яка відповідає будь-якій із ситуацій, що згадуються у статті 204(1) цієї Угоди, стосовно географічного зазначення, що охороняється, для подібних продуктів, за умови, що заявка на реєстрацію торговельної марки подається після дати подання заявки про реєстрацію географічного зазначення на відповідній території.

2. Для географічних зазначень, що згадуються у статті 202 цієї Угоди, датою подання заявки про реєстрацію є дата набрання чинності цією Угодою.

3. Для географічних зазначень, що згадуються у статті 203 цієї Угоди, датою подання заявки про реєстрацію є дата передачі іншій Стороні клопотання про охорону географічного зазначення.

4. Сторони не зобов'язуються охороняти географічне зазначення згідно зі статтею 203 цієї Угоди, якщо у світлі тієї, що гарно себе зарекомендувала, або добре відомої торговельної марки охорона може ввести в оману споживачів щодо справжньої сутності продукту.

5. Без шкоди для пункту 4 цієї статті Сторони охороняють географічні зазначення також, коли існує попередня торговельна марка. Попередня торговельна марка означає торговельну марку, використання якої відповідає одній із ситуацій, що згадуються у статті 204(1) цієї Угоди, яку було заявлено або зареєстровано чи введено шляхом використання, якщо така можливість передбачена відповідним законодавством, на території однієї зі Сторін до дати, на яку заявка про охорону географічного зазначення передається іншій Стороні згідно із цією Угодою. Продовження використання та поновлення такої торговельної марки може здійснюватися, незважаючи на охорону географічного зазначення за умови, що в законодавстві Сторін щодо торговельних марок не існує підстав для визнання марки недійсною або її анулювання.

Стаття 207

Забезпечення охорони

Сторони забезпечують охорону, передбачену статтями 204-206 цієї Угоди, шляхом відповідних заходів, що вживаються їхніми органами державної влади, зокрема на митному кордоні. Вони також забезпечують таку охорону на вимогу заінтересованої сторони.

Стаття 208

Тимчасові заходи

1. Продукти, що вироблені та марковані згідно з національним законодавством до того, як ця Угода набрала чинності, але які не відповідають вимогам цієї Угоди, можуть продаватися доти, доки не закінчаться на складі.

2. Продукти, що вироблені та марковані згідно з національним законодавством географічними зазначеннями, переліченими нижче в пунктах 3 та 4 цієї статті, після того, як ця Угода набрала чинності, та до закінчення періодів, зазначених в пунктах 3 та 4 цієї статті, але які не відповідають вимогам цієї Угоди, можуть продаватися на території Сторони, з якої походить продукт доти, доки не закінчаться на складі.

3. Для 10-річного перехідного періоду з дати набрання чинності цією Угодою охорона відповідно до цієї Угоди таких географічних зазначень Європейського Союзу не припиняє використання цих географічних зазначень для позначення та презентації визначених подібних продуктів, що походять з України:

4. Для семирічного перехідного періоду з дати набрання чинності цією Угодою охорона відповідно до цієї Угоди таких географічних зазначень

Європейського Союзу не припиняє використання цих географічних зазначень для позначення та презентації визначених подібних продуктів, які походять з України:

Стаття 209

Загальні правила

1. Імпорт, експорт та комерціалізація будь-якого продукту, що зазначається в статтях 202 та 203 цієї Угоди, здійснюється відповідно до законодавства та правил, що застосовуються на території Сторони, на ринку якої розміщений цей продукт.

2. Будь-яке питання, що постає у зв'язку зі специфікаціями зареєстрованих географічних зазначень, розглядається в рамках Підкомітету GI (з питань географічних зазначень), створеного відповідно до статті 211 цієї Угоди.

3. Реєстрація географічних зазначень, що охороняються згідно із цією Угодою, може бути анульована лише Стороною, з якої такі продукти походять.

4. Специфікація продукту, що згадується в цьому Підрозділі, є такою, що погоджена, зокрема будь-які також погоджені доповнення, органами державної влади Сторони, з території якої продукт походить.

Стаття 210

Співробітництво та прозорість

1. Сторони безпосередньо або в рамках Підкомітету GI (з питань географічних зазначень), створеного відповідно до статті 211 цієї Угоди, підтримують контакт з усіх питань, що пов'язані з впровадженням та функціонуванням цієї Угоди. Зокрема, Сторона може запитати від іншої Сторони інформацію стосовно специфікацій продуктів та їхньої модифікації, а також контактних осіб для контрольних заходів.

2. Кожна Сторона може зробити загальнодоступними специфікації продуктів або їхні короткі описи та інформацію про контактних осіб для контрольних заходів, що стосуються географічних зазначень іншої Сторони, які охороняються згідно із цією Угодою.

Стаття 211

Підкомітет комітет з питань географічних зазначень

1. Цим створюється Підкомітет з географічних зазначень (Підкомітет GI). Він доповідає про свою діяльність Асоціації у складі відповідно до статті 465(4) цієї Угоди. Підкомітет з питань географічних зазначень складається з представників України та ЄС з метою контролю за розвитком цієї Угоди та посилення їхнього співробітництва і діалогу стосовно географічних зазначень.

2. Підкомітет GI приймає свої рішення на основі консенсусу. Він ви-

значає власні правила процедури. Він збирається на запит будь-якої зі Сторін, по чергово в Україні та у Європейському Союзі, у час і місці та у спосіб (який може включати проведення відеоконференції), взаємно визначених Сторонами, але не пізніше, ніж через 90 днів після надіслання запиту.

3. Підкомітет GI наглядає також за належним виконанням цього Підрозділу і може розглядати будь-яке питання, пов'язане з його впровадженням і дією. Зокрема, він відповідає за:

а) внесення змін до частини А Додатка XXII-A до цієї Угоди стосовно посилення на законодавство, що застосовується на територіях Сторін;

б) внесення змін до частини В Додатка XXII-A до цієї Угоди стосовно складових для реєстрації та контролю географічних зазначень;

с) внесення змін до Додатка XXII-B до цієї Угоди стосовно критеріїв, що мають бути включені до процедури заперечення;

д) модифікацію Додатків XXII-C та XXII-D до цієї Угоди стосовно географічних зазначень;

е) обмін інформацією стосовно розвитку законодавства і політики щодо географічних зазначень і будь-якого іншого питання, що становить взаємний інтерес у сфері географічних зазначень;

ф) обмін інформацією стосовно географічних зазначень для цілей визнання їх охорони відповідно до цієї Угоди.

Підрозділ 4 ***Промислові зразки***

Стаття 212 **Визначення**

Для цілей цієї Угоди:

а) «промисловий зразок» означає зовнішній вигляд усього продукту або його частини, який обумовлений особливостями, зокрема, ліній, контурів, кольорів, форми, текстури та/або матеріалу продукту та/або його оздоблення;

б) «продукт» означає предмет, виготовлений промисловим або ручним способом, у тому числі й елементи, які призначені для збирання у складений продукт, упаковка, зовнішнє оформлення, графічні символи та типографічні елементи, крім комп'ютерних програм;

с) «складений продукт» означає продукт, який складається з поєднання багатьох компонентів, що можуть бути замінені і, таким чином, дозволяють розбирання або повторне збирання продукту.

Стаття 213 **Вимоги щодо охорони**

1. Україна та Сторона ЄС повинні забезпечити охорону незалежно

створених промислових зразків, які є новими і мають індивідуальний характер.

2. Промисловий зразок, що використовується у продукті або інкорпорований у продукт, який становить складову частину складеного продукту, вважається новим і має індивідуальний характер, лише у разі:

а) якщо складова частина, вмонтована у складений продукт, залишається видимою під час нормального використання останнього; і

б) настільки, наскільки видимі ознаки складової частини самі по собі задовольняють вимогу щодо новизни та індивідуального характеру.

3. Промисловий зразок вважається новим, якщо жодний ідентичний промисловий зразок не був доведений до загального відома:

а) у випадку незареєстрованого промислового зразка - до дати, на яку промисловий зразок, для якого заявляється охорона, був вперше доведений до загального відома;

б) у випадку зареєстрованого промислового зразка - до дати подання заявки на реєстрацію промислового зразка, для якого заявляється охорона, або, якщо заявлено пріоритет, - до дати пріоритету.

Промислові зразки вважаються ідентичними, якщо їхні ознаки відрізняються лише у несуттєвих деталях.

4. Промисловий зразок є таким, що має індивідуальний характер у випадку, коли загальне враження, яке він справляє на поінформованого користувача, відрізняється від загального враження, яке справляє на такого користувача будь-який інший промисловий зразок, доведений до загального відома:

а) у випадку незареєстрованого промислового зразка - до дати, на яку промисловий зразок, для якого заявляється охорона, був вперше доведений до загального відома;

б) у випадку зареєстрованого промислового зразка - до дати подання заявки на реєстрацію промислового зразка, для якого заявляється охорона, або, якщо заявлено пріоритет, - до дати пріоритету.

При оцінці індивідуального характеру береться до уваги ступінь свободи дизайнера у розробці промислового зразка.

5. Ця охорона забезпечується шляхом реєстрації та надає виключні права їхнім власникам відповідно до положень цієї статті. Незареєстрованим промисловим зразкам, доведеним до загального відома, надаються такі самі виключні права, але лише у випадку, коли оскаржуване використання не є результатом копіювання промислового зразка, що охороняється.

6. Промисловий зразок вважається доведеним до загального відома, якщо він був опублікований після реєстрації чи у будь-який інший спосіб або експонований на виставці, використаний у торгівлі чи розголошений у будь-який інший спосіб, крім випадків, коли такі заходи з об'єктивних причин не могли стати відомі у колах окремої спеціалізованої сфери у ході звичайного ведення бізнесу під час діяльності на території, де заявляється

охорона, до дати подання заявки на реєстрацію, або, якщо заявлено пріоритет, - до дати пріоритету. У випадку охорони незареєстрованого промислового зразка зразок вважається доведеним до загального відома, якщо він був опублікований, експонований на виставці, використаний у торгівлі або розголошений у такий спосіб, що у ході звичайного ведення бізнесу ці заходи з об'єктивних причин могли б стати відомі у колах, що спеціалізуються у відповідному секторі, під час діяльності на території, де заявляється охорона.

Проте промисловий зразок не вважається доведеним до загального відома на підставі єдиної причини, що він був розголошений третій особі за явних або неявних обставин конфіденційності.

7. Розголошення не береться до уваги для цілей застосування пунктів 3 і 4 цієї статті, якщо промисловий зразок, для якого заявляється охорона, згідно із зареєстрованим правом на промисловий зразок, був доведений до загального відома:

а) дизайнером, його правонаступником або третьою особою в результаті інформації, наданої дизайнером чи його правонаступником, або дії, вчиненої дизайнером чи його правонаступником; і

б) протягом дванадцятимісячного періоду, що передував даті подання заявки або, якщо заявлено пріоритет, – до дати пріоритету.

8. Пункт 7 цієї статті застосовується також, якщо промисловий зразок був доведений до загального відома внаслідок зловживання стосовно дизайнера або його правонаступника.

Стаття 214

Термін дії охорони

1. Термін дії охорони в Україні та Стороні ЄС після реєстрації становить щонайменше п'ять років. Правовласник може поновлювати термін дії охорони на один або більше п'ятирічних періодів до загального терміну, що становить 25 років з дати подання заявки.

2. Термін дії охорони в Україні та Стороні ЄС незареєстрованих промислових зразків становить щонайменше три роки з дати, на яку зразок був доведений до загального відома на території однієї зі Сторін.

Стаття 215

Визнання недійсним або відмова у реєстрації

1. Україна та Сторона ЄС можуть лише передбачити умови щодо відмови у реєстрації промислового зразка або визнання його недійсним після реєстрації на суттєвій підставі у таких випадках:

а) якщо промисловий зразок не відповідає визначенню згідно зі статтею 212(а) цієї Угоди;

б) якщо промисловий зразок не відповідає вимогам статті 213 та 217 (пункти 3, 4 та 5) цієї Угоди;

с) якщо на підставі судового рішення правовласник не має права на промисловий зразок;

д) якщо промисловий зразок суперечить більш ранньому промислово-му зразку, який був доведений до загального відома після дати подання заявки або, якщо заявлено пріоритет, - після дати пріоритету і який охороняється з дати, що передує зазначеній даті, як зареєстрований зразок або як заявка на зразок;

е) якщо у більш пізньому промисловому зразку використано розрізняльне позначення і законодавство відповідної Сторони щодо такого позначення надає власнику права на позначення право забороняти таке використання;

ф) якщо промисловий зразок є неправомірним використанням роботи, що охороняється згідно із законодавством з авторського права відповідної Сторони;

г) якщо промисловий зразок є неправомірним використанням будь-якого з елементів, зазначених у статті 6 ter Паризької конвенції, або знаків, емблем та гербів, крім тих, що зазначені у вищезгаданій статті 6 ter та становлять особливий громадський інтерес на території Сторони.

Цей пункт не обмежує право Сторін встановити формальні вимоги до заявки на реєстрацію промислового зразка.

2. Сторона може передбачати як альтернативу визнанню недійсності, що промисловий зразок, який може бути визнаний недійсним з підстав, викладених у пункті 1 цієї статті, може бути обмежений у його використанні.

Стаття 216

Права, що надаються

Власник промислового зразка, що охороняється, щонайменше має виключне право використовувати його і забороняти його використання третіми особами без його дозволу, зокрема виробляти, пропонувати, просувати на ринок, імпортувати, експортувати або використовувати продукт, що містить промисловий зразок або в якому цей зразок використовується, та зберігати такий продукт на складі для зазначених цілей.

Стаття 217

Винятки

1. Права, що надаються промисловим зразком, після реєстрації не поширюються на:

а) дії приватного характеру та для некомерційних цілей;

б) дії, здійснені з метою експерименту;

с) дії, пов'язані з відтворенням з метою цитування або в навчальних цілях за умови, що такі дії сумісні з добросовісною діловою практикою і не завдають шкоди звичайному використанню промислового зразка та зазначається джерело інформації.

2. Крім того, права, що надаються промисловим зразком, після реєстрації не поширюються на:

а) обладнання на кораблях та літаках, що зареєстровані в іншій країні і тимчасово перебувають на території відповідної Сторони;

б) операції щодо імпорту відповідною Стороною запчастин та комплектуючих для ремонту таких транспортних засобів;

с) виконання ремонтних робіт на таких транспортних засобах.

3. Право на промисловий зразок не поширюється на зовнішні ознаки продукту, які зумовлені виключно його технічною функцією.

4. Право на промисловий зразок не поширюється на зовнішні ознаки продукту, які обов'язково мають бути точно відтворені у формі та розмірі для того, щоб продукт, що містить промисловий зразок або в якому цей зразок використовується, був з ним механічно з'єднаний або розташований навколо або навпроти іншого продукту таким чином, що кожний продукт може виконувати свою функцію.

5. Право на промисловий зразок не поширюється на такий промисловий зразок, який суперечить суспільним інтересам або загальноприйнятим принципам моралі.

Стаття 218

Взаємозв'язок з авторським правом

Промисловий зразок, що охороняється правом на промисловий зразок, зареєстрований на території однієї зі Сторін відповідно до вимог цього Підрозділу, може охоронятись згідно із законодавством з авторського права цієї Сторони з дати його створення та фіксації у будь-якій формі. Обсяг такої охорони та умови її надання, зокрема необхідний рівень оригінальності, визначаються кожною зі Сторін.

Підрозділ 5

Патенти

Стаття 219

Патенти та охорона здоров'я

1. Сторони визнають важливість Декларації стосовно Угоди ТРІПС та охорони здоров'я, прийнятої 14 листопада 2001 року на засіданні на рівні міністрів в рамках СОТ (далі - Дохійська декларація). Під час тлумачення та здійснення прав і зобов'язань згідно із цією Главою Сторони забезпечують відповідність Дохійській декларації.

2. Сторони сприяють впровадженню та дотримуються Рішення Генеральної ради СОТ від 30 серпня 2003 року до пункту 6 Дохійської декларації.

Стаття 220

Додатковий охоронний сертифікат

1. Сторони визнають, що продукція, призначена для захисту здоров'я та рослин, що охороняється патентами на їхній відповідній території, може підлягати адміністративній процедурі надання дозволу перед випуском на ринок. Вони визнають, що проміжок часу, який проходить від дати подання заявки на патент до одержання першого дозволу випускати продукт на їхній відповідний ринок у порядку, встановленому відповідним законодавством, може скоротити період ефективної охорони згідно з патентом.

2. Сторони повинні забезпечити додатковий період охорони лікарського засобу або продукту для захисту рослин, що охороняється патентом і який підлягав адміністративній процедурі надання дозволу, при цьому такий період дорівнює періоду, зазначеному у пункті 1, скороченому на п'ять років.

3. У випадку лікарських засобів, для яких були здійснені педіатричні дослідження, результати яких відображені в інформації стосовно продукту, Сторони надають додаткове шестимісячне продовження періоду захисту, що згаданий у пункті 2 цієї статті.

Стаття 221

Охорона винаходів у галузі біотехнологій

1. Сторони охороняють винаходи у галузі біотехнологій відповідно до норм національного патентного законодавства. У разі потреби, вони мають адаптувати своє патентне законодавство з урахуванням положень цієї Угоди. Ця стаття не завдає шкоди зобов'язанням, взятим Сторонами відповідно до міжнародних угод, зокрема Угоди ТРІПС та Конвенції про біологічне різноманіття 1992 року (далі - КБР).

2. Для цілей цього Підрозділу:

а) «біологічний матеріал» означає будь-який матеріал, що містить генетичну інформацію та може репродукуватися або бути репродукованим у біологічній системі;

б) «мікробіологічний процес» означає будь-який процес, у якому задіяний мікробіологічний матеріал або який здійснюється на основі мікробіологічного матеріалу.

3. Для цілей цієї Угоди винаходи, які є новими та які мають винахідницький рівень і підлягають промислового застосуванню, є патентоспроможними, навіть якщо вони стосуються продукту, що складається з біологічного матеріалу чи містить його, або процесу, шляхом якого біологічний матеріал виробляється, обробляється чи використовується.

Біологічний матеріал, ізольований від свого природного середовища чи вироблений шляхом технічного процесу, може бути предметом винаходу, навіть якщо він раніше зустрічався в природі.

Елемент, відокремлений від людського організму або будь-яким чином

вироблений шляхом технічного процесу, що включає послідовність або часткову послідовність генів, може бути патентоспроможним винаходом, навіть якщо його структура ідентична з природним елементом. Промислове застосування послідовності або часткової послідовності генів має бути викладено у заявці на патент.

4. Патентуванню не підлягають:

- a) сорти рослин та породи тварин;
- b) суттєво важливі для відтворення рослин і тварин біологічні процеси;
- c) організм людини на різних стадіях формування та розвитку і прості відкриття його елементів, зокрема послідовність або часткову послідовність генів.

Винаходи, які стосуються рослин і тварин є патентоспроможними, коли технічна можливість реалізації винаходу не обмежується конкретним сортом рослини або породою тварини. Підпункт (b) цього пункту не завдає шкоди патентоспроможності винаходів, що стосуються мікробіологічних або інших технічних процесів чи продуктів, одержаних за допомогою таких процесів.

5. Винаходи вважаються непатентоспроможними у випадках, коли їх комерційне використання суперечить *ordre public* (публічному порядку) або суспільній моралі; проте використання не вважається таким тільки через заборону відповідно до законів або інших актів. Зокрема, непатентоспроможними вважаються такі об'єкти:

- a) процеси клонування людей;
- b) процеси модифікування зародкової лінії генетичної ідентичності людей;
- c) застосування людських ембріонів у промислових або комерційних цілях;
- d) процеси модифікування генетичної ідентичності тварин, що, імовірно, спричинять їхнє страждання без будь-якої суттєвої медичної допомоги для людини чи тварини, а також тварини, одержані в результаті таких процесів.

6. Охорона, що надається патентом на біологічний матеріал, якому властиві особливі характеристики як результату винаходу, поширюється на будь-який біологічний матеріал, що походить від цього біологічного матеріалу шляхом культивування або розмноження в ідентичній або дивергуючій формі та має такі самі характеристики.

7. Охорона, що надається патентом на процес, який дає можливість виробляти біологічний матеріал, якому властиві особливі характеристики як результату винаходу, поширюється на біологічний матеріал, одержаний безпосередньо у результаті цього процесу, і на будь-який інший біологічний матеріал, що походить від цього безпосередньо отриманого біологічного матеріалу шляхом культивування або розмноження в ідентичній чи дивергуючій формі та має такі самі характеристики.

8. Охорона, що надається патентом на продукт, який містить генетичну інформацію або складається з неї, поширюється на весь матеріал, за винятком випадків, передбачених пунктом 4(с) цієї статті, частиною якого є продукт і у якому міститься генетична інформація, що виконує свою функцію.

9. Охорона, що згадується у пунктах 7 та 8 цієї статті, не поширюється на біологічний матеріал, отриманий з культивування або розмноження біологічного матеріалу, розміщеного на ринку на території Сторін власником патенту або за його згодою, де розмноження або культивування обов'язково є результатом застосування, для якого біологічний матеріал був реалізований на ринку, за умови, що отриманий матеріал у подальшому не використовується для іншого культивування або розмноження.

10. У порядку часткового скасування пунктів 7 та 8 цієї статті продаж або інша форма комерціалізації рослинного культиваційного матеріалу фермеру власником патенту або за його згодою для сільськогосподарського використання означає дозвіл фермеру використовувати продукт його врожаю для культивування або розмноження ним у його власному господарстві. Поширення та умови цього часткового скасування узгоджуються з умовами, передбаченими в національних законах, постановах та практиках Сторін щодо прав на сорти рослин.

У порядку часткового скасування пунктів 7 та 8 цієї статті продаж або інша форма комерціалізації стада плідників або іншого тваринного репродуктивного матеріалу фермеру власником патенту або за його згодою означає дозвіл фермеру використовувати захищену домашню худобу для сільськогосподарських цілей. Це включає надання тварин або іншого тваринного репродуктивного матеріалу для цілей здійснення його сільськогосподарської діяльності, але не продаж у рамках або для цілей комерційної репродуктивної діяльності. Передбачені вище поширення та умови цього часткового скасування визначаються національними законами, постановами та практиками.

11. Сторони передбачають обов'язкове перехресне ліцензування у таких випадках:

а) якщо селекціонер не може одержати чи використовувати сорт рослини без порушення попереднього патенту, він може подати заяву про примусову ліцензію на невиключне використання винаходу, що охороняється патентом, оскільки ліцензія необхідна для використання сорту рослини, що підлягає охороні, за умови виплати відповідної суми роялті. Сторони передбачають, що в разі видачі такої ліцензії власник патенту матиме право на перехресну ліцензію на взаємовигідних умовах на використання сорту, що охороняється;

б) якщо власник патенту на винахід у галузі біотехнологій не може використовувати його без порушення попереднього права на сорт рослини, він може подати заяву про примусову ліцензію на невиключне використання сорту рослини, що охороняється цим правом, з виплатою відповідної

суми роялті. Сторони передбачають, що в разі видачі такої ліцензії власник права на сорт рослини матиме право на перехресну ліцензію на взаємовигідних умовах на використання винаходу, що охороняється.

12. Особи, які подають заяву про видачу ліцензій, згаданих у пункті 11 цієї статті, повинні довести, що:

а) вони безрезультатно зверталися до власника патенту чи власника права на сорт рослини з метою одержання договірної ліцензії;

б) сорт рослини або винахід становлять суттєвий технічний прогрес, що може принести значну економічну вигоду, порівняно із заявленим у патенті винаходом або сортом рослини, що охороняється.

Стаття 222

Охорона даних, наданих з метою одержання дозволу на введення лікарського засобу на ринок

1. Сторони запроваджують комплексну систему, яка гарантуватиме конфіденційність, нерозголошення та незалежність даних, що надаються для цілей одержання дозволу на введення лікарського засобу на ринок.

2. Із цією метою, коли Сторона вимагає подання даних випробувань або досліджень щодо безпечності та ефективності лікарського засобу до надання дозволу на введення на ринок такого продукту, Сторона на період не менш ніж п'ять років з дати першого дозволу в цій Стороні не дозволятиме іншим заявникам виводити той самий чи подібний засіб на підставі дозволу на введення на ринок, наданого заявнику, що подав дані випробувань або досліджень, якщо тільки заявник, що надав дані випробувань або досліджень не дав свою згоду. Протягом цього періоду дані випробувань або досліджень, подані для першого дозволу, не використовуються в інтересах будь-якого наступного заявника з метою отримання дозволу на введення лікарського засобу на ринок, крім випадків, коли надано згоду першого заявника.

3. Україна зобов'язується привести своє законодавство стосовно захисту даних для лікарських засобів із законодавством ЄС в дату, яку визначить Комітет з питань торгівлі.

Стаття 223

Захист даних для продуктів захисту рослин

1. Сторони визначають вимоги щодо безпеки та ефективності перед наданням дозволу на введення на ринок продуктів захисту рослин.

2. Сторони визнають тимчасове право власника звіту про випробування або дослідження, який представлений вперше на розгляд для отримання дозволу на введення на ринок продукту захисту рослин. Протягом цього періоду звіт про випробування або дослідження не буде використовуватися в інтересах будь-якої іншої особи з метою отримання дозволу на введення на ринок продукту захисту рослин, за винятком надання згоди першого

власника. Це право далі іменуватиметься «захист даних».

3. Сторони визначають вимоги, яким має відповідати звіт про випробування або дослідження.

4. Період захисту даних повинен бути щонайменше 10 років від дати першого дозволу у цій Стороні. Сторони можуть вирішити надавати продовження періоду захисту для продуктів захисту рослин з низьким рівнем ризику. У такому випадку період може бути продовжений до 13 років.

5. Сторони можуть вирішити, що такі періоди будуть продовжені для кожного продовження дозволу у випадках обмеженого застосування¹. У такому випадку загальний термін захисту даних у жодному разі не повинен перевищувати 13 років або для продуктів захисту рослин з низьким рівнем ризику - 15 років.

6. Звіт про випробування або дослідження також охороняється, якщо це було необхідним для оновлення або перегляду дозволу. У таких випадках період для охорони даних становить 30 місяців.

7. Правила для уникнення дублювання випробувань на хребетних тваринах будуть встановлені Сторонами. Будь-який заявник, який має намір здійснити випробування або дослідження, пов'язані з хребетними тваринами, повинен вжити необхідних заходів, щоб переконатися, що ці випробування або дослідження ще не були виконані або розпочаті.

8. Новий заявник та власник або власники відповідних дозволів докладають усіх зусиль для забезпечення надання звітів про випробування або дослідження, пов'язані з хребетними тваринами. Вартість надання звітів про випробування або дослідження визначається на справедливій, прозорій та недискримінаційній основі. Новий заявник зобов'язаний сплатити лише частку витрат на інформацію, яку він зобов'язаний надати на розгляд для виконання умов дозволу.

9. У тих випадках, коли новий заявник та власник або власники відповідних дозволів на продукти захисту рослин не можуть досягти згоди щодо надання звітів про випробування та дослідження, пов'язані з хребетними тваринами, новий заявник повинен поінформувати Сторону.

10. Нездатність досягти згоди не перешкоджає Стороні використовувати звіти про тести або дослідження, пов'язані з хребетними тваринами, для цілей заявки нового заявника.

11. Власник або власники відповідних дозволів вимагають від нового заявника справедливую частку понесених ним витрат. Сторона може направити заінтересовані сторони вирішувати це питання шляхом формального та обов'язкового арбітражу згідно з національним законодавством.

¹ Обмежене застосування: застосування продукту захисту рослин у конкретній Стороні на рослинах або рослинних продуктах, які не є широко вирощуваними в цій конкретній Стороні або широко вирощуються для того, щоб відповідати винятковій необхідності захисту рослин.

Підрозділ 6 **Топографії напівпровідникових продуктів**

Стаття 224 **Визначення**

Для цілей цього Підрозділу:

а) «напівпровідниковий продукт» означає кінцеву або проміжну форму будь-якого продукту:

що складається з корпусу матеріалу, який містить прошарок напівпровідникового матеріалу; і має один або більше прошарків, що складаються з провідникового, ізоляційного або напівпровідникового матеріалу, з прошарками, розташованими відповідно до раніше визначеної тривимірної структури; і призначена для виконання електронної функції виключно або разом з іншими функціями;

б) «топографія» напівпровідникового продукту означає набір взаємопов'язаних зображень, які зафіксовано або закодовано;

які представляють тривимірну структуру з прошарків, з яких складається напівпровідниковий продукт; і в такому наборі кожне зображення має структуру або частину структури з поверхнею напівпровідникового продукту на будь-якому етапі виробництва.

с) «комерційне використання» означає продаж, прокат, лізинг або будь-який інший спосіб комерційного розповсюдження чи пропонування для цих цілей. Проте для цілей статті 227 цієї Угоди «комерційне використання» не включає використання за умов конфіденційності в тому розумінні, що подальше розповсюдження не здійснюється третім особам.

Стаття 225 **Вимоги до охорони**

1. Сторони охороняють топографії напівпровідникових продуктів шляхом прийняття законодавчих норм, які надають виключні права відповідно до положень цієї статті.

2. Сторони передбачають охорону топографії напівпровідникових продуктів тією мірою, якою вона відповідає умовам, що вона є результатом власної інтелектуальної діяльності її творця і не є загальновідомою в напівпровідниковій промисловості. Якщо топографія напівпровідникового продукту складається з елементів, які є загальновідомими в напівпровідниковій промисловості, вона охороняється лише в тому обсязі, в якому комбінація таких елементів, взятих як ціле, відповідає згаданим вище умовам.

Стаття 226 **Виключні права**

1. Виключні права, що згадуються у статті 225(1) цієї Угоди, включають права дозволяти або забороняти будь-які з таких дій:

а) відтворення топографії настільки, наскільки вона охороняється згідно зі статтею 225(2) цієї Угоди;

б) комерційне використання чи імпорт із цією метою топографії або напівпровідникового продукту, виробленого шляхом використання топографії.

2. Виключні права, що згадуються у пункті 1(а) цієї статті, не застосовуються до відтворення для цілей аналізу, оцінювання або вивчення концепцій, процесів, систем чи прийомів, втілених у топографію, або самої топографії.

3. Виключні права, що згадуються у пункті 1 цієї статті, не поширюються на будь-яку таку дію стосовно топографії, яка відповідає вимогам статті 225(2) цієї Угоди і створена на основі аналізу і оцінки іншої топографії, здійсненої відповідно до пункту 2 цієї статті.

4. Виключні права дозволяти або забороняти дії, визначені у пункті 1 (б) цієї статті, не застосовуються до будь-якої такої дії, яка здійснюється після того, як топографія або напівпровідниковий продукт був законно випущений на ринок.

Стаття 227

Термін дії охорони

Виключні права тривають щонайменше 10 років від дати першого комерційного використання топографії будь-де у світі або, якщо реєстрація є умовою для виникнення чи безперервного застосування виключних прав, - 10 років з найбільш ранньої з таких дат:

а) закінчення календарного року, в якому топографія була вперше використана на комерційній основі будь-де у світі;

б) закінчення календарного року, в якому була подана належним чином оформлена заявка на реєстрацію.

Підрозділ 7

Інші положення

Стаття 228

Сорти рослин

Сторони співробітничать з метою сприяння і посилення охорони прав на сорти рослин відповідно до Міжнародної конвенції з охорони нових сортів рослин 1961 року, переглянутої в м. Женева 10 листопада 1972 року, 23 жовтня 1978 року та 19 березня 1991 року, зокрема необов'язкові винятки з прав селекціонерів, як це згадується у статті 15(2) зазначеної Конвенції.

Стаття 229

Генетичні ресурси, традиційні знання та фольклор

1. Відповідно до норм національного законодавства Сторони поважають, зберігають та підтримують знання, інновації та практичні надбання корінних та місцевих громад, які втілюють традиційні стилі життя, що відповідають збереженню та тривалому використанню біологічного різноманіття та сприяють їх широкому застосуванню із залученням та погодженням власників таких знань, інновацій і практик, та заохочують справедливий розподіл переваг, що виникають у результаті використання таких знань, інновацій та практик.

2. Сторони визнають важливість вжиття відповідних заходів з урахуванням національного законодавства для збереження традиційних знань та домовилися продовжувати роботу, спрямовану на розвиток міжнародно узгоджених *sui generis* моделей для юридичної охорони традиційних знань.

3. Сторони домовилися, що положення стосовно інтелектуальної власності цього Підрозділу і КБР мають впроваджуватися на основі взаємної підтримки.

4. Сторони домовилися регулярно обмінюватись думками та інформацією щодо відповідних багатосторонніх обговорень.

ЧАСТИНА 3

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Стаття 230

Загальні зобов'язання

1. Обидві Сторони підтверджують свої зобов'язання згідно з Угодою ТРІПС, зокрема її Частини III, та мають забезпечити подальші додаткові заходи, процедури та засоби захисту, необхідні для забезпечення дотримання охорони прав інтелектуальної власності¹. Ці заходи, процедури та засоби захисту мають бути добросовісними і справедливими та не повинні бути надмірно складними чи дорогими або спричиняти необґрунтовані строки чи не виправдані затримки.

2. Ці заходи та засоби захисту мають також бути ефективними, співрозмірними і стримуючими та мають застосовуватись таким чином, щоб уникнути створення перешкод законній торгівлі та забезпечити їх захист від зловживань.

¹ Для цілей цієї Частини поняття «права інтелектуальної власності» має принаймні охоплювати такі права: авторське право; суміжні права; право *sui generis* виробника бази даних; права розробника топографії напівпровідникового продукту; права торговельних марок; патентні права, зокрема права, що впливають з додаткового охоронного сертифікату; географічні зазначення; права на корисну модель; права на сорти рослин; фірмові найменування, наскільки вони охороняються як ексклюзивні права у відповідному національному законодавстві.

Стаття 231

Уповноважені заявники

1. Сторони мають визнавати особами, уповноваженими здійснювати запит про застосування заходів, процедур та засобів захисту, згаданих в цій Частині та передбачених Частиною III Угоди ТРІПС:

а) власників прав інтелектуальної власності згідно з нормами застосовного законодавства;

б) усіх інших осіб, уповноважених на користування цими правами, зокрема ліцензіатів, настільки, наскільки це дозволено відповідно до норм застосовного законодавства;

с) професійні органи захисту, які відповідно до вимог права визнаються такими, що мають право представляти власників права інтелектуальної власності настільки, наскільки це дозволено та відповідає положенням застосовного законодавства.

2. Сторони можуть визнавати особами, уповноваженими здійснювати запит про застосування заходів, процедур та засобів захисту, згаданих у цій Частині та передбачених Частиною III Угоди ТРІПС, органи колективного управління правами інтелектуальної власності, які, як правило, визнаються такими, що мають право представляти власників права інтелектуальної власності настільки, наскільки це дозволено та відповідає нормам застосовного законодавства.

Підрозділ 1

Цивільні заходи, процедури та засоби захисту

Стаття 232

Презумпція авторства та права власності

Сторони визнають, що для цілей застосування заходів, процедур та засобів захисту, передбачених цією Угодою:

а) для автора літературного твору або твору мистецтв, в разі відсутності доказів протилежного, щоб вважатися таким і внаслідок цього бути вповноваженим на позов про порушення, має бути достатньою наявність звичайного зазначення його/її імені у творі;

б) положення згідно з підпунктом (а) цієї статті застосовується *mutatis mutandis* до власників суміжних прав стосовно їхніх об'єктів, що охороняються.

Стаття 233

Докази

1. Судові органи Сторін мають повноваження, якщо сторона надала обґрунтовані докази, достатні для підтримання своєї заяви, і має на підтвердження своїх заяв детальні докази, які контролюються протилежною сторо-

ною, вимагати, щоб ці докази були представлені протилежною стороною з урахуванням умов, що забезпечують захист конфіденційної інформації.

2. За таких самих умов Сторони вживають таких заходів, які є необхідними у випадку порушення права інтелектуальної власності, вчиненого у комерційному масштабі, для надання можливості компетентним судовим органам вимагати, у разі потреби та на підставі поданої заяви, передачу банківських, фінансових та комерційних документів, що знаходяться у розпорядженні протилежної сторони з урахуванням умов, що забезпечують захист конфіденційної інформації.

Стаття 234

Заходи щодо збереження доказів

1. Сторони забезпечують, щоб навіть до початку процесу щодо обставин справи компетентні судові органи могли за заявою особи, яка надала обґрунтовані та доступні докази, достатні для підтримання її заяви про порушення права інтелектуальної власності або про намір його порушити, вимагати невідкладних та ефективних попередніх заходів, спрямованих на збереження відповідних доказів щодо заявленого правопорушення, з урахуванням умов, що забезпечують захист конфіденційної інформації. Такі заходи можуть включати детальний опис з наведенням або без наведення зразків чи фізичне вилучення товарів, що вважаються контрафактними та, в окремих випадках, матеріалів і засобів, використаних для його виробництва та/або розповсюдження разом з відповідною документацією. Такі заходи мають вживатися у разі потреби без заслуховування іншої сторони, зокрема у випадках, коли будь-яка затримка може спричинити не виправну шкоду правовласнику або коли існує очевидна загроза знищення доказів.

2. Сторони забезпечують, щоб заходи щодо збереження доказів скасовувалися або їхня дія припинялася в інший спосіб на вимогу відповідача без шкоди для компенсації збитків, що можуть бути заявлені, якщо заявник не порушує в обґрунтований строк справу щодо прийняття рішення по суті справи у компетентних судових органах.

Стаття 235

Право на інформацію

1. Сторони забезпечують, щоб у контексті процесів щодо порушення прав інтелектуальної власності та у відповідь на обґрунтований запит позивача компетентні судові органи могли вимагати, щоб інформація про походження та шляхи реалізації товарів або послуг, які порушують право інтелектуальної власності, була надана порушником та/або іншою особою:

а) у якої було виявлено контрафактний товар у промислових масштабах;

б) у якої було виявлено використання послуг, що становлять правопорушення, у промислових масштабах;

с) у якої було виявлено надання у промислових масштабах послуг, використаних у діяльності, що становить правопорушення; або

д) яка була вказана особою, зазначеною у підпунктах (а), (b) або (с) цього пункту, як така, що задіяна у виробництві, виготовленні або розповсюдженні таких товарів чи наданні послуг.

2. Інформація, зазначена у пункті 1 цієї статті, повинна залежно від потреби містити:

а) імена та адреси виробників, виготовлювачів, розповсюджувачів, постачальників та інших попередніх власників товарів або послуг, а також планованих оптових та роздрібних продавців;

б) інформацію про кількість виробленої, виготовленої, доставленої, одержаної чи замовленої продукції, а також про ціну, встановлену на ці товари і послуги.

3. Пункти 1 і 2 цієї статті мають застосовуватися без шкоди для інших положень, які:

а) надають правовласнику право одержувати більш повну інформацію;

б) регулюють використання цивільних або кримінальних процедур стосовно інформації, переданої згідно із цією статтею;

с) регулюють відповідальність за зловживання правом на інформацію;

д) надають можливість відмовлятися від надання інформації, яка примусила б особу, зазначену у пункті 1 цієї статті, визнати свою особисту участь або участь близьких родичів у порушенні прав інтелектуальної власності; або

е) регулюють захист конфіденційності джерел інформації або обробки особистих даних.

Стаття 236

Попередні та попереджувальні заходи

1. Сторони гарантують, що судові органи можуть за заявою заявника видати попередню судову заборону, призначену для запобігання будь-якому можливому порушенню права інтелектуальної власності, або заборонити на попередній основі та за умови сплати штрафу, якщо це необхідно, якщо це передбачено національним законодавством, продовження порушення такого права чи зробити таке продовження порушення таким, що підпадає під гарантії, які забезпечують виплату компенсації правовласнику. Попередня судова заборона може бути також видана за тих самих умов стосовно посередника, чії послуги використовуються третьою особою з метою порушення права інтелектуальної власності.

2. Попередня судова заборона може також видаватися з метою арешту або вилучення товарів, які підозрюються у порушенні права інтелектуальної власності, щоб запобігти їх ввезенню або переміщенню торговельними каналами.

3. У випадку порушення, що вчиняється в комерційному масштабі,

Сторони гарантують, що якщо заявник наводить обставини, які ймовірно становлять загрозу щодо відшкодування збитків, судові органи можуть винести ухвалу про запобіжний арешт рухомої і нерухомої власності ймовірного порушника, зокрема блокування його/її банківських рахунків та інших активів. Для цього компетентні органи можуть винести рішення про надання банківських, фінансових або комерційних документів чи про належний доступ до відповідної інформації.

4. Сторони гарантують, що тимчасові заходи, зазначені в пунктах 1, 2 та 3 цієї статті, можуть у відповідних випадках здійснюватися без заслуховування відповідача, зокрема, якщо будь-яка затримка спричинятиме невинуватну шкоду власнику прав. В такому випадку Сторони мають бути поінформовані про це без затримки щонайпізніше після виконання заходів. Перегляд, в тому числі право бути заслуханим, має відбуватися після подання заяви відповідачем з метою винесення рішення про те, чи будуть ці заходи змінені, анульовані або підтверджені, протягом обґрунтованого строку після сповіщення про заходи.

5. Сторони гарантують, що попередні заходи, зазначені в пунктах 1, 2 та 3 цієї статті, скасовуються або їхня дія припиняється в інший спосіб за заявою відповідача, якщо заявник в обґрунтований строк не порушує справу у компетентному судовому органі, результатом якої є рішення стосовно обставин справи.

6. Якщо попередні заходи скасовуються або вони припиняють дію внаслідок будь-якої дії чи помилки заявника чи якщо пізніше виявляється, що не було порушення або загрози порушення права інтелектуальної власності, судові органи мають повноваження вимагати від заявника за заявою відповідача надання відповідачу відповідної компенсації за будь-яку шкоду, завдану цими заходами.

Стаття 237

Виправні заходи

1. Сторони гарантують, що компетентні судові органи можуть вимагати за заявою заявника та без шкоди для відшкодування будь-яких збитків власнику права з причини порушення і без будь-якої компенсації відкликання з торговельних каналів, остаточне вилучення з торговельних каналів або знищення товарів, які, як виявилось, порушують право інтелектуальної власності. Якщо необхідно, компетентні судові органи можуть також вимагати знищення матеріалів і знарядь, які переважно використовуються для створення або виробництва таких товарів.

2. Судові органи вимагають, щоб ці заходи здійснювались за рахунок порушника, якщо не виникають певні причини, щоб не робити цього.

Стаття 238

Судові заборони

Сторони гарантують, що якщо виноситься судове рішення, яке виявляє порушення права інтелектуальної власності, судові органи можуть видати проти порушника судову заборону, спрямовану на заборону продовження порушення. Якщо це передбачено національним законодавством, невиконання судової заборони має підпадати, якщо це необхідно, під сплату регулярного штрафу з метою забезпечення виконання. Сторони також гарантують, що правовласники можуть подати заяву про судову заборону проти посередників, чії послуги використовуються третьою стороною з метою порушення права інтелектуальної власності.

Стаття 239

Альтернативні заходи

Сторони можуть передбачити, що у відповідних випадках і за заявою особи, яка підлягає застосуванню заходів, передбачених у статті 237 та/або статті 238 цієї Угоди, компетентні судові органи можуть винести ухвалу про сплату грошової компенсації потерпілій стороні замість застосування заходів, передбачених у статті 237 та/або статті 238 цієї Угоди, якщо ця особа діяла ненавмисно і без недбалості, якщо здійснення згаданих вище заходів завдало б йому неспівмірної шкоди і якщо грошова компенсація потерпілій стороні виявляється обґрунтовано задовільною.

Стаття 240

Збитки

1. Сторони гарантують, що коли судові органи встановлюють збитки:

а) вони беруть до уваги всі відповідні аспекти, зокрема негативні економічні наслідки, у тому числі втрачені прибутки, які понесла потерпіла сторона, будь-які недоброчесні доходи, одержані порушником і, у відповідних випадках, інші фактори, відмінні від економічних, зокрема моральна шкода, спричинена правовласнику порушником; або

б) як альтернативний варіант до підпункту (а) цього пункту, вони можуть у відповідних випадках встановити збитки як паушальну суму на базі таких елементів, як принаймні сума роялті або комісійні платежі, які були б сплачені, якби порушник звернувся із заявою про надання дозволу на використання оспорюваного права інтелектуальної власності.

2. Якщо порушник ненавмисно або не маючи обґрунтованих підстав знати це був залучений до протиправної діяльності, Сторони можуть встановити, що судові органи можуть виносити ухвалу на користь потерпілого про повернення доходів або відшкодування збитків, які можуть встановлюватись раніше.

Стаття 241 **Судові витрати**

Сторони гарантують, що обґрунтовано понесені та пропорційні судові витрати, а також інші витрати, понесені стороною, що виграла, як правило, мають покладатися на сторону, що програла, крім випадків, коли це суперечить принципу справедливості.

Стаття 242 **Публікація судових рішень**

Сторони гарантують, що у судових процесах щодо порушення прав інтелектуальної власності судові органи можуть вимагати за заявою заявника і за рахунок порушника вжиття відповідних заходів для поширення інформації стосовно рішення, зокрема візуальне представлення рішення та його публікацію повністю або частково. Сторони можуть передбачити інші додаткові інформаційні заходи, які відповідають конкретним обставинам, зокрема широке інформування.

Стаття 243 **Адміністративні процедури**

За умови, що рішення про будь-який цивільно-правовий захід судового захисту може бути винесене в результаті адміністративних процедур по суті справи, такі процедури мають відповідати принципам, еквівалентним за суттю тим, що викладені у відповідних положеннях цього Підрозділу.

Підрозділ 2 ***Відповідальність постачальників посередницьких послуг***

Стаття 244 **Використання послуг посередників**

Обидві Сторони визнають, що послуги посередників можуть використовуватись третіми особами для протиправної діяльності. Щоб забезпечити вільний обіг інформаційних послуг і в той самий час захищати права інтелектуальної власності у цифровому середовищі, кожна Сторона забезпечує заходи, визначені цим Підрозділом, для постачальників посередницьких послуг. Цей Підрозділ застосовується лише до відповідальності, що може бути результатом правопорушень у сфері прав інтелектуальної власності, зокрема авторського права¹.

¹ Випадки звільнення від відповідальності, встановлені в цій статті, включають лише випадки, коли діяльність постачальників послуг інформаційного суспільства обмежена технічним процесом оператора та наданням доступу до комунікаційних мереж, через які доступна для третіх сторін інформація передається або тимчасово зберігається з єдиною метою - зробити передачу більш ефективною; ця діяльність має суто технічний, автоматичний та пасивний характер, що означає, що постачальник послуг інформаційного суспільства не має ні знань, ні контролю щодо інформації, яка передається або зберігається.

Стаття 245

Відповідальність постачальників посередницьких послуг: «Просто посередник»

1. Якщо надається послуга в інформаційному суспільстві, яка полягає в передачі через комунікаційну мережу інформації, наданої одержувачем послуги, або забезпеченні доступу до комунікаційної мережі, то Сторони гарантують, що постачальник послуг не несе відповідальності за інформацію, що передається, за умови, що постачальник:

- a) не ініціює передачу;
- b) не вибирає одержувача передачі; і
- c) не вибирає та не модифікує інформацію, що міститься в передачі.

2. Акти передачі або забезпечення доступу, що згадуються в пункті 1 цієї статті, включають автоматичне, проміжне і тимчасове зберігання інформації, що передається, оскільки це має місце з єдиною метою здійснення передачі через комунікаційну мережу, і за умови, що інформація не зберігається протягом будь-якого строку, довшого, ніж це обґрунтовано необхідно для такої передачі.

3. Ця стаття не впливає на можливість для судового або адміністративного органу відповідно до правових систем Сторін вимагати від постачальника послуг припинити або попередити порушення.

Стаття 246

Відповідальність постачальників посередницьких послуг: «Кешування»

1. Якщо надається послуга в інформаційному суспільстві, яка полягає в передачі через комунікаційну мережу інформації, наданої одержувачем послуги, Сторони гарантують, що постачальник послуг не несе відповідальності за автоматичне, проміжне і тимчасове зберігання цієї інформації, яке здійснюється з єдиною метою - зробити більш ефективною наступну передачу інформації іншим одержувачам послуги на їхню вимогу, за умови, що:

- a) постачальник не модифікує інформацію;
- b) постачальник виконує умови доступу до інформації;
- c) постачальник виконує правила, що стосуються оновлення інформації, які визначені у спосіб, який широко визнаний і використовується в промисловості;
- d) постачальник не перешкоджає законному використанню технологій, які широко визнаються і використовуються в промисловості, щоб одержати дані стосовно використання інформації; і

e) постачальник діє оперативно, щоб зняти або зробити неможливим доступ до інформації, яку він зберігав, після того, як йому фактично стає відомо, що інформація в первинному джерелі передачі видалена з мережі або що доступ до неї став неможливим чи судовий або адміністративний орган видав розпорядження про таке видалення або обмеження.

2. Ця стаття не впливає на можливість для судового або адміністративного органу відповідно до правових систем Сторін вимагати від постачальника послуг припинити або попередити порушення.

Стаття 247

Відповідальність постачальників посередницьких послуг: «Хостинг»

1. Якщо надається послуга в інформаційному суспільстві, яка полягає у зберіганні інформації, яка надається одержувачем послуги, то Сторони гарантують, що постачальник послуги не несе відповідальності за інформацію, яка зберігається на вимогу одержувача послуги, за умови, що:

а) постачальнику фактично невідомо про незаконну діяльність або інформацію, а щодо позову про відшкодування збитків йому невідомо про факти або обставини, з яких впливає незаконна діяльність або інформація; або

б) постачальник після одержання таких відомостей діє оперативно, щоб зняти або зробити неможливим доступ до інформації.

2. Пункт 1 цієї статті не застосовується, коли одержувач послуги діє за розпорядженням або під контролем постачальника.

3. Ця стаття не впливає на можливість для судового або адміністративного органу відповідно до правових систем Сторін вимагати від постачальника послуг припинити або попередити порушення, а також не впливає на можливість запровадження Сторонами процедури контролю за зняттям або блокуванням доступу до інформації.

Стаття 248

Відсутність загального зобов'язання здійснювати моніторинг

1. Сторони не покладають на постачальників ні загального зобов'язання при наданні послуг, на які поширюються статті 245, 246 і 247 цієї Угоди, здійснювати моніторинг інформації, яку вони передають або зберігають, ні загального зобов'язання активно шукати факти або обставини, які вказують на незаконну діяльність.

2. Сторони можуть запровадити зобов'язання для постачальників послуг інформаційного суспільства інформувати компетентні державні органи про можливу незаконну діяльність, що здійснюється, або інформацію, що надається одержувачами їхніх послуг, чи зобов'язання повідомляти компетентним органам, на їхню вимогу, інформацію, яка дає можливість ідентифікувати одержувачів їхніх послуг, з якими в них укладені угоди про зберігання інформації.

Стаття 249

Перехідний період

Україна забезпечує повну імплементацію зобов'язань цього Підрозділу протягом 18 місяців з дати набрання чинності цією Угодою.

Підрозділ 3 **Інші положення**

Стаття 250 **Заходи на кордоні**

1. Для цілей цього положення термін «товари, які порушують право інтелектуальної власності» означає:

а) «контрафактні товари», а саме:

i) товари, зокрема упаковку, що містить без дозволу торговельну марку, ідентичну торговельній марці, зареєстрованій належним чином стосовно такої самої групи товарів, які за суттєвими ознаками не можуть бути відрізані від товарів із зазначеною торговельною маркою, та таким чином порушують права власника торговельної марки;

ii) будь-який символ торговельної марки (логотип, маркування, наклейка, брошура, інструкція з користування або гарантійний документ), навіть при окремому представленні, за таких самих умов, як і товари, зазначені в підпункті (i);

iii) пакувальні матеріали, що містять торговельні марки контрафактних товарів, представлені окремо, за таких самих умов, як і товари, зазначені в підпункті (i);

б) «піратські товари», а саме товари, які є копіями або містять копії, вироблені без згоди власника або особи, належним чином уповноваженої представляти власника в країні виробництва в питаннях авторського права та суміжних прав або права на промисловий зразок, незалежно від того, чи зареєстровані вони в національному законодавстві, чи ні;

с) товари, які згідно із законодавством Сторони, в якій подано заяву про вжиття заходів митними органами, порушують:

i) патент;

ii) додатковий охоронний сертифікат;

iii) право на сорт рослини;

iv) промисловий зразок;

v) географічне зазначення

2. Сторони, якщо інше не передбачено в цьому Підрозділі, ухвалюють процедури¹, які надають можливість власнику права, який має вагомі підстави підозрювати про можливість порушення права інтелектуальної власності під час імпорту, експорту, реекспорту, ввезення або вивезення з митної території, розміщення згідно з тимчасовою процедурою, розміщення у вільній зоні або на вільному складі, надіслати письмову заяву до адміністративних або судових компетентних органів для тимчасового затримання митними органами митного оформлення для вільного використання або арешту таких товарів.

3. Сторони гарантують, що коли митні органи в ході своїх дій і до подання власником права заяви отримують вагомі підстави вважати, що това-

ри порушують право інтелектуальної власності, вони можуть затримати митне оформлення або заарештувати товар з метою надання власнику права можливості подання заяви про вжиття заходів митними органами згідно з вищенаведеним пунктом.

4. Всі права або обов'язки, встановлені в Розділі 4 Частини III Угоди ТРІПС стосовно імпортерів, також поширюються на експортерів або власників товарів.

5. Сторони співробітничать з метою надання технічної допомоги та інституційної розбудови для впровадження цієї статті.

6. Україна повністю впроваджує зобов'язання за цією статтею протягом трьох років з дати набрання чинності цією Угодою.

¹ Передбачається, що не повинно бути зобов'язань застосовувати такі процедури для імпорту товарів на ринок іншої країни правовласником або за згодою правовласника.

Стаття 251

Правила поведінки та судове співробітництво

Сторони підтримують:

а) розробку торговельними або професійними об'єднаннями або організаціями правил поведінки, спрямованих на сприяння захисту прав інтелектуальної власності;

б) передачу компетентним органам Сторін проектів правил поведінки і будь-яких висновків щодо застосування цих правил поведінки.

Стаття 252

Співробітництво

1. Сторони домовилися співробітничати з метою забезпечення виконання обов'язків та зобов'язань, взятих згідно із цією Главою.

2. Відповідно до положень Розділу V («Економічне і галузеве співробітництво») та відповідно до положень Розділу VI («Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби із шахрайством») цієї Угоди, сфери співробітництва включають такі види діяльності, але не обмежуються ними:

а) обмін інформацією стосовно правової бази з питань прав інтелектуальної власності та відповідних правил щодо охорони та захисту; обмін досвідом між Україною та Стороною ЄС стосовно розвитку законодавства;

б) обмін досвідом між Україною та Стороною ЄС стосовно захисту прав інтелектуальної власності;

в) обмін досвідом між Україною та Стороною ЄС стосовно правозастосування на центральному та субцентральному рівні митною службою, міліцією, адміністративними та судовими органами; координація дій з метою запобігання експорту контрафактних товарів, в тому числі з іншими країнами;

г) розвиток потенціалу; обмін та підготовка персоналу;

е) пропагування та розповсюдження інформації стосовно прав інтелектуальної власності, *inter alia* серед ділових кіл та в громадянському суспільстві; широка поінформованість споживачів і власників прав;

ф) посилення співробітництва на інституційному рівні, наприклад між відомствами з інтелектуальної власності;

г) активне сприяння поінформованості та освіченості широкої громадськості щодо напрямів реалізації прав інтелектуальної власності: формулювання ефективних стратегій для визначення ключових аудиторій і створення комунікаційних програм з метою посилення поінформованості споживачів та засобів масової інформації щодо наслідків порушень інтелектуальної власності, зокрема ризик для здоров'я і безпеки та зв'язок з організованою злочинністю.

3. Без шкоди для пунктів 1 і 2 цієї статті і як доповнення до них Сторони домовилися підтримувати ефективний діалог з питань інтелектуальної власності («ІВ Діалог»), підпорядкований Комітету з питань торгівлі, з метою розгляду питань, що стосуються охорони і захисту прав інтелектуальної власності, передбачених цією Главою, а також будь-якого іншого відповідного питання.

ГЛАВА 10

Конкуренція

ЧАСТИНА 1

АНТИКОНКУРЕНТНІ ДІЇ ТА ЗЛИТТЯ

Стаття 253

Визначення

Для цілей цієї Частини:

1. «відомство з питань конкуренції» означає:

- а) для України - Антимонопольний комітет України; та
- б) для Сторони ЄС - Європейська Комісія.

2. «Законодавство про конкуренцію» означає:

а) для Сторони ЄС - статті 101, 102 та 106 Договору про функціонування Європейського Союзу, Регламент Ради (ЄС) № 139/2004 від 20 січня 2004 року про контроль над концентрацією суб'єктів господарювання (Регламент ЄС про злиття) та акти щодо їх імплементації і такі, що вносять до них зміни і доповнення;

б) для України - Закон України № 2210-III від 11 січня 2001 року (зі змінами та доповненнями) та акти щодо його імплементації і такі, що вносять до них зміни і доповнення. У разі виникнення розбіжностей між положеннями Закону № 2210-III та іншими суттєвими положеннями про конкуренцію Україна гарантує, що положення Закону мають переважну силу в

межах цих розбіжностей; а також

с) будь-які зміни, які можуть бути внесені до вищезазначених актів після набрання чинності цією Угодою.

3. Терміни, що використовуються у цій Частини, роз'яснюються далі у Додатку XXIII.

Стаття 254

Принципи

Сторони визнають важливість вільної та неспотвореної конкуренції у торговельних відносинах. Сторони визнають, що антиконкурентні господарські дії та операції потенційно можуть спотворити належне функціонування ринків та загалом зменшити позитивні наслідки лібералізації торгівлі. Тому вони домовилися, що зазначені нижче практики та операції, як визначено їхнім відповідним законодавством про конкуренцію, є несумісними із цією Угодою у тій мірі, у якій вони можуть вплинути на торгівлю між Сторонами:

а) угоди, узгоджені дії суб'єктів господарювання та рішення об'єднань суб'єктів господарювання, метою або наслідками яких є перешкоджання, обмеження, спотворення чи суттєве послаблення конкуренції на території будь-якої зі Сторін;

б) зловживання одним або декількома суб'єктами господарювання домінуючим становищем на території будь-якої зі Сторін; або

с) концентрація суб'єктів господарювання, що має наслідком монополізацію чи значне обмеження конкуренції на ринку на території будь-якої зі Сторін.

Стаття 255

Імплементация

1. Україна та Сторона ЄС забезпечують застосування законодавства про конкуренцію, яке ефективно протидіє діям та операціям, зазначеним у статті 254(a) (b) та (c).

2. Сторони забезпечують функціонування органів, уповноважених та належним чином обладнаних для забезпечення ефективного застосування законодавства про конкуренцію, визначеного в пункті 1 цієї статті.

3. Сторони визнають важливість застосування свого відповідного законодавства про конкуренцію у прозорий, своєчасний та недискримінаційний спосіб, поважаючи принципи процесуальної справедливості та права на захист. Кожна Сторона, зокрема, має забезпечити, щоб:

а) перед накладенням відомством з питань конкуренції однієї зі Сторін санкцій чи зобов'язань на будь-яку фізичну чи юридичну особу за порушення законодавства про конкуренцію, воно надає право цій особі бути заслуханою та представити докази протягом обґрунтованого строку, визначеного відповідним законодавством Сторін про конкуренцію, після повідом-

лення відповідній фізичній або юридичній особі про попередні висновки щодо існування порушення; та

b) суд або інша незалежна судова установа, визначена законодавством цієї Сторони, встановлює або, на вимогу особи, переглядає будь-які такі санкції чи зобов'язання.

4. На вимогу Сторони, кожна зі Сторін надає іншій Стороні відкриту інформацію щодо діяльності стосовно застосування свого законодавства про конкуренцію та законодавства, яке стосується зобов'язань, що охоплюються цією Частиною.

5. Відомство з питань конкуренції затвердить та опублікує документ, в якому роз'яснюються принципи визначення будь-яких штрафних санкцій, що накладаються за порушення законодавства про конкуренцію.

6. Відомство з питань конкуренції затвердить та опублікує документ, в якому роз'яснюються принципи, які застосовуються під час оцінки горизонтального злиття.

Стаття 256

Наближення законодавства та практика застосування

Україна наближує своє законодавство про конкуренцію та практику застосування до *acquis* ЄС так, як це визначено нижче:

1. Регламент Ради (ЄС) № 1/2003 від 16 грудня 2002 року про імплементацію правил конкуренції, викладених у статтях 81 та 82 Договору.

Термін:

Стаття 30 Регламенту має бути імплементована протягом трьох років після набрання чинності цією Угодою.

2. Регламент Ради (ЄС) №139/2004 від 20 січня 2004 року про контроль за концентрацією між підприємствами (Регламент ЄС про злиття).

Термін:

Статті 1 та 5 (1) - (2) Регламенту мають бути імплементовані протягом трьох років після набрання чинності цією Угодою;

Стаття 20 має бути імплементована протягом трьох років після набрання чинності цією Угодою.

3. Регламент Комісії (ЄС) №330/2010 від 20 квітня 2010 року про застосування статті 101(3) Договору про функціонування Європейського Союзу до категорій вертикальних угод та узгоджених дій.

Термін:

Статті 1, 2, 3, 4, 6, 7 та 8 Регламенту мають бути імплементовані протягом трьох років після набрання чинності цією Угодою.

4. Регламент Комісії (ЄС) №772/2004 від 27 квітня 2004 року про застосування статті 81 (3) Договору до категорій угод з передачі технології.

Термін:

Статті 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 та 8 Регламенту мають бути імплементовані протягом трьох років після набрання чинності цією Угодою.

Стаття 257

Державні підприємства та підприємства, яким надані спеціальні або виключні права

1. Щодо державних підприємств та підприємств, яким надані спеціальні або виключні права:

а) жодна Сторона не запроваджує та не зберігає чинність будь-якого заходу, що суперечить принципам, які містяться у статтях 254 та 258(1) цієї Угоди; та

б) Сторони забезпечують застосування до таких підприємств законодавства про конкуренцію, зазначене у статті 253(2) цієї Угоди

до тієї міри, в якій застосування вищезазначеного законодавства про конкуренцію та принципів не перешкоджає здійсненню, відповідно до закону чи фактично, конкретних завдань, які покладено на відповідні підприємства.

2. Ніщо у попередньому пункті не повинно тлумачитися як перешкодження будь-якій Стороні у створенні чи утриманні державних підприємств, надання підприємствам спеціальних або виключних прав чи збереження таких прав.

Стаття 258

Державні монополії

1. Кожна Сторона коригує умови діяльності державних монополій комерційного характеру протягом п'яти років з дати набрання чинності цією Угодою таким чином, щоб забезпечити відсутність дискримінаційних підходів щодо умов, відповідно до яких товари закупаються та продаються, для фізичних та юридичних осіб Сторін.

2. Ніщо у цій статті не завдає шкоди правам та зобов'язанням Сторін згідно з Главою 8 («Державні закупівлі») Розділу IV цієї Угоди.

3. Ніщо у пункті 1 не повинно тлумачитися як перешкодження будь-якій Стороні у створенні чи утриманні державних монополій.

Стаття 259

Обмін інформацією та співробітництво у сфері правозастосування

1. Сторони визнають важливість співробітництва та координації між їхніми відповідними відомствами з питань конкуренції з метою подальшого підвищення ефективності застосування законодавства про конкуренцію та виконання завдань цієї Угоди шляхом сприяння розвитку конкуренції та припинення антиконкурентної поведінки або антиконкурентних угод.

2. Із цією метою відомство з питань конкуренції будь-якої зі Сторін може інформувати відомство з питань конкуренції іншої Сторони про своє бажання співробітничати з питань правозастосовчої діяльності. Таке співробітництво не перешкоджає Сторонам приймати самостійні рішення.

3. З метою сприяння ефективному застосуванню свого законодавства

про конкуренцію відомства Сторін з питань конкуренції можуть обмінюватися інформацією, в тому числі щодо законодавства та правозастосовчої діяльності, з урахуванням обмежень, передбачених їхнім відповідним законодавством, та беручи до уваги їхні суттєві інтереси.

Стаття 260 **Консультації**

1. Кожна Сторона, на вимогу іншої Сторони, розпочинає консультації щодо питань, порушених іншою Стороною, для сприяння взаєморозумінню або вирішенню окремих питань, які виникають в рамках цієї Частини. Запитуюча Сторона визначає, яким чином це питання впливає на торгівлю між Сторонами.

2. Сторони оперативно обговорюють, на вимогу однієї зі Сторін, будь-яке питання, яке виникає в результаті тлумачення чи застосування цієї Частини.

3. З метою сприяння обговоренню питання, яке є предметом консультацій, кожна Сторона докладає зусиль для представлення відповідної некофіденційної інформації іншій Стороні з урахуванням обмежень, передбачених їхнім відповідним законодавством, та беручи до уваги їхні суттєві інтереси.

Стаття 261

Жодна зі Сторін не може вдаватися до вирішення спорів відповідно до Глави 14 («Вирішення спорів») Розділу IV цієї Угоди стосовно будь-якого питання, яке виникає в рамках цієї Частини, за винятком статті 256 цієї Угоди.

ЧАСТИНА 2 **ДЕРЖАВНА ДОПОМОГА**

Стаття 262

Загальні принципи

1. Будь-яка допомога, надана Україною або країнами-членами Європейського Союзу з використанням державних ресурсів, що спотворює або загрожує спотворити конкуренцію шляхом надання переваг окремим підприємствам або виробництву окремих товарів, є несумісною з належним функціонуванням цієї Угоди в тій мірі, в якій вона може впливати на торгівлю між Сторонами.

2. Проте вважатиметься сумісним з належним функціонуванням Угоди таке:

а) допомога соціального характеру, що надається індивідуальним споживачам, за умови, що така допомога надається без дискримінації,

пов'язаної з походженням відповідних товарів;

б) допомога на відшкодування збитків, спричинених природними катастрофами або надзвичайними ситуаціями.

3. Крім того, може вважатися сумісним з належним виконанням цієї Угоди таке:

а) допомога для сприяння економічному розвитку регіонів з надзвичайно низьким рівнем життя або із суттєвим рівнем безробіття;

б) допомога для сприяння виконанню важливого проекту задля спільного європейського інтересу¹ або для виправлення значних порушень нормальної роботи в економіці України чи однієї з держав-членів Європейського Союзу;

с) допомога для сприяння розвитку певної економічної діяльності або певних економічних сфер, якщо така допомога не має несприятливого впливу на умови торгівлі всупереч інтересам Сторін;

д) допомога для підтримки культури та збереження культурної спадщини, якщо така допомога не має несприятливого впливу на умови торгівлі всупереч інтересам Сторін.

е) допомога для досягнення цілей, дозволених відповідно до правил ЄС щодо горизонтальних блоків виключень та правил щодо горизонтальної і галузевої державної допомоги, яка надається відповідно до викладених у них умов;

ф) допомога для інвестицій з метою забезпечення відповідності обов'язковим стандартам, визначеним директивами ЄС, зазначеними у Додатку ХХХ до Глави 6 («Навколишнє середовище») Розділу V цієї Угоди, протягом зазначеного в ньому періоду імплементації, зокрема адаптації підприємств та обладнання до нових вимог, може бути дозволена в обсязі до 40% прийнятних витрат.

4. Підприємства, уповноважені надавати послуги, що мають загальний економічний інтерес, або такі, які мають характер прибуткової монополії, підпорядковуються правилам, що містяться в цій Частині в тій мірі, в якій застосування цих правил юридично або фактично не перешкоджає виконанню окремих завдань, визначених для них. Розвиток торгівлі не має зазнавати впливу настільки, наскільки це суперечитиме інтересам Сторін.

Терміни, що використовуються у цій Частині, роз'яснюються далі у Додатку ХХІІІ.

¹ Для цілей цього положення «спільний європейський інтерес» включає спільний інтерес Сторін.

Стаття 263

Прозорість

1. Кожна Сторона забезпечує прозорість у сфері державної допомоги. Для цього кожна Сторона щорічно надсилає іншій Стороні повідомлення

про загальний обсяг, види та галузевий розподіл державної допомоги, яка може вплинути на торгівлю між Сторонами. Відповідні повідомлення повинні містити інформацію стосовно цілей, форми, обсягу та бюджету, відомства, що надає допомогу та, коли це можливо, одержувача допомоги. Для цілей цієї статті будь-яке надання допомоги в розмірі меншому, ніж 200 000 євро для одного підприємства протягом трирічного періоду, не потребує повідомлення. Таке повідомлення вважається надісланим, якщо воно надіслане іншій Стороні або якщо відповідна інформація розміщується в мережі Інтернет на веб-сайті з вільним доступом до 31 грудня наступного календарного року.

2. На запит однієї зі Сторін інша Сторона повинна надати додаткову інформацію стосовно будь-якої схеми державної допомоги та окремих індивідуальних випадків надання державної допомоги, що впливають на торгівлю між Сторонами. Сторони обмінюються цією інформацією з урахуванням обмежень, що накладаються вимогами до професійної та комерційної таємниці.

3. Сторони мають забезпечити, щоб фінансові відносини між органами державної влади та державними підприємствами були прозорими, таким чином, щоб чітко відстежувалось таке:

а) державні кошти виділені органами державної влади прямо або опосередковано (наприклад, через посередництво державних підприємств чи фінансових закладів) відповідним державним підприємствам;

б) цілі використання, для яких ці кошти фактично виділені.

4. Крім того, Сторони мають забезпечити, щоб фінансова та організаційна структура будь-якого підприємства, яке користується спеціальним чи виключним правом, наданим Україною або державою-членом Європейського Союзу, або є вповноваженим на надання послуг, що мають загальний економічний інтерес, і яке отримує компенсацію за надання публічних послуг в будь-якій формі щодо такої послуги, була коректно відображена в окремих бухгалтерських рахунках, таким чином, щоб чітко відстежувалось таке:

а) витрати та доходи, пов'язані з усіма товарами або послугами, щодо яких підприємству надано спеціальне або виключне право, або усіма послугами, які мають загальний економічний інтерес та які підприємство вповноважене надавати, і, з іншого боку, витрати та доходи, пов'язані з кожним іншим окремим товаром або послугою, щодо яких підприємство здійснює діяльність;

б) повна інформація щодо методів, відповідно до яких витрати та доходи призначаються або розподіляються за різними видами діяльності. Ці методи мають базуватися на принципах бухгалтерського обліку - обумовленості, об'єктивності, прозорості та послідовності відповідно до міжнародно визнаних методологій бухгалтерського обліку, зокрема калькуляції витрат за видом діяльності, та мають базуватися на даних аудиту.

5. Кожна Сторона забезпечить застосування положень цієї статті протягом п'яти років з дати набрання чинності цією Угодою.

Стаття 264 **Тлумачення**

Сторони домовились, що вони застосовуватимуть статті 262, 263(3) або 263(4) цієї Угоди з використанням як джерела тлумачення критеріїв, що впливають із застосування статей 106, 107 та 93 Договору про функціонування Європейського Союзу, зокрема відповідну судову практику Суду Європейського Союзу, а також відповідне вторинне законодавство, рамкові положення, керівні принципи та інші чинні адміністративні акти Союзу.

Стаття 265 **Відносини із СОТ**

Ці положення не обмежують права Сторін застосовувати засоби захисту торгівлі або інші відповідні заходи, спрямовані проти субсидії, або вдаватися до вирішення спорів згідно з відповідними положеннями СОТ.

Стаття 266 **Сфера застосування**

Положення цієї Частини мають застосовуватися до товарів і тих послуг, які зазначені у Додатку XVI до Глави 6 («Заснування, послуги та електронна торгівля») Розділу IV цієї Угоди, відповідно до взаємопогодженого рішення щодо доступу до ринку, за винятком товарів, які підпадають під дію Додатка 1 до Угоди СОТ про сільське господарство та інших субсидій, які підпадають під дію Угоди про сільське господарство.

Стаття 267 **Національна система контролю державної допомоги**

Для виконання зобов'язань, зазначених у статтях 262-266 цієї Угоди:

1. Україна протягом трьох років з дати набрання чинності цією Угодою має, зокрема, прийняти національне законодавство про державну допомогу та створити незалежний у своїй діяльності орган, який матиме повноваження, необхідні для застосування у повному обсязі статті 262 цієї Угоди. Цей орган, *inter alia*, матиме повноваження дозволяти схеми державної допомоги та індивідуальні випадки надання допомоги відповідно до критеріїв, визначених у статтях 262 та 264 цієї Угоди, а також вимагати повернення державної допомоги, яка була надана незаконно. Будь-яка нова допомога, яка надається в Україні, має відповідати положенням статей 262 та 264 цієї Угоди протягом одного року з дати створення такого органу.

2. Україна протягом п'яти років з дати набрання чинності цією Угодою має створити повний реєстр схем державної допомоги, яка надавалася до створення органу, визначеного у пункті 1, та має привести ці схеми допо-

моги у відповідність до критеріїв, визначених у статтях 262 та 264 цієї Угоди, протягом строку не більше, ніж сім років з дати набрання чинності цією Угодою.

3. а) Для цілей застосування положень статті 262 цієї Угоди Сторони визнають, що протягом перших п'яти років після набрання чинності цією Угодою будь-яка державна допомога, надана Україною, буде оцінюватись з урахуванням того, що Україна має розглядатися як територія, ідентична до тих територій Європейського Союзу, які описані у статті 107(3)(а) Договору про функціонування Європейського Союзу.

б) Протягом чотирьох років з дати набрання чинності цією Угодою Україна має надати Європейській Комісії показники валового внутрішнього продукту на душу населення, гармонізовані до рівня NUTS II. Орган, визначений у пункті 1 цієї статті, та Європейська Комісія мають спільно оцінити відповідність регіонів України, а також відповідну максимальну інтенсивність допомоги для того, щоб скласти регіональну карту згідно з відповідними керівними принципами ЄС.

ГЛАВА 11

Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями

Стаття 268

Визначення

Для цілей цієї Глави та без шкоди для положень, викладених у Главі 5 («Митні питання та сприяння торгівлі») Розділу IV цієї Угоди:

1) «енергетичні товари» означає природний газ (код ГС: 2711), електроенергію (код ГС: 2716) та сиру нафту (код ГС: 2709);

2) «стаціонарна інфраструктура» означає будь-які трансмісійні та розподільчі мережі, устаткування та сховища для скрапленого газу, як визначено у Директиві 2003/54/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2003 року про загальні правила для внутрішнього ринку електроенергії (далі - Директива 2003/54/ЄС) та Директиві 2003/55/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2003 року щодо загальних правил для внутрішнього ринку природного газу (далі - Директива 2003/55/ЄС);

3) «транзит» означає транзит, як це описано у Главі 5 («Митні питання та сприяння торгівлі») Розділу IV цієї Угоди, енергетичних товарів через стаціонарну інфраструктуру або нафтопровід;

4) «транспортування» означає передачу і розподіл, як це визначено у Директиві 2003/54/ЄС та Директиві 2003/55/ЄС, та перевезення або транспортування нафти через трубопроводи;

5) «несанкціонований відбір» означає будь-яку діяльність, що включає незаконний відбір енергетичних товарів зі стаціонарної інфраструктури.

Стаття 269

Ціни, що регулюються на внутрішньому ринку

1. Ціни на постачання газу та електроенергії для промислових споживачів визначаються виключно попитом та постачанням.

2. Шляхом часткового скасування пункту 1 цієї статті Сторони можуть встановити в загальних економічних інтересах¹ зобов'язання стосовно ціни на постачання газу і електроенергії (далі - регульована ціна).

3. Сторони гарантують, що таке зобов'язання буде чітко визначеним, прозорим, пропорційним, недискримінаційним, таким, що піддається перевірці, та з обмеженим строком дії. При застосуванні цього зобов'язання Сторони також гарантують рівний доступ для споживачів щодо інших зобов'язань.

4. Якщо ціна, за якою продаються газ та електроенергія на внутрішньому ринку, регулюється, то Сторона забезпечує, щоб методологія, яка визначає розрахунок регульованої ціни, була опублікована до набрання чинності регульованою ціною.

¹ Загальний економічний інтерес розуміється в такому самому сенсі, як і в статті 106 Договору про функціонування Європейського Союзу і, зокрема, як це передбачено в прецедентному праві Сторони ЄС.

Стаття 270

Заборона подвійного ціноутворення

1. Без шкоди для можливості встановлення внутрішньорегульованих цін згідно з пунктами 2 і 3 статті 269 цієї Угоди жодна зі Сторін та регуляторний орган не повинні здійснювати або підтримувати заходи, в результаті яких підвищується ціна на експорт енергетичних товарів для іншої Сторони в порівнянні із ціною на такі товари, призначені для внутрішнього споживання.

2. Сторона, що експортує, на запит іншої Сторони надає підтвердження, що різні ціни на однакові енергетичні товари, які продаються на внутрішньому ринку і експортуються, не є результатом заборонених заходів відповідно до пункту 1 цієї статті.

Стаття 271

Митні збори та кількісні обмеження

1. Митні збори й кількісні обмеження на імпорт і експорт енергетичних товарів та всі заходи еквівалентної дії мають бути заборонені між Сторонами. Ця заборона поширюється також на митні збори фіскального характеру.

2. Пункт 1 не перешкоджає кількісним обмеженням або заходам еквівалентної дії, що відповідають державній політиці або громадській безпеці; мають на меті захист життя та здоров'я людини, тварини або рослини чи захист промислової і комерційної власності. Однак такі обмеження або за-

ходи не мають стати засобом навмисної дискримінації чи прихованого обмеження торгівлі між Сторонами.

Стаття 272

Транзит

Сторони вживають заходів, необхідних для спрощення транзиту відповідно до принципу свободи транзиту та відповідно до Статті V(2), V(4) і V(5) ГАТТ 1994 та статті 7(1) і 7(3) Договору до Енергетичної Хартії 1994 року, які включено до цієї Угоди та які складають її невід'ємну частину.

Стаття 273

Транспортування

Стосовно транспортування електроенергії та газу, зокрема доступу третьої сторони до стаціонарної інфраструктури, Сторони мають адаптувати своє законодавство, як зазначено в Додатку XXVII до цієї Угоди та Договору про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року з метою гарантування, що тарифи, опубліковані до набрання ними чинності, процедура розподілу пропускнує спроможності та всі інші умови є об'єктивними, обґрунтованими і прозорими та не дискримінують за походженням, власністю або призначенням електроенергії або газу.

Стаття 274

Співробітництво у сфері використання інфраструктури

Сторони мають докладати зусиль для сприяння використанню інфраструктури передачі та збереження газу та, у разі необхідності, проводити консультації одна з одною або координувати свої дії стосовно розвитку інфраструктури. Сторони мають співробітничати у питаннях, що стосуються торгівлі природним газом, сталого розвитку та безпеки постачання.

З метою подальшої інтеграції ринків енергетичних товарів кожна Сторона повинна враховувати енергетичні мережі та можливості іншої Сторони під час розробки програмних документів щодо попиту та плану постачання, взаємозв'язку, енергетичних стратегій і планів розвитку інфраструктури.

Стаття 275

Несанкціонований відбір енергетичних товарів

Кожна Сторона повинна вжити всіх необхідних заходів з метою заборони та усунення несанкціонованого відбору енергетичних товарів, що переправляються транзитом або транспортуються їхньою територією.

Стаття 276

Збій у постачанні

1. Кожна Сторона гарантує, що оператори системи передачі вживатимуть необхідні заходи для того, щоб:

а) мінімізувати ризик випадкового переривання, скорочення або зупинки транзиту і транспортування;

б) швидко відновити нормальну роботу такого транзиту або транспортування, яка була випадково перервана, скорочена або зупинена.

2. Сторона, через територію якої переправляються транзитом або транспортуються енергетичні товари, не повинна у разі виникнення спору з будь-якого питання за участю Сторін чи однієї або більше осіб, що знаходяться під контролем або юрисдикцією однієї зі Сторін, переривати або скорочувати, дозволяти будь-якому суб'єкту, що знаходиться під її контролем або юрисдикцією, в тому числі державному торговельному підприємству, переривати або скорочувати чи дозволяти будь-якому суб'єкту під її юрисдикцією переривати або скорочувати існуюче транспортування або транзит енергетичних товарів, крім випадків, коли це чітко передбачено в договорі або в іншій угоді, що регулює такий транзит або транспортування, до завершення процедур вирішення спору в рамках відповідного договору.

3. Сторони домовилися, що Сторона не повинна нести відповідальності за переривання або скорочення постачання відповідно до цієї статті, якщо Сторона не має можливості постачати енергетичні товари внаслідок дій, пов'язаних з третьою країною або особою, яка знаходиться під контролем чи юрисдикцією третьої країни.

Стаття 277

Регуляторний орган для електроенергії та газу

1. Регуляторний орган повинен бути законодавчо відокремленим і функціонально незалежним від будь-якого державного чи приватного суб'єкта господарювання та достатньо вповноважений, щоб гарантувати ефективну конкуренцію і ефективне функціонування ринку.

2. Рішення та процедури, що використовуються регуляторним органом, повинні бути об'єктивними стосовно всіх учасників ринку.

3. Оператор, щодо якого застосовується рішення регуляторного органу, повинен мати право оскаржити це рішення в апеляційній установі, що є незалежною від заінтересованих сторін. У випадках, коли апеляційна установа за своїм характером не є судовим органом, завжди повинно надаватися письмове обґрунтування її рішення та її рішення також підлягають розгляду неупередженого та незалежного судового органу. Рішення, прийняті апеляційними установами, повинні ефективно застосовуватися.

Стаття 278

Взаємозв'язок з Договором про заснування Енергетичного Співтовариства

1. У разі виникнення розбіжностей між положеннями цієї Частини та положеннями Договору про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року або положеннями законодавства ЄС, що застосовується за Дого-

вором про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року, положення Договору про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року або відповідного законодавства ЄС, що застосовується за Договором про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року, мають переважну силу в межах цих розбіжностей.

2. Під час імплементації цієї Частини перевага віддається прийняттю законодавства або інших актів, що узгоджуються з Договором про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року або ґрунтуються на законодавстві, що застосовується до цього сектору Сторони ЄС. У разі виникнення спору стосовно цієї Частини законодавство чи інші акти, які відповідають цим критеріям, вважаються такими, що відповідають цій Частині. Під час оцінки відповідності законодавства або інших актів цим критеріям будь-яке відповідне рішення, прийняте відповідно до статті 91 Договору про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року, повинно враховуватися.

3. Жодна зі Сторін не використовує положення цієї Угоди для того, щоб заявити про порушення положень Договору про заснування Енергетичного Співтовариства.

Стаття 279

Доступ та здійснення діяльності з розвідки, видобування та виробництва вуглеводнів

1. Кожна Сторона¹ має відповідно до міжнародного права, зокрема Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 року, повний суверенітет над вуглеводневими ресурсами, розташованими на її території, а також в її архіпелажних і територіальних водах, разом із суверенними правами в цілях розвідки, розробки вуглеводневих ресурсів, що знаходяться в її виключній економічній зоні та континентальному шельфі.

2. Кожна Сторона зберігає за собою право визначати райони в межах своєї території, а також в її архіпелажних і територіальних водах, виключній економічній зоні та континентальному шельфі, доступні для здійснення діяльності розвідки, вивчення і видобутку вуглеводнів.

3. Кожного разу, коли надається площа для здійснення цих видів діяльності, кожна Сторона повинна гарантувати, що суб'єкти для доступу та здійснення цих заходів розглядаються на рівних засадах.

4. Кожна Сторона може вимагати, щоб суб'єкт, якому було надано дозвіл на здійснення діяльності розвідки, видобутку та виробництва вуглеводнів, сплатив фінансовий внесок або внесок у вуглеводнях. Детальний опис процедури внеску повинен бути зафіксований таким чином, щоб він не перешкодив процесу управління та прийняттю рішень суб'єктами.

¹ Для цілей цієї статті термін «Сторона» необхідно розуміти як державу-члена ЄС з посиленням на її територію або як Україну з посиленням на її територію.

Стаття 280

Ліцензування та умови ліцензування

1. Сторони здійснюють всі необхідні заходи, щоб гарантувати, що ліцензії, за якими суб'єкт може використати від свого імені та на власний ризик право на розвідку чи дослідження або видобування вуглеводнів у визначеному географічному місці, надаються відповідно до опублікованої процедури, та пропонують потенційно заінтересованим кандидатам подавати заявки шляхом надіслання повідомлення.

2. У повідомленні повинно точно зазначатися тип ліцензії, відповідна географічна територія або її частина та запропонована дата чи часові рамки видачі ліцензії.

3. Статті 104 та 105 цієї Угоди мають застосовуватися до умов ліцензування та процедури отримання ліцензії.

ГЛАВА 12

Прозорість

Стаття 281

Визначення

Для цілей цієї Глави:

1. «Заходи загального застосування» включають закони, підзаконні акти, судові рішення, процедури та адміністративні правила загального застосування і будь-які інші загальні або абстрактні дії, тлумачення чи інші вимоги, які можуть вплинути на будь-які питання, що охоплюються цією Угодою. До них не належить судові рішення, що застосовується до окремої особи; та

2. «Заінтересована особа» означає будь-яку фізичну або юридичну особу, яка може мати будь-які права чи обов'язки відповідно до заходів загального застосування в межах значення статті 282 цієї Угоди.

Стаття 282

Цілі та сфера застосування

1. Усвідомлюючи той вплив, який законодавче поле кожної з них може мати на торгівлю між ними, Сторони створюють та підтримують ефективно та передбачуване законодавче середовище для суб'єктів господарської діяльності, що займаються бізнесом на своїй території, особливо для малих, при цьому належним чином враховуючи вимоги правової визначеності та пропорційності.

2. Сторони, підтверджуючи відповідні зобов'язання згідно з Угодою СОТ, цим встановлюють роз'яснення та удосконалені положення для забезпечення прозорості, проведення консультацій та кращого управління заходами загального застосування, оскільки останні можуть впливати на будь-які питання, охоплені цією Угодою.

Стаття 283

Публікація

1. Кожна Сторона забезпечує, щоб заходи загального застосування:

a) оперативно публікувалися або іншим чином були доступними заінтересованим особам на недискримінаційній основі через офіційно визначені джерела інформації та, якщо це є можливим і доступним, через електронні засоби таким чином, щоб це дозволяло заінтересованим особам та іншій Стороні ознайомитися з ними;

b) надавали пояснення цілей та обґрунтування таких заходів; а також

c) передбачали достатній час між опублікуванням та набранням чинності, крім випадків, коли це неможливо у зв'язку з надзвичайною ситуацією.

2. Кожна Сторона:

a) прагне заздалегідь опублікувати будь-яку пропозицію щодо ухвалення заходів загального застосування або внесення до них змін, враховуючи пояснення цілей та обґрунтування таких заходів;

b) передбачає обґрунтовану можливість для заінтересованих осіб надавати роз'яснення стосовно таких запропонованих заходів, враховуючи, зокрема, час для таких можливостей; та

c) намагається врахувати коментарі, отримані від заінтересованих осіб, стосовно таких запропонованих заходів.

Стаття 284

Запити та контактні пункти

1. Кожна Сторона підтримує або запроваджує відповідні механізми надання відповіді на запити від будь-якої заінтересованої особи стосовно будь-яких заходів загального застосування, які є запропонованими або чинними, а також стосовно того, яким чином вони застосовуватимуться в цілому.

Зокрема, для того, щоб полегшити зв'язок між Сторонами стосовно будь-яких питань, про які йдеться в цій Угоді, кожна Сторона визначає контактний пункт. На запит будь-якої Сторони контактний пункт визначає установу або відповідальну посадову особу і надає необхідну підтримку для полегшення зв'язку із запитуючою Стороною.

Запити можуть бути адресовані за допомогою таких механізмів, що встановлені цією Угодою.

2. Сторони визнають, що відповідь, про яку йдеться в пункті 1 цієї статті, може бути неостаточною або юридично необов'язковою, але матиме виключно інформаційний характер, якщо інше не передбачено національним законодавством та підзаконними актами Сторін.

3. На запит іншої Сторони Сторона оперативно надає інформацію та відповідає на питання, що стосуються будь-якого чинного або запропонованого заходу загального застосування, який, на думку запитуючої Сторо-

ни, може негативно вплинути на імплементацію цієї Угоди, незважаючи на те, чи було запитуючій Стороні попередньо повідомлено про цей захід.

4. Кожна Сторона зберігає в силі або створює відповідні механізми для заінтересованих осіб із завданням ефективно вирішувати проблеми заінтересованих осіб іншої Сторони, які можуть виникнути в результаті застосування будь-якого заходу загального застосування та адміністративного провадження, як зазначеного у статті 285 цієї Угоди. Такі механізми повинні бути легкодоступними, мати обмежені строки, спрямовуватися на результат та бути прозорими. Вони не мають перешкоджати будь-яким процедурам перегляду або оскарження, які запроваджують або які підтримують Сторони. Вони не повинні також завдавати шкоди правам та обов'язкам Сторін відповідно до Глави 14 («Вирішення спорів») та Глави 15 («Механізм посередництва») Розділу IV цієї Угоди.

Стаття 285

Адміністративне провадження

Кожна Сторона управляє у послідовний, неупереджений і обґрунтований спосіб усіма заходами загального застосування, згаданими у статті 281 цієї Угоди. Із цією метою під час застосування цих заходів до окремих осіб, товарів, послуг або потужностей іншої Сторони в окремих випадках кожна Сторона:

а) намагається надати заінтересованим особам іншої Сторони, які безпосередньо зазнають шкоди від провадження відповідно до процедур Сторони, обґрунтоване повідомлення, коли провадження порушується, у тому числі опис характеру провадження, заяву про юридичні повноваження, на основі яких порушується провадження, та загальний опис будь-яких питань щодо яких виникли розбіжності;

б) надає таким заінтересованим особам обґрунтовану можливість представити факти та аргументи на підтримку своєї позиції перед вжиттям остаточних адміністративних заходів, якщо час, характер провадження та інтерес громадськості це дозволяють; та

с) забезпечує, щоб ці процедури мали законні підстави та відповідали національному законодавству.

Стаття 286

Перегляд та оскарження

1. Кожна зі Сторін створює або підтримує існування судів чи інших незалежних трибуналів, зокрема, у разі необхідності, квазі-судових або адміністративних трибуналів, або встановлює процедури для цілей невідкладного перегляду і, коли це виправдано, корекції адміністративних заходів у сферах, охоплених цією Угодою. Такі суди, трибунали або процедури повинні бути неупередженими і незалежними від посадових осіб або органів, уповноважених здійснювати адміністративний примус, і не мати матеріаль-

ного інтересу в результаті вирішення справи.

2. Кожна Сторона забезпечує, щоб під час участі в будь-яких таких судах, трибуналах або провадженнях сторонам провадження надавалося право на:

а) обґрунтовану можливість підтримувати або захищати свою позицію, та

б) рішення, що ґрунтується на доказах та поданні офіційних документів або, якщо це вимагається законодавством Сторони, матеріалів, укладених адміністративним органом.

3. Кожна Сторона забезпечує, щоб таке рішення з урахуванням його можливого оскарження або подальшого перегляду відповідно до її чинного законодавства виконувалось посадовими особами або органами, компетентними щодо відповідного адміністративного заходу, та регулювало практику діяльності таких посадових осіб чи органів.

Стаття 287

Регулятивна якість і виконання та належна поведінка в управлінні

1. Сторони домовилися співробітничати для підтримки регулятивної якості і виконання, в тому числі шляхом обміну інформацією і передовим досвідом щодо їхніх відповідних процесів регулятивних реформ та оцінок регулятивного впливу.

2. Сторони погоджуються з принципами належної поведінки в управлінні і домовилися співробітничати для їх підтримки, в тому числі шляхом обміну інформацією та передовим досвідом.

Стаття 288

Недопущення дискримінації

Кожна Сторона застосовує до заінтересованих осіб іншої Сторони прозорі стандарти, що є не менш сприятливими, ніж ті, що застосовуються до її власних заінтересованих осіб.

ГЛАВА 13

Торгівля та сталий розвиток

Стаття 289

Зміст та цілі

1. Сторони посиляються на Порядок денний на XXI століття стосовно навколишнього середовища і розвитку 1992 року, Йоганнесбурзький план виконання рішень зі сталого розвитку 2002 року та узгоджені на міжнародному рівні політичні програми у сферах зайнятості та соціальної політики, зокрема на Програму гідної праці Міжнародної організації праці (далі - МОП) та Міністерську декларацію Економічної і Соціальної Ради ООН що-

до забезпечення повної зайнятості та гідної праці 2006 року. Сторони підтверджують свою прихильність стосовно сприяння розвитку міжнародної торгівлі таким чином, щоб сприяти досягненню мети сталого розвитку та забезпечення того, щоб ця мета була інтегрована і відображалася на кожному рівні їхніх торговельних відносин.

2. Із цією метою Сторони визнають важливість якнайповнішого врахування економічних, соціальних та екологічних інтересів не тільки свого відповідного населення, а й прийдешніх поколінь і гарантують, що економічний розвиток, екологічна та соціальна політика підтримується спільно.

Стаття 290

Право на регулювання

1. Визнаючи право Сторін встановлювати і регулювати власні рівні національної охорони навколишнього середовища та праці, політики і пріоритетів сталого розвитку згідно з відповідними міжнародно визнаними принципами і угодами, а також приймати або відповідно змінювати їхнє законодавство, Сторони гарантують, що їхнє законодавство забезпечує високі рівні охорони навколишнього середовища та праці і докладають зусиль для подальшого вдосконалення цього законодавства.

2. Як спосіб досягнення цілей, про які йдеться в цій статті, Україна наближає свої закони, підзаконні акти та адміністративну практику до *acquis* ЄС.

Стаття 291

Багатосторонні трудові стандарти та угоди

1. Сторони визнають повну та ефективну зайнятість та гідну працю для всіх як ключові елементи для торгівлі в контексті глобалізації. Сторони підтверджують свої зобов'язання щодо сприяння розвитку торгівлі у такий спосіб, що приводить до повної та ефективної зайнятості й гідної праці для всіх, зокрема чоловіків, жінок та молоді.

2. Сторони забезпечують і реалізують у своїх законах та практиках основні міжнародно визнані трудові стандарти, а саме:

а) свободу об'єднань та ефективне визнання права на колективні переговори;

б) усунення всіх форм примусової чи обов'язкової праці;

с) фактичне викоренення дитячої праці; та

д) усунення дискримінації стосовно зайнятості та професій.

3. Сторони підтверджують своє зобов'язання щодо ефективного виконання основоположних та пріоритетних конвенцій МОП, які вони ратифікували, та Декларації МОП стосовно основних принципів та прав у світі праці 1998 року. Сторони також розглядають питання про ратифікацію та імплементацію інших конвенцій МОП, які класифікуються МОП як такі, що відповідають сучасним вимогам.

4. Сторони наголошують, що трудові стандарти не повинні використовуватися для протекціоністських цілей в торгівлі. Сторони відзначають, що їхня порівняльна перевага жодним чином не повинна бути поставлена під сумнів.

Стаття 292

Багатосторонні угоди з охорони навколишнього середовища

1. Сторони визнають важливість міжнародного управління з питань охорони навколишнього середовища та угод як відповідь міжнародного співтовариства на глобальні й регіональні проблеми у сфері охорони навколишнього середовища.

2. Сторони підтверджують своє зобов'язання щодо ефективної імплементації у своїх законах та практиках багатосторонніх угод з охорони навколишнього середовища, учасниками яких вони є.

3. Ніщо в цій Угоді не обмежує прав Сторін ухвалювати та підтримувати заходи щодо імплементації багатосторонніх угод з охорони навколишнього середовища, учасниками яких вони є. Такі заходи не застосовуються у такий спосіб, який міг би стати засобом довільної або невинуватого дискримінації між Сторонами або прихованого обмеження торгівлі.

4. Сторони гарантують, що їхня екологічна політика ґрунтуватиметься на принципі обережності та принципах, які вимагають застосування превентивних заходів, відшкодування в пріоритетному порядку шкоди, заподіяної навколишньому середовищу, та сплати штрафу забруднювачем навколишнього середовища.

5. Сторони співробітничать з метою сприяння обґрунтованому і раціональному використанню природних ресурсів відповідно до цілей сталого розвитку з метою зміцнення зв'язків у сфері торговельної та екологічної політики та практики Сторін.

Стаття 293

Торгівля на користь сталого розвитку

1. Сторони підтверджують, що торгівля повинна сприяти сталому розвитку в усіх його вимірах. Сторони визнають сприятливий вплив основних трудових стандартів і гідної праці на економічну ефективність, інновації та продуктивність, і вони наголошують на цінності більшої узгодженості між торговельними політиками, з одного боку, та зайнятістю і соціальними політиками, з іншого боку.

2. Сторони докладають зусиль для сприяння і заохочення торгівлі та прямих іноземних інвестицій в екологічно чисті товари, послуги й технології, використання збалансованих джерел відновлюваної енергії та енергозберігаючих продуктів і послуг, а також екологічне маркування товарів, у тому числі шляхом усунення пов'язаних із цим нетарифних бар'єрів.

3. Сторони докладають зусиль для спрощення торгівлі товарами з ме-

тою сприяння сталому розвитку, зокрема товарами, які є предметом «чесної та етичної торгівлі», а також тими, що пов'язані з принципами корпоративної соціальної відповідальності та підзвітності.

Стаття 294

Торгівля лісовою продукцією

З метою сприяння сталому управлінню лісовими ресурсами Сторони зобов'язуються працювати разом для покращення правозастосування та управління в лісовій галузі та сприяти торгівлі легальною і сталою лісовою продукцією.

Стаття 295

Торгівля рибною продукцією

Беручи до уваги важливість забезпечення відповідального управління рибними запасами на сталих засадах, а також сприяння належному управлінню у сфері торгівлі, Сторони зобов'язуються працювати разом шляхом:

- а) вжиття ефективних заходів з метою моніторингу і контролю за торгівлею рибними та іншими водними живими ресурсами;
- б) забезпечення цілковитої відповідності належним заходам зі збереження та контролю, прийнятим регіональними організаціями з управління рибальством, а також шляхом якомога ширшого співробітництва з такими організаціями та в їх рамках; та
- с) запровадження, зокрема, засобів захисту торгівлі з метою боротьби з незаконним, непідзвітним та нерегульованим рибальством.

Стаття 296

Підтримка рівнів захисту

1. Кожна Сторона повинна ефективно застосовувати своє екологічне та трудове законодавство за допомогою стійких чи повторюваних дій або бездіяльності у такий спосіб, що впливає на торгівлю або інвестиції між Сторонами.

2. Жодна Сторона не повинна послаблювати або знижувати рівень охорони навколишнього середовища чи праці, передбачений в її законодавстві, з метою покращення торгівлі або інвестицій шляхом відмови чи часткового відступу або пропонування такої відмови чи часткового відступу від своїх законів, підзаконних актів або стандартів у такий спосіб, що впливає на торгівлю або інвестиції між Сторонами.

Стаття 297

Наукова інформація

Під час підготовки, прийняття й імплементації заходів, які спрямовані на охорону навколишнього середовища, охорону здоров'я та захист соціальних умов, що впливають на торгівлю між Сторонами, Сторони визнають

важливість врахувати наукову та технічну інформацію та відповідні міжнародні стандарти, настанови або рекомендації.

Стаття 298

Перегляд впливу на сталий розвиток

Сторони зобов'язуються переглядати, контролювати та оцінювати вплив імплементації цього Розділу на сталий розвиток за допомогою відповідних процесів, що передбачають участь в них, та інститутів, зокрема також інститутів, визначених у цій Угоді, наприклад за допомогою оцінки впливу торговельних аспектів сталого розвитку.

Стаття 299

Інститути громадянського суспільства

1. Кожна Сторона визначає та скликає нову або існуючу Дорадчу групу з питань сталого розвитку з метою надання рекомендацій щодо імплементації цієї Глави.

2. Дорадча група складається з незалежних представницьких громадських організацій, в яких об'єктивно представлені організації роботодавців та працівників, неурядові організації та інші заінтересовані сторони.

3. Члени Дорадчої групи кожної зі Сторін засідають на відкритому Форумі громадянського суспільства для підтримки діалогу, що охоплює аспекти сталого розвитку торговельних відносин між Сторонами. Форум громадянського суспільства проводиться один раз на рік, якщо інше не було погоджено Сторонами. Сторони домовляються про роботу Форуму громадянського суспільства не пізніше, ніж через один рік після набрання чинності цією Угодою.

4. Діалог, проведений Форумом громадянського суспільства, не повинен в негативний спосіб здійснювати вплив на роль Платформи Форуму громадянського суспільства, засновану відповідно до статті 469 цієї Угоди, з метою обміну думками з будь-яких питань, що стосуються виконання цієї Угоди.

5. Сторони інформують Форум громадянського суспільства про стан виконання цієї Глави. Думки, висновки та пропозиції, висловлені у ході Форуму громадянського суспільства, можуть бути надані Сторонам безпосередньо або опосередковано через Дорадчі групи.

Стаття 300

Інституційний механізм та механізм моніторингу

1. Цим створюється Підкомітет з питань торгівлі та сталого розвитку, який є підзвітний Комітету асоціації в його складі згідно зі статтею 465(4) цієї Угоди. Підкомітет з питань торгівлі та сталого розвитку складається з вищих посадових осіб в межах органів управління кожної Сторони. Він здійснює контроль за виконанням цієї Глави, зокрема результатами дія-

льності, пов'язаної з процесом управління та оцінки впливу, та в обов'язковому порядку обговорює будь-які проблемні питання, що виникають у зв'язку із застосуванням цієї Глави. Він встановлює власні правила процедури. Він скликається протягом одного року з дати набрання чинності цією Угодою і надалі не рідше ніж один раз на рік.

2. Кожна Сторона визначає контактний пункт у рамках свого управління з метою сприяння інформаційній взаємодії між Сторонами з питань, охоплених цією Главою.

3. Сторони можуть здійснювати моніторинг виконання та дотримання заходів, охоплених цією Главою. Сторона може звернутися із запитом до іншої Сторони щодо надання конкретної та обґрунтованої інформації про результати виконання цієї Глави.

4. Сторона може звернутися із запитом стосовно проведення консультацій з іншою Стороною щодо будь-яких питань, які виникають згідно із цією Главою, шляхом надання письмового запиту, адресованого контактному пункту такої Сторони. Сторони домовилися невідкладно проводити консультації через відповідні канали за запитом будь-якої зі Сторін.

5. Сторони докладають усіх зусиль з метою досягнення взаємоприйняттого вирішення питання та можуть звернутися за рекомендацією, наданням інформації або допомогою до будь-якої особи або органу, яку (-ий) вони вважають компетентним, з метою всебічного вивчення змісту питання. Сторони враховують діяльність МОП або відповідних багатосторонніх природоохоронних організацій або органів, учасниками яких вони є.

6. Якщо Сторони не можуть вирішити відповідне питання шляхом консультацій, будь-яка зі Сторін може вимагати скликання Підкомітету з питань торгівлі та сталого розвитку для розгляду цього питання шляхом надання письмового запиту, адресованого контактному пункту іншої Сторони. Він повинен бути невідкладно скликаний і має докласти зусиль для вирішення такого питання, зокрема, в разі необхідності, шляхом отримання консультативної допомоги від урядових або зовнішніх експертів. Результати вирішення цього питання Підкомітетом з питань торгівлі та сталого розвитку мають бути оприлюднені, якщо Підкомітет не вирішив інакше.

7. Для вирішення будь-яких питань, що виникають відповідно до цієї Глави, Сторони використовують процедури, що передбачені у статтях 300 та 301 цієї Угоди.

Стаття 301

Група експертів

1. Якщо Сторони не домовилися про інше, Сторона може через 90 днів з дати отримання запиту про проведення консультацій відповідно до статті 300(4) цієї Угоди, звернутися із запитом стосовно скликання Групи експертів для розгляду відповідного питання, яке не було належним чином розглянуте під час міждержавних консультацій. Протягом 30 днів з дати отри-

мання Стороною запиту про скликання Групи експертів на запит будь-якої Сторони для розгляду цього питання може бути скликано Підкомітет з питань торгівлі та сталого розвитку. Сторони можуть надавати обґрунтування Групі. Група може намагатися отримати інформацію та рекомендації від кожної Сторони, Дорадчої (-их) групи (-п) або міжнародних організацій. Група експертів скликається протягом 60 днів з дати отримання запиту Сторони.

2. Група, обрана відповідно до процедури, що зазначена в пункті 3 цієї статті, забезпечує проведення експертизи в ході виконання цієї Глави. Якщо Сторони не домовилися про інше, Група протягом 90 днів з дати, коли було обрано останнього експерта, надає Сторонам звіт. Сторони докладають всіх зусиль для узгодження рекомендацій Групи стосовно виконання цієї Глави. Виконання рекомендацій Групи повинно контролюватися Підкомітетом з питань торгівлі та сталого розвитку. Звіт Групи має бути доступним Дорадчій (-им) групі (-ам) Сторін. Стосовно конфіденційної інформації та правил процедури будуть застосовуватися відповідні принципи, викладені в Додатку XXIV до Глави 14 («Вирішення спорів») Розділу IV цієї Угоди.

3. Після набрання чинності цією Угодою Сторони погоджують склад з принаймні 15 осіб з досвідом щодо питань, про які йдеться в цій Главі; щонайменше п'ять таких експертів, які не є громадянами будь-якої Сторони, працюють у складі Правління Групи. Експерти мають бути незалежними, не повинні приєднуватися або отримувати інструкції від жодної зі Сторін або організацій, представлених у Дорадчій (-их) групі (-ах). Кожна Сторона обирає одного експерта з переліку експертів протягом 50 днів з дати отримання запиту Сторони з метою створення Групи. Якщо Сторона не обирає свого експерта протягом зазначеного періоду, інша Сторона обирає з переліку експертів громадянина тієї Сторони, що не обрала експерта. Два обрані експерти домовляються стосовно того, кого буде обрано головою з переліку тих експертів, які не є громадянами будь-якої Сторони.

Стаття 302

Співробітництво у сфері торгівлі та сталого розвитку

Сторони разом розробляють пов'язані з торгівлею аспекти трудової та екологічної політики з метою досягнення цілей цієї Угоди.

ГЛАВА 14¹

Вирішення спорів

⁻¹ З метою уникнення сумнівів цей Заголовок не повинен тлумачитися як надання прав та нав'язування зобов'язань, які можуть стати предметом розгляду у національних судах.

Стаття 303

Мета

Мета цієї Глави полягає у запобіганні будь-якому спору та вирішенні у дусі доброї волі будь-якого спору між Сторонами, пов'язаного із застосуванням положень цієї Угоди, зазначених у статті 304 цієї Угоди, та у досягненні взаємопогодженого рішення, якщо це буде можливо⁻².

⁻² З метою уникнення сумнівів цей Розділ не поширюється на рішення та будь-які випадки можливої бездіяльності з боку органів, створених відповідно до цієї Угоди.

Стаття 304

Сфера застосування

Положення цієї Глави застосовуються до будь-якого спору стосовно тлумачення та застосування положень Розділу IV цієї Угоди, крім випадків, коли прямо не передбачено інше.

Стаття 305

Консультації

1. Сторони повинні докладати зусиль з метою вирішення будь-якого спору щодо тлумачення та застосування положень цієї Угоди, зазначених у статті 304 цієї Угоди, шляхом проведення консультацій у дусі доброї волі з метою досягнення взаємопогодженого рішення.

2. Для проведення консультацій Сторона повинна подати іншій Стороні відповідний письмовий запит та його копію Комітету з питань торгівлі, у якому зазначається спірний захід та положення цієї Угоди, зазначені у статті 304 цієї Угоди, які ця Сторона вважає застосовними.

3. Консультації проводяться протягом 30 днів з дати отримання такого запиту та мають відбутися, якщо Сторони не домовилися про інше, на території Сторони-відповідача. Такі консультації вважаються завершеними протягом 30 днів з дати отримання такого запиту, якщо обидві Сторони не погодяться продовжити ці консультації. Уся конфіденційна інформація, розголошена в ході консультацій, залишається конфіденційною.

4. Консультації з питань, що потребують негайного вирішення, зокрема щодо швидкопсувних або сезонних товарів, проводяться протягом 15 днів з дати отримання відповідного запиту та вважаються завершеними через 15 днів з дати подання такого запиту.

5. Якщо консультації стосуються енергоносіїв через мережі та якщо

одна зі Сторін вважає вирішення спору терміновим через повне або часткове припинення транзиту природного газу, нафти або електроенергії між Україною та Стороною ЄС, то такі консультації мають бути проведені протягом трьох днів з дати подання відповідного запиту та вважаються завершеними через три дні з дати подання такого запиту, якщо обидві Сторони не погодяться продовжити ці консультації. Уся конфіденційна інформація, розголошена в ході консультацій, залишається конфіденційною.

6. Якщо консультації не були проведені у строки, визначені у пункті 3 цієї статті або у пункті 4 цієї статті відповідно, або якщо консультації були завершені без досягнення взаємопогодженого рішення, то Сторона-скаржник може подати запит про створення арбітражної групи відповідно до статті 306 цієї Угоди.

ЧАСТИНА 1 АРБІТРАЖНА ПРОЦЕДУРА

Стаття 306

Порушення арбітражної процедури

1. У разі, якщо Сторони не змогли вирішити спір шляхом консультацій, як це передбачено статтею 305 цієї Угоди, то Сторона-скаржник може подати запит про створення арбітражної групи.

2. Запит про створення арбітражної групи подається у письмовій формі Стороні-відповідачу та Комітету з питань торгівлі. Сторона-скаржник повинна визначити у своєму запиті відповідний конкретний спірний захід та надати стислий узагальнений опис правових підстав скарги, достатній, щоб чітко представити це питання. У разі, якщо Сторона-скаржник подає запит про створення цієї групи з мандатом, що відрізняється від стандартного, цей письмовий запит повинен містити також запропонований текст спеціального мандату.

3. Якщо Сторони не домовилися про інше, протягом п'яти днів з дати створення арбітражної групи її мандат передбачає таке:

«вивчити питання, зазначене у запиті про створення арбітражної групи, прийняти рішення про сумісність цього спірного заходу з положеннями цієї Угоди, зазначеними у статті 304 цієї Угоди, і прийняти рішення відповідно до статті 310 цієї Угоди».

Стаття 307

Склад арбітражної групи

1. Арбітражна група складається з трьох арбітрів.

2. Протягом 10 днів з дати подання запиту про створення арбітражної групи Комітету з питань торгівлі Сторони повинні провести консультації щодо погодження складу арбітражної групи.

3. У разі неспроможності Сторін домовитися щодо складу арбітражної групи протягом строку, передбаченого в пункті 2 цієї статті, будь-яка зі Сторін може подати запит до голови Комітету з питань торгівлі або до особи, делегованої головою, призначити щодо призначення шляхом жеребкування всіх трьох членів з відповідного списку, передбаченого статтею 323 цієї Угоди: одного - зі списку, запропонованого Стороною-скаржником, одного - зі списку, запропонованого Стороною-відповідачем, одного - зі списку осіб, обраних Сторонами в якості голови.

4. Якщо Сторони домовилися щодо одного або декількох членів арбітражної групи, решта членів обираються за тією самою процедурою:

а) якщо Сторони домовилися щодо двох членів арбітражної групи, то третій член арбітражної групи повинен обиратися з осіб, обраних Сторонами в якості голови;

б) якщо Сторони домовилися щодо одного члена арбітражної групи, то один з решти членів повинен обиратися з осіб, запропонованих Стороною-скаржником, а інший - з осіб, запропонованих Стороною-відповідачем.

5. Голова Комітету з питань торгівлі або особа, делегована головою, повинен обирати арбітрів протягом п'яти днів з дати подання запиту, зазначеного в пункті 3. Представник кожної зі Сторін має право бути присутнім під час такого обрання.

6. Датою призначення арбітражної групи вважається дата завершення процедури обрання.

7. Якщо будь-який зі списків, зазначених у статті 323 цієї Угоди, не буде складений на дату подання запиту згідно з пунктом 3 цієї статті, всі три арбітри повинні обиратися шляхом жеребкування з осіб, які були офіційно запропоновані однією чи обома Сторонами.

8. У разі виникнення спору щодо Глави 11 («Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями») Розділу IV цієї Угоди, який одна зі Сторін вважає терміновим через повне або часткове припинення будь-якого транзиту природного газу, нафти чи електроенергії між Україною та Стороною ЄС або через загрозу такого припинення, пункт 3 цієї статті застосовуватиметься без урахування пункту 2 цієї статті, а передбачений пунктом 5 цієї статті період становитиме два дні.

Стаття 308

Попередній звіт арбітражної групи

1. Арбітражна група повинна надати Сторонам попередній звіт, що містить фактичну сторону справи, застосовність відповідних положень і фундаментальне обґрунтування її констатацій та рекомендацій, які вона робить, протягом 90 днів після дати створення арбітражної групи. Якщо арбітражна група вважає, що цього строку не дотримуються, голова арбітражної групи повинен письмово повідомити Сторонам та Комітету з питань торгівлі про причини затримки та дату, в яку арбітражна група планує оприлюднити

свій попередній звіт. За будь-яких обставин попередній звіт не повинен бути оприлюднений пізніше ніж через 120 днів з дати створення арбітражної групи.

2. Будь-яка зі Сторін може подати письмовий запит до арбітражної групи щодо перегляду конкретних аспектів попереднього звіту протягом 14 днів з дати його публікації.

3. У випадку крайньої необхідності, включаючи випадки, коли йдеться про швидкопсувні або сезонні товари, арбітражна група повинна докласти всіх зусиль, щоб оприлюднити свій попередній звіт, а будь-яка зі Сторін може подати письмовий запит до арбітражної групи щодо перегляду конкретних аспектів попереднього звіту протягом строків, вдвічі менших за відповідні строки, передбачені пунктами 1 та 2 цієї статті.

4. У разі виникнення спору щодо Глави 11 («Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями») Розділу IV цієї Угоди, який одна зі Сторін вважає терміновим через повне або часткове припинення будь-якого транзиту природного газу, нафти чи електроенергії між Україною та Стороною ЄС або через загрозу такого припинення, попередній звіт має публікуватися через 20 днів, а будь-який запит, передбачений статтею 304 цієї Угоди, повинен здійснюватися протягом п'яти днів після публікації письмового звіту. Крім того, арбітражна група може прийняти рішення відмовитися від попереднього звіту.

5. Після розгляду будь-яких письмових коментарів Сторін стосовно попереднього звіту арбітражна група може внести до свого звіту зміни та продовжити будь-які подальші дослідження, які вона вважатиме доцільними. Остаточна постанова арбітражної групи повинна містити обговорення аргументів, які були подані на попередній стадії розгляду.

Стаття 309

Примирення у випадку термінових спорів, пов'язаних з енергоносіями

1. У разі виникнення спору щодо Глави 11 («Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями») Розділу IV цієї Угоди, який одна зі Сторін вважає терміновим через повне або часткове припинення будь-якого транзиту природного газу, нафти чи електроенергії між Україною та Стороною ЄС або через загрозу такого припинення, будь-яка зі Сторін може подати запит до голови арбітражної групи виступити в якості посередника у зв'язку з будь-яким питанням, пов'язаним зі спором, шляхом подання запиту до арбітражної групи.

2. Такий посередник повинен досягти узгодженого вирішення у спорі або угоди про процедуру, що дозволяє досягти такого вирішення. Якщо протягом 15 днів після його або її призначення посередник не може забезпечити досягнення такої угоди, він або вона повинен рекомендувати вирішення спору або процедуру, що дозволяє досягти такого вирішення, та по-

винен прийняти рішення про умови, яких необхідно дотримуватися з визначеної ним або нею дати та доки спір не буде вирішено.

3. Сторони та установи, що перебувають під контролем або юрисдикцією Сторін, повинні дотримуватися рекомендацій щодо умов, визначених на підставі пункту 2 цієї статті, протягом трьох місяців після відповідного рішення посередника або до вирішення спору, залежно від того, яка подія настане раніше.

4. Посередник повинен дотримуватися Кодексу поведінки арбітрів.

Стаття 310

Постанова арбітражної групи

1. Арбітражна група повинна повідомити про свою постанову Сторонам та Комітету з питань торгівлі протягом 120 днів з дати створення арбітражної групи. Якщо арбітражна група вважає, що цього строку не дотримуються, то голова арбітражної групи повинен письмово повідомити Сторонам та Комітету з питань торгівлі про причин затримки та дату, в яку арбітражна група планує завершити свою роботу. За будь-яких обставин про постанову не може бути повідомлено пізніше ніж через 150 днів з дати створення арбітражної групи.

2. У випадку крайньої необхідності, включаючи випадки, коли йдеться про швидкопсувні або сезонні товари, арбітражна група повинна докласти всіх зусиль, щоб повідомити про свою постанову протягом 60 днів з дати її створення. За жодних обставин це не повинно відбуватися пізніше ніж через 75 днів з дати її створення. Арбітражна група може протягом 10 днів після свого створення прийняти попередню постанову про те, чи вважає вона справу терміноюю.

3. У разі виникнення спору щодо Глави 11 («Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями») Розділу IV цієї Угоди, який одна зі Сторін вважає терміновим через повне або часткове припинення будь-якого транзиту природного газу, нафти чи електроенергії між Україною та Стороною ЄС або через загрозу такого припинення, арбітражна група повинна повідомити про свою постанову протягом 40 днів з дати її створення.

ЧАСТИНА 2 ВИКОНАННЯ

Стаття 311

Виконання постанови арбітражної групи

Кожна Сторона повинна вжити будь-яких заходів, необхідних для добросовісного виконання постанови арбітражної групи, та Сторони будуть прагнути домовитися про строки виконання цієї постанови.

Стаття 312

Обґрунтований строк для виконання постанови

1. Не пізніше ніж через 30 днів після повідомлення Сторонам про постанову арбітражної групи Сторона-відповідач повинна повідомити Стороні-скаржнику та Комітету з питань торгівлі про те, скільки часу, на її думку, їй буде потрібно для виконання постанови (далі - обґрунтований строк).

2. Якщо Сторони не домовляться стосовно обґрунтованого строку для виконання постанови арбітражної групи, то Сторона-скаржник повинна протягом 20 днів після повідомлення, зазначеного у пункті 1 цієї статті, подати письмовий запит до первинної арбітражної групи, щоб визначити тривалість обґрунтованого строку. Про такий запит необхідно одночасно повідомити іншій Стороні та Комітету з питань торгівлі. Арбітражна група повинна повідомити про свою постанову Сторонам та Комітету з питань торгівлі протягом 20 днів з дати подання такого запиту.

3. У разі, якщо первинна арбітражна група або деякі з її членів не можуть знову провести засідання (або взяти участь у ньому), повинні застосуватися процедури, передбачені статтею 307 цієї Угоди. Граничний строк повідомлення про постанову становить 35 днів з дати подання запиту, про який ідеться в пункті 2 цієї статті.

4. Сторона-відповідач письмово інформуватиме Сторону-скаржника про прогрес стан свого виконання постанови арбітражної групи щонайменше за один місяць до закінчення обґрунтованого строку.

5. Обґрунтований строк може бути продовжений за взаємною згодою Сторін.

Стаття 313

Перегляд будь-яких заходів, вжитих з метою виконання постанови арбітражної групи

1. Сторона-відповідач повинна повідомити Стороні-скаржнику та Комітету з питань торгівлі до закінчення обґрунтованого строку про будь-які заходи, вжиті з метою виконання постанови арбітражної групи.

2. У разі, якщо Сторони не домовляться щодо наявності будь-якого заходу або його відповідності цій Угоді, про який було повідомлено відповідно до пункту 1, Сторона-скаржник може подати письмовий запит до первинної арбітражної групи стосовно прийняття рішення із цього питання. У такому запиті необхідно зазначити конкретний спірний захід та положення цієї Угоди, яким, як вважається, цей захід суперечить, таким чином, щоб чітко уявляти правові підстави скарги. Арбітражна група повинна повідомити про своє рішення протягом 45 днів з дати подання такого запиту.

3. У разі, якщо первинна арбітражна група або деякі з її членів не можуть знову провести засідання (або взяти участь у ньому), повинні застосуватися процедури, передбачені статтею 307 цієї Угоди. Граничний строк повідомлення про постанову становить 60 днів з дати подання запиту, про який ідеться в пункті 2 цієї статті.

Стаття 314

Засоби захисту в разі термінових енергетичних спорів

1. Стосовно спорів щодо Глави 11 («Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями») Розділу IV цієї Угоди, які одна зі Сторін вважає терміновими через повне або часткове припинення будь-якого транзиту природного газу, нафти чи електроенергії між Україною та Стороною ЄС або через загрозу такого припинення, застосовуються такі конкретні положення про засоби захисту.

2. Без шкоди для статей 311, 312 та 313 цієї Угоди Сторона-скаржник може призупинити виконання зобов'язань, які випливають із цієї Угоди, до рівня, який є еквівалентним анулюванню або скороченню, спричиненого Стороною, яка не в змозі дотримуватись констатацій арбітражної групи, протягом 15 днів після оприлюднення цих констатацій. Це призупинення може набрати чинності негайно. Таке призупинення може застосовуватися не більше трьох місяців, крім випадків невиконання Стороною-відповідачем звіту арбітражної групи.

3. У разі, якщо Сторона-відповідач оскаржує наявність невиконання або рівня призупинення через невиконання зобов'язань, вона може розпочати провадження відповідно до статті 315 або статті 316 цієї Угоди, яке повинно невідкладно проводитися. Сторона-скаржник повинна скасувати або скорегувати призупинення тільки після прийняття групою рішення із цього питання та може зберегти в силі призупинення протягом провадження.

Стаття 315

Тимчасові заходи захисту в разі невиконання

1. Якщо Сторона-відповідач не повідомляє про будь-який захід, вжитий з метою виконання постанови арбітражної групи до завершення обґрунтованого строку або якщо арбітражна група приймає рішення про те, що будь-який захід, про який повідомлено згідно зі статтею 313(1) цієї Угоди, не є сумісним із зобов'язаннями цієї Сторони відповідно до положень цієї Угоди, зазначених у статті 304, то Сторона-відповідач повинна, якщо цього вимагає Сторона-скаржник, надати пропозицію щодо тимчасової компенсації.

2. Якщо не буде досягнуто угоди про компенсацію протягом 30 днів після закінчення обґрунтованого строку або після постанови арбітражної групи згідно зі статтею 313 цієї Угоди, у якій захід, вжитий з метою виконання, є несумісним з положеннями Угоди, зазначеними у статті 304 цієї Угоди, то Сторона-скаржник матиме право після повідомлення Стороні-відповідачу та Комітету з питань торгівлі призупинити зобов'язання, які випливають з будь-якого положення, яке міститься у Главі про зону вільної торгівлі, на рівні, еквівалентному анулюванню або скороченню, спричиненому порушенням. Сторона-скаржник може імплементувати таке призупинення у будь-який час після спливу 10 днів з дати такого повідомлення, якщо тільки Сторона-відповідач не звернулась із запитом про арбітраж згідно

з пунктом 4 цієї статті.

3. Під час призупинення зобов'язань Сторона-скаржник може прийняти рішення підвищити свої ставки ввізного мита до рівня, який застосовується до інших держав-членів СОТ, для обсягу торгівлі, який має бути визначений таким чином, щоб обсяг торгівлі, помножений на підвищення ставки ввізного мита, дорівнював вартості обсягу анулювання або скорочення, спричиненого порушенням.

4. Якщо Сторона-відповідач вважає, що рівень призупинення зобов'язань не є еквівалентним анулюванню або скороченню, спричиненому порушенням, то вона може подати до первинної арбітражної групи письмовий запит про прийняття рішення із цього питання. Про такий запит необхідно повідомити Стороні-скаржнику та Комітету з питань торгівлі до закінчення десятиденного строку, зазначеного у пункті 2 цієї статті. Арбітражна група повинна повідомити про свою постанову про рівень призупинення зобов'язань Сторонам та Комітету з питань торгівлі протягом 30 днів з дати подання цього запиту. Зобов'язання не повинні призупинятися перш ніж арбітражна група повідомить про свою постанову, і також будь-яке таке призупинення має бути сумісним з постановою арбітражної групи.

5. У разі, якщо первинна арбітражна група або деякі з її членів не можуть провести засідання (або взяти участь у ньому), повинні застосовуватися процедури, передбачені статтею 307 цієї Угоди. У таких випадках строки повідомлення про постанову становлять 45 днів з дати подання запиту, про який йдеться у пункті 4 цієї статті.

6. Призупинення зобов'язань повинно бути тимчасовим та повинно застосовуватися лише до будь-якого заходу, що був визнаний несумісним з положеннями цієї Угоди, про які йдеться у статті 304, був скасований або скорегований, з метою досягнення відповідності положенням цієї Угоди, про які йдеться у статті 304, як це передбачено статтею 316, або доки Сторони не домовляться про вирішення спору.

Стаття 316

Перегляд будь-яких заходів, вжитих з метою виконання після призупинення зобов'язань

1. Сторона-відповідач повинна повідомити Стороні-скаржнику та Комітету з питань торгівлі про будь-який захід, який вона вжила для виконання постанови арбітражної групи, та про свій запит припинити призупинення зобов'язань Стороною-скаржником.

2. Якщо Сторони не домовляться протягом 30 днів з дати подання повідомлення про те, чи приводить захід, про який повідомлено, Сторону-відповідача у відповідність з положеннями цієї Угоди, про які йдеться у статті 304 цієї Угоди, то Сторона-скаржник може подати письмовий запит до первинної арбітражної групи щодо прийняття рішення із цього питання. Про такий запит має бути одночасно повідомлено Стороні-відповідачу та

Комітету з питань торгівлі. Постанова арбітражної групи повинна бути надіслана Сторонам та Комітету з питань торгівлі протягом 45 днів з дати подання запиту. Якщо арбітражна група приймає рішення, що Сторона-відповідач відновила дотримання цієї Угоди, або якщо Сторона-скаржник протягом 45 днів з дати подання повідомлення, зазначеного у пункті 1 цієї статті, не подає запит, щоб первинна арбітражна група прийняла рішення із цього питання, призупинення зобов'язань буде припинено протягом 15 днів з дати постанови арбітражної групи або після закінчення 45-денного строку.

3. У разі, якщо первинна арбітражна група або деякі з її членів не можуть знову провести засідання (або взяти участь у ньому), повинні застосовуватися процедури, передбачені статтею 307 цієї Угоди. У такому випадку строки повідомлення про постанову становлять 60 днів з дати подання запиту, зазначеного у пункті 2 цієї статті.

ЧАСТИНА 3 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 317

Взаємопогоджене рішення

Сторони можуть у будь-який час домовитися про взаємопогоджене рішення щодо спору за цією Главою. Про будь-яке таке рішення вони повинні спільно повідомити Комітету з питань торгівлі та голові арбітражної групи, залежно від ситуації. Якщо рішення вимагає затвердження згідно з відповідними внутрішніми процедурами будь-якої зі Сторін, то в повідомленні повинно міститись посилання на цю вимогу, а третейська арбітражна процедура повинна бути призупинена. У разі, якщо таке затвердження не вимагається або після повідомлення про завершення будь-яких таких внутрішніх процедур, арбітражна процедура припиняється.

Стаття 318

Правила процедури

1. Процедури вирішення спору згідно із цією Главою регулюються правилами процедури, викладеними у Додатку XXIV до цієї Угоди.

2. Будь-які слухання арбітражної групи мають бути відкритими для громадськості відповідно до Правил процедури, викладених у Додатку XXIV до цієї Угоди.

Стаття 319

Інформація та висновки з технічних питань

На запит однієї зі Сторін або за своєю власною ініціативою арбітражна група може отримати з будь-яких джерел, зокрема від Сторін, що беруть участь у спорі, інформацію, яку вона вважає необхідною для арбітражної

процедури. Також арбітражна група має право звертатись за відповідними експертними оцінками, які вона вважає необхідними. Будь-яка інформація, отримана у такий спосіб, має розголошуватися для кожної зі Сторін та має бути надана їм для надання коментарів. Заінтересовані фізичні або юридичні особи, створені на територіях Сторін, уповноважені подавати письмові зауваження від *amicus curiae* до арбітражної групи відповідно до Правил процедури, викладених у Додатку XXIV до цієї Угоди.

Стаття 320

Правила тлумачення

Будь-яка арбітражна група має тлумачити положення, зазначені у статті 304 цієї Угоди, відповідно до звичаєвих правил тлумачення міжнародного публічного права, в тому числі правил, кодифікованих у Віденській конвенції про право міжнародних договорів 1969 року. У разі, якщо зобов'язання за цією Угодою є ідентичними зобов'язанням за Угодою СОТ, арбітражна група повинна прийняти тлумачення, яке узгоджується з відповідним тлумаченням, створеним рішеннями Органу вирішення спорів СОТ (далі - ОВС). Постанови арбітражної групи не можуть розширити або обмежити права та обов'язки, передбачені цією Угодою.

Стаття 321

Рішення та постанови арбітражної групи

1. Арбітражна група повинна докладати всіх зусиль для прийняття будь-кого рішення на основі консенсусу. Тим не менш, у разі, якщо рішення не може бути прийнято на основі консенсусу, то рішення зі спірного питання повинно прийматися більшістю голосів. Однак у жодному разі окремі думки арбітрів не повинні оприлюднюватися.

2. Будь-яка постанова арбітражної групи є обов'язковою для Сторін та не повинна створювати будь-яких прав чи обов'язків для фізичних або юридичних осіб. Постанова має містити фактичну сторону справи, застосовність відповідних положень цієї Угоди та фундаментальне обґрунтування її констатації та висновків, які вона робить. Комітет з питань торгівлі повинен зробити постанови арбітражних груп загальнодоступними у повному обсязі, якщо він не вирішить не робити цього.

Стаття 322

Вирішення спорів у зв'язку з нормативно-правовою апроксимацією

1. Встановлені в цій статті процедури повинні застосовуватися до спорів щодо тлумачення та виконання положень цієї Угоди стосовно нормативно-правової апроксимації, які містяться у Главі 3 («Технічні бар'єри у торгівлі»), Главі 4 («Санітарні та фітосанітарні заходи»), Главі 5 («Митні питання та сприяння торгівлі»), Главі 6 («Заснування підприємницької діяль-

ності, торгівля послугами та електронна торгівля»), Главі 8 («Державні закупівлі») або Главі 10 («Конкуренція») або які іншим чином накладають на Сторони зобов'язання, визначене посиланням на положення права ЄС.

2. Якщо у спорі виникає питання щодо тлумачення положення права ЄС, згадане в пункті 1, арбітражна група не повинна вирішувати це питання, але повинна подавати до Суду Європейського Союзу прохання винести рішення із цього питання. У таких випадках строки, що застосовуються до постанов арбітражної групи, повинні призупинятися до ухвалення Судом Європейського Союзу своєї постанови. Ця ухвала Суду Європейського Союзу є обов'язковою для арбітражної групи.

ЧАСТИНА 4 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 323 Арбітри

1. Комітет з питань торгівлі має не пізніше ніж через шість місяців після набрання чинності цією Угодою скласти перелік з 15 осіб, кожна з яких має бажання та може виступати в якості арбітрів. Кожна зі Сторін має запропонувати п'ять осіб у якості арбітрів. Обидві Сторони також мають обрати п'ять осіб, які не є громадянами жодної зі Сторін та повинні діяти у якості голови арбітражної групи. Комітет з питань торгівлі має забезпечити, щоб цей перелік завжди підтримувався на цьому рівні.

2. Перелік, складений відповідно до пункту 1 цієї статті, використовуватиметься для формування арбітражних груп відповідно до статті 307 цієї Угоди. Він повинен складатися з арбітрів, які мають спеціальні знання або досвід у сфері права та міжнародної торгівлі.

3. Всі арбітри, призначені до арбітражної групи, повинні бути незалежними, діяти в особистій якості, не повинні отримувати інструкцій від будь-якої організації або уряду та бути пов'язаними з урядом будь-якої зі Сторін, а також повинні дотримуватися Кодексу поведінки, наведеного у Додатку XXV до цієї Угоди.

Стаття 324

Зв'язок із зобов'язаннями в рамках СОТ

1. Застосування положень про вирішення спорів цієї Глави застосовується без шкоди для будь-яких заходів у рамках СОТ, зокрема заходів щодо вирішення спорів.

2. Разом з тим, якщо будь-яка Сторона у зв'язку з конкретним заходом порушила процес вирішення спору відповідно до статті 306(1) цієї Угоди або відповідно до Угоди СОТ, то ця Сторона не може порушити процес вирішення спору стосовно того самого заходу в рамках іншого форуму, доки

перший процес не було завершено. Крім того, жодна Сторона не повинна в рамках обох форумів прагнути отримати відшкодування стосовно зобов'язань, які є ідентичними за цією Угодою та за Угодою СОТ. У цьому разі після порушення процесу вирішення спору така Сторона не повинна намагатися отримати відшкодування стосовно ідентичного зобов'язання за іншою угодою в рамках іншого форуму, крім випадків, коли обраний форум через процедурні причини або через причини юрисдикції не може зробити констатації стосовно намагання отримання відшкодування стосовно цього зобов'язання.

3. Для цілей пункту 2:

а) процес вирішення спору за Угодою СОТ вважається порушеним за запитом Сторони про створення арбітражної групи відповідно до статті 6 Домовленості про правила та процедури вирішення спорів, що міститься у Додатку 2 до Угоди СОТ (далі - ДВС), і вважається завершеним тоді, коли Орган вирішення спорів приймає звіт арбітражної групи та звіт Апеляційного органу, залежно від обставин, відповідно до статей 16 та 17(14) ДВС; та

б) процес вирішення спору за цією Главою вважається порушеним за запитом Сторони про створення арбітражної групи відповідно до статті 306(1) цієї Угоди та вважається завершеним тоді, коли арбітражна група оприлюднить свою постанову Сторонам та Комітету з питань торгівлі.

4. Ніщо в цій Главі не повинно перешкоджати будь-якій Стороні імплементувати призупинення зобов'язань, дозвіл на яке був наданий ОВС. Угода СОТ не може бути підставою для того, щоб перешкоджати будь-якій Стороні призупинити зобов'язання за цією Главою.

Стаття 325

Строки

1. Усі строки, встановлені у цій Главі, зокрема граничні строки повідомлення арбітражними групами своїх постанов, обчислюються у календарних днях, при цьому першим днем вважається день, що є наступним після дії або факту, на яку/який вони посилаються.

2. Будь-які строки, зазначені у цій Главі, можуть бути продовжені за взаємною згодою Сторін.

Стаття 326

Внесення змін до цієї Глави

Комітет з питань торгівлі може прийняти рішення про внесення змін до цієї Глави, до Правил процедури арбітражу, зазначених у Додатку XXIV до цієї Угоди, та до Кодексу поведінки членів арбітражних груп та посередників, що містяться у Додатку XXV до цієї Угоди.

ГЛАВА 15

Механізм посередництва

Стаття 327

Мета та сфера дії

1. Метою цієї Глави є сприяння досягненню взаємопогодженого рішення на основі всеохоплюючих та прискорених процедур за допомогою посередника.

2. Ця Глава застосовується до будь-яких заходів, що підпадають під сферу дії Глави 1 («Національний режим та доступ товарів на ринки») Розділу IV цієї Угоди, які негативно впливають на торгівлю між Сторонами.

3. Ця Глава не застосовується до заходів, що підпадають під сферу дії Глави 6 («Заснування підприємницької діяльності, торгівля послугами та електронна торгівля»), Глави 7 («Поточні платежі та рух капіталу»), Глави 8 («Державні закупівлі»), Глави 9 («Інтелектуальна власність») та Глави 13 («Торгівля та сталий розвиток») цієї Угоди. Комітет з питань торгівлі може після належного розгляду питання прийняти рішення про те, що цей механізм повинен застосовуватись до будь-яких із згаданих сфер.

ЧАСТИНА 1

ПРОЦЕДУРА В РАМКАХ МЕХАНІЗМУ ПОСЕРЕДНИЦТВА

Стаття 328

Запит інформації

1. Перш ніж порушити процедуру посередництва будь-яка Сторона у будь-який час може запитати інформацію стосовно заходу, що негативно впливає на торгівлю або інвестування між Сторонами. Сторона, якій подано такий запит, протягом 20 днів з дати отримання запиту надає відповідь, що містить її коментарі стосовно інформації, яка міститься у запиті. Якщо це буде можливо, запит та відповідь робляться у письмовій формі.

2. Якщо відповідаюча Сторона вважає, що відповісти протягом 20 днів неможливо з практичної точки зору, вона повинна повідомити запитуючій Стороні про причини затримки, а також встановити найкоротший термін, протягом якого вона зможе надати відповідь.

Стаття 329

Порушення процедури

1. У будь-який час будь-яка Сторона може вимагати, щоб Сторони порушили процедуру посередництва. Такий запит надсилається іншій Стороні у письмовій формі. Запит повинен бути достатньо деталізованим для чіткого висвітлення занепокоєнь запитуючої Сторони та:

- a) зазначати конкретний захід, що розглядається;
 - b) містити твердження щодо можливих негативних наслідків, які, на думку запитуючої Сторони, має або матиме захід для торгівлі або інвестування між Сторонами, та
 - c) пояснювати, як, на думку запитуючої Сторони, такі негативні наслідки пов'язані із заходом.
2. Сторона, якій надіслано такий запит, розглядає його позитивно і приймає або відхиляє його письмово протягом 10 днів з дати його отримання.

Стаття 330

Вибір посередника

1. Після початку процедури посередництва Сторони повинні докласти зусиль щодо погодження кандидатури посередника не пізніше 15 днів з дати отримання відповіді на запит.

2. Якщо Сторони не можуть дійти згоди стосовно кандидатури посередника в межах встановлених строків, будь-яка зі Сторін може звернутися до голови Комітету з питань торгівлі або вповноваженої головою особи з вимогою обрати посередника шляхом жеребкування з переліку кандидатів, передбаченого статтею 323 цієї Угоди. Представники обох Сторін спору заздалегідь мають бути запрошені до участі у процедурі жеребкування. За будь-яких обставин жеребкування проводиться за присутності Сторони/Сторін, які є в наявності.

3. Голова Комітету з питань торгівлі або вповноважена головою особа обирають посередника протягом п'яти робочих днів з дати подання запиту будь-якою зі Сторін, як зазначено у пункті 2.

4. Якщо перелік, передбачений статтею 323 цієї Угоди, не складений на момент подання запиту відповідно до пункту 2 цієї статті, посередник обирається шляхом жеребкування з осіб, яких було офіційно запропоновано однією чи обома Сторонами.

5. Сторони можуть домовитися про те, що посередник може бути громадянином однієї зі Сторін.

6. Посередник неупереджено та транспарентно допомагає Сторонам внести ясність щодо заходу та його можливих наслідків для торгівлі і досягнути взаємопогодженого рішення. Кодекс поведінки, викладений у Додатку XXV до цієї Угоди, застосовується до посередників, як це передбачено самим Кодексом. Правила 3-7 (повідомлення) і 41-46 (переклад та обчислення строків) Правил процедури, викладених у Додатку XXIV до цієї Угоди, також застосовуються *mutatis mutandis*.

Стаття 331

Правила процедури посередництва

1. Протягом 10 днів з дати призначення посередника Сторона, яка порушила процедуру посередництва, надає посереднику та іншій Стороні у

письмовій формі деталізований опис проблеми, зокрема щодо впливу заходу, що розглядається, і його наслідків для торгівлі. Протягом 20 днів з дати надання такого подання інша Сторона може надати у письмовій формі свої зауваження до опису проблеми. Кожна Сторона може включити у свій опис або коментарі будь-яку інформацію, яку вона вважає доцільною.

2. Посередник може прийняти рішення щодо найбільш доцільного способу внесення ясності до зазначеного заходу та його можливого впливу на торгівлю. Зокрема, посередник може організувати засідання Сторін, проводити спільні або індивідуальні консультації зі Сторонами, звертатися за допомогою або консультиватися з відповідними експертами та заінтересованими особами й надавати будь-яку додаткову допомогу, яка вимагається Сторонами. Проте перш ніж звернутися за допомогою або за консультаціями до відповідних експертів та заінтересованих осіб посередник проводить консультації зі Сторонами.

3. Посередник може запропонувати пораду та представити рішення для розгляду Сторонами, які можуть прийняти чи відхилити запропоноване рішення або можуть домовитися про інше рішення. Тим не менш, посередник не повинен давати поради або коментарі щодо відповідності зазначеного заходу цій Угоді.

4. Процедура проводиться на території Сторони, якій було надіслано запит, або за спільною згодою у будь-якому іншому місці чи в будь-який інший спосіб.

5. Сторони повинні намагатися досягти взаємопогодженого рішення протягом 60 днів з дати призначення посередника. До дати прийняття остаточного рішення Сторони можуть розглянути можливі проміжні рішення, особливо якщо захід стосується швидкокопсувних товарів.

6. Рішення може бути ухвалено шляхом прийняття рішення Комітетом з питань торгівлі. Кожна зі Сторін може погодити таке рішення за умови завершення всіх необхідних внутрішніх процедур. Взаємопогоджені рішення повинні бути загальнодоступними. Проте версія, представлена публічно, може й не містити будь-якої інформації, яку Сторона визначила конфіденційною.

7. Процедура припиняється:

а) шляхом прийняття взаємопогодженого рішення Сторонами, з дати його прийняття;

б) письмовою заявою посередника після консультацій зі Сторонами, що подальші зусилля у посередництві не дадуть жодних результатів;

в) письмовою заявою Сторони після вивчення взаємопогоджених рішень відповідно до процедури посередництва та після розгляду всіх порад та запропонованих рішень посередника; або

г) на будь-якому етапі процедури за взаємною згодою Сторін.

ЧАСТИНА 2 ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ

Стаття 332

Імплементация взаємопогодженого рішення

1. Якщо Сторони прийняли рішення, кожна зі Сторін повинна вжити заходів, необхідних для імплементации взаємопогодженого рішення в рамках погоджених строків.

2. Імплементуюча Сторона інформує іншу Сторону в письмовій формі про будь-які заходи, вжиті для реалізації взаємопогодженого рішення.

3. На вимогу Сторін посередник у письмовій формі надає Сторонам проект звіту про фактичний стан справ, який містить короткий виклад:

- a) заходу, що розглядається у цих процедурах;
- b) процедури, що застосовується; та
- c) будь-якого взаємопогодженого рішення, досягнутого як остаточний результат цих процедур, зокрема можливих проміжних рішень.

Посередник надає Сторонам 15 днів для надання коментарів щодо проекту звіту. Після розгляду коментарів Сторін, поданих у цей строк, посередник у письмовій формі подає Сторонам протягом 15 днів остаточний звіт про фактичний стан справ. Звіт про фактичний стан справ не повинен містити будь-якого тлумачення цієї Угоди.

ЧАСТИНА 3 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 333

Зв'язок з вирішенням спорів

1. Процедура відповідно до цього механізму посередництва не має на меті бути основою для процедур вирішення спору в рамках цієї Угоди або іншої угоди. Сторона не покладається та не наводить як доказ у процедурах вирішення спору, а група не бере до уваги:

- a) позиції, зайняті іншою Стороною у процесі процедури посередництва;
- b) той факт, що інша Сторона заявила про свою готовність прийняти рішення щодо заходу, який є предметом посередництва; або
- c) надані поради або пропозиції посередника.

2. Механізм посередництва не завдає шкоди правам та обов'язкам Сторін відповідно до положень про вирішення спорів.

3. Якщо Сторони не домовились про інше і без шкоди для статті 331(б) цієї Угоди, всі етапи процедури, у тому числі будь-яка порада або запропоноване рішення, є конфіденційними. Проте кожна Сторона може

публічно розголошувати факт про те, що посередництво має місце.

Стаття 334

Строки

Будь-які строки, зазначені у цій Главі, можуть бути змінені за взаємною згодою Сторін, що беруть участь у цих процедурах.

Стаття 335

Витрати

1. Кожна Сторона покриває власні витрати, що впливають з участі у процедурі посередництва.

2. Сторони разом і в рівних обсягах покривають витрати, що впливають з організаційних питань, зокрема винагороди та витрати посередника, будь-якого помічника посередника та, якщо Сторони не можуть домовитись про спільну мову, будь-які витрати, пов'язані з перекладом. Винагорода посереднику повинна відповідати винагороді, встановленій голові арбітражної групи в пункті 8 Додатка XXIV до цієї Угоди.

Стаття 336

Перегляд

Через п'ять років після набрання чинності цією Угодою Сторони проводять консультації одна з одною стосовно необхідності внесення змін до механізму посередництва, враховуючи набутий досвід та розвиток відповідного механізму в рамках СОТ.

РОЗДІЛ V

ЕКОНОМІЧНЕ ТА ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

ГЛАВА 1

Співробітництво у сфері енергетики, включаючи ядерну енергетику

Стаття 337

1. Сторони домовилися продовжувати та активізувати існуюче співробітництво у сфері енергетики з метою підвищення енергетичної безпеки, конкурентоспроможності та стабільності, що є необхідним для просування економічного зростання та досягнення прогресу у напрямку ринкової інтеграції, в тому числі шляхом поступового зближення в енергетичному секторі та через участь у регіональних ініціативах щодо співробітництва у сфері енергетики. Співробітництво у нормативно-правовій сфері враховуватиме необхідність забезпечення відповідних зобов'язань щодо надання публічних послуг, зокрема заходи щодо інформування і захисту споживачів від

нечесних методів ціноутворення, а також доступу до доступних енергетичних ресурсів для споживачів, зокрема найбільш вразливих верств населення.

2. Співробітництво ґрунтується на всеохоплюючому партнерстві, виходячи з принципів спільних інтересів, взаємності, прозорості та передбачуваності, що відповідають ринковій економіці, Договору до Енергетичної Хартії 1994 року, Меморандуму про взаєморозуміння щодо співробітництва у галузі енергетики та інших багатосторонніх і відповідних двосторонніх домовленостей.

Стаття 338

Взаємне співробітництво включає, серед іншого, такі сфери:

а) імплементацію енергетичних стратегій та політик і розвиток/опрацювання прогнозів та сценаріїв, а також удосконалення статистичної облікової системи енергетичного сектора, що базується на своєчасному обміні інформацією про енергетичний баланс та потоки енергоносіїв відповідно до міжнародної практики, а також розвиток інфраструктури;

б) створення ефективних механізмів вирішення потенційних кризових ситуацій в енергетиці у дусі солідарності;

с) модернізацію та посилення наявної енергетичної інфраструктури, яка становить спільний інтерес, зокрема енергогенеруючі потужності, цілісність, надійність та безпеку енергетичних мереж, поступову інтеграцію електроенергетичної системи України до європейської електроенергетичної мережі, а також повне відновлення енергетичної транзитної інфраструктури і встановлення транскордонної системи обчислення на зовнішніх кордонах України, створення нової енергетичної інфраструктури, яка становитиме спільний інтерес, з метою диверсифікації джерел, постачальників енергії та шляхів і методів її транспортування, що відповідатиме принципам економічної доцільності та збереження навколишнього середовища;

д) розвиток конкурентоспроможних, прозорих і недискримінаційних енергетичних ринків на основі правил та стандартів ЄС шляхом проведення регуляторних реформ;

е) співробітництво в рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року;

ф) активізацію та посилення довготермінової стабільності та безпеки торгівлі енергоресурсами, їх транзиту, розвідки, видобутку, очищення, виробництва, зберігання, транспортування, передачі, розподілу та маркетингу чи збуту енергетичних матеріалів та продуктів на взаємовигідній і недискримінаційній основі відповідно до міжнародних правил, зокрема Договору до Енергетичної Хартії 1994 року, Угоди СОТ і цієї Угоди;

г) досягнення прогресу на шляху встановлення привабливого та стабільного інвестиційного клімату шляхом забезпечення інституційних, правових, фіскальних та інших умов, а також шляхом сприяння взаємному інвес-

туванню у сферу енергетики на недискримінаційній основі;

h) ефективне співробітництво з Європейським інвестиційним банком (ЄІБ), Європейським банком з реконструкції і розвитку (ЄБРР) та іншими міжнародними фінансовими організаціями й інструментами для підтримки співробітництва між Сторонами у сфері енергетики;

i) сприяння енергоефективності та енергозбереженню, у тому числі шляхом формування політики щодо енергоефективності та структури права і нормативно-правової бази з метою досягнення значного прогресу відповідно до стандартів ЄС, зокрема ефективну генерацію, виробництво, транспортування, розподіл та використання енергії, на основі функціонування ринкових механізмів, а також ефективного використання енергії при застосуванні обладнання, освітленні та у будівлях;

j) розвиток та підтримка відновлювальної енергетики з урахуванням принципів економічної доцільності та охорони навколишнього середовища, а також альтернативних видів палива, зокрема стале виробництво біопалива і співробітництво у сфері нормативно-правових питань, сертифікації та стандартизації, а також технологічного і комерційного розвитку;

k) просування Механізму спільного запровадження Кіотського протоколу до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату 1997 року з метою зменшення викидів парникових газів шляхом реалізації проектів у сфері енергоефективності та відновлювальної енергетики;

l) науково-технічне співробітництво та обмін інформацією з метою розвитку та удосконалення технологій у сфері виробництва енергії, її транспортування, постачання та кінцевого споживання, особливу увагу приділяючи енергозберігаючим і екологічно безпечним технологіям, зокрема вловлювання та зберігання вуглецю, ефективні та «чисті» технології у вугільній галузі, відповідно до встановлених принципів, визначених, зокрема, в Угоді про співробітництво у сфері науки та технологій між Україною та Європейським Співтовариством;

m) співробітництво в рамках європейських та міжнародних органів стандартизації в енергетичній сфері.

Стаття 339

Сторони обмінюються інформацією і досвідом, а також надають відповідну підтримку процесу регуляторних реформ, який включає реструктуризацію вугільного сектору (енергетичного, коксованого та бурого вугілля) з метою підвищення його конкурентоспроможності, безпеки шахт і гірників, а також послаблення негативного впливу на навколишнє середовище, при цьому враховуючи регіональний та соціальний вплив. З метою підвищення ефективності, конкурентоспроможності та стабільності процес реструктуризації має охоплювати всі етапи вугільного виробництва, зокрема від видобутку через виробництво і збагачення до оброблення й утилізації відходів вугільного виробництва та їх спалювання. Цей підхід включає відновлення

і використання викидів метану з вугільних шахт, а також у результаті операцій з нафтою і газом та у сільськогосподарському секторі, як це викладено, *inter alia*, у Глобальній ініціативі з метану, в якій Сторони є партнерами.

Стаття 340

Сторони цим створюють механізм раннього попередження, зазначений у Додатку XXVI до Глави 1 («Співробітництво у сфері енергетики, включаючи ядерну енергетику») Розділу V («Економічне і галузеве співробітництво») цієї Угоди.

Стаття 341

Поступове наближення відбуватиметься відповідно до графіку, визначеного у Додатку XXVII до цієї Угоди.

Стаття 342

1. Співробітництво в цивільному ядерному секторі відбувається шляхом імплементації окремих угод, укладених чи тих, що будуть укладені, між Сторонами в цій сфері, згідно з відповідними владними повноваженнями і компетенцією ЄС та його держав-членів, Європейського співтовариства з атомної енергії (Євратому) та його держав-членів і відповідно до правових процедур кожної зі Сторін.

2. Співробітництво забезпечує високий рівень ядерної безпеки, чисте використання ядерної енергії в мирних цілях. Співробітництво охоплює весь спектр діяльності в галузі цивільної ядерної енергетики і всі стадії паливного циклу, зокрема виробництво та торгівлю ядерними матеріалами, аспекти безпеки ядерної енергії, готовність до надзвичайних ситуацій, а також питання охорони здоров'я, навколишнього середовища і нерозповсюдження ядерної зброї. У цьому контексті співробітництво також включає подальший розвиток політик, структури права та нормативно-правової бази, що ґрунтуються на законодавстві та практиці ЄС, а також на стандартах МАГАТЕ. Сторони сприяють цивільним науковим дослідженням у галузі ядерної безпеки, в тому числі спільним дослідженням і розробкам, навчанню та мобільності вчених.

3. Співробітництво спрямовується на вирішення проблем, що виникли внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС, зокрема:

- a) план здійснення заходів на об'єкті «Укриття» (SIP) для перетворення наявного зруйнованого 4-го блоку (Об'єкт «Укриття») в екологічно безпечну систему;
- b) поводження з відпрацьованим ядерним паливом;
- c) дезактивація територій;
- d) поводження з радіоактивними відходами;
- e) моніторинг навколишнього середовища;

f) інші питання, які можуть бути спільно погоджені, наприклад медичні, наукові, економічні, соціальні та адміністративні аспекти діяльності, спрямованої на мінімізацію наслідків катастрофи.

ГЛАВА 2

Макроекономічне співробітництво

Стаття 343

Україна та ЄС сприяють процесу економічних реформ шляхом співробітництва в напрямку покращення розуміння основоположних принципів функціонування їхніх економік, а також формулювання і реалізації ринкової економічної політики. Україна докладатиме максимальних зусиль для побудови функціонуючої ринкової економіки та поступового наближення своєї політики до політики ЄС відповідно до основоположних принципів макроекономічної стабільності, збалансованості державних фінансів і платіжного балансу.

Стаття 344

З метою досягнення цілей, визначених у статті 343 цієї Угоди, Сторони співробітничать, щоб:

- a) обмінюватися інформацією щодо макроекономічних показників та перспектив, а також щодо стратегій розвитку;
- b) разом аналізувати економічні питання, що становлять спільний інтерес, зокрема заходи економічної політики та інструменти для її імплементації, наприклад методи економічного прогнозування і опрацювання документів стратегічної політики, з метою посилення можливостей України у формуванні політики, яка відповідатиме принципам і практиці ЄС;
- c) обмінюватися досвідом у сфері макроекономіки;
- d) співробітництво також включає обмін інформацією щодо принципів і функціонування Європейського економічного та валютного союзу.

Стаття 345

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 2 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

ГЛАВА 3

Управління державними фінансами: бюджетна політика, внутрішній контроль і зовнішній аудит

Стаття 346

Співробітництво в галузі управління державними фінансами спрямовується на забезпечення розвитку бюджетної політики і надійних систем внутрішнього контролю та зовнішнього аудиту, що базуються на міжнародних стандартах, а також відповідають основоположним принципам підзвітності, прозорості, економності, ефективності та результативності.

Стаття 347

Сторони обмінюються інформацією, досвідом, найкращою практикою та здійснюють інші заходи, зокрема, щодо такого:

1. У галузі бюджетної політики:

a) розвитку системи середньострокового бюджетного прогнозування/планування;

b) удосконалення програмно-цільових підходів у бюджетному процесі й аналізу ефективності та результативності виконання бюджетних програм;

c) покращення обміну досвідом та інформацією з питань планування і виконання бюджету та стану державного боргу.

2. У галузі зовнішнього аудиту:

d) імплементації стандартів та методик Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (INTOSAI), а також обміну найкращими практиками ЄС у галузі зовнішнього контролю та аудиту державних фінансів з особливим акцентом на незалежності відповідних органів Сторін;

3. У галузі державного внутрішнього фінансового контролю:

- подальшого розвитку системи державного внутрішнього фінансового контролю шляхом гармонізації з міжнародно визнаними стандартами (Інститут внутрішніх аудиторів (ІА), Міжнародна федерація бухгалтерів (ІФАС), INTOSAI) та методологіями, а також найкращою практикою ЄС щодо внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в державних органах;

4. У сфері боротьби із шахрайством:

- удосконалення методів, спрямованих на припинення шахрайства і корупції та запобігання цим явищам у сферах, що охоплюються Главою 3 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво»), зокрема співробітництво між відповідними адміністративними органами.

Стаття 348

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 3 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

ГЛАВА 4

Оподаткування

Стаття 349

Сторони співробітничать з метою покращення належного управління у сфері оподаткування з метою подальшого покращення економічних відносин, торгівлі, інвестицій та добросовісної конкуренції.

Стаття 350

Згідно зі статтею 349 цієї Угоди Сторони визнають і зобов'язуються застосувати принципи належного управління у сфері оподаткування, зокрема принципи прозорості, обміну інформацією та добросовісної податкової конкуренції, яких дотримуються держави-члени на рівні ЄС. Із цією метою без упередженості щодо компетенції ЄС та держав-членів Сторони покращують міжнародне співробітництво у сфері оподаткування, сприяють збору законних податкових надходжень та розвивають заходи ефективної імплементації вищезазначених принципів.

Стаття 351

Сторони також посилюють і зміцнюють співробітництво, спрямоване на вдосконалення і розвиток податкової системи та податкових органів України, зокрема посилення потужностей збору і контролю, з окремим наголосом на процедурах відшкодування ПДВ для уникнення накопичення заборгованості, забезпечення ефективного збору податків і посилення боротьби з податковим шахрайством, а також ухиленням від сплати податків. Сторони намагаються покращувати співробітництво та обмін досвідом у боротьбі з податковим шахрайством, зокрема з «карусельним шахрайством».

Стаття 352

Сторони розвивають співробітництво і гармонізують політику щодо протидії та боротьби із шахрайством і контрабандою підакцизних товарів. Це співробітництво, зокрема, включає поступове зближення акцизних ставок на тютюнові вироби, наскільки це можливо, беручи до уваги обмеження регіонального контексту, у тому числі шляхом діалогу на регіональному рівні та відповідно до Рамкової конвенції ВООЗ із боротьби проти тютюну 2003 року. Із цією метою Сторони намагаються посилити своє співробітництво в регіональному контексті.

Стаття 353

Поступове наближення до структури оподаткування, визначеної у *acquis* ЄС, здійснюється відповідно до Додатка XXVIII до цієї Угоди.

Стаття 354

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 4 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

ГЛАВА 5 Статистика

Стаття 355

Сторони розвивають і посилюють співробітництво з питань статистики, роблячи таким чином внесок у досягнення довгострокової мети щодо надання вчасних і надійних статистичних даних, які можливо порівняти на міжнародному рівні. Передбачається, що стабільна, ефективна та професійно незалежна національна статистична система вироблятиме необхідну для громадян, суб'єктів господарювання й органів управління в Україні та ЄС інформацію, надаючи їм можливість приймати на її основі виважені рішення. Національна статистична система має ґрунтуватися на фундаментальних принципах ООН щодо офіційної статистики з урахуванням *acquis* ЄС у сфері статистики, зокрема Кодексу норм європейської статистики, з метою гармонізації національної статистичної системи з європейськими нормами та стандартами. *Acquis* у сфері статистики викладені у Збірнику статистичних вимог, який щорічно оновлюється та який Сторони розглядають у якості додатка до цієї Угоди (Додаток XXIX).

Стаття 356

Співробітництво спрямовується на:

- a) подальше посилення спроможностей національної статистичної системи, приділяючи особливу увагу надійній правовій базі, належній політиці поширення даних і метаданих та зручності для користувачів;
- b) поступову гармонізацію української статистичної системи з Європейською статистичною системою (ЄСС);
- c) налагодження механізмів надання даних ЄС, застосовуючи відповідні міжнародні та європейські методології, зокрема класифікації;
- d) підвищення рівня професійних та управлінських знань і навичок працівників національної статистичної системи з метою створення можливостей для застосування ними європейських статистичних стандартів і підтримки розвитку української статистичної системи;
- e) сприяння обміну досвідом між Сторонами щодо розвитку статистичного ноу-хау;
- f) підтримку впровадження загальної системи управління якістю в усі процеси виробництва та поширення статистичної продукції.

Стаття 357

Сторони співробітничать в рамках ЄСС, де Євростат є статистичним органом ЄС. Співробітництво зосереджується, *inter alia*, на таких сферах:

- a) демографічна статистика, зокрема переписи;
- b) статистика сільського господарства, зокрема сільськогосподарські переписи та статистику навколишнього середовища;
- c) бізнес статистика, зокрема бізнес-реєстри та використання адміністративних джерел для статистичних цілей;
- d) енергетика, зокрема енергобаланси;
- e) національні рахунки;
- f) статистика зовнішньої торгівлі;
- g) регіональна статистика;
- h) загальна система управління якістю всіх процесів виробництва та поширення статистичної продукції.

Стаття 358

Сторони, *inter alia*, обмінюються інформацією і практичним досвідом, а також розвивають співробітництво з урахуванням досвіду з реформування статистичної системи, вже набутого в рамках різноманітних програм допомоги. Зусилля спрямовуються на подальшу гармонізацію з *acquis* ЄС у галузі статистики на основі національної стратегії розвитку української статистичної системи та з урахуванням розвитку ЄСС. Основна увага у процесі виробництва статистичних даних приділяється подальшому розвитку вибіркового опитування, враховуючи потребу зменшення звітного навантаження на респондентів. Дані мають бути прийнятними для розроблення та моніторингу впровадження політики в усіх ключових сферах соціально-економічного життя.

Стаття 359

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 5 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди. По змозі, діяльність, яка здійснюється в рамках Європейської статистичної системи, має бути максимально відкритою для України відповідно до загальних правил участі третіх країн.

ГЛАВА 6

Навколишнє середовище

Стаття 360

Сторони розвивають і зміцнюють співробітництво з питань охорони навколишнього середовища й таким чином сприяють реалізації довгострокових цілей сталого розвитку і зеленої економіки. Передбачається, що по-

силення природоохоронної діяльності матиме позитивні наслідки для громадян і підприємств в Україні та ЄС, зокрема, через покращення системи охорони здоров'я, збереження природних ресурсів, підвищення економічної та природоохоронної ефективності, інтеграції екологічної політики в інші сфери політики держави, а також підвищення рівня виробництва завдяки сучасним технологіям. Співробітництво здійснюється з урахуванням інтересів Сторін на основі рівності та взаємної вигоди, а також беручи до уваги взаємозалежність, яка існує між Сторонами у сфері охорони навколишнього середовища, та багатосторонні угоди у цій сфері.

Стаття 361

Співробітництво має на меті збереження, захист, поліпшення і відтворення якості навколишнього середовища, захист громадського здоров'я, розсудливе та раціональне використання природних ресурсів та заохочення заходів на міжнародному рівні, спрямованих на вирішення регіональних і глобальних проблем навколишнього середовища, *inter alia*, у таких сферах:

- a) зміна клімату;
- b) екологічне управління та аналогічні питання, зокрема освіта й навчальна підготовка, доступ до інформації з питань навколишнього середовища та процесу прийняття рішень;
- c) якість атмосферного повітря;
- d) якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище;
- e) управління відходами та ресурсами;
- f) охорона природи, зокрема збереження і захист біологічного та ландшафтного різноманіття (екомережі);
- g) промислове забруднення і промислові загрози;
- h) хімічні речовини;
- i) генетично-модифіковані організми, в тому числі у сільському господарстві;
- j) шумове забруднення;
- k) цивільний захист, зокрема стихійні лиха і антропогенні загрози;
- l) міське середовище;
- m) екологічні збори.

Стаття 362

1. Сторони, *inter alia*:
 - a) обмінюються інформацією та досвідом;
 - b) здійснюють спільну дослідну діяльність і обмінюються інформацією про екологічно чисті технології;
 - c) планують подолання наслідків стихійних лих та інших надзвичайних ситуацій;
 - d) здійснюють спільну діяльність на регіональному та міжнародному

рівнях, в тому числі згідно з багатосторонніми угодами у сфері охорони навколишнього середовища, ратифікованими Сторонами, та, у разі доцільності, спільну діяльність в рамках відповідних агентств.

2. Особливу увагу Сторони приділяють питанням, що мають транскордонний характер.

Стаття 363

Поступове наближення законодавства України до права та політики ЄС у сфері охорони навколишнього природного середовища здійснюється відповідно до Додатка ХХХ до цієї Угоди.

Стаття 364

Співробітництво у сфері цивільного захисту здійснюється шляхом імплементації окремих угод в цій галузі, укладених між Сторонами згідно з відповідними владними повноваженнями та компетенцією ЄС і його держав-членів та відповідно до правових процедур кожної зі Сторін. Воно, зокрема, буде спрямоване на:

- а) сприяння взаємній допомозі у випадках надзвичайних ситуацій;
- б) цілодобовий обмін найостаннішими повідомленнями і оновленою інформацією про транскордонні надзвичайні ситуації, зокрема запити та пропозиції щодо допомоги;
- в) оцінку впливу наслідків надзвичайних ситуацій на навколишнє середовище;
- г) залучення експертів до участі у специфічних технічних семінарах та симпозіумах з питань цивільного захисту;
- д) залучення, у разі необхідності, спостерігачів під час проведення окремих навчань і тренінгів, що організуються Україною та/або ЄС;
- е) посилення існуючого співробітництва щодо найефективнішого використання наявних можливостей цивільного захисту.

Стаття 365

Співробітництво охоплює, *inter alia*, такі цілі:

- а) розвиток всеосяжної стратегії у сфері навколишнього середовища, яка включатиме заплановані інституційні реформи (з визначеними термінами) для забезпечення виконання і впровадження природоохоронного законодавства; розподіл повноважень природоохоронних органів на національному, регіональному та місцевому рівнях; процедури прийняття рішень та їх виконання; процедури сприяння інтеграції природоохоронної політики в інші сфери політики держави; визначення необхідних людських і фінансових ресурсів та механізм їх перегляду;
- б) розвиток галузевих стратегій в галузях покращення якості повітря; якості води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище; управління відходами та ресурсами; захист природи; промислове за-

бруднення та промислові аварії; хімічні речовини, зокрема чітко визначені терміни і основні етапи імплементації, адміністративну відповідальність, а також фінансові стратегії залучення інвестицій в інфраструктуру й технології;

с) розвиток та імплементація політики з питань зміни клімату, зокрема, як визначено у Додатку XXXI до цієї Угоди.

Стаття 366

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 6 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

ГЛАВА 7 Транспорт

Стаття 367

Сторони:

а) розширюють і зміцнюють співробітництво в галузі транспорту з метою сприяння розвитку стабільних транспортних систем;

б) сприяють здійсненню ефективних і безпечних транспортних перевезень, а також інтермодальності й оперативної сумісності транспортних систем;

с) докладають зусиль для посилення основних транспортних зв'язків між територіями Сторін.

Стаття 368

1. Співробітництво між Сторонами має на меті сприяння реструктуризації та оновленню транспортного сектору України і поступовій гармонізації діючих стандартів та політики з існуючими в ЄС, зокрема шляхом впровадження заходів, викладених у Додатку XXXII до цієї Угоди, без шкоди для зобов'язань, що впливають з окремих транспортних угод, укладених між Сторонами. Реалізація зазначених заходів не суперечить правам та обов'язкам Сторін відповідно до міжнародних угод, учасницями яких вони є, або участі Сторін в міжнародних організаціях.

2. Співробітництво також спрямовується на покращення руху пасажирів та вантажів, зростання плинності транспортних потоків між Україною, ЄС і третіми країнами регіону за рахунок усунення адміністративних, технічних, прикордонних та інших перешкод, покращення транспортної мережі та модернізації інфраструктури, зокрема на головних транспортних осях, які з'єднують Сторони. Це співробітництво включає заходи, спрямовані на спрощення перетину кордонів.

3. Співробітництво включає обмін інформацією і спільну діяльність:

- на регіональному рівні, зокрема враховуючи та впроваджуючи про-

грес, досягнутий в рамках різних регіональних транспортних домовленостей, зокрема Транспортної панелі Східного партнерства, транспортного коридору Європа - Кавказ - Азія (ТРАСЕКА), Бакинського процесу та інших транспортних ініціатив;

- на міжнародному рівні, зокрема міжнародні транспортні організації та міжнародні угоди і конвенції, ратифіковані Сторонами; в рамках різних транспортних агентств ЄС.

Стаття 369

Це співробітництво, *inter alia*, охоплює такі сфери:

а) розвиток сталої національної транспортної політики, яка буде охоплювати всі види транспорту, зокрема з метою забезпечення ефективних і безпечних транспортних систем, і сприяти інтеграції ініціатив у сфері транспорту в інші напрями політики;

б) розвиток галузевих стратегій на основі національної транспортної політики (зокрема нормативні вимоги щодо модернізації технічного обладнання і транспортних парків для дотримання найвищих міжнародних стандартів) щодо автомобільного, залізничного, річкового, морського та авіаційного транспорту, а також інтермодальність, враховуючи терміни й основні етапи імплементації, адміністративну відповідальність і фінансові плани;

с) розвиток мультимодальної транспортної мережі, пов'язаної з Транс'європейською транспортною мережею (TEN-T), та удосконалення інфраструктурної політики з метою кращого визначення й оцінки інфраструктурних проєктів щодо різних видів транспорту. Розвиток стратегій фінансування, спрямованих на утримання, усунення перешкод у пропускній здатності та розвиток неповної інфраструктури, а також активізацію і сприяння участі приватного сектору в транспортних проєктах відповідно до Додатка XXXIII до цієї Угоди;

д) приєднання до відповідних міжнародних транспортних організацій та угод, зокрема процедури забезпечення суворого застосування та ефективного виконання міжнародних транспортних угод і конвенцій;

е) науково-технічне співробітництво та обмін інформацією для розвитку і удосконалення технологій в галузі транспорту, наприклад інтелектуальних транспортних систем;

ф) сприяння використанню інтелектуальних транспортних систем та інформаційних технологій при управлінні і використанні всіх видів транспорту, а також підтримка інтермодальності та співробітництва у використанні космічних систем і впровадженні комерційних рішень, що полегшують транспортні перевезення.

Стаття 370

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 7 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

ГЛАВА 8

Космос

Стаття 371

1. Сторони сприяють розвитку взаємовигідного співробітництва у сфері цивільних космічних досліджень та використання космічного простору, зокрема, на таких напрямках:

- a) глобальні навігаційні супутникові системи;
- b) спостереження Землі та глобальний моніторинг;
- c) космічна наука та дослідження;
- d) прикладні космічні технології, зокрема пускові технології та технології ракетних двигунів.

2. Сторони заохочують та сприяють обміну досвідом щодо політики у галузі космосу, адміністрації та правових аспектів, а також щодо промислової реструктуризації та комерціалізації космічних технологій.

Стаття 372

1. Співробітництво включає обмін інформацією щодо політики та програм Сторін та відповідних можливостей для співробітництва і спільних проектів, зокрема участь українських підприємств та організацій у відповідних космічних та транспортних напрямках наступної Рамкової програми ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020».

2. Сторони заохочують та підтримують обмін науковцями та створення відповідних мереж.

3. Співробітництво також може включати обмін досвідом у сфері управління космічними дослідженнями та науковими установами, а також створення сприятливих умов проведення досліджень та впровадження нових технологій і належного захисту відповідних прав інтелектуальної, промислової та комерційної власності.

Стаття 373

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 8 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди, включаючи у відповідних випадках координацію та співробітництво з Європейським космічним агентством із цих та інших відповідних актуальних тем.

ГЛАВА 9 Співробітництво у сфері науки та технологій

Стаття 374

Сторони розвивають та посилюють наукове та технологічне співробітництво з метою як наукового розвитку як такого, так і зміцнення свого наукового потенціалу для вирішення національних та глобальних викликів. Сторони докладають зусиль для досягнення прогресу в набутті наукових та технологічних знань, важливих для забезпечення сталого економічного розвитку, шляхом розвитку дослідних потужностей та людського потенціалу. Накопичення та обмін науковою інформацією сприяють підвищенню конкурентоспроможності Сторін шляхом розширення можливостей їх економіки щодо набуття та використання знань для комерціалізації нових продуктів та послуг. Врешті-решт, Сторони розвивають свій науковий потенціал з метою дотримання глобальної відповідальності та зобов'язань у таких сферах, як охорона здоров'я, захист навколишнього середовища, зокрема зміна клімату, та інші глобальні виклики.

Стаття 375

1. Співробітництво враховує діючі рамки співробітництва, встановлені Угодою про співробітництво у сфері науки і технологій між Україною та Європейським Співтовариством, а також мету України до поступового наближення до політики та права ЄС у сфері науки і технологій.

2. Співробітництво між Сторонами спрямовується на сприяння залученню України до Європейського дослідницького простору.

3. Таке співробітництво сприяє Україні у підтримці реформування та реорганізації системи управління науковою сферою та дослідних установ (зокрема в розвитку її потенціалу щодо розвитку науки і технологій) з метою сприяння розвитку конкурентоспроможної економіки та суспільства, яке базується на знаннях.

Стаття 376

Співробітництво забезпечується, зокрема, шляхом:

- а) обміну інформацією щодо політики Сторін у сфері науки та технологій;
- б) участі у наступній Рамковій програмі ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020»;
- в) спільної реалізації наукових програм та дослідної діяльності;
- г) спільного дослідження діяльності, спрямованої на заохочення наукового прогресу, трансферу технологій та ноу-хау;
- е) навчання шляхом реалізації програм обміну для дослідників та спеціалістів;

f) організації спільних заходів щодо наукового та технологічного розвитку;

g) вжиття заходів, спрямованих на розвиток сприятливих умов для проведення досліджень та впровадження нових технологій, а також належного захисту інтелектуальної власності результатів досліджень;

h) активізації регіонального та іншого міжнародного співробітництва, зокрема в Чорноморському контексті та в рамках багатосторонніх організацій, зокрема Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) та Великої Вісімки (G8), а також у контексті багатосторонніх угод, наприклад Рамкової конвенції ООН про зміну клімату 1992 року;

i) обміну досвідом у сфері управління науково-дослідними установами з метою розвитку та покращення їхніх спроможностей щодо здійснення та участі у наукових дослідженнях.

Стаття 377

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 9 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

ГЛАВА 10

Політика у сфері промисловості та підприємництва

Стаття 378

Сторони розвивають та зміцнюють співробітництво з питань політики у сфері промисловості та підприємництва і таким чином покращують умови для підприємницької діяльності для всіх суб'єктів господарювання з особливою увагою до малих та середніх підприємств (МСП). Поглиблене співробітництво має покращити адміністративну структуру та нормативно-правову базу для українських і європейських суб'єктів господарювання в Україні та ЄС та повинно ґрунтуватися на політиці ЄС щодо розвитку малого і середнього підприємництва та промисловості з урахуванням визнаних на міжнародному рівні принципів та практики в цих сферах.

Стаття 379

Із цією метою Сторони співробітничать для:

a) впровадження стратегій розвитку МСП, що ґрунтується на принципах Європейської хартії малих підприємств, та проведення моніторингу процесу імплементації шляхом щорічного звітування та діалогу. Таке співробітництво також передбачає особливу увагу до мікропідприємств та підприємств ремісницького типу, які є надзвичайно важливим елементом економіки України та ЄС;

b) створення кращих базових умов через обмін інформацією та передо-

вим досвідом і таким чином сприяння підвищенню конкурентоспроможності. Це співробітництво включає управління структурними змінами (реструктуризацією), а також управління в галузі охорони навколишнього середовища та енергетики, зокрема з питань енергоефективності та чистого виробництва;

с) спрощення та раціоналізації нормативно-правових актів та практики з окремим наголосом на обміні провідним досвідом з питань нормативно-правових методів, зокрема принципів ЄС;

d) сприяння розвитку інноваційної політики шляхом обміну інформацією та передовим досвідом щодо комерціалізації науково-дослідних та проектно-конструкторських робіт (зокрема механізми підтримки заснування підприємницької діяльності, пов'язаної з використанням технологій), кластерний розвиток та доступ до фінансових ресурсів;

е) сприяння розширенню контактів між приватними підприємствами України та ЄС та між цими підприємствами і органами влади України та ЄС;

f) підтримки вжиття заходів щодо стимулювання експорту в Україні;

g) сприяння модернізації та реструктуризації окремих галузей промисловості України та ЄС.

Стаття 380

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 10 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди. У ньому беруть участь представники бізнесу України та ЄС.

ГЛАВА 11

Співробітництво у видобувній та металургійній галузі

Стаття 381

Сторони розвивають та поглиблюють співробітництво у сфері видобувної промисловості та металургії з метою сприяння взаєморозумінню, покращенню умов для підприємництва, обміну інформацією та співробітництва щодо неенергетичних аспектів згаданих сфер, пов'язаних, зокрема, з видобутком руд металів та промислових мінералів. Це співробітництво відбувається без шкоди для положень статті 339 цієї Угоди щодо вугілля.

Стаття 382

З метою досягнення цілей, визначених у статті 381 цієї Угоди, Сторони співробітничать з метою:

а) обміну інформацією стосовно становища їхніх видобувної та металургійної промисловостей;

б) обміну інформацією щодо перспектив розвитку видобувної й мета-

лургійної галузей промисловості України та ЄС стосовно споживання, виробництва і прогнозування розвитку ринків;

с) обміну інформацією стосовно заходів, яких вживають Сторони з метою прискорення процесу реструктуризації цих галузей;

д) обміну інформацією та передовим досвідом стосовно сталого розвитку видобувної та металургійної галузей промисловості в Україні та ЄС.

ГЛАВА 12

Фінансові послуги

Стаття 383

Визнаючи важливість ефективної системи правил та практики їхньої реалізації у сфері фінансових послуг для становлення повноцінної ринкової економіки та з метою сприяння торговельному обміну між Сторонами, Сторони домовились співробітничати у сфері фінансових послуг відповідно до таких цілей:

а) підтримки процесу адаптації регулювання фінансових послуг до потреб відкритої ринкової економіки;

б) забезпечення ефективного та належного захисту інвесторів та інших споживачів фінансових послуг;

с) сприяння стабільності та цілісності світової фінансової системи;

д) підтримки співробітництва між різними учасниками фінансової системи, зокрема регуляторні та наглядові органи;

е) забезпечення незалежного та ефективного нагляду.

Стаття 384

1. Сторони заохочують співробітництво між відповідними регуляторними та наглядовими органами, зокрема обмін інформацією і досвідом щодо фінансових ринків та інші подібні заходи.

2. Особлива увага приділяється розвитку адміністративного потенціалу зазначених органів, зокрема через обмін персоналом та спільне навчання.

Стаття 385

Сторони сприяють поступовому наближенню до визнаних міжнародних стандартів щодо регулювання і нагляду у сфері фінансових послуг. Відповідні акти права ЄС у галузі фінансових послуг містяться у Главі 6 («Заснування підприємницької діяльності, торгівля послугами та електронна торгівля») Розділу IV («Торгівля та питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди.

Стаття 386

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 12 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

ГЛАВА 13

Законодавство про заснування та діяльність компаній, корпоративне управління, бухгалтерський облік та аудит

Стаття 387

1. Визнаючи важливість комплексного застосування ефективних правил та методики у сферах законодавства щодо заснування та діяльності компаній, корпоративного управління, а також щодо бухгалтерського обліку та аудиту, з метою створення повноцінно функціонуючої ринкової економіки та задля стимулювання торгівлі, Сторони домовилися співробітничати:

а) з питань захисту прав акціонерів, кредиторів та інших заінтересованих сторін відповідно до вимог ЄС у цій сфері згідно з Додатком XXXIV до цієї Угоди;

б) щодо впровадження на національному рівні відповідних міжнародних стандартів та поступового наближення до права ЄС у сфері бухгалтерського обліку та аудиту згідно з Додатком XXXV до цієї Угоди;

в) з питань подальшого розвитку політики корпоративного управління відповідно до міжнародних стандартів, а також поступового наближення до правил та рекомендацій ЄС у цій сфері згідно з Додатком XXXVI до цієї Угоди.

2. Сторони спрямовують свою діяльність на обмін інформацією та досвідом щодо існуючих систем та відповідних нововведень в зазначених сферах. Крім того, Сторони намагаються покращити обмін інформацією між національним реєстром України та бізнес-реєстрами держав-членів ЄС.

Стаття 388

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 13 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

ГЛАВА 14

Інформаційне суспільство

Стаття 389

Сторони зміцнюють своє співробітництво щодо розвитку інформаційного суспільства на користь приватних осіб і бізнесу через забезпечення загальнодоступності інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та через кращу якість послуг за доступними цінами. Це також полегшить доступ до ринків послуг електронних комунікацій, що сприятиме конкуренції та надходженню інвестицій в цю галузь.

Стаття 390

Співробітництво має на меті імплементацію національних стратегій інформаційного суспільства, розвиток всеохоплюючої нормативно-правової бази для електронних комунікацій та розширення участі України у дослідній діяльності ЄС у сфері ІКТ.

Стаття 391

Співробітництво охоплює такі сфери:

а) сприяння широкомасштабному доступу, поліпшення безпеки мереж та широкому використанню ІКТ приватними особами, бізнесом та адміністративними органами шляхом розвитку локальних ресурсів Інтернет і впровадження онлайн-послуг, зокрема електронного бізнесу, електронного уряду, електронної охорони здоров'я і електронного навчання;

б) координацію політик у галузі електронних комунікацій з метою оптимального використання радіоспектру і забезпечення функціональної сумісності мереж України та ЄС;

с) посилення незалежності та адміністративної спроможності національного регулятора у галузі зв'язку з метою забезпечення його здатності вживати відповідні регуляторні заходи та впроваджувати свої рішення і всі відповідні норми, а також гарантування добросовісної конкуренції на ринках. Національний регулятор у галузі зв'язку повинен співробітничати з органом з питань конкуренції щодо моніторингу цих ринків;

д) сприяння спільним проектам досліджень у сфері ІКТ в межах наступної Рамкової програми ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020».

Стаття 392

Сторони обмінюються інформацією, найкращою практикою та досвідом, здійснюють спільні заходи з метою розвитку всеохоплюючої нормативно-правової бази та забезпечення ефективного функціонування та неспотвореної конкуренції на ринках електронних комунікацій.

Стаття 393

Сторони заохочують співробітництво між національним регулятором у галузі зв'язку України та національними регуляторами ЄС.

Стаття 394

1. Сторони сприяють поступовому наближенню до права і нормативно-правової бази ЄС у галузі регулювання інформаційного суспільства і електронних комунікацій.

2. Відповідні положення, а також *acquis* ЄС щодо інформаційного суспільства і електронних комунікацій, визначені у Доповненні XVII-3 («Правила, що застосовуються до телекомунікаційних послуг») до Глави

6 («Заснування підприємств, торгівля послугами та електронна торгівля») Розділу IV («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди.

Стаття 395

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 14 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

ГЛАВА 15

Політика з питань аудіовізуальної галузі

Стаття 396

1. Сторони здійснюють співробітництво з метою просування аудіовізуальної галузі в Європі та заохочення спільного виробництва у галузі кінематографії та телебачення.

2. Співробітництво може включати, *inter alia*, питання підготовки журналістів та інших працівників медіа-сфери, як друкованих, так і електронних видань, а також питання підтримки засобів масової інформації (громадських і приватних), з метою посилення їхньої незалежності, професіоналізму та зв'язків з іншими європейськими ЗМІ відповідно до європейських стандартів, зокрема стандартів Ради Європи.

Стаття 397

Поступове наближення до права та нормативно-правової бази ЄС, а також міжнародних правових документів у сфері політики з питань аудіовізуальної галузі буде здійснюватися, зокрема, як визначено у Додатку XXXVII до цієї Угоди.

Стаття 398

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 15 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

ГЛАВА 16

Туризм

Стаття 399

Сторони співробітничать у галузі туризму з метою зміцнення розвитку конкурентоспроможної туристичної галузі як генератора економічного зростання і стимулювання економіки, зайнятості та валютних надходжень.

Стаття 400

1. Співробітництво на двосторонньому, регіональному та європейському рівнях ґрунтуватиметься на таких принципах:

- a) повага самобутності та інтересів місцевих громад, особливо у сільській місцевості;
- b) важливість культурної спадщини;
- c) чітка взаємодія між туризмом та захистом навколишнього середовища.

2. Відповідні положення стосовно туроператорів зазначені у Главі 6 («Заснування підприємств, торгівля послугами та електронна торгівля») Розділу IV («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди. Відповідні положення стосовно переміщення осіб зазначені у статті 19 цієї Угоди.

Стаття 401

Співробітництво зосереджується на таких напрямках:

- a) обміні інформацією, найкращими практиками, досвідом та передачі «ноу-хау», зокрема інноваційних технологій;
- b) встановленні стратегічного партнерства між державними, приватними та суспільними інтересами з метою забезпечення сталого розвитку туризму;
- c) просуванні та розвитку туристичних продуктів і ринків, інфраструктури, людських ресурсів та інституційних структур;
- d) розвитку та імплементації ефективних політик і стратегій, зокрема відповідних правових, адміністративних та фінансових аспектів;
- e) навчанні спеціалістів з туризму, а також нарощенні потенціалу в галузі туризму з метою підвищення стандартів якості надання туристичних послуг;
- f) розвитку і сприянні туризму на основі місцевих громад.

Стаття 402

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 16 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

ГЛАВА 17

Сільське господарство та розвиток сільських територій

Стаття 403

Сторони співробітничать з метою сприяння розвитку сільського господарства та сільських територій, зокрема шляхом поступового зближення політик та законодавства.

Стаття 404

Співробітництво між Сторонами у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій охоплює, *inter alia*, такі сфери:

- a) сприяння взаємному розумінню політик у сфері сільського госпо-

дарства та розвитку сільських територій;

b) посилення адміністративних спроможностей на центральному та місцевому рівнях щодо планування, оцінки та реалізації політики;

c) заохочення сучасного та сталого сільськогосподарського виробництва, з урахуванням необхідності захисту навколишнього середовища і тварин, зокрема поширення застосування методів органічного виробництва й використання біотехнологій, *inter alia* шляхом впровадження найкращих практик у цих сферах;

d) обмін знаннями та найкращими практиками щодо політики розвитку сільських територій з метою сприяння економічному добробуту сільських громад;

e) покращення конкурентоспроможності сільськогосподарської галузі та ефективності і прозорості ринків, а також умов для інвестування;

f) поширення знань шляхом проведення навчальних та інформаційних заходів;

g) сприяння інноваціям шляхом проведення досліджень та просування системи дорадництва до сільськогосподарських виробників;

h) посилення гармонізації з питань, які обговорюються в рамках міжнародних організацій;

i) обмін найкращими практиками щодо механізмів підтримки політики у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій;

j) заохочення політики якості сільськогосподарської продукції у сферах стандартів продукції, вимог щодо виробництва та схем якості.

Стаття 405

З метою здійснення вищезазначеного співробітництва й без шкоди для Розділу IV («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди Сторони підтримують поступове зближення та гармонізацію з відповідним правом та регуляторними стандартами ЄС, зокрема з тими, що визначені у Додатку XXXVIII до цієї Угоди.

Стаття 406

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 17 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

ГЛАВА 18

Політика у галузі рибальства та морська політика

ЧАСТИНА 1

ПОЛІТИКА У ГАЛУЗІ РИБАЛЬСТВА

Стаття 407

1. Сторони співробітничать у взаємовигідних сферах спільного інтересу в галузі рибальства, зокрема збереження та управління водними живими ресурсами, інспектування та контроль, збір даних і боротьба з незаконним, непідзвітним та нерегульованим рибальством.

2. Це співробітництво включає повагу до їхніх міжнародних зобов'язань, що стосуються управління та збереження водних живих ресурсів.

Стаття 408

Сторони здійснюють спільні заходи, обмінюються інформацією та надають одна одній підтримку з метою заохочення:

а) належного управління та найкращих практик в управлінні рибальством з метою забезпечення збереження та управління рибними запасами у спосіб, який забезпечує сталість таких запасів та ґрунтується на екосистемному підході;

б) відповідального рибальства та управління рибним господарством, які відповідають принципам сталого розвитку, задля збереження рибних запасів та екосистем у здоровому стані;

с) співробітництва у рамках регіональних організацій з управління рибальством (РОУР).

Стаття 409

З урахуванням положень статті 408 цієї Угоди та беручи до уваги найкращий науковий досвід, Сторони зміцнюють співробітництво та координацію своєї діяльності в галузі управління та збереження водних живих ресурсів у Чорному морі. Сторони заохочують ширше міжнародне співробітництво в Чорному морі з метою розвитку відносин в межах відповідних РОУР.

Стаття 410

Сторони підтримують ініціативи, зокрема взаємний обмін досвідом та надання підтримки, з метою забезпечення впровадження політики сталого рибальства, що ґрунтується на пріоритетних напрямках в *acquis* ЄС у цій сфері, зокрема:

а) управлінні водними живими ресурсами, рибальськими зусиллями та

технічними заходами;

б) перевірці й контролі рибальської діяльності шляхом використання необхідного обладнання для спостереження, зокрема системи моніторингу суден, а також на розбудові відповідних адміністративних та судових структур, здатних застосовувати належні заходи;

с) узгодженому зборі даних про вилов, вивантаження, флот, біологічні та економічні дані;

д) управлінні риболовними потужностями, в тому числі функціонуючим реєстром риболовного флоту;

е) вдосконаленні ефективності ринків, зокрема шляхом просування організацій виробників, надання інформації споживачам, стандартів розміщення на ринку та простежуваності;

ф) розвитку структурної політики у галузі рибальства, з особливою увагою до сталого розвитку прибережних громад.

ЧАСТИНА 2 МОРСЬКА ПОЛІТИКА

Стаття 411

Беручи до уваги співробітництво у сферах рибальства, транспорту, охорони навколишнього середовища та в інших політиках, пов'язаних з морською, Сторони також розвивають співробітництво щодо інтегрованої морської політики, зокрема шляхом:

а) просування інтегрованого підходу до морських справ, належного управління та обміну найкращими практиками використання морського простору;

б) створення рамок вирішення суперечностей між конкуруючими видами діяльності людини та управління їхнім впливом на морське середовище шляхом підтримки планування морського простору як інструменту, який сприяє покращенню процесу прийняття рішень;

с) підтримки сталого розвитку прибережних регіонів та морської промисловості як рушія економічного зростання та зайнятості, в тому числі шляхом обміну найкращою практикою;

д) підтримки стратегічних альянсів між галузями морської промисловості, службами, науковими інституціями, які спеціалізуються на морських та морегосподарських дослідженнях, включно зі створенням міжгалузевих морегосподарських кластерів;

е) докладання зусиль для покращення морської безпеки та заходів безпеки на морі, удосконалення транскордонного та міжгалузевого морського нагляду, спрямованого на вирішення зростаючих ризиків, спричинених інтенсивним морським рухом, робочими викидами суден, нещасними випадками на морі та незаконною діяльністю, ґрунтуючись на досвіді Координа-

ційно-інформаційного центру в м. Бургас;

f) встановлення регулярного діалогу та сприяння різноманітним мережам між заінтересованими сторонами.

Стаття 412

Це співробітництво включає:

a) обмін інформацією, найкращими практиками, досвідом та передачу морського «ноу-хау», зокрема інноваційних технологій у морській галузі;

b) обмін інформацією та найкращими практиками щодо можливостей фінансування проектів, в тому числі державно-приватне партнерство;

c) посилення співробітництва між Сторонами в рамках відповідних міжнародних морських форумів.

ЧАСТИНА 3 ПОСТІЙНИЙ ДІАЛОГ З ПИТАНЬ РИБАЛЬСТВА ТА МОРСЬКОЇ ПОЛІТИКИ

Стаття 413

Постійний діалог між Сторонами відбуватиметься з питань, охоплених Частинами 1 і 2 Глави 18 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

ГЛАВА 19 Ріка Дунай

Стаття 414

Беручи до уваги транскордонний характер басейну ріки Дунай та його історичну важливість для прибережних громад, Сторони:

a) сприяють виконанню Україною та державами-членами ЄС їхніх міжнародних зобов'язань у сферах судноплавства, рибальства, охорони навколишнього середовища, зокрема водних екосистем, у тому числі збереження живих водних ресурсів з метою досягнення сприятливого екологічного стану, а також за іншими відповідними напрямками людської діяльності;

b) підтримують, коли це необхідно, ініціативи з розвитку двосторонніх та багатосторонніх угод та домовленостей з метою заохочення сталого розвитку, а також звертаючи особливу увагу на дотримання традиційного способу життя прибережних громад та ведення економічної діяльності шляхом комплексного використання басейну ріки Дунай.

ГЛАВА 20

Захист прав споживачів

Стаття 415

Сторони співробітничать з метою забезпечення високого рівня захисту прав споживачів та досягнення сумісності між їхніми системами захисту прав споживачів.

Стаття 416

З метою досягнення зазначених цілей таке співробітництво, зокрема, включає:

- а) сприяння обміну інформацією щодо систем захисту прав споживачів;
- б) застосування експертизи щодо правового та технічного потенціалу у цій сфері з метою впровадження відповідних систем законодавства та ринкового нагляду;
- в) удосконалення інформації, що надається споживачам;
- г) навчання представників органів влади та інших представників інтересів споживачів;
- д) заохочення розвитку незалежних асоціацій споживачів та контактів між представниками споживачів.

Стаття 417

Україна поступово наближає своє законодавство до *acquis* ЄС відповідно до Додатка XXXIX до цієї Угоди, при цьому уникаючи створення бар'єрів у торгівлі.

Стаття 418

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 20 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

ГЛАВА 21

Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей

Стаття 419

Беручи до уваги Главу 13 («Торгівля і сталий розвиток») Розділу IV («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди, Сторони посилюють діалог та співробітництво щодо забезпечення гідної праці, політики зайнятості, безпечних та здорових умов праці, соціального діалогу, соціального захисту, соціального залучення, гендерної рівності та недискримінації.

Стаття 420

Співробітництво у сферах, визначених у статті 419 цієї Угоди, передбачає досягнення таких цілей:

- a) покращення якості людського життя;
- b) протистояння спільним викликам, зокрема глобалізації та демографічним змінам;
- c) збільшення кількості та покращення якості робочих місць з гідними умовами праці;
- d) сприяння розвитку соціальної та юридичної справедливості у контексті реформуванні ринку праці;
- e) сприяння створенню на ринку праці таких умов, які б поєднували гнучкість та захищеність;
- f) сприяння впровадженню активних заходів на ринку праці та підвищення ефективності служб зайнятості з метою задоволення потреб на ринку праці;
- g) стимулювання розвитку ринків праці, що сприяють залученню малозабезпечених осіб;
- h) зменшення обсягів неформальної економіки шляхом трансформації нелегальної зайнятості;
- i) покращення рівня забезпечення охорони здоров'я та безпечних умов праці, зокрема шляхом проведення навчання і тренінгів з питань охорони здоров'я та безпеки праці, сприяння реалізації превентивних заходів, попередження ризиків великих аварій та управління токсичними хімічними речовинами, а також обмін доброю практикою та результатами досліджень в цій сфері;
- j) посилення рівня соціального захисту та модернізації систем соціального захисту, зокрема щодо якості, доступності та фінансової стабільності;
- k) скорочення бідності та посилення соціальної єдності;
- l) забезпечення гендерної рівності та рівних можливостей для чоловіків та жінок у сфері зайнятості, освіти та навчання, економічної та суспільної діяльності, а також у процесі прийняття рішень;
- m) подолання дискримінації в усіх її формах та проявах;
- n) посилення можливостей соціальних партнерів та сприяння соціальному діалогу.

Стаття 421

Сторони сприяють залученню всіх заінтересованих сторін, зокрема соціальних партнерів та організацій громадянського суспільства, у контексті впровадження реформ в Україні та співробітництва між Сторонами згідно із цією Угодою.

Стаття 422

Сторони сприяють встановленню корпоративної соціальної відповідальності та звітності, а також заохочують ведення соціально відповідальної господарської діяльності, яка пропагується Глобальним договором ООН 2000 року, Тристоронньою декларацією МОП щодо засад, котрі стосуються багатонаціональних корпорацій та соціальної політики 1977 року, зі змінами і доповненнями, внесеними у 2006 році, та Керівними принципами ОЕСР для багатонаціональних підприємств 1976 року, зі змінами і доповненнями, внесеними у 2000 році.

Стаття 423

Сторони докладають зусиль для посилення співробітництва у сфері зайнятості та соціальної політики в рамках усіх відповідних регіональних, багатосторонніх та міжнародних форумів і організацій.

Стаття 424

Україна забезпечує поступове наближення до права, стандартів та практики ЄС у сфері зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей, як зазначено у Додатку XL до цієї Угоди.

Стаття 425

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 21 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

ГЛАВА 22

Громадське здоров'я

Стаття 426

Сторони розвивають співробітництво в галузі охорони здоров'я з метою підвищення рівня його безпеки та захисту здоров'я людини як передумови сталого розвитку та економічного зростання.

Стаття 427

1. Співробітництво, зокрема, охоплює такі сфери:
 - а) зміцнення системи охорони здоров'я України та її потенціалу, зокрема шляхом впровадження реформ, подальшого розвитку первинної медико-санітарної допомоги та навчання персоналу;
 - б) попередження і контроль над інфекційними хворобами, такими як ВІЛ/СНІД і туберкульоз, підвищення готовності до ризику спалахів високо патогенних хвороб та імплементацію Міжнародних медико-санітарних правил;

с) попередження та контроль за неінфекційними хворобами шляхом обміну інформацією та найкращими практиками, пропагування здорового способу життя, визначення основних детермінант здоров'я та проблем в галузі охорони здоров'я, наприклад здоров'я матері і дитини, психічне здоров'я, алкогольна, наркотична та тютюнова залежність, зокрема імплементацію Рамкової конвенції з контролю над тютюном 2003 року;

д) якість та безпечність субстанцій людського походження, зокрема крові, тканини та клітин;

е) інформація та знання в галузі охорони здоров'я, у тому числі керуючись підходом «охорона здоров'я у всіх політиках держави».

2. Із цією метою Сторони обмінюються інформацією та найкращими практиками і здійснюють інші спільні заходи, в тому числі в рамках підходу «охорона здоров'я у всіх політиках» та поступової інтеграції України в європейські мережі охорони здоров'я.

Стаття 428

Україна поступово наближує своє законодавство та практику до принципів *acquis* ЄС, зокрема у сфері інфекційних хвороб, служб крові, трансплантації тканин і клітин, а також тютюну. Перелік відповідних актів *acquis* ЄС визначено у Додатку ХІІ до цієї Угоди.

Стаття 429

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 22 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

ГЛАВА 23

Освіта, навчання та молодь

Стаття 430

Повною мірою поважаючи обов'язки Сторін щодо змісту навчання та організації освітніх систем, а також їхнє культурне та мовне розмаїття, Сторони сприяють розвитку співробітництва в галузі освіти, навчання та молодіжної політики з метою покращення взаєморозуміння, активізації міжкультурного діалогу та посилення знань щодо відповідних культур.

Стаття 431

Сторони зобов'язуються активізувати співробітництво в галузі вищої освіти, зокрема, з метою:

- а) реформування та модернізації систем вищої освіти;
- б) сприяння зближенню у сфері вищої освіти, яке відбувається в рамках Болонського процесу;
- с) підвищення якості та важливості вищої освіти;

- d) поглиблення співробітництва між вищими навчальними закладами;
- e) розширення можливостей вищих навчальних закладів;
- f) активізації мобільності студентів та викладачів;
- g) увага приділятиметься співробітництву в галузі освіти з метою спрощення доступу до отримання вищої освіти.

Стаття 432

Сторони здійснюють заходи, спрямовані на активізацію обміну інформацією, практикою та досвідом, для заохочення більш тісного співробітництва в галузі професійно-технічної освіти та навчання, зокрема з метою:

- a) розвитку систем професійно-технічної освіти та навчання, подальшого підвищення кваліфікації протягом трудової діяльності/життя, що відповідає реаліям в контексті змін на ринку праці;
- b) створення національних механізмів з метою покращення прозорості та визнання кваліфікацій та компетенцій, використовуючи, коли це можливо, досвід ЄС.

Стаття 433

Сторони вивчають можливості розвитку співробітництва в інших сферах, зокрема у сфері середньої освіти, дистанційного навчання та освіти протягом життя.

Стаття 434

Сторони домовилися заохочувати поглиблення співробітництва та обмін досвідом в галузі молодіжної політики та неформальної освіти для молоді, що спрямовано на:

- a) сприяння інтеграції молоді в суспільство загалом, заохочуючи її активну громадську позицію та ініціативність;
- b) сприяння молоді в отриманні знань, навичок та професійних умінь поза освітньою системою, зокрема волонтерство, та визнання цінності такого досвіду;
- c) активізацію співробітництва з третіми країнами;
- d) розвиток співробітництва між молодіжними організаціями в Україні, ЄС та його державах-членах;
- e) просування здорового способу життя, з особливим акцентом на молоді.

Стаття 435

Сторони здійснюють співробітництво з урахуванням положень рекомендацій, перелічених у Додатку XLII до цієї Угоди.

Стаття 436

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 23 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

ГЛАВА 24

Культура

Стаття 437

Сторони зобов'язуються сприяти співробітництву в галузі культури з метою покращення взаєморозуміння та розширення культурних обмінів, а також мобільності об'єктів мистецтва та митців України та ЄС.

Стаття 438

Сторони заохочують міжкультурний діалог між окремими особами та організаціями, які представляють інтереси громадянського суспільства та культурних закладів України та ЄС.

Стаття 439

Сторони тісно співробітничать у рамках відповідних міжнародних форумів/організацій, зокрема Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) та Ради Європи (РЄ), з метою, *inter alia*, розвитку культурного розмаїття, збереження і оцінки культурної та історичної спадщини.

Стаття 440

Сторони докладають зусиль для розвитку постійного діалогу в галузі культури з метою сприяння розвитку культурної індустрії в Україні та ЄС. Задля досягнення цієї мети Сторони впроваджують належним чином положення Конвенції ЮНЕСКО про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження 2005 року.

ГЛАВА 25

Співробітництво у сфері спорту та фізичної культури

Стаття 441

1. Сторони співробітничать у галузі спорту та фізичної культури з метою сприяння розвитку здорового способу життя серед людей різного віку, просування соціальних функцій та освітніх цінностей спорту, а також боротьби із загрозами для спорту, наприклад з допінгом, договірними матчами, расизмом та насильством.

2. Співробітництво, зокрема, включає обмін інформацією та гарною практикою за такими напрямками:

а) популяризація фізичної культури і спорту через освітню систему у взаємодії з державними установами та недержавними організаціями;

б) заняття спортом та фізична культура як спосіб сприяння здоровому

способу життя та загальному процвітання;

с) підвищення рівня національної компетенції та вдосконалення системи кваліфікацій у галузі спорту;

d) інтеграція людей з розумовими та фізичними вадами через заняття спортом;

е) боротьба з допінгом;

f) боротьба з договірними матчами;

g) безпека під час великих міжнародних спортивних подій.

Стаття 442

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 25 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

ГЛАВА 26

Співробітництво з питань громадянського суспільства

Стаття 443

Сторони заохочують співробітництво з питань громадянського суспільства з метою досягнення таких цілей:

a) зміцнення контактів та взаємного обміну досвідом між усіма секторами громадянського суспільства в Україні та державах-членах ЄС;

b) залучення організацій громадянського суспільства до реалізації цієї Угоди, зокрема моніторингу її виконання, а також до розвитку двосторонніх відносин Україна - ЄС;

с) забезпечення кращої обізнаності та розуміння щодо України в державах-членах ЄС, зокрема її історії та культури;

d) забезпечення кращої обізнаності та розуміння щодо Європейського Союзу в Україні, зокрема його базових цінностей, функціонування та політик.

Стаття 444

Сторони сприяють діалогу та співробітництву між учасниками громадянського суспільства з обох сторін як невід'ємної частини відносин між Україною та ЄС, шляхом:

a) зміцнення контактів та взаємного обміну досвідом між організаціями громадянського суспільства в Україні та державах-членах ЄС, зокрема проведення професійних семінарів, підвищення кваліфікації тощо;

b) сприяння процесу інституційної розбудови та консолідації організацій громадянського суспільства, у тому числі, серед іншого, лобістській діяльності, неформальному спілкуванню, візитам і семінарам тощо;

с) забезпечення поінформованості українських представників щодо організації в рамках ЄС консультацій та діалогу між соціальними і громадсь-

кими партнерами з метою залучення громадянського суспільства до політичного процесу в Україні.

Стаття 445

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 26 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

ГЛАВА 27

Транскордонне та регіональне співробітництво

Стаття 446

Сторони сприяють взаєморозумінню та двосторонньому співробітництву у сфері регіональної політики щодо методів формування та реалізації регіональних політик, зокрема багаторівневого управління та партнерства, з особливим наголосом на розвитку відсталих територій та на територіальному співробітництві, при цьому створюючи канали зв'язку та активізуючи обмін інформацією між національними, регіональними та місцевими органами влади, соціально-економічними утвореннями та представниками громадянського суспільства.

Стаття 447

Сторони підтримують та посилюють залучення місцевих та регіональних органів влади до транскордонного та регіонального співробітництва та відповідних управлінських структур з метою посилення співробітництва шляхом створення сприятливої законодавчої бази, підтримки та нарощування потенціалу розвитку, а також забезпечення зміцнення транскордонних та регіональних економічних зв'язків та ділового партнерства.

Стаття 448

Сторони зміцнюють та заохочують розвиток таких складових транскордонного та регіонального співробітництва, як, *inter alia*, транспорт, енергетика, комунікаційні мережі, культура, освіта, туризм, охорона здоров'я та інших сфер, охоплених цією Угодою, які містять елементи транскордонного та регіонального співробітництва. Сторони, зокрема, сприяють розвитку транскордонного співробітництва щодо модернізації, забезпечення обладнанням та координації роботи служб надання допомоги за умов надзвичайних ситуацій.

Стаття 449

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 27 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

ГЛАВА 28

Участь у програмах та агентствах Європейського Союзу

Стаття 450

Україні надається можливість брати участь у роботі агентств ЄС, діяльність яких пов'язана з реалізацією цієї Угоди, а також інших агентств ЄС, якщо їхні установчі документи це дозволяють та відповідно до умов цих установчих документів. Україна укладає окремі угоди з ЄС з метою забезпечення своєї участі у кожному такому агентстві та визначення розміру її фінансового внеску.

Стаття 451

Україні надається можливість брати участь у всіх поточних та майбутніх програмах Союзу, відкритих для України згідно з відповідними положеннями, якими запроваджуються ці програми. Участь України у програмах Союзу відбувається відповідно до положень, викладених у Протоколі III про Рамкову угоду між Україною та Європейським Союзом про загальні принципи участі України в програмах Союзу 2010 року, що додається.

Стаття 452

Сторона ЄС інформує Україну в разі створення нових агентств ЄС та нових програм ЄС, а також щодо змін в умовах участі у програмах ЄС та агентствах, зазначених у статтях 450 та 451 цієї Угоди.

РОЗДІЛ VI

ФІНАНСОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

ТА ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО БОРотьБИ ІЗ ШАХРАЙСТВОМ*

Стаття 453

Україна отримує фінансову допомогу через відповідні механізми та інструменти фінансування ЄС. Така фінансова допомога сприятиме досягненню цілей цієї Угоди та надаватиметься відповідно до нижченаведених статей цієї Угоди.

Стаття 454

Основні принципи фінансової допомоги передбачені у відповідних регламентах ЄС щодо фінансових інструментів.

Стаття 455

Пріоритетні сфери надання фінансової допомоги ЄС, погоджені Сторонами, визначаються у відповідних індикативних програмах, що відобра-

жають погоджені пріоритети політики. Попередні обсяги допомоги, закріплені в цих індикативних програмах, враховують потреби України, галузеві спроможності та прогрес у здійсненні реформ.

Стаття 456

З метою забезпечення оптимального використання наявних ресурсів Сторони докладають зусиль, щоб допомога ЄС використовувалася у тісному співробітництві та координації з іншими країнами-донорами, організаціями-донорами та міжнародними фінансовими інституціями й відповідно до міжнародних принципів надання ефективної допомоги.

Стаття 457

Основні правові, адміністративні й технічні засади фінансової допомоги встановлюються у рамках відповідних угод між Сторонами.

Стаття 458

Рада асоціації отримує інформацію про прогрес і застосування фінансової допомоги та її вплив на досягнення цілей цієї Угоди. Із цією метою компетентні органи Сторін на постійній та взаємній основі здійснюють відповідний моніторинг та оцінку інформації.

Стаття 459

1. Сторони здійснюють допомогу згідно з принципами належного фінансового управління та співробітничать у сфері захисту фінансових інтересів України та ЄС, як це визначено в Додатку XLIII до цієї Угоди. Сторони вживають ефективних заходів з метою попередження та боротьби із шахрайством, корупцією та іншою нелегальною діяльністю, *inter alia* шляхом взаємної адміністративної допомоги та спільної правової підтримки у сферах, охоплених цією Угодою.

2. Із цією метою Україна також поступово приводить національне законодавство у відповідність до положень, викладених у Додатку XLIV до цієї Угоди.

3. Додаток XLIII до цієї Угоди поширюється на будь-яку подальшу угоду чи фінансовий документ, що укладається між Сторонами, а також будь-який інший фінансовий документ ЄС, з яким Україна може бути пов'язана, без шкоди для будь-яких інших додаткових положень, які охоплюють аудит, перевірки на місцях, інспекції, контроль та заходи протидії шахрайству, *inter alia* такі, що здійснюються Управлінням з питань запобігання зловживанням та шахрайству (OLAF) та Європейським судом аудиторів (ЕСА).

РОЗДІЛ VII ІНСТИТУЦІЙНІ, ЗАГАЛЬНІ ТА ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

ГЛАВА 1 Інституційна структура

Стаття 460

1. Політичний діалог та діалог з питань політики на найвищому рівні між Сторонами відбувається на рівні самітів. Засідання в рамках самітів проводяться, як правило, один раз на рік. Під час самітів здійснюється загальний нагляд за виконанням цієї Угоди, а також обговорення будь-яких двосторонніх або міжнародних питань, що становлять взаємний інтерес.

2. На рівні міністрів регулярний політичний діалог та діалог з питань політики відбувається в рамках Ради асоціації, заснованої відповідно до статті 461 цієї Угоди, і в рамках регулярних засідань представників обох Сторін за взаємною згодою.

Стаття 461

1. Цією Угодою створюється Рада асоціації. Вона здійснює контроль і моніторинг застосування і виконання цієї Угоди та періодично переглядає функціонування цієї Угоди у світлі її цілей.

2. Засідання Ради асоціації проводяться регулярно на рівні міністрів щонайменше один раз на рік, а також тоді, коли цього вимагають обставини. За взаємною згодою засідання Ради асоціації проводяться у будь-якому необхідному складі.

3. Крім контролю і моніторингу застосування й виконання цієї Угоди, Рада асоціації вивчає будь-які головні питання, що виникають в рамках цієї Угоди, і будь-які інші двосторонні або міжнародні питання, що становлять взаємний інтерес.

Стаття 462

1. Рада асоціації складається із членів Уряду України, з однієї сторони, та членів Ради Європейського Союзу і членів Європейської Комісії, з іншої сторони.

2. Рада асоціації встановлює власний регламент.

3. Головування в Раді асоціації здійснюється по черзі представником України і представником Союзу.

4. За необхідності та за взаємною згодою інші органи беруть участь у роботі Ради асоціації як спостерігачі.

Стаття 463

1. Для досягнення цілей цієї Угоди Рада асоціації має повноваження приймати рішення в рамках сфери дії цієї Угоди у випадках, передбачених нею. Такі рішення є обов'язковими для Сторін, які вживають необхідних заходів, у тому числі, у разі необхідності, заходів в рамках спеціальних органів, створених відповідно до цієї Угоди, для виконання прийнятих рішень. Рада асоціації може також надавати рекомендації. Вона готує свої рішення і рекомендації за згодою Сторін після виконання відповідних внутрішньодержавних процедур.

2. Відповідно до мети поступового наближення законодавства України до права Союзу, яка закріплена в цій Угоді, Рада асоціації буде форумом для обміну інформацією про законодавчі акти України та Європейського Союзу, як чинні, так і ті, що перебувають на стадії підготовки, а також про заходи з їх виконання, впровадження та дотримання.

3. Із цією метою Рада асоціації може актуалізувати або вносити поправки до Додатків до цієї Угоди, враховуючи розвиток права ЄС і застосованих стандартів, які визначені у міжнародних документах та, на думку Сторін, безпосередньо стосуються цього, без шкоди для будь-яких конкретних положень, включених до Розділу IV («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди.

Стаття 464

1. Цим засновується Комітет асоціації. Він надає допомогу Раді асоціації під час виконання нею своїх обов'язків. Це положення застосовується без шкоди для повноважень різних форумів з проведення політичного діалогу, встановлених відповідно до статті 5 цієї Угоди.

2. Комітет асоціації складається з представників Сторін, головним чином, на рівні вищих посадових осіб.

3. Головування в Комітеті асоціації здійснюється по черзі представником України і представником Союзу.

Стаття 465

1. У своєму регламенті Рада асоціації визначає обов'язки і порядок функціонування Комітету асоціації, до сфери відповідальності якого належить підготовка засідань Ради асоціації. Засідання Комітету асоціації проводяться щонайменше один раз на рік.

2. Рада асоціації може делегувати Комітету асоціації будь-яке зі своїх повноважень, у тому числі повноваження приймати обов'язкові для виконання рішення.

3. Комітет асоціації має повноваження приймати рішення у випадках, передбачених у цій Угоді, та у сферах, в яких Рада асоціації делегувала йому свої повноваження. Такі рішення є обов'язковими для Сторін, які вживають необхідних заходів для їх виконання. Комітет асоціації готує свої рі-

шення за згодою Сторін.

4. Комітет асоціації проводить засідання у спеціальному складі для розгляду всіх питань, пов'язаних з Розділом IV («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди. Комітет асоціації проводить засідання у цьому складі щонайменше один раз на рік.

Стаття 466

1. Комітету асоціації надають допомогу підкомітети, створені відповідно до цієї Угоди.

2. Рада асоціації може прийняти рішення про створення будь-якого спеціального комітету чи органу у конкретних сферах, які необхідні для виконання цієї Угоди, і визначає склад, обов'язки та порядок функціонування таких органів. Крім того, такі спеціальні комітети і органи можуть обговорювати будь-яке питання, яке вони вважають доцільним, без шкоди для будь-яких конкретних положень Розділу IV («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди.

3. Комітет асоціації може також створювати підкомітети для вивчення прогресу, досягнутого в ході проведення регулярних діалогів, зазначених у Розділі V («Економічне і галузеве співробітництво») цієї Угоди.

4. Підкомітети мають повноваження приймати рішення у випадках, передбачених цією Угодою. Вони регулярно та в міру необхідності звітують про свою діяльність Комітету асоціації.

5. Підкомітети, створені відповідно до Розділу IV цієї Угоди, інформують Комітет асоціації у своєму торговельному складі відповідно до статті 465(4) цієї Угоди про дату і порядок денний їхніх засідань достатньо завчасно до їхніх засідань. Вони звітують про свою діяльність на кожному черговому засіданні Комітету асоціації у торговельному складі, скликаному відповідно до статті 465(4) цієї Угоди.

6. Існування будь-якого з підкомітетів не перешкоджає будь-якій зі Сторін винести будь-яке питання безпосередньо на розгляд Комітету асоціації, створеного відповідно до статті 464 цієї Угоди, у тому числі в його торговельному складі.

Стаття 467

1. Цим створюється Парламентський комітет асоціації. Він є форумом для членів Верховної Ради України і Європейського Парламенту для проведення засідань та обміну думками. Його засідання проводяться з регулярністю, яку він визначає самостійно.

2. Парламентський комітет асоціації складається з членів Верховної Ради України, з однієї сторони, та членів Європейського Парламенту, з іншої сторони.

3. Парламентський комітет асоціації встановлює власний регламент.

4. Голозування у Парламентському комітеті асоціації здійснюється по

черзі відповідно представником Верховної Ради України і представником Європейського Парламенту згідно з положеннями, викладеними в його регламенті.

Стаття 468

1. Парламентський комітет асоціації може запитувати у Ради асоціації відповідну інформацію стосовно виконання цієї Угоди, яка, у свою чергу, надає Комітету запитувану інформацію.

2. Парламентський комітет асоціації повинен бути поінформований про рішення та рекомендації Ради асоціації.

3. Парламентський комітет асоціації може надавати рекомендації Раді асоціації.

4. Парламентський комітет асоціації може створювати відповідні підкомітети.

Стаття 469

1. Сторони також сприяють проведенню регулярних засідань представників їхнього громадянського суспільства з метою інформування їх про виконання цієї Угоди та врахування їхнього внеску для її виконання.

2. Цим створюється Платформа громадянського суспільства. Вона складається з представників громадянського суспільства України, з однієї сторони, і членів Європейського економічного і соціального комітету (ЄЕСК), з іншої сторони, як форум для проведення ними засідань та обміну думками. Засідання Платформи громадянського суспільства проводяться з регулярністю, яку вона визначає самостійно.

3. Платформа громадянського суспільства встановлює власний регламент.

4. Голозування у Платформі громадянського суспільства здійснюється по черзі відповідно представниками громадянського суспільства від української сторони і представником Європейського економічного і соціального комітету згідно з положеннями, викладеними в її регламенті.

Стаття 470

1. Платформа громадянського суспільства повинна бути поінформованою про рішення та рекомендації Ради асоціації.

2. Платформа громадянського суспільства може надавати рекомендації Раді асоціації.

3. Комітет асоціації та Парламентський комітет асоціації повинні здійснювати регулярні контакти з представниками Платформи громадянського суспільства з метою отримання їхньої думки щодо досягнення цілей цієї Угоди.

ГЛАВА 2

Загальні та прикінцеві положення

Стаття 471

Доступ до судів та адміністративних органів

У рамках сфери дії цієї Угоди кожна Сторона зобов'язується забезпечити фізичним та юридичним особам іншої Сторони вільний від дискримінації по відношенню власних громадян доступ до своїх компетентних судів та адміністративних органів для захисту їхніх особистих та майнових прав.

Стаття 472

Заходи, пов'язані з суттєвими інтересами безпеки

Ніщо в цій Угоді не перешкоджає Стороні вживати будь-яких заходів:

а) які, на її думку, необхідні для того, щоб запобігти розголошенню інформації, що суперечить суттєвим інтересам її безпеки;

б) які пов'язані з виробництвом зброї, військового спорядження та матеріалів чи торгівлею ними або з дослідженнями, розробкою чи виробництвом, необхідними для цілей оборони, за умови, що такі заходи не завдають шкоди умовам конкуренції стосовно продукції, яка не призначена для використання виключно для військових цілей;

с) які вона вважає необхідними для забезпечення власної безпеки, у випадку серйозних внутрішніх безпорядків, які порушують закон і громадський порядок, під час війни або серйозного міжнародного напруження, яке становить загрозу війни, або для виконання взятих на себе зобов'язань з підтримання миру та міжнародної безпеки;

Стаття 473

Недискримінація

1. У сферах, на які поширюється дія цієї Угоди, і без шкоди для будь-яких її конкретних положень:

а) заходи, які вживаються Україною стосовно Союзу або його держав-членів, не призводять до будь-якої дискримінації між державами-членами, їхніми громадянами, компаніями або фірмами;

б) заходи, які вживаються Союзом або державами-членами стосовно України, не призводять до будь-якої дискримінації між громадянами України, її компаніями або фірмами.

2. Положення пункту 1 не завдають шкоди праву Сторін застосовувати відповідні положення їх фінансового законодавства до платників податків, які знаходяться не в однакових умовах з точки зору їхнього місця проживання.

Стаття 474

Поступове наближення

Згідно із цілями цієї Угоди, встановленими у статті 1, Україна здійснюватиме поступове наближення свого законодавства до права ЄС відповідно до Додатків I-XLIV до цієї Угоди на основі зобов'язань, визначених у Розділах IV, V та VI цієї Угоди, а також відповідно до положень цих Додатків. Це положення не завдає шкоди будь-яким конкретним принципам і зобов'язанням стосовно нормативно-правового наближення відповідно до Розділу IV («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди.

Стаття 475

Моніторинг

1. Моніторинг означає безперервну оцінку прогресу у виконанні і впровадженні всіх заходів, які охоплюються цією Угодою.

2. Моніторинг включає оцінку наближення законодавства України до права Європейського Союзу, як це визначено в цій Угоді, в тому числі аспекти виконання та впровадження. Сторони можуть здійснювати цю оцінку індивідуально або, у разі згоди, спільно. Для полегшення процесу оцінки Україна, за необхідності, звітує ЄС про прогрес у наближенні до завершення перехідних періодів, встановлених в цій Угоді. Процес звітності та оцінки, зокрема методи і періодичність оцінювання, буде враховувати конкретні методи, визначені в цій Угоді, або рішення інституційних органів, створених відповідно до цієї Угоди.

3. Моніторинг може включати роботу місій з перевірки на місцях за участю інститутів ЄС, органів і агентств, неурядових організацій, наглядових органів, незалежних експертів та, за необхідності, інших.

4. Результати заходів з моніторингу, у тому числі оцінки наближення відповідно до пункту 2 цієї статті, обговорюються у всіх відповідних органах, створених відповідно до цієї Угоди. Такі органи можуть приймати одностайно погоджені спільні рекомендації, які надаються Раді асоціації.

5. Якщо Сторони домовилися, що необхідні заходи, передбачені Розділом IV («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди, вже виконані і наразі належним чином впроваджуються, Рада асоціації відповідно до повноважень, наданих їй згідно зі статтею 463 цієї Угоди, погоджується на подальше відкриття ринку, як визначено у Розділі IV («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди.

6. Спільна рекомендація, зазначена у пункті 4 цієї статті, надана Раді асоціації, або неспроможність дійти згоди стосовно такої рекомендації, не є предметом вирішення спорів, як визначено в Розділі IV («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди. Рішення, прийняте відповідним інституційним органом, або неприйняття рішення не є предметом вирішення спорів, як визначено в Розділі IV («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди.

Стаття 476

Виконання зобов'язань

1. Сторони повинні вживати будь-яких загальних або конкретних заходів, необхідних для виконання своїх зобов'язань, передбачених цією Угодою. Вони забезпечують досягнення цілей, встановлених у цій Угоді.

2. Сторони домовилися невідкладно проводити консультації через відповідні канали на вимогу будь-якої зі Сторін для обговорення будь-якого питання, що стосується тлумачення, виконання або добросовісного застосування цієї Угоди та інших відповідних аспектів відносин між Сторонами.

3. Кожна Сторона повинна передати на розгляд Ради асоціації будь-які спори стосовно тлумачення, виконання або добросовісного застосування цієї Угоди відповідно до статті 477 цієї Угоди. Рада асоціації може вирішити спір шляхом прийняття обов'язкового для виконання рішення.

Стаття 477

Вирішення спорів

1. У разі виникнення спору між Сторонами стосовно тлумачення, виконання або добросовісного застосування цієї Угоди будь-яка Сторона повинна надіслати іншій Стороні й Раді асоціації офіційний запит щодо необхідності вирішення спірного питання. Як виняток, вирішення спорів стосовно тлумачення, виконання або добросовісного застосування Розділу IV («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди регулюється виключно Главою 14 («Вирішення спорів») Розділу IV («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди.

2. Сторони повинні намагатися прагнути вирішити спір шляхом проведення добросовісних консультацій в рамках Ради асоціації та інших відповідних органів, зазначених у статтях 461, 465 і 466 цієї Угоди, з метою досягнення взаємоприйняттого рішення у максимально стислі строки.

3. Сторони повинні надавати Раді асоціації та іншим відповідним органам всю інформацію, необхідну для ретельного вивчення ситуації.

4. Доти, доки спір не вирішено, він розглядається на кожному засіданні Ради асоціації. Спір вважається вирішеним, якщо Рада асоціації прийняла обов'язкове для виконання рішення про вирішення питання, як передбачено в пункті 3 статті 476 цієї Угоди, або коли заявлено, що спір вичерпано. Консультації щодо спору також можуть бути проведені у ході будь-якого засідання Комітету асоціації чи будь-якого іншого відповідного органу, зазначеного у статтях 461, 465 і 466 цієї Угоди, за погодженням між Сторонами чи за вимогою будь-якої зі Сторін. Консультації можуть також проводитися в письмовій формі.

5. Вся інформація, яку було розголошено в ході консультацій, залишається конфіденційною.

Стаття 478

Відповідні заходи в разі невиконання зобов'язань

1. Сторона може вжити відповідних заходів, якщо питання не вирішено протягом трьох місяців з дати надіслання офіційного запиту щодо вирішення спору відповідно до статті 477 цієї Угоди і якщо Сторона, яка подала скаргу, продовжує вважати, що інша Сторона не виконала своїх зобов'язань за цією Угодою. Вимога стосовно проведення консультацій протягом трьох місяців не застосовується у виняткових випадках, зазначених у пункті 3 цієї статті.

2. Під час визначення відповідних заходів пріоритет надається тим, які найменше завдають шкоди функціонуванню цієї Угоди. За винятком випадків, визначених у пункті 3 цієї статті, такі заходи не можуть включати призупинення будь-яких прав чи обов'язків, передбачених положеннями цієї Угоди, зазначеними у Розділі IV («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди. Про ці заходи негайно повідомляється Раді асоціації з метою їх розгляду під час консультацій відповідно до пункту 2 статті 476 цієї Угоди і під час вирішення спорів відповідно до пункту 3 статті 476 та статті 477 цієї Угоди.

3. Винятки, зазначені вище в пунктах 1 та 2 цієї статті, стосуються випадків:

а) денонсації цієї Угоди, яка не передбачена загальними нормами міжнародного права, або

б) порушення іншою Стороною будь-якого з основних елементів цієї Угоди, визначених у статті 2 цієї Угоди.

Стаття 479

Взаємозв'язок з іншими угодами

1. Угода про партнерство і співробітництво між Україною, з однієї сторони, і Європейськими Співтовариствами та їхніми державами-членами, з іншої сторони, яку вчинено в м. Люксембург 14 червня 1994 року і яка набрала чинності 1 березня 1998 року, разом з протоколами до неї втрачає чинність.

2. Ця Угода про асоціацію замінює вищезгадану Угоду. Посилання на вищезгадану Угоду в усіх інших угодах між Сторонами вважаються посиленнями на цю Угоду.

3. Доти, доки відповідно до цієї Угоди не будуть забезпечені рівні права для фізичних осіб і суб'єктів економічної діяльності, ця Угода не впливає на їхні права відповідно до інших чинних угод, обов'язкових для України, з однієї сторони, та однієї або декількох держав-членів, з іншої сторони.

4. Існуючі угоди, що регулюють окремі напрями співробітництва, які належать до сфери дії цієї Угоди, вважаються частиною двосторонніх відносин у цілому, що регулюються цією Угодою, а також складовою загаль-

ної інституційної основи співробітництва.

5. Сторони можуть доповнювати цю Угоду шляхом укладення окремих угод у будь-якій галузі, що належить до сфери її дії. Такі окремі угоди є невід'ємною частиною двосторонніх відносин у цілому, що регулюються цією Угодою, і становлять частину загальної інституційної основи співробітництва.

6. Без шкоди для відповідних положень Договору про Європейський Союз і Договору про функціонування Європейського Союзу ні ця Угода, ні заходи, вжиті відповідно до неї, жодним чином не впливають на повноваження держав-членів розвивати двостороннє співробітництво з Україною або укладати, де це доцільно, нові угоди про співробітництво з Україною.

Стаття 480

Додатки і протоколи

Додатки і протоколи до цієї Угоди є її невід'ємною частиною.

Стаття 481

Строк дії

1. Ця Угода укладається на необмежений строк. Сторони здійснюють всебічний огляд досягнення цілей цієї Угоди через п'ять років з дати набрання нею чинності, а також у будь-який інший час за взаємною згодою Сторін.

2. Будь-яка Сторона може денонсувати цю Угоду шляхом надіслання повідомлення про це іншій Стороні. Дія цієї Угоди припиняється через шість місяців з дати отримання такого повідомлення.

Стаття 482

Визначення Сторін

Для цілей цієї Угоди термін «Сторони» означає Україну, з однієї сторони, та Союз або його держави-члени чи Союз і його держави-члени, відповідно до їхніх повноважень за Договором про функціонування Європейського Союзу, з іншої сторони. У випадках, коли це доцільно, цей термін означає Євратом відповідно до його повноважень за Договором про заснування Європейського співтовариства з атомної енергії.

Стаття 483

Територіальне застосування

Ця Угода застосовується, з однієї сторони, до території України і, з іншої сторони, до територій, на яких діють Договір про Європейський Союз (TEU), Договір про функціонування Європейського Союзу (TFEU) і Договір про заснування Європейського співтовариства з атомної енергії відповідно до умов, викладених в цих Договорах.

Стаття 484
Депозитарій Угоди

Генеральний секретаріат Ради Європейського Союзу є депозитарієм цієї Угоди.

Стаття 485
Автентичні тексти

Ця Угода складена українською, англійською, болгарською, грецькою, данською, естонською, іспанською, італійською, латиською, литовською, мальтійською, нідерландською, німецькою, польською, португальською, румунською, словацькою, словенською, угорською, фінською, французькою, хорватською, чеською, та шведською мовами, при цьому всі тексти є автентичними.

Стаття 486
Набрання чинності та тимчасове застосування

1. Сторони повинні ратифікувати або затвердити цю Угоду відповідно до власних процедур. Ратифікаційні грамоти або документи про затвердження здаються на зберігання до Генерального секретаріату Ради Європейського Союзу.

2. Ця Угода набирає чинності в перший день другого місяця, що настає після дати здачі на зберігання останньої ратифікаційної грамоти або останнього документа про затвердження.

3. Незалежно від пункту 2, Україна і Європейський Союз домовилися тимчасово застосовувати цю Угоду в частині, яка визначена Європейським Союзом, як це передбачено пунктом 4 цієї статті, та відповідно до своїх відповідних внутрішньодержавних процедур і чинного законодавства.

4. Тимчасове застосування набирає чинності з першого дня другого місяця, що настає після дати отримання Депозитарієм такого:

- повідомлення, надіслане Європейським Союзом, про закінчення виконання процедур, необхідних для цієї мети, із зазначенням частин Угоди, які будуть застосовуватися тимчасово; а також

- здачі Україною на зберігання ратифікаційної грамоти відповідно до своїх процедур та чинного законодавства.

5. Для цілей відповідних положень цієї Угоди, в тому числі відповідних Додатків і Протоколів, будь-яке посилення у таких положеннях на «дату набрання чинності цією Угодою» необхідно розуміти як «дату, з якої ця Угода застосовується тимчасово» відповідно до пункту 3 цієї статті.

6. У період тимчасового застосування в тій мірі, в якій положення Угоди про партнерство і співробітництво між Україною, з однієї сторони, і Європейськими Співтовариствами та їхніми державами-членами, з іншої сторони, яку вчинено в м. Люксембург 14 червня 1994 року і яка набра-

ла чинності 1 березня 1998 року, не охоплюються тимчасовим застосуванням цієї Угоди, ці положення продовжують діяти.

7. Будь-яка зі Сторін може надіслати письмове повідомлення Депозитарію про свій намір припинити тимчасове застосування цієї Угоди. Припинення тимчасового застосування набиратиме чинності через шість місяців після отримання повідомлення Депозитарієм.

СПИСОК ДОДАТКІВ

ДОДАТКИ ДО РОЗДІЛУ IV	
Додаток I-A до Глави 1	Скасування мит
Доповнення А	Індикативна сукупність тарифних квот для імпорту в Європейський Союз
Доповнення В	Індикативна сукупність тарифних квот для імпорту в Україну
Додаток I-B до Глави 1	Додаткові умови для торгівлі одягом, що використовувався
Додаток I-C до Глави 1	Графік скасування вивізного (експортного) мита
Додаток I-D до Глави 1	Спеціальні заходи для вивізного (експортного) мита
Додаток II до Глави 2	Спеціальні заходи щодо легкових автомобілів
Додаток III до Глави 3	Список законодавства для адаптації із зазначенням термінів для його здійснення
Додаток IV до Глави 4	Сфера дії
Додаток IV-A до Глави 4	Заходи СФЗ
Додаток IV-B до Глави 4	Стандарти утримання та поводження з тваринами
Додаток IV-C до Глави 4	Інші заходи, які охоплюються цією Главою
Додаток IV-D до Глави 4	Заходи, які мають бути включені після наближення законодавства
Додаток V до Глави 4	Всеохоплююча стратегія імплементації Глави IV (санітарні та фітосанітарні заходи)
Додаток VI до Глави 4	Список хвороб тварин і аквакультур та регламентованих шкідників, від яких території можуть бути визнані вільними
Додаток VI-A до Глави 4	Хвороби тварин та аквакультур, що підляга-

	ють повідомленню, щодо яких визнається статус Сторін і щодо яких можуть застосовуватися рішення про регіоналізацію
Додаток VI-B до Глави 4	Визнання статусу шкідників, зон, вільних від шкідників, та захищених зон
Додаток VII до Глави 4	Регіоналізація/зонування, території, вільні від шкідників, та захищені зони
Додаток VIII до Глави 4	Попереднє схвалення потужностей
Додаток IX до Глави 4	Процес визначення еквівалентності
Додаток X до Глави 4	Керівні принципи для проведення перевірок
Додаток XI до Глави 4	Перевірки імпорту та оплата перевірок
Додаток XII до Глави 4	Сертифікація
Додаток XIII до Глави 4	Невирішені питання
Додаток XIV до Глави 4	Компартменталізація
Додаток XV до Глави 5	Наближення митного законодавства
Додаток XVI до Глави 6	Перелік застережень щодо заснування; перелік зобов'язань щодо транскордонного постачання послуг; перелік застережень щодо постачальників договірних послуг та незалежних фахівців
Додаток XVI-A до Глави 6	Застереження ЄС щодо заснування
Додаток XVI-B до Глави 6	Перелік зобов'язань щодо транскордонних послуг
Додаток XVI-C до Глави 6	Застереження щодо постачальників договірних послуг і незалежних фахівців (Сторона ЄС)
Додаток XVI-D до Глави 6	Застереження України щодо заснування
Додаток XVI-E до Глави 6	Зобов'язання України щодо транскордонних послуг
Додаток XVI-F до Глави 6	Застереження щодо постачальників договірних послуг і незалежних фахівців (Україна)
Додаток XVII	Нормативно-правове наближення
Доповнення XVII-1	Горизонтальні адаптації та правила процедури

Доповнення XVII-2	Правила, що застосовуються до фінансових послуг
Доповнення XVII-3	Правила, що застосовуються до телекомунікаційних послуг
Доповнення XVII-4	Правила, що застосовуються до поштових та кур'єрських послуг
Доповнення XVII-5	Правила, що застосовуються до міжнародного морського транспорту
Доповнення XVII-6	Положення щодо моніторингу
Додаток XVIII до Глави 6	Інформаційні центри
Додаток XIX до Глави 6	Індикативний перелік Сторони ЄС відповідних ринків продукції та послуг, що мають бути проаналізовані відповідно до статті 116 цієї Угоди
Додаток XX до Глави 6	Індикативний перелік України відповідних ринків, що мають бути проаналізовані відповідно до статті 116 цієї Угоди
Додаток XXI до Глави 8	Державні закупівлі
Додаток XXI-A до Глави 8	Графік інституційних реформ, адаптації законодавства та надання доступу до ринку
Додаток XXI-B до Глави 8	Базові елементи Директиви 2004/18/ЄС (етап 2)
Додаток XXI-C до Глави 8	Базові елементи Директиви 89/665/ЄЕС зі змінами, внесеними Директивою 2007/66/ЄС (етап 2)
Додаток XXI-D до Глави 8	Базові елементи Директиви 2004/17/ЄС (етап 3)
Додаток XXI-E до Глави 8	Базові елементи Директиви 92/13/ЄЕС зі змінами, внесеними Директивою 2007/66/ЄС (етап 3)
Додаток XXI-F до Глави 8	Інші необов'язкові елементи Директиви 2004/18/ЄС (етап 4)
Додаток XXI-G до Глави 8	Інші обов'язкові елементи Директиви 2004/18/ЄС (етап 4)
Додаток XXI-H до Глави 8	Інші елементи Директиви 89/665/ЄЕС зі змінами, внесеними Директивою № 2007/66/ЄС

	(етап 4)
Додаток XXI-I до Глави 8	Інші необов'язкові елементи Директиви 2004/17/ЄС (етап 5)
Додаток XXI-J до Глави 8	Інші елементи Директиви 92/13/ЄЕС зі змінами, внесеними Директивою 2007/66/ЄС (етап 5)
Додаток XXI-K до Глави 8	Положення Директиви 2004/18/ЄС поза межами процесу адаптації законодавства
Додаток XXI-L до Глави 8	Положення Директиви 2004/17/ЄС поза межами процесу адаптації законодавства
Додаток XXI-M до Глави 8	Положення Директиви 89/665/ ЄЕС зі змінами, внесеними Директивою 2007/66/ЄС, поза межами процесу адаптації законодавства
Додаток XXI-N до Глави 8	Положення Директиви 92/13/ ЄЕС зі змінами, внесеними Директивою 2007/66/ЄС, поза межами процесу адаптації законодавства
Додаток XXI-O до Глави 8	Індикативний перелік питань для співробітництва
Додаток XXI-P до Глави 8	Пороги
Додаток XXII-A до Глави 9	Географічні зазначення - Законодавство Сторін та елементи реєстрації і контролю
Додаток XXII-B до Глави 9	Географічні зазначення - Критерії, що повинні бути включені до процедури заперечення
Додаток XXII-C до Глави 9	Географічні зазначення сільськогосподарської продукції і продуктів харчування, згадані у статті 202(3) цієї Угоди
Додаток XXII-D до Глави 9	Географічні зазначення вин, ароматизованих вин та алкогольних напоїв, згадані у статтях 202(3) і 202(4) цієї Угоди
Додаток XXIII до Глави 10	Глосарій термінів
Додаток XXIV до Глави 14	Правила процедури вирішення спорів
Додаток XXV до Глави 15	Кодекс поведінки членів арбітражної групи і посередників

ДОДАТКИ ДО РОЗДІЛУ V	
Додаток XXVI до Глави 1	Співробітництво у сфері енергетики, включаючи ядерну енергетику
Додаток XXVII до Глави 1	Співробітництво у сфері енергетики, включаючи ядерну енергетику
Додаток XXVIII до Глави 4	Оподаткування
Додаток XXIX до Глави 5	Статистика
Додаток XXX до Глави 6	Навколишнє середовище
Додаток XXXI до Глави 6	Навколишнє середовище
Додаток XXXII до Глави 7	Транспорт
Додаток XXXIII до Глави 7	Транспорт
Додаток XXXIV до Глави 13	Законодавство про заснування та діяльність компаній, корпоративне управління, бухгалтерський облік та аудит
Додаток XXXV до Глави 13	Законодавство про заснування та діяльність компаній, корпоративне управління, бухгалтерський облік та аудит
Додаток XXXVI до Глави 13	Законодавство про заснування та діяльність компаній, корпоративне управління, бухгалтерський облік та аудит
Додаток XXXVII до Глави 15	Політика з питань аудіовізуальної галузі
Додаток XXXVIII до Глави 17	Сільське господарство та розвиток сільських територій
Додаток XXXIX до Глави 20	Захист прав споживачів
Додаток XL до Глави 21	Співробітництво в галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей
Додаток XLI до Глави 22	Громадське здоров'я
Додаток XLII до Глави 23	Освіта, навчання та молодь

ДОДАТКИ ДО РОЗДІЛУ VI	
Додаток XLIII до Глави VI	Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби із шахрайством
Додаток XLIV до Глави VI	Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби із шахрайством
ПРОТОКОЛИ	
Протокол I	Протокол щодо визначення концепції «походження товарів» і методів адміністративного співробітництва
Протокол II	Протокол про взаємну адміністративну допомогу в митних справах
Протокол III	Протокол про Рамкову угоду між Україною та Європейським Союзом про загальні принципи участі України в програмах Союзу
СПІЛЬНА ДЕКЛАРАЦІЯ	

Учинено в м. Брюссель двадцять першого березня дві тисячі чотирнадцятого року.

Підписано стосовно Преамбули, Статті 1 та Розділів I, II і VII Угоди.

За Україну (підпис)
За Європейський Союз (підпис)
За Європейське Співтовариство з атомної енергії (підпис)
За Королівство Бельгія (підпис)
За Республіку Болгарія (підпис)
За Чеську Республіку (підпис)
За Королівство Данія (підпис)
За Федеративну Республіку Німеччина (підпис)
За Естонську Республіку (підпис)
За Ірландію (підпис)

За Грецьку Республіку (підпис)
За Королівство Іспанія (підпис)
За Французьку Республіку (підпис)
За Республіку Хорватія (підпис)
За Італійську Республіку (підпис)
За Республіку Кіпр (підпис)
За Латвійську Республіку (підпис)
За Литовську Республіку (підпис)
За Велике Герцогство Люксембург (підпис)
За Угорщину (підпис)
За Республіку Мальта (підпис)
За Королівство Нідерланди (підпис)
За Республіку Австрія (підпис)
За Республіку Польща (підпис)
За Португальську Республіку (підпис)
За Румунію (підпис)
За Республіку Словенія (підпис)
За Словацьку Республіку (підпис)
За Фінляндську Республіку (підпис)
За Королівство Швеція (підпис)
За Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії (підпис)

Учинено в м. Брюссель двадцять сьомого червня дві тисячі чотирнад-

пятого року.

Підписано стосовно Розділів III, IV, V та VI Угоди, а також відповідних додатків та протоколів.

За Україну <i>(підпис)</i>
За Європейський Союз <i>(підпис)</i>
За Європейське Співтовариство з атомної енергії <i>(підпис)</i>
За Королівство Бельгія <i>(підпис)</i>
За Республіку Болгарія <i>(підпис)</i>
За Чеську Республіку <i>(підпис)</i>
За Королівство Данія <i>(підпис)</i>
За Федеративну Республіку Німеччина <i>(підпис)</i>
За Естонську Республіку <i>(підпис)</i>
За Ірландію <i>(підпис)</i>
За Грецьку Республіку <i>(підпис)</i>
За Королівство Іспанія <i>(підпис)</i>
За Французьку Республіку <i>(підпис)</i>
За Республіку Хорватія <i>(підпис)</i>
За Італійську Республіку <i>(підпис)</i>
За Республіку Кіпр <i>(підпис)</i>
За Латвійську Республіку <i>(підпис)</i>
За Литовську Республіку <i>(підпис)</i>
За Велике Герцогство Люксембург <i>(підпис)</i>
За Угорщину

<i>(підпис)</i>
За Республіку Мальта <i>(підпис)</i>
За Королівство Нідерланди <i>(підпис)</i>
За Республіку Австрія <i>(підпис)</i>
За Республіку Польща <i>(підпис)</i>
За Португальську Республіку <i>(підпис)</i>
За Румунію <i>(підпис)</i>
За Республіку Словенія <i>(підпис)</i>
За Словацьку Республіку <i>(підпис)</i>
За Фінляндську Республіку <i>(підпис)</i>
За Королівство Швеція <i>(підпис)</i>
За Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії <i>(підпис)</i>

**УГОДА ПРО ПАРТНЕРСТВО І СПІВРОБІТНИЦТВО
МІЖ УКРАЇНОЮ І ЄВРОПЕЙСЬКИМИ СПІВТОВАРИСТВАМИ
ТА ЇХ ДЕРЖАВАМИ-ЧЛЕНАМИ**

{ Угоду ратифіковано Законом N 237/94-ВР (237/94-ВР) від 10.11.94 }

{ Додатково до Угоди див. Протокол (994_a41) від 22.11.2010 }

Дата підписання: 14.06.1994

Дата ратифікації: 10.11.1994

Дата набуття чинності: 01.03.1998

Угода про партнерство та співробітництво, яка започатковує партнерство між Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами з одного боку та Україною з іншого боку.

Королівство Бельгія,
Королівство Данія,
Федеративна Республіка Німеччина,
Грецька Республіка,
Королівство Іспанія,
Французька Республіка,
Ірландія,
Італійська Республіка,
Велике Герцогство Люксембург,
Королівство Нідерландів,
Португальська Республіка,
Сполучене Королівство Великобританії та Північної Ірландії,

Договірні Сторони Договору, який засновує Європейське економічне співтовариство, Договору, що засновує Європейське співтовариство по вугіллю та сталі, та Договору, що засновує Європейське співтовариство по атомній енергії,

які далі іменуються "держави-члени", та
Європейське економічне співтовариство, Європейське співтовариство по атомній енергії та Європейське співтовариство по вугіллю та сталі,
які далі іменуються "Співтовариство",
з одного боку
та Україна
з іншого боку,

беручи до уваги бажання Сторін встановити тісні стосунки, побудовані на існуючих історичних зв'язках між ними,

зважаючи на важливість розвитку зв'язків співробітництва між Союзом, його державами-членами та Україною та загальні цінності, які вони поділяють,

визнаючи, що Співтовариство та Україна бажають зміцнювати ці зв'язки і встановити партнерство і співробітництво, які б укріпили і розширили зв'язки, що були започатковані в минулому, зокрема Угодою між Європейським економічним співтовариством і Європейським співтовариством по атомній енергії та Союзом Радянських Соціалістичних Республік про торгівлю і комерційне та економічне співробітництво, яка підписана 18 грудня 1989 року;

беручи до уваги зобов'язання Співтовариства і його держав-членів та України зміцнювати політичні та економічні свободи, які є самою основою партнерства;

враховуючи зобов'язання Сторін сприяти міжнародному миру та безпеці, так само як і мирному врегулюванню спорів та співробітничати з цією метою в рамках Організації Об'єднаних Націй і Наради з питань безпеки та співробітництва в Європі;

беручи до уваги тверде зобов'язання Співтовариства і його держав-членів та України по проведенню в життя усіх принципів і положень, що містяться в Заключному акті Наради з питань безпеки та співробітництва в Європі (НБСЄ) (994_055), заключних документах наступних Мадридської та Віденської нарад, Документі Боннської Наради НБСЄ з економічного співробітництва, Паризькій хартії для нової Європи (995_058) та Хельсінкському документі НБСЄ "Виклик змін" від 1992 року;

визнаючи у цьому контексті, що підтримка незалежності, суверенітету і територіальної цілісності України сприятимуть зміцненню миру і стабільності в регіоні Центральної та Східної Європи і на Європейському континенті в цілому;

підтверджуючи прихильність Співтовариства та його держав-членів і України до Європейської енергетичної хартії та до Декларації Люцернської конференції, квітень 1993;

будучи переконаними у надзвичайній важливості верховенства закону та поваги до прав людини, особливо прав меншин, створення багато-партійної системи з вільними і демократичними виборами та економічної лібералізації з метою створення ринкової економіки;

зважаючи, що існує необхідний зв'язок між повним впровадженням партнерства з одного боку та продовженням і завершенням Україною політичних, економічних та правових реформ з іншого боку, а також введенням факторів, необхідних для співробітництва, особливо в світлі висновків Боннської конференції НБСЄ;

бажаючи прискорити процес регіонального співробітництва з

сусідніми країнами в галузях, передбачених цією Угодою з метою сприяння процвітанню та стабільності регіону;

бажаючи встановити та розвивати постійний політичний діалог з двосторонніх та міжнародних питань, що становлять взаємний інтерес;

визнаючи і підтримуючи бажання України встановити тісне співробітництво з Європейськими інститутами;

враховуючи готовність Співтовариства належним чином розвивати економічне співробітництво і надавати технічну допомогу для здійснення економічної реформи в Україні;

беручи до уваги корисність Угоди у справі поступового зближення між Україною і більш широкою сферою співробітництва в Європі та сусідніх регіонах та поступову інтеграцію України у відкриту міжнародну систему торгівлі;

враховуючи зобов'язання Сторін лібералізувати торгівлю на принципах, які містяться в Генеральній угоді по тарифах і торгівлі (ГАТТ) (995_264) з поправками, внесеними Уругвайським раундом;

усвідомлюючи необхідність поліпшення умов, які впливають на ділову активність та інвестиції, а також умов у таких сферах, як створення компаній, праця, надання послуг та рух капіталів;

вітаючи і визнаючи важливість зусиль України, спрямованих на перехід її економіки від країни з державною монополією торгівлі і централізованою плановою економікою до ринкової економіки;

будучи переконаними, що прогрес у напрямку ринкової економіки буде прискорений завдяки співробітництву між Сторонами у формах, встановлених у цій Угоді;

будучи переконаними в тому, що ця Угода створить новий клімат для економічних відносин між Сторонами і, особливо, для розвитку торгівлі та інвестицій, які є істотними для економічної перебудови та технологічної модернізації;

бажаючи встановити тісне співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища, беручи до уваги існуючу взаємозалежність між Сторонами в цій галузі;

беручи до уваги наміри Сторін розвивати співробітництво між ними в галузі цивільної науки і техніки, включаючи космічні дослідження з огляду на їх взаємодоповнювальну діяльність у цій сфері;

бажаючи встановити культурне співробітництво та розширити доступ до інформації;

домовилися про таке:

Стаття 1

Цією Угодою встановлюється Партнерство між Співтовариством і його державами-членами з одного боку та Україною з іншого боку. Цілями такого Партнерства є:

- забезпечення у відповідних рамках політичного діалогу між Сторонами, який сприятиме розвитку тісних політичних відносин;
- сприяння розвитку торгівлі, інвестицій і гармонійних економічних відносин між Сторонами і, таким чином, прискоренню їхнього сталого розвитку;
- створення основ взаємовигідного економічного, соціального, фінансового, цивільного, науково-технічного та культурного співробітництва;
- підтримка зусиль України по зміцненню демократії і розвитку її економіки та завершенню переходу до ринкової економіки.

Розділ I. Основні принципи

Стаття 2

Поважання демократичних принципів та прав людини, як зазначено, зокрема, в Хельсінкському Заключному акті та Паризькій Хартії для нової Європи, так само як принципів ринкової економіки, включаючи ті з них, що були проголошені в документах Боннської Конференції НБСЄ, є основою внутрішньої та зовнішньої політики Сторін та становлять істотний елемент партнерства та цієї Угоди.

Стаття 3

Сторони вважають важливим для подальшого добробуту і стабільності в регіоні колишнього Радянського Союзу, щоб нові незалежні держави, які з'явилися в результаті розпаду Союзу Радянських Соціалістичних Республік (які надалі іменуються "Незалежні Держави"), підтримували і розвивали співробітництво між собою відповідно до принципів Хельсінкського Заключного акта, міжнародного права та в дусі добросусідських відносин і докладатимуть всіх зусиль для підтримки цього процесу.

З огляду на вищезазначене, Сторони вважають, що розвиток їх відносин повинен належним чином враховувати бажання України підтримувати стосунки співробітництва з іншими Незалежними Державами.

Стаття 4

Сторони зобов'язуються розглянути, зокрема, після подальшого просування України по шляху економічних реформ, доповнення відповідних розділів цієї Угоди, зокрема Розділу III і статті 49 з метою створення зони вільної торгівлі між ними. Рада з питань співробітництва може надавати рекомендації Сторонам щодо таких доповнень. Відповідні доповнення набирають чинності тільки шляхом укладання угоди між Сторонами згідно з їхніми відповідними процедурами. У 1998 році Сторони спільно розглянуть питання, чи дозволять обставини і зокрема прогрес України у справі здійснення ринкових економічних реформ та існуючі на той час в країні

економічні умови розпочати переговори щодо створення зони вільної торгівлі.

Стаття 5

Сторони зобов'язуються разом розглянути, за обоюсторонньою згодою, поправки, що можуть бути внесені до будь-якої частини Угоди з огляду на зміну обставин, і зокрема у зв'язку із приєднанням України до ГАТТ. Перший такий розгляд відбудеться через три роки після набуття чинності Угодою або тоді, коли Україна стане Договірною Стороною ГАТТ, залежно від того, яка з цих подій відбудеться раніше.

Розділ II. Політичний діалог

Стаття 6

Сторони встановлюють між собою регулярний політичний діалог, який вони мають намір розвивати та поглиблювати. Він супроводжуватиме та зміцнюватиме зближення між Співтовариством та Україною, підтримуватиме політичні та економічні зміни, що відбуваються в цій країні, та сприятиме встановленню нових форм співробітництва. Політичний діалог:

- зміцнить зв'язки України із Співтовариством і, таким чином, із співтовариством демократичних держав. Економічне зближення, досягнуте через цю Угоду, приведе до більш інтенсивних політичних відносин;

- ще більш зближить позиції з міжнародних питань, що становлять обоюсторонній інтерес, і тим самим зміцнить безпеку і стабільність;

- передбачатиме, що Сторони намагатимуться співробітничати у питаннях, що стосуються зміцнення стабільності і безпеки в Європі, додержання принципів демократії, поваги і сприяння правам людини, і зокрема правам національних меншин, і у необхідних випадках проводитимуть консультації з відповідних питань.

Стаття 7

У разі необхідності Сторони проводять між собою консультації на найвищому політичному рівні.

На міністерському рівні політичний діалог здійснюється в рамках Ради з питань співробітництва, зазначеної у статті 85, і за взаємною згодою в інших випадках, включаючи зустрічі з Трійкою Союзу.

Стаття 8

Інші процедури та механізми для політичного діалогу створюються Сторонами шляхом встановлення відповідних контактів, обмінів і проведення консультацій, зокрема в таких формах:

- регулярні зустрічі на рівні старших посадових осіб між представни-

ками України і представниками Союзу;

- максимальне використання всіх дипломатичних каналів між Сторонами, включаючи відповідні контакти у двосторонній так само як і багатосторонній галузях, таких як Організація Об'єднаних Націй, зустрічі НБСЄ тощо;

- обмін регулярною інформацією з питань, що становлять взаємний інтерес стосовно політичного співробітництва в Європі;

- будь-які інші заходи, що сприятимуть зміцненню та розвитку політичного діалогу.

Стаття 9

Політичний діалог на парламентському рівні здійснюється в рамках Комітету Парламентського Співробітництва, який створюється згідно із статтею 90 цієї Угоди.

Розділ III. Торгівля товарами

Стаття 10

1. Сторони надають одна одній режим найбільшого сприяння у торгівлі згідно з пунктом 1 статті 1 ГАТТ.

2. Положення пункту 1 не застосовуються до:

а) пільг, наданих з метою створення митного союзу або зони вільної торгівлі, або пільг, що впливають із створення такого союзу або зони;

б) пільг, наданих окремим країнам згідно з ГАТТ та з іншими міжнародними угодами на користь країн, що розвиваються;

с) пільг, наданих прилеглим країнам з метою сприяння розвитку прикордонної торгівлі.

Стаття 11

1. Сторони погоджуються, що принцип свободи транзиту товарів є суттєвою умовою для досягнення цілей цієї Угоди.

У цьому зв'язку кожна Сторона забезпечує необмежений транзит через свою територію товарів, які походять з митної території або призначені для митної території другої Сторони.

2. Правила, зазначені у статті V, у пунктах 2, 3, 4 та 5 ГАТТ застосовуються між двома Сторонами.

3. Правила цієї статті не завдають шкоди ніяким спеціальним правилам щодо конкретних секторів, зокрема таких, як транспорт або виробництво, погоджені між Сторонами.

Стаття 12

Положення пункту 1 статті 10 і пункту 2 статті 11 не застосовуються протягом перехідного періоду, який закінчується 31.12.1998 або з приєднанням України до ГАТТ, залежно від того, яка з дат буде раніше, до пільг, зазначених в Додатку I, які Україна надає іншим Незалежним Державам з дня, що передує даті набуття чинності Угодою.

Стаття 13

Без шкоди для прав та обов'язків, які виходять з міжнародних конвенцій про тимчасове приймання товарів, що є обов'язковими для обох Сторін, кожна Сторона до того ж звільняє другу Сторону від податків на імпорту мита на товари, які ввозяться тимчасово, у випадках та у порядку, обумовлених будь-якою іншою міжнародною конвенцією з цього питання, що є обов'язковою для неї згідно з її законодавством. Беруться до уваги умови, за яких обов'язки, які впливають з такої конвенції, були прийняті Стороною, про яку йдеться.

Стаття 14

Вироби, що походять з України і Співтовариства, відповідно імпортуються до Співтовариства і України відповідно без кількісних обмежень без шкоди положенням статей 18, 21, 22 і додатку II до цієї Угоди, а також положенням статей 77, 81, 244, 249 і 280 Акта про приєднання Іспанії та Португалії до Співтовариства.

Стаття 15

1. Вироби, що походять з території однієї Сторони і імпортуються на територію іншої Сторони, не підлягають, безпосередньо чи опосередковано, ніякому внутрішньому оподаткуванню чи іншим внутрішнім зборам, що перевищують ті, які застосовуються, безпосередньо чи опосередковано, до подібних вітчизняних виробів.

2. Крім того, цим товарам надається не менш сприятливий режим, ніж той, який наданий подібним товарам національного походження щодо всіх законів, правил і вимог, які впливають на їх внутрішній продаж, пропонування для продажу, купівлю, транспортування, розподіл або використання. Положення цього пункту не перешкоджають застосуванню різних внутрішніх зборів з транспортування, що базуються виключно на засадах економічної експлуатації транспортних засобів, а не на державній належності виробу.

Стаття 16

Нижченаведені статті ГАТТ застосовуються з відповідними змінами між двома Сторонами:

(I) стаття VII, пункти 1, 2, 3, 4a, 4b, 4d, 5;

(II) стаття VIII;

(III) стаття IX;

(IV) стаття X.

Стаття 17

Торгівля товарами між Сторонами здійснюється за ринковими цінами.

Стаття 18

1. Якщо який-небудь товар ввозиться на територію однієї із Сторін з таким перевищенням кількості і за таких умов, що наносять або можуть нанести значні збитки місцевим виробникам аналогічних або конкурентно-спроможних виробів, Співтовариство або Україна, кого з них це стосуватиметься, можуть вживати відповідних заходів відповідно до нижченаведених процедур та умов.

2. До того, як будуть вжиті будь-які заходи, або у випадках, до яких застосовується пункт 4, якнайскоріше після цього Співтовариство або Україна, кого з них це стосуватиметься, надає Комітету з питань співробітництва всю відповідну інформацію з метою пошуку рішення, прийнятного для обох Сторін.

3. Якщо внаслідок консультацій Сторони не досягнуть угоди протягом 30 днів від дати звернення до Комітету з питань співробітництва щодо дій по запобіганню таким ситуаціям, Сторона, на прохання якої відбуваються консультації, може обмежити імпорт цих виробів у такому обсязі і на такий строк, які необхідні для запобігання збиткам або їх відшкодування, або вдається до інших відповідних заходів.

4. За критичних обставин, коли зволікання могло б спричинити збитки, які важко відшкодувати, Сторони можуть вжити заходів до проведення консультацій, за умови, що консультації будуть запропоновані одразу після вжиття такого заходу.

5. У виборі заходів згідно з цією статтею, Сторони надають пріоритет тим заходам, які якнайменше зашкодять у досягненні цілей цієї Угоди.

Стаття 19

Ніщо в цьому розділі та зокрема у статті 18 ніяким чином не перешкоджає і не впливає на прийняття будь-якою із Сторін антидемпінгових або компенсаційних заходів відповідно до статті VI ГАТТ, Угоди про застосування статті VI ГАТТ, Угоди про тлумачення і застосування статей VI, XVI, XXIII ГАТТ або відповідного внутрішнього законодавства.

Стосовно розслідування випадків антидемпінгу чи субсидій кожна Сторона погоджується розглянути подання іншої Сторони і повідомити зацікавленим Сторонам суттєві факти і міркування, на основі яких має прийматися остаточне рішення. До обкладання визначеним антидемпінговим

або компенсаційним митом Сторона намагається здійснити все можливе для досягнення конструктивного вирішення проблеми.

Стаття 20

Угода не скасовує заборон або обмежень щодо імпорту, експорту або транзиту товарів, введених з мотивів громадської моралі, державної політики або державної безпеки; захисту здоров'я або життя людей, тварин або рослин; захисту природних ресурсів; захисту національних багатств художнього, історичного чи археологічного значення або захисту інтелектуальної власності або правил стосовно золота та срібла. Такі заборони або обмеження не є, проте, засобом свавільної дискримінації чи замаскованого обмеження у торгівлі між Сторонами.

Стаття 21

Цей розділ не застосовується до торгівлі текстильними виробами, що підпадають під дію глав 50-63 Комбінованої номенклатури. Торгівля цими товарами регулюється окремою угодою, яка парафована 5 травня 1993 року та застосовувалася тимчасово з 1 січня 1993 року.

Стаття 22

1. Торгівля виробами, що підпадає під дію Договору про утворення Європейського Співтовариства по вугіллю та сталі, регулюється положеннями цього розділу, за винятком статті 14, і з Угодою про кількісні контракти стосовно обмінів виробами зі сталі ЄСВС після набуття нею чинності.

2. Контактна група з питань вугілля та сталі утворена і складається з представників Співтовариства з одного боку, та представників України з іншого боку.

Контактна група на регулярній основі обмінюється інформацією з усіх питань в галузі вугілля та сталі, що становлять інтерес для Сторін.

Стаття 23

Торгівля ядерними матеріалами регулюється положеннями конкретної угоди, що має бути укладена між Європейським агентством з атомної енергії та Україною.

Розділ IV. ПОЛОЖЕННЯ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ІНВЕСТИЦІЇ

Глава I. УМОВИ ПРАЦІ

Стаття 24

1. Оскільки це дозволено законами, умовами та процедурами, що застосовуються в кожній державі-члені, Співтовариство та його держави-члени намагаються забезпечити, щоб статус українських громадян, які на законних засадах працюють на території держави-члена, не допускав ніякої дискримінації з причин громадянства стосовно умов праці, винагороди за працю або звільнення з роботи у порівнянні з їх власними громадянами.

2. Дотримуючись законів, умов та процедур, які застосовуються в Україні, Україна намагатиметься забезпечити громадянам держав-членів, які на законних засадах працюють на території України, ставлення, вільне від будь-якої дискримінації з причин громадянства стосовно умов праці, винагороди за працю або звільнення з роботи у порівнянні зі своїми власними громадянами.

Стаття 25

Координація соціального забезпечення

Сторони укладають угоди з тим, щоб:

(I) прийняти, дотримуючись умов і порядку, що застосовуються в кожній державі-члені, положення, необхідні для координації систем соціального забезпечення робітників, які мають українське громадянство і працюють на законних засадах на території держави-члена. Ці положення зокрема забезпечуватимуть, щоб:

- всі періоди страхування, праці або проживання таких робітників у різних державах-членах склалися разом з метою отримання пенсій за віком, у випадку інвалідності та смерті і з метою медичного обслуговування таких робітників;

- будь-які пенсії за віком, у випадку смерті, інвалідності у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійного захворювання, за винятком спеціальних пільг, що не передбачають внесків до пенсійного фонду, вільно переводилися за курсом, який застосовується по закону дебітора - держави-члена або держав-членів;

(II) прийняти, дотримуючись умов і порядку, що застосовується в Україні, положення, необхідні для надання робітникам, які є громадянами держави-члена і на законних засадах працюють в Україні, режиму, подібного до того, який визначений у другій частині пункту (I).

Стаття 26

Заходи, що здійснюються згідно із статтею 25, не зачіпають будь-яких прав чи зобов'язань, що виникають з двосторонніх угод між Україною і державами-членами, де ці угоди передбачають більш сприятливий режим для громадян України або держав-членів.

Стаття 27

Рада з питань співробітництва вивчить питання стосовно того, які спільні зусилля можуть бути зроблені з метою стримування незаконної імміграції, беручи до уваги принцип і практику повторного в'їзду.

Стаття 28

Згідно з міжнародними зобов'язаннями Сторін, Рада з питань співробітництва вивчить питання стосовно того, як можна поліпшити умови діяльності для бізнесменів, включаючи й ті з них, що визначені в документі Боннської Конференції НБСЕ.

Стаття 29

Рада з питань співробітництва дає рекомендації щодо виконання положень статей 26, 27 і 28.

Глава II. УМОВИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ КОМПАНІЙ

Стаття 30

1. а) Співтовариство і його держави-члени згідно із своїми законодавством і правилами надають щодо створення українських компаній на їх території режим, що є не менш сприятливий, ніж той, який наданий компаніям будь-якої третьої країни.

б) Без шкоди для застережень, що містяться згідно із своїми законодавством і правилами у Додатку IV, Співтовариство та його держави-члени надають дочірнім компаніям українських компаній, заснованим на їх території, не менш сприятливий режим, ніж той, що надається будь-яким компаніям Співтовариства стосовно їх діяльності.

с) Співтовариство та його держави-члени згідно із своїми законодавством та правилами надають філіалам українських компаній, заснованим на їх території, не менш сприятливий режим, ніж той, що надається філіалам компаній будь-якої третьої країни стосовно їх діяльності.

2. а) Без шкоди для застережень, що містяться у Додатку V, Україна згідно із своїми законодавством та правилами надає Співтовариству стосовно заснування його компаній на її території режим, що є не менш спри-

ятливим, ніж той, що надається її власним компаніям або компаніям будь-якої третьої країни, залежно від того, який з них є кращий.

b) Україна згідно із своїми законодавством та правилами надає дочірнім компаніям і філіалам компаній Співтовариства, заснованим на її території, режим стосовно їх діяльності, що є не менш сприятливий, ніж той, що надається відповідно її власним компаніям чи філіалам або компаніям чи філіалам будь-якої третьої країни, залежно від того, який з них є кращий.

3. Положення пунктів 1 і 2 не можуть використовуватися з метою порушення законодавства і правил Сторони, які застосовуються для доступу до конкретних секторів або діяльності дочірніх компаній іншої Сторони, заснованих на території такої першої Сторони.

Режим, зазначений у пунктах 1 і 2, застосовується до компаній, заснованих відповідно у Співтоваристві і Україні на дату набуття чинності цією Угодою, і компаній, заснованих після цієї дати з моменту їх заснування.

Стаття 31

1. Положення статті 30 не застосовуються до повітряного, річкового і морського транспорту без шкоди для положень статті 104.

2. Проте, стосовно діяльності судноплавних компаній по наданню послуг в галузі міжнародних морських перевезень, включаючи змішані операції на відрізку морського шляху, кожна Сторона дозволяє компаніям іншої Сторони їх комерційну присутність на своїй території у формі дочірніх компаній або філіалів на умовах заснування і діяльності, що є не менш сприятливими, ніж ті, що надаються її власним компаніям або дочірнім компаніям чи філіалам компаній будь-якої третьої країни, залежно від того, які з них є кращими.

Така діяльність включає якнайменш:

a) маркетинг та продаж морського транспорту і відповідних послуг через безпосередній контакт з клієнтами від квотування до виставлення рахунку залежно від того, чи ці послуги здійснюються або пропонуються безпосередньо надавцем послуг або надавцями послуг, з якими продавець послуг має постійні ділові домовленості;

b) купівлю і використання за власний рахунок або від імені своїх клієнтів (та перепродаж своїм клієнтам) будь-якого транспорту і відповідних послуг, включаючи послуги у сфері будь-якого внутрішнього транспорту, зокрема внутрішніх водних шляхів, автомобільних шляхів і залізниці, необхідні для надання комплексних послуг;

c) підготовку документації, що стосується транспортних і митних документів, або інших документів, пов'язаних з походженням і характером товарів, що транспортуються;

d) надання підприємницької інформації будь-якого типу, включаючи комп'ютеризовані інформаційні системи і обмін електронними даними (які

підлягають будь-яким недискримінаційним обмеженням, що стосуються телекомунікацій);

е) укладення будь-яких ділових угод, включаючи участь в капіталі компаній і призначенні персоналу, який наймається на місці (або, у випадку з іноземним персоналом, підпадає під відповідні положення цієї Угоди), з будь-яким місцевим судноплавним агентством;

ф) діяльність від імені компаній, які займаються організацією заходу судна та прийманням вантажів у разі необхідності.

Стаття 32

В цілях цієї Угоди:

а) "компанія Співтовариства" або "компанія України", відповідно, означають компанію, засновану згідно з законодавством, відповідно, держави-члена або України, яка має зареєстроване службове приміщення або центральну адміністрацію чи головне місце ділової діяльності на території, відповідно, Співтовариства або України. Проте, якщо компанія, яка була заснована згідно з законодавством, відповідно, держави-члена або України, має тільки зареєстроване службове приміщення на території, відповідно, Співтовариства або України, компанія вважається відповідно компанією Співтовариства або України, якщо її діяльність має реальний і безперервний зв'язок з економікою, відповідно, однієї з держав-членів або України;

б) "дочірня компанія" означає компанію, яка цілком підконтрольна материнській компанії;

с) "філіал" компанії означає місце здійснення підприємницької діяльності за відсутності статусу юридичної особи і має такі ознаки постійності, як продовження діяльності основного органу, має своє керівництво, а також є настільки матеріально підготовленим для здійснення підприємницької діяльності з третіми сторонами, що останні, навіть знаючи про те, що в разі необхідності існуватиме юридичний зв'язок з основним органом, центральне управління якого знаходиться за кордоном, позбавлені необхідності безпосередньо співпрацювати з цим основним органом, а можуть здійснювати підприємницьку діяльність за місцем знаходження установи продовження діяльності основного органу;

д) "заснування" означає право компаній Співтовариства або України, як зазначено в п. а), розпочинати економічну діяльність шляхом заснування, відповідно, в Україні або в Співтоваристві дочірніх компаній і філіалів;

е) "функціонування" означає здійснення економічної діяльності;

ф) "економічна діяльність" означає діяльність виробничого, комерційного і професійного характеру;

г) стосовно міжнародного морського транспорту, в тому числі змішаних операцій, які включають відрізок морського шляху, громадяни, відповідно, держав-членів або України, які мешкають, відповідно, за межами Співтовариства або України, та пароплавства, що засновані за межами

Співтовариства або України і контролюються, відповідно, громадянами держави-члена або громадянами України, також є бенефіціаріями положень цієї глави і глави III, якщо їхні судна зареєстровані, відповідно, в цій державі-члені або в Україні згідно з їхнім відповідним законодавством.

Стаття 33

1. Незважаючи на будь-які інші положення Угоди, Стороні не забороняється вживати заходів щодо перестороги, включаючи ті з них, що мають на меті захист інвесторів, депозиторів, власників страхових полісів або осіб, яким фідучіарні обов'язки доручені особою, яка надає фінансові послуги або забезпечує цілісність і стабільність фінансової системи. У випадках, якщо такі заходи не відповідають положенням цієї Угоди, вони не використовуватимуться як засіб уникнення зобов'язань Сторони згідно з цією Угодою.

2. Ніщо в Угоді не буде тлумачитися таким чином, щоб вимагати від Сторони розкрити інформацію, пов'язану зі справами і рахунками окремих клієнтів, чи будь-яку конфіденційну або приватну інформацію, якою володіють державні організації.

Стаття 34

Положення цієї Угоди не зашкоджують застосуванню кожною із Сторін будь-якого необхідного заходу для запобігання зриву її заходів щодо доступу третьої країни через положення цієї Угоди на її ринок.

Стаття 35

1. Незважаючи на положення глави I, компанія Співтовариства або компанія України, засновані на території, відповідно, України або Співтовариства, мають право наймати або давати розпорядження одній із своїх дочірніх компаній чи філіалів наймати відповідно до чинного законодавства, яке діє в країні, де була заснована компанія, на території України і в Співтоваристві, робітників і службовців, які є громадянами, відповідно, держав-членів Співтовариства і України, за умови, що такі робітники і службовці є ключовим персоналом, як це визначено в пункті 2 цієї статті, і що вони найняті виключно компаніями, дочірніми компаніями або філіалами. Дозволи на проживання та працевлаштування видаються таким робітникам і службовцям тільки на строк такого найму.

2. Ключовий персонал вищенаведених компаній, які надалі іменуються "організаціями", є "внутрішньокорпоративними цесіонарними", як це зазначено в підпункті (с) цієї статті, нижченаведених категорій, за умови, що організація є юридичною особою і що зазначені особи були найняті нею або були партнерами в ній (але не як власники контрольного пакету акцій) на протязі принаймні року, що безпосередньо передував такому переміщенню:

а) особи, що займають керівні посади в організації, які, головним чи-

ном, спрямовують управління закладом, отримуючи повноваження на загальний нагляд або управління, в основному, від ради директорів чи акціонерів, або осіб, які прирівнюються до них, включаючи:

- управління установою, відділом чи підрозділом установи;
- здійснення нагляду і контролю за роботою інших контролюючих, професійних або управлінських кадрів;
- повноваження на особисте здійснення наймання і звільнення або внесення рекомендацій щодо наймання, звільнення чи інших дій стосовно персоналу;

б) особи, що працюють в організації і мають нестандартні знання, які є суттєвими в галузі послуг, що надаються закладом, дослідницького обладнання, технічних методів чи управління закладом. Оцінка таких знань може відображати, крім конкретних знань, необхідних для роботи в закладі, високий рівень кваліфікації щодо виду праці або спеціальності, що вимагають спеціальних технічних знань, включаючи належність до офіційно визнаних професій;

с) внутрішньокорпоративний цесіонарій визначається як фізична особа, яка працює в організації на території Сторони і є тимчасово переведеною в контексті здійснення економічної діяльності на території іншої Сторони; організація про яку йде мова, повинна мати своє основне місце ділової активності на території Сторони, і переведення має здійснюватися до закладу (філіалу, дочірньої компанії) цієї організації для фактичного здійснення подібної економічної діяльності на території іншої Сторони.

Стаття 36

1. Сторони роблять все від них залежне, щоб уникнути вжиття будь-яких заходів чи дій, які створюють більш обмежені умови для створення і функціонування компаній одна одної, ніж ті умови, які склалися на день, що передує даті підписання цієї Угоди.

2. Положення цієї статті не суперечать статті 44: випадки, які передбачені статтею 44, підлягають лише її положенням і не поширюються на будь-які інші.

3. Діючи в дусі партнерства і співробітництва та в світлі положень, що містяться в статті 51, Уряд України інформує Співтовариство про свої наміри щодо затвердження нового законодавства або прийняття нових правил, які можуть змінити умови для заснування чи функціонування в Україні дочірніх компаній чи філіалів компаній Співтовариства на більш обмежені, ніж ті, що були на день, який передує даті підписання цієї Угоди. Співтовариство може попросити Україну надати проекти такого законодавства або правил і провести консультації стосовно цих проектів.

4. Якщо нове законодавство чи правила, які запроваджено в Україні, можуть спричинити більш обмежені умови для заснування компаній Співтовариства на її території і для функціонування дочірніх компаній і філіалів

компаній Співтовариства, заснованих в Україні, ніж ті, що склалися на день підписання Угоди, то такі, відповідні законодавство чи правила не застосовуються протягом трьох років після набуття чинності відповідним законом до тих дочірніх компаній і філіалів, які вже були створені в Україні на момент набуття чинності відповідним актом.

Глава III. ТРАНСКОРДОННІ ПОСЛУГИ МІЖ СПІВТОВАРИСТВОМ І УКРАЇНОЮ

Стаття 37

1. З огляду на розвиток сектору послуг Сторін, Сторони зобов'язуються відповідно до положень цієї Глави вжити необхідних заходів з метою поступового збільшення обсягу послуг, що надаються компаніями Співтовариства або України, створеними на території Сторони, крім випадків, коли вони належать особі, для якої призначені послуги.

2. Рада з питань співробітництва дає рекомендації щодо виконання пункту 1.

Стаття 38

Сторони співпрацюють з метою розвитку ринково орієнтованого сектору послуг в Україні.

Стаття 39

1. Сторони зобов'язуються ефективно застосовувати принцип необмеженого доступу до міжнародного ринку морських перевезень і перевезень на комерційній основі:

а) вищенаведене положення не зашкоджує правам і зобов'язанням, що випливають зі Статуту лінійних конференцій ООН при його застосуванні тією чи іншою Договірною Стороною цієї Угоди. Морські судна, на які Статут не поширюється, зможуть вільно діяти в конкуренції з суднами, на які Статут поширюється, до тих пір, поки вони будуть дотримуватися принципу чесної конкуренції на комерційних засадах;

б) Сторони підтверджують свою прихильність умовам вільної конкуренції як суттєвій особливості торгівлі насипними та наливними товарами.

2. При застосуванні принципів пункту 1 Сторони:

а) не застосовують з дня набуття чинності цією Угодою ніяких положень двосторонніх угод стосовно розподілу вантажу між будь-якою державою-членом Співтовариства і колишнім Радянським Союзом;

б) не включають ніяких положень стосовно розподілу вантажу до майбутніх двосторонніх угод з третіми країнами, крім тих виключних випадків, коли судноплавні компанії однієї чи іншої Сторони цієї Угоди не змогли б іншим чином мати законну можливість здійснювати торговельні

поставки як в цю третю країну, так і з неї;

с) забороняють домовленості про розподіл вантажу в майбутніх двосторонніх угодах, що стосуються торгівлі насипними та наливними товарами;

д) відмінюють, з набуттям чинності цією Угодою, всі односторонні заходи, адміністративні, технічні та інші перешкоди, які могли б мати обмежувальний або дискримінаційний вплив на вільне надання послуг у міжнародних морських перевезеннях.

Кожна Сторона, між іншим, надає не менш сприятливий режим для суден іншої Сторони, ніж той, що надається Стороною власним суднам стосовно доступу до портів, відкритих для міжнародної торгівлі, використання інфраструктури і допоміжних морських послуг у портах, а також відповідних сплат і зборів, митних послуг і надання якірних стоянок і засобів навантаження і розвантаження.

Такий самий режим також надається кожною Стороною стосовно суден, що використовуються громадянами або компаніями іншої Сторони, які зареєстровані за межами ЄС або України, після перехідного періоду, але не пізніше 1 липня 1997 року.

3. Громадяни і компанії Співтовариства, які надають послуги в міжнародних морських перевезеннях, вільні надавати міжнародні послуги "ріка-море" на внутрішніх водних шляхах України і навпаки.

Стаття 40

З метою забезпечення узгодженого розвитку перевезень між Сторонами з урахуванням їх комерційних потреб, умов взаємного доступу до ринку та забезпечення перевезень автотранспортом, залізницею та річковим транспортом та, якщо це можливо, повітряним транспортом можуть регулюватися окремими угодами, укладеними належним чином між Сторонами, як зазначено у статті 99, після того, як набуде чинності ця Угода.

Глава IV. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 41

1. Положення цього розділу застосовуються з урахуванням законних обмежень на підставах державної політики, державної безпеки або охорони здоров'я населення.

2. Вони не поширюються на дії, які на території будь-якої Сторони пов'язані, навіть в окремих випадках, з діями органів влади.

Стаття 42

1. В цілях цього розділу ніщо в Угоді не заважає Сторонам застосовувати свої закони і правила стосовно в'їзду і перебування, роботи, умов

праці і влаштування фізичних осіб і надання послуг, за умови, що при цих діях вони не застосовують їх таким чином, що скасовує або зменшує переваги, які будь-яка Сторона має згідно з умовами конкретного положення Угоди. Вищенаведене положення не перешкоджає застосуванню статті 41.

Стаття 43

Компанії, які контролюються і є виключно спільною власністю українських компаній і компаній Співтовариства, також є бенефіціаріями положень глав II, III, і IV.

Стаття 44

Режим, що надається кожною Стороною іншій Стороні, згідно з цією Угодою в подальшому не буде, від дня за один місяць до дати набуття чинності відповідних зобов'язань Генеральної Угоди з торгівлі послугами (ГАТС) (981_017) стосовно секторів або заходів, що передбачені ГАТС, жодною мірою більш сприятливим, ніж той, що наданий такою першою Стороною згідно з положеннями ГАТС, і це стосується кожного сектора послуг, підсектора і способу надання.

Стаття 45

В цілях Глав II, III і IV до уваги не береться режим, що надається Співтовариством, його державами-членами або Україною згідно з зобов'язаннями, взятими на себе в угодах про економічну інтеграцію відповідно до принципів статті V ГАТС.

Стаття 46

1. Режим найбільшого сприяння, наданий у відповідності до положень цього розділу, не застосовується до податкових пільг, які Сторони надають або надаватимуть у майбутньому на основі угод про уникнення подвійного оподаткування чи інших домовленостей, щодо оподаткування.

2. Ніщо в цьому розділі не буде тлумачитись таким чином, щоб завдати прийняттю чи вживанню Сторонами будь-яких заходів, спрямованих на запобігання уникненню або ухиленню від сплати податків відповідно до податкових положень угод про уникнення подвійного оподаткування та інших домовленостей щодо оподаткування чи внутрішнього фінансового законодавства.

3. Ніщо в цьому розділі не буде тлумачитись таким чином, щоб завдати державам-членам чи Україні враховувати різницю при застосуванні відповідних положень їх фінансового законодавства між платниками податків, які знаходяться не в однаковому становищі, зокрема, що стосується їх місця проживання.

Стаття 47

Без шкоди для статті 35, жодне положення наведених глав II, III і IV цієї Угоди не буде тлумачитися як таке, що надає право:

- громадянам держав-членів чи України, відповідно, в'їздити на територію України чи Співтовариства, або перебувати на цих територіях, відповідно, в будь-якому статусі і, зокрема в статусі акціонера чи партнера компанії або її менеджера чи працівника, постачальника або одержувача послуг;

- дочірнім компаніям Співтовариства або філіалам українських компаній наймати чи використовувати працю громадян України на території Співтовариства;

- українським дочірнім компаніям або філіалам компаній Співтовариства наймати чи використовувати працю громадян держав-членів на території України;

- українським компаніям або дочірнім компаніям Співтовариства чи філіалам українських компаній надавати громадян України для роботи іншим особам та під їх контроль за тимчасовими контрактами на працевлаштування;

- компаніям Співтовариства або українським дочірнім компаніям чи філіалам компаній Співтовариства надавати робітників, які є громадянами держав-членів, за тимчасовими контрактами на працевлаштування.

Розділ V. ПОТОЧНІ ПЛАТЕЖІ ТА КАПІТАЛ

Стаття 48

1. Сторони зобов'язуються дозволити здійснення у вільно конвертованій валюті будь-яких виплат по поточному платіжному балансу між резидентами Співтовариства та України, пов'язані з рухом товарів, послуг чи осіб, що здійснюються згідно з положеннями цієї Угоди.

2. Стосовно операцій по капітальному рахунку платіжного балансу, з набуттям чинності Угодою, відповідно держави-члени та Україна забезпечують вільний рух капіталу, що стосується прямих інвестицій в компанії, що були законним шляхом засновані в своїх країнах, та інвестицій, зроблених відповідно до положень глави II цього розділу IV, та ліквідації або повернення (репатріації) цих інвестицій та будь-якого прибутку, що впливає з них.

3. Без шкоди для пункту 2 чи пункту 5, з набуттям чинності цією Угодою держави-члени та Україна не вводять ніяких нових валютних обмежень на рух капіталу і поточні платежі, пов'язані з ним, між резидентами Співтовариства та України і не вносять нових обмежень в існуючі домовленості.

4. Сторони проводять консультації між собою з метою створення

сприятливих умов для руху видів капіталу, крім вищезазначених у пункті 2, між Співтовариством та Україною для сприяння досягненню цілей цієї Угоди.

5. З огляду на положення цієї статті, до введення повної конвертованості української валюти в межах положень статті VIII Статуту Міжнародного валютного фонду (МВФ), Україна за виняткових обставин може застосовувати валютні обмеження, пов'язані з наданням або отриманням коротко- і середньострокових фінансових кредитів за умови, що такі обмеження є вимушеними для України у зв'язку з наданням таких кредитів і дозволяються згідно зі статусом України в МВФ. Україна застосовує ці обмеження недискримінаційним чином. Вони застосовуються у такий спосіб, щоб можлива шкода цій Угоді від них була мінімальною. Україна негайно інформує Раду з питань співробітництва про введення таких заходів і будь-які зміни до них.

6. Без шкоди для пунктів 1 і 2, якщо у виняткових обставинах рух капіталів між Співтовариством і Україною створює або загрожує створити серйозні труднощі для здійснення валютної або фінансової політики у Співтоваристві чи в Україні, відповідно Співтовариство або Україна можуть вживати запобіжних заходів щодо руху капіталів між Співтовариством і Україною на період не більше шести місяців, якщо такі заходи є вкрай необхідними.

Розділ VI. КОНКУРЕНЦІЯ, ЗАХИСТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ, ПРОМИСЛОВОЇ І КОМЕРЦІЙНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА СПІВРОБІТНИЦТВО В ГАЛУЗІ ЗАКОНОДАВСТВА

Стаття 49

1. Сторони погоджуються співпрацювати з метою виправлення або усунення, шляхом застосування своїх антимонопольних законів чи іншим чином, обмежень конкуренції, до яких вдаються підприємства, або викликаних державним втручанням, якщо вони можуть впливати на торгівлю між Співтовариством і Україною.

2. Для досягнення цілей, зазначених в пункті 1:

2.1. Сторони забезпечують наявність та виконання законів, спрямованих проти обмежень конкуренції, до яких вдаються підприємства, що знаходяться в їх юрисдикції.

2.2. Сторони утримуються від надання будь-якої державної допомоги окремим підприємствам чи виробництву товарів, крім первинних товарів, що визначені ГАТТ, або від надання послуг, які спотворюють або загрожують спотворити конкуренцію і які таким чином вони впливають на торгівлю між Співтовариством і Україною.

2.3. На прохання однієї Сторони інша Сторона надає інформацію про

свої схеми допомоги або про окремі конкретні випадки державної допомоги. Не повинна надаватись ніяка інформація, що підпадає під вимоги законодавства Сторін щодо професійної або комерційної таємниці.

2.4. Стосовно державних монополій комерційного характеру Сторони заявляють про свою готовність, починаючи з четвертого року від дати набуття чинності цією Угодою, забезпечити недопущення дискримінації громадян Сторін щодо умов, за яких товари закупаються або продаються.

2.5. Стосовно державних підприємств або підприємств, яким держави-члени або Україна надають виключні права, Сторони заявляють про свою готовність, починаючи з четвертого року від дати набуття чинності цією Угодою, не запроваджувати і не підтримувати ніякі заходи, що спотворюють торгівлю між Співтовариством і Україною у такій мірі, що суперечить відповідним інтересам Сторін. Це положення не заважає виконанню, де-юре або де-факто, конкретних завдань, покладених на такі підприємства.

2.6. Термін, зазначений у пунктах 2.4 і 2.5, може бути подовжений за домовленістю Сторін.

3. На прохання Співтовариства або України в рамках Комітету з питань співробітництва можуть проводитись консультації з питань обмежень або спотворень конкуренції, зазначених у пунктах 1 і 2, та з питань забезпечення втілення їхніх правил конкуренції з урахуванням обмежень, що накладені законами щодо розголошення інформації, конфіденційності і підприємницької таємниці. Консультації можуть також включати питання щодо тлумачення пунктів 1 і 2.

4. Сторони, які мають досвід у впровадженні правил конкуренції, всебічно розглядають питання щодо надання іншим Сторонам, на їхнє прохання і в межах наявних можливостей, технічної допомоги для розвитку і запровадження правил конкуренції.

5. Вищенаведені положення жодною мірою не впливають на права Сторін вживати відповідних заходів, в особливості тих, що зазначені у статті 19, з метою боротьби із спотвореннями у торгівлі товарами чи послугами.

Стаття 50

1. Дотримуючись положень цієї статті, а також Додатка III, Україна продовжить удосконалювати захист прав на інтелектуальну власність для того, щоб до кінця п'ятого року після набуття чинності Угодою, забезпечити рівень захисту, аналогічний до існуючого в Співтоваристві, включаючи ефективні засоби забезпечення дотримання таких прав.

2. До кінця п'ятого року після набуття чинності Угодою Україна приєднається до багатосторонніх конвенцій про права на інтелектуальну власність, зазначених в пункті 1 Додатка III, сторонами яких є держави-члени Співтовариства або які де-факто в них застосовуються згідно з відповідними положеннями цих конвенцій.

Стаття 51

1. Сторони визнають, що важливою умовою для зміцнення економічних зв'язків між Україною та Співтовариством є зближення існуючого і майбутнього законодавства України з законодавством Співтовариства. Україна вживе заходів для забезпечення того, щоб її законодавство поступово було приведене у відповідність до законодавства Співтовариства.

2. Зокрема, приблизна адекватність законів матиме місце в таких галузях: закон про митницю, закон про компанії, закон про банківську справу, бухгалтерський облік компаній і податки, інтелектуальна власність, охорона праці, фінансові послуги, правила конкуренції, державні закупки, охорона здоров'я та життя людей, тварин і рослин, навколишнє середовище, захист прав споживачів, непряме оподаткування, технічні правила і стандарти, закони та інструкції стосовно ядерної енергії, транспорт.

3. Співтовариство надає Україні належну технічну допомогу з метою здійснення цих заходів, яка може включати зокрема:

- обмін експертами;
- завчасне надання інформації, особливо стосовно відповідного законодавства;
- організацію семінарів;
- професійна підготовка;
- допомогу у здійсненні перекладу законодавства Співтовариства у відповідних секторах.

Розділ VII. ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Стаття 52

1. Співтовариство та Україна вступають в економічне співробітництво з метою сприяння процесу економічних реформ та відродження і сталого розвитку України. Таке співробітництво зміцнюватиме і розвиватиме економічні зв'язки на благо обох Сторін.

2. Політичні та інші заходи приймаються з метою здійснення економічних та соціальних реформ та перебудови економічної системи в Україні і будуть визначатися вимогами сталого та гармонійного соціального розвитку; вони також в повній мірі враховуватимуть екологічні аспекти.

3. З цією метою співробітництво зосереджується, зокрема, на промисловій кооперації, заохоченні та захисті інвестицій, державних поставках, зближенні політики стандартизації в гірничовидобувній та сировинній галузях, науці та техніці, освіті та навчанні, АПК і сільському господарстві, енергетиці, цивільній ядерній галузі, галузі охорони навколишнього середовища, транспорті, космосі, телекомунікаціях, фінансових послугах, "відмиванні" грошей, валютній політиці, регіональному розвитку, соціаль-

ній кооперації, туризмі, малому та середньому підприємстві, засобах інформації та зв'язку, захисту прав споживачів, митній справі, співробітництві в галузі статистики, економіці та боротьбі з наркотичним бізнесом.

4. Особлива увага приділяється заходам, що сприяють співробітництву між Незалежними Державами та іншими сусідніми країнами з метою стимулювання гармонійного розвитку регіону.

5. При необхідності економічній та іншим формам співробітництва, обумовленим в цій Угоді, може надаватися з боку Співтовариства технічна допомога на основі відповідних правил Ради Співтовариства стосовно технічної допомоги Незалежним Державам, пріоритетів, погоджених у орієнтовній програмі про технічну допомогу Співтовариства Україні і встановлених процедур її координації та здійснення.

6. Рада з питань співробітництва надає рекомендації стосовно розвитку співробітництва у пріоритетних сферах, визначених в пункті 3.

Стаття 53

Співробітництво в галузі промисловості

1. Співробітництво має на меті сприяти, зокрема, нижченаведеному:
 - розвитку ділових зв'язків між промисловцями обох Сторін, тобто з огляду на передачу технологій та ноу-хау;
 - участі Співтовариства в заходах України по перебудові та технічному переоснащенню її промисловості;
 - удосконаленню управління;
 - розробці необхідних комерційних правил та практичних заходів, включаючи маркетинг виробів;
 - охороні навколишнього середовища;
 - адаптації структури промислового виробництва до стандартів розвинутої ринкової економіки;
 - конверсії військово-промислового комплексу.
2. Положення цієї статті не впливають на застосування правил конкуренції, прийнятих Співтовариством, стосовно підприємства.

Стаття 54

Заохочення та захист інвестицій

1. Заважаючи на відповідні повноваження та компетенцію Співтовариства і держав-членів, співробітництво має на меті встановити сприятливий клімат для інвестицій, як внутрішніх, так і іноземних, особливо шляхом поліпшення умов захисту інвестицій, руху капіталу та обміну інформацією про можливості щодо інвестицій.
2. Основними цілями цього співробітництва, зокрема, є:
 - укладення між державами-членами і Україною, за необхідністю, угод про заохочення і захист інвестицій;

- укладення між державами-членами і Україною, за необхідністю, угод про уникнення подвійного оподаткування;
- створення сприятливих умов з метою залучення іноземних інвестицій в економіку України;
- формування стабільної і належної законодавчої бази і умов в галузі підприємницької діяльності, а також обмін інформацією про закони, положення та адміністративну практику в галузі інвестицій;
- обмін інформацією про можливості інвестування, зокрема під час проведення торгових ярмарків, виставок, торгових тижнів та інших заходів.

Стаття 55

Публічне укладання контрактів

Сторони співробітничать з метою створення умов для відкритого та конкурентоспроможного укладання контрактів на товари та послуги, зокрема шляхом проведення тендерів.

Стаття 56

Співробітництво в галузі оцінки стандартів та оцінки відповідності

1. Співробітництво між Сторонами сприяє створенню відповідності з міжнародно узгодженими критеріями, принципами та орієнтирами в питаннях якості. Такі дії сприяють прогресу у напрямку взаємного визнання в питаннях оцінки відповідності, а також покращенню якості української продукції.

2. З цією метою вони намагаються:

- сприяти розвитку відповідного співробітництва між організаціями та установами, що спеціалізуються в цих галузях;
- сприяти застосуванню технічних правил Співтовариства та європейських стандартів і процедур оцінки відповідності;
- дозволити здійснювати обмін досвідом та технічною інформацією в галузі управління якістю.

Стаття 57

Гірнична промисловість та сировинні ресурси

1. Сторони прагнуть до збільшення інвестицій і торгівлі в галузі гірничої промисловості та сировинних ресурсів.

2. Співробітництво зосереджується, зокрема, в таких галузях:

- обмін інформацією про розвиток гірничої промисловості та кольорової металургії;
- розробка правових основ співробітництва;
- питання торгівлі;
- розробка законодавчих та інших заходів у галузі охорони навколишнього середовища;

- професійна підготовка;
- безпека гірничої промисловості.

Стаття 58

Співробітництво в галузі науки і техніки

1. Сторони сприяють співробітництву в галузі цивільних наукових досліджень та технічних розробок (ДТР) на основі взаємної вигоди та з урахуванням наявних ресурсів, належного доступу до їх відповідних програм та з урахуванням належного рівня ефективного захисту прав інтелектуальної, промислової та комерційної власності (ПВ).

2. Співробітництво в галузі науки і техніки включає:

- обмін науковою і технічною інформацією;
- спільну діяльність в галузі ДТР;
- діяльність по професійній підготовці та програмах мобільності для науковців, дослідників та технічного персоналу, які беруть участь у ДТР з обох сторін.

Якщо таке співробітництво приймає форму діяльності, що включає в себе галузь освіти і/або професійної підготовки, воно повинно здійснюватись згідно з положеннями статті 59.

Сторони, на основі взаємної домовленості, можуть здійснювати науково-технічне співробітництво в інших формах.

При здійсненні такого співробітництва особлива увага приділяється працевлаштуванню науковців, інженерів, дослідників та технічного персоналу, зайнятих або тих, що були зайняті дослідженнями у галузі виробництва зброї масового знищення або в такому виробництві.

3. Співробітництво згідно з цією статтею здійснюється на основі окремих угод, які мають бути обговорені та укладені відповідно до процедур, прийнятих кожною стороною, і які, між іншим, визначають відповідні положення щодо ПВ.

Стаття 59

Освіта та професійна підготовка

1. Сторони здійснюють співробітництво з метою підвищення рівня загальної освіти та професійної кваліфікації в Україні, як у громадському, так і в приватному секторах.

2. Співробітництво, зокрема, зосереджується в таких галузях:

- удосконалення системи вищої освіти та системи підготовки в Україні згідно з сучасними вимогами, включаючи систему сертифікації вищих учбових закладів і дипломів про вищу освіту;
- професійна підготовка керівників підприємств державного та приватного секторів та цивільних службовців в пріоритетних галузях, що мають бути визначені;
- співробітництво між учбовими закладами, співробітництво між уч-

бовими закладами і фірмами;

- мобільність для вчителів, випускників, адміністраторів, молодих вчених і дослідників та молоді;

- сприяння навчанню в галузі європейських досліджень у відповідних закладах;

- навчання мовам країн Співтовариства;

- підготовка на курсах вдосконалення майстерності перекладачів для роботи на конференціях;

- підготовка журналістів;

- підготовка викладачів.

3. Можлива участь однієї Сторони у відповідних програмах в галузі освіти та підготовки іншої Сторони може бути розглянута згідно з їхніми відповідними процедурами і тоді, якщо це є доцільним, будуть розроблені установчі рамки і плани співробітництва з урахуванням участі України у програмі ТЕМПУС Співтовариства.

Стаття 60

Сільське господарство та агропромисловий сектор

Метою співробітництва в цій галузі є здійснення аграрної реформи, модернізація, перебудова та приватизація сільського господарства, агропромислового сектора та сектора послуг в Україні, розвиток внутрішнього та зовнішнього ринків для українських товарів, за умов, які забезпечують захист навколишнього середовища, враховуючи необхідність посилення безпеки в постачанні продуктів харчування. Сторони також прагнутимуть до поступового наближення українських стандартів до технічних правил Співтовариства стосовно промислових і сільськогосподарських продуктів харчування, включаючи санітарні і фітосанітарні стандарти.

Стаття 61

Енергетика

1. Співробітництво здійснюється в межах принципів ринкової економіки та Європейської енергетичної хартії в умовах поступового об'єднання енергетичних ринків в Європі.

2. Співробітництво, крім іншого, включає такі галузі:

- вплив виробництва та споживання енергії на навколишнє середовище з метою запобігання або мінімізації шкідливим наслідкам результатів цієї діяльності для навколишнього середовища;

- підвищення економічно прийнятним і природобезпечним шляхом якості та безпеки енергозабезпечення, включаючи диверсифікацію постачальників;

- вироблення енергетичної політики;

- поліпшення управління та регулювання енергетичної галузі відповідно до вимог ринкової економіки;

- запровадження ряду інституційних, правових, фінансових та інших передумов, необхідних для сприяння зростанню торгівлі енергією та інвестиціям;
- сприяння економії енергії та її ефективному використанню;
- модернізація, розвиток і диверсифікація енергетичної інфраструктури;
- удосконалення технологій енергетичного забезпечення та кінцевого використання всіх видів енергії;
- управління та технічна підготовка в енергетичній галузі.

Стаття 62

Співробітництво в цивільному ядерному секторі

1. Беручи до уваги відповідні повноваження та компетенцію Співтовариства та його держав-членів, співробітництво в цивільному ядерному секторі здійснюється через виконання конкретних угод про, наприклад, торгівлю ядерними матеріалами, ядерну безпеку та термоядерний синтез і відповідно до законодавчих процедур кожної Сторони.

2. Сторони співробітничать, в тому числі на міжнародних форумах, у розв'язанні проблем, що виникли внаслідок Чорнобильської катастрофи; співробітництво, зокрема, може включати:

- спільне дослідження наукових проблем, пов'язаних з Чорнобильською аварією;
- боротьба з радіоактивним забрудненням повітря, ґрунту та води;
- контроль і нагляд за радіоактивним станом навколишнього середовища;
- подолання наслідків надзвичайних ситуацій, пов'язаних з ядерною енергією/радіоактивністю;
- дезактивація забруднених радіацією земель і поводження з радіоактивними відходами;
- медичні проблеми, пов'язані з впливом наслідків ядерних аварій на стан здоров'я населення;
- розв'язання проблеми безпеки зруйнованого 4-го енергоблоку в Чорнобилі;
- економічні та адміністративні аспекти зусиль, спрямованих на подолання наслідків аварії;
- підготовка в галузі запобігання наслідкам ядерних аварій та їх зменшення;
- наукові та технічні аспекти діяльності по подоланню наслідків Чорнобильської катастрофи;
- інші галузі за погодженням Сторін.

Стаття 63

Навколишнє середовище

1. Беручи до уваги Європейську енергетичну хартію та Декларацію конференції, яка відбулася в Люцерні в 1993 році, Сторони розвивають та зміцнюють співробітництво між ними в галузі охорони навколишнього середовища та охорони здоров'я.

2. Співробітництво здійснюється з метою боротьби з погіршенням стану навколишнього середовища і, зокрема, охоплює такі питання, як:

- ефективний моніторинг рівнів забруднення та оцінка стану навколишнього середовища; система інформації про стан навколишнього середовища;

- боротьба з локальним, регіональним та транскордонним забрудненням атмосферного повітря та води;

- відновлення природного стану навколишнього середовища;

- стале, ефективне та екологічно безпечне виробництво та використання енергії; безпека промислових підприємств;

- класифікація та безпечне використання хімічних речовин;

- якість води;

- зменшення обсягів, утилізація і безпечне знищення відходів, а також виконання положень Базельської конвенції;

- вплив, який здійснює на навколишнє середовище сільське господарство, ерозія ґрунтів та хімічне забруднення;

- захист лісів;

- збереження біологічної різноманітності, територій, що охороняються, а також раціональне використання біологічних ресурсів та управління ними;

- планування землекористування, включаючи будівництво та міське планування;

- застосування економічних та фінансових важелів;

- глобальні кліматичні зміни;

- екологічна освіта та виховання;

- виконання Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті, яка була підписана в місті Еспоо.

3. Співробітництво, зокрема, здійснюється шляхом:

- планування заходів по подоланню наслідків катастроф та інших надзвичайних ситуацій;

- обміну інформацією та експертами, включаючи інформацію та експертів, що мають відношення до передачі чистих технологій та безпечного і екологічно раціонального використання біотехнологій;

- проведення спільної дослідницької діяльності;

- удосконалення законодавства в напрямку стандартів Співтовариства;

- співробітництва на регіональному (в тому числі, в рамках Європейського агентства по навколишньому середовищу) та на міжнародному рівнях;
- розробки стратегії, зокрема стосовно глобальних та кліматичних проблем, а також з метою досягнення сталого розвитку;
- дослідження впливу на навколишнє середовище.

Стаття 64

Транспорт

Сторони розвивають та зміцнюють співробітництво між ними в галузі транспорту.

Це співробітництво, між іншим, має на меті реконструкцію і модернізацію транспортних систем і мереж доріг в Україні, а також поглиблення і забезпечення, в разі потреби, сумісності транспортних систем в контексті створення більш глобальної транспортної системи.

Співробітництво, між іншим, включає:

- модернізацію управління автомобільним, залізничним транспортом, портами і аеропортами;
- модернізацію і розвиток залізниці, водних шляхів, автомобільних доріг, портів, аеропортів, аеронавігаційної інфраструктури, включаючи модернізацію головних шляхів, що становлять обопільний інтерес, і трансєвропейських магістралей для згаданих видів транспорту;
- сприяння змішаним перевезенням та їх розвиток;
- сприяння спільним програмам досліджень і розробок;
- підготовка законодавчої та організаційної бази для розробки і імплементації політики, включаючи приватизацію транспортного сектора.

Стаття 65

Космічний простір

Беручи до уваги відповідну компетенцію Співтовариства, його держав-членів та Європейського космічного агентства, Сторони сприяють, при необхідності, довгостроковому співробітництву в галузі дослідження космічного простору в мирних цілях, розвитку таких досліджень та комерційного використання результатів таких досліджень. Сторони приділяють особливу увагу тим ініціативам, які сприяють повною мірою комплексності їхньої відповідної космічної діяльності.

Стаття 66

Поштовий зв'язок та електрозв'язок

В межах своїх відповідних повноважень та компетенції Сторони розширюють та зміцнюють співробітництво в таких галузях:

- визначення політики та керівних принципів розвитку електрозв'язку та поштового зв'язку;

- розробка принципів тарифної політики і маркетингу в галузі електрозв'язку та поштового зв'язку;
- заохочення розробки проєктів в галузі електрозв'язку та поштового зв'язку і залучення інвестицій;
- підвищення ефективності та якості забезпечення електрозв'язку та поштового зв'язку, між іншим, шляхом лібералізації діяльності в організаційних структурах;
- передове застосування електрозв'язку, зокрема, в сфері електронного переказу коштів;
- управління телекомунікаційними мережами та їх "оптимізація";
- створення відповідної нормативної бази для надання телекомунікаційних та поштових послуг і для використання діапазону радіочастот;
- підготовка персоналу з питань електрозв'язку і поштового зв'язку для діяльності в ринкових умовах.

Стаття 67

Фінансові послуги

Співробітництво, зокрема, спрямовується на полегшення включення України до загальноприйнятих систем взаємних розрахунків. Технічна допомога зосереджується на:

- розвитку банківських і фінансових послуг, розвитку спільного ринку кредитних ресурсів, залученні України до загальноприйнятої системи взаємних розрахунків;
- розвитку фіскальної системи та її установ в Україні, обміні досвідом та навчанні персоналу;
- розвитку послуг у сфері страхування, що, між іншим, створило б сприятливі умови для участі компаній Співтовариства у створенні спільних підприємств в галузі страхування в Україні, а також розвитку експортного кредитного страхування;
- це співробітництво, зокрема, сприяє розвитку стосунків між Україною та державами-членами у сфері фінансових послуг.

Стаття 68

Відмивання грошей

1. Сторони визнають необхідність докладати зусилля і співпрацювати з метою запобігання використанню своїх фінансових систем для відмивання доходів, отриманих від кримінальної діяльності в цілому та злочинів, пов'язаних з наркотиками зокрема.

2. Співробітництво в цій галузі включає адміністративну та технічну допомогу з метою встановлення відповідних норм запобігання відмиванню грошей, еквівалентних тим, які прийняті Співтовариством та міжнародними форумами в цій галузі, включаючи Цільову групу з фінансових питань (ЦГФП).

Стаття 69

Валютно-грошова політика

На прохання українських властей, Співтовариство надає технічну допомогу, яка має на меті підтримати зусилля України у напрямку створення і зміцнення її власної валютно-грошової системи та введення нової грошової одиниці, яка має стати конвертованою, а також у напрямку поступового зближення політики України з політикою європейської валютної системи. Це включає неформальний обмін поглядами стосовно принципів та функціонування європейської валютної системи.

Стаття 70

Регіональний розвиток

1. Сторони зміцнюють співробітництво в галузі регіонального розвитку та планування землекористування.

2. З цією метою вони сприяють обміну інформацією між національними, регіональними та місцевими органами влади з питань регіональної політики планування землекористування та методики формування регіональної політики, яка приділяє особливу увагу розвитку несприятливих районів.

Вони також сприяють налагодженню прямих зв'язків між відповідними районами та державними організаціями, які займаються питаннями планування регіонального розвитку, з метою, між іншим, обміну інформацією про шляхи і методи сприяння регіональному розвитку.

Стаття 71

Співробітництво в соціальній галузі

Що стосується охорони здоров'я та безпеки, то Сторони розвивають співробітництво між ними з метою поліпшення рівня охорони здоров'я та безпеки працівників.

1. Співробітництво, головним чином, включає:

- освіту та підготовку з питань охорони здоров'я та безпеки, причому головна увага має приділятися секторам діяльності високого ризику;

- розробка та застосування превентивних заходів, спрямованих на боротьбу з професійними захворюваннями та іншими захворюваннями, пов'язаними з роботою;

- запобігання ризику великих аварій та регулювання використання токсичних хімічних речовин;

- дослідження в галузі розвитку бази знань стосовно умов праці та здоров'я і безпеки працівників.

2. Що стосується зайнятості, то співробітництво включає, головним чином, технічну допомогу в галузях:

- оптимізації ринку робочої сили;

- модернізації консультаційних служб та служб, які займаються пошуком роботи;
- планування та менеджменту перебудовчих програм;
- заохочення розвитку зайнятості на місцевому рівні;
- обміну інформацією про програми гнучкої зайнятості, включаючи програми, що стимулюють роботу не за наймом та підприємництво.

3. Сторони приділяють особливу увагу співробітництву в галузі соціального захисту, яке, між іншим, включає співпрацю у плануванні та здійсненні реформ у системі соціального захисту в Україні.

Ці реформи мають на меті розробку в Україні методів захисту, притаманних країнам з ринковою економікою, і охоплюють всі напрямки соціального захисту.

Стаття 72

Туризм

1. Сторони розширюють та розвивають співробітництво між ними, яке включає:

- сприяння туризму;
- співробітництво між офіційними туристичними організаціями;
- збільшення потоку інформації;
- передачу "ноу-хау";
- вивчення можливостей спільної діяльності;
- підготовку персоналу з метою розвитку туризму.

Стаття 73

Малі та середні підприємства

1. Сторони намагаються розвивати і зміцнювати малі та середні підприємства та їх об'єднання, а також співробітництво між малими та середніми підприємствами Співтовариства та України.

2. Співробітництво включає технічну допомогу, зокрема в таких галузях:

- розвиток правової бази діяльності малих та середніх підприємств;
- створення відповідної інфраструктури (установа для підтримки малих та середніх підприємств, зв'язок, допомога у створенні фонду малих та середніх підприємств);
- створення технологічних парків.

Стаття 74

Інформація та зв'язок

Сторони підтримують розвиток сучасних методів обробки інформації, в тому числі засобів інформації, та сприяють ефективному взаємному обміну інформацією. Першочергова увага приділяється програмам, які мають за мету ознайомлення широкої громадськості з основною інформацією про

Співтовариство і Україну, включаючи, коли це можливо, взаємний доступ до баз даних на основі повної поваги до прав на інтелектуальну власність.

Стаття 75

Захист прав споживачів

1. Сторони започатковують тісне співробітництво з метою досягнення сумісності їх систем захисту прав споживачів. Це співробітництво, зокрема, включає проведення експертної оцінки законодавчих та інституційних реформ, створення постійно діючої системи взаємної інформації про небезпечні продукти, вдосконалення інформації, яка надається споживачу особливо стосовно цін, характеристики товарів та послуг, що пропонуються, підготовку адміністративних посадових осіб та інших представників інтересів споживачів, розвиток обмінів між представниками інтересів споживачів та поглиблення сумісності політики в галузі захисту прав споживачів.

Стаття 76

Митниця

1. Метою співробітництва є забезпечення виконання усіх положень, що мають бути прийняті щодо торгівлі та торгівлі на основі взаємної вигоди та досягнення зближення української митної системи з митною системою Співтовариства.

2. Співробітництво, зокрема, включає:

- обмін інформацією;
- удосконалення методів роботи;
- запровадження об'єднаної номенклатури та єдиного адміністративного документа;
- взаємозв'язок між транзитними системами Співтовариства та України;
- спрощення перевірок та формальностей, які стосуються перевезення товарів;
- підтримку введення сучасних митних інформаційних систем;
- організацію семінарів і навчальних циклів.

3. Без шкоди для подальшого співробітництва, що передбачається в цій Угоді і, зокрема у статті 79, взаємодопомога між адміністративними органами у митних справах Сторін здійснюється відповідно до положень Протоколу, що додається до цієї Угоди.

Стаття 77

Співробітництво в галузі статистики

Співробітництво в цій галузі має за мету розвиток ефективної статистичної системи, яка забезпечувала б надійний статистичний матеріал, необхідний для підтримки та моніторингу процесу економічних реформ, та сприяла б розвитку приватного підприємництва в Україні.

Сторони, зокрема, співпрацюють у таких галузях:

- адаптація статистичної системи України до міжнародних методів, стандартів та класифікації;
- обмін статистичною інформацією;
- надання необхідної статистичної макро- і мікроекономічної інформації для здійснення економічних реформ та управління ними.

З цією метою Співтовариство надає Україні технічну допомогу.

Стаття 78 **Економіка**

Сторони сприяють процесу економічної реформи та узгодженню політики в галузі економіки, співпрацюючи з метою поглиблення розуміння основ їх відповідних економічних систем, а також шляхів розробки та здійснення економічної політики в країнах з ринковою економікою. З цією метою Сторони обмінюються інформацією про функціонування та перспективи макроекономіки.

Співтовариство надає технічну допомогу з метою:

- допомоги Україні в проведенні економічної реформи, надаючи експертно-консультативну та технічну допомогу;
- сприяння співробітництву між економістами з метою прискорення передачі "ноу-хау" для розробки економічної політики;
- забезпечення широкого розповсюдження наукових досліджень, дотичних до економічної політики.

Стаття 79 **Наркотики**

У межах своїх відповідних повноважень та компетенції Сторони співробітничать в галузі підвищення ефективності та якості політики і заходів по боротьбі з незаконним виробництвом, постачанням та продажем наркотиків та психотропних речовин, включаючи запобігання втратам хімічної вихідної сировини, а також в галузі сприяння запобіганню і зменшенню попиту на наркотики. Співробітництво в цій сфері ґрунтується на взаємних консультаціях та тісній координації між Сторонами у тому, що стосується цілей та заходів в різних галузях, які мають відношення до наркотиків.

Розділ VIII. СПІВРОБІТНИЦТВО В ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ

Стаття 80

Сторони зобов'язуються сприяти, заохочувати та допомагати розвитку культурного співробітництва. Коли це можливо, співробітництво може розвиватися на основі програм культурного співробітництва Співтовариства

або однієї чи декількох держав-членів, а також можуть здійснюватися подальші заходи, що становлять обопільний інтерес.

Розділ ІХ. ФІНАНСОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Стаття 81

Для досягнення цілей цієї Угоди та згідно із статтями 82, 83 та 84 Україна отримує тимчасову фінансову допомогу від Співтовариства, яке надає технічну підтримку у вигляді субсидій для прискорення економічних перетворень в Україні.

Стаття 82

Ця фінансова допомога надається а рамках Програми ТАСІС, передбаченої у відповідному регламенті Ради Співтовариства.

Стаття 83

Цілі та галузі фінансової допомоги Співтовариства визначаються в орієнтовній програмі, яка відображає встановлені пріоритети, що мають бути погоджені між Сторонами з огляду на потреби України, поглинаючу спроможність секторів та просування реформ. Сторони інформують про це Раду з питань співробітництва.

Стаття 84

Для оптимального використання наявних ресурсів Сторони забезпечують тісну координацію надходжень в рамках технічної допомоги Співтовариства з надходженнями з інших джерел, таких, як держави-члени, інші країни та міжнародні організації, такі як Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Європейський банк реконструкції та розвитку, а також ПРООН і МВФ.

Глава Х. ІНСТИТУЦІЙНІ, ЗАГАЛЬНІ ТА ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 85

Згідно з цим документом створюється Рада з питань співробітництва, яка стежить за виконанням цієї Угоди. Засідання Ради проводяться на рівні міністрів один раз на рік, а також тоді, коли цього вимагають обставини. З метою досягнення цілей цієї Угоди вона розглядає будь-які значні питання, що виникають в рамках Угоди, та будь-які інші двосторонні або міжнародні питання, що становлять взаємний інтерес. Рада з питань співробітництва може також виносити необхідні рекомендації за погодженням між двома Сторонами.

Стаття 86

1. Рада з питань співробітництва складається з членів Ради Європейського союзу та з членів Комісії європейських співтовариств, з одного боку, та членів Уряду України, з другого боку.

2. Рада з питань співробітництва встановлює свої правила процедури.

3. Посаду Голови Ради з питань співробітництва займають по черзі представник Співтовариства і член Уряду України.

Стаття 87

1. Раді з питань співробітництва у виконанні нею її обов'язків допомагає Комітет з питань співробітництва, який складається з представників членів Ради Європейського союзу і членів Комісії європейських співтовариств з одного боку, та з представників Уряду України з іншого боку, як правило, на рівні старших посадових осіб державної служби. Посаду Голови Комітету з питань співробітництва займають по черзі представник Співтовариства та представник України.

У своїх правилах процедури Рада з питань співробітництва визначає обов'язки Комітету з питань співробітництва, які включають підготовку засідань Ради з питань співробітництва та питання діяльності Комітету.

2. Рада з питань співробітництва може передавати будь-яке із своїх повноважень Комітету з питань співробітництва, що забезпечить послідовність між засіданнями Ради з питань співробітництва.

Стаття 88

Рада з питань співробітництва може приймати рішення про створення будь-якого іншого спеціального комітету чи органу для надання їй допомоги у виконанні її обов'язків і вона визначає склад та обов'язки таких комітетів або органів і порядок їх діяльності.

Стаття 89

При розгляді будь-якого питання, що виникає в рамках цієї Угоди стосовно будь-якого положення, яке посилається на одну із статей ГАТТ, Рада з питань співробітництва якнайповною мірою бере до уваги тлумачення, яке звичайно дається відповідній статті ГАТТ Договірними Сторонами ГАТТ.

Стаття 90

Цим створюється Комітет з парламентського співробітництва. Цей Комітет є форумом, на якому зустрічаються члени Українського та Європейського парламентів для обміну думками. Він скликається з періодичністю, яку визначає сам.

Стаття 91

1. Комітет з парламентського співробітництва складається з членів Європейського парламенту з одного боку, та членів Українського парламенту з другого боку.

2. Комітет з парламентського співробітництва визначає свої правила процедури.

3. Головування в Комітеті з парламентського співробітництва здійснюється по черзі відповідно представниками Європейського парламенту і Українського парламенту згідно з положеннями, визначеними в його правилах процедури.

Стаття 92

Комітет з парламентського співробітництва може запитувати відповідну інформацію про виконання цієї Угоди від Ради з питань співробітництва, яка в такому випадку надає Комітету запитувану інформацію.

Комітету з парламентського співробітництва надається інформація стосовно рекомендацій Ради з питань співробітництва.

Комітет з парламентського співробітництва може виносити рекомендації Раді з питань співробітництва.

Стаття 93

У рамках сфери дії цієї Угоди кожна Сторона зобов'язується забезпечити фізичним та юридичним особам іншої Сторони доступ, вільний від дискримінації щодо своїх власних фізичних та юридичних осіб, до компетентних судів та адміністративних органів Сторін для захисту їх особистих та майнових прав, включаючи права на інтелектуальну, промислову та комерційну власність.

У межах своїх відповідних повноважень Сторони:

- сприяють проведенню арбітражу для вирішення спорів, які виникають у зв'язку з комерційними угодами та угодами про співробітництво, укладеними суб'єктами економічної діяльності Співтовариства та України;

- погоджуються про те, що у разі передачі спору до арбітражу кожна Сторона, яка бере участь у цьому спорі, може, якщо правила арбітражного органу, вибраного Сторонами, не встановлюють інше, вибрати свого власного арбітра, незалежно від його національності, і про те, що головуючий третій арбітр або єдиний арбітр може бути громадянином третьої країни;

- рекомендують своїм суб'єктам економічної діяльності вибрати, на основі взаємної згоди, законодавство, що застосовується до їхніх контрактів;

- підтримують звернення до арбітражних правил, розроблених Комісією ООН з права міжнародної торгівлі (UNCITRAL), і використання арбітражних органів країни, що підписала Конвенцію про визнання та ви-

конання іноземних арбітражних рішень, укладену в Нью-Йорку 10 липня 1958 року.

Стаття 94

Ніщо в цій Угоді не перешкоджає одній із Сторін вживати будь-яких заходів:

а) які, на її думку, необхідні для того, щоб запобігти розголошенню інформації, що суперечить суттєвим інтересам її безпеки;

б) що мають відношення до виробництва або продажу зброї, воєнного спорядження та матеріалів або до досліджень, розробок чи виробництва, необхідного для цілей оборони, якщо такі заходи не зашкоджують умовам конкуренції стосовно продукції, яка не призначена для використання у суто воєнних цілях;

с) які вона вважає необхідними для забезпечення своєї власної безпеки у випадку серйозних внутрішніх безпорядків, які порушують закон і громадський порядок, під час війни або серйозного міжнародного напруження, яке являє собою загрозу війни, або для виконання взятих зобов'язань по підтриманню міжнародного миру та безпеки;

д) які, на її думку, необхідні для дотримання її міжнародних зобов'язань по контролю за подвійним використанням промислових товарів і технологій.

Стаття 95

1. У сферах, на які поширюється дія цієї Угоди, без шкоди для будь-яких її спеціальних положень:

- заходи, які вживаються Україною по відношенню до Співтовариства, не повинні приводити до будь-якої дискримінації держав-членів Співтовариства, їх громадян або їх компаній чи фірм;

- заходи, які вживаються Співтовариством по відношенню до України, не повинні приводити до будь-якої дискримінації громадян України або її компаній чи фірм.

2. Положення пункту 1 не зашкоджують праву Сторін використовувати відповідні положення їх фінансового законодавства стосовно платників податків, які знаходяться не в однакових умовах з точки зору їх місця проживання.

Стаття 96

1. Кожна з двох Сторін може передавати до Ради з питань співробітництва будь-який спір щодо застосування або тлумачення цієї Угоди.

2. Рада з питань співробітництва може врегульовувати спір шляхом винесення рекомендації.

3. Якщо спір не може бути врегульований відповідно до пункту 2, кожна Сторона може повідомити іншу Сторону про призначення мирового

посередника, після чого інша Сторона має призначити другого мирового посередника протягом двох місяців. Для застосування цієї процедури Співтовариство і держави-члени вважаються однією Стороною спору.

Рада з питань співробітництва призначає третього посередника.

Рекомендації мирових посередників приймаються більшістю голосів. Такі рекомендації не є обов'язковими для Сторін.

Стаття 97

На вимогу однієї із Сторін Сторони оперативно проводять консультації з використанням відповідних каналів з метою обговорення будь-яких питань, що стосуються тлумачення або імплементації цієї Угоди та інших відповідних аспектів стосунків між Сторонами.

Положення цієї статті ніяким чином не зачіпають статті 18, 19, 96 та 102 і не зашкоджують ним.

Стаття 98

Режим, який надається Україні в рамках цієї Угоди, ні в якому разі не є більш сприятливим ніж режим, що надається державами-членами одна одній.

Стаття 99

В цілях цієї Угоди термін "Сторони" означає Україну з одного боку, та Співтовариство або держави-члени, або Співтовариство та держави-члени, згідно з їх відповідними повноваженнями, з другого боку.

Стаття 100

Оскільки питання, що охоплюються цією Угодою, регулюються Енергетичною Хартією та Протоколами до неї, така Хартія і такі Протоколи після набуття чинності застосовуються до таких питань, але лише в тій мірі, в якій таке застосування передбачене їх положеннями.

Стаття 101

Ця Угода укладається на початковий період тривалістю десять років. Угода автоматично подовжується на один рік, якщо одна із Сторін за шість місяців до закінчення строку дії Угоди не сповістить іншу Сторону у письмовій формі про свій намір денонсувати Угоду.

Стаття 102

1. Сторони вживають будь-яких загальних або спеціальних заходів, необхідних для виконання своїх зобов'язань за Угодою. Вони докладають зусиль для досягнення цілей, визначених Угодою.

2. Якщо одна із Сторін вважає, що інша Сторона не виконує своїх зобов'язань за Угодою, вона може вжити відповідних заходів. Перед тим, як

вжити таких заходів, за винятком випадків надзвичайної терміновості, вона надає Раді з питань співробітництва всю відповідну інформацію, необхідну для уважного вивчення ситуації з метою пошуку рішення, прийнятного для Сторін.

При визначенні цих заходів пріоритет має бути відданий таким заходам, які якомога менше зашкоджують дії Угоди. Рада з питань співробітництва негайно інформується про ці заходи, якщо цього вимагає інша Сторона.

Стаття 103

Додатки I, II, III, IV, V, Доповнення до додатка V і Протокол складають невід'ємну частину цієї Угоди.

Стаття 104

До тих пір, поки за цією Угодою приватним особам і суб'єктам економічної діяльності не будуть забезпечені рівні права, Угода не зашкоджує правам, гарантованим їм діючими угодами, які є обов'язковими для однієї чи декількох держав-членів з одного боку і України з іншого боку, крім сфер, що відносяться до компетенції Співтовариства, та без шкоди для зобов'язань держав-членів, які випливають з цієї Угоди, в сферах, що відносяться до їх компетенції.

Стаття 105

Ця Угода застосовується, з одного боку, до території, де діють договори про утворення Європейського співтовариства, Європейського співтовариства по атомній енергії та Європейського об'єднання вугілля та сталі, та за умов, визначених в цих договорах, і, з іншого боку, до території України.

Стаття 106

Генеральний секретар Ради Європейського Союзу є депозитарієм цієї Угоди.

Стаття 107

Оригінальний текст Угоди, тексти якої англійською, голандською, грецькою, датською, іспанською, італійською, німецькою, португальською, французькою та українською мовами є автентичними, здається на зберігання Генеральному секретареві Ради Європейського Союзу.

Стаття 108

Ця Угода схвалюється Сторонами згідно з їх відповідними процедурами.

Угода набуває чинності в перший день другого місяця, що наступає

після дати, коли Сторони повідомили Генерального секретаря Ради Європейського Союзу про завершення процедур, зазначених у першому пункті.

Після набуття нею чинності у тому, що стосується відносин між Україною та Співтовариством, ця Угода замінює Угоду між Європейським економічним співтовариством, Європейським співтовариством по атомній енергії та Союзом Радянських Соціалістичних Республік про торгівлю та економічне і комерційне співробітництво, підписану в Брюсселі 18 грудня 1989 року.

Стаття 109

Якщо до завершення процедур, необхідних для набуття чинності цієї Угодою, положення певних частин цієї Угоди будуть вводитися в дію в 1994 році шляхом укладення тимчасової угоди між Співтовариством і Україною, Договірні Сторони погоджуються про те, що у цьому випадку термін "дата набуття чинності Угодою" означає дату набуття чинності тимчасовою Угодою.

Список додатків

Додаток I. Орієнтовний список пільг, що надаються Україною незалежним державам відповідно до статті 12.

Додаток II. Виключні заходи, які частково скасовують положення статті 14.

Додаток III. Конвенції про інтелектуальну власність (пункту 2 ст. 50).

Додаток IV. Застереження Співтовариства відповідно до пункту 1b статті 30.

Додаток V. Застереження України відповідно до пункту 2a статті 30.
Доповнення до додатка V. Фінансові послуги: визначення

Список протоколів

Протокол про надання взаємної допомоги у митних питаннях.

Орієнтовний список пільг, що надаються Україною незалежним державам відповідно до статті 12

1. Вірменія, Білорусь, Грузія, Естонія, Казахстан, Литва, Молдова, Росія, Туркменістан - ввізне мито не стягується.

Вивізне мито не стягується з товарів, які поставляються згідно з кліринговими та міждержавними угодами в межах обсягів, визначених цими угодами.

Ввізні та вивізні товари оподаткуванню ПДВ не підлягають. Акцизний збір з вивізних товарів не стягується.

Всі незалежні держави - експортні квоти на поставки товарів, що здійснюються на основі річних міждержавних угод про торгівлю і співробітництво, є відкритими на тих же умовах, що і для поставок товарів для державних потреб.

2. Вірменія, Білорусь, Грузія, Естонія, Казахстан, Литва, Молдова, Туркменістан - платежі можуть здійснюватися в рублях.

Росія - платежі можуть здійснюватися в рублях або карбованцях.

Всі незалежні держави - спеціальна система некомерційних операцій, включаючи платежі по цих операціях.

3. Всі незалежні держави - спеціальна система поточних платежів.

4. Всі незалежні держави - спеціальна цінова система в торгівлі деякою сировиною та напівфабрикатами.

5. Всі незалежні держави - спеціальні умови транзиту.

6. Всі незалежні держави - спеціальні умови митних процедур.

Виключні заходи, які частково скасовують положення статті 14

1. Виключні заходи, які частково скасовують положення статті 14, можуть вживатися Україною у формі кількісних обмежень на недискримінаційній основі.

2. Ці заходи можуть стосуватися лише нових галузей промисловості або деяких секторів, що знаходяться в процесі перебудови чи стикаються з серйозними труднощами, особливо коли такі труднощі викликають значні соціальні проблеми.

3. Загальний обсяг імпорту товарів, які підпадають під такі заходи, не може перевищувати 15% від загального імпорту із Співтовариства на протязі останнього року, що передуює запровадженню будь-яких кількісних обмежень, для яких маються у наявності статистичні дані.

4. Такі заходи можуть вживатися лише на протязі перехідного періоду, який закінчується 31 грудня 1998 року, якщо Сторони не домовляться про інше, або коли Україна приєднається до ГАТТ, залежно від того, що буде раніше.

5. Україна інформує Раду з питань співробітництва про будь-які заходи, які вона має намір запровадити відповідно до умов цього Додатка, а також, на прохання Співтовариства, в Раді з питань співробітництва. До запровадження цих заходів проводяться консультації щодо таких заходів та галузей, в яких вони будуть застосовуватися.

Додаток III

Конвенції про інтелектуальну власність (стаття 50)

1. Пункт 2 статті 50 стосується таких багатосторонніх конвенцій:
 - Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (Паризький акт, 1971 рік);
 - Міжнародна конвенція про охорону прав акторів-виконавців, виробників фонограм і органів радіомовлення (Рим, 1961 рік);
 - Протокол до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію торгових знаків (Мадрид, 1989 рік);
 - Німецька угода про міжнародну класифікацію виробів та послуг для цілей реєстрації знаків (Женева 1977 рік, з поправками, внесеними в 1979);
 - Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів для цілей патентних процедур (1977 рік із змінами, внесеними в 1980 році);
 - Міжнародна конвенція про захист нових сортів рослин (UPOV) (Женевський акт, 1978 рік).
2. Україна робить все можливе для приєднання без необґрунтованої затримки до Женевського акта 1991 року, до Міжнародної конвенції про захист нових сортів рослин (UPOV).
3. Рада з питань співробітництва може рекомендувати, щоб пункт 2 статті 50 застосовувався до інших багатосторонніх конвенцій. При виникненні проблем у галузі інтелектуальної власності, що впливають на умови торгівлі, на вимогу будь-якої сторони проводяться негайні консультації з метою досягнення взаємоприйнятних рішень.
4. Сторони підтверджують те велике значення, якого вони надають зобов'язанням, що впливають з таких багатосторонніх конвенцій:
 - Паризька конвенція про охорону промислової власності (Стокгольмський акт, 1967 рік, з поправками, внесеними в 1979 році);
 - Мадридська угода про міжнародну реєстрацію торгових знаків (Стокгольмський акт, 1967 рік, з поправками, внесеними в 1979 році);

- Договір про патентне співробітництво (Вашінгтон, 1970 рік, з поправками, внесеними в 1979 і 1984 роках).

5. З набуттям чинності цією Угодою Україна надає компаніям Співтовариства та його громадянам режим стосовно визнання і захисту інтелектуальної власності не менш сприятливий, ніж той, що надається нею будь-якій третій країні за двосторонніми угодами.

6. Положення пункту 5 не поширюються на пільги, що надаються Україною будь-якій третій країні на засадах взаємності, та на пільги, що надаються Україною іншій державі колишнього СРСР.

Додаток IV

Застереження Співтовариства відповідно до пункту 1b статті 30

Гірничодобувна промисловість

У деяких державах-членах для отримання компаніями, що не контролюються ЄС, прав на гірничодобувну діяльність та розробку корисних копалин може вимагатися концесія.

Рибальство

Доступ до біологічних ресурсів та їх використання, доступ до місць морського рибальського промислу, що знаходяться під суверенітетом або юрисдикцією держав-членів Співтовариства надається лише рибальським суднам, які несуть прапор держави-члена Співтовариства та зареєстровані на території Співтовариства, якщо не передбачене інше.

Придбання нерухомого майна

У деяких державах-членах придбання нерухомого майна компаніями країн, які не є членами ЄС, підлягає обмеженням.

Аудіо-візуальні послуги, в тому числі радіо

Національний режим стосовно виробництва та розповсюдження, включаючи радіотрансляцію та інші форми трансляції для населення, може обмежуватися аудіо-візуальними творами, які відповідають певним критеріям походження.

Послуги в галузі електрозв'язку, включаючи мобільні та супутникові послуги

Резервовані послуги.

У деяких державах-членах доступ до додаткових послуг та інфраструктур є обмеженим.

Професійні послуги

Послуги, зарезервовані для фізичних осіб - громадян держав-членів. За певних умов ці особи можуть створювати компанії.

Сільське господарство

У деяких державах-членах національний режим не застосовується до компаній, які не контролюються ЄС і які бажають займатися сільськогосподарською діяльністю. Придбання виноградників компаніями, які не контролюються ЄС, підлягає нотифікації або, у разі необхідності, вимагає офіційного дозволу.

Послуги агентств новин

У деяких державах-членах існують обмеження на участь іноземців у видавничих та телерадіомовних компаніях.

Додаток V

Застереження України відповідно до пункту 2а статті 30

Застосування застережень в цьому Додатку ні в якому разі не призводить до менш сприятливого режиму, ніж той, який надається компаніям будь-якої третьої країни.

1. Фінансові послуги (як визначено в Доповненні до додатка V).

1.1. Банківські та відповідні фінансові послуги.

Протягом перехідного періоду, що не перевищує п'яти років з дати підписання цієї Угоди, Україна може по відношенню до утворення дочірніх компаній та філіалів компаній Співтовариства в Україні продовжувати застосовувати положення українських законів:

- "Про систему валютного регулювання і валютного контролю" (15-93);
- "Про банки і банківську діяльність" (872-12);
- "Про заставу" (2654-12);
- "Про цінні папери і фондову біржу" (1201-12);
- "Про приватизаційні папери" (2173-12) (відносно розподілу та продажу приватизаційних ваучерів).

Протягом перехідного періоду, визначеного вище, не можуть впроваджуватись нові правила чи заходи, згідно з якими зростає ступінь дискримінації стосовно дочірніх компаній чи філіалів компаній Співтовариства у порівнянні з українськими компаніями.

1.2. Страхування (як зазначено у Доповненні до додатка V):

Не пізніше ніж через п'ять років після дати підписання цієї Угоди Україна створює необхідні умови для заснування страхових компаній Співтовариства, а також спільних страхових компаній відповідно до пункту 2а)

статті 30.

Протягом вищезазначеного перехідного періоду не можуть впроваджуватися нові правила чи заходи, згідно з якими зростає ступінь дискримінації стосовно дочірніх компаній чи філіалів компаній Співтовариства у порівнянні з українськими компаніями.

Протягом перехідного періоду страхова діяльність для іноземців у деяких галузях не дозволяється, обмежується або по відношенню до неї висуваються спеціальні вимоги.

2. Інші сфери:

Брокерська діяльність стосовно нерухомого майна, включаючи землю.

Власність та використання природних ресурсів.

Використання підземних та природних ресурсів, включаючи гірничі роботи.

Придбання та продаж природних ресурсів.

Рибальство

Доступ до біологічних ресурсів та районів рибальства, розташованих в українських територіальних водах та українських виключних економічних зонах та використання цих ресурсів підлягають обмеженню.

Полювання обмежується відповідно до законодавства України.

Сільське господарство

Придбання та продаж сільськогосподарських земель та лісів.

Оренда державного майна

Може висуватися вимога про сплату вільноконвертованої валюти за оренду державного майна.

Електрозв'язок

Може вимагатися дозвіл на заснування відносно компаній, що контролюються іноземцями.

Компанії засобів масової інформації

Деякі обмеження іноземної участі у діяльності засобів масової інформації.

Деякі види професійної діяльності

Професійною діяльністю в деяких галузях можуть займатися тільки українські громадяни, або у відношенні до неї висуваються спеціальні вимоги (медицина, освіта, юридичні послуги, включаючи бізнес-консультації з відповідних юридичних аспектів).

Історичні будови та пам'ятники

Доповнення до додатка V

Фінансові послуги: визначення

Фінансовою послугою вважається будь-яка послуга фінансового характеру, яку надає фінансова установа будь-якої Сторони. Фінансові послуги включають:

А. Всі види страхування та послуги, що надаються у зв'язку із страхуванням.

1. Пряме страхування (включаючи сумісне страхування):

(I) страхування життя;

(II) інші види страхування.

2. Повторне страхування і ретроцесію.

3. Посередництво в галузі страхування, таке як брокерство та посередницькі агентства.

4. Допоміжні послуги в галузі страхування, такі як консультативні послуги, послуги актуарія, послуги щодо оцінки ризику та врегулювання претензій.

В. Банківські та інші фінансові послуги (крім страхування).

1. Приймання вкладів та інших виплачуваних коштів від населення.

2. Всі види кредитування, включаючи споживчий кредит, заставний кредит, факторинг та фінансування комерційних операцій.

3. Фінансовий лізінг.

4. Всі послуги щодо розрахунків та переказу грошей, включаючи кредитні виплати та дебітові картки, дорожні чеки та банківські тратти.

5. Гарантії та зобов'язання.

6. Продаж за свій рахунок або за рахунок клієнтів на біржі або поза біржею або в інший спосіб такого:

(a) грошових ринкових інструментів (включаючи чеки, векселі, депозитні сертифікати тощо);

(b) валюти;

(c) похідних товарів, якнайменш, ф'ючерських операцій та опціонів;

(d) інструментів щодо курсу валюти та відсоткових ставок, включаючи свапи та угоди про курс по термінових операціях тощо;

(e) переказні цінні папери;

(f) інші оборотні кредитно-грошові документи та фінансові активи, включаючи зливки дорогоцінних металів.

7. Участь у випуску всіх видів цінних паперів, включаючи підписання та наймання як агента (державою або приватною особою) та надання послуг, що стосуються такого випуску.

8. Брокерські операції з грошима.

9. Управління активами, такими як готівка та цінні папери, всі форми

управління колективними інвестиціями, управління пенсійним фондом, послуги щодо депозитарію зберігання та трастові послуги.

10. Розрахункові та клірінгові послуги щодо фінансових активів, включаючи цінні папери, похідні продукти та інші кредитно-грошові документи.

11. Надання та передача фінансової інформації, обробка фінансових даних та надання відповідного програмного забезпечення установами, які надають інші фінансові послуги.

12. Посередницька консультативна діяльність та інші допоміжні фінансові послуги по всіх видах діяльності, зазначених в пунктах 1-11, включаючи рекомендації щодо кредитів та аналіз стану кредитів, дослідження та консультації щодо інвестицій та цінних паперів, консультації щодо придбання та з питань перебудови та стратегії корпорацій.

Під визначення фінансових послуг не підлягають такі види діяльності:

а) Діяльність центральних банків або будь-яких інших державних установ, спрямована на здійснення грошової політики та політики валютних курсів.

б) Діяльність центральних банків, урядових установ або організацій та державних установ, яка здійснюється за рахунок або на основі гарантій уряду, крім випадків, коли така діяльність здійснюється організаціями, що надають фінансові послуги і конкурують з такими державними установами.

с) Діяльність, яка здійснюється в рамках встановленої законом системи соціального забезпечення або державних програм пенсійних звільнень, крім випадків, коли ця діяльність здійснюється організаціями, що надають фінансові послуги і конкурують з державними або приватними установами.

Протокол про надання адміністративними органами взаємної допомоги у вирішенні митних питань

Стаття 1 Визначення

Для цілей цього Протоколу:

а) "митне законодавство" означає положення, затверджені Сторонами, що застосовуються на територіях Сторін та регулюють імпорт, експорт, транзит товарів, проведення будь-яких митних процедур над ними, включаючи заходи заборони, обмеження та контролю;

б) "мити" означає всі види мита, податків, зборів та будь-які інші види сплати, що стягуються на територіях Сторін при застосуванні митного законодавства, виключаючи збори та види сплати, які обмежені до приблизної вартості наданих послуг;

с) "установа, що звертається з проханням" означає компетентний адміністративний орган, призначений однією із Сторін з цією метою, який надсилає прохання про надання допомоги у митних справах;

д) "установа, до якої звернено прохання" означає компетентний адміністративний орган, призначений однією із Сторін з цією метою, який одержує прохання про надання допомоги у митних справах;

е) "порушення" означає будь-яке порушення митного законодавства, а також будь-яку спробу порушення цього законодавства.

Стаття 2

Сфера застосування

1. Сторони надають допомогу одна одній в межах їхньої компетенції, відповідно до характеру та умов, викладених у цьому Протоколі, забезпечуючи вірне застосування митного законодавства, зокрема шляхом запобігання, виявлення та розслідування порушень цього законодавства.

2. Допомога в митних справах, що передбачена цим Протоколом, надається будь-якому адміністративному органу Сторін, який є компетентним для застосування цього Протоколу. Це не зашкоджує нормам, що регулюють взаємну допомогу у кримінальних справах. Це також не стосується інформації, одержаної в межах здійснюваних повноважень на прохання судового органу, крім випадків, коли ці органи висловлюють свою згоду на це.

Стаття 3

Надання допомоги на прохання

1. На прохання установи, що звертається з проханням, установа, до якої звернено прохання, повинна надати їй всю відповідну інформацію, щоб дати їй змогу забезпечити вірне застосування митного законодавства, включаючи інформацію про дії, зазначені або заплановані, які порушують або спроможні порушити таке законодавство.

2. На прохання установи, що звертається з проханням, установа, до якої звернено прохання, інформує її про те, чи належним чином проводяться операції з експорту-імпорту товарів з території однієї із Сторін на територію другої Сторони, вказуючи, у відповідних випадках, митні процедури, що були застосовані.

3. На прохання установи, що звертається з проханням, установа, до якої звернено прохання, вживає необхідних заходів, щоб забезпечити нагляд за:

(а) фізичними або юридичними особами, відносно яких є вагомі підстави підозрювати, що вони порушують або порушили митне законодавство;

(b) рухом товарів, визначених як такі, що можуть збільшити кількість фактичних порушень митного законодавства;

(c) засобами транспорту, відносно яких є вагомі підстави підозрювати, що вони використовувалися, використовуються або можуть бути використані з метою порушення митного законодавства.

Стаття 4

Добровільне надання допомоги

Сторони надають допомогу одна одній згідно з їхніми законами, нормами та іншими юридичними документами, якщо вони вважають це необхідним для вірного застосування митного законодавства, зокрема, коли вони одержують інформацію стосовно:

- дій, які порушили, порушують або спроможні порушити це законодавство і які можуть становити інтерес для інших Сторін;
- нових засобів або методів здійснення цих дій;
- товарів, що є суб'єктами суттєвих порушень митного законодавства.

Стаття 5

Передача/оповіщення

На прохання установи, що звертається з проханням, установа, до якої звернено прохання, згідно із своїм законодавством вживає усіх необхідних заходів, щоб:

- передати всі документи;
- оповістити про всі рішення, на які поширюється сфера застосування цього Протоколу, адресату, що перебуває постійно або заснований на її території. У такому випадку може застосовуватись пункт 3 статті 6.

Стаття 6

Форма та зміст прохань про надання допомоги

1. Прохання відповідно до цього Протоколу складаються у письмовому вигляді. Документи, необхідні для виконання таких прохань, повинні додаватися до них. У термінових випадках можуть прийматися прохання в усній формі, але за цим слід негайно надіслати письмове підтвердження.

2. Прохання, згідно з пунктом 1 цієї статті, мають містити таку інформацію:

- (a) назву установи, що звертається з проханням;
- (b) заходи, про які йдеться в проханні;
- (c) об'єкт прохання та підстава для нього;
- (d) закони, правила та інші юридичні елементи, що мають відношення до цього випадку;

(e) якомога точніші та повніші вказівки відносно фізичної або юридичної особи, що є об'єктом розслідування;

(f) стислий виклад відповідних фактів і виконаних запитів, крім випадків, зазначених у статті 5.

3. Прохання подаються на офіційній мові закладу, до якого звернено прохання, або на мові, що є прийнятною для такого закладу.

4. Якщо прохання не відповідає офіційним вимогам, то по відношенню до нього може вимагатися виправлення або доповнення, проте може мати місце вимога здійснення запобіжних заходів.

Стаття 7

Виконання прохань

1. Для виконання прохання щодо допомоги установа, до якої звернено таке прохання, або, якщо остання не може діяти сама, адміністративний заклад, до якого було направлено прохання цією установою, виступає в рамках своєї компетенції та наявних ресурсів так, якби він діяв у власних інтересах або на прохання інших установ тієї самої Сторони шляхом надання інформації, що вже є в його розпорядженні, виконання відповідних запитів або організації їх виконання.

2. Прохання щодо допомоги здійснюються у відповідності до законодавства, правил та інших юридичних документів Сторони, до якої звернено прохання.

3. Відповідним чином уповноважені посадові особи Сторони можуть за згодою іншої задіяної сторони і в рамках умов, визначених останньою, отримувати від установ закладу, до якого звернено прохання, інформацію стосовно порушення митного законодавства, яку потребує установа, що звертається з проханням, для цілей цього Протоколу.

4. Посадові особи Сторони можуть, за згодою з іншою задіяною Стороною і в рамках умов, визначених останньою, бути присутніми при виконанні запитів на території останньої.

Стаття 8

Форма надання інформації

1. Установа, до якої звернено прохання, повідомляє про результати запитів установі, що звертається з проханням, у формі документів, засвідчених копій документів, звітів тощо.

2. Документи, зазначені в пункті 1, можуть бути замінені комп'ютеризованою інформацією у будь-якій формі в тих самих цілях.

Стаття 9

Винятки із зобов'язань щодо надання допомоги

1. Сторони можуть відмовити у наданні допомоги, як зазначено у цьому Протоколі, якщо такі дії:

(а) могли б заподіяти шкоду суверенітету, державній політиці, безпеці чи іншим суттєвим інтересам; або

(б) могли б включати валютне або податкове регулювання, крім регулювання стосовно митних зборів; або

(с) могли б порушувати промислові, комерційні або професійні таємниці.

2. Якщо установа, що звертається з проханням, просить допомоги, яку вона сама не могла б надати, якби до неї було звернено таке прохання, вона повинна зазначити цей факт у своєму проханні. У тому випадку рішення стосовно відповіді на таке прохання залишається за установою, до якої звернено прохання.

3. Якщо надання допомоги відкладено або в ній відмовлено, це рішення та причини його прийняття повинні без затримки бути повідомлені установі, що звертається з проханням.

Стаття 10

Зобов'язання зберігати конфіденційність

1. Будь-яка інформація, надана у будь-якій формі згідно з цим Протоколом, носить конфіденційний характер. На неї поширюється зобов'язання зберігати державну таємницю, і вона користується захистом, що надається подібній інформації згідно з відповідним законодавством Сторони, яка отримала її, і відповідними положеннями, що застосовуються до установ Співтовариства.

2. Номінативні дані не передаються, якщо є суттєві підстави вважати, що передача або використання переданих даних могли б суперечити основним юридичним принципам однієї з Сторін, зокрема, якщо зазначена особа матиме від цього надмірну шкоду. На прохання, Сторона, що отримує інформацію, сповіщає Сторону, що надає інформацію, про використання одержаної інформації та отримані результати.

3. Номінативні дані можуть передаватися тільки митним органам і, в разі потреби, для цілей судочинства державним слідчим і органам судового переслідування та судовим властям. Інші особи або установи можуть отримати таку інформацію тільки з попереднього дозволу установи, що її надає.

4. Сторона, яка надає інформацію, перевіряє вірність інформації, що передається. Якщо виявиться, що надана інформація не відповідає дійсності або має бути вилучена, Сторона, яка одержує інформацію, має бути негайно попереджена про це. Остання повинна або внести корективи, або вилучити цю інформацію.

5. Без шкоди державним інтересам, особа, про яку йдеться, може отримати на її прохання інформацію щодо зберігання даних та мети їх зберігання.

Стаття 11

Використання інформації

1. Одержана інформація використовується виключно для цілей цього Протоколу і може бути використана кожною Стороною з іншою метою лише за попередньою письмовою згодою адміністративного органу, який надає цю інформацію, і ця Сторона дотримується всіх обмежень, встановлених цим органом.

2. Пункт 1 не перешкоджає використанню інформації у будь-яких судових та адміністративних розглядах, розпочатих з причин невиконання митного законодавства.

3. Сторони можуть у записах свідків, доповідях та свідченнях, розслідуваннях і судових справах, використовувати як свідчення одержану інформацію та документи, узгоджені з умовами цього Протоколу.

Стаття 12

Експерти та свідки

Посадова особа органу, якому робиться запит, може бути уповноважена виступити, в рамках наданих їй повноважень, як експерт або свідок в судових або адміністративних розслідуваннях стосовно питань, що входять до компетенції цього Протоколу, під юрисдикцією другої Сторони, та надати такі предмети, документи або їх копії, що мають юридичну силу, які будуть потрібні для розслідування. У запиті про виступ у статусі свідка або експерта мають бути конкретно визначені питання, про які йтиметься, а також вказані титул та кваліфікація посадової особи, перед якою будуть ставитися питання.

Стаття 13

Допоміжні витрати

Сторони відхиляють всі претензії одна до одної щодо сплати витрат, понесених у зв'язку з цим Протоколом, крім витрат щодо експертів, свідків та перекладачів, які не є на державній службі.

Стаття 14

Впровадження

1. Здійснення цього Протоколу покладається на центральну митну установу України з одного боку та на компетентні служби Комісії Європейських Співтовариств і, де це доречно, на митні служби держав-членів Європейського Союзу, з другого. Вони домовляються про всі практичні заходи

та кроки щодо його здійснення, беручи до уваги правила в галузі захисту даних. Вони можуть рекомендувати компетентним органам внести слушні, на їх думку, поправки до цього Протоколу.

2. Сторони консультують одна одну та інформують про детальні правила здійснення щодо цього Протоколу відповідно до умов цього Протоколу.

Стаття 15

Комплементарність

1. Цей Протокол сприяє, а не перешкоджає застосуванню будь-яких угод про взаємну допомогу, які укладені, або можуть бути укладені між однією або кількома державами-членами Європейського Союзу та Україною. Він також не виключає більш широкої співпраці в митній галузі, яка передбачається цими угодами.

2. Без шкоди для статті 11 ці угоди не зашкоджують положенням Співтовариства, які регулюють передачу будь-якої інформації з митних питань між компетентними службами Комісії та митними службами держав-членів, яка може представляти інтерес для Співтовариства.

Спільна декларація стосовно статті 18

Співтовариство та Україна заявляють, що текст стосовно захисних застережень не надає захисного режиму ГАТТ (995_264).

Спільна декларація стосовно статті 19

Існує розуміння, що положення статті 19 не ставлять за мету і не уповільнюють, не перешкоджають або не блокують процедури, передбачені відповідним законодавством Сторін стосовно антидемпінгових розслідувань та розслідувань стосовно дотацій.

Спільна декларація стосовно статті 30

Без шкоди для застережень, зазначених у Додатках IV і V , і для положень статей 44 і 47, Сторони погоджуються, що слова "згідно із своїми законодавством і правилами", зазначені в пунктах 1 і 2 статті 30, означають, що кожна Сторона може регулювати заснування і функціонування компаній на своїй території за умови, що ці правила не створюють для заснування і функціонування компаній іншої Сторони будь-яких застережень до режиму, що є менш сприятливим, ніж той, що надається їх власним компаніям або компаніям чи філіалам чи дочірнім компаніям будь-якої третьої країни.

Спільна декларація стосовно статті 31

Комерційна присутність компаній Сторони, що спеціалізуються на транспортних операціях в межах внутрішніх водних шляхів, на території іншої Сторони регулюється згідно з діючим законодавством держав-членів

або України до узгодження конкретних більш сприятливих положень, що регулюють таку комерційну присутність і в разі, якщо така присутність не регулюється іншими зобов'язуючими Сторони юридичними документами.

Існує розуміння, що комерційна присутність має форму дочірніх компаній або філіалів, як зазначено у статті 32.

Слова англійською мовою "legislation applicable" перекладаються на українську мову словами "діюче законодавство".

Спільна декларація стосовно поняття "контроль" у статті 32b і статті 43

1. Сторони підтверджують взаємне розуміння того, що питання контролю залежить від фактичних обставин окремого випадку.

2. Наприклад, вважається, що компанія "контролюється" іншою компанією і, таким чином, є дочірньою компанією такої іншої компанії, якщо:

- ця інша компанія володіє безпосередньо або опосередковано більшістю прав голосу, або

- ця інша компанія має право призначати або звільняти більшість співробітників адміністративного, керівного або контролюючого органу і в той же час є акціонером або членом дочірньої компанії.

3. Обидві Сторони вважають критерій пункту 2 невичерпним.

Спільна декларація стосовно статті 50

Сторони погоджуються, що для цілей цієї Угоди інтелектуальна власність включає, зокрема, авторські права, в тому числі авторські права на комп'ютерні програми, і близькі до них права, патенти, промислові зразки, географічні знаки, включаючи первісні назви, торговельні та сервісні знаки, топографію єдиних районів, а також захист від нечесної конкуренції, як це зазначено у статті 10 bis Паризької конвенції про охорону промислової власності (995_123) і охорону нерозголошеної інформації стосовно "ноу-хау".

Сторони проголошують, що термін англійською мовою "intellectual, industrial and commercial property" перекладається на українську мову як "інтелектуальна власність".

Спільна декларація стосовно статті 102

Сторони погоджуються для цілей правильного тлумачення та практичного застосування, що термін "випадки надзвичайної терміновості", що міститься у статті 102 Угоди, означає випадки значного порушення Угоди однією з Сторін. Значне порушення Угоди полягає:

а) у відмові від Угоди на умовах, не передбачених загальними нормами міжнародного права,

або

б) у порушенні суттєвих елементів Угоди, зазначених у статті 2.

3. ІНШІ ОСНОВНІ ДОКУМЕНТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

ЛААКЕНСЬКА ДЕКЛАРАЦІЯ «ПРО МАЙБУТНЄ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ» (ДЕКЛАРАЦІЯ ЛААКЕНА)

(Лаак 15 грудня 2001 роки)

(неофіційний переклад)(*)

I. ЄВРОПА ПЕРЕД ВИБОРОМ (*)

(*) Дослівно: Європа на перехресті, на роздоріжжі.

Протягом століть народи і держави намагалися підкорити європейський континент за допомогою військових дій і зброї. На цьому континенті, ослабленому в результаті двох кровопролитних воєн і зменшення його ролі на світовій арені, поступово отримала визнання ідея про те, що мрії про сильну і єдину Європу можуть стати реальністю тільки в умовах миру і на основі узгоджених дій.

Щоб остаточно позбутися від демонів минулого, європейці в першу чергу створили Об'єднання вугілля і сталі (*). Потім до нього приєдналися інші види економічної діяльності, в тому числі сільське господарство(**). В кінцевому рахунку, був утворений справді єдиний ринок товарів, осіб, послуг і капіталів, до якого в 1999 р додалася єдина валюта. Починаючи з 1 січня 2002 р євро перетвориться в складову частину повсякденного життя 300 мільйонів європейських громадян.

(*) Європейське об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС) (994_026), засноване в 1951 р

(**) Мається на увазі створення в 1957 р ЄЕС – Європейського економічного співтовариства (994_017) (нині Європейська співтовариство) і Євратому - Європейського співтовариства з атомної енергії (994_027).

Таким чином, створення Європейського Союзу - це поступовий процес. На самому початку мова йшла переважно про економічний і технічне співробітництво. Минулі двадцять років тому перші прямі вибори Європей-

ського парламенту значно зміцнили демократичну легітимність Товариства, носієм якої раніше була тільки Рада (*).

(*) Перші загальні прямі вибори депутатів Європарламенту відбулися в 1979 р В даний час Європейський парламент і Рада виступають в якості основних законодавчих інститутів Європейського Союзу при збереженні провідної ролі у Раді. В склад Раді (нині - Рада Європейського Союзу) входять представники держав-членів на міністерському рівні, як правило, міністри закордонних справ ("загальний Рада") і галузеві міністри ("Спеціальна Рада").

В ході останнього десятиліття розпочато будівництво політичного союзу; встановлено співпрацю в таких областях, як соціальна політика, зайнятість, притулок, імміграція, поліція, правосуддя, зовнішня політика; вводиться в дію загальна політика оборони і безпеки.

Європейський Союз - це очевидний успіх. Протягом більш півстоліття Європа живе в світі. Разом з Північною Америкою і Японією Союз входить в число трьох найбільш процвітаючих регіонів планети. Завдяки солідарності, досягнутої між його членами, і справедливого розподілу плодів економічного зростання істотно зріс рівень життя в найменш розвинених частинах Союзу, які змогли значною мірою подолати своє відставання від інших.

У той же час через п'ятдесят років після свого народження Союз виявився на перехресті різних шляхів подальшого розвитку, підійшов до моменту переходу в новий етап існування. об'єднання Європи неминуче. Союз стоїть на порозі прийому до свого складу більше десяти нових держав-членів, в основному, з центральної і східної Європи (*). Тим самим остаточно буде закрита одна з найпохмуріших сторінок європейської історії - Друга світова війна і послідувало за нею штучний поділ Європи.

(*) Кандидатами на вступ до Союзу офіційно визнані 12 країн (плюс, з деякими застереженнями, Туреччина). Це: Болгарія, Угорщина, Кіпр, Латвія, Литва, Мальта, Польща, Румунія, Словаччина, Словенія, Чехія, Естонія.

Без пролиття крові Європа, нарешті, готова стати великою сім'єю. У зв'язку з цим цілком очевидно, що такі серйозні перетворення вимагають нового підходу, і даний підхід повинен відрізнитися від того, який був покладений в основу п'ятдесят років тому, коли процес об'єднання почали шість країн (*).

(*) Початковими учасниками Європейських співтовариств в 1950-ті роки стали Бельгія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Франція, ФРН. З 1973 по 1995 рр. до них приєдналися ще 9 країн. Всі 15 держав, що входять сьогодні до Європейського Союзу, одночасно виступають членами Європейських співтовариств. Союз і Співтовариства

мають також єдину систему керівних органів (Інститутів): Європейський парламент, Рада Європейського Союзу, Комісія, Суд і Рахункова палата.

Проблема демократичного облаштування Європи (*)

(*) Поняття "Європа" у багатьох положеннях документа використовується як синонім Європейського Союзу. У вузькоспеціальному значенні вживається і термін "європейський": "європейські громадяни" (= громадяни Європейського Союзу), "європейські інститути" (= Інститути Європейського Союзу) і т.д.

Європа одночасно стикається з двома проблемами (*): перша знаходиться всередині неї самої, друга - за межами її кордонів.

(*) Дослівно: викликами.

Усередині Союзу необхідно наблизити європейські інститути до громадянам. Цілком очевидно, що громадяни в цілому розділяють основоположні цілі Союзу. У той же час їм не завжди помітна зв'язок між цими цілями і поточною діяльністю, яку проводить Союз. Громадяни вимагають від європейських інститутів стати більш гнучкими і менш неповороткими і, особливо, забезпечити більшу ефективність і відкритість у своїй роботі.

Багато також вважають, що Союз повинен займатися в першу чергу хвилюючими їх реальними проблемами і не втручатися аж до дрібних деталей в питання, вирішення яких в силу їх характеру краще довірити виборним представникам в рамках держав-членів і на місцях. Деякі навіть розглядають такий підхід як загрози для своєї індивідуальності.

Однак, ймовірно, ще більш важливим є враження, яке створюється в результаті у громадян: вони дуже часто знаходять, що багато що відбувається без їх відома, і бажають більш ефективного демократичного контролю.

Нова роль Європи на світовій арені в умовах триваючої глобалізації

За межами своїх кордонів Європейського Союзу також має справу з оточенням, що знаходяться в процесі швидких змін і посилення глобалізації. Після падіння Берлінської стіни якийсь час здавалося, що створена можливість жити в умовах довгострокового порядку на світовій арені, без конфліктів, що основою даного порядку стануть права людини.

Однак після закінчення декількох років впевненість в цьому зникла. 11 вересня відкрило нам очі на жорстоку реальність. Сили, які протидіють світу, залишаються, релігійний фанатизм, етнічний націоналізм, расизм і

тероризм посилюються. Їх як і раніше підживлюють регіональні конфлікти, бідність і відсталість.

Яка роль Європи в цьому мінливому світі? Ставши сьогодні, нарешті, єдиною, не повинна Європа грати першорядну роль в новому світовому порядку, виступити рушійною силою, яка забезпечить стабільність на світовій арені і одночасно буде служити орієнтиром для багатьох країн і народів?

Європа - континент гуманістичних цінностей, Великої хартії вольностей, Білль про права, Французької революції, падіння Берлінської стіни. Це континент свободи, солідарності та, саме головне, різноманітності у всьому, що передбачає повагу мови, традицій і культури інших.

Єдина межа, яку проводить Європейський Союз - межа демократії і прав людини. Союз відкритий тільки для країн, поважають основоположні цінності, такі як вільні вибори, дотримання прав меншин і правова держава.

Сьогодні, коли закінчена холодна війна, і ми живемо в світі, одночасно знаходиться в процесі глобалізації і як і раніше розколотому, для Європи настав момент взяти на себе частку відповідальності за керування глобалізацією. Роль, яку вона повинна грати - це роль держави, яка вступає у відкриту війну з будь-яким насильством, терором, фанатизмом, і в той же час не закриває очі на факти кричущої несправедливості, існуючі в світі.

Отже, Європа повинна виступити в ролі впливової сили, прагне спрямувати розвиток відносин в світі таким чином, щоб створювалися переваги не тільки для багатих країн, а й для найбідніших; як сили, яка бажає ввести глобалізацію в рамки етичних принципів, тобто підпорядкувати її цілям досягнення солідарності та сталого розвитку.

Очікування європейських громадян

Образ Європи, яка є демократичною і веде активну діяльність на світовій арені, в повній мірі відповідає волі громадян. Громадяни неодноразово давали зрозуміти, що вони бажають посилення ролі Союзу в сфері юстиції та безпеки, в боротьбі проти транскордонної злочинності, приборканні міграційних потоків, в питаннях прийому осіб, клопочуть про надання притулку, та біженців з районів віддалених конфліктів.

Далі, громадяни вимагають конкретних результатів в сфері зайнятості, боротьби з бідністю та соціальною ізоляцією, в області економічного і соціального згуртування. Громадяни наполягають на єдиному підході до вирішення таких проблем, як забруднення навколишнього середовища, кліматичні зміни, безпеку продуктів харчування - словом, до будь-яких проблем транскордонного характеру, коли по їх відчуття такі проблеми можна вирішити тільки на основі співробітництва.

Громадяни також бажають більш активної ролі Європи в міжнародних справах, в області оборони і безпеки; іншими словами, вони вимагають посилених і більш скоординованих акцій в мету погашення вогнищ тих по-

жеж, які тліють всередині або навколо Європи і в інших частинах світу.

Одночасно ті ж самі громадяни вважають, що в деяких інших сферах життя Союз заходить в своїх діях занадто далеко і демонструє вельми бюрократичний підхід. Належне функціонування внутрішнього ринку і єдиної валюти має і надалі служити основою для вироблення нових заходів по координації економічної, фінансової та податкової систем. Ці заходи, однак, не повинні вести до знищення специфічних особливостей, властивих кожному окремому державі-члену.

Національні та регіональні відмінності в багатьох випадках виступають продуктом історичного процесу і традицій. Вони здатні послужити конструктивним фактором подальшого прогресу.

Іншими словами, під "хорошим управлінням загальними справами" громадяни розуміють створення нових можливостей, а не нових умовностей. Вони чекають не європейського "наддержави" або втручаються в усі питання європейських інститутів, але великих практичних результатів, більш ефективних відповідей на конкретні життєві проблеми.

Отже, об'єктом устремлінь громадян виступає ясний, прозорий для суспільства, дієвий, реалізований демократичними методами комунітарний підхід (*) - підхід, який зробить Європу маяком, який відкриває горизонти майбутнього світопорядку; підхід, який принесе конкретні результати у вигляді зростання зайнятості, підвищення якості життя, скорочення злочинності, кваліфікованого освіти і більш ефективної системи охорони здоров'я.

(*). Мається на увазі діяльність інститутів і інших органів Європейських співтовариств ("комунітарне" - значить відноситься до Співтовариствам), які нині виступають в якості органів Європейського Союзу в цілому. У науковій літературі термін "Комунітарне підхід" використовується також як протиставлення "Міжурядовою підходу" до інтеграції. В першому випадку держави-члени делегують частину своїх владних повноважень наднаціональним (наддержавним) органам і установам, які можуть приймати обов'язкові рішення і для самих держав, і для громадян. міжурядовий підхід обмежується узгодженням волі повністю суверенних держав, як правило, у формі міжнародного договору. "комунітарне підхід", отже, є діяльність наднаціональних інститутів Європейських співтовариств і Союзу щодо реалізації суверенних прав, які передали їм держави-члени. Основні початку "Коммунітарного підходу" були сформульовані Жаном Монне - французьким політиком і громадським діячем, згідно з проектом якого в 1951 році було засновано перше з Європейських - Європейське об'єднання вугілля і сталі (994_026).

Не підлягає сумніву, що для досягнення поставлених цілей Європа повинна знайти нові можливості і реформувати себе.

II. ПРОБЛЕМИ І РЕФОРМИ В ОНОВЛЕНОМУ СОЮЗІ

Союз повинен стати більш демократичним, більш прозорим і більш ефективним. У зв'язку з цим йому потрібно дозволити три фундаментальні проблеми:

Як наблизити європейський проект і європейські інститути до пересічних громадянам, в першу чергу, до молоді?

Як організувати політичне життя і європейське політичний простір в масштабі розширеної Європи (*)?

Більш точне визначення і розмежування компетенцій всередині Європейського Союзу

Часто громадяни щодо Європейського Союзу живлять очікування, які він не в усіх випадках здатний виконати. З іншого боку, іноді складається враження, що дії Союзу носять надмірний характер в тих областях, де його втручання не завжди безумовно необхідно.

Звідси виникає потреба більш чітко розмежувати компетенцію між Союзом і державами-членами. Необхідно також, щоб порядок розмежування відрізнявся більшою простотою по порівняно з нині існуючим, і щоб розподіл компетенції враховувало нові проблеми, що стоять перед Союзом.

Зробити це можна двома шляхами: з одного боку, передати назад у відання держав-членів виконання деяких завдань, з іншого боку, покласти на Союз нові завдання або розширити компетенцію, яка визнана за ним в даний час. В цьому відношенні важливо ніколи не втрачати з поля зору рівність і солідарність, що існують між державами-членами.

Перша група пропонованих для обговорення питань стосується способи, за допомогою якого вдасться досягти більшої ясності для людей в порядку розмежування компетенції. Чи можемо ми з цієї метою ввести більш чітке розходження між трьома видами компетенції, а саме: виключною компетенцією Союзу, компетенцією держав-членів і спільної компетенції Союзу і держав-членів? На якому рівні компетенція реалізується самим ефективним чином?

Як застосовувати в даному випадку принцип субсидіарності (*)? Чи не чи слід нам внести уточнення, що будь-яка компетенція, яку установчі договори прямо не закріпили за Союзом, належить виключно державам-членам? До яких наслідків призведе такий крок?

(*) Принцип субсидіарності закріплений в ст. 5 Договору про заснування Європейського Співтовариства (994_017) і спеціальному Протоколі, прикладеному до нього в 1999 р (Протокол "Про застосування принципів субсидіарності та пропорційності").

Відповідно до даного принципу в сферах, які не віднесені до виключної компетенції Товариства (тобто входять в спільну компетенцію), воно має вживати заходів лише в тих випадках, коли держави-члени не в змозі самі впоратися з проблемою, а Спільнота може це зробити, причому більш ефективно. Принцип субсидіарності поширює обов'язкову силу як на Співтовариство, так і на інші компоненти і сфери діяльності Європейського Союзу (ст. 2 Договору про Європейський Союз (994_029)).

Інша група питань покликана з'ясувати, чи не варто в умовах оновленої системи, як вказано вище (*), і при дотриманні досягнень Співтовариства (**), по-новому розподілити компетенцію? Якою мірою очікування громадян здатні служити напрямним орієнтиром в досягненні цієї мети?

(*). Мається на увазі система з чіткими переліками різних видів компетенції, які існують всередині Європейського Союзу.

(**). *Acquis communautaire* - система нормативних актів, судових рішень та інших документів правового значення, які видані з початку 1950-х років в рамках Європейського співтовариства (Колишнє ЄЕС), а також Європейського співтовариства з атомної енергії (994_027) і Європейського об'єднання вугілля і сталі (994_026).

Відповідно до ст. 2 Договору про Європейський Союз (994_029) в своєї діяльності Союз зобов'язаний "повністю зберігати досягнення Спільноти і спиратися на них".

Які завдання, відповідно, в результаті можуть бути покладені на Союз? Які завдання, навпаки, краще залишити за державами-членами? Якими мають бути зміни, які необхідно внести в установчий договір стосовно різних напрямків політики (*). Як, наприклад, більш послідовно закріпити загальну зовнішню і оборонну політику (**). Чи слід оновити місії Петерсберзі (***)?

(*). Мається на увазі, перш за все, Договір про заснування Європейського співтовариства (994_017), а також три інших установчих договору, на базі яких сьогодні функціонує Союз. У майбутньому їх, ймовірно, замінить один документ - новий, єдиний установчий договір або Конституція Європейського Союзу (див. нижче).

(**). І та, і інша в даний час вважаються частиною "загальної зовнішньої політики і політики безпеки" (ОВПБ), яка передбачена однойменною розділом Договору про Європейський Союз (994_029) (розділ V "Положення про спільної зовнішньої політики і політиці безпеки"). Крім того, багато зовнішньополітичних заходів (головним чином, в соціально-економічній і культурній сферах) здійснюються нині Європейські співтовариства на підставі положень їх установчих договорів.

(***). Маються на увазі закріплені в ст. 17 Договору про Європейському Союзі (994_029) завдання його оборонної політики: гуманітарні місії, включаючи порятунок людей, які постраждали від збройних конфліктів; операції з підтримання миру; миротворчість і врегулювання криз. зазначені завдання визначають сферу використання створюваного в рамках Союзу військового контингенту - Сил швидкого реагування. вперше вони були сформульовані в так званій "Петерсберзькій декларації", яка була схвалена в Бонні 19 червня 1992 на зустрічі міністрів закордонних справ і оборони західноєвропейських країн.

Чи хочемо ми більш комплексного підходу щодо поліцейського співробітництва та співпраці в кримінально-правовій сфері (*)? Як посилити координацію економічної політики? Якими шляхами можна забезпечити більш інтенсивне співробітництво в області соціального облаштування людей, навколишнього середовища, охорони здоров'я, безпеки продуктів харчування?

(*). Мається на увазі співпрацю поліцій і судових органів в кримінально правовій сфері - третя "опора" Союзу, що функціонує на підставі розділу VI Договору про Європейський Союз (994_029).

З іншого боку, чи не варто в більш певних виразах закріпити питання поточного управління і виконання політики Союзу за державами-членами, а також, коли це передбачено їх конституціями, за місцевими органами? чи повинні вони мати гарантії від посягання на їх компетенцію?

В кінцевому рахунку, виникає питання про те, як в умовах нового розподілу компетенції перешкодити невинуватому розширенню повноважень Союзу, як зберегти від втручання з боку Союзу ті сфери, які віднесені до виключної компетенції держав-членів, а в ряді випадків і місцевих територіальних утворень. Які заходи в той же час слід вжити для того, щоб не постраждав динамізм європейської інтеграції?

Справді необхідно, щоб і надалі Союз був в змозі реагувати на нові проблеми і події, міг освоювати нові сфери діяльності. Звідси, чи не слід здійснити перегляд статей 95 і 308 Договору (994_017) в світлі положень, встановлених судовою практикою (*)?

(*). Маються на увазі статті Договору про заснування Європейського співтовариства (994_017), що дозволяють Європарламенту спільно з Радою (ст. 95) або Раді (ст. 308) приймати законодавчі акти та інші заходи з тих питань, які прямо не віднесені до ведення Співтовариства, тобто виходити за рамки його компетенції.

Судова практика (рішення Суду Європейських співтовариств і, в меншій ступеня, Суду (Трибуналу) першої інстанції) дала в цілому розширене тлумачення зазначеним нормам, в ряді випадків відступаючи від буквального сенсу ст. 95 і ст. 308.

Спрощення системи Документів, що видаються європейським союзом

Питання "хто що робить?" не єдиний, який має принципове значення. Не менш важливо також визначити, яким шляхом діє Союз, і якими інструментами він користується.

Кількість цих інструментів (*) множилося в результаті кожного подальшої зміни, внесеного до установчих договорів, а еволюція директив поступово перетворила їх у все більш деталізовані законодавчих актів.

(*). Поняття "інструмент" в даному випадку використовується для позначення прийнятих Союзом нормативних актів та інших документів, і може перекладатися також останнім терміном.

У зв'язку з цим необхідно задати собі дійсно принципове питання: чи не варто точніше визначити характер документів, що видаються Союзом, а також зменшити їх кількість.

Іншими словами, чи потрібно ввести відмінність між законодавчими та виконавчими актами (1)? слід чи скоротити число документів, які використовуються в цілях законодавчої діяльності: норми прямої дії (2); рамкову законодавство (3); документи, що не мають обов'язкової сили (Висновки, рекомендації, відкрита координація (4))?

(1) В даний час і ті, і інші видаються в однакових формах. Наприклад, регламент може бути законодавчим актом (якщо виданий на підставі норми установчого Договору ЄС (994_029) або Євратому (994_027), а може відноситися до "виконавчим актам" (якщо виданий Комісією на підставі повноважень, делегованих їй Радою або Радою спільно з Європарламентом). Перший регламент вважається "базовим" і має більшу юридичну силу, ніж другий.

(2) В даний час норми прямої дії закріплюються, перш за все, в таких документах, як регламент і рішення. Регламент завжди використовується як інструмент правотворчості. Рішення частіше служать джерелом індивідуальних приписів, які також можуть мати пряму дію (наприклад, рішення Комісії про накладення штрафів на підприємства).

(3) Головні форми (джерела) сьогодні: директива і рамкову Рішення. Обидві виступають як основи законодавства, відповідно з якими держави-члени приводять своє національне право на протязом терміну, встановленого в тексті конкретної директиви / Рамкового рішення.

(4) Висновки та рекомендації - акти, що не мають обов'язкової сили (крім рекомендацій, що видаються в рамках ЄОВС (994_026), які аналогічні директивам Європейського співтовариства). Відкрита координація може бути виражена в резолюціях, деклараціях, комюніке і т.п., а також в неформальних домовленостях, досягнутих між представниками держав-членів щодо конкретних економічних чи політичних питань.

Бажано або не бажано частіше вдаватися до рамкової законодавству, яке залишає більше простору державам-членам в реалізації політичних цілей? У відносинах яких сфер компетенції найбільш пристосовані такі інструменти, як відкрита координація і взаємне визнання? Чи повинен зберегти свою основну роль принцип пропорційності (*)?

(*). Принцип пропорційності вимагає використовувати для досягнення поставле-

них цілей співмірні ("пропорційні") їм кошти, по можливості більш м'які. В ході нормотворчої діяльності інституції Європейського Союзу згідно з цим принципом повинні віддавати перевагу рекомендаційним актам перед обов'язковими приписами, а рамкової законодавству (Гармонізація) - перед деталізованими правовими актами (Уніфікація). В установчих договорах Союзу принцип пропорційності в даний час закріплений разом з принципом субсидіарності (ст. 5 і спеціальний протокол, прикладений до Договору про заснування Європейського співтовариства (994_017).

Більше демократії, більше прозорості і ефективності у функціонуванні Європейського Союзу

Джерелами легітимності Європейського Союзу служать демократичні цінності, виходячи з яких він діє, цілі, які він прагне досягти, повноваження та інструменти, якими за наявними документами. Легітимність європейського проекту також забезпечують демократичні, прозорі для суспільства і ефективні інститути.

Зі свого боку певний внесок в легітимацію європейського проекту вносять і національні парламенти. Декларація про майбутнє Союзу, прикладена до Ніщцького договору (994_261), наголосила на необхідності розглянути питання про їх роль в Надалі процесі європейського будівництва (*).

(*). Ніщцький договір (994_261) підписаний 26 лютого 2001 року і вступить в силу після ратифікації всіма державами-членами. Документ являє собою набір поправок в нинішні установчі договори Європейського Союзу, мета яких - підготувати Союз і його інститути до розширення, тобто прийому в склад організації нових держав. Оскільки реформи, вжиті Ніщцьким договором, мають компромісний, не в усьому послідовний характер, в спеціальній декларації, яка додається до його тексту - Декларації про майбутнє Союзу - встановлена програма і графік подальших внутрішніх реформ Союзу аж до 2004 р Декларація Лаак "Майбутнє Європейського Союзу" - один з кроків в реалізації цієї програми, покликаний встановити точніші орієнтири і практичні заходи щодо реформування Союзу.

У більш широкому контексті слід проаналізувати нові ініціативи, які ми здатні зробити з метою створення європейського публічного простору (*).

(*). Мається на увазі система органів, установ, посадових осіб публічної влади, що функціонують всередині Європейського Союзу на всіх рівнях: на рівні місцевих територіальних колективів і регіонів (місцевий), на рівні держав-членів (національний) та на рівні Союзу в цілому (наддержавний або "європейський").

Перше, що необхідно з'ясувати: як можна підвищити рівень демократичної легітимності та прозорості нині існуючих інститутів? Дане питання безпосередньо стосується трьох з них (*).

(*) Європейський Союз (включаючи Європейські співтовариства) в Нині в своєму розпорядженні п'ять інститутами. З них два - Суд і Рахункова палата - вважаються "неполітичними", тобто керуються в своїх діях не громадською думкою, а виключно нормами матеріального і процесуального права, на підставі яких вони проводять розслідування і дозволяють конфлікти. У зв'язку з цим питання про демократичну легітимності судових і контрольних органів Союзу в Декларації Лаак не ставиться на обговорення.

Які можливі способи зміцнення авторитету і ефективності Європейської комісії? Хто повинен призначати голови Комісії: Європейська рада, Європейський парламент або громадяни в ході прямих виборів?

Чи потрібно посилювати роль Європейського парламенту? чи підлягає або немає розширенню право Парламенту на спільну участь у прийнятті рішень (*)? Чи повинен бути змінений порядок обрання членів Європарламенту? Може бути, варто ввести європейський виборчий округ або краще зберегти виборчі округи, встановлені на національному рівні? Чи припустимо поєднання двох систем?

(*) Мова йде про так звану "процедуру спільного прийняття рішень ", передбаченої ст. 251 Договору про заснування Європейського співтовариства (994_017). В рамках даної процедури Європарламент має абсолютне вето на законопроекти, а нормативні та інші акти вважаються прийнятими спільно Європейським парламентом і Радою (регламент Європейського парламенту і Ради і т.п.). Мета питання, поставленого в декларації - з'ясувати, чи слід поширити процедуру спільного ухвалення рішень на сфери суспільного життя, де в даний час роль Європарламенту залишається обмеженою (наприклад, боротьба з злочинністю, імміграційна політика).

Чи потребує посилення роль Ради? Чи повинен Рада діяти в однаковому порядку, коли він виступає в якості законодавця, з одного боку, і в ході реалізації своїх виконавчих повноважень, з іншого? Чи слід посилити прозорість в функціонуванні Ради з тим, щоб будь-які його сесії, на яких Рада діє як законодавчий орган, носили відкритий характер? Чи потрібно надавати громадянам більш широкий доступ до документації Ради?

Нарешті, як забезпечити рівновагу і взаємний контроль між інститутами?

Друге питання, яке також зачіпає проблему демократичної легітимності, відноситься до ролі національних парламентів. Чи слід поряд з Радою і Європарламентом створити новий інститут, що складається з представників національних парламентів? Чи повинні останні грати роль в тих сферах європейської діяльності, в яких не наділений повноваженнями Європейський парламент?

Чи потрібно, щоб національні парламенти зосередили свою увагу на питаннях розмежування компетенції між Союзом і державами-членами,

наприклад, за допомогою попереднього контролю за дотриманням принципу субсидіарності?

Третій висувається на обговорення питання - питання про засоби, за допомогою яких можна досягти більшої ефективності процесу прийняття рішень і загального функціонування інститутів в рамках Союзу, коли він буде включати майже тридцять держав-членів.

Як Союзу в подібних умовах краще встановлювати свої цілі і пріоритети, а також забезпечити більш надійну їх реалізацію в життя? Чи підлягає подальшому збільшенню число рішень, прийнятих кваліфікованою більшістю (*)? Як спростити і прискорити процедуру спільного ухвалення рішень Радою та Європейським парламентом?

(*). Мова йде про прийняття рішень Радою Європейського Союзу. В даний час основними способами прийняття рішень в цьому органі є кваліфікована більшість і одноставність (на практиці - консенсус). Оскільки до Ради входять представники держав-членів на міністерському рівні, по одному від кожної країни, принцип одноголосності означає, що держава-член через свого міністра може накласти вето на законопроект. В умовах, коли в Європейський Союз буде входити близько 30 країн, а до Ради, отже - майже 30 міністрів, збереження за державами-членами права вето може паралізувати процес прийняття рішень. З цієї причини, починаючи з 1986 р, принцип одноставності в Раді поступово замінюється кваліфікованим більшістю, при якому члени Ради не мають права вето і розташовують неоднаковим числом голосів в залежності від чисельності населення в яку подає ними державі.

Чи підлягає збереженню система, коли пост голови Союзу змінюється в порядку ротації кожні півроку (*)? Яка майбутня роль Європейського парламенту? Як зміниться в подальшому роль і структура різних формацій Ради (**)?

(*). Мається на увазі пост голови Ради Європейського Союзу, який займають держави-члени по черзі протягом 6 місяців. Міністри держави-голови, відповідно, керують роботою всіх засідань Ради і його допоміжних органів в зазначений період. Голова Ради також є вищим офіційним представником Європейського Союзу з питань спільної зовнішньої політики і політики безпеки.

(**). Під "формаціями" маються на увазі різні склади, в яких може збиратися Рада Європейського Союзу: Рада в складі міністрів закордонних справ ("загальний Рада"), в складі міністрів економіки або фінансів (Екофін), Рада з питань правосуддя і внутрішніх справ (у складі міністрів внутрішніх справ і / або юстиції) і т.д.

Як одночасно підвищити внутрішню єдність європейської зовнішньої політики (*)? Як домогтися більш злагодженої роботи Високого представника і комісара, відповідального за відповідні питання (**)? Чи потрібно і далі розширювати представництво Союз на міжнародних форумах?

(*) Мова йде про координацію зовнішньополітичних заходів, що вживаються в рамках Європейських співтовариств (з питань соціально-економічного співробітництва з "третіми країнами"), і в рамках спільної зовнішньої політики і політики безпеки (по інших зовнішньополітичних питаннях, в тому числі військовим). В першому випадку основним представником Союзу перед іноземними державами і міжнародними організаціями виступає Європейська комісія, один з членів якої відповідає за зовнішні зносини (Комісар із зовнішніх відносин - нині Кріс Петтен). За запитаннями ОВПБ Союз офіційно представляє голова Ради (тобто одне з держав-членів), якому допомагає Генеральний секретар Ради - Високий представник з питань спільної зовнішньої політики і політики безпеки (цю посаду з довгою назвою з 1999 р займає Хав'єр Солана).

(**) Маються на увазі Генеральний секретар Ради – Високий представник з питань ОВПБ і комісар (член Комісії) по зовнішніх зносин.

На шляху до Конституції для європейських громадян

Європейський Союз нині функціонує на базі чотирьох договорів (*). Цілі, компетенція і політичні інструменти Союзу розкидані по всій сукупності цих договорів. Якщо ми бажаємо більше ясності в Європейському Союзі, то спрощення його установчих договорів стає неминучим.

(*) Маються на увазі установчі договори Європейського Союзу:
Договори про заснування трьох Європейських співтовариств (994_017, 994_027) плюс сам Договір про Європейський Союз 1992 р (994_029).

Всі зазначені документи діють з урахуванням змін і доповнень, останні з яких були внесені Амстердамським 1997 року та Ніццьким 2001 р договорами. Договір про ЄСВС 1951 р (994_026) укладено на 50 років і втрачає силу влітку 2002 р

Решта документи підписані без обмеження тривалості їх дії в часі.

У зв'язку з цим можна висунути на обговорення чотири групи питань. Перша відноситься до спрощення нині діючих установчих договорів, без внесення змін до їх зміст. Чи слід переглянути існуюче розмежування між Європейським Союзом і Співтовариствами (*)? Що робити з поділом на три опори (**)?

(*) З 1 листопада 1993 року, коли вступив в силу Договір про Європейському Союзі (994_029), три раніше існуючих Європейських співтовариства розглядаються як складова частина (перша "Опора") нової організації. У той же час кожне з Співтовариств зберігає свою власну правосуб'єктність, в тому числі міжнародну. Нормативні та інші акти по сей день видаються єдиними інститутами від імені окремих Співтовариств або інших "опор" Союзу (регламент Європейського співтовариства, рішення ЄСВС, загальна позиція ОВПБ і т.д.), але не від імені Союзу в цілому.

(**) Перша "опора" - Європейські співтовариства, разом узяті; друга – спільна зовнішня політика та політика безпеки; третя - співробітництво поліцій і судових органів в кримінально-правовій сфері.

Далі слід подумати про можливий перегляд системи установчих договорів в цілому. Чи варто ввести розмежування між основним договором і іншими положеннями договорів? Чи повинно це розмежування висловитися в структурному перетворенні текстів? Чи може така міра привести в підсумку до встановлення різних процедур внесення поправок і ратифікації для основоположного договору, з одного боку, і інших положень договорів, з іншого?

Наступне, про що необхідно себе запитати - чи повинна Хартія про основні права (*) (994_524) бути інкорпорована в основоположний договір. Сюди ж відноситься і питання про приєднання Європейського співтовариства до Європейської конвенції прав людини (**)(995_004).

(*) Хартія Європейського Союзу про основні права (994_524) від 7 грудня 2000 р Хартія була урочисто проголошена в Ніцці головами Європейського парламенту, Ради Європейського Союзу і Європейської комісії. Див. : Хартія Європейського Союзу про основні права / під ред. проф. Кашкина С.Ю. М. : Юриспруденція, 2001.

(**) Є у вигляді Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод 1950 року (995_004) Європейський Союз і Європейське співтовариство (так само як ЄСВС і Євратом) згідно прецедентної практики їх Суду (Суд Європейських співтовариств) і ст. 6 Договору про Європейський Союз зобов'язані дотримуватися згадану Конвенцію, але не є формально її стороною. В разі приєднання Товариства до Конвенції рішення наднаціональних інститутів можна буде оскаржити в розташований у Страсбурзі Європейський суд з прав людини.

В кінцевому рахунку, виникає питання про те, чи не повинні розглянуті вище спрощення та структурне перетворення установчих договорів привести з часом до прийняття документа конституційного характеру. Якими мають бути суттєві елементи цієї Конституції: цінності, яким прихильний Союз, основні права і обов'язки громадян, відносини держав-членів в рамках Союзу?

III. Скликання Конвенту ПРО МАЙБУТНЄ ЄВРОПИ

Для того щоб забезпечити якомога більш докладну і голосну підготовку наступної міжурядової конференції, Європейський рада прийняла рішення скликати Конвент, який об'єднує всіх основних учасників дебатів про майбутнє Союзу.

З урахуванням вищевикладеного завдання Конвенту – розгляд принципів питань, які виникають в світлі перспектив подальшого розвитку Союзу, і пошук різних відповідей, які можуть бути надані на них.

Європейська рада призначила головою Конвенту В.Жіскар д'Естен, а заступниками голови - Дж.Амато і Ж.Л.Дехане (*).

(*) Валері Жіскар д'Естен - колишній Президент Франції; Джуліано Амато (Італія) і Жан Луї Дехане (Бельгія) раніше займали пости, відповідно, міністра закордонних справ і прем'єр-міністра своїх країн.

Склад

Поряд з головою і двома заступниками голови Конвент включатиме 15 представників глав держав-членів або глав їхніх урядів (по одному від кожної держави-члена); 30 депутатів національних парламентів (по два від кожного держави-члена); 16 депутатів Європейського парламенту і 2 представника Комісії.

Країни, які є кандидатами на вступ до Союзу, стануть повноцінними учасниками роботи Конвенту. Вони будуть представлені на тих же умовах, що і діючі держави-члени (один представник уряду і два депутата національного парламенту). Країни-кандидати візьмуть участь в обговоренні питань, проте, без права перешкодити досягненню консенсусу, який може бути вироблений між державами-членами (*).

(*). Таким чином, представники держав-кандидатів будуть брати участь в роботі Конвенту з правом дорадчого, а не вирішального голосу.

Повноваження членів Конвенту в разі відсутності можуть здійснювати їх заступники. Заступники призначається в тому ж порядку, що і повноправні члени Конвенту.

Президія Конвенту буде включати голови, двох заступників голови і дев'ять інших членів Конвенту (Представники урядів всіх країн, які під час роботи Конвенту здійснюють функції голови Ради (*); два представника національних парламентів; два представника від депутатів Європейського парламенту; два представника Комісії).

(*). Іспанія (перше півріччя 2002 р), Данія (друге півріччя), Греція (перше півріччя 2003 року).

Як спостерігачі будуть запрошені три представника Економічного і соціального комітету (1) і стільки ж від європейських соціальних партнерів (2). Далі, в число спостерігачів увійдуть шість представників Комітету регіонів (відповідні кандидатури будуть призначені Комітетом від територіальних утворень, міст і регіонів, наділених законодавчими повноваженнями) (3), а також Європейський омбудсман (4).

(1) Економічний і соціальний комітет – консультативний орган Європейського співтовариства і Євратому, що включає представників різних класів і соціально-економічних груп ЄС (Наймані працівники, роботодавці, селяни, ремісники та ін.)

(2) Маються на увазі "європейські" об'єднання працівників і роботодавців, які беруть участь в колективних переговорах і колективних угодах за посередництва Комісії.

(3) Комітет регіонів - консультативний орган Європейських спільнот, до складу

якого входять депутати та інші виборні посадові особи органів влади і самоврядування на різних рівнях, нижче державного. Відповідно до вказівки в дужках шість спостерігачів Комітету регіонів в Конвенті повинні представляти три різні категорії місцевої влади: звичайні територіальні колективи, міста і регіони, наділені законодавчими повноваженнями (тобто суб'єкти федерації або автономні утворення).

(4) Європейський омбудсман (Омбудсман Європейського Союзу) - призначається Європарламентом посадова особа, яка на підставі скарг або за власною ініціативою здійснює розслідування "Порушень порядку управління" в діяльності інститутів і органів ЄС.

На запрошення президії свої погляди перед Конвентом отримають можливість викласти голови Суду та Рахункової палати.

Тривалість роботи

Засідання, яке відкриває роботу Конвенту, відбудеться 1 березня 2002 г. На цьому засіданні Конвент зробить формування президії та встановить свої правила процедури. Робота Конвенту завершиться після закінчення року з тим розрахунком, щоб голова Конвенту встиг представити її результати Європейській Раді.

Порядок діяльності

Голова забезпечить підготовку роботи Конвенту на основі пропозицій, які висловлені в ході громадського обговорення. Президія буде направляти процес роботи. Він же на першому етапі підготує матеріали, які послужать основою для подальшої діяльності Конвенту.

За будь-якого технічного питання, який, на думку президії, заслуговує більш глибокого опрацювання, він може по власним вибором звертатися за консультацією в служби Комісії та до експертам. Президія має право створювати робочі групи спеціального призначення (ad hoc).

Рада підлягає інформування про поточні результати діяльності Конвенту. Голова Конвенту буде представляти в усній формі доповідь про проміжні підсумки роботи Конвенту в ході кожної сесії Європейської ради. Оголошено доповідей дозволить йому одночасно дізнатися точки зору (*) глав держав або урядів.

(*) Дослівно: зібрати або отримати враження.

Засідання Конвенту будуть проходити в Брюсселі. Дебати в Конвенті і всі офіційні документи повинні бути доступними для загального ознайомлення. У діяльності Конвенту будуть використовуватися всі одинадцять робочих мов Союзу.

Підсумковий документ

Після вивчення різних питань Конвент прийме підсумковий документ, в якому можуть міститися або різні варіанти дій із зазначенням рівня їх підтримки, або - в разі досягнення консенсусу - рекомендації.

Разом з результатами, отриманими в ході національних дебатів про майбутнє Союзу, підсумковий документ послужить відправним пунктом при обговоренні питань на міжурядовій конференції, яка прийме остаточне рішення.

Форум

З метою розширити масштаби обговорення і залучити до нього всіх громадян, буде відкрито спеціальний форум для організацій, що представляють громадянське суспільство (соціальні партнери, представники економічних кіл, неурядові організації, академічне середовище і т.д.).

Під форумом мається на увазі інформаційна мережа, яка об'єднує організації, яких будуть регулярно інформувати про роботу Конвенту. Їх пропозиції стануть предметом обговорення. Дані організації можуть бути заслухані або з ними можуть консулюватися зі спеціальних питань згідно з правилами, які встановить президію.

Секретаріат

Президії в його роботі буде допомагати секретаріат Конвенту, надання якого забезпечить Генеральний секретаріат Ради. Членами секретаріату Конвенту можуть бути також експерти Комісії та Європейського парламенту.

Навчальне видання

**З Б І Р Н И К
НОРМАТИВНИХ МАТЕРІАЛІВ
З ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Укладачі:

**Наливайко Лариса Романівна
Голобутовський Роман Зіновійович
Грідіна Катерина Василівна
Лавренко Дар'я Олександрівна**

За загальною редакцією
д.ю.н., проф. **Л.Р. Наливайко**

Оригінал-макет, дизайн – *А.В. Самотуга*

Підп. до друку 28.12.2020 р. Формат 60x84/16. Гарнітура – Times.
Друк трафаретний (RISO), цифровий. Папір офісний. Ум.-друк. арк. 36,75.
Обл.-вид. арк. 37,00. Зам. № 02/21-д. Тираж 300 прим.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49000, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rvv_vonr@dduvs.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6054 від 28.02.2018